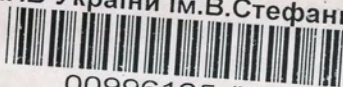

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00996125 (W)

1240

ЗБІРНИК ФІЛЬОЛЬОГІЧНОЇ СЕКЦІЇ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА
Т. V.

2-5

ПРО ГОВОР ГАЛИЦКИХ ЛЕМКІВ.

Написав

ІВАН ВЕРХРАТСКИЙ.

У ЛЬВОВІ, 1902.

Накладом Товариства.

З ПЕЧАТНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА
під управою К. Беднарського,

ДАРУНОК

и 111788 Р.Р.К.У

149082

9p-902

ГОРЬ ТЯЖЕЛЫХ ЖЕНКОВ

В. П. ПЕТРОВ

ЛННБ УА В. С. ПЕТРОВ
5207860

Про говор галицьких Лемків.

На полудневозахіднім окраю обшару Галичини заселеного Русинами живе ядрений люд, привязаний твердо до віри і обрядів своїх праотців, котрого говор значно і вибитно ріжнить ся від прочих говорів галицькоруских. Ті Русини суть то так звані Лемки або Лемчаки. Заселяють они повіти Ліський, Сяніцький, Короснянський, Горлицький, Грибівський, Ясільський і Новосандецький а числять до 160.000 душ. Назву свою одержали від частиці на Лемківщині загально вживаної лем, котра подекуди звучить також лен (пр. в Вв.) або нем (пр. в Щ.) Частиця ся відповідає у Долів і инде вживаному іно, йно, но, словацькому len, чеському јед, польському јено = тільки, лише, лиш, лишень tantum, nur.

В Галичині назва Лемки була первістно прозивкою, котра вишла вперше мабуть від сумежних Бойків. Оба тоті племена рускі взаємно передразнювали ся: Бойки називали своїх руских сусідів від частиці лем місто в Бойківщині вживаного слівця лише „Лемками“; Лемки же своїх руских сусідів від частиці бойё дразили „Бойками“. Тому то Лемки зарівно як і Бойки ще і тепер дуже нерадо чують від сусідів тоті прозивки і рішучо від тих назв відпекують ся. Коли Лемка поспитати: „Ви Лемки?“ — то відповідає він видимо обиджений з неохотою: „Мы Русна́ки; ма́ме я́зык выкла́дный; Ле́мки то мо́же дес да́ле, там ме́дже Бо́йкы“.

Замітно, що на угорській Русі загально уживають ся назви „Лемаки“ і „Лишаки“ для поіменованя тамошних Руснаків і ніхто з тамошного люду тих назв не уважає обидними. Мабуть і ся обстановка, що галицькі Лемки назву дану їм рускими сусідами уважають за обидну, скріплює мою догадку про частний вихід угорських Лемаків в давніших часах до пограничних сторін Галичини саме там, де тепер розсіла ся Лемківщина. Зайшлих з Угорщини

Руснаків Бойки не злюбили і докорювали їм одмінною їх бесідою, передовсім же незвичайною на Русі частицею „лем“, чим викликали і із сторони Лемків подібне докорюване задля частиці бойе та прозивку: „Бойка“. Розуміє ся, що з часом поволи устає тото неприязне відношене обох впрочім так близьких собі руских племен і надїяти ся з поступом просьвіти устане вскорі зовсім, а тільки полишають ся назви, до котрих і з люду ніхто вже не буде привязувати якоїсь обидливої думки.

Говор галицких Лемків оказує подібно як і говор угорських Лемаків сильний вплив словаччини; подекуди слїдний також вплив польщини іменно говора мазурского. Не без того, що і русчина вплинула своєю дорогою на місцеві говори і Словаків і Мазурів, прояв зовсім природний межи племенами так близько собі посвоєченими.

Коли-ж порівнаємо бесїду галицких Лемків і угорських Лемаків, то мусимо прийти до заключеня, що обі тоті річи суть лише відмінами того самого говора; поодинокі слова або місцево уживані форми тут не рішають нічого; звісно бо, що іменно гірські говори оказують всюда під тим зглядом велику розмаїтість*); все-ж таки, мимо поодиноких місцевих розличностей, головні прикмети бесїди галицких Лемків і угорських Лемаків суть ті самі; то ж всі різноріччя галицких Лемків і угорських Лемаків належать під зглядом головних примітязикових до одного говора.

Тож подаючи тут примітніші відзнаки лемківської бесїди прийде ся нам взагалї повторити тото, що ми замітили при описаню говорів з наголосом сталим угорських Руснаків, так званих Лемаків. І так:

1) первістне о стїсненє ся взагалї на і: стіл, Біг, ріжда, лінескый, вільный, мій, під; в поодиноких словах однакж стрічаємо стїснене на у пр.: збуй, куната, вувця, макутра, ружный або місцево о стїсненє ся на ы пр. в Горові: быб, сыль, Быг, двыр, дзвын, лый — в місцевостях над Попрадом (Зубрик, Жегестів) выл, пыд, кыт, пышоў — або вкінци — іменно часто в піснях — о полишає ся не стїснене: конь, годный, дробный, под. 2) назвук голосівковий тут частїйший: агня

*) Дрібні ріжниціязикові стрічають ся навіть в ріжних дїльницях того самого села або в місцевостях зовсім близько себе положених. І так приміром кажуть в селї Смереківци: овец, а зараз за лісом: увец (genit. plur. від увця, уця = ovis); на Воли Нижній говорять: гуркают, яйце, Гайнца, Ваньо а на Воли Вишній: гуркаут, ейце, Ганя, Іван.

I. В.

Lamm, астряб Habicht, акы wie, од von, она sie, оно es, око Auge, острый scharf, іж Igel, істи essen, ілен Hirsch, уxo Ohr, уйко Oheim, Улиян Iulianus, уж schon. 3) низкий твердый звук **ы** удержав ся і кладе ся так як у старословенщині також по гортанних: быти, бываня, мыяти, рыба; гибати, хыжа, хырбет, сокыра і секыра psl. сѣкыра. 4) окрім твердого звука **ы** дає ся ще одмити мягке і приміром в енклітичних формах заіменників **мі**, **ті**, **сі**, в числівнику **штырі**, в **кырві** (від кров genit.), і **et**, ігола Oriolus і середний звук **и** пр. в словах: **нич**, **никто**, **ни**, **ани** — **ани** weder — noch, бити schlagen для розлуки від **быти** sein і пр. Однакож ріжниця межи мягким і а середним **и** не всюда захована, а нераз оба звуки міняють ся **біті** і **бити**, **пріпадком** і **припадком**, а **декуди** пр. в Перепримці **середне и** часто звучить мов **ы**: **гварыты** місто **гварити**. 5) **ю** місто загальноруского **ї** або **е** пр. **люд м.** **лїд**, **мюд м.** **мїд**; **палюнка** **декуди** також **палынка**, **паленка** в словацк. **pálenka** **Branntwein** в укр. **рідко** уживане **пальонка**; **вечур м.** **вечер**, **вечір**; **тютка м.** **тїтка** psl. **тетѣка**; в формах **part. praet. act. II.** для мужеского рода: **вю ъ**, **плю ъ**, **мю ъ**, **ню е**, **вю з**, **грю б**, **рю к**, **тю к**, **влю к**, **плю к**, **лю г** (від **вести**, **плести**, **мести**, **нести**, **вести**, **гребсти**, **речи**, **течи**, **влечи**, **печи**, **лечи**); **місцево** (в **Лабові**) також **бю г** (від **бічи**) і **мюрз** (від **мерзнути**). 6) **да** місто загальноруского **де** пр. **дакто**, **дахто м.** **дехто**, **дачий м.** **дечий**, **даколи м.** **деколи**, **дакус м.** (**декус**) = **трохи**, **нїіда м.** **нїгде**. 7) **на** **росткови** старосл. **иѣ** відповідає **я** пр. **листя**, **иманя**, **бываня**, **весьїля**, **шатыя**. 8) **прейотоване а і а** перед змягченнми суголосками удержує ся: **ябко**, **ядро**, **яр**, **ярок**, **яйце**; **час**, **душа**; **поледиця**. 9) старосл. **ѧ** відповідає **я**: **пят**, **тяжкый**, **теля**, **прѣсти**, **ряса**, **сѧ**. 10) **ыр** місто старослов. **ръ**, загальноруск. **ре**, **ро**, **ор**, **ер**, **ри**. **гырмит м.** **гремьт**, **хырбет м.** **хребет**, **дырва м.** **дрова**, **тырстїна м.** **тростина**, **гыртан м.** **гортань**, **гырлиця м.** **горлиця**, **кыртиця м.** **кертїця**, **пырскати м.** **прискати**, **кыршити м.** **кришити** а **навіть** **пырщ м.** **прищ**. 11) **ы ъ** (**ыл**) м. старосл. **лѣ**, загальноруск. **ле**, **ли**. **сы ъза м.** **слеза**, **гы ътнути м.** **глинути**; **ѣы** (**лы**) м. старосл. **лѣ** загальноруск. **ло**. **блыха м.** **блоха**, **ѣыжка м.** **ложка**. 12) старосл. **на** **росткови** **-ѣцѣ** відповідає **-ец**. **отец**, **хлопец**, **вінец**, **кавалец**, **косец**, **сыпанец genit.** **отця** (**вітця**), **хлопця**, **вінця**, **кавалця**, **кісця**, **сыпанця**. **ярец** **Gerste** має звичайно: **ярцу**, **декуди**: **ярцю**. 13) **визвучне ѣ** по найбільше відкидає ся: **отец** **Vater**, **оген** **Feuer**, **пелевен** **Schoppen**, **тест** **Schwiegervater**, **кін** **Pferd**, **учар** **Schafhirt**; **кіст**

Knochen, гус Gans, смерт Tod; пят fünf, шіст sechs, чотыр-десят vierzig. В послѣднім слові и (psl. чѣтыри десяти) ослабило ся на ь і відпало; подібно дѣе ся і в формах повельника: нес, ход, бер, воз, роб, пряд, вез, ід; часом однакож в повельнику и не відкидає ся а еще на кінці дістає й: ідий, возмий, візрий, прекстий ся, подыждий, протрий, загорний, усний. 14) трояке л: а) грубе пр. ладный, лада, лакомый, лах, лоза, ломак, лотай, лыста, луна, лука, гваріл; в многих місцевостях переходить грубе л на ў (переливний звук межи коротким у а в отож: ўавка, саўо, гваріў ем, ходиўа ем, ходиўо ем; б) середне л пр.: лем, воле, поле, летьіти, ходили, лишка; в) мягке л пр. весѣля, лытати, люд, любувати, лядік, лярва. 15) змягчене декотрих форм як: Павльо, понедыльок, місцево також: більок, волькы (м. звичайного волкы Ochsen, волики), спольнити, зеленъоватый, мнъого; явіря м. явора, явірьюм м. явором. 16) двояке р: а) тверде пр. рано, рапак Wachtelkönig, рджок Spitzmaus, речи, рьяк Rüssel, ріждя Reisig, рогаля, розлука Unterschied, рум, руский, ручник, свора, червеный; гыр-лица, кыртавый; праві, тратити, крок, крутити, кругня. б) мягке: рядити, ряса, ряф, брячка, прясти, попатрювати, гварю, огваряти, попопрювати, попрью-вый. Сущники утворені наростком -арйъ (-ирийъ) мають в західній Лемківщині виключно тверде р в іменяку: косяр, учар, горчар рыба́р, в східній же лучає ся тут і там мягке р: ко-сарь, учарь, горчарь, рыба́рь, в ускісних падежах р на цілій Лемківщині м'ягчить ся отож: косяря (косаря), учаря, горчаря, рыба́ря (рыбара); косярьом, рыба́рьом etc. в многім же числі: косяре, учаре, горчаре, рыба́ре etc. 17) дж м. старословенск. жд, загальноруск. ж: пряджа, одеджа, меджа, рджа, чуджий м. пряжа, одежа, межа, ржа, чужий. 18) дж м. старослов. жд, укр. ж в формах: ладжу, виджу, труджу; ладженый, видженый, трудженый. 19) загальноруске що звучить на Лемківщині трохи не всюди: што; декуди пр. в Шляхтові, в Явірках*) говорять: „цо“, тому то жителів тих сел сусідні Лемки зовуть: „Цотакы“. 20) Понебні виговорюють ся в західній Лемківщині майже виключно твердо, в східній же тут і там чути мягку вимову пр. качька, чістый, чюти, чьорный; однакож

*) Шляхтова і Явірки (з приселками: Біловода, Чорновода) то єдині лемківські села в повіті Новоторжескім. I. B.

виговор м'який здає ся і тут (так як на Угорщині) уступати твердому. 21) в переходить часто на г: гласный м. власный, г'а-ститель м. властитель, гдовец м. вдовец. 22) в (= старослов. кь) перед голосівками і перед суголосками звучними переходить на г, перед глухими на х пр.: г астрябі = в ястрябі; г едні елиці = в одній ялиці; г Устю = в Устю; г гадвабі = в едвабі, в шовку; г дырвах = в дровах; г бслоты = в болоті; г воды = в воді; г зимі = в зимі; а також: г наременности in Ueberstürzung, in Heftigkeit; im Eifer, в наременности; г маковинні = в мацку in der Feuerblume; г лозах = в лозах; г рыбі = в рибі. Місто во дни говорять гво дни [гво повстало із вѣ, во, через здвоєне вво (порівн. укр. вві, уві, ув), а відтак вв знеподобило ся на гв]; подібно також гво млынні = вво млинні, во млинні, в млинні; гвойти із ввойти, укр. ввійти psl. к'вйти. — — х канві = в коновці; х тові = в тові; х хотарох = в хотарах; х файцы = в файці тож: х емерецьї; х цебули; х чистинні. 23) часто переходить в повстале з у то на г то на х пр.: гмерти з вмерти м. умерти psl. оумр'кти; грізати з врізати м. урізати psl. оур'кзати. гріж = вріж, уріж; гломити м. вломити, уломити psl. оуломити; хчити м. вчити, учити psl. оучити; хпасти м. впасти, упасти psl. оупасти; хтопити м. втопити, утопити psl. оутопити 24) приставне г: гмертвец genit. гмерця м. мертвецъ, мерця; гластівка м. ластівка; гм'уый м. млій. 25) втручене й в декотрих виразах: дойч, дойдж. Regen dem. дойджик, пляйстер, гайс, Айнца, Гайнца. 26) переставка суголосок в декотрих виразах: гм'а psl. м'гла; тутеньший м. тутешній; верпинки м. вепринки; примітні для говора лемківського суть слова, у котрих нїг переставлення звуків, хоть оно лучає ся в загальнорускім і так пр. коприва psl. коприка в загальноруск. кропива; терезбый psl. тр'кзкь в загальноруск. тверезий. 27) Дуже примітні для говора галицьких Лемків суть декотрі скорочення і стягнення іменно форм повельникових як: по-ле! м. подле = пійди по!; по-ле-гев! хо-ле-хо! со-ле-ся-со! смо-ле! но-ле-но! ойте-ле-ойте! ба-ле-ба! (із бач ле бач!) = диви но schau nur. вка-ле! із вкаж ле! — га-по-ле! = гав под ле! = пійди сюда! — га-по-гав! = гав-нодь-гав! — — кстити. кстини із крьстити, крьстини = хрестити, хрестини; водокщи = водохрещи; зац або зайц м. заяць. — В східній Лемківщині, іменно в Сяніччині стрічають ся вельми примітні стягнення: бес'їдѣ, рахѣ, ма-ширѣ, спацирѣ, кѣ, мурѣ, смакѣ, меркѣ, ж'але, кенкѣ,

дѣ, годѣ, мѣ, дякѣ, цюлѣ м. бесѣдує, рахує, машырує, спацйрує, кує, мурує, смакує, міркує, жалує, кепкує, дує, годує, має, дякує, цюлує etc. Ті стягнення глаголів пригадують нам подібну приміту говора батюцкого, в котрім уживають ся форми як: повідѣ, хрүпѣ, скакѣ, мацѣ і т. н. Замітно також і се, що у Лемків рівнозвучні стягнені форми иноді що иншого означають. І так у Батюків кѣ (стягнене з кає = каже) пр. він ке ружні річи = він каже ріжні річи, оповідає ріжні річи; тим часом у Лемків кѣ (стягнене із кує) пр. коваль ко́ня ке = кова́ль коня́ кѹа. я ку тепер коні Ш. = я кую тепер коні.

В лемківськім лучають ся, рівно як і в других руских говорах, властиві скороти назвукові (Anlautskürzungen) іменно в словах взятих з чужих язиків пр. коностає м. іконостає *εικονοστάσιον*, Ваньо, Ванцьо Мо. Д. м. Іваньо psl. *Иолнѣ*, *Ἰωάννης*; Сандер Лос. м. Александер *Ἀλέξανδρος*; Фемія Ба. Фімія Мо. м. Евфемія *Εὐφροῖα*; Генія Ба. м. Евгенія, Eugenia (пор. *εὐγενής*); зєцирувати Вв. *exerciren* лат. *exercere*; зєцирка *das Exerciren, Militärübung*; Тальіяя м. Італіянин; тальіяньскый м. італіяньскый; подібні прояви звукові і в старосл. пр. налогий *ἀναλόγιον*; литонѣ м. *εἰλητόν*; лирикѣ або лоурикѣ *illiricum* і пр.

У галицких Лемків переважають форми повноголосні, іменно в звичайній розговорній бесѣді; побіч тих лучають ся частійше, ніж у других галицкоруских говорах також форми неповноголосні, котрі тут більшою частию поветали під впливом словацчини, рідше також і польщини. праг, младенец, страна, власы, драга, дражка, слама, злато; младый, здоровый; прежиц, прєсолиц єуть примірами впливу словацкого — злото, пловый, млодый, льокальне дрыга і дріга pol. dialect. *dróga* знов впливу польського. Декотрі форми уживають ся виключно лише в неповноголосній формі пр. вред *Geschwür*, влакы, брати ся *gingen*, влечи ся. — другі знов виключно лише в повноголосній формі як: оболона, оболонка, терезбый psl. *трѣзкѣ* — або повноголосє виступає єдино в лемківськім, хоть єго нема в загальнорускім пр. чєленок *Fingerglied*, членик, членець в старослов. членѣ, члѣнкѣ, члѣнкѣкѣ.

Місто „говорити“ переважно кажуть на Лемківщині гварити, місцево тут і там також гадати зрів. польск. *gadać*.

Наголос у Лемків єсть сталий т. є. у слів дву- або більше складних паде все на передпослїдний склад, отож: ѧзык, гóрнец, бóдак, опáлюх, óген, бѣкы, голбѣва, пѣбѣла, блѣха, вѣда, молѣко, тѣля, сѣло, ѧдро, ѧгня (частійше ѧгня),

дерéво, засмотрюва́ти, біжит, кы́пит, уж приста́ют слівкы, до велико́го лы́са, по́чкай на ме́не, ты ся зо́мною о́жен і пр.

Загально на цілій Лемківщині акцентоване на посліднім складі єсть слівце онѣ́ (стягнене з онѣе).

У вираженях стягнених а зложених з приіменника і імені акцентує ся приіменник пр. до́кус, до́раз, за́ран.

В частици не вимавляє ся е протяжно, іменно коли слідує односкладний вираз: нѣ́ знам, нѣ́ є, нѣ́ хце, нѣ́ пуст = східно-гал. не знаю, не є́, не хоче, не пусті́. Дальше в напрямі на схід, де Лемки стикають ся з Долами і Бойками, прокидають ся в поодиноких словах і формах акценти, котрі однакож досить хиткі і хвйїні а нераз зовсім бувають відмінні від уживаних в загально-рускім пр. округлѣ́й, оброслѣ́й, теплѣ́й, солодкѣ́й, погѣ́дтити, пѣ́чатка, жо́лудок, челя́д, скальчи́й, відско́чй, мови́й, заглади́й, худобѣ́й, по́руча і пр. і пр.

У флексії замічаємо декотрі вельми старинні форми.

В склоненю сущників в говорі галицьких Лемків, рівно як і в говорі угорських Лемаків, сильніший вплив IV. декл. [пні на ть (у)] на сущники других склонів. Іменно частий єсть накінчик ох (сѣ́ньхъ) в містивку мн. чис. сущників I. екл. лы́сох, плото́х, ярко́х, пняко́х. Дуже рідко втиснув ся той накінчик також і в ріднику мног. ч.: Руснако́х місто Русна́ків; звичайно однакож рідник мн. ч. кінчить ся на -ів, як в загально-рускім отож: лы́сів, плоти́в, яркі́в, пнякі́в (після сѣ́ньокъ). В третім падежі многого числа досить часто стрічаємо -ім (дуже рідко -ом), що випадає уважати старинною формою з I. декл.: ра́комъ; (впрочім пригадує ся тут також форма сѣ́нькѣ́мъ) пр. робітнѣ́кім. сусѣ́дім. хлопі́м; однакож втискають ся і форми на -ам (після рѣ́клѣ́мъ), так як і в загально-рускім.

Замітні форми старинні іменяка ч. мн. хлопі́, урядни́ци, сѣ́піваци, воя́ци, Ру́снаци, па́стуси, пта́си, слуги́, друзи́ etc. форми творника мн. ч. обра́зы, ча́си, Бой́ки в загально-руск. обра́зами, ча́сами, Бойка́ми.

Іменяк мн. ч. має иноді накінчик -ове (після сѣ́ньове): мужо́ве, свато́ве, брато́ве, людо́ве, пташко́ве, плуго́ве, дымо́ве.

В творнику єд. ч. виступає у імені́ женського рода -ом, декуди також оу́. голово́м, пше́ницью́, то́м си́ньом водо́м, та́мто́м висо́ком горо́м, та́ком тве́рдом кі́стьом, це́рквнью́, а декуди іменно в східній Лемківщині також голо́воу́,

пшеницьоу etc. подібно за мною (за гном) і за мноу, за тобою і за тобоу, за собою і за собоу.

У заіменників і приложників виступає в творнику мн. ч. накінчик -ма: тыма, нима, мойіма, твойіма, свойіма, такыма, котрыма; білыма, твердыма, синіма (форми дуальні).

Місто у нас тепер загально вживаних на нього (на него), на них чути старинні форми на ни, на нѣ, подібно за ни, за нѣ.

З числівників піднести належить форми: триє, штыриє (psl. триє, четириє). — два уживає ся для мужеского рода — для женського і середного дві. два воли. дві жєны. дві ябѣа. — двоє, троє уживає ся у Лемків не лишень як в загальнорускїм у осіб, але також у звїрат і предметів неживучих пр. двоє хлопі, двоє дрозды, двоє хлїба, троє дєвери.

Форми творникові двома, трьома уживають ся у галицких Лемків трохи рідше, нїж у Лемаків на Угорщинї, яко числівники збірні або роздільні. — З умножних заслугують на згадку: удвійний, задвійний і задвоаякий; з дробових: піу друга, пітора; з неопреділєних: кус, вельо, кельо, кельоро.

В спряженю замітно, що накінчик теперішника в 3 л. ч. єд. і мног. у глаголів, у котрих він не відпадає, завсїгди визвучає твердо: ходит, ходят. гварит, гварят; повідат, повідят; єст, сѣт.

По губних й звичайно (іменно в західній Лемківщинї) не переходить на л в формах як: люблю, оправю, охаблю, ставю, влаплю, лыплю, кормю, ломю; любят, оправят, охабят, ставят, влапѣят, лыпѣят, кормѣят, ломѣят; також: любєный, оправєный, охабєный, ставєный, влапєный, лыпєный, кормєный, ломєный.

В класї V. голосівка теперішникова з виїмкою 3 лиця мн. ч. звичайно відкидає ся: глядам, глядаш, глядат; глядаме, глядате але глядають.

Займавою єсть місцево уживана, але вельми старинна форма від вчіти (= учити): вчію, вчієш, вчіє etc. Як звїсно, в старослов. від оучити звучить 1. лице єд. числа: оучѣ (загальноруск. учу) з оучи-о-м повстає оучиѣ, оучйѣ а понеже послї понебних не кладе ся в старосл. прейотована голосівка, то-ж повстає форма оучѣ; в прочих лицях голосівка звязкова уподобнила ся попередньому и і випала: із оучи-є-ши повстало оучинши, наконєць оучинши; із оучи-о-нть, оучиннть, оучинть, оучатъ. Лемківське

вчію повстало із учи-о-м, учийом, учию, учію, вчію (подібно як у глагола І кл. бити: з би-о-м, бийом, бию); вчієш повстало із учи-е-ши, учийєши, учиєш, вчієш; вчіют повстало із учи-о-нть, учийонть, учиють, вчіють, вчіют (подібно як з би-о-нть, бийонть, биют).

В повелінику наросток способовий ослабляє ся на ь: идь, плеть, несь, мель, ходь, возь, шмарь — сі форми уживають ся лише подекуди на східних окраях Лемківщини; на західній Лемківщині (у властивім осередку Лемків) ь відпадає: ид, плет, нес, ход, воз, шмар; після губних се буває на цілім-обшарі лемківським: роб, хоп, прав, лом; знов після л ніколи ь не відкидає ся: мель, поль, хваль, діль (про иньші випадки гл. више).

Причасник мнв. ч. д. ст. II. для мужеского рода в декотрих околицях кінчить ся на л пр. пукал, влапіл, гваріл; понайбільше однакож л переходить на ь: пукаь, влапіь, гваріь (влапиь, гвариь); в женським і середнім роді понайбільше виступає л: пукала, влапіла, гваріла, пукало, влапіло, гваріло; в декотрих околицях однакож і в женським та середнім роді чути ь. пукаьа, вьапіьа, гваріьа; пукаьо, вьапіьо, гваріьо.

Старинні форми минушика удержали ся в многих околицях Лемківщини: быь ем, быьа ем, быьо ем; нашли есме, нашли есте; в иньших околицях: была-м, было-м; были-сме, были-сте. Спомічник може касти ся перед причасником відповідного глагола пр. сте ня виховали або понайбільше послі него: виховали-сте ня, подібно як в старословенським. І так в Остромировім Євангелію: *ієсмь обидѣхъ єрѣмѣѣмъ calumniatus sum.* *вѣсприимъ ієси апѣлазєз recepisti.* *карила ієсть проѣлазє praevenit.* *нѣсте ли чьли николиже оудѣпѣте аневѣрѣте; nunquam legistis?*

Будущик ст. дійного творить ся у глаголів недовершених із теперішника глагола бути і причасника мин. ч. ст. д. II. або неопреділеника відносного глагола: буду глядаь (глядала, глядало) або буду глядати. Звичайно спомічник кладе ся перед неопреділенником, часом однакож стоїть неопреділенник на першім місці пр. писати буду, іменно, коли на дійність писання кладе ся більшу вагу: писати буду, але пійти не пійду. В піснях може виїмково також причасник класти ся перед буду пр. под Краковом чорна роля ей ораь не буду.

Причасники минушого часу стану страдного на -ть в говорі Лемків розповсюднені пр. гнать, -а, -е; брать, -а, -е; дасть, -а, -е; обілять, -а, -е etc.

Причасники м. ч. ст. страд. на -ть і -нть творять ся також і у декотрих неперехідних глаголів (verba intransitiva) пр. вмер-тый, гнитый, закаменьітый, спрахнытый (спорохнытый); хнадений, облытуваний, заляжений, замерзнений, пукнений, заболений.

В творні пнів оказує говор галицких Лемків більше залюбоване до наростків з л і р. квічалъ, кырдель, горітолъ, ружила, ворожилъ, бридаль, старуль, осла cos, Wetzstein, суля Petze, Hündin, ворожиля, горголя, бейдуля; пупер, міхыр, цыпкор, павур, чудара, чудера, просатар, косатар Mäher; мушара, мушера, шкабора, бамбара, самура, квасюра. Сущники женського рода, котрі означають відсажені понятя (abstracte Begriffe) дуже часто творять ся за посередю наростка ь. Наконечне ь найчастійше відпадає: квась, нудь, крась (крас), шкаред, смрід, ледач, вязан etc.

Частійші суть також сущники на -ась, -уєь, -уєьо, -уєя. дурнає, хлїбуєь, татуєь, конюєьо, дыдуєьо, мамуєя, дывуєя, сеструєя.

Женьскі сущники на -ыня пр. знаємкыня, женькыня, положкыня, яскыня, пустатыня; на -аня. суханя, ро-пуханя, копаня, череваня; на -ява. чернява, дробелява.

Вменшительні сущників на -ичек (-ічек), -ичка (-ічка) суть дуже часті: попічек, татічек, братічек, сватічек; мамічка, хыжичка, студничка, корчмичка, коровичка, грушичка, роєичка.

Вельми примітною для говора галицких Лемків відзначаю єсть се, що декотрі сущники женського рода можуть приймати накінчик мужеский в іменяку єд. ч.сл.а, котрий часто заступає зовник, а дуже рідко також переемник. Те буває іменно часто у сущників на -уєя пр. мамуєь, кумуєь, бабуєь, сеструєь, дывуєь, Мартуєь м. мамуєя, кумуєя, бабуєя, сеструєя, дывуєя, Мартуєя; потом також Орин, Матрон, Евфроск, Улиянк, Параск м. Орина, Матрона, Евфроска, Улиянка, Параска — доли, невіст, газдын, зозуль м. долина, невіста, газдыня, зозуля.

В словах збірних утворених наростком -я (= старослов. ие) говор лемківський також дуже любує ся: овадя, слимача, пупча, конаря, шамбя, кырнача, хробача, міхыря, бодача, осетя, кряча, шатя (= Kleider) і пр. також наросток -ят дуже частий: жеребя, гача, дытинча, хлїбівча, ротича,

губча, гуньча, рыбча, пташча, бараньча, стужча, книжча, писчаўча etc. — тож поруча genit. поручате, по-ныбіа genit. поныбіате — а навіть декотрі наростком - мен утворені суцники примкнули по фальшивій аналогії до пнів на т, іменно: вымя genit. вымяте, тымя genit. тымяте (загальнор. вимени, тымени). Рідкими вправдї, але дуже примітними суть суцники збірні в лемківскім говорі уживані як: дробеляча, дробелячівя, пташівя, оруживо.

Із звуков згадаєм: вельбіб, ничгід, мыш-пыргач, казилен, завалипотік, ни-се-ни-то; погыркавый, посинаявый, почорнявый, обдальный, обхудный, прималый, прихолодный, нашалистый; невидок, невірник, неприязник, неруш, недогрызя, негодивый, незлюдный, некельтивный; нукус, покус, заран, внука, зарядом, запоряд, горізнач, з добра дива, з іграчки.

Із зложеній: голопуц, рыбовода, чорнокнижник, солотрук, просторікий, нароком і др.

Наростком - ий утворені приложники часті: гусьий, кізій, когутій, рыбій, жабій, мышій, соўтысьий, павій, мурянчий; натомість приложники з наростком - ить в говорі лемківскім рідко виступають: телячий, быдлячий pol. bydlęcy. Наросток - асть улюблений, чеперастый, чубастый, крапкастый, таркастый, платкастый, вилкастый рівно і - ясть: вінчастый, темнястый, красястый. Наросток - гекъ утворює декотрі примітні приложники пр. дытінвський, лінбський, гамерицький а навіть від „Русин“ — русінський (місцево в Флоринці). Наросток - овъ частійший: сьніговый, млынарьовый, татовый, шатровый, Божовый, сусьїдовый, птаховый. Наросток - авъ (-явъ) пр. доўгавый, твердавый, рибавый, кваснявый.

В порівняльнику (Comparativ) місто - ійший виступає часто - ієший, быстрієший, одміннієший. Від глибокий comparat. декуди звучить: глибокший місто глүбший. В одличнику (Superlativ) передросток най приймає декуди вид ный пр. ный-богатший; — великий має в compar. звичайно векший, в superlat. найвекший подібно adverb. веце, найвеце.

Для вираження дуже високого степеня приставляють до рядовика (Positiv) пре або роз пр. премудрый, пренесчесный, роздивный; або перед рядовиком кладут барз а перед порівняльником дуже. пр. барз старый, дуже лыпший.

Також описують одличник приставляючи до рядовика: див або раз. див подібный *sehr ähnlich*; раз гарный *sehr schön*.

І сам одличник може ще степенувати ся а то за допомогою передставленого што пр. дівча што найподібнійше *unter sehr schönen Mädchen das schönste*.

Примітні форми порівняльника і одличника присловників: скорє, далє, ширє, вєцє, первє, баржє, познї, планнїє, гущє etc.; найскорє, найдалє, найбаржє etc. — глукшє; найглуокшє.

Форми вменшительні приложників виражають степенованє понятя: більчкый, цыльчкый, дальчкый, глубчкый, высочкый, широчкый.

Подекуди творять також вменшительні від порівняльника і одличника декотрих приложників: меншкый, найменшкый; старшкый, старшенькый, найстаршкый, найстаршенькый — а також від числівників: двойко, обойко; двоїчко, двоченько, обоїчко, обоченько; тридцетеричко; єден-єдинкый, єден-єденичкый, єден-єдениченькый.

З пнів глагольних для говора Лемків визначнійші: бости (бод-ти), рєчи (рек-ти), жєчи (жєг-ти); втыкну-ти, квітну-ти, бодну-ти; думі-ти, жолобкасты-ти, дыхты-ти, шемты-ти, смотрі-ти; гварн-ти, лапн-ти, пядн-ти, запіперєчи-ти ся, приятєли-ти ся; повіда-ти, шальта-ти ся, майда-ти, мырда-ти, жугра-ти, дудра-ти, метати, стука-ти *gemere*; пімстува-ти, клубєтува-ти, ходжува-ти, попатрува-ти, засмотрува-ти і пр.

Дуже примітні для того говора суть також певні частиці як: кєд, коды, коды-ль, тєд, тєды, тоды, тодыль; кады, скады, скадыль; тады, стады, стадыль; кадываль, кадывай, тадывай, тадываль, оногдывай, сады, онады, овады, тамады, тамадыль, кєльо, кєля, кєльоро, тєля, тыльо, покаль, покля, закаль, закля, доталь, дотля, покалє, докалє, доталє, одтамаль, одкєльска.

Частиця лє почіпляє ся не лише до других частиць (га-лє, ге-лє, покалє, покаль etc.), алє іменно часто також до повельникових форм глаголів пр. по-лє, подтє-лє, смо-лє, хо-лє, со-лє, ба-лє, вка-лє.

Декотрі вирази зложені з приіменника і скороченого імени спливають разом в одно і уживають ся присловниково пр. дѳокус, пѳокус, дѳодом, дѳохыж, нѳазєм, дѳѳпрах, дѳораз, нач, зач, зѳаран, дост, нѳадост.

Примітні слова на Лемківщині уживані тоті самі, що і у Лемаків угорських. І так кажуть: гудак, *deminut.* гудачок *Musikant* словацьк. *hudec*; облак або вигляд *Fenster*; ожелест, ожелец *Eiszapfen an Bäumen*; пырґач *Fledermaus*; пискір *Spitzmaus*; поледиця *Glatteis*; продай *Verkauf*; пуляк *Truthahn*, пулята *junge Truthühner*; ярец *Gerste*; юд або юдина *Vogelbeerbaum*; лахы, шматы або шаты в значеню: *Kleider*; а рянда в значеню *Fetzen* те що в східногал. лах або шмата; хусты в знач. *Wäsche* пр. хусты прати; гуслі *Geige*; гусляр *Geiger, Geigenspieler*; жена *Frau*; палюнка *Branntwein*; хыжа *Hütte*; Haus; сватба *Hochzeit*; гача, гачатко. *Fohlen.* гачур *junges Pferd.* гачурка *grösseres weibliches Fohlen.* валал (декуди в піснях, рідко в звичайній, розговорній бесіді) місто загально вживаного: „село“. бандуркы, ґрульї, кромплї і компері *Kartoffeln*; карпеля *Wrucke*; женьска в значеню: жінчина. — худобный *arm.* шумный або гардый *schön.* планый *wüst, steril; unfruchtbar.* — гварити *sprechen*; зьвідати ся *fragen.* йойчати *stöhnen.* кляти *schelten,* охабити, охабяти *verlassen.* скапчати *zusammenbinden.* повідати *sagen, erzählen.* справити ся *entstehen.* — зарядом, запоряд *der Reihe nach.* кус *ein wenig.* никус *gar nicht* (дословно: *nicht ein bischen, kein bischen*).

Що до ладні слів, то єсть она в цілости тота сама, що і у Лемаків угорських; тож находимо у галицьких Лемків в цілости тоті самі звороти, річні і словострої, що і у Лемаків в Угорщині, а лишень тут і там виступають декотрі незначні відміни місцеві.

У Лемків рівно як і у Лемаків угорських стрічаємо такі річні: твердо помолити ся *inbrünstig beten*; загнати слугу *einen Diener schicken*; ольїй спущати *Oel pressen*; іти за драгом, (місцево за дрытом), за путьом *auf der Strasse gehen, den Weg passiren*; право положити *die Bestimmungen des Rechtes geltend machen oder beanspruchen*; тьїсто гнєсти, загнєсти *Teig kneten*; горнути пр. вода горнула *das Wasser schwoll*; знати о чім *wovon wissen*; признати ся о чім *etwas eingestehen*; гварити о чім *worüber sprechen.*

єден в числі многім перед иньшими числівниками для вираження приближного числа пр. за єдны двадцет минут *in der Dauer von etwa zwanzig Minuten.*

буд кладе ся на першім місці в вираженнях: буд хто, буд што, буд який, буд як, буд чий = в східногал. хто будь, що будь, який будь etc.

Замітно, що іти має у Лемків обширніше значення і уживає ся в випадках, де в східногал. кладе ся „їхати“ пр. іти возом, іти коньом, іти на кони, іти волами, іти на кораблях (на шифах); оттак також вийти на коня, вийти на дуба, на сливку, на грушку місто східногал. „вилізти“. Східногал. „їхати“ заступає ся вноді глаголами нести ся, везти ся пр. нює ся на кони, привюз ся повозом в східногал. їхав на кони, приїхав повозом.

Присловник праві уживає ся так як в чеськ. právě. словацк. práve = gerade, eben. саме праві тогды горіло = eben zu der Zeit brannte es, саме тогді горіло.

Присловник добрі в значеню майже, fast пр. добрі мое серце за вами не злетит (Лип.) = fast entwindet sich das Herz meiner Brust um euch nachzufolgen.

Творник орудний (ablativus instrumenti) у Лемків, іменно у західних, часто уживає ся з приіменником з (с). з ножом кроїти mit dem Messer schneiden. с косом косити mit der Sense mähen. хвалити ся с чим womit prahlen. надышоў худобный з двома малыма бычатами = надїхав бідний двома малими бычками.

брез, през або через з переємником уживає ся для означеня тріваня, протягу часу, в котрім щось дїє ся пр. brez льото; brez келя років; през єдну ніч; через цїлий місяц; — для означеня місця пр. brez льіс; через ріку. в Літописи Гусиньскій (1670 р.): презъ оный огонь прескакють. — також з рідником для вираженя недостачі пр. през насыня ohne Samen, brez корбача ohne Peitsche, brez інтересу ohne Interesse.

к (ку, їу) уживає ся для означеня напряду найчастійше місто до пр. к собі, к валалу, їу льісови, їу мнї.

за з переємником для означеня тріваня, протягу часу пр. за три дни drei Tage lang, за п'ят років fünf Jahre hindurch, за пїў рока durch ein halbes Jahr.

о з переємником для означеня минувшого часу або реченця пр. о п'ят тижнів nach fünf Wochen, о пїтора рока nach anderthalb Jahren, о сто льіт nach hundert Jahren.

о з містником або з переємником кладе ся для вираженя посїданя: дьід о єдні руцьї; дерево о два верхы.

Енклїтичний дайник си (сі) служить для узагальненя понятя; и звичайно не ослабляє ся на ь і не відпадає: якый-си, што-си, де-сі, коли-сі, одкаль-сі.

Яко сполучник супротивний часто уживає ся зає (повстало з: за ся, зась), котре в деяких околицях приймає форму зейє.

ка подекуди і на Лемківщині почіпляє ся до заіменників і присловників пр. хто-с-ка, што-с-ка, який-с-ка, яко-с-ка, коли-с-ка, што-си-к, отже-к, тамо-к

Займавим єсть присловник одкельска = відкиєсь, де до од-кы (откы) почіплено ле, відтак си (=сь, с) і на послідку ка. од-кы-ль-с-ка.

Тут ще згадаємо про деякі прояви лемківської звучності і флексії. В деяких околицях Лемківщини говорять бріх в чеськ. břích, кльіч в чеськ. klíč, капелєх, збітнїти, бійний, дріліти м. брюх (в східногал. уживане лише в зложенім слові жовтобрюх Goldammer, *Emberiza citrinella*; місто „брюх“ уживаємо „череву“ або „живіт“), ключ, капелюх, збутнїти, буйний, друлити; тим часом на тій же Лемківщині скрізь уживають: за муж, дуброва, фура, фурман, форми, що в східногал. понайбільше звучать: за між, діброва, фіра, фірман. Яка сему причина, що в словах, в котрих східногал. у перейшло на і, на Лемківщині у задержало ся незмінено, тим часом в иньших словах, де звук у в загально-руськім удержав ся, саме в лемківськім він стїснив ся на і, сказати годї. Під впливом словащини не могли повстати бріх і кльіч, бо в словацькім сї слова звучать brucho і kl'úč; але і не під впливом чеськім, бо з Чехами Лемки не стикають ся. Стїснене звука у на і в згаданих словах витворило ся тут місцево і самостійно а має аналогію переходу звука у на і також в иньших словах. Випадає се лише ствердити, що вже давнїйше нераз помічено, іменно: певні прояви звукові виступають в одних славянських бесїдах поодинокі, рідко і розсїяно, в других же стають що раз частїйші і оттак піднимають ся в них до значеня загального закону. У нас на Лемківщині „кльіч“ уживає ся лишень місцево тут і там, місто загально у нас, у люду і в писемі, уживаного ключ старослов. ключь clavis; тим часом у Чехів klíč скрізь уживає ся і в говорах людських і в письменнїм язичї. Форми „почкати“ і „зачкати“ уживають ся місцево лишень на Лемківщині і декуди у Долів — в деяких говорах польського люду: poczkać, zaszkać, poskać, zaskać — в писемі уживають Русини загально вживаних форм почекати, зачекати, Поляки poszeakać, zaszekać — а у Словаків форма загально в устах їхнього люду живуча роčkat' звійшла і в словацький язык літературний. Досить часто стрічає ся на Лемківщині „дойч“ „дойдж“ — де инде говорять у нас дощ або дождж, тож ті послїдні форми у нас стали літературними; в нижносорабськім загально вживає ся: dejšć. В чеськім говорять ся і пише зовсїм правильно dokonaly, у нас дехто також в писемі уживає доконалий побіч довершений,

совершений; але тут і там межі руским людом прокидає ся форма менше правильна з всуненим с: досконалий а навіть „доскональний“ — у Поляків же скрізь говорять *doskonały* і тая форма, яко загально уживана, загально польска, стала у Поляків літературною і т. п.

Повельник від речі (psl. *рѣшти dicere*) в лемківскім переважно звучить реч; речме, речте; місцево лучає ся також форма рец уживана мов би частиця втрутна пр. так, рец, було; повстала тота форма із рьци, реци, рець, рец а відповідає старословенському: *рьци*.

Декотрі форми для лемківського говора іменно примітні суть згідні з старословенськими: коприва psl. *коприка urtica*; ржда побіч рджа psl. *рѣжда*, хракати psl. *хракати screare*, хракотиння psl. *хракотина pituita* і пр.

Декотрі форми лемківські суть давнійші і первістнійші ніж у старословенщині і так пр. що до назвуку форма майже скрізь у наших Лемків уживана а стряб давнійша від старослов. *настрабѣ*; місцеве язеро первістнійше від старосл. *ієзеро*, подібно ялиця від старослов. *ієль*.

Старинні суть також форми: воўци (psl. *вѣтци*), ученици (psl. *оученици*), гудаци, дуси, слузи, робітників (psl. *работъ-никомъ*), котім, волім (psl. *волѣмъ*), когутых (psl. *кокоутѣхъ*), льісох, сынох, волох (psl. *стынѣхъ*, *волѣхъ*), віўми (psl. *волѣми*), abl. plur. часы, образы, гусяты, теляты; genit. sing. дне, дни (psl. *днѣ et дни*). до полу дне Кв. (psl. *до полоу днѣ*), gen. sing. корене, камене; быў ем, была ем, было ем (psl. *бѣмѣ ієсмѣ*, *бѣмѣ ієсмѣ*, *бѣло ієсмѣ*); дат, дата, дато = *datus, data, datum*; тріє, штыріє (psl. *триє, четириє*); грушкы, сливки, секрыра побіч сокрыра (psl. *сѣкрыра*), кыпіти (psl. *кыпѣти*), хыжа (psl. *хѣжа*) і т. п.

Також форми як Кундрат, куната, вувця, макутра, пуўтора, відтак люд, мюд, палюнка, вовюрка, тютка тож вюў, мюў, плюў (кор. плет), нюс, вюз, грюб, рюк, тюк, влюк, пюк, люг — випадає уважати яко останки з давнійшої доби розвитку нашого язика: в ріжних грамотах бо вже від 14. століття почавши прокидають ся подібні форми як: *добровоулно* (у угорських Лемаків і тепер кажуть ще „добровулно“), *прѣзвице*, *дрѣздѣ*, *оучнѣсмѣ* (dal. plur. psl. *вѣноукомъ*; о стіснене на у), *поксѣ* (= покой), *кожюмѣ*, *сюй*, *своюй*, *оттѣль*, *ѡсюль*, *нюсь* (= несь) і др.

Місцево стрічає ся на Лемківщині *nominat. sing.* двер по-дібно як в старосл. *двѣрь двѣра, ianua*, хоть і Лемки понайбільше вживають тепер, так як у нас загалом, *pluralis* двері. Може бути, що і *singularis* згаданого слова сягає ще тих часів, коли скрізь у нас строєно двер поєдинчу.

Деко́трі вирази старинні тут еще задержали ся пр. вопити *psl. вѣпѣти clamare*; вредный в знач. *nocens psl. вѣдѣньъ corruptus, mancus*; гыбати *ire cf. psl. гыбати movere*; гыбати *са moveri*; жезл (в змінений формі: желез) *psl. жѣзлъ et жѣзлъ virga; baculus, scipio*; ўжиця *psl. лѣжица*; отро́ча, отро́чатко *psl. отро́ча puer, infans*; охабити, оха́бяти *delinquere cf. psl. оха́бити са. оха́бляти са abstinere*; чадо, ча́дко *psl. ча́до infans, filius, homo*.

В одній пісні стрічає ся предавний, хороший, староруский вираз тальник. І так в Мохначці нижній весільники приїзджаючи по молоду, котру мають ввести до „хыжи“ молодого, співають:

А мы гости зо Щавника,
Пришли мы ту по тальника —
Не підеме, не підеме,
Покаль мы го не воземе.

Тут виразом „тальник“ жартовливо поіменована молода. В старословенск. значить таль і тальникъ *obses, der Geissel*, заставник, закладник. Слово таль находит ся і в старорускім. І так читаємо в хроніці Нестора: „Ѣ граждане рѣша, шѣдѣше къ Печенѣгомѣ: поимѣте къ сѣбѣ таль нашъ, а вы поидѣте до десяти моужь къ градѣ, да видите, чѣто си дѣѣте къ градѣ нашемъ. Печенѣзи же рады бѣвѣше, мѣнаше, яко прѣдати си хотѣть, поаша оу нихъ тали, а сами избраша лоучыша моужа и послаша къ градѣ, да разгладяють къ градѣ, чѣто си дѣѣте. (Chronica Nestoris ed. Fr. Miklosich. Vindobona 1860. pag. 78.).

Тут піднести випадає деко́трі лемківські вирази яко щирорускі і так скірні́ місто у нас уживаного „чоботи“ (що має походити з перського); сыпанец місто у нас уживаного шпіхлѣр нім. *Speicher*; вигляд або облак місто тепер загально у нас уживаного „ві́кно“; гуель, гуся, гуелі місто загально у нас уживаного „скрипка“ „скрипки“; густи грати іменно на скрипках; гудак місто музикант, музика *Musikant*; гудба місто му́зика, *Musik*; чѣтырдеся́т, чоты́рдесят місто у нас звичайно уживаного „сорок“ грецк. *τεσσαράκοντα* і др.

Словня говора лемківського може збагатити також наш язык літературний приспороючи ему не один хороший і опредільний (прецизний) вираз. Так на пр. на німецьке spannen, mit der Spanne messen доселі у нас уживано описаня „пядию мірять“; хороші німецькі вираженя: die Raupe (geometra) spannt, der spannende Gang der Raupe треба було в рускім віддавати ширшим описуванем, порівнанем. Тимчасом глагол в Перегрімці уживаний пядити віддає німецьке spannen зовсім добре; пядит усениця. Тут подаю ще кілька примітивіших слів: верствак Zeitgenosse. — вертлик Drehorgel. — гыка Stengel sammt Blättern. — гудкати verlauten. — дробелява kleine, geringfügige Sache. — кыртавіти verkümmern. — лыста Wade. — мутник kleiner Bach. — неприязник Missgönner. — ничгід Taugenichts. — патолоча Sumpflache. — нестунчити eine Kinderwärterin sein. — пирный, пирнячий gewürzhaft. — потемряк Nachtschmetterling. — приодьіва Kleidung. — рынявый rändig. — самура Sau. — сплїтачка Flachsseide. — справити ся entstehen. — тмосивый dunkelgrau. — трепітка Hutfeder. — уверый gekrümmt, krummgewachsen; stützig. — угыбати vergehen, vorübergehen. — хохолоз Ohrwurm. — черкавка Klapper. — яздра Kiemen. — ярчух Finne. — яенина Feuerschein і мн. др.

Декотрі лемківські вирази могли би ужити ся в науковій термінології пр. зьвіздар м. астроном, цылец м. моноліт, кышка днова (заднена) м. кишка слїпа intestinum coecum, кышка дворя м. кишка заузна, заузняца intestinum rectum, охват м. постріл, Hexenschuss.

Для відтїнкованя вираженя в стилі може говор лемківський подекуди також віддати добрі услуги языку літературному. На примір най послужать вменшительні форми порівняльника і одличника декотрих приложників. малый klein. менший kleiner. меншкый unter kleinen der kleinere. найменший der kleinste. найменшкый unter ganz kleinen, unter sehr kleinen der kleinste; в нїжній, примильній бесїді пр. старший älter, найстарший der älteste, старшкый і найстаршкый (в иньших языках се зменьшене не дасть точно віддати ся, але в рускім служить одборно до сердечнійшого вираженя) пр. хлопчик старшкый рочком од дївчинкы; дївчинка найстаршка медже нима (бесїда о дітях).

Замітне також відтїнковане понятя в декотрих зложенях і словах виведених (vocabula derivata): доўгый lang; доўгавый länglich; подоўгый etwas lang, gestreckt; подоўгавый etwas länglich; тонкый dünn, тоньший dünner, потоньший

etwas dünner; гыркий bitter, гыркавый etwas bitter, погыркавый einen bitteren Nachgeschmack hohend; — по іменно часто уживає ся в зсувці для вираженя відтінків барви: чорный schwarz, чорнявый schwärzlich, почорнявый etwas schwärzlich; подібно позеленявый etwas grünlich, grün untermischt; посинявый bläulich angehaucht; пожовтявый ein wenig gelblich; посиваый grau melirt.

приятель Freund; приятелювати с ким або кому mit jemand in Freundschaft leben, jemand ein Freund sein; сприятелити ся с ким sich mit jemand befreunden. — пестунка Kinderwärterin; пестунчити eine Kinderwärterin sein.

Говор лемківський багатий іменно в глаголи багаторазні (verba iterativa) після V. кл. як: нанашати, дораджати, упрошати, погоджати ся, крачати, выводжати etc. або після VI. кл. пр. ходжувати, сьпівувати, ношувати, ховувати etc.

Деякі вирази лемківські правильніші, ніж їм відповідні у нас в письмі або подекуди в бесіді розговорній загально вживані і так: реченець (= реченець), спадчина, тета правильніші ніж речинець, спадщина, цюта або цюця, а навіть давна, подекуди на Лемківщині і доси живуча форма тотка (= східногал. тітка) рускій звучні лїше відповідає, ніж з східній Галичині подекуди вживана „цютка“; лемківські форми ручник, справды правильніші ніж українські „рушник“, „справді“. Лемківська місцева форма сьїю (= сїло) єсть властивою, примітною рускою формою місто звичайно уживаного у нас „сьїдло“ = Sattel.

Як вже в горі замічено, говор лемківський оказує найбільше вплив словацький, подекуди також вплив мазурський, котрий то послидний однакж взагалї єсть невеликий. Окрім того бесіда лемківська прийняла також декотрі вирази неславянські і так пр. з німецького: кермеш, фара, файка, фраїр, фраїрка, маюр, шлябан, шпиргет, люштыкувати, райфа, шолтыс або солтыс, рехт, фрішно..., з мадярського: газда, сейка, бізувати, фелелувати, дуган, югас..., з румунського: вакылия, ватра, дьїл, дьїлок (в значеню ліс, гора лісом поросла)... з латинського: онір, провіденция, сігнарка, гірнгувати, бестыя, фетір, фасия (passio)... з французького: парада, парадный, ремунда... і др. (латинські і французькі вирази посередно переняті з польського або з німецького). В термінології для вираженя ріжних понять в відношенях житя публичного і державного проявлює ся вплив німецький з давніших часів, котрий тепер поволи уступає впливови польському.

Оттак говор лемківський подає багатий знадіб досліджуваня важний не лишень для руского языка, але і для фільології славянської і загалом для языкознавства.

Взорці бесіди лемківської дають спромогу — між иньшим — також пізнати обряди і декотрі давні звичаї на Руси. І так пр. обряд Субітки відправуваный ще досить часто в сянічкй горювині. З пісень і оповіданій довідуємо ся, що водив ся у нас звичай за довги ластавляти рідні діти або чада, а також, що муж міг продати свою жінку на швидку, без протяжки, коли хотів або потребував гроший. Впрочім також пізнаємо деякі подробности із домашнього побиту Лемків, як водить ся тепер, а по части як водило ся давнійше. Із заміток старого дяка в Святкові я довідав ся (гл. Словарець. слово: бодай якый), що давнійше на Мараморощині Руснаки не знали кросен, а снували пряжу мов пауки, для присилення ниток поперед у вбивши клинці у стіни хати. Також довідуєм ся з пісень по части про жизнь виходців в Америцї так званих „гамерицких“. Тут і там заміщені легенди, тож ріжні повірки і забобони, котрі сягають нераз самої давної давнини і можуть бути займивими для вислїдників сьвітогляду нашого люду.

Приводячи лемківські вирази в части граматичній я протиставив їм вирази загально у нас в рускім уживані — декуди, де се менї видало ся пожиточним, також порівняв я їх з відповідними словами в старословенськім і других языках славянських. При порівнаню руских приложників з старословенськими я позволив собі всюди — де виразно не примічено инакше — класти форму іменну приложників старословенських. Те, думаю, міг я тим скорше зділати, що іменні форми в рускім тепер майже зникли а ріжниця межі іменними і зложеними формами приложників в українсько-рускім уже не почуває ся. Руске добрий чоловік значить тепер як *ἀγαθὸς ἄνθρωπος*, добръ чловѣкъ, так і *ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος* добръи чловѣкъ.

При поодиноких виразах і формах подано в скороченю місцевости, де слова відносні вживають ся.

Часть граматична говора лемківського оголошена була в Archiv für slavische Philologie her. v. V. Jagić XIV. B. pag. 587—612, відтак XV. B. pag. 46—73 і B. XVI. pag. 1—41. Тодї подав я лишень материял зібраний мною р. 1890. в 15 місцевостях. Понеже однакж відтак я подорожував по Лемківщині для дальших студий діалектологічних еще три рази і проте тепер розпоряджаю знадобами далеко багатшими, бо зібраними в 52 місцевостях, я давню свою статтю переробив і доповнив а до А. т. є. граматичної

частини долучив ще Б. Взорці бесіди галицьких Лемків іменню 1. Повірки і оповідання. 2. Загадки і приповідки. 3. Пісні а відтак В. Словарець лемківських виразів.

Для студій діалектологічних отті місцевости були мною навіщені:

(в серпні 1890 р.) 1. Перегрияка 2. Святкова 3. Бортне 4. Смерековец 5. Рыхвалд 6. Новиця 7. Усте руске 8. Лосе 9. Брунары 10. Чирна 11. Берест 12. Лабово 13. Жегестів 14. Криниця 15. Вірховня.

(при кінці липня 1897 р.) 1. Бінчарова 2. Фльоринка 3. Снітниця 4. Баниця 5. Ізбы.

(при кінці липня 1899 р.) 1. Мацьйова 2. Нова Весь 3. Росток 4. (Берест) 5. Мохначка нижня 6. Тылич.

(при кінці липня і в серпні 1900 р.) 1. Велике Поле (коло Загіря) 2. Старе Загіре 3. Щавной 4. Куляшне 5. Туриньско 6. Команьча 7. Чистогорб 8. Вислік Великий 9. Сорониця 10. Дарів 11. Яселко 12. Воля Нижня (Яелиска) 13. Липовец 14. Королик Великий 15. Завадка Рымановска 16. Тылява 17. Смеречне 18. Мшана 19. Горова 20. Ольховец 21. Поляни 22. Тиханя 23. Граб 24. Ожинне 25. Радоцина 26. Чарный (Черне) 27. Маластів.

Принагідно записував я також бесіду лемківську і з иньших сел.

Ві Львові 12. лютого 1902 р.

Іван Верхратський.

Обяснене скороченій.

Б. = Бінчарова (в книжках: Білцарева). — Ба. = Баниця. — Бер. = Берест. — Брт. = Бортне. — Бру. = Брунари. — Вв. = Вислік Великий. — Вн. = Воля Нижня (Яелиска). — Вол. = Воловец. — ВП. = Велике Поле (коло Загіря). — Врхв. = Вірховня (в книжках: Верхomla). — Глад. = Гладившів. — Г. = Горова. — Гр. = Граб. — Д. = Дарів. — Жег. = Жегестів. — З. = Завадка Рымановска. — Зл. = Злоцке. — І. = Ізбы. — Кв. = Королик Великий. — Ко. = Команьча. — Кр. = Криниця. — Ку. = Куляшне. — Лб. = Лабова. — Лип. = Липовец. — Лос. = Лосе. — М. = Мацьйова (Матієва). — Мал. = Маластів. — Мо. =

Мохначка Нижня. — Мш. = Мшана. — НВ. = Нова Весь.
 — Нов. = Новиця. — Ож. = Ожинне. — О. = Ольховец.
 — П. = Перегрымка. — Пол. = Поляны. — Р. = Ростока.
 — Рад. = Радоцина. — Розс. = Розстайне. — Рхв. = Рых-
 валд. — Св. = Сьвяткова. — СЗ. Старе Загіре. — Смерк.
 = Смерековец. — Смерч. = Смеречне. — Сн. = Снѣтниця.
 — Со. = Соровиця (Суровиця). — Т. = Тылич. — Ти. =
 Тылява. — Тих. = Тиханя. — Ту. = Туриньско. — У. =
 Уств руске. — Ф. = Фльоринка. — Ч. = Чарный (Чорне).
 — ЧГ. = Чистогорб. — Чр. = Чирна. — Щ. = Щавной
 (Щавне). — Я. Яселко.

А. ГРАМАТИКА.

І. До звучні (Lautlehre).

і (з о, е або ъ).

Голосівка і так розпросторонена в українськорускім також і в говорі галицьких Лемків дуже часто. Однакож уживане тої голосівки то на цілій області занятій Лемками, то лишень почастино, місцево обмежає ся. З другої знов сторони первістне о або е стісняє ся на і в декотрих словах, в котрих того стіснення нема в загально-рускім.

у місто загальноруск. і (стіснене се по більшій часті з давнійшої доби розвитку нашого язика).

збуї Св. Р. Rāuber, збій, збійник pol. zbój. — шкаврунок НВ. plur. шкаврунки в МО. шкавронок pol. skowronek psl. *сковраньць* ruth. жайворонок. — Кундрат Спрк. м. Кіндрат, Konrad. — куната м. кімната (комната, кумната; ковната, кувната; ку'ната; по Мікльосічу: середнолат. *caminata* = mit einer feuerstätte, *caminus* versehenes heizbares Gemach; старогорнонїм. *chaminata*). — вувця м. вівця psl. *овьця*, частійше в лемківск. уця П..., увця Жег.... — лужко Вн ліжко, pol. łózko. — макутра Лб. в східногал. макітра. — домов Р. = домів, nach Hause. — ружний П. м. ріжний, різний, verschieden, mannigfaltig. — пуўтора Лб. М. місто частійше у Лемків уживаного пітора anderthalb. — вюз ем пуўторы копы. с пуйтором копом. — розубрати з розобрати (розьбрати), загальноруск. розібрати. — зумерти праes. зумру м. зомерти, зомру (сьмру) загальноруск. змерти, зімру. — зустріти місто і побіч зостріти psl. *сърѣсти*.

Переважно стісненє ся і в лемківскім **о** на **і** так як загально в українськорускім, проте: віз (psl. возъ), стіў (столъ), піп (попъ), кіў (колъ), Біг (Богъ), вітця (genit. отця), він (онъ), мій (мой), пійти (пейти), дістати (достати), під (подъ) etc.

В піснях не раз бувають нестіснені форми виразів, котрі в розговорній бесіді все стісняють ся пр. паробци, дробный, отця, ножкы, мой, под місто звичайних форм: парібци, дрібный, вітця, ніжкы, мій, під.

Старосл. **ѣ** відповідає і пр. сьніг (psl. снѣгъ), вітор (вѣтръ), дьівка (дѣвка), недѣля (недѣля), тыня (тѣня), желѣзо (желѣзо), тысто (тѣсто), вірный (вѣрный), тысний (тѣснь), летьіти (лѣгти), сьдати (сѣдати).

старосл. **е** відповідає і пр. весѣля (psl. веселіе), шіст (шесть), сьім (сѣдмь).

о стісненє ся на **ы** (місцево).

сыйка Б. Ф. plur. сыйкы м. сойка Eichelheher, Garrulus glandarius. — нырскый Ф. м. морекий. — сырока П. Лип. Кв. Тих. Elster але в Вв. Гр. Со. сорока. сырока шкерегоче Лип. — хымля Лип. м. хомля. — ўыдка pol. łódka Kahn, Nachen genit. ўыдки м. лодка, лодки.

стіснене **о** на **ы** місто загальноруск. **і**.

силь Бер. Г. м. сіль, Salz. — быб Г. genit. бобу. — выл Г. але в Г. кін equus; кіт felis. — попыв adj. Г. м. попів, поповий. — домыв Г. м. домів, domum. — пыти Г. м. пійти psl. пейти. — Пан Быг Г. Herr Gott. — двыр Г. genit. двора. — дзвын Г. genit. дзвона. — дрызд Г. Drossel, Turdus. — гвызд Г. plur. гвозды. — выз Г. м. віз. — ось або вые „як ся кому вьрече“ Г. Ахе. — рык Г. genit. року. — загын genit. загона Г. — зырница Г. м. зірниця. — лый genit. лою Г. — мый, твий, свый Г. м. мій, твій, свій. — але покіє, рій, стіў (рідше стыл, стыў) Г. — выдти Ту. м. відти — але кінь Ту. кіт Ту. etc — плит Бер. genit. плота м. пліт Zaun, psl. плотъ. — вьвця (за Попрадом) м. вівця. — яблынка Р. м. яблінка. — зывяти Жег. м. зівянати verwelken (в лемк. неорганічно: вяти м. звичайного: вяднути psl. вьнѣжти загальноруск. вьнати). — гарасымка Розе. м. гарасівка Harrasband.

(В місцевостях положених над Попрадом (Зубрик, Жегестів) у Лемків в Галичині, а також в сусідніх місцевостях на Угорщині у Лемаків стісненє ся **о** на **ы**: кыст, выл, (выў), пыд, кыт, пышо ў м. кість, віл, під, кіт, пішоў).

ю (у) місто загальноруск. і (стїснене е).

люд Ф. М. Р. Т. Д. Вн. Лип. Ч. Ти. м. лйд psl. лѣдѣ. — мюд Ф. М. Р. Т. Д. Мш.... м. мід, psl. мѣдѣ. — варюнка Жер. Sudsalsz з варенка. — палюнка Смык. Кр. Б. Ба. м. палынка О. Branntwein з „паленка“; але опалынкы Смык. abgebrannte (versengte) Baumstämme. — вовюрка НВ. Мо. Ф. вевюрка М. але в Ч. Ти. вывірка. вовірка Вв. psl. вѣвѣрица, pol. wiewiórka slovac. veverka. вовюрка оґін має як перо Ф. — зацюрка Ба. м. затерка, затирка. — перепю́ка Бер. Р. м. перепілка з перепелка, переперка pol. przepiórka gad. пѣр volare. однакѣж перепі́юка Лип. Ти. — лебюдка Бер. м. лебідка, * *Origanum vulgare*, Dosten. — тютка Д. м. тітка „сестра мамна або татова“. — щутка Вв. м. (щетка) щітка Bürste. — чухрати м. чіхрати з чехрати (cf. чесати). — чюсно́к Вв. = чісник Knoblauch. він дуже мат чюстку er hat viel Knoblauch. в Я. чусток genit. чустку, а в Д. чісно́к genit. честку. — чупе́ц Вв. м. че́пець, чі́пець Haube. psl. чѣпѣць mitra cf. germ. Kappe. — вечур Вн. м. вечер, вечір. — вечуркы О. Soirée, Abendgesellschaft, Abendunterhaltung, вечерниці. — ўтю́к Ко. Eiter. дуже ўтеку viel Eiter. — веретурни́ця Б. Ф. Кв. З. Ти. Мш. О. Врхв. веретюрни́ця М. Мо. в-ретюрник Вв. Д. але веретельни́ця Розс. веретильник Я. Вн. О. веретельник Г. *Anguis fragilis*, Blindschleiche. (веретюрни́ця повстало із веретерни́ця, веретельни́ця, веретени́ця). — матюркы Нов. м. матірки Samenhanf, Mäsch. — пюрко побіч часті́йшого перко в східній Галичині: пірце (декуди пр. коло Залі́щик: пюрце). — клю́пнути (оком) м. клі́пнути, blinzen. — пацюрка м. паці́рка Glaskoralle, pol. paciorka. — постюсувати Св. м. пості́сувати, постесовати. — шустак. шустачок Лип. Sechser. slovac. šesták pol. szóstak.

ю місто загальноруск. і стрічає ся в part. praet. act. II, gen. masc. I. кл. глаголів (пні безна́росткові, suffixlose Stämme) як: вю́ў. повю́ў, привю́ў Вн. мю́ў. замю́ў. вымю́ў. плю́ў. выплю́ў кіш Лб. — ню с. принюс. понюс. занюс. знюс. вюз. привюз. повюз. завюз. одвюз. звюз. — грюб. погрюб. за́грюб. вы́грюб. — рюк. прврюк. зарюк (ся). тюк. втюк. встюк (пес бы ся ветюк Мо.). влюк. првлюк. повлюк. завлюк. пюк. напюк. запюк. выпюк. люг. прилюг. — Місто біг говорять декуди бюг. Лб. побюг. прибюг. забюг.

*

(Глагол II. кл. мерзнути frieren творить part. praet. так, що відкидає ну а е стїсненє на ю (по образцї: вюз, грюб). — мюрз Лб. — від замерзнути erfrieren звучить минувшиє: замюрз ем, замерзла ем, замерзло ем. — кін замюрз Лб. das Pferd erfroг, в загальноруск. кінь замёрз).

о стїсненє ся на і.

Пільща П. Св. м. загальноруск. Польша. — Пілька Брт. м. Полька. — пільський polnisch м. польський. по пільскы П. О. Пол. = по польски. — піперечный stützig м. поперецьний властиво: in die Quere gehend, quer. — спіперечити ся stützig werden. спіперечила ся кобыла. — здóрів м. здоров pol. zdrów. — біжий П. Ту.... м. божий. перша Матка біжа = Успеніє пресв. Богородиці; друга Матка біжа = рождество пресв. Богородиці. — набіжний м. набожний. — їд П. м. лодь, pol. łódź Kahn, Nachen. на трьох їдях auf drei Kähnen. маўенька їдка ganz kleiner Kahn. — потічки Я. Ба. plur. від потічок Я. = потічок Ба. загальноруск. потічок plur. поточки. — дрітовати в східн. Гал. дротовати mit Draht binden. — кізар Ziegenhirt, козар. „Кізарє“ Ту. = козарє; (так зовуть Лемків з околиць Грібова і Санча). — кізій м. козий, козячий. — сійка П. Т. Д. Лип. ВП. Щ. м. сойка Eichelheher, Garrulus glandarius. — куріпатра побіч куропатра в східн. Гал. куронатва. — гонір побіч онір honor, Ehre. — подоріжний м. подорожний. до подоріжнього = до подорожного. — прістерти, прістерати Брт. м. простерти, простирати ausbreiten. прістрий Брт. = простри. — такіж м. також, также (такъ+же, такоже, такожь). — дігонити, здігонити Вн. м. догонити, здогонити. — здіганяти м. здогоняти. — молітьба Ба. = молютьба Я. Dreschen. — дізріти I. psl. дозрѣти ѣфодѣи observare. жебы дізріѣ damit et Obacht gebe, er solle Acht geben. — свійський I. м. свойський. свійський ярец або домовый — а купчий ярец, што купений. — підушка I. (рідко уживане місто заголовка) Kopfkissen, подушка. — пізріти Р. psl. позрѣти ѣфодѣи, spectare. — на дігінці Мо. м. на догінци, на vzdогінци. астряб найхитрійше летіт, на дігінці лапат птахы der Habicht fliegt sehr schnell; er fängt die Vögel, in dem er sie im Fluge ereilt. — чкідливый Вв. м. шкодливый, schädlich. — прибувати Вв. Кв. пробувати. — мілець Я. Motte. два мільці. — сірока Вн. З. Ти. О. Рад. сірока шкрегоче Вн. але в Мш.: сорока. — загорідка Тих. м. загородка в значеню: городець. — роскрій Рад. = повельник: розкрой. — крік Ко. м. крок. іде кроком.

в падежах ускісних о стісняє ся на і.

дріт П. Draht, genit. дріту, dat. дрітови, abl. дрітом etc. в східн. Гал. дріт, дроту etc. — хвіст (рідко уживане пр. в Розс.) genit. хвіста. пес мырдат хвістом der Hund wedelt mit dem Schwanze. — Янтін, genit. Янтіня, dat. Янтіньови, abl. Янтіньом etc. в східн. Гал. Антін, Анто́на, Анто́нови etc. — явор, genit. яві́ря, dat. яві́рьови, abl. яві́рьом місто і побіч: явір, явора, явором так як в загальноруск. — оцет, genit. ві́цту, dat. ві́цтови... східногал. оцет, оцту, оцтови etc. psl. оцѣтъ. — кроков, genit. крі́кви, dat. крі́кви, abl. крі́квійом східногал. кроков, крокви, кроквію (кроквійов) або кроква, крокви, кроквою (кроквов).

стіснене о на і в поодиноких формах.

ві́у ми psl. ко́лѣми, тепер в загальноруск. волами. — ворі́н genit. plur. від ворона Krähe; дуже во́рін = східногал. бога́то во-ро́н, мно́го во́ро́н. — корі́в (Лос. Ганчова) м. коров. п'ят корів fünf Kühe (pol. krów). — я мі́к, змі́к ich wurde nass; я пре-мі́к ich wurde durch und durch nass. pol. mókł, zmókł, przemókł східногал. мок, змок, перемок.

в падежах ускісних о не стісняє ся.

тхі́р Iltis, Foetorius putorius genit. тхоря, dat. тхорьови etc. м. загальноруск. тхі́р, тхі́ра (тхі́рь, тхі́ря) etc. pol. tchórz, tchórza. — крі́ль Kaninchen genit. кро́ля, plur. кро́лі м. за-гальноруск. крі́ль, крі́ля, крі́лі. — вдово́ец Witwer genit. вдовця, загальноруск. вдово́ец, вді́вця. — ко́нов genit. ко́нви в східногал. ко́нов, кінви.

о не стісняє ся в nominat. sing.

па́робок Knecht genit. па́рі́бка, nom. pl. па́рі́бци, genit. па-рі́бків etc. в східногал. па́рі́бок, тут і там па́рубок, в укр. па́рубок plur. па́рі́бки, па́рубки. — но́гот Nagel, Fingernagel genit. ні́гтя in Ostgal. найчасті́йше ні́готь, ні́гтя.

о не стісняє ся.

во́йна східногал. війна́. — во́йско східногал. ві́йско psl. ко́йско gen. neutr. et ко́йска gen. fem. — ско́ра м. загальноруск. скі́ра, шкі́ра, шку́ра psl. ско́ра. — ско́ряный м. загальноруск. скі́ряный, шкі́ряный, шку́ряный. — сиротеский (сироцкый) м. і по-бі́ч сві́ртеский, загальноруск. сирі́теский. — по́знати м. пі́знати. — до́стати м. ді́стати. — до́брати м. ді́брати. — по́д побі́ч під

unter. — скоп Сн. Schöps. — кролик Ту. plur. кролики Kaninchen крілик.

ю місто о (і).

стюс дерева Holzstoss, стос (ctic); до стюса дай колики gib Pflöcke zum Holzstoss; дярва класти до стюса Holz schlichten.

і (ѣ) місто загальноруск. е.

втьічи П. м. втечи entfliehen. він втьіче = загальноруск. втечѣ. — не далыічко П. м. не далечко. — варіха П. НВ... м. вареха, Kochlöffel, ополоник. — піу трітя І. м. пів третя в НВ. пуу третя dritthalb. — тьіж П. НВ... м. теж, тож (з то+же, тожь; те+же, тежь). — потріба Вв. м. потреба. за своєюу потрібою ходиме. — пасыія Вн. м. пасене, das Weiden. — найвесыльший Рад. м. найвесельший.

е місто загальноруск. і.

трепати П. м. тріпати psl. трѣпати slovac. trepat'.

е місто старосл. ꙗ, загальноруск. і.

колено місто і побіч колыіно, psl. колѣно. — место місто і побіч місто oppidum ps. мѣсто locus. — трескати Р. м. тріс-кати psl. трѣскати strepitum edere. — ленивый. ленивый Розе. м. лынивий psl. лѣнникъ. — зменіті ся Врхв. м. змінити ся psl. измѣннити сѧ. — (місто загальноруск. о. секры речка Ту. м. со-кирочка cf. psl. сѣкыра slovac. sekera.

е стѣснѧе ся в і в nominat. sing.

вечір Дб. Врхв. genit. вечера свѧтый вечір heiliger Abend, загальноруск. свѧтый вечер, свѧт вечер.

німецкому еі відповідає і в слові:

лыіторкы Wagenleiter, sing. лыторка.

або ай в сл.

райфа Reif, східногал. рихва.

о місто і (ѣ) як в загальноруск.

сокыра = сокира, Axt psl. сѣкыра аѣивѧ, securis (декуди: секира slovac. sekera).

ы м. і (ѣ) або и.

стрыляти місцево побіч стріляти, psl. стрѣляти. стрылят на дворі П. es donnert heftig. деєнк стріляю irgend wo hat der Donner eingeschlagen. стрылят батогом er knallt mit der Peitsche. —

квытнути Розс. м. цвинути, цвисти psl. цвисти. черешня квытла. грушка заквытла.

ы м. е (лемк. і).

варыха Розс. м. варіха grosser Kochlöffel.

а місто загальноруск. і.

іманя П. східногал. иміне (коло Львова) Hornvieh, Vieh, eigtl. Vermögen, Habe, Besitz, psl. иманиє. им'книє. — яд місто і побіч їд, gen. masc. psl. їдъ в загальноруск. їдъ gen. fem. — ядовитий і побіч їдовитий, psl. їдокитъ. — ненаядлий unersättlich (в загальноруск. ся форма звучала-б: ненайілий) — волосан gen. fem. genit. волосани (воўосан, воўосани) м. загальноруск. волосынь Rosshaar. — шадый м. сьдій psl. с'ѣдъ, čech. slovac. šedý. — — ножкы ня з боляли Вн. м. зболіли.

ю місто і (ѣ).

цюўувати, цюлювати küssen. imper. цюлуй, цюлюй küsse. в Спрк. цюўувати загальноруск. цылувати psl. ц'ѣловати *катаφιλεῖν*, deosculari.

і в назвуді місто загальноруск. йі (ї).

іж Б. Вв. Мш. Igel. іж свинський і псій. (зр. нїм. Schweinigel і Hundsigel; люд робить тоту ріжницю з огляду на се, чи псок їжа менше, чи більше протягнений с. в. чи єго рило коротше чи довше). іж або іжак Ту. psl. ѡжъ erinaceus. — істи Кв. = істи psl. ысти (зіў = з'ўв; зідат = з'ідать).

ы. и. і (= psl. и).

У переважної частини говорів українськоруского язика на місці старосл. и і ѣ виступає звук середній межі польск. або чеськ. і а грубим у. В говорі лемківскім дає ся відмітити трояке и: мягкий звук і (= старосл. и), середній: и (= старосл. и) і твердий, низкий, гортанный: ы (= старосл. ѣ). Однакож ті три звуки не дають ся скрізь на Лемківщині рівно різко відріжнити, бо часто і, и і ы міняють ся з собою. Середне и (твердїше від і, але рішучо м'якше від ы) все чує ся в словах нич, до ничого, никто, ни, ани. Мягкий звук і (= старосл. и) чути в правилі в сполучнику и (et, und) і найчастїйше в назвучнім и, відтак в енклітичних формах заіменників личних мі, ті, сі (си) — в числівнику штырі; в ріднику, дайнику і містнику від кров: кырві (рідше кырви); місцево уживає ся іменно у Лемків коло Лабови, Жегестова, Вірховні... а також коло Маційови, Нової Веси, Вислока великого...

м'яке і місто загально українськоруского середного и, коли оно відповідає старосл. и. Подекуди (пр. в Перегримці) часто **ы** виступає місто старосл. и як в словах: копрыва, кропыўо, гварыты, обрывы — але биты *percutere* для розлуки від быты *esse* — побіч кропива, кропиўо (кропило), гварити, обриви, бити, быти etc. Голосівка **ы** (= старосл. **ы**) у Лемків задержала ся. Має она звук твердий, глибоко гортанный. Ріжницю меж **ы** і **і** (старосл. **ы** і **и**) задержали ще найточнійше в виговорі жителі Лабови, Жегестова, Криниць, Вірховні: сестріця, столики, малины, грушки, слівки, сівый, бесьідливый, гнівливый, робіти, гваріти, ходіти, йісті, піти etc. По гортанних кладе ся **ы**: гыбати, кыпіти, хыжа як у старословенщині: гыкати, кыпкати, хыжа. По піднебесних **ж**, **ч**, **ш** стоїть **ы**, як в польскім: жыти, чытати, шыти *pol. żyć, czytać, szyć*, рідше середний звук **и**, а декуди навіть і пр. воўчіца Вв. Wölfen. паучіна Лип. Spinnengewebe. cf. *slovac. vlčica. pavučina.* — чістый Д. *rein slovac. čistý.*

назвучне и удержує ся а звучить понайбільше як і.

іней Reif (an Pflanzen). — імено *psl. има.* — іскра Funke. — ікра Euter *gr. οὐρα.* — інший ander.

назвучне и одержує приставку и (так зване втисне и *parasitisches n*).

Италія Д. Italia.

придыхове г, й або л перед и (приміта у Лемків рідка і місцева).

гынший Вв. м. иинший. — гинакше Ту. м. инакше. гинакше не знаю. — гинде anderswo = inde. — йігѣа Nadel, *dem. йі-гоўка* = загальноноруск. игла, иголка. — ливар Span, *ивер pol. wiór.* —

українськоруске и (= старосл. и, польському або чеському і) звучить як і.

молітва Лб. — Велікден Лб. — гырміт Лб. *tonat.* — зарібнік Лб. — кривий Лб. — колік Лб. — прісѣати Лб. — садовіна Жег. — пісати Жег. — теліця Жег. — чатіна Кр. *Nadeln der Coniferen.* — боровіна Кр. — зімувати Врхв. — він любить Врхв. — мамічка Врхв. — трицетерічко Врхв. — пліска М. НВ. *Bachstelze, Motacilla.* — оні М. — зводітель М. *Troglodytes, Zaunkönig.* — малина М. *Himbeere.* подьме до лыса на малины *gehen wir in den Wald um Himbeeren zu sammeln.* — коніч М. НВ. *Klee,* конич. — свіня М. *Schwein.* — гріва М. =

грива. — сів'ець М. Kornblume. дуже сіңцю г житы. — гріб М. гріб Т. м. гриб, Pilz, Schwamm, boletus plur грібы, грібы. — с прутікамі М. = з прутіками. — прікрый М. — мілый М. etc.

е місто загальноруск. и.

зберати м. збирати, psl. събирати. розберати. преберати. — заперати м. запирати, psl. запирати. — сперати м. спирати psl. съпирати. — утерати м. утирати, psl. оутирати. — дозерати м. дозирати psl. дозирати. — пожерати, пажерати м. пожирати psl. пожирати. — прістерати м. простирати psl. простирати. — велиця Кр. м. вилиця Kiefer. — вешня м. вишня, Weichsel. — сениця м. синиця, Meise. — цпеник м. спиняк Schnallenzahn; Blattstiel. — хлезкий м. хлизкий, загальноруск. слизкий schlüpfrig, schleimig. — крехкый Чр. м. крихкий bröcklig psl. крѣхъкъ. cf. slovac. krehký mürbe.

и місто загальноруск. ъ у визвуці с. 6. в еклітичнім дайнику си (пень заіменниковий: евъ) и не ослабляє ся на ь.

деси. (десі) Брт. П. Рхв.... = десь. десі треба быти irgend wo muss man sein. — десик Брт. item. десик найшоу пінязи = десь найшов гроши. — якеси птахы = якісь птахи. — корова десі са подыѡа = корова десь ся поділа. — колисі Кр. = колись, einst.

і місто ы.

тісяч м. тысяч, psl. тысѣшта, čech. slovac. tisíc.

ы удержує ся правильно.

справды Врхв. = укр. справді wahrlich, fürwahr, in der That, wirklich.

о місто загальноруск. и.

вовірка Со. Лип. Ко. Вв. м. вивірка psl. вѣверица. — хо-бáй Ко. м. хіба. хобáй там! Ко = а де-ж там! — омолок П. м. омилок (омылок), Taumellolch, Lolium temulentum (порівн. омылити, омыляти задля одуряючих власностей; — впрочім може посвоячене з старосл. омоулити сѧ adfricari) — соровый м. сирый roh, ungekocht. сорове дерево Holz, das nicht getrocknet ist. psl. сыровъ. соуровъ; але в Врхв. суровый пр. суровы грулы ungekocht Kartoffeln. — споходом м. спохылом adv. schief.

гобель. гоблювати з нїм. Nobel, hobeln м. звичайного у нас уживаного: гибель, гиблювати.

ю місто и.

келюшок П. О... м. келишок Gläschen, Stamperl. dem. від келюх psl. келихъ pol. kielich, mhd. kelich lat. calyx. келюшок палюнки П. к. палыінки О. = келишок горівки.

е.

назвучне е (= ѣе) удержує ся.

елен побіч елень і ілен psl. ѣлень загальноруск. олень, олїнь. — еден, една, едно psl. єдинъ загальноруск. один, оден.

єлиця Врхв. місто і побіч ялиця (яліця) Weisstanne Abies alba s. pectinata, psl. ѣль.

назвучне е дістає передставне и (так зване и втисне, parasitisches и).

Невсевий Чр. м. Евсевий, Eusebius (подібні прояви звукові і в старослов. пр. нкторъ м. єкторъ Hector. нпїємида м. єпомида ἐπιμις).

е повстале з ъ удержує ся в многих околицях у всіх падежах а також і в словах похідних (виведених).

лев psl. львъ genit. лева Кр. Ч. — левиця psl. львица. — левя psl. льва plur. левята. — лен psl. льнъ genit. лєну П. Смирк. Ч. она мат дуже лєну sie hat viel Lein. — лєняний Я. Вн. psl. льнѣнь lineus (и нша форма, утворена наростком -нѣнь єсть льнѣнь). олій лєнявий Leinsamen. сорочька лєняна Leinhemd.

е в середозвучї не стїсняє ся на і.

пец gen. masc. м. загальноруск. піч gen. fem. psl. пѣштѣ čech. slovac. pec poln. piec. він в пецу запалит er wird im Ofen heizen.

по понебних е.

жена psl. жена slovac. žena. — чело psl. чело. slovac. čelo. достаў по чѣлы wörtl. er bekam einen Hieb auf die Stirne, er wurde abgewiesen. — вчєра psl. вѣчера slovac. včera. — щєка Kiefer.

однакож: пчолы. жолуд. його. нашого. мойого. кыйом. чорный. (але: черницы Waldbrombeeren. чернява Pöbel чернь).

о місто е.

яблони́й м. яблоне́вий. — ялицо́вий м. ялице́вий. — ово́цовий м. ово́чевий, ово́чний, ово́шний. — во́вірка П. во́вюрка Чр. Eichhörnchen psl. кѣкери́ца, кѣкери́ца čech. veverka, lit. voverė гл. висше: о місто за́дальнор. и. — сы́ршон П. шы́ршон Св. plur. сы́ршоні, шы́ршоні, за́гальноруск. шерше́нь, серше́нь, ширшун Hornisse psl. срѣшнѣ. — со́рош Ко. м. сереш, шереш zerbröckeltes Treibeis; dünner Eisgang. дуже на рі́ці со́рошу. —

(в словах: тре́пота м. за́гальноруск. трепета Zitterpappel, Populus tremula. — тре́пот Zittern, Angst виступає наросток -о́та, -о́ть місто -ета, -е́ть. — тре́потати Ч. м. трепетати zittern. — ще́ботати Лип. Рад. м. щебетати. пташо́к ще́боче = п. ще́бече pol. ptaszek szczebioce inf. szczebiotać).

а з передставкою г місто назвучного е.

га́дваб Брт. Врхв. ... Seide м. е́дваб psl. ѣдвабѣ, го́доваблѣ čech. hedváb. slovac. hodbáb. ahd. gotawebbi. — га́двабный f. м. е́двабный. Іщи-б му купила хустечку га́двабну, же́бы со́й памята́ў фраі́речку да́вну Ч.

а місто е.

Се́ман П. м. Се́мен. — сту́дант П. Student, plur. студан-ты. — ли́вар Span схі́дногал. и́вер, ги́вер pol. wiór. — да-што П. Чр. Д. ... м. де́що. — да-з-раз wenigstens ein mal. — да-кто irgend ein. — з да-кым mit irgend einem. — ча́тина м. че́тина Nadeln der Coniferen. ча́тина на со́сны D. Kiefernadeln cf. щети́на, сче́тина. — ща́блѣ м. ще́блѣ Leitersprossen. — ща́дрый Спрк. м. ще́дрий psl. ште́дрѣ. — ста́ранка Розе. місто і побі́ч сте́ранка. — зма́ртві́ня pol. zmartwienie. дост зма́ртві́ня П. Verdruss genug. — зомарло Врхв. м. змерло, pol. zmarło. — гра́блиця П. Striegel м. гре́блиця. — гра́бар = бойкі́вске: греба́рь, погреба́рь = гро́бар. — гра́бати, погра́бати, згра́бати м. гре́бати, погребати, згрі́бати н. пр. тря погра́бати сѣно з ўу́кы (cf. gr. ὑράφειν goth. graban psl. грѣти. грѣжѣ). — та́ралик Д. м. таре́лик Teller, kleiner Teller. — да́кус Д. да́кус Ку. м. де́кус, тро́хи. — ні́гда Кв. м. ни́где.

а відповідає німецькому е (як в за́гальноруск.)

жа́рт Scherz. жа́ртувати scherzen.

а (я) місто німецького е.

цъвак П. Рхв. цвяк Д. = Zweck, Zwecke, Zwecknagel на Укр. цвях. — цъвак желізний.

я місто загальноруского е.

ня Жер. nein = не, не. віт. знаш того зыля? — ня! не знам. — бляск Спрк. м. блеск pol. blask, psl. блѣскѣ, блѣскѣ. — няхати. поняхати З. заняхати Ч. м. нехати, понехати, занехати verlassen, im Stiche lassen, verlassen. — шкряготати Со. м. скреготати psl. скръгѣтати. сорока шкрягоче Со. — гусяниця Вв. Ту. м. гусениця psl. гѣсеница et гѣсѣниці.

я місто назвучного старосл. ю (передслав. а)

язеро Жер. psl. ъзеро, загальноруск. озеро. — ялиця psl. ѡль.

назвучному ю відповідає і.

іщи м. загальноруск. еще, ще. psl. ѡштѣ. іщис не купиш ременя noch hast du den Riemen nicht gekauft. — ілен побіч илен, елен.

я відповідає наросткови иє.

сьніданя м. сьніданє psl. сѣнѣданіє. — весіля м. весіле psl. вѣселіє. — листя м. листє, psl. листіє, листвіє. — кіля м. кіле psl. коліє. — вихованя З. Erziehen. — одданя З. — любованя Спрч. Lieben. — милуваня Спрч. item. — підгорля Б. Wamme.

є місто е.

волове око Вн. м. волове око Zaunschlүpfеr.

Середний звук межи е і и (ѣ).

щѣ^иня З. м. щєня.

ю місто загальноруск. е.

постюсувати Св. м. постесувати. постюсуват сокрыу = на кінці стоньчат. — змюрз, замюрз Лб. місто змерз, замерз (гляди више під і).

визвучне е (и) ослабляє ся на ъ.

аль Брт. Пол. але psl. лѣ (а ли) — покаль. доталь м. поколи, дотолі.

О.

о в назвуці.

острий. — оstriло Bv. cos, Wetzstein. — opix. — ота-
ва. — овад Лб. Tabanus. — овес genit. вівса. — ореу genit.
ореуа і орел genit. орла. — отец genit віця. — (він) она,
оно, они. — орати. — оне. — од. — осыпка Hautausschlag. —
осын psl. ѡсѣнь. — Олена psl. Іюлени Helene. — Орина укр.
Прина *Еіоріа*, psl. Юрина. — Осиф Мо... Iosephus psl. Осиѣ. —
Онуфер Onuphrius. — онір м. гонор, honor. — Олько Сирк.
м. Волько, Wolf (імя жидівске). — од відповідає старосл. отъ.
В східній Галичині і декуди на Україні уживана форма „від“
у Лемків не уживає ся. Також в словах зложених: одмяк Т.
Thauwetter. — одгадка Г. Auflösung der Räthsel. оддати. одо-
брати. одосѣати. одрізати. одняти etc.

придыхове в перед о (у Лемків приміта рідка).

вокша НВ. Р. Axt, pol. oksza. — вольтинь Ту. = олень
psl. ѡлень Hirsch. сут декады волені. — вовад Ту. — вожина
Лб. Brombeere.

представка в перед о і стісненє тої голосівки на і.

віспа П. genit. віспы Pocken psl. ѡспа. — віс П. genit.
оси psl. ѡсь. — вісем побіч осем psl. ѡсмь. — вістря НВ. psl.
острие *отбѣа*, acies ferri. — восьмий Ку. octavus, де инде у Лемк.
осмий psl. ѡсмый.

назвучне о з передставкою л.

локаістий Кр. м. окаіетий mit Augenflecken geziert. -- ло-
кайка ein um die Augen mit schwarzen oder hellen Ringen verse-
henes Schaf oder Ziege*).

придыхове г перед о.

гозеро П. місто і побіч озеро. — горный П. місто і побіч
орный. ґрунт горный Ackergrund.

*) Представка суголоски л для витисненя голосівки з на-
звуку, стрічає ся також в східногал. формах: ледве, ледви psl.
їєдка palaeoruth. одва, лотава побіч отава, готава Grummet. В Ка-
шубскім сей прояв звуковий лучає ся частійше: lostaje м. ostaje,
zostaje. — łucecha м. usiecieha. — lesoblewie м. загальнопольск.
osobliwie. I. B.

представне й перед о.

йочко (в піснях). „йочка мої, йочка, якби татаречка“. — йочка мої, йочка як вы позерате Вн. — дай Боже йосени Вн.

е або и місто назвучного малоруск. о, старослов. ю.

елен Ти. иленъ Тух. м. олынь psł. юлѣнь. еут сериы и иленъ Тих. гл. стор. 32. і 34.

ы місто загальноруск. о.

сырока П. Лип. Кв. Тих. м. сорока гл. стор. 24. (в Брт. і Жег.: сірока). — выдокщи П. [з: водокрьши, водокрьши м. (водокреши), водохреши „йорданське съвато“ Jordansfest. „на выдокщи міняють ся слугы“. — нырскый. мырскый м. морскый. нырске паця Meerschweinchen, Cavia sobaya. — ўыдка Брт. м. лодка, pol. łódka. — коўымаз Розе. м. коломазь, коломасть Wagenschmiere. — — пўытиця м. загальноруск. плотиця Plötze, Rothflosser. — ўышкотати Лб. лыскотати М. м. лоскотати pol. łaskotać. лыскотат коня. — тыркати М. м. торкати unsanft rühren, stossen. cf. psł. трѣгати.

е місто загальноужив. о.

лескотати Ч. м. лоскотати. — кебы м. кобы wenn. кебы я маў hätte ich. — бере м. боре (від бороти лемк. брати) худоба ся бере = боре ся psł. брати. борѣ. боре обмінено з формою бере, брати nehmen psł. брати. борѣ). — слобода Мо. м. слобода, свобода Freiheit. — селечко Смрч. м. селочко. — містечко Смрч. м. місточко pol. miasteczko. — хустечка м. хусточка pol. chusteczka. — фраіречка м. фраірочка.

а місто о.

кўяниця місто і побіч кўониця П. кланиця Вн. Runge, загальноруск. клониця, čech. klanice slovac. klanica. — кановка Врхв. м. східногал. коновка, конов, кінва Kanne psł. консѣ ѡβης, pelvis. — нагавкы, нагавицьі Лип. м. ногавкы, ногавицьі Hosen. — павікы м. повіки Augenlider. — пажерач м. пожирач Vielfrass. — пажераня м. пожирания Vielfresserin. — шварный м. сворный. — каждый м. кождий psł. кѣждо, čech. každý. — гардый м. гордый. — підгарліця Лб. Wamme східногал. підгорлиця. — підгарля Wamme східногал. підгорле. — гарло Врхв. pol. gardło м. загальноруск. горло, psł. грѣло, котрій то формі властиво відповідалоби в лемківскім говорі „гырло“. — дубрава Кв. м. дуброва

slovac. dúbrava. psl. **дэбравка** arbores; silva; quercetum. — **рапуха** Мо. або **ропавка** Kröte, **ропуха**. — **заря** Мо. м. **зоря**. — **кragулець** Д. Тя. Sperber м. **крогулець**, **скригулець** slovac. krahulec pol. krogulec. — **скарупа** Д. = **скоруша**, **скорлупа**. **скарупина** Я. Лип. **скаруплина** Т. О. Мш. Ч. **скоруплина** Пол. Schale namentl. Eischale. — — **чало** Ку. м. **чоло** psl. **чело**. — — — в перенятім слові **таністра** Розс. Tornister, **тайстра**.

а через розширенє **з о** (в нарядї при творбі глаголів многократних або частливих *verba iterativa*).

згартати м. **згортати** пр. він **згартат** до купи *er scharrt zusammen*. — **набадкати** (*ein wenig*) **anstechen** із **набодкати** cf. psl. **бости** et **набадати**. — **подабати** ся м. **подобати** ся *gefallen*. — **здабати** *ähneln*. — **качати**. **закачати** Кв. *wälzen; hineinwälzen*.

я місто загальноруск. **о** (або **е**).

пляскатый Б. м. **плоскатий**, **плескатий**, **плоский** psl. **плоскъ**. — **пляскавый** м. **плескавый**, **плоскавий**. **цyrта** **пляскава** *die Blau-nase* (Abramis vimba, Zärthe) *ist flach zusammengedrückt*. — **плясканка** (сыра) Вн. м. **плесканка** *Käsewecken* (cf. **плескати**).

у з о.

свербугузка Розс. м. **свербогузъа**, **свербигузка** *Hundsrose, Hetschepetsch, Hagebutte*. — **горуваый** *gebirgig*. **горувате** **поле**. — **кувати** м. **ковати** **коваль** **коня** **куваў** = **ковав**. — **купувати** м. **куповати**. — **цылувати** Спрк. Кр. м. **цыловати**. — **ружа** Св. Вн. Кв. Род. Ку. м. **рожа** slovac. *ruža* psl. **рожа**. — — **увця** Ч. plur. **увці** Schaf psl. **овьца**. — **муталь** Ко. **моталь** ВП. = **мотиль**, *Schmetterling*.

в місто у з о.

вказувати ся Мо. м. **оказувати** ся. **воўк** ся **вказує** = **вовк** **оказує** ся.

о в визвуці **удержує** ся.

яко в піснях м. загальноруск. **як** psl. **яко** *ѡс, ѡслер* *uti*. „**я-б** собі **купила** (таки **очи**) **мому** **фраїрови**, **жеб** **му** **ся** **чорныли** **яко** **гавранови**“, „**не так** **гво** **дни**, **яко** **г** **ночи**“.

ом місто старосл. **о**.

цомпель *genit.* **цомпля** м. **сонель**, **сопляк**. psl. **сопль**. **цомпель** **леду** *Eiszapfen*.

а.

назвучне а удержує ся.

астряб П. Брт. Б. Ф. М. НВ. Р. Т. Со. Я. Вн. Лип. Кв. З. Тн. О. Тих. Рад. Ч. Ко. (але в Ту. ястреб) astur, Habicht [лемківська форма „астряб“ що до назвуку давнійша від старосл. **астрѣкъ**. **астрѣкъ**.] — абко побіч ябко Apfel. — айце побіч яйце. — авор побіч явор. — акы П. в знач. о! а! seht doch! н. пр. цы зробилисте чкоду? — акы нѣт! habt ihr Schaden verursacht? о nein! (seht doch! nein). порівн. старосл. **акы**. — акый Лос. psł. **акъ** = qualis. акы они парадны wie sie prunkvoll aussehen! — Андрій genit. Андрія, vocat. Андрію. — Анна. — адзымка ungesäuertes Brot (*ἀζυμος* ungesäuert). — арматка eine Vogelart — армілка Брт. Fink. — Асафат Лос. м. Йосафат. — Афтан Р. Athanasius. — Ардан місто і побіч Йордан, Ордан psł. **Иорѣданъ**. — ангеѣ = ангел.

назвучне а дістає придинове й.

Яцко = Иакинтий psł. **Иакинѣъ** *Ἰακίνθος*. — Янтін psł. **Янтѣонъ** *Ἰανθίνος*. — ядваб Д. З. Seide. — йале Вн. м. але (в піснях) — ядвабный Д. З. — яфкры Ту. Heidelbeeren, афни. — ястребъ Ту. astur, Habicht.

придих г перед а.

Гамерика Amerika. — гамерицкый amerikanisch, американьский. — гадваб Seide slovac. hodbáb.

представне б перед а.

багнята Д. Я. Вн. Кв. Лип. Мш. Weidenkätzchen. багнята на рокрыті Д. багнята на рокрытині О. Kätzchen der Saalweide. багнятка З. Тих. — багнятка з рокрытины Пол. — багнѣіткы М. Рад. (у Мазурів: *bagnięta lub kocanki*); старосл. **агнѣта** = junge Schafe, Lämmer). — багниця Лип. або рокрыта Лип. Salix caprea, Palmweide, Saalweide.

назвучне а наслідком уподобнення переходить на е і дістає представне г.

Герсен м. Арсений.

я місто загальноруск. а.

няй (з няхай) м. най (із нехай). — трия Лб. м. тра (із треба) н. пр. ті хыжи трия даті нову стріху. трия мене збудіті (cf. psł. **трѣба** їсть). — вечеря, правильно місто східногал. вечера, psł.

вечер^а, pol. wieczerza čech. večere slovac. večera. — вечеряти psl. вечерати. — — genit. професоря І. м. професора. іду до професоря. — genit. дохтора м. доктора. ід до дохтора. — Онуфря Вв. м. Онуфра genit. від Онуфер. гварю до Онуфря.

а місто загальноруск. я старосл. ѡ.

са (Смільник, Дупків, Зубеньско, Манів, Бальниця, Щербанівка) м. ся psl. сѡ slovac. sa. бій са Бога = бій ся Бога. — сьвятий П. Брт. м. сьвятий psl. свѣтъ пр. сьвятий Ян = сьвятий Іван. сьвятий Боже! heiliger Gott! велике сьвато grosses Fest. — швалити У. м. свялити (свѣляти) jucken pol. świądzić, čech. svědětí (свѣд).

і місто загальноруск. а.

рыцьір genit. рыцьіря (також рычір genit. рычіря) м. лицарь, лицаря. великий рыцьір grosser Held — з німецьк. Ritter; poln. rycerz, čech. rytíř. slovac. rytier.

і місто я.

нынью Ко. м. няню Vater, отець. татцю або ниню! Ко. = отче.

о м. загальноруск. а.

голуз. голузка Врхв. Р. Вв. гоўуз. гоўузка П. м. східногал. галузь. галуза. галузка cf. psl. голь gr. ὄλη Wald, Holz. голуз чеперата Вв. Gabelast. — голузя Р. gen. neutr. collect. = галузе, Äste, — зозуля П. Рхв. Св. НВ. Гр. Щ.... м. зазуля в укр. зозуля, зузуля. — хохолоз Мш. м. хохолоз Пол. Тях. Рад. Ч. Ту. Ohrwurm Forficula auricularia.

прейотована голосівка а, рівно як а послі змягчених голосівок не змінє ся.

ясна Zahnfleisch. яр. ярец. час. шапка. мясо. трясти. ряса (на житі. пшеници) Aehren. дівча. plur. дівчата. пам'ят. м'яти. мягкий. теля plur. телята. горячий. жати. розп'яти — однакож: яйце Я. Ту. Ко. але в О. Пол. яйце.

е місто а.

зесь Ку. м. зась, зася pol. zaś slovac. zasa, zas.

є місто загально уживаного я.

єлове дерево НВ. м. ялове дерево Tannenholz. — елиця м. ялиця psl. ѣль pol. jedlina slovac. jedl'a.

і місто я (= старосл. а).

тыгати ся м. тягати ся psl. **тагати** **са** rixari. — сътыгати zusammenziehen. — розтыгати auseinanderzerren; ausziehen пр. розтыгай скороу. — натыгати spannen, aufziehen. — вытыгати herausziehen. — сътыгач П. в східногал. нашельник м. нашійник Halsschleife der Pferde. однакож в М. тягати. паравны волкы не радо тягають. — запрічи м. запрячи psl. **запрашти**. — запрігати м. запрягати einspannen. тря запрігати коньї. — присыгати Я. м. присягати psl. **присагати** iurare. як присыгат на криво Я. wenn er einen Meineid ablegt. — багныіткы М. Рад. м. багнятка, багнята Kätzchen der Bäume namentl. der Weiden.

і з е м. загальноруск. а.

цментір У. genit. цментера *κοιμητήριον* coemeterium Kirchhof, Friedhof, poln. cmentarz, східногал. цминтар, kroat. cintor, psl. **цимитиръ**. він вчера быў є няньом на цментери er war gestern mit dem Vater auf dem Friedhofe.

е місто я.

руменый м. румяний. roth, blühend roth, frisch. psl. **роумѣнъ**.

е місто старосл. а.

счестя П. Брт... шестя Лип. м. счастье pol. szczęście slovac. šťastie. — шесливый Лип. м. счастливый cf. psl. **сччастынкъ**. сччастынкъ particeps. дай Боже счестя! Gott gebe Glück! — сччесний П. Брт. Бру... glücklich, felix psl. **сччастынкъ** particeps. несчесна година unglückselige Stunde. — говедо Vieh, Rindvieh. у Лемків тільки в лайці уживане psl. **говядо** slovac. hovädo. — шкаредный psl. **скарадъ**, **скараднъ** *αἰσχρός*, foedus. — еде-нацет (єдинъ на десатѣ, еден на десентъ, еден надьсент, еден надсент, еден на цент, еден на цет, еденацет). — двацет. трицет; але чотырдесят, чотырдесят psl. **четыре десати**. пятдесят psl. **пять-десатъ**, шістдесят, сымдесят, вісемдесят, девятдесят. — гореч Вв. місто горяч. велика горяч grosse Hitze cf. psl. **горашина** *θερμότης*, calor.

ен відповідає старосл. а, польск. е.

бреньчати Б. psl. **брачати** *βομβεῖν*, sonare. pol. brzęceć. муха бреньчит. — до насченду Нов. м. до насчаду, до насчадку ganz und gar, sammt und sonders, pol. do szczętu, порівн. старосл. исчадиє. иштадиє *γέννημα*, progenies.

ам (ям) місто а (я).

блямчати Рхв. м. брячати psl. брлчати pol. brzęczeć. — стрямбы м. стрябы = стряпи Fransen; collect. стрямбя g. neutr., genit. стрямбя pol. strzępy. — счамбы, шамбы м. (щамы), щамы Spleissen cf. скепати, счепати rad. склп.

ун відповідає польск. є, старосл. ѡ.

брунчати М. pol. brzęczeć. пщола брунчит die Biene summt. гівнар брунчит der Mistkäfer summt.

у місто я pol. а.

стужка З. м. стяжка Band pol. wstażka slovac. stužka.

ю місто я старосл. ѡ.

мюзга П. Мо. або мюзгра Мо. Cambium; medulla „што по під ўубок“ ўуб П. = луб Bast, Rinde. cf. psl. маздра.

У.

у в назвуці удержує ся.

Улько Iulius. — Улька Julie. — Улиян Смрк. Julian psl. Оулиянъ і Юлиан. — Улиянна, Улиянка Смрк. Juliana. — ух. — уйко. — уйчинна Frau des Oheims, des Onkels. — уж побіч юж. pol. już, čech. už, już, již psl. оуже ѣдѣ, iam. — усе-ниця П. І. psl. жѣниці. — уця П.... рідше увця psl. овця (овця, вовця, вувця; увця, уця), genit. plur. овец, рідше увец. має дуже овец er hat viele Schafe. пішоў з уцями er gieng mit den Schafen d. h. er gieng Schafe zu hüten.

придинове в перед у.

вуж Ти. Natter.

назвучне у дістає передставне б.

будити м. удити räuchern, pol. wędzić, čech. uditi. — буження Розе. Selchfleisch (що до передставки б порівн. грецке βορθός = Forθός лях. βορθέα, βορσεά. Feixati = βείxати = εἴxοσι. Gustav Meier, Griechische Grammatik. Leipzig 1880. Lautlehre S. 6 u. S. 17).

придинове г перед у.

гурвати Рхв. м. урвати, psl. оурѣвати. — гузда Рхв. Розе. м. узда, Zaum psl. оүзда. χαλινός, habena. — гузов м. ужов, ужва, ужевка psl. жже χαλώδιον funiculus. — гусениця Св. З.

plur. гусеницы. гусеница Рад. гусяница Ту. psl. жєкница, гжєкница et гжєница *κίμλη*, eгуса.

перед у в назвуці придихове й.

ю ж Б. Вн. Рад. ю ж і або ю ж М. psl. о҃же et юже iam. юж дале нѣт Вн. = вже дальше нема. юж веде не в Вн. = вже більше нема. — ю х а Jauche, Supre psl. о҃х а et юх а ζωμός, ius.

назвучному у предкладає ся л.

в вложенім слові: сверболуза Врхв. м. свербоуза, свербнус Rosa canina іменно овочі (по нїм. Hagebutten).

у не переходить на і.

за муж в східногалицкім і на Укр. за між psl. за мжжъ. піти за муж heirathen. — дуброва на Укр. і в східногал. діброва psl. джєрєвл. — фура Fuhre східногал. фіра, укр. хура. — фурман східногал. фірман, укр. хурщик. — г҃убокый, г҃лубокый східногал. тут і там глибокий як на Укр., в гуцульск. глїбокий (властиво глибокий відповідає старосл. глѣбокъ а глибокий старосл. глѣбокъ *βαθύς*, profundus).

у переходить на і.

збітнѣти П. І. verwodern м. збутнѣти pol. zbutwieć. збітнѣа соѣома halb verfaultes Stroh. — збітнѣе дерево das Holz wird vermodern. — бійный І. м. буйний, üppig. бійне жито üppiges Korn, üppiger Roggen. — дрїліти Лб. м. друлити, stossen.

і місто ю.

брїх П. Св. Вн. Тя. Мш. м. брюх, pol. brzuch, čech. břich, břicho, slovac. brucho, russ. брюхо. г брієсі = в череві, im Bauche. — бріхатый bauchig; однакож в Лабові, Жегестові... говорять: брюх, брюхатый. — Ідь о dem. від Ю да (жидівське імя). — кльїч Вв. Д. Я. Вн. Ту. м. ключ Schlüssel čech. klíč, slovac. kl'úč. — кльїчик Вв. м. ключик. — капельїх Вв. Ту. м. капелюх, Hut.

ы місто загальноруск. у.

гыгнавый Чр. Врхв. м. гугनावий nāselnd psl. гжгнєвѣ *γογγύζων* murmurans. — — быти м. бути psl. бѣти.

о місто звичайно у нас уживаного у.

пазоры у оре҃а Я. Мш. Krallen beim Adler, пазурі (кігтї) у орла. — мольнистый Мш. м. мульнистый, мулистий, намули-

стий schlammig. мольниста земля, мягка feiner, thoniger Boden. — погар dem. погарик м. пугар, пугарик nsl. pehar germ. Becher magy. pohár середнолат. bicarium.

у місто східногал. а, старосл. оу.

туній м. таній wohlfeil, billig, дешевий. туньо = дешево. cf. psl. тоуны. мясо потуныло, стуняло (м. стуныло) das Fleisch ist billig geworden.

ю місто у.

паюк Розс. м. паук psl. пажкъ aranea pol. pajak. — паючина м. паучина psl. пажчина, пажчина et паячина tela aranea pol. pajęczyna. — нюта Врхв. м. нута Note, Tonzeichen; Arie. „а голос буковий, нюта березова“ Врхв. — клюбік Лб. м. клубок čech. klubko psl. клжко et клжѣко. — татю! Ко. м. тату, отче. — побанювати Ч. м. побанувати.

у місто ю.

волоцуга Брт. м. волоцюга Landstreicher, Vagabund. — веретурниця Врхв. м. веретюрница з веретерница, веретелница, веретенница Blindschleiche. — танцювати м. танцювати. він танцює = танцює. — працювати м. працювати. він працює er arbeitet.

в місто у, старосл. оу.

в мене Кв. м. у мене. — в нас Кв. — я быў в нього Ти.

применник у (= старосл. оу) переходить на в, а відтак часто перед звучними суголосками г, д, б, в, з тай перед и, м, л, р і перед голосівками на г, перед глухими суголосками к, т, п, х (ф) тай перед с, ц і ч на х.

г мойой матери = в мої матери, у мої матери. — х сой бабы велика зліст = у сеї баби велика злість das Weib ist sehr boshaft. — овес хпаў на землю = овес впав на з. (упав т. є. прикляк). — хпасти = впасти, упасти. хпаў г воду — впав в воду або у воду. — хчити П. Тих. я ся хчила = я вчила ся, учила ся. нахчити ся Лип. = навчити ся, научити ся. — г нас = в нас, у нас. — х старого = у старого. — хпити ся = впити ся, упити ся. — psl. оупити сѧ. хпѧў ся er hat sich betrunken. — грізати м. врізати, урізати. гріж = вріж, уріж. фалат гріжі дай ту schneide ab ein Stück und gib her. — хтяти м. втяти, утяти. хтяў ся г руку = утав ся в руку, — гўомити = вломити, уло-

мити. гѣомю = вломлю, уломлю. гѣом сой = вломи собі, уломи собі. — гломок Бер. м. вломок, уломок, зломана игла gebrochene Nadel eigtl. Bruchtheil. — г нас гварят = у нас говорят. — быѣ г мене = був у мене. — гмерти, гмерати = вмерти, умерти, вмирати, умерати. — великий сьніх хпаѣ = великий сніг впав (упав). — гвалити м. ввалити, увалити zum Sturze bringen; niederreißen. він гвалит свою хыжу er wird seine Hütte niederreißen. — гмыти ся м. вмити ся, умити ся sich waschen. — глапити м. влапити, улапити einfangen, fangen. — гвидѣти м. введѣти, увидѣти. — гродити ся Тих. м. вродити ся, уродити ся etc.

а відповідає старосл. ж, загальноруск. у.

кады II. Бру. Врхв. М... м. куди, куда psł. кѣда. кѣдоу. з канды, ка(н)ды повстало кады. pol. kędy. čech. kam. — тады II. М... м. туди, туда psł. тѣда. pol. tędy. čech. tam.

ам відповідає загальноруск. у, ставосл. ж.

гамба Мо. Ч. Mund; Maul губа pol. gęba slovac. gamba cf. psł. гѣка в значеню spongia; в українськоруск. означає губа 1) Lippe 2) Mund 3) Pilz Boletus; — Spongia, Schwamm, Badeschwamm в укр. звичайно губка, що означає впрочім також Polyporus Zunderschwamm.

ан відповідає старосл. ж, загальноруск. у.

вансы plur. II. Вв. мыкат коло вансів. вансы або баюсы Я. ваньсы У. М. Schnurrbart pol. wąsy psł. nom. sing. жск. — ваптроба II. Ку. das Eingeweide psł. жтроба та ἐνδοόδια, intestina. — опантати Мо. м. опутати pol. опѣтаć cf. psł. пѣтати. опантана міля Мо. опѣтана mila.

ян місто загальноруск. у, польск. а.

плянтати II. Смрк. I. в східногал. плутати (пльонтати) pol. płać. заплянче ся язык. плянче ся під ногами (посвоєчене з плести плѣкити, plectere).

ен відповідає старосл. ж, загальноруск. у.

венж Пв. genit. венжа Natter, Schlange м. уж, вуж psł. жжк. pol. wąż, genit. węża. — Венґрин м. Угрин, венґерський побіч угерський м. угореккий čech. uherský, pol. węgierski, psł. жґринъ. жґрьскъ. — вендка Брт. Angel м. удка, удиця pol. wędka psł. жда. ждица ѿживос, uncinus, hamus.

і н місто загальноруск. у (старосл. ж).

бінчати. бинчати порівн. букати староруск. боучати старосл. булоби *бжчати cf. pol. bać (rad. бѣк), пчо́уа бінчат.

ом відповідає старосл. ж.

бомбар Maikäfer Melolontha vulgaris, cf. psl. бжбнѣ tympa-num. бжбнѣти tympanum percutere, let. bambêt sonare; bambals scarabaeus. гл. Початки до уложення номенклятури и терминології природописної, народної нап. Иван Верхратський П. 1869. стор. 27. — бомбовка Beere, Kügelchen cf. pol. bańel.

он місто загальноруск. у, старосл. ж польск. а (е).

пайонк. пайончина Врхв. м. паук, паучина psl. пажкѣ, пажчина. pol. pajak, pajęczyna.

я місто загально ужив. ю.

всяде II. всяды Кр. Я. Г. всягды м. всюди, всюда überall, allerwärts. psl. всѣгда. всѣгда. slovac. všade.

ъ.

старосл. ѣ перейшло на ы.

обыяти Жер. м. обяти psl. обѣяти. він обыяѣ = обняв, psl. обѣялѣ юсть. — зыйти ся Жер. м. зійти ся psl. съити сѣ, зышли ся м. зішли ся, зошли ся із: съшли ся. — обыйстя і обы-стя II. м. обійсте Hausflur; Bodengrund, wo das Haus sammt, Nebengebäuden steht. — зывяднути м. зівянути (гл. під і).

старосл. ѣ переходить на у (вторична творба у).

вуш II. plur. вуши або уш Св. plur. уши psl. кѣшь, загально-руск. вош (розубрати, зумерти, зустрѣти м. розібрати etc. гляди під і).

ъ в кѣ переходить на у.

уу мнѣ Брхв. = psl. кѣ мѣнѣ. — уу нім Врхв. psl. кѣ нимѣ.

ъ місто ѣ в зложеню з пріміенником сѣ, через що загальноруск. с (з) в сѣ (зѣ).

сѣтыгати. сѣтыгач м. стягати, стягач. — сѣнідати frühstücken. — сѣпівати. — сѣвітити. — сѣмітя (pol. ściagać, śniadać, śpiewać, świecić, śmiecie). зѣісти verzehren. — зѣвідо-вати ся sich erkundigen; fragen. — зѣіти heruntergehen. зѣшоѣ

ем, зышѣа ем, зышѣо ем ich bin hinuntergegangen; місцево, частійше зыти, зыйти psl. сѣити et сѣинити *καταβαίνειν, κατένειαι* descendere].

змягчене також в словах:

звѣзда Бер. м. звѣзда, psl. звѣзда. — звѣір genit. звѣіря, psl. звѣръ [тото змягчене с і з під впливом м'якої голосівки і (= ѣ)].

ъ переходить на о.

зо псом Вв. psl. сѣ псѣмѣ. — зо зубами Мо. psl. сѣ зѣбѣ. — зо стайні Лип. psl. изѣ стайниа. (ис стайниа). — зо сусѣка Мо. = із сусѣка. — зо страху Р. = із страху. — выняѣ зоза пояса вокшу Р. = виняв зза пояса сокиру. — вопити Вв. psl. вѣпити clamare.

старосл. ѣ в середозвучї випадає.

схнути м. загальноруск. сохнути psl. сѣхнѣти. — пыск genit. пыска Maul, Schnauze; Mund. deminut. пыщок, genit. пыщка м. загальноруск. писок genit. писка, писочок genit. писочка. — хабаз genit. хабазу м. загальноруск. хабуз, хабузу Holunder. — мох genit. мху П. але часто мох genit. моху як на Укр. на пр. у Шевченка: і сѣрце мо́хом поросло psl. мѣхѣ muscus. — замшити mit Moos verstopfen мохом запхати пр. шиары в хыжи. — омшити mit Moos belegen, mit Moos auskleiden. — ўжиця Брт. Розе. psl. лѣжница čech. lžice.

у вивзвучї первістне ѣ на о.

дѣідо Grossvater; auch der Gemahl der Schwester wird von den Kindern des Bruders „дѣідо“ genannt, psl. дѣдѣ. — стрыко D. Vetter де інде: стрык, стрый. — сѣвірко ВП. Grille, Zirpe де інде: сѣвірк.

вивзвучне ѣ відпадає.

Кирил в східногал. Кирило, psl. Кирилѣ et Κουριλѣ Κύριλλος. — к = psl. кѣ. „Ганцю, Ганцю, білий криштал! до-раз бы я к тобі пристаѣ!“

Ь.

старослов. ѣ переходить на и.

царство Тих. psl. царьство imperium. до царства небесного.

старосл. **к** відповідає **е**, коли в загальноруск. кладеся **о**
 червеный м. червоний, у Гуцулів: червоний psl. **чръвнъ**.

старослов. **к** відповідає **о**.

попер genit. попрю П. Бер. Рхв. Кр.... psl. **пъпръ** *пѣпери*,
 piper pol. pierz čech. perř slovac. peror. (в старосл. лучаються
 також форми: **пъпръ**, **пъпъръ** і **пъпъръ**, **пъперъ**.) загальноруск.
 перець. — тонький psl. **тънькъ**, pol. cienki, загальноруск. тонкий.

середозвучне **ь** зникає.

гудба м. гудьба čech. slovac. hudba psl. **гждьба**. — сватба
 м. сватьба, свадьба Hochzeitzug, Hochzeitgäste; Hochzeit psl.
 сватьба *γάμος*, nuptiae. čech. slovac. svatba. — судба, судбина
 м. судьба, судьбина Schicksal, eigtl. das von höherer Macht dem
 Menschen Zugetheilte oder Zuerkannte vgl. psl. **сждьба**. — женитба
 Тн. Heirat (von Mannspersonen) м. женитьба čech. ženitba psl. **же-**
нитва *γάμος*, nuptiae угорскоруск. женитва. — — тма Д. цма Кр.
 м. тьма, Finsterniss psl. **тъма** *σκότος*, tenebrae (в Glagolita Clozianus
 ed. Miklosich: **тъма**) čech. slovac. tma. — тмосивый Св. м.
 тмосивий dunkelgrau.

старослов. **к** не переходить на **е**, но тратить ся без слѣду.

пестрый Бер. I. м. пестрый bunt psl. **пъстръ** *ποικίλος*, varius. —
 пся Со. Ко. м. песья psl. **пъса**. plur. псята. псик Р. ein kleiner
 Hund (**ь** в наростку **-ьць** зникає в слові шевць місто і побіч:
 швец psl. **шкъць**, загальноруск. швецъ, льокально шевец pol.
 szewc.

визвучне **ь** відпадає (у галицких Лемків се приміта дуже
 розповсюджена).

кін П. Брт. Вн. З. м. кінъ psl. **кънъ** *ἵπλος*, equus. — ден. —
 хѳопец. — отец. — пекар. — медвід Тих. — заяц Б. —
 тест Вн. — оген Д. — смерт. — кіст. — серст Д. — серет
 свиньска Д. Schweinsborsten. — гус psl. **гжскъ**. čech. slovac. hus. —
 крас м. красъ pulchritudo. — брид м. брьдъ foeditas. — Гриц
 м. Гриць, Gregorius. — ялиц genit. plur. м. ялицъ. — пят м
 пять. — шіст м. шіеть. — десят м. десять.

ь повстале через ослабленє голосівки и відпадає.

штос П. із штоси загальноруск. шось. — якос Д. з якоси
 загальноруск. яось. — чотырдесят П. Я. Вн. Тих. чотырде-

сят Б. Д. psl. *чѣтыридѣсати тѣссарѣковѣ*, tetraginta. — ес psl. *ѣси*. — форми повельникові як: плет. нес. ход. пряд. бер. зроб м. плети, неси, ходи, пряди, бери, зроби. Рідко лучаються форми неопреділеника на т (з ть = ти) пр. робит, здогадат — місто котрих частійше (іменно в піснях) бувають форми на ц: ро-биц, здогадац.

Хоть і відкидане наконечного **ь** в говорі лемківським може уважати ся загальною і визначною примітою того то говора, таки находять ся місцевости — іменно в Сяніччині — де **ь** на кінци слів і форм, подібно як подекуди у Лемаків угорських не відкидає ся зовсім або у декотрих словах відкидає ся, у инших остає.

кінь М. — отець Ту. — корінь ЧГ. — камінь ЧГ. — гыртань Ку. — днесь С. З. — ходь Вв. Ту. = ходи; у других Лемків: ход. — не лась Ту. — кед єсь ня не хтіла Вв. — возь Вв. у других Лемків: воз м. возьми, возми і пр.

ь удержує ся після л, місцево також по р і у декотрих сущників утворених наростком **ь**.

приятель. — кырдель. — рыбель. — ярь Вв. — ко-сарь Я. — рыбарь Ту. — — брьдь побіч брьд, крась по-біч крас.

ь задержало ся як в старословенським (місцево).

красьні М. psl. *красно кооціос*, ornate (звичайно у Лемків: красні). — небесьный Мо. заря небесьна psl. *небєсьнѣ*.

також **ь** в словах: празньій М. = порожній, порожний, psl. *празднь* et *празднь*. — — тоньший Д. = тонший.

старосл. **ръ** відповідає **ыр**.

гырміти psl. *грьмѣти*. загальноруск. греміти. гырмит es donnert, гремит. — гырмота Donner, Donnerwetter. гырмота велька I. starkes Donnerwetter. — дырва П. Вру. Кр. Лип. Г. Тих.... psl. *дрѣва*, укр. дрѣва, східногал. дрівá. — гырлиця П. Брт. О.... psl. *грьлицѣ*. dem. гырличка. гырличька Ти. čech. slovac. hrdlička. — гыртан П. Лип. З. О. psl. *грьтань*. *крѣтань*, загальноруск. гортань, pol. krtan. — гырт Schlund. — кыртыця П. Лос. НВ. Мо. Вн. Лип. З. Си. Мш. О. Ч. psl. *крѣтъ* plur. кыртыці. але: кретовіны НВ. Maulwurfshaufen кыртычовина Ти.; але в Со. кертця. крот Врхв. — тырстїна Кр. psl. *трѣсть* загальноруск. трость, тростина, Schilf, Teichrohr. — шырготати Жер. psl. *скръготати* загальноруск. скреготати. — обырви П. Лос. Кр.

Мш. Augenbrauen psł. **обрѣви, брѣви.** — хырбет Св. М. Пол. psł. **хрѣкѣтъ, загальноруск.** хребет; по хырбетѣ am Rücken; на хырбетѣ auf dem Rücken загальноруск. на хребті. — пырекати cf. psł. **прѣсканіе** *μυκηθμός, mugitus*, ***прѣскати.** — кыршити Д. З. zerbröckeln psł. **крѣшити.** напыривѣ хлѣба. покыршена соѣома. — оқыршини Д. кыршини Тих. = окрушини, окришини, кришини, кришки Brocken. — прыгырщи м. загальноруск. пригорщи psł. **пригрѣшти** čech. přehrsti beide Hände voll. — чиретый побіч чыретый psł. **чрѣствѣ.** — сырна Б. psł. **срѣна** *δορνάς, caprea*. — смыркати Б. м. смеркати psł. **смъркати** *obscurum fieri*. — мырдати Ф. psł. **мрѣдати.** пес оіоном мырдат der Hund wedelt mit dem Schwanze. — вырчати І. psł. **врѣчати.** пес на ката вырчит. — пырхати І. воробель пырхат cf. psł. **прѣханіе** *titillatio*. — сыршин genit. сыршона. сыршон П. шыршон Св. plur. сыршоны, шыршоны psł. **срѣшны** *crabro*.

Тут також: пырщ П. Ба. Тих. З. Лип. м. загальноруск. прищ psł. **прѣштъ** (може місто: **прѣштѣ**). пырщі ся му дуют Ба. — опырщити ся З. = оприщити ся. вышмарит пырщ Лип. = викине прищ. — тырвалый dauerhaft м. тревалий польск. *trwały*. — покыртавити П. *krumm werden, verkümmern*.

але: верба psł. **врѣва.** — верх psł. **врѣхѣ.** — серет psł. **срѣствѣ.** — гмертвец psł. **мрѣтвѣцѣ.** — мерзнути psł. **мрѣзнѣти.** — горло З. (у Лемків дуже рідко і місцево уживане місто „гыртан“) psł. **грѣло.** — торгати psł. **трѣгати.** — чорный psł. **чрѣнѣ.**

старосл. **рѣ** відповідає **ар** (на Лемківщині місцево і лише на окраях, де Лемки стрічають ся з Долами і Бойками).

гартань Ту. psł. **грѣтанѣ.** у Долів: гортанѣ, у Бойків: гартанка. — — — (гарло Врхв. польск. *gardło*). — варкоч П. м. воркоч psł. **врѣкочѣ** *τρίχαλλον crines plexi* pol. *warkocz*.

старосл. **рѣ** відповідає подекуди **ір**.

вірх Врхв. psł. **врѣхѣ** (староруск. **врѣхѣ. врѣхѣхѣ**). — віргати *ausschlagen* (о кони), pol. *wierzgać* cf. psł. **врѣгати** *ῥίπτειν, iacere* ruth. вергати.

старосл. **лѣ** відповідає **ыѣ** (ыл) або **ѣм** (лы).

сыѣза М. м. загальноруск. слеза, слѣоза psł. **слѣза.** — гыѣтати *schlucken* ukr. глитати cf. psł. **глѣтити** lat. *glutire, deglutire*.

— бѣхѣ П. блѣхѣ І. Д. Лип. З. Пол. Ко. psl. вѣхѣ. — ѣхѣ П. лѣхѣ (Р. Рудавка, Воля вижна) psl. лѣхѣ загальноруск. ложка, лижка.

в старосл. лѣ переходить л на ѣ а ѣ выпадае.

ѣхѣ Брт. Розе. Я. psl. лѣхѣ чех. lžice.

однакож: воѣхѣ psl. вѣхѣ. — жоѣхѣ psl. жѣхѣ. — жоѣхѣ psl. жѣхѣ. — поѣхѣ psl. пѣхѣ. — тѣхѣ м. тоѣхѣ, товѣхѣ pol. tusty psl. тѣхѣ і пр.

Після дра О. Огоновекого (O ważniejszych właściwościach języka ruskiego pag. 24) говорять в Біличні коло Грібова: волк, полный.

Приставка і всує голосівок (Vorschlag und Einschaltung von Vocalen).

приставне и.

ирджок Лип. = рджок Ти. Гр. Spitzmaus, Sorex [rad. рѣд. cf. ржа ukr. вржа lemk. рджа psl. рѣдѣ (повст. із рѣдѣ). рджок Sorex vulgaris nach der rostbraunen (oft auch kupferbraunen) Färbung der Oberseite so genannt. In Ostgalizien heisst sorex мідниця, hie und da auch мідяниця; мідь = Kupfer). — ішоѣ (по фальшивій аналогії з огляду на форми теперішникові іду = psl. идѣ etc. місто і побіч правильної форми шоѣ psl. шѣхѣ. — із, іе місто з, е psl. сѣхѣ. ішоѣ із Васильом, іе паном. — ігола загальноруск. иволга psl. вѣхѣ, oriolus galbula Goldamsel, Pirol.

приставне о.

обѣрѣ П. Брт. М. Мш. Тих. Ч. обѣрѣ Лип. Augenbrauen, брови nsl. obrvi čech. obrví; psl. обѣрѣхѣ et бѣрѣхѣ gr. ὀφρύς. (nom. sing. обѣрѣхѣ genit. обѣрѣхѣ et обѣрѣхѣ genit. обѣрѣхѣ то само в словацкім: nom. sing. obrva і obrv). — оболонѣ П. Бру. Врхѣ. Д. Со. Ко. dem. оболонѣ. оболонѣчка dünne Haut, Membrane м. болонѣ, болонѣчка, болонѣчка. — осерѣхѣ См. м. серѣхѣ. — остонѣга Лип. м. стонѣга Assel, Tausendfuss. — овѣн Вв. м. вѣн psl. онѣхѣ.

втрѣчене е.

вѣсем П. psl. осѣхѣ. — оген Д. П. Брт. огенѣ Вв. psl. огнѣ slovac. oheň загальноруск. огнѣхѣ. — мѣсѣхѣ Су. Мо. Т. Тих. psl. мѣхѣхѣ slovac. myseľ. не приходѣхѣ на мѣсѣхѣхѣ Сн. = не

приходять на гадку, н. пр. на думку. не приде мі на мысль Мо.
es kommt mir nicht in den Sinn; ich kann mich nicht entsinnen, ich
kann mich nicht erinnern. — цомпель П. Кр. Ч... psl. сопль, со-
пель, сопляк. цомпель леду Eiszapfen. — вугель Брт. м. уголь
Kohle psl. жгль čech. uhel slovac. uhol.

втручене о.

вітор Розе Д. Вн. Кв. Ту. Ко. Wind slovac. vëtor загально-
руск. вітер psl. вѣтрѣ. вітор дує der Wind weht.

Заник голосівок (*Schwund der Vocale*).

назвучне и (і) зникає.

Ваньо м. Іваньо, Іваньо dem. від Іван. — мено м. імено,
імя psl. имя cf. poln. miano. — менувати м. іменувати psl.
именовати. — коностає Св. м. і побіч іконостає gr. εἰκονοστάσιον
(подібні прояви в старосл. налогий ἀναλόγιον. накара ἀνάκαρα) —
— возму м. возьму psl. вѣзьмѣ із вѣзь-имѣ). — прити Г.
м. прийти psl. прити et прити. пряд із прийд м. прийди. —
пріду, прідеш, приде Лб. psl. приндѣ, приндѣши, приндѣть побіч
приндѣ. — пыти. пыду Г. м. пійти, пійду psl. понти. пондѣ.

назвучне е зникає.

Милиян м. Емилиян, Aemilianus, Омелян.

о в назвуді тратить ся.

нон м. он-он dieser dort, jener. нон паробок dieser Knecht
dort. ноно зьвіря jenes Thier. нон-нон! dort weit in der Ferne.

е в середозвуді губить ся.

почкати. зачкати м. почекаати, зачекати. slovac. počkat'.
почкай Вн. м. почакай. почакайте Ку. м. почакайте. — похребт
П. genit. похребта м. загальноруск. хребет, genit. хребта psl. хрѣбѣтъ
звичайно у Лемків: хырбет genit. хырбета.

загальноруск. о ослабляє ся на ѣ і зникає або удержує
ся первістне а.

поклѣ, дотлѣ, заклѣ м. поколѣ, дотолѣ, заколѣ порівн.
старосл. до сѣлѣ. стѣ толѣ. до толѣ. у Лемків також покалѣ.
доталѣ, закалѣ, одкалѣ в східногал. покилѣ, дотилѣ, закилѣ,
відкилѣ, відкиля. (із поколѣ; поколи, поколь etc.) — — хтѣти.

хтыў, хтыла, хтыло Р. Мо... м. хотыти. хотів, хотіла, хотіло.
psl. хотѣти в декотрих памяtnиках однакож хѣтѣти а навѣть
хѣтѣти pol. chciać slovac. chcel'.

відпад и або ы в визвучі.

домів староруск. домови psl. домоу оїжаде, domum. — до
хыж Брт. Б. м. до хыжи пр. по-ле до хыж! = под ле до хыжи!
geh nur in die Hütte. — кед, код м. кеды. коды wann. — б місто
бы (властиво форма аориста, тепер уживана яко частиця) пришли-б
м. пришли бы. бо-б ся не віддало = бо бы не віддало ся. — дост
повстало з досыта у Бойків, Гуцулів: доста cf. psl. досытъ із
до сьти.

наконечне е губить ся.

такой зеленъоватой Я. м. такеє зеленеватое. — Щавной
м. Щавнойе, Щавне (назвище села).

наконечне о відпадає.

барз м. барзо pol. bardzo.

відпад визвучного а.

з-добра-див Сн. І. м. з добра дива umsonst, ohne triftigen
Grund. здобрадив яў ся мя бити Сн. = за дурно, без причини взяв
мене бити. яў ся мя здобрадив, бом му не винен нич І. = чепив
ся мене без причини, бо я му нічо не винен. — за ран м. за рана
morgen in der Frühe. — дост м. доста (із: до сьта).

визвучне у відпадає.

чом м. чому warum. — дó-раз П. Бру. Б... м. дóразу mit
einem Male, gleich. — дó-прах Чр. М. м. до праху ganz und gar,
gänzlich, mit Stumpf und Stiel. розбиў іх допрах er vernichtete sie
gänzlich. — додом П. Я. Г. м. до дому nach Hause. додом тя во-
лают man ruft dich nach Hause.

*Стяганє і відпад складів (Zusammenziehung und Abfall
der Silben).*

кстити. кщений П. Вв. Вн. м. крестити, крещений psl.
крѣтити palaeo ruth. крѣтити (із крѣтити повстало крестити,
кстити). окетити дѣтину ein Kind taufen. — кстини П. Ceremonie
des Taufens м. загальноруск. крестини, хрестини. — водокщи Ко.
(із водокрщи) Iordansfest. — цно м. тоскно (з тьскно, текно, цено
= цно). — цнути м. тоскнути. цѣо м. тоскло, тоскнуло. буде ся

вам цю за нами ihr werdet euch nach uns sehnen psl. **тѣснѣти**. — **смот** м. загальноруск. **смотри**. **смот** же си добрі gib gut Acht! **смотте** м. загальноруск. **смотри́те!** — **смо-ле!** м. **смот ле!** = **смотри но!** schau nur. — **хо-ле-хо!** Кр. м. **ход ле ход!** = **ходи но, ходи!** — **со-ле-со!** Св. НВ. = **смотри но!** — **присям** Богy! м. **присягам** Богy ich schwöre bei Gott! — **по-ле!** м. **под ле із поиди ле; по-ле-гев!** komm nur her! **по-ле іскати мя!** **пійди но іскати мене.** — **воз, возте** м. **возьми, возьміте** (у Лемків також: **возмий, возмийте**) pol. **weź, weźcie.** **воз ле!** **nimm nur!** (воз також **повельник** від **возити** пр. **ід і воз** **жито** = **іди і вози** **жито**). — **дос** місто і **побіч:** **дост** = **доста, досита.** **дось** Со. Ко. **дось і дос** Вн. **genug, досить.** — **хцу із хчу, хочу.** — **девясин.** **девясил** Б. м. **девятисил** Carlina, Eberwurz. — **де-с?** м. **де-ес?** = **де-еси?** wo bist du? — **ту-м!** м. **ту-ем, ту-есмь** ich bin da! — **ту-с** м. **ту-се** = **ту-єсь (єси).** — **члек** І. НВ. м. **чловек** = **чоловік.** **ходиў** з **едньм члеком.** **члече** НВ. м. **чловече.** — **понайбі** Мо. **помайбіг** Я. м. **помагайбіг.** — **нач** Г. Вв. **начь** З. м. (на чьто) **на што (на чо).** **Онуфер,** **чом не ідеш** **небоже** **орати?** — **Е!** **та** **нач бы** **я** **уж там ішоў,** **кед ты** **уж там паскудиш?** — **зац** Со. Лип. **Репетка** **genit.** **заяц** Насе м. **заяц (заяць).** **зайц** Ту. **genit.** **зайця** item. — **чом** Вн. **чо** м. **чому, warum.** — **чос ішоў?** Вн. = **чого-сь (чого-єсь)** **шов?** — **две** Ту. м. **двое** — **тре** Ту. м. **трое.** — **едне** Т. (**єсть** то **стягнена форма з едноє**) = **одно.** — **обручний** ніж Ту. м. **обіручний** ніж. — **га-по-ле!** Ту. м. **гав** **под ле** = **ходи сюди.** — **ця-ту!** Ту. = **сядь ту!** — **вка-ле** Вв. м. **вкж ле, вкжи ле, покажи.** — **пóте-ле** м. **подте ле** = **пійдїть но.** — **тра** м. **треба.**

Тутка також **стягнені форми** **глаголів** **уживані** **іменно** **в** **Сяніччині:** **бесьідé** Вв. Ку. м. **бесїдує.** **бесьїдеме** Вв. м. **бесьїдуєме (бесїдуємо).** — **рахé** Вв. м. **рахує.** — **маширé** Вв. м. **маширує.** — **посяў** Вв. Вн. м. **посїяв,** pol. **posiał.** **посяў** **жито.** **посяти** pol. **posiać** (praes. **посїю** Вн.). — **сяў** З. = **сїяв** pol. **siał.** — **чи ты знеш** Я. = **чи ти знаєш.** — **він дуже зне** ЧГ. **він багато знає.** — **мы ся бали** З. м. **бояли** pol. **my się bali.** — **меш** Ку. = **маєш.** — **спацирé** = **спацирує.** — **коваль** **коня** **ке** Щ. = **к. к. кує.** **я ку** **теперь** **конї** Щ. = **кую.** **кеш, ке; кеме, кете, куут** = **куєш, кує, куємо, куєте, кують.** — **бесьїдуу і бесьїду** Щ. = **бесїдую.** **бесьїдеш, бесьїдé.** **бесьїдеме, бесьїдете** Щ. **бесїдуєш, бесїдує; бесїдуємо, бесїдуєте.** — **мўляр** **мурé** Ку. = **муляр мурує.** — **смакé** Ту. = **смакує.** — **меркеш, меркé; меркéме, меркéте** Ту. = **міркуєш, міркує; міркуємо, міркуєте** **du merkst,**

du erwägst etc. — жа́ле ви́дати гро́ши Ту. = жа́лує ви́дати гро́ші.
 — кепке́ Ту. = кепкує. — сьмяли́ ся Ту. сьміяли́ ся pol.
 śmiali się. — сяли́ Ту. = сіяли pol. siali. — вітор де Ту. Ко. =
 вітер дув. — годé свої́ во́лы Ту. = году́є свої́ во́лі. — хлы́б
 кра́ти Ту. = х. краяти. — банду́рки кра́ла Т. = бу́льби кра́-
 яла. — він ся най не фѣ Ко. = най не ду́фав, най не спу́скав ся.
 не фау́ ся Ко. = не ду́фав, не спу́скав ся. — він мо́лесте́ ня
 Ко. мо́лестує мене́ (мя) er belästigt mich. — най Біг зава́ре Ко.
 = най Біг зава́рує (сохранить) behüte Gott! — ме́ Ко. = має. —
 дяке́ Ко. дякує. — він его́ цю́ле́ Ко. = він его́ ці́лує (цілює).

Повноголосє (Volllaut).

У галицьких Лемків переважають форми повноголосні; одна-
 кож побіч уживають ся також форми згідні з старословенськими,
 словацькими або польськими. Тоті неповноголосні форми іменно часто
 стрічають ся в піснях а переважно повстали під впливом словаць-
 чини. Деякотрі неповноголосні форми у Лемків і в розговорній бесіді
 скрізь уживають ся.

вред Geschwür виключно м. веред slovac. vred, pol. wrzód psl.
 врѣдѣ. — вла́кы м. воло́кы = част ігнаток von hinten angehäng-
 ter Theil eigenthümlich construirter Schlitten. — бра́ти ся ringen,
 kämpfen м. боро́ти ся psl. бра́ти са. — влечи́ виключно м. во-
 лочи psl. влѣшти slovac. vliect' pol. wlec. вели́ка кума́рка влече́
 бріх II. die grosse Schnacke schlept ihren Bauch. — звлечи́ ся м.
 зво́лочи ся. як ся звлече wenn es in Verzug geräth. — гласува́ти
 erschallen, ertönen cf. slovac. hlasovat' psl. гласо́вати. „гласе, мій
 гласе, мій тоны́чкый гласе, не будеш гласува́у на рік о тім часі“.
 — глас побі́ч го́лос slovac. hlas psl. гласѣ. — здра́ва побі́ч здо-
 ровя psl. здра́внє, сѣдра́внє. — здра́вий побі́ч здоро́вий psl.
 здра́вѣ. сѣдра́вѣ. — мла́дый побі́ч мла́дый slovac. mladý psl.
 мла́дѣ. — мла́де́нец slovac. mládenec significat iuvenis, Jüngling,
 Junggesell младе́ць; psl. мла́дєньць infans. — пра́г Ту. (в піснi)
 м. попор slovac. prah psl. пра́гѣ фліа́, limen. — кра́ва побі́ч ко-
 ро́ва slovac. krava, psl. кра́ва. — сла́ма побі́ч соло́ма slovac. slama
 psl. сла́ма. — стра́на побі́ч сторо́на slovac. strana. — власы́ по-
 бі́ч волосы́, во́юсы slovac. vlasy psl. власи́. — дра́га, дра́жка,
 дра́жечка побі́ч доро́га, до́ріжка, до́ріжечка slovac. dráha via psl.
 дра́га vallis. — врата́ побі́ч воро́та slovac. vráta psl. врата́. —
 бре́зина м. і побі́ч бере́зина Birke psl. врѣ́за slovac. breza, bre-
 zina. — пред звича́йно м. перед psl. врѣ́дѣ slovac. pred. — пре-

жити м. пережити; прожити psl. прѣжити slovac. prežit'. — перебувати = 1) перебувати durchmachen, durchleben; ausstehen. 2) пробувати vorkommen, sich aufhalten psl. прѣбывати slovac. prebývati'. — прескочити м. перескочити psl. прѣскочити slovac. preskočit'. — пресолити psl. прѣсолити slovac. presolit'. — притяти Ч. претяти м. перетяти psl. прѣтяти slovac. pret'ati'. —

Деякі неповноголосні форми повстали також під впливом польщини пр. пловый Б. pol. płowy, пані млада Б. pol. pani młoda, дрыга Врхв. Жер. (дрыга З.) pol. dial. dróga = дорога Weg. — натомість плавуха (Пакушівка в Сяніччині) = кличка полової корови Name einer fahlen Kuh оказує вплив словацькій plavú старословенськ. плакъ.

Деякі вирази уживають ся виключно в формі повноголосній пр. оболонка dünne Haut, Membrane čech. slovac. blána pol. błona. — оболонка dünnes Häutchen. — челенок Б. Ч. plur. челенки Fingerglied членик, членець cf. psl. члѣнѣ, членѣ et чланѣ; члѣнѣкъ, чланѣкъ articulus.

Місто загальноноруск. говорити чеськ. hovořiti словацк. hovorit' в знач. loqui, порівн. старосл. гѣкорити в знач. tumultuari i loqui уживає ся у Лемків формі гварити. — місто загальноноруск. чоловік кажуть на Лемківщині майже виключно: чоловік словацк. človek, чеськ. člověk польск. człowiek старосл. чловѣкъ (після Потебні: чловѣкъ повст. із чѣловѣкъ compositum possessivum: integrum robur habens. Къ історії звуковъ русскаго языка. Воронежъ 1876, р. 79. впрочім порівн. челядь).

Вторинне повноголосє (Secundärer Volllaut) (місцево).

жоўотый Ту. gelb м. жовтий psl. жѣтъ slovac. žltý. čech. žlutý. — жоўоток Ту. м. жовток Eidotter slovac. žtok, čech. žloutek.

*

поўот (полот) місто і побіч пўит, пліт Розс. psl. плѣтъ, плоть. з драanky полот. медже полотами. за тым полотом росне черешня. — соўота. солота Розс. м. слота Unwetter, psl. слота. — соўотливый. солотливый Розс. м. слотливый regnerisch.

Уподобненє голосівок (Assimilation der Vocale).

сереньча м. загальноноруск. саранча Heuschrecke. — метель місто і побіч металъ Metall. — Герсен м. Арсеній. — онѣ із оное, оное.

Наголос (*Accent*).

Коли в загальнорускім наголос єсть зовсім свободний і не прив'язує ся стало у словах дву- і більше складних до певного місця, (пр. орél, лáвка, ша́пка plur. шапкí, головá, асс. го́лову пом. plur. го́лови, зо́лото, золотíй, ви́конати, пере́кручовати і пр.), то у властивих Лемків, подібно як в польскім, наголошує ся передпослідний склад слова у словах дву- і більше складних пр. о́рел. скúпый, ху́оп. скупóго ху́опа. за́пряж бы́кы. за́прячи. він по́міг мі. хрóбак. придóптаў хробáка. чўó-век з нашóго сéўа. збі́гат моу́око. вшы́ткы кы́шкы. го́рох г вóды. я́зык выклáдний. о́рўа ширóке крй́ўо. з друго́го сéўа прй́шоў. выты́гувати ворóблы etc.

У вираженнях стягнених а зложених з приіменника і імени наголос паде на приіменник пр. до́дом = до дому; до́кує = до куса; на́зем = на землю. — за́ран = за рана. — за́дар = за дармо.

Частиця не, коли по ній наступає односкладний вираз, вимовляє ся протяжно пр. не́ знам, не́ є, не́ пуст = не знаю, нема́, не пусти́.

о не́ (стягнене з онéв, онéс) у всіх Лемків наголошує послідний склад.

Однакож поступаючи на схід, іменно, де стикають ся Лемки з Долами і Бойками, стрічаємо поодинокі слова розлично акцентовані. Акцент в поодиноких словах тих східних Лемків буває часто зовсім відмінний від акценту у прочих Русинів. Тут подаємо кілька примірів. У Великім Поли коло Загіря (бесіда не чисто лемківська: по к не уживають грубого **ы** лише і місто „лем“ уживають „іно“): ко́ло халúпы лы́таут вороблы́. — жоўтогрудкі пом. plur. від жоўтогрудка Goldammer. — молоко́, кіпíт. — го́лубы. вовы́рка г лы́сёи мат гны́здó. — ку́паўка Leuchtkafer. — малы́ ро́гы. — жа́воронок plur. жа́воронкы. — орéл genit. орла́. — кригуле́ц. — ла́стывка plur. ласты́вкí. — дунькі (пом. plur. від дунька). — мотáлы plur. від мотáль = моты́ль plur. моты́лы. — мурайкі Ameisen. — головá abl. sing. головóў однакож: о́са. со́ва. во́да. се́рняк м. загальноруск. о́са, со́ва, во́да, се́рняк. — — пчо́ла СЗ. = пчола́. — вóса СЗ. Wespe. — хру́щі Ку. Käfer хрущі́. — два ор'лы́ Щ. — по́менши пта́хы Щ. — скригуле́ц Щ. — молоко́ кыпíт Щ. — снóпы СЗ. Garben сно́пи. — нем тотó Щ. лиш то́то. —

турка́вки турко́тят Щ. die Turteltauben ruxen. — ты бесы́деш Щ. він бесы́де Щ. — кро́мкач Щ. Rabe. — оро́ны кро́мка-
вут Щ. die Krähen krächzen. — підпала́к Щ. Wachtel. пырга́ч
Щ. Fledermaus. — дзя́воронск plur. дзя́воронкы Щ. Lerche. —
новинны́ повіде́ Щ. — рыба́к Ку. — во́вырка Ку. Eichhörn-
chen. — се́рнята Ку. — моты́ль Ку. — жеребе́я Ку. Fohlen. —
щипа́к Ку. forficula. — чверча́к Ку. Grillen. — муральі Ку.
Ameisen. — стята́ Ку. abhauen; abschneiden. — по́чкайте Ку. =
почека́йте. — па́ничу Ку. = пані́чу! — ма́ленько Ку. —
гырта́нь Ку. Kehle, Gurgel. — еде́н Ку. — ожелі́зь Ку. —
теля́ Ку. — піро́гы Ку. = схі́дногал. пиро́гі. — пого́дити
Щ. = пого́дити. — вели́кы ку́рята Щ. = вели́кі к. — не ест
мі в прі́думцы Ку. ich kann mich nicht erinnern. — пе́редом
Ку. передше. — едне́ Ту. — мнѐго́ Ту. = мно́го. — теплы́
бандуркы́ Ту. warme Kartoffeln. — оброслы́ гуся́ныцы́ Ту. haarige
Raupen. — пе́чатка Ту. Siegel, печатка. — по́руча Ту. Geländer. —
скалы́чыў Ту. = скалі́чив. — ко́новця́ Ту. Kanne. — до́бры́ лю́де
Ту. = до́бры́ лю́де. — заклі́кайте чо́ловіка́ Ту. — за ря́дом
Ту. der Reihe nach. — груба́ рыба́ Ту. grosser Fisch. гру́ба рыба́. —
жеребе́я Ту. Fohlen. — ко́цу́р Ту. Kater. — кро́лики Kanin-
chen nom. sing. кро́лик Ту. — вы́вірка Ту. Eichhorn. — я́блони
Ту. — хруста́вки то округлы́ сли́вки Ту. = хруста́вкы́ то
окру́гли сли́вки. — по во́лоти́ Ту. — післа́нь Ту. але післа́нь
Ко. — пупо́к Ту. Nabel. — пырга́ч Ко. — лозиня́к plur. ло-
зиня́кы́ Ко. — во́вірка Ко. — во́ўчета́ Ко. — зві́рник Ко. —
вепе́рь Ко. — жи́ве і живе́ Ко. — че́реву́гы Ко. Bitterfische. —
наступі́ў Ко. — до́бры́й чо́ловік Ко. = за́гальноруск. до́брий
чо́ловік, вла́ство по лемкі́вски: до́брий чо́лвек. — підлы́й Ко. =
підлий. — мута́ль Ко. = моты́ль, papilio. — лем коча́н Ко. =
лише́ кача́н. — хохо́лаз Ко. — ко́мары Ко. — мураль Ко.
formica. — чѐверчкы́ Ко. — поледи́ця Ко. — дѐже на рі́цї
со́рошу Ко. = мно́го на рі́цї шерешу́. — по́пер Ко. piper. ме
дѐже по́прю = ма́в бога́то пе́рцю. вла́ство у Лемкі́в за́гально:
по́пер, по́прю. — жо́лудок Ко. = жо́лудок. — гру́бы кышкы́
Ко. — вяча́т ві́вцы́ Ко. die Schafe blócken. (nom. sing. ві́вця Ко. =
за́гальноруск. ві́вця, у Лемкі́в по́найбі́льше: у́ця). — сту́кат чо́ло-
ві́к Ко. der Mensch stöhnt. — по́руча Ко. Geländer. — на гу-
сля́х гра́ти Ко. geigen. — мо́локо́ Ко. — соло́дкый. соло́д-
ка́ смета́нка Ко. за́гальноруск. соло́дкий, соло́дка, соло́дке. — доч-
іде́ Ко. der Regen fällt. — живи́на́ Ко. Thier, Hausthier. — за-
бы́ў со́кырку́ взя́ти́ Ко. er vergass die kleine Axt mitzunehmen; але:

забиў соқыркоў цвяк або гвізд *er schlug mit der Hacke den Nagel fest hinein*. — навсё Ко. *auf immer* у західних Лемків: на все, на завсе. — захоўзнати коня Ко. *südnohal. zahóvestati konjá*, заложити ўзду коневі. — дочка звірила ся Ко. *das Brett hat sich geworfen*. — лўскат батогом Ко. — черства вода Ко. = загальноруск. черства вода. — студнік Ко. *Brunnen*. — весьілі Ко. — хробачні́й о́ріх Ко. загальноруск. хробачні́й о́ріх. на о́рісьі Ко. загальноруск. на о́рісьі. — захра́мала вівця Ко. загальноруск. захра́мала вівця. — по́колоў Вв. загальноруск. по́колов. — послу́хаў Вв. = послу́хав. — ві́дскочіў. ві́дско-чїла Вв. = ві́дскочив, ві́дскочила (від місто властиво лемківського од). — застріліў Вв. = застрілив. — розпрі́стёр ся Вв. — по́їмила Вв. = по́їмила, по́їмала. — то я не ви́дѣў Вв. то я не ви́дѣв. — пи́ску́рі Вв. = пи́скури. — во́ро́бцы Вв. = во́робці; але дзяво́ронок. ко́гут. ба́ран. чо́сно́к. мо́ло́ко Вв. місто загально-норуск. жа́воронок. ко́гут. ба́ран. чо́сно́к. мо́ло́ко. з дере́ва а́льбо з ро́га Вв. = з дере́ва або́ з ро́га. — загла́діў Д. = загла́див. — за́сьні́тіў ся Д. — худо́боў Д. = худо́бою. — мо́віў Д. = мо́вив. — в хы́жі Д. = в хижі. — че́ля́д Д. = че́лядь. — ка́ждый ден Д. = ко́ждий де́нь. — ра́зо́м Д. = ра́зом. — стры́ко́ Д. = стрик, стрийко, стрий. — ци́га́н Я. = ци́ган. — льі́сі́к Вн. = лі́сок. — стрелі́ў Вн. — а́страб найбольше несу́е кур. Лип.

Суголосня (*Consonantismus*)

Плавні л, р.

У галицьких Лемків дасть ся трояке л одмітти. 1) грубе л пр. в словах: лапнти, лозина, лускати, ложка, бляха, лыста, лука, орел, гварил, видыл. 2) середне л: лем, поле, воле *Kropf*, облестный, ліхва, лішка *B. vulpes*, уліця *НВ.*, великий, пліт (місцево також в *nom. sing.* тверде л: плыт а навіть пїт але *genit.* плота все з твердим л). 3) м'яке л: лыпнти, лытати, старуля, глядати, люд, палюнка, любити, кріль *genit.* кроля *cuniculus*, поля (*genit.* від поле), воля (*genit.* від воле), кырдель, рыбель, покаль, доталь, покля, закля. В реченю: лытат орел по над поле заступлені всі три л. Тверде л дуже часто переходить на переливний звук ʋ, подібно як у Мазурів. Однакож мазурске ʋ близьить ся більше до грубого л (= l), тимчасом лемківське звучить майже як в; проте мазурск. *ławka*, *charńak*, *masło* ближче до: *ławka*, *charńak*, *masło* — а лем-

ківське *у́авка*, *ха́рўак*, *масё́* ближше до : *ва́вка*, *ха́рвак*, *масво́*. Повстане переливний звук *ў* здає ся бути новим і поволи розпросторювати ся. Подекуди в тім самім селі мож стрічати оба способи вимову: *бі́лый* і *біў́ый*, *при́шла* ем і *пришў́а* ем, *масло́* і *масё́*, *сті́л* і *стіў́genit.* *стола́* і *стоў́а*, *се́ло* і *сеў́о*. Тут і там навіть ль переходить на *ў*.

старосл. лѣ переходитъ на оѹ (рідко на ыѹ або ѹы).

воўк psl. вѣкѣ. — доўгый psl. длѣгѣ. — жоўтый psl. жѣтѣ. — сыўза psl. сѣза. — бўыха psl. вѣха гл. Голосі-
вочня підъ (лѣ).

в старосл. лѣ заникае ѣ а л на ѱ.

ѣж и ц я Брт. Розс. Я Löffel psl. лѣж и ца.

В part. праet. act. II. для мужеского рода переходить понай-
 больше л на ѣ. Лише в декотрих місцевостях пр. в Криници, Же-
 гестові, в Ізбах... л удержало ся: пришол, писал, пукал.
 Натомість декуди выступає ѣ в згаданім причаснику не лише в му-
 жескім, але також в женьскім і середнім родї единичного числа
 як на пр. в минувшику: 1. прішо ѣ ем, прішѣ ем, прішѣ ем.
 2. прішов ес, прішѣ ес, прішѣ ес 3. прішоѣ, прішѣ,
 прішѣ Лб. — також в Мисцові: гвариѣ, робиѣ, быѣ місто
 загально у нас уживаного: говорила, робила, була. — в Полянах:
 ходиѣ, быѣ, носиѣ; в Радоцині: робиѣ, робиѣ, ходи-
 ѣ, ходиѣ побіч: робила, робило, ходила, ходило.

грубе л часто звучить як ѣ.

ѣука. — кропиѣо. — ѣадный. — горѣо П. — ореѣ
 Рад. — ѣасиця НВ. plur. ѣасицы Wiesel, ласиця. — стиѣ Вн. psl.
 столѣ, стил. — паѣка Вн. м. палка psl. палѣка baculus. — киѣ
 З. м. кил psl. колѣ *πάσσαλος*, palus. — ѣавка Рад. II... Bank;
 Steg. ѣавка брез воду = кладка через воду. — купаѣа Рад.
 Huflattich. купала Tussilago farfara. — жридиѣо (čech. žřídlo, slovac.
 žriedlo, pol. źródło, rzródło). — попиѣ Asche genit. попеѣу. — ѣада
 Laden, Kiste. — ѣадиця. ѣадичка kleiner Laden, kleine Kiste. —
 циѣый. — биѣый etc.

перед е, н, і (= старосл. н) і понайбільше також перед і (повста-
лим з о) стоїть середнє л, перед і (= ѣ) і перед преїтованими
голосівками л м'ячить ся.

лем. — по-ле-гев! — хо-ле-хо! — палец. — кавалец. — лелет. — бесыдливый. — забытливый. — ма-

ліна. — пліска. — ходилисєме. — прішлисєме. — лім. — ліжко. — — — лыпнѣти. — хлѣб. — люд. — палюнка. — любовати. — лядник. — старуля. — Nom. sing. поле має середнє л, однакож genit. поля, dat. полю etc. — середнѣй звук л чути також в виразї ланя, genit. ланьї psl. лани або лань.

грубе л (котре подекуди переходить на ѣ) місто загальноруск. ль.

пилный Розс. м. пильний в значеню: борзий; швидкий; ревний. пилно їде er fährt schnell. пилно летит er lauft schnell (летѣти в знач.: бічи). — пилнувати м. пильновати. пилнуйте! beeilt euch! — тѣлный. тѣїўный м. тѣльний. тѣїўна корова Тих. trächtige Kuh. — тїўко Вн. м. тїлько. — біїше Вн. м. бїльше. — конопеїка Рад. м. конопелька Buschwindröschen, Anemone nemorosa.

змягченє л (ль) місто л.

понедѣльок П. Ба. м. понедѣлок psl. понедѣлкннкъ et понедѣлокъ *δευτέρα*, dies lunae. *čech.* pondělek *slovac.* pondelok *pol.* poniedziałek. до понедѣлька м. до понедѣлка. — Павльо genit. Павля м. Павло, genit. Павла. ид до Павля gehe zum Paul, иди до Павла. — волькы Вв. м. волкы = волики, Ochsen. — бїльок Со. Лип. Кв. Мш. м. білок Eiweiss. — пильовина Ко. м. пило-вина Sägespäne.

ль місто ѣ з старослов. л (в лѣ).

сполньнѣти ся В. м. сповнѣти ся psl. исплѣнѣти сѣ. — вѣсполньнѣти Вв. м. виповнѣти.

н місто л.

девясин Св. із девятисл, девятисл Carlina, Eberwurz. — погорієнец Брт. м. загальноруск. погорієць Abbrandler (але форма погорієня psl. погорѣнїє припускає також вивід по-горѣ-нѣ-ць). — — нем Щ. м. лем *slovac.* len *čech.* jen в Вв. лем tantum, nur в СЗ. іно. — дай мї нем два сїопы жїта Щ. gib mir nur zwei Garben Korn. нем тотѣ Щ. nur dies.

й місто ль.

прайник Св. psl. пралѣннкъ *υναρεός*, fullo.

р місто л.

рыборівка м. рыбѣлівка Seeschwalbe, sterna. — курастра Ч. П. colostrum (подекуди також куїастра, куластра, коластра).

в західній Лемківщині у суцників утворених наростком -арь (-арійъ) звучит **р** в іменяку (nominativus) твердо.

боднар. пекар. учар. рыбар. горчар — однаков в падежах ускісних виступає зм'ячене **р**, оттак: боднаря. пекаря. учаря. рыбаля. горчаря. — боднарям. боднарях (побіч: боднарім, боднарьох) etc.

тверде **р** чути також в мерва, мервиця Wirstroh (в декотрих галицкоруск. говорах: мерьва pol. mierzwa). верх дуже рідко вірх psl. врьхъ (в декотрих галицкоруск. говорах: верьх, pol. wierch). — тепер psl. тєпрько (в декотрих руск. говорах: теперь, теперя, тепера). церков (в декотрих галицкоруск. говор. церьков).

декуди в немногих місцевостях у східній Лемківщині чути рівно як декуди помежи Лемаками на Угорщині і в іменяку единичного числа суцників утворених наростком -арійъ м'яке **р** як; косарь Я. — рыбаць Вн. Ти. Fischer; Seeschwalbe.

зм'ячене **р** в словах і формах:

буря Я. — вечеря Я. — вечеряти Я. — огваряти З. verleumden. — заверюха I. Sturmwetter. — учаря II. genit. від учар, Schaffhirt. — ряса. — брячка. — рябий. — орябок. — стрямбы. — порядок. — попер genit. попрю Pfeffer. — гварю ich spreche. — орю ich pflüge. — смотрю ich schaue. смотрю свою роботу Т. = пильную своєї роботи etc. а також ярь Вн. Frühling в інших околицях; яр genit. яри — перьгач Вв. в інших околицях Лемківщини: пыргач Fledermaus. — верьх Ко. в інших місцевостях: верх. — звєрьхы Ко. = зверха.

ль місто **р** (рь).

былька I. місто і побіч бярка, бярька Assel, Oniscus. бялька ніг має гідні I. die Assel hat viele Füße.

Сичні с, з, ц.

с місто звичайно у нас уживаного сь.

письмо II. Св. Вн. м. письмо psl. писмо čech. slovac. pismo, pol. pismo. — письменный II. Св. Вн. м. письменний psl. писменньк čech. písemný slovac. písomný pol. piśmienny. писемны вам подаме wir werden Ihnen schriftlich (brieflich) mittheilen.

е місто єь (єи).

штос м. (штоси) = щось. — до когос м. до когось. —
якос (якош, якосн) м. загальноруск. якось. — єс м. єсь (єси).

єь місто є.

єьвятий II. psl. *сѣтъ* *ἀγιος*, sanctus. čech. svatý slovac. svätý pol. święty. — єьвато dies festus pol. święto. — єьвалити II. м. євялти (сѣад) cf. psl. *присѣдати* marcescere; pol. świędzić.

єь місто є.

вісьпа Ко. м. вієпа psl. *осѣпа* pol. ospa.

ц місто є.

цмок м. смок Drachen, psl. *смокъ* порівн. *смоу́чати* reperere кор. *смѣкъ*. цпеникы м. спеникы, спиники Schnallenzähne, nom. sing. цпеник. — цўонка місто і побіч єўонка II. Scolopax rusticola Waldschnepfe. — цомпель леду II. Р. Ку. Ко... Eiszapfen сопель, сопляк cf. psl. *сопѣкъ*. — цыцати Бер. м. єсати psl. *сѣсати* slovac. cicat' čech. cucati. — выцицкати із высыкати aussaugen (подібно кажуть Гуцвли сцати м. єсати; теле єде корову = єє корову). — цыцок (цицок, ціцок) psl. *сѣсѣкъ*. — предця (претця) і предцы, прецы м. предся, предсѣ doch, dennoch. slovac. predsa pol. przecie. — цверчок Вв. цверчок Лиц. м. єверчок psl. *скръчѣкъ*. — коцмак Вн. м. козмак Stachelbeere Ribes grossularia var. pubescens plur. коцмакы. — ця ту! Ту. = сядь ту!

ць місто єь.

більіцькый Сн. м. білієський. — тоньіцькый Г. м. то-
нієський.

з місто є.

змеркати ся м. смеркати ся psl. *сѣмръкати* obscurum fieri. — зметанка м. загальноруск. сметанка cf. psl. *сѣметати*.

ч місто є.

єверчьок Кв. plur. чверчькы. чверчьок О. чвірчьок
З. м. єверчок.

ш місто є.

шкѣо побіч скѣо, скло psl. *стѣкло* vitrum. — шкепа (шкы-
па) Spleisse м. єкепа. шкепати м. єкепати. — шкверщок Бер.
шквирщок Нов. м. скверщок, єверщок, Grille, Zirpe. — шкаруха

Нов. Kruste із скаруха, скоруха cf. скоро. — шаўата Лос. м. салата Salat. — кристал Чр. Krystall. — гушлі м. гусли psl. гжсли plur. рідше sing. гжслъ. — шкрофльі Skropheln. — шквір м. сквір порівн польск. świerk = Fichte (може в звязи із сквірчати, шкварчати, сверкати, сверчати knistern; впрочім також указує на руск. смерек (= ein Baum mit dunkelgrünen, also düster gefärbten Nadeln, Fichte). — шереш, шореш із сереш wie eine dicke Brühe aussehende Masse zerbröckelter Eisstücke, die das Flusswasser im Vorfrühling treibt; überhaupt kleine, theilweise zusammenhängende Eisstücke auf dem Gewässer „покрышенный люд на воды, як каша“ cf. psl. сръкъшъ faex. (у Лемків частійше: стрыш, стріш čech. stríž, strížt; pol. sryż, stryż Treibeis). — шолтыс м. звичайно ужив. солтыс, Schultheiss, Schulze. — шмыкўый II. pol. smukły, śmigły; шмыкўый хўоп schlank gewachsener Kerl. — шадый м. сїдий psl. ськдъ slovac. šedý grau. — шварный м. сворний fesch, frisch; nett. slovac. švárny. шварне дывча nettes Mädchen. — шкаредный II. = скарідний hässlich, abscheulich; шкаредна робота psl. скарэдъ ἀισχρός, foedus. — шмигати. швигати. шмігати pol. śmigać. — шмигар II. швигар das dünnere, gewöhnlich mit einer Quaste versehene Ende der Peitschenschnur. — шмыкнути Лос. м. смыкнути н. пр. шмыкне косом er streift mit der Sense. — шкырготати м. скреготати psl. скръгътати. — шкородіті Лб. м. скоро-дити. — швалити м. свялити čech. svědět, pol. świēdzіeć. — шкрабати. шкрябати м. скробати kratzen, schaben. він шкрабле. мышлю м. звичайно ужив. мислю (мислѣти) psl. м'ыслити. м'ышлѣ, м'ыслишь etc. — завше м. і побіч завсе, все immer. slovac. zavše pol. zawsze. — шкавронок Б. plur. шкавронки побіч дзяворонки Б. pol. skowronek psl. сковраньць. — брешкыня Б. м. брескыня Pfirsich. — шкварити Ф. м. скварити. — шкарупа Ф. М. Ко. скарупа, скорупа. — швірка Кр. м. свірка „што привязує бич до бическа“ Peitschenschlinge. — шклянка Ба. м. склянка Trinkglas. — лишівка М. м. лисівка Cantharellus cibarius, Pfefferling. — шмыкати ся Д. kriechen psl. смькати сѧ ἔρπειν, repere. на руках і ногах ся шмыкат cf. psl. прѣсмькати сѧ. — шпідлярка Вол. м. спіднярка Спрк. спідна дошка у воза. — ношат Тих. м. носять, pol. noszą. — гашат Тих. м. гасяць, pol. gaszą.

шъ місто лемківського сь (місцево).

шъвятый Лич. шъватый О. в інших околицях: сьватый = святий. — шъа Лип. = ся.

дз місто з.

дзвін Glocke slovac. zvon pol. dzwon. — дзелены П. Чр. — зелений Св. — дземяк (дзимяк) Лб. м. земляк, masur. ziemniak Kartoffel, Erdapfel. — дзябок Св. genit. дзябка. дзябка З. genit. дзябкы З. Buchfink, Fringilla coelebs зяблиця pol. zięba. — але за-
всёгди тільки: зерно.

зг місто з.

згірняця Мо. Вв. м. зірняця. вечерова згірняця Abendröthe.
дві згірницы: на до днём една, друга з вечера.

ж місто з.

желёный Лип. м. зеленый (понайбільше лише в піснях). —
жвѣдати шѣа Лип. м. зьвідати ся fragen. — вжѣати О. м.
взятр.

д місто з.

дрошлята м. зрослята Zwillingstöpfe.

г місто загальноруск. з.

гвізда Розс. (лишень місцево) в інших околицях лемківських:
звѣзда čech. hvězda, slovac. hviezda, poln. gwiazda psl. звѣзда.

к місто загальноруск. ц.

квіт. квіток. квітнути, квітне м. цвіт, цвітка, цвести,
цвите pol. kwiat, kwiatek, kwitnąć, kwitnie. čech. květ, květina, kvě-
tinka, kvesti, kvete slovac. kvet, kvetina, kvetinka, kvitnúť, kvitne. —
проквітати м. процвітати. — квітен genit. квітня pol. kwiecień
slovač. kvetón, загальноруск. цвітен (цвітень).

ч місто ц.

рычір genit. рычіря із рычір Ritter, лицар slovac. rytier čech.
rytíř, pol. rycerz. — чіркель genit. чіркля Zirkel. зачірклювати
чіркельом mit dem Zirkel (Zargmesser) den Kreis ziehen.

дз місто ц.

дзябка. дзьобка м. цяпка (капка) Tupfen.

ец місто загальноруск. ець.

палец genit. пальця. — вдовец genit. вдівця. — отец genit.
вітця. — кавалец genit. кавальця. — хўонец genit. хўонця. —
корец genit. кірця. — синец genit. синьця Kornblume. — ярец

genit. ярцу Gerste „бо на яри засывають“. — сьіменец genit. сьіменцу collect. Hanfsamen.

яц місто загальноруск. яць.

заяц genit. заяця м. заяць psl. зяляць. — місяц genit. місяця psl. мѣсяць.

старослов. наросткови -ица відповідає понайбільше -иця,
декуда -іця або -іца.

пшениця psl. пшеница. — ораниця Г. — ратиця Б.
Huf (bei Arctiodactyla z. B. bei Ochsen, Schafen, Ziegen, Rehen, Schweinen...) — яліця Р. — воўчіца Вв.

сплив скупин звукових сьє, жьє, шьє на с — чьє, тьє,
і дьє на ц.

рускый із роусьскъ+и = роусьскый. язык рускый. бесыда руска. — боскый із божьскый. — мноство із множьство. — наскый із нашьскый. — богацкый із богачьскый. — рыбацкый із рыбацьскый. — сироцкый із сиротьскый. — богацтво із богатьство. — двацет із двадьсет, двадесет, двадесент, двадесеть, двадесенти psl. два десяти. — еденацетеро, дванацетеро, тринацетеро. — тринацет, вісемнацет etc.

те в старослов. тѣс (тѣск) по заникови ѣ спливає на ц.

цнути ся Мо. цнути. цне мі ся ich langweile mich. буде Вам ся цло за нами Sie werden sich nach uns sehnen. што собі цнеш? warum langweilst du dich? буде му ся цло er wird sich langweilen cf. psl. тѣснѣти сѧ сповѣдѣти, festinare (тѣснѣти, тѣснѣти; тѣснути, т'єнути, цнути).

Понебні й, ч, ж, ш.

Перед я (= нє і ня) попередна суголоска не двоїт ся.

проте: весыля (побіч старшої, але що раз рідше уживаної форми веселе), воўоя, кряча Gestrüpp, іманя Vermögen; Hornvieh. — судя psl. сѣдиа побіч судий psl. сѣдйи.

передставне л місто й.

лем із леме, лено, йено = іно, nur. slovac. len, čech. jen, pol. jeno.

д або і' місто й.

мадяран З. маґеран Сн. м. маєран, майран *Origanum majorana*, *Majoran*, *Mairan*.

н місто й.

мнюд Вн. Кв. З. О. Honig місто мйуд, мюд *genit.* меду.

по ч, ж, ш найчастійше чути ы, рідше середне и або декуди і як в словацкім.

чыстый. чытати. жыти. жыла. кашы. пашы. — чинити. числити. жид. живина. шити. шипіти. — воўчіца. крячіна. жівіця. жіця. шірокий. шішка.

ж, ч, ш не вимовляють ся мягко.

ножа. дойджу. ходжу. хочу (побіч хцу). кырнача. час. шапка, шадый, шуміти; але зовсім мягко у: рычір, чіркель (як: рычыр, чыркель, подібно як звук ч в гуцульскім: хочю, чістий); джяворонок (також дзяворонок). однакож місцево у східній Лемківщині: ночювати Я. — чьорный Вн. — сьпіваночька Вв. — богачька Вн. — ручька Лип. — хочю Смрч. — плачу Я. Смрч. — невеличкый Смрч. — ночька Кв. *deminutiv.* від ночь, *Nacht*.

ц місто ч.

овоц м. овоц, овоц *genit.* овоцу, *dat.* овоцови, *abl.* овоцом etc. — гуцьок *genit.* гуцька м. гучок, гучка *kleiner Wasserfall*. — быцок Св. Р. м. бычок *kleiner Ochs*, *junger Ochs*. — міц м. міч *psl.* мошть *palaeoruth.* моць. — пец м. печ, піч *psl.* пашть *slovac.* рес. — поцтивіст м. почтивість *Ehrenbezeugung*; *pol.* *porzeiwość Ehrlichkeit*. — учтивый Вн. м. учтивий *slovac.* *uctivý ehrerbietig*, *achtbar*. — цупріна Лб. м. чуприна *Schopf*. — янцік Рхв. місто і побіч: янчик. — сьвятоянцік м. святаянчик *Leuchtkäfer*, *Iohanniswürmchen*. — сторц м. сторч *hervorragende Felsen* cf. сторчати, стирчати — цы, ци (рідко ці Р.) місто і побіч чи. — суций м. сущий (сучий) *slovac.* *súci tauglich*, *geeignet*; не суце до ничого = не суще ні до чого *zu nichts taugend*. суце *ausgezeichnet*, *vortrefflich*, *essential*; як суце, як суцо *wie es sich gehört*. — хцу, хцеш, хце; хцеме, хцете, хцут із хочу, хочеш etc. *pol.* *chcę, chcesz etc. slovac.* *chcem, chceš etc.* — цвалувати Сн. м. чвалувати, чвалати *slovac.* *cválat'*, *pol.* *cwałować*. — цвалує на

кони er galoppirt zu Pferde. — боцан Р. Ту. pol. bocian, čech. bočan ukr. бучак (бочак). — цькат ся З. м. чькат ся, чкат ся. найминь ся не цькат.

ш місто ч.

штырьє, штыре, штырі м. чотири декуди уживають лише форми штырі. psł. чэтырыє, чэтырэ, чэтыри. штырие паробци Рхв. ящурка штырі ніжкы ма О. але чэтырдесят, чэтырдесят psł. чэтырэ дэсати. — братішко М. м. братічко, братичко. братішкове = братічкове.

р місто ж.

неборак Лип. із небожак. slovac. neborák pol. nieborak arm-seliger Mensch cf. hal. неборе м. небоже, небореико м. небожейко.

з місто ж.

повороз І. м. поворож Coccinela (septempunctata), (siebenpunktirter) Marienkäfer. — озелец Д. Тих. Ч. genit. озелцю Д. озельцу Тих. Ч. дуже озельцу = ожелец Вн. Eiszapfen an Bäumen озелест Я. genit. озелесту м. ожелест Лип. Бер.

дз місто ж.

дзяворонок Св. Вв. Со. Ку. Ко. дзяворонка Ту. м. жаворонок, Lerche. — дзьвякати Мш. дзьвакати Бер. дзвяти Ч. м. жвакати, жвакати, жовати, жвати, жути kauen; langsam essen. худоба дзьвякат Мш. — цуджый Т. м. чужий. цудзы люде = cudzy ludzie.

дж місто ж.

приджмурити Д. м. прижмурити. приджмуриў око. — рджати. рджати ся wiehern м. ржати, рзати, прзати psł. рѣзати. кін рдже ся П. = кінь рже das Pferd wiehert. — джяворок. джяворонок Брт. м. жаворонок Lerche.

дж місто загальноруск. ж, старосл. жд.

одеджа П. Брт. Р. Ко... м. одежда psł. одѣжа. — пряджа м. пряжа psł. прѣжа. — рджа м. ржа psł. рѣжа. — рджок Ти. Гр. Spitzmaus. — рыджик м. рижок Reizker, Agaricus deliciosus. — рыджый м. рижий, рудий fuchsroth; gelbroth. psł. рѣждь et рыждь, — зарджавіти м. заржавіти verrosten. — меджа м. межа Rain, Zwischengrenze, Feldgrenze psł. межда. — медже м. межа ukr. міждо psł. междоу. — помеджи м. помежи. —

ч місто щ.

доч Со. ЧГ. м. дощ. падає доч Со. es regnet, der Regen fällt.
дочь Ту. psl. дъждь.

ш місто щ.

кушичок Вн. м. кусочок = кавальчик. — шесте Вн. м.
счастье. — блышиця Лип. м. блощиця Wanze в З. однакож:
блыщиця.

шт місто загально у нас уживаного щ.

што П. Брт. Кр. Я. Ту.... м. що psl. чьто; але в СЗ. Щ.
Ку. що.

Зубні т, д, н.

ц місто т.

цѣма М. Ти. цѣма П. І. м. тѣма* Finsterniss; Nachtfalter. pol.
śma. — зацѣмит ся Сн. м. затьмит ся es wird finster. — гостѣ і
м. гості, nom. sing. riet Gast. — хоц П. Брт. Ва.... м. хот (з хоть
котре знов повстало з: хоти) wenigstens; obgleich. хоц-де Ф. irgend
wo = хоть де Т. хоц хто = хоть хто wer immer; хоц кому = хоть
кому wem immer. хоц коли Мо. zur beliebigen Zeit. — рѣц м. рѣть
psl. рѣть, poln. rzyć slovac. rit'. čech. řit' Arsch, Steiss. — цані-
стра Д. м. танистра, canistrum, Tornister. — зацюрка Ба. pol.
zacierka м. затірка, затирка. — до мацери Б. м. до матери. —
цѣхѣ НВ. м. тихо pol. cicho.

д місто т.

труд Кв. м. трут, Drohne pol. trąd.

цѣ місто дѣ.

Фецѣо м. Федѣо Theodor.

дзѣ місто д.

дзвѣнята Сврк. м. двѣйнята Zwillingstöpfe.

к мѣняє ся з т.

качати м. тачати walzen cf. psl. тачати. такати ἐλαύνειν,
agere. такати колесницѣж ἄρμα ἐλαύνειν. качат тѣсто на рѣзанку er
walzt den Teig, um Nudeln daraus zu machen. cf. serb. котач
і точак, nsl. koturati, ruth. катуляти. — кімня (кѣмня) Д. м.
тѣмя genit. кімня Д. (місцево).

й місто д.

пора^ийти Вв. м. пора^идити. — пора^ико м. пора^идько Rathgeber.

г' місто д.

гнес П. Розе. Б. м. днесь psl. д^иньск et д^иньск σήμερον, hodie. — гнеска П. гнеска Б. м. днеська. — г^иригувати м. диригувати leiten, dirigere. — нозг^ирі М. м. нозд^ири. — г^иля Р. м. д^иля. — мюзг^ира Мо. м. мяздра psl. маздра. — гнесн^ий д^инь Вв. heutiger Tag. psl. д^иньшнь д^инь.

г місто д.

гнеска Вв. Розе. гнескы Кв. м. днеська, днеськи. — гнесь Ку. м. днесь.

и місто н.

зріл^ико gen. neutr. м. зріл^ико Pupille. обидв^и зріл^ика beide Pupillen. — шпідляр^ика Вол. м. спіднярка.

нь місто н.

зеленьоватый Я. м. зелен^иоватий, grünlich. — мн^иьогó Ту. м. мн^иьогó. — дн^иьова кышка Нов. м. днов^иа кышка Blinddarm. — тон^иький Ф. М. м. тон^икий psl. т^иньк^ик^и tenuis. барз тон^иький sehr dünn. comp. тон^иший м. загальноруск. тонш^ий. — мен^иший м. загальноруск. менш^ий. — — сон^иьце Лб. м. сон^ице psl. сл^иньц^ие.

й місто нь.

сонейко Вв. м. соненько. — Божейко м. Боженько. — сівейк^ий м. сивеньк^ий. — темнейк^ий Вв. м. темненьк^ий. — солодойк^ий Вв. м. солодон^иьк^ий. — — майкет^иы Д. м. (ман^иькет^иы) манкет^иы Manchetten.

м місто н.

Миколай або Микула м. Николай, Nicolaus Νικόλαος, psl. Нико^ил^и. Нико^иу^ил^и. Мико^иу^ил^и. — мерест Ф. Мш. м. нерест Pfrille; kleine Fische überhaupt. мерест Мо. Froschlaich. з мересту вилыгают^и ся жабы молод^иы; покля мал^иы, также клич^име мерест (cf. нересниця, нерісниця, мересниця Pfrille, Ellritze Phoxinus rivularis гл. Початки до уложен^иня номенклатури і термिन^иології природописно^иї народно^иї н. Иван Верхратск^ий. II. 1869 стор. 20. Der Name ist nicht dem Polnischen entlehnt, wie einige slav. Philologen fälschlich

glauben, indem Phoxinus rivularis bei dem poln. Volke unter dem Namen strzebla und strzewęga bekannt ist; мересниця müsste polnisch „mrzostnica“ lauten). — лем II. Брт... нем III. м. лен Вв. slov. len, čech. jen, pol. jeno.

Гортанні к, г, ґ, х.

по гортанних стоїть **ы** як в старословенщині.

сливки (слівки). руки. тяжкий. гинути побіч
гибнути. ноги. гытан. ґырт. млодухы. хырувати.
опалюхы (в чеськ.: švestky. stišťení ruky Händedrücken. těžký.
zhynouti. zahynouti. nohy. chyba Fehler. chytrý etc. в польск. chyba
es sei denn. chyży hurtig. chytry listig але: śliwki, ściśnienie ręki,
ciężki, zginąć, zaginać, nogi).

ц обмінює ся з к.

цяпнути і капнути. — цяпусю-капусю ein wenig
в східногалицькім: цяп-кап! — прицяпати Брт. ein wenig nass
machen. дойч прицяпаў = дощ примочив es hat ein wenig geregnet.

т місто к.

Затхей I. psl. *Закъхей, Ζακχαῖος, Zacchaeus.* — Нитифор
Ба. м. Никифор в укр. і декуди у нас на Поділю: Ничипір.

ґ місто к (глухе к переходить на звучне ґ).

ґ місто к (psl. кк). ґ зимі місто к зимі gen Winter. ґ льі-
сови м. к лїсови in der Richtung gegen den Wald hin. ґ осени =
к осени gegen den Herbst. ґ ньому Вн. м. к нему. ґ ней Ту. =
к ній. ґу дївчатку = ку дївчатку. підут ґ жити Ба. = п. до
жита. ґу мнї = ку мнї, к минї psl. кк мѣнк. ґу ньому =
к нему. ґу нїм = к ним. — ґ речный м. кречный artig. — — —
різга м. загальноруск. різка Ruthe, psl. розга pol. różga. —
мюзга м. мяска Cambium; Mark der Pflanzen. — дю ґ місто і по-
біч дюк Hornraupe (namentl. Raupe von Deilephila euphorbiae). —
босорґаня Розе. місто і побіч босорґаня Zauberin, Hexe, magy.
boszorkány. — ґорсет м. корсет Leibchen, Korset. — ґайданы
К. м. кайданы. — вельґний Мо. Сн. З. м. великий. — реґрут
Вн. Recrut. — варґоч Тих. м. варкоч, воркоч.

Г місто к.

г нѣ Г. м. к нѣй. г нѣ м. к нѣй = к нѣй. прашли г нѣ триє младенце Рхв. — г весѣлю запрошений м. к весѣлю запрошений, на весѣлє запрошений. —

Х місто к.

хто побіч кто в східногал. хто. — нхто м. нхто. psl. **х**то м. **к**то — **нх**то in codice suprasliensi: **нх**то. — карх Ти. Пол. Тих. м. карк. на карєі або на карху dem. каршюк. віє з білым кархом Тих. Ringdrossel, Turdus torquatus. карх = slovac. krk Hals. ruth. карк Hintertheil des Halses, Nacken. — х тобі Тих. к тобі.

Г не переходить на ж.

сьнігница Св. Мо. Пол. м. снѣжница cf. psl. **снѣ**гъ *х*иѡв, нѣх; **снѣ**жънъ *х*иѡеос niveus. але снѣжница Со. Ч. — дорогшый побіч дорожжый. — найдорогше Р. м. найдорожше. — дугшый, найдугшый м. дужшый, найдужшый (positiv: дугый, порівн. старосл. **дѣ**гъ н. пр. **нѣ**дѣгъ і **дѣ**жъ. — тугшый Мо. м. тужшый. тугши волю stärkere Ochsen.

К місто г.

посак Б. genit. посаку м. цесаг Mitgift. — каворон рідко місто гаворон, гайворон (cf. гавран).

г' (= g) місто загальнонорук. г (= h).

гамба м. губа slovac. gamba, pol. gęba, psl. **г**жа lit. gumbas Geschwulst. gęba mag das „Schwellende“ bezeichnen. Miklosich's Alt-slov. Lautlehre S. 95. — горіоля Knorren, Beule plur. горіоли; горіолястый surculis plenus, knorrig. — гырт Лб. Schlund cf. lemк. гыртан. — венірин. веніерскый побіч угрин, угерскый (загальнонорук. угорский). — швыгар із смыкар. — гыўтати укр. глытати, глотати. — груден Св. місто і побіч груден pol. grudzień. — цыган Вв. Вн. Zigeuner, циган. — цыганьскый м. циганьскый. — ріб Бер. Врхв. Кр. М. = ріб Т. м. ріб Pilz slovac. hrib čech. hřib pol. grzyb. — Жегестів (Žegestiw) місто і побіч Жегестів (Žehestiw). — гадати НВ. Врхв. sprechen місто гварити. форма і значенє взяті з польського; руск. гадати = sinnen, meinen, glauben. — ганяти Р. м. ганяти, tadeln. — губатый haarig, rauh, zottig čech. huňaty cf. magy. guba zottiger Mantel). — підгарля м. підгорлє Wamme. — гаворон м. гаворон, гайворон

Saatkrähe cf. гавран Rabe; Saatkrähe. — да і де м. дагде (де, где = psł. кѣде). — нігда čech. slovac. nikdy niemals. — горяўка. горявка (Шляхова) м. горівка pol. gorzalka. — горлиця Вв. м. горлиця Turteltaube (примітна і найчастійше Лемками уживана форма: гырлиця). — Горлицьї м. Горлицы (die Stadt ist jetzt gänzlich polonisirt; doch hat sich der frühere ruthenische Name Gorlice (= Горлицы) erhalten; polnisch würde die Form „Gardlice“ lauten).

в місто ґ або г.

дагде Тих. м. дагде, дагде irgendwo.

ґ.

Звук ґ (вимовляєся як польське g або російське г) властиво хибує в українськоруськім. Там, де в старословенськім стоїть глголь (г), в українськоруськім, рівно як і в чеськім, кладеся г = h. В українськоруських словах: гора, грубий, гуєтий, Бог або Біг, бо-гатий, гай, господи, голуб, торг, луг, доброго, єго, мого, свого, одного, того-то, гонити, гнести звук г так само звучить, як у від-повідних чеських виразах: hora, hrubý, hustý, Bůh, bohatý, háj, ho-spodin, holub, trh, luh, dobrého, jeho, meho. sveho, jednoho, tohoto, honiti, hnísti. В словах перенятих т. є. взятих із чужих язиків звук ґ найчастійше задержуєся (пр. гімназія, географія, телеграф). Тут і там чути єго також у словах, де в загальноруськім стоїть г, д або к. Так пр. лемк. іруден м. грудень pol. grudzień, дріґа в Вірхівні місто дорога pol. dial. dróga, ґардий м. гардий; лемк. ґнес м. днесь; іречный м. кречный etc. В лемківськім говорі звук ґ слабо заступлений, хоть в цілости трохи частійший, ніж у прочих українськоруськ. говорах. В словах перенятих стоїть ґ пр. іґрунт Grund. іґратя collect. gen. neutr. altes Geräth. ґачи Gatien (в східногал. тут і там: гачи). іґваўт Gewalt. іґніт genit. іґнота Docht, Knoten. іґазда Wirth magy. gazda. іґаздья Wirthin, Haus-frau magy. gazdaasszony. іґнаткы ein Theil eigenthümlich construirter Schlitten (може в звязи з нїм. Nast, Nastholz?).

д місто ґ.

дадакати Вв. м. гагакати. гускы дадакают, як просят йієти. vgl. pol. gdakać ruth. кудкудакати čech. kdákati, kodkodákati, was aber „gackern“ bedeutet.

х не переходить на ш.

задыхливый П. Св. м. загальноруськ. задушливый engbrüstig, asthmatisch.

ш місто х.

капелюш Кр. Р. Св. Лб. м. капелюх, кепелюх Rut. плюу капелюш зо соўомы.

к місто х.

шпiклiр Розс. м. шпiхлiр Speicher; звичайно у Лемк. сыпанец.

г місто х.

пыргач Я. Лич. Кв. З. Ко. місто пырхач cf. пирхнути, порхнути, пурхнути.

ф місто х.

форенiва Ко. м. хоругва, хоругов pol. chorągiew psl. **хо-ржгы**. — форкавый м. хоркавий, хорькавий gäuspernd. форкавый жид. — Фустка Р. в західній Лемківщині лише: хустка; подібно рідко у Лемків уживане: хвіст; тим часом в східній Галичині часто: фіст.

Губні п, б, в, м.

по губних й в многих околицях не переходить на лъ.

в формах як: терпю (з терпи-о-м повстало терпйом, терпю старосл. **трѣпль**). люблю. робю. клею, клеют. гѣомю, ѣамю. ѣамят. вабю. трапю. храпю. храпят. сыпю. сыпят Лб. спю, купю. любеный. купеный. оправеный eingebunden. облыіпеный. олыіпеный. одѣпеный. обѣупеный. згоговеный. хустя заплямене. соўома помервена, змервена. щепены груши.

т місто п.

трепюлка. трепілка Жег. м. препюлка, препілка загальноруск. перепілка čech. křepelka.

к місто п.

клебания П. Брт. Рад.... Pfarre; Wohnung des Pfarrers, poln. plebania. — ключи П. Б. Ба. (клуча) psl. **плючшта**, poln. płuca, čech. plíce (мінба звуків **к** і **п** порівн. пр. křepelice, křepelka poln. przepiórka, ruth. перепелиця, перепілка, hungarico-ruth. перепериця; čech. kapradí (papradí) ruth. папороть lemк. папортина. — ruth. корпати і порпати cf. lit. kirpti. — hal. клямка ukr. плямка. gr. ion. **κότερος** = **πότερος**. — boeot. **πέταρες** = att. **τέταρες** lat. quatuor. — **πέπτειν** lat. coquere. — **τρέπτειν** lat. torquere ruth. крутити. — **πέντε** lat. quinque, psl. **пять** etc.).

б міняє ся з п.

брез Рв. м. през, проз (перез) durch; ohne. — шчамба, счамба м. щапа, щепа, шкепа (шкыпа), скепа Spleisse; шчабити = скепати spleissen; тут також щабель, щебель Leitesprosse. — стряambatый м. стряпатый, стріпатый gefranst; zer-schlissen. етрамбы м. етрапи pol. strzępy. — брячка із прячка м. пряжка, спряжка Schnalle. — бадѣакы м. патлакы так зовуть Лемки угорских Руснаків cf. ruth. патли langes (fliegendes) Haar. патлатый mit langen, fliegenden Haaren. розпатлати zerzausen. розпатлане волосе zerzaustes Haar. — чубрина Ф. м. чуприна Schopf cf. чуб psł. чоуць crista.

ф місто п.

фташина. фташок Д. м. пташина, пташок cf. slovac. vták Vogel.

й місто зрненого наконечного б (бъ).

сой із собъ, собі psł. сѣкѣ. ходиў сой цѣлый ден = ходив собі цѣлий день.

п місто б.

запористый Лип. м. забористый. чіпчик запористый in reiche Falten gelegtes Häublein, reich gefaltetes Häublein.

ф місто б.

кофлик П. м. загальноруск. кобляк Gründling, Grimpe, Gobio fluviatilis.

м місто б.

дромный М. м. дробный = дрібний. — мамунити Я. туманити, мантити cf. psł. кабоўни superstitio. замамунит циган Я. шатровы цигане мамунят люди Я. cf. ruth. мамона.

в удержує ся.

вандрувати wandern в укр. мандрувати.

г місто в.

гласный Г. м. власный. мати гласна = мати власна leibliche Mutter рідна мати. — гѣаститель Бру. м. властитель. — гѣасъныі Спрк. м. власныі eigentlich, eben. власне pol. własnie. — егоўга Ко. ігола Жер. Pirol, Goldamsel в Києвщині игола psł. вѣл҃га pol. wilga. — погроз Вн. із повроз pol. powróż ruth. повороз. — гдовец Г. м. вдовець psł. вѣдоуць.

г місто в; х місто в (= psl. праср. вѣ).

г ремени im Leder. — г осени im Herbste. — г лысы im Walde. — г вінку im Kranze. — г рущи in der Hand. — г воду in's Wasser. — г наших лысох. — г Гамерицьи in Amerika. — стадо мі ся штоси г ногы = стало ми ся щось в ноги. — г мышах. — г грудях. — г містьи. — до пізна г ночи П. — г двох газдынях in zwei Wirthinnen. — г ным. г ныі = в ній. — г нас = в нас, in uns. — г дорожы. — г воды Рад. — г мурі. — г бік = в бік seitwärts. — г наших крайох. — г вечер = в вечер Abends. — г Устю = в Устю in Ustie. — г астрыбі im Habichte. — г єдні елици. — гнет Лб. Вн. . . м. і побіч внет (із вѣ+іє+то. вѣ-(и)іє-то), čech. hněd slovac. hněd' pol. wnet gleich, allsogleich; bald, schnell. — червак гвертит ся в дерево І. — гводни НВ. bei Tage м. вво дни, во дни із вѣ дни. — гвойти Р. Т. м. ввойти, ввійти psl. вѣйти v. вѣнити εἰσερχομαι, intrare. гвѣшло до голѡвы Т. = ввійшло до голѡвѣ. — гвалити м. увалити, ввалити. гвалит х хыжу або гвалит в хыжу er stürzt in die Hütte hinein. — глоны Вн. м. влоны psl. лани πέρσι, anno praeterito. — г другый бік Вн. — граз Вн. м. враз. — гопхати Вн. м. вопхати. — пириця глетит до хыж З. der Schmetterling fliegt in die Hütte hinein.

х собі in sich. болят на х собі ich empfinde Schmerzen im Inneren (in Magen). — х ті хыжи psl. вѣ той хыжи. — х церкві. — х тых церквіях in diesen Kirchen psl. вѣ тѣхъ црѣкѣхъ, pol. w tych cerkwiach. — х ті кырви (кырві) in diesem Blute. — х тім (тым) теляти psl. вѣ томъ телати. — х тых газдох in diesen Wirthen. — х сым чѡвеку psl. вѣ семъ члѡвѣкѣ. — х сѣі бабі. — х піѡ обруча im Halbkreise eigtl. im Halbreif. — х поли. х ковалю. — х черешни. — х хыжи in der Hütte. — х тогды Р. м. втогды, тогды pol. wtedy. — х піѡ Д. Тух. внів, пів pol. wról. — х перед О. вперед. — нах перед О. навперед, поперед.

х місто в.

хчера Г. м. вчера, вчора psl. вѣчера χθές, heri.

ф місто в.

солофій Вн. м. соловій, Nachtigall — сфора П. м. свора, звора = друк сполучающий обі оси у воза; порівн польск. zewrzeć, zwierać.

ф місто хв.

фіяти Я. м. хвіяти „калина-малина над водою ся фів, Богацка дівчина с худобной ся сьміє“.

н місто м.

нізильный палец загальноруск. мізинный (мізильный) палець, мізильник kleiner Finger psl. мѣзинѣ. — нырскый Ф. м. морський. нырскый кріль Ф. Cavia sobaya, plur. нырскы кролі. нырскы пацята Ч. м. морскі пацята Meerschweinchen. але в Со. морскы пацята. — нышпергач Бру. м. мышпергач, мышпыргач Fledermaus. — вонѣтувати побіч нютувати vomere speien sich erbrechen. — понайбі Мо. м. помайбі, помагайбі. — на па Вв. Марре. — ністо Р. = місто statt, anstatt. — возне Вн. м. возме.

г місто м.

шугный побіч шувный м. шумный slovac. šumný in der Bedeutung: schön, edel, niedlich. шугна або шувна дівничка.

в обмінює ся з м.

швигаp, genit. швигаря і побіч: шмиrap das dünnere, mit einer Quaste (трепачка) versehene Ende der Peitschenschnur, Schmitze cf. pol. śmigać schmitzen ruth. швигати cf. ruth. смикати. — шви́глый pol. śmigły schlank emporgewachsen, hoch aufschliessend. шви́глый смерек. — шувный побіч шугный м. шумный in der Bedeut. schön, edel. пр. шувного роду von edler Abkunft, vom berühmten Geschlecht. — гpівниця pol. gromnica čech. slovac. hromnice geweihte Wachskerze; Lichtmesse. — вышпыргач Лб. м. мышпыргач Fledermaus. — поу́овін genit. поу́овеня Лб. побіч поу́омін, genit. поу́оменя (тот поу́омін), psl. пламѣ genit. пламене. — кувната рідко побіч куната із кумната, комната, загальноруск. кімната. — завкнути замок Ту. = замкнути замок.

хв місто ф.

хварба Рхв. місто фарба, Farbe, poln. slovac. farba.

х місто ф.

хляшка П. місто і побіч фляшка, Flasche.

Уподобненє суголосок (Assimilation der Consonanten).

місто л—р кладуть р—р.

курастра Д. З. colostrum. — карімарь Лип. м. коломар. — Карварія Вн. м. Кальварія.

місто р—л кладуть р—р.

рыборівка Нов. м. рыболівка Sterna, Seeschwalbe.

місто в—г кладуть г—г.

егоўга Ко. Oriolus galbula psl. кльґга, иволга.

дн уподобняє ся на ин.

зйінниця Смрк. м. зйідниця. пчоўы-зйінницѣ Raubbienen „што поїдают другы пчоўы“. — ўанный м. ладный. ўанна дівка schönes Mädchen. — гінный Рхв. м. гідний властиво: würdig; schön. гінна дівка schönes Mädchen; гінна гоўуз ein schöner (stark entwickelter) Ast. — доннеска м. до днеска, до гнеска загально-руск. до днеська. — паранный М. м. парадный. паранный конь M. Paradeperd. — парáнный Лип. м. парадник Stutzer. — паранниця Лип. schön geputzte Frauensperson. — насанниця побіч насадниця Тих. часть у вoза.

Знеподобненє суголосок (Dissimilation der Consonanten).

л—л на р—л.

выкаркулювати І. м. выкалькулювати. выкаркулюваў на быкы. er hatte es auf die Ochsen abgesehen, er hat auf die Ochsen speculirt. cf. franc. calculer.

р—р на р—л (р—ў).

срібўо П. срібло psl. срѣбро. — скорозлиўый із скоро-зрілий. скорозливый (скорозлиўый) горох früh reifende Erbse. — перепюўка із перепелка, переперка cf. pol. przepiórka hungarico-ruth. перепериця.

р—р на л—р.

муляр genit. муляря Maurer pol. murarz.

р—р на р—н.

мармун Рхв. Лб. Жер. м. мрамур Marmor. камін мармуно-вый = камінь мармуровый. cf. slovac. marvan magy. márvány.

Тут і там нема знеподобнення; говорять: мармур П. срібро Смрк. Кр.

ни на йн.

райник Вв. м. ранник *Achillea millefolium* в Тях. *Plantago lanceolata*.

ни на дн.

видничкы місто і побіч винничкы *Johannisbeeren*, Früchte von *Ribes rubrum* (від винный sauer, den Weingeschmack habend).

ни на льн.

ні зильный палец із нізинний м. мізинний *kleiner Finger*, psl. м'кзинъ = minor; здвоєне неправильне: зложеній старосл. формі м'кзынъки відповідала-б в руск. форма: мізинний. — с'ільник Чр. м. с'їнник *Strohsack* (із с'кннъ+икъ). — годильник Врхв. м. годинник *Uhr* (із годиннъ+икъ).

н—н на л—н.

студелина м. студенина *Gallerte*, *Sulze*.

н—н на р—н.

веретюрниця Кр. м. веретюнниця *Blindschleiche*.

н—н на м—н.

лейтман м. лейтнант *Lieutenant*.

м—м на г—м (в—м).

надо гном м. надо мною psl. надъ м'кножъ, загальноруск. надо мною. — підо гном м. підо мною, підо мною. — за гном і за вном м. за мною, за мною. — зо гном, зо вном м. зо мною, зо мною.

вв (старосл. праер. в'ъ, східногал. вво, укр. вві) на гв.

гво дни м. вво дни, во дни am Tage, während des Tagen. — гвойти м. ввойти, войти укр. ввійти, увійти psl. в'кити. к'книти.

м—м на м—н.

цинамон *Zimmt*, *Persea cinnamomum*.

Здвоєне суголокок (Consonantenverdoppelung).

шклянный м. скляний psl. стькл'кнъ (стеклянь), зложена форма стькл'кнъки. — камінный psl. кам'ѣнъ, зложена форма: кам'ѣнъки, в східногал. камінний і кам'яний. — планый Бер. wüst, öde, unfruchtbar; schlecht. čech. slovac. planý. — Юстинна

в східногал. Юстина. — Улиянна укр. Уляна старословеньск. *Юлиани* Juliana. — Меліянна Б. Меланія.

л у виговорі не двоить ся.

ляти, в многих говорах українськоруск. язика: лляти. лемк. наляў воды поўно до бочки = східногал. нальляв (нальляв) воді повно до бочки. лемк. вода лье ся = східногал. вода льє ся укр. вода льєтця (порів. psl. лияти, л'кж, л'кюши etc.).

Прибавка суголосок (Zusatz von Consonanten).

втручене р.

шмырґнути ся Ф. м. смикнути ся. вовюрка шмырґне ся das Eichhörnchen huscht vorüber cf. помикати cf. швиркнати.

приставне з перед назвуком суголосковим.

зволя Врхв. Б. м. воля, свобода „пішла моя зволя долом тисоньками“ Врхв. — згоріўка П. Вв. Г. згоріўочька Вн. згоріўчиско Б. = горілка, горівка, горілочка, горілчище Branntwein переважно у Лемків: палюнка. — зрід Врхв. = рід. „ты мі не годен до зроду ступити“ (= до роду вступити). — згырлиця Вн. горлиця, Turteltaube, Turtur auritus у Лемків понайбільше: гырлиця. — зверескливый Г. місто і побіч верескливый.

приставне г при назвуці суголосковим.

гмертвец Брт. м. мертвец psl. мрътвецъ νεκρός, mortuus. — гўастівка П. Св. гластівка І. Пол. Гр. Рад. — але в Ч. Щ. Ку. Ту. ластівка Schwalbe. — гворобель рідко місто воробель Sperling. — — гмўйй (вмўйй) = млий, млавий pol. mdly. — глоны м. лони (влони) psl. лани anno praeterito, palaeoruth. отъ лони; глінського року = тамтого року.

всунене с.

застемперувати перо П. м. затемперувати die Feder zurecht schneiden. — досконаўйй м. доконалий čech. dokonaly pol. doskonały.

втручене й.

дойч П. Рхв. Кр. Ся. І. дойдж Тих. Ч. як дойч полиє wenn der Regen fällt. дойч ситит der Regen sprüht; дойчик. дойджик kleiner Regen. порівн. нижносорабе. dejšć. загальноруск. дощ, дождж psl. дъждь. — пляйстер м. плаетер Pflaster, ἐμπλαστρον psl.

пластырь; положить пластыер на боляк auf's Geschwür Pflaster auflegen; пластыер меду Honigwabe, Honigscheibe. — зейс Вв. Ко. м. (зес), зесь Ку., зас, зась, зася pol. zaś slovac. zas, zasa. зейс суг осы Ко. — Айнца Лип. = Анця, Ганця slovac. Anča Annette. — Пайза, Пайзя Св. укр. Пазька = Пелагия; vocativ: Пайзю! — зерькайло Ко. Spiegel, зеркало psl. зръцало. — гайс genit. гайсу eigtl. Gas; Leuchtgas газ свѣтильный; der Name vom Volke hie und da durch Verwechslung auch auf das destillirte, zum Brennen in Lampen benutzbare Petroleum übertragen, welches übrigens meistens mit нахта oder нафта bezeichnet wird.

вставлене д, т.

ядуовец genit. ядүйця П. Брт. Лос. ядүйчинна Ф. м. яловець Wachholder, Iuniperus. — обіздрити ся Б. м. обозріти ся. — піздрити З. Acht geben; schauen, gucken. піздрий З. = подиви ся. — діздрити Ку. в знач. припильновати. хто діздрит Ку. — здрінка Д. м. зрінка, Pupille. — заздріст із зазрість Neid. — роздвора Врхв. місто і побіч: розвора faule, unnütze Weibsperson. — виднівка Брт. місто і побіч: винівка Weinfass (вставка з огляду на видный м. винный, видничка м. винничка по фальшивій аналогії). — єднораў genit. єднораўа м. єнерал General. — пендрак, пондрак, пандрак м. понрак; панрак, пандрак; по-вр-ак Engerling. — роздойме Врхв. НВ. із розъиме, розойме, роздойме Врхв. НВ. = укр. розніме східногал. розниме, розійме thut auf, macht auf, bringt auseinander psl. (разъиметь) разъметъ. cf. pol. zdjąć psl. сьняти. — — стріж Ф. І. = єріж Врхв. zerbröckeltes Treibeis. — кістка П. Кв. місто і побіч: кіска dem. від коса Haarzopf. — стрітити порівн. старосл. сьръксти.

втручене н.

квандрувати м. квадрувати in der Bedeutung übereinstimmen. не квандрує мі es klappt mir nicht, es ist mir nicht an der Hand. — Кундрат palaeoruth. Кондратъ, загальноруск. Кіндрат psl. Конъдратъ, nom. propr. Quadratus, psl. Кодратъ et Кодрантъ. — ментрика І. м. метрика Matrik, Taufschein (порівн. що до всушки також: долівеке янгрес, єнгрес = укр. агрус, ма-зурск. angrest м. agrest Stachelbeere). — смугнастий Спрк. gestreift м. смугастий. — сьвідомный Лос. м. сьвідомый. я не сьвідомен м. я не сьвідом. — знаємный Б. познаємный Б. м. знаємий, познаємий.

всунене к.

скверщок П. Чр. м. загальноруск. сверщок Grille, Zirpe, Heimchen. — скверщати = сверчати, сверщати zirpen (в Брунарах кажуть: счверщок plur. счверщкы). — шквірк pol. świerk Fichte, Rothtanne.

втручене г.

згірниця м. зірниця пр. згірниця вечірна зышла der Abendstern (die Abendröthe) ist aufgegangen.

втручене б.

клямбра Св. м. клямра, скоба „што ся прибиват“ Klammer, Klampe.

м не всуває ся.

в виразі труна Sarg, в декотрих сторонах східногалицьких трумна, трумно, укр. труна, польск. trumna i truna порівн. німецьк. Truhe, Truhne чеськ. словацк. truhla (труна, здає ся, означає щось дутлавого, оттак при удареню глухо дуднячого — Kiste, Trog.).

почіпне й.

всядый. тадый. кадый. туткай. тукай. кадывай товдый Ту., туй Вн. м. всяды. тоды. кады. тутка. тука. кадыва, товды, ту. — хыбай Ку. м. хыба es sei denn. — в формах повеліникових (Imperativformen): нагний м. загальноруск. нагни plur. (в середозвуці й) нагняйте м. загальноруск. нагніте, нагніт. — подібно: візрий, візрийте. — призрий, призрийте. — подыждий, подыждийте м. підожді, підождіте, підождіт. — прékетий ся, прекстійте ся Чр. — спий, спийте. — протрий, протрийте. — загорний, загорнийте. — розгорний, розгорнийте. — ідій, ідійте Розс. рідко побіч: ід, ідте м. загальноруск. іді, ідіте або йдіт gehe, gehet.

Заник суголосок (Schwund von Consonanten).

відпад назвучного л (ў).

опух із ўопух місто лопух Klette, Lappa. — жиця Лип. місто і побіч ўжиця Löffel psl. лѣжица. — жичка Лип. м. ўжичка kleiner Löffel, ложечка.

с губить ся в назвуці.

трус Брт. м. струе, Strauss. трусы Straussfedern. трусы за капелюх. — трусый dem Strausse gehörig, Strauss-. — трусье перо Ч. Straussfeder.

назвучне д зникає.

ля Розс. м. для. ля тебе für dich. — піля також біля із по-
для psł. подлѣ. піля нього neben ihm, in seiner Nähe, in dessen Nähe.

назвучне н скидає ся.

умер Nummer; також умеро Смык. gen. neutr. plur. умера, загальноноруск. форма вмер, умер = mortuus est звучить у Лемків: гмер.

назвучне г тратить ся.

де м. где, psł. кѣдѣ. — да-што м. гдещо, дещо. — да-кус ein wenig. — да-коли dann und wann. (в даіде = загально-
норуск. де-не-де hier und da виступає г). — зоріюка м. згоріюка, горівка Brantwein. — дога Сн. Weissdorn psł. глогъ. — Лики-
рія Ба. м. Гликерія psł. глоукерія. — жоўторудка НВ. Gold-
ammer м. жовтогрудка. — луг Тх. Тхх. м. (глог) гліг pol. glóg „коляче, угынат ся, дрібне мат листя“.

назвучне в зникає.

шыток Ф. Д. З. місто і побіч вшыток slovac. všetok čech. všesek. — шытко Ф. Д. З. м. вшитко slovac. všetko čech. všeko. — шельіакый I. čech. slovac. všelijaký. птахы шельіакый масти Vögel von verschiedener Farbe. — оловарь Вн. місто і побіч во-
ловарь. оловаре, што быкы пасут. — зяти Вн. м. взяти кѣзати slovac. zjat'. — зяў Вн. м. взяў = взяв. — ратиш Тх. м. воро-
тиш čech. vratič Rainfarn, Tanacetum vulgare. — олыти Тхх. м. воліти. — ядро (Лісько) pol. wiadro psł. вѣдро ōdǫia, Wassereimer, ведро. — орона місто і побіч ворона Щ. ороны кромкавут. — оробель Ку. м. воробель plur. ороблы. — орожка Ку. м. во-
рожка Marienkäfer, Coccinela. — урубѣц Ко. м. воробець plur. урубцы.

л в середозвуці зникає.

вакы П. місто і побіч: вѣакы. влакы „друку, што лежат на насады на гнатках“. — коньір м. коўныр pol. kolnierz, східногал. ковнѣр, комнѣр. новослов. kolѣr, середногорнонім. kollier, франц. collier, лат. collare. — к'убы Б. м. клубы Hüften (з клубы повстало

кўубы, к'убы). — пуг побіч пўуг Ож. м. плуг, Pflug. — ч'овек Б. м. человек psł. чловѣкъ. — м'оіт мя П. із мўоіт, східногал. млоит es ist mir unwohl cf. pol. mdleć. — —

Ї (л) в старосл. лѣ (= оў або ло) губить ся.

кобиця, кобіця НВ. м. коўбиця Klotz cf. germ. Kolben; в старослов. було би *клѣница. (кобиця = Schneidebock не належить сюди; коб-иця в східній Галичині: кобильница порівн. коб-нѣ, конь = кінь, лемк. кін). — кобаса Розс. Вол. із: коўбаса, загально-руск. ковбаса psł. клѣбаса, russ. колбаса, pol. kielbasa, nsl. klobasa. — стоп із: стоўп, загальноруск. стовп psł. стѣпъ; два стопи zwei Säulen. — стопок соли Ту. Salzhurmane = стовпок соли. — стопцы із: стоўпцы Blutfedern, Eedern ganz junger Vögel, східногал. палей, пишкн. — чонок genit. чонка із: чоўнок порівн. psł. чѣпъ. — бощиця із: бўощиця загальноруск. блощиця Wanze.

Ї в складі ъѹ з старослов. лѣ занькає.

сыза Лип. м. сыўза psł. сѣъза serb. суза.

випад л в старосл. лѣ по цілковитім заглухненню ѣ.

ябко загальноруск. яблоко; pol. jabłko slovac. jabko v. jablko psł. ябѣько, ябѣько.

заник визвучного л (ѹ) в слідуючих звуках:

пікошок м. піўкошок Wagenflechte, Wagenkorb полукишок, півкошок; два пікішкы уплюў er hat zwei Wagenkörbe geflochten. — пікопок м. піўкопок, східногал. полукипок dreissig Garben, halbes Schock; два пікіпкы ярцу привюз. — пітора П. І. З... (із полѣ кѣтора, полвтора, полтора, поўтора, піўтора, пітора) andert-halb [в Розс. також піў друга čech. půl druha. slovac. pol druha].

р випадає.

гончар Чр. із горнчарь, čech. hončir, pol. garncarz Töpfer. — срібный із срібрный, срібный рузік silberner Knopf; однак в Жестові: сріберный slovac. srieborný. — срібнястый silberglänzend із срібрнястый. — ярмак Лб. в східн. Гал. ярмарок, ярмарка, ярмалка Jahrmarkt slovac. jarmok. — кетити м. кретити psł. крѣтити (гл. више: стягане складів). — кщеный Вв. із крщений, крыщенный = хрещений. — таністра (цаністра) Tornister, cf. canistrum. — чуб м. чубр (із: чубрь); по страті звука ѣ не

могло в українськоруск. удержати ся по суголосці неохоронене р (подібно як в: братръ, братр, брат) і відпало; або межі б і р вступило ся е: чубер, чупер genit. чубра, чупра; почубрити beim Schopfe fassen; почубрив го добре er zerzte ihn tüchtig beim Schopfe; почубрили ся sie haben gerauft. — Суголоска р в виразі братр, čech. bratr виявляє ся в українськоруск. виразах: братерній, братерский, братерство). — качмарь Вн. м. корчмар pol. karczmarz Kretschmer, Schenkwrth. качмарька м. корчмарка Schenkwrthin.

з занимає.

віля місто і побіч рідшого візля, psł. къзлѣ.

й випадає.

стрына м. стрыйна, жена стрыя Frau des Vetters. — стрык. стрыко із стрыйк, стрыйко psł. стрый, стрыйка et стрыка gen. masc. — двінята Zwillingstöpfe м. двійнята (двійний, задвійний doppelt). — под м. пойд із понди загальноруск. пійді.

Прим. в виразі: войско Militair й не викидає ся.

випад суголоски т.

заздрісливий в знач. habsüchtig; в загальноруск. в знач. neidisch; із: заздрістливый. — облесный м. облестный schmeichbrislh cf. psł. **облясть** deceptio. **облястивъ** fraudulentus. — счесный м. счастный psł. **сѣхастынь**. — чесный місто і побіч: честный psł. **чѣхастынь** τίμος, venerandus. — налиеник м. налистник Plinze, Plinze. — післань Вв. Ту. Ко. м. пістлань, постеля, постіль. Bettzeug. — післаня Streu із пістланя. в старосл. було би: *постлание. — слати Вн. Лип. м. стлати, стелити psł. **стлати** στορνύναι, sternere. čech. stláti slovac. stlat'. — таценько Кв. м. татценько Väterchen. — оченаш Рад. м. отченаш Vater unser psł. **отѣче нашъ**.

д перед ло так як в чеськ., словацк. і польск.

мыдло Кв. ruth. мило čech. slovac. mýdlo pol. mydło. — мыллити Кв. ruth. мылити, čech. mydliti slovac. mydlit' pol. mydlić.

д вимітує ся.

грозно Traube із гроздно psł. **гроздъ**. — сѣію м. загальноруск. сідло pol. siodło čech. slovac. sedlo. Місцева лемківська форма „сѣіло“ єсть властиво примітно українськоруска. — тыжден Woche genit. тыжня. — гаршый I. м. гаршний. де гарше збіжа I. = де красше збіже. (гардый = красный, schön).

Примітка. У глаголів II. кл. найчастійше не викидає ся т, д а також к: квітнути, гляднути, вяднути (загальноруск. цвинути, глянути, вянути), шуркнути, пырекнути, шульткнути, гулькнути (шурнути, пыренути, шультнути, гульнути). Лемківському утьікнути відповідає в загальноруск. утечи після I. кл.

и випадає.

горчар Врхв. II. genit. горчаря із горничарь Töpfer psl. **грѣньчарь** *κεραμεύς*, figulus, čech. hončir slovac. hončiar, pol. garn-carz. — горнец genit. горця Topf. горчар робит горці. — гор-чок, genit. горчка Topf, — полудешний II. м. полуднешний, полуднішний. полудешне моѣоко Milch, welche von einer zur Mittags-zeit gemolkenen Kuh erhalten wurde. — теркы Врхв. із терны Schlehenfrüchte (sing. терка). — маілювати побіч маілювати mangeln, mangeln čech. mandlovati, manglovati. slovac. mangl'ovat'. — Костьо Constantin psl. **Костатинъ**. — близцы Вв. м. близцы Zwillingsbrüder psl. **клизньць** *δίδυμος*, geminus.

к випадає (або остає).

фурнути рідко побіч фуркнути, pol. frunąć aufflattern, flattern.

г не викидає ся.

вергла, вергло, вергли Вв. від веречи psl. **врѣкнѣти** *βάλλειν*, iacere. яка ся вергла поледіяця = яка кинула ся ожелёда.

випад суголоски г.

встынути Б. м. встыгнути. кров встыне або зсяде ся сѣ. pol. stygnąć. — встрянути М. як встряне люд = як встрягне лід. — мла Вн. м. мгла psl. **мьгла**. — зага Вн. м. згага.

в в середозвуці випадає.

уця II. Брт. Рхв. Тих... побіч рідшої форми: увця, psl. **овѣцѣ**. — учар м. вівчарь, Schäfer. — обарянец II. Вн. із обварянец Bretzel. — обаряти II. Лос. Ку. Чр. м. обваряти. обаряны ірулы Чр. abgekochte Kartoffeln. — копринячок (Ганчова) місто і побіч: копривнячок Grasmücke, Sylvia. — віторок (із: о-второк, вовторок, вівторок, віторок), східногал. вівторок, білоруск. оторок psl. **вѣторьникъ**, čech. úterek, slovac. utorok. — хырлыти kränkeln, krank sein; але хворый krank psl. **хворъ**. — харѣак = східногал. харлак, хирляк krankhafter, bresthafter Mensch, Schwächling. — перший із первший psl. **прѣкъ**, укр. первий. — обісити м. обвісити psl. **овѣксити**. „альбо ня обісят, альбо ня забият“. — о бо-

лючи, оболычи anziehen загальноруск. оболочи, обволочи psł. **обелѣшти** із **обелѣлѣшти**. я оболук із обволук ich zog an, psł. **обелѣккѣ** ѣсмь. — облеченя Kleidung psł. **обелѣчениѣ** et **обелѣкло**.

ф випадає.

файка Мо. м. *файфа nsł. fajfa, germ. Pfeife.

відпад наконечного **р**.

смот повельник від смотрити (із смотри повстала по відкиненню и лемківска форма смотр, а з тої по відпаді **р**: смот).

наконечне **й** відпадає.

є П. Д. І. Вн. порівн. укр. ей, psł. **єй** = imo, ja. — **є!** **є!** ja! ja! — в Лабові, Жегестові говорить ся: **гей!** н. пр. юж **прішоў жак?** — **гей!** Ist der Kirchensänger gekommen? — Ja!

д губить ся.

по-ле-геv! П. Брт. Бру. Св. м. под (із: подь, пойдь, поиди) ле геv! komm' nur her, komm her!

визвучне **д** приіменників **од** = (psł. **отъ**) і над (**надъ**)
заникає по відпаді **ъ**.

озывати ся м. одзивати ся. зас озыват ся голос die Stimme hallt wieder. — оступити ся м. (отступити ся) одступити ся. — опадати м. (отпадати) одпадати. опадат ѣупа од рыбы die Schuppen fallen vom Fische ab. — ошепити м. (отшепити) одшепити. ошепила ся тріска. — очаяный із (отчаянный, отчаяный) одчаяный. — очайдух м. (отчайдух) одчайдух. — назирати м. надзирати aufsehen, inspiciren (подібні прояви також в старослов. пр. **оходити** побіч **отъходити**, **ошъдъ** і **отъшъдъ**, **очаити** і **отъчашти** etc., в латиньскім: coactus місто con-actus, cum-actus; circuitus місто circumitus).

визвучне **п** губить ся.

Полікар Т. м. Полікарп psł. **Поликарпъ**, Polycarpus.

в відпадає.

остыр м. остырв längerer Fichten- oder Tannenast, dessen Verzweigungen abgehackt wurden, so dass nur an den Seiten mit der Axt scharf abgehauene Ansätze der Zweige sich befinden. Aus solchen roh behauenen Ästen werden Einfriedungen und Zäune. ge-

macht. Im Lemkischen ist остыр gener. fem. една остыр. дві остыри. У імені зборовім (collectivum) виступає в: остырвѣ gen. neutr. пліт (рідше і виїмково: пїт) з остырвѣ eine Einfriedung, ein Zaun aus roh behauenen Fichtenästen. pol. ostrew', genit. ostrwia Spitze der Lanze, čech. slovac. ostrv, ostrva Leiterbaum cf. psl. **остръ** acutus.

*Відношенє звучних суголосок до глухих (Verhältniss
der tönenden Consonanten zu den tonlosen).*

Коли загально в українськоруськім звучні суголоски в визвуці виговорюють ся зично, а в декотрих говорах навіть їм товаришит погомонк (Nachhall), мов споминка страченого т н. пр. сьніг(т), хліб(т) — вималяють Лемки звучні суголоски в визвуці найчастійше глухо: люд, мюд, град, брыд, хліб, сьніг звучать як лют, мют, грат, брыт, хліп, сьніх. — Своєю дорогою знов в декотрих словах глухі суголоски в середозвуці (рідше в назвуці) стають звучними або і наспак звучні суголоски глушать ся.

глухі суголоски стають звучними.

дрі́зга місто і побі́ч трі́ска cf. pol. drzazga et trzaska. — мю́зга П. Мо. м. мя́ска. — рі́зга м. рі́зка pol. różga. — бры́згати м. і побі́ч прыскати, брыскати pol. bryzgać. (властиво лемківська форма: пырскати). — стря́мбы м. стря́пы pol. strzepy. — спра́гнѣтый м. спрахнѣтый vermodert спорохнілий. — свизда́ўка Сн. м. свиставка „на кінці бича, штобы дупкало“ Quaste am Ende der Peitschenschnur. — пы́ргач Ко. пергач О. м. пы́рхач; — мышпы́ргач НВ. Р. — задло́га Сьмч. м. затло́ка, затоло́ка Schuft, Brausekopf; unfläthiger Mensch. cf. palaeoruth. тла́ковина (тля́ковина). Слово о пѣ́лкоу Ігоревѣ: сыпахѣ́тъ ми тѣ́щими то́улы поганы́хъ тля́ковинѣ́ великы́й женю́гъ на лоно. По мо́й думці́ тля́ковины значять зво́лоч, наброд, збрі́д, затоло́ки, голо́та Gesindel. — чере́вуга Ко. м. черевуха Bitterling, Rhodeus sericeus.

звучні суголоски глушать ся.

но́хот plur. ні́хты М. Р. м. ноготь, нігті́. — кру́хыня Р. м. кру́гыня „округла слівка, солодка“. — ху́тко Мш. м. гудко, Wiedehopf, Упура еrops. — зве́рхнути Розс. м. зве́ргнути herabwerfen. кін зве́рхну́ з ся = кінь скину́в з себе. — запо́ристѣ́й Лип. м. забористий, faltenreich.

Згадаємо ще про прояв уподобнення совершенного або несовершенного, котре тут понайбільше не увидатняємо в писемі. Звучні суголоски переміняють ся перед глухими часто в вивоворі на глухі пр. дванатцет м. дванадцет (з дванадсять); розступити ся м. розступити ся; іс хыжи м. із хыжи psl. изъ хыжа; іс кошара м. із кошара; с патолочи = з патолочи; с чела, ш чела м. з чела psl. изъ чела (подібно в старосл. памятниках пр. ис коракли м. изъ коракли); оптяти м. обтяти; опходити м. обходити; опкročити м. обкročити; оппатрювати м. обпатрювати; порятку м. порядку etc. — глухі-ж перед звучними переходять в вивоворі на звучні пр. і ньому м. к нему psl. къ нему; зо женом, ж женом psl. съ женою, загальноруск. з женою; оддати psl. отъдати, загальноруск. віддати (старослов. отъ в малоруск. од або від; але отписати psl. отъписати загальноруск. відписати).

Переставка суголосок (Consonantenversetzung).

л—р місто р—л.

велетюрник З. hier in der Bedeutung: Eidechse, Lacerta м. веретюльник (cf. ruth. веретільник gewöhnlich in der Bedeutung: Blindschleiche, Anguis fragilis). — звалярник Бру. м. зваряльник Langfass. — бўатнар П. (блатнар) pol. bratnal, bretnal, Brett-nagel.

р—л місто р—р.

скорозлиўый Брт. м. скорозрілий frühreif, früh reifend. скорозлиўый (скорозливый) горох.

в—л місто л—в.

загволок Ку. місто заголовок, заглавок, заглавок Kopfkissen.

рп місто пр.

верпина П. м. веприна Stachelbeerstrauch; верпинки П. м. вепринки Stachelbeeren. порівн. лат. vepris = Dorngesträuch.

р—п місто п—р.

рыпейова трава Вв. м. пырейова трава Queckengras ruth. пирій, пирей, пирійка čech. рўї, рўřavka slovac. pyr.

рв місто вр.

шкарвонок Чр. м. шкавронок Lerche pol. skowronek,

НЪШ місто шн.

тутеньший П. Бру. Ф. Кв. Ти. м. загальноруск. тутешній hiesig (могло також повстати з огляду на польське tutejszy через заміну й на нь).

ГМ місто мг.

гмла Лос. І. Д. Г. Nebel psl. мъгла. зашла гмла der Nebel verdüsterte die Luft slovac. hmла. загмлит ся es wird nebelig werden.

Деко́три форми слів згідні з старословенськими.

коприва П. Лос. Бру. НВ. Brennnessel, Urtica м. загально-руск. кропива, pol. pokrzywa nsl. kopriwa, psl. коприва. — пове-рес'ю, повересло в східногал. перевесло cf. psl. поврѣсло поврѣсти деѣи, ligare praes. поврѣзѣ, поврѣзѣши, поврѣзѣть. — ржда рідко побіч: рджа Rost psl. рѣжда. Menaеum serb. 1536. проузи и гоусенице и ржда и хрѣсть (тут ржда = Getreiderost). — зарждавити побіч зарджавити verrosten. — хракати sich räuspern, загальноруск. харкати slovac. chrákať. psl. хракати screare. — одхракувати = відхаркувати. він одхракує східногал. відхаркує. psl. хракати screare. — хракотини pl. і хракотиня gen. neutr. sing. das Ausgespuckte psl. хракотина флѣуца, pituita.

2. До пнетвору (Stammbildungslehre).

Деко́три замітні́ші наростки.

Суццники (Substantiva). а) мужеского рода.

-ть. продай П. Лос... Verkauf čech. prodej slovac. predaj. на продай zum Verkauf. — кытай П. Св. Rispe кытай проса Hirsenrispe (cf. psl. кыта ramus nsl. kita fasciculus ruth. кита, китка, китця, китычка Büschel; Blumenstrauß). — спрій Вн. Hitze. великий спрій grosse Hitze. — недорікай Ко. „што не гварят добрі“ mit schlechter Aussprache Behafteter.

-о. сьвірко ВП. Gryllus. в виших окол. сьвірк gad. сьєрк.

-йть. квич Нв. Turdus pilaris Krammetsvogel.

-ѣйть. крочай П. Schritt slovac. kročaj čech. kročeј. — ступпай Tritt, Fusstapfen slovac. stupāj čech. stupěje. — черпляй Бер. plur. черпляйі zerbrochene Stelle in der Eiskruste am Fahrweg „як ся люд на дорозы поламат, што черплят саянімі“. —

-ей. гусей Вв. гуей Вн. „ани гусак, ани гуска; до гускы ся не бере, ани ся не несе“. — купей Нов. Steinschmätzer Saxicola „мат гнѣздо в купах камя“. —

-ѣль. квичаль Св. квичаль Тих. gen. masc. Turdus pilaris, Krammetsvogel (квик-ѣль) plur. квичаль [понеже в Лемківщині також сю птицю тут і там прозивають „квич“ (квик-йѣ = квичѣ), то можна би допустити також вивід: квичѣ+аль; чудно, що для названя того самого предмету від утвореного вже імени творить ся похідне слово новим наростком, та така позбитність иноді буває і так: мотиль або мотиля = Schmetterling; від тогож слова наростком -якъ творить ся: мотиляк = Schmetterling; рыбель = Seeschwalbe; рыбеляк = Seeschwalbe; ропуха Kröte; ропуханя Kröte etc.

-ьлийъ. воробель plur. вороблы.

-ельйъ. кырдель. — коргель Linkhand. — курдель. — рыбель Sterna.

-ольйъ. горголь Knorren; потім також в рыболяк побіч рыбеляк Seeschwalbe.

-ила. ружила Д. „бык червеный“. два ружилы zwei rothbraune Ochsen.

-илйъ. ворожилъ M. Wahrsager.

-аййъ. бридаля hässlicher Mensch. — пердаля Farzer. — пискаля eigtl. Pfeifer; Weinerling; Schwätzer. — моталь Вн. О. Пол. Schmetterling plur. моталь. — мураль Ту. Ameise, formica plur. мураль cf. мурый braun.

-улйъ. (-ульо). старуль Тв. старульо Тв. alter Kerl, alter Mann (in gemüthlicher Anrede).

*-рѣ. пупе-р Нов. Magen des Huhnes, der Gans oder der Ente східногал. пупчик. —

-ырйъ. міхыр genit. міхыря Blase, statt plur. міхырі gew. collectiv. міхыря gen. neutr. велике міхыря здуват wirft grosse Blasen.

-орѣ. гівгор Чр. Lynx torquilla, Wendehals. — пискір Спрк. Сн. Мо. піскор Т. Spitzmaus, Sorex. — цыпкор Б. Spitzmaus, Sorex.

-орйъ. пискоръ Д. Ч. Spitzmaus genit. пискоря.

-урѣ. лобур roher Kerl. — гачур männliches Fohlen; junges Pferd. — пікур Вв. Spitzmaus, Sorex. — павур Ф. I. Männchen des Pfaues, pavo.

-арѣ. кошар Schafhürde.

-яръ (місто загальноруск. -аръ) тяжар Чр. м. тягар pol. ciężar.

-ярйть (т. е. -яр м. загальноруск. -арйть). рыбяр Fischer; Seeschwalbe (рыбарь). — почтар (загальноруск. почтар). — байчар Лб. (загальноруск. байкар). —

-арйть. зьвіздар Sternseher, Sterndeuter; Astronom. genit. зьвіздаря.

-ара (-ера). чудара. чудера Wundermensch; Wunderding (звідти приложники: чударный, чудерный).

-асъ. бридас hässlicher Mensch. — дурнас Лб. Tölpel, Dummkopf. — кривас krumm gewachsener Kerl. — рудас ein Mann mit rothen Haaren, Rothkopf.

-усъ (-усь, -усьо). обдертус Мо. zerlumpter Kerl pol. obdarius. — татусь. — хлыбусь. — братусь. — сынусь. — нянюсь Vater. — татусьо. — братусьо Рад. — конюсьо Рад. Pferdchen.

-озъ. лобоз Spitzbube, roher Kerl. — корноз, керноз (= загальноруск. кнороз, кнур; по Мікльосічу належить польск. kiernoz порівняти з виразом kierda).

-ьца. кієця Бер. (загальноруск. косець, косар). — збійця.

-ьце (цьо). татцьо Кв. Vater; Väterchen.

-ьць. кавалец Stück східногал. кавалок, кусник). — кудерявец I. ein Mensch mit krausem (ungekämmten) Haar. не підус тым кудерявцьом. — косец Д. Mäher, Heumäher slovac. kosac — мілец Я. Motte, kleine Motte (моль+ьць). — мерзінец Вн. ekelhafter Kerl мерзенець (мерзень+ьць). — сыпанец Ту. Speicher, Kornboden (сыпан+ьць).

-чйть. пажерач (verb. пожерати; па місто по) Vielfresser. — світич Ко. Leuchter (von leuchten; вивід світи-чъ лучший ніж світъ+ичъ, подібно при-ими-чъ л. н. прийм-ичъ) — родичи Eltern, parentes (роди-чъ Erzeuger parens; dagegen родъ+ичъ = родич consanguineus).

-очйть. воркоч Haarzopf.

-ачйть. трембухач Grossbauch. — бріхач (брюхач) item.

-шйть. пристах Ко. „што пристане до ґрунту“ der sich durch Heirath zum Grundeigenthümer emporgeschwungen. — вывйаш Possenreisser.

-ашйть. торгаш Händler, Kleinhändler. сынаш Sohn (verächtlich). — лоташ Б. Sumpfdotterblume.

-ошйъ (-яшйъ) пульош. пуляш Truthahn. — фуярош Ту.

-ушйъ. сорокуш Т. grosser Würger, Lanius excubitor (сорока+ушь).

-тѣ. пѣйт П. Floss.

-етъ (-ета). хлопета gross gewachsener Kerl. — сынета Sohn (verächtlich) синице.

-отъ. гырмот Donnern. — клепот Geklapper. — праскот Gekrache.

-атъ. лотат Св. М. Sumpfdotterblume Caltha palustris в укр. латаття gen. neutr. collect.

-ята. добрята З. guter Kerl, добрячий чоловік. лем ня зяла добрятина, штом го нїгда не видѣла З. (setzt добрята voraus; -ята scheint mit dem part. praes. act. bildenden Suffix -нт zusammenzuhängen).

-телйъ. зводитель П. Вв. або зводителик Бер. Zaunkönig, Troglodytes parvulus wörtl. Verführer — da das Vögelchen aufgeschuecht eine kleine Strecke fortfliegt, um sich abermals zu setzen und auf diese Weise namentlich kleine Knaben, die ihm nachstellen, oft durch längere Zeit neckt, bis es sich schliesslich versteckt. Nach der Meinung des Volkes kann der Zaunkönig absatzweise fortfliegend den Menschen auf Unwege führen.

-тарйъ. просатар Нов. — косатар Вол. Mäher.

-такъ. глуптакъ Ти. Tölpel.

-да. срайда Scheisser (також gen. fem. Scheisserin).

-инъ. приданянин plur. приданяне (придано+инъ инъ). Завважити належить, що наросток -янъ -инъ не причіпде ся тут до сущника означаючого край або місце, тільки до причасника минушого ч. ст. страд. придано (придане в Лемківскім = дари весільників Geschenke der Hochzeitsgäste); в кождім разі лише творба по аналогії).

-ьнйъ. пелевен. обертен. учень НВ. Lehrling slovac. učej pol. uczeń.

-кѣ. мявк Мо. das Miauen. — гавк П. das Bellen, Gebell. (порівн. мяв! гав! мяв-ка-ти. гав-ка-ти). — дурк Gepolter. звич. в plur. дуркы (порівн. дур! дур-ка-ти).

-ѣкъ. волок Ochs, plur. волкы (в загальноруск. волки plur. волики проте наросток -нѣъ). — футок Зл. Wiedehopf. — медведок Б. plur. медведкы загальноруск. медведик plur. медведяки Maulwurfsgrille, Gryllotalpa vulgaris. — когуток Рхв. plur. когуткы загальноруск. когутик plur. когутики.

-ъкъ і -ькъ. Згадати тут випадає про білток Кр. (порівн. болгарск. *ѣклѣтъкъ*) і більчок Врхв. місто білок Eiweiss. Перша форма утворена з огляду на „жовток“ (жлътъ+ъкъ), друга після місцевого лемківського „жовчок“ = Eidotter (жлъчъ+ъкъ; бѣльць+ъкъ). Місто загальноруск. -ок виступає нераз -ек (іменно в піснях, головню вплив словаччини) пр. попичек (попічек), кошничек, яречек (в загальноруск. попичок, кошничок, ярочок. — острожничкы (ос-тръ+огъ+икъ+ъкъ), бараничкы plur.

-ъко. турко Turteltaube (птиця, що видає голос: тур-тур!) — дудко або худко. хутко Я. Д. Wiedehopf по голосі: дуд! худ! хут! — нурко ВП. тут в значеню: Cinclus aquaticus, Wasserstaar. — пийко П. Baumpieper. — крамко ВП. Rabe. — братко Ч. Ту. Bruder. — Лемко Lemke.

-ько. підколотько ВП. Wachtel, Coturnix communis. — ворожко Вв. Zauberer, Wahrsager.

-икъ (в декотрих виразах, у котрих в східній Галичині звичайно єсть наросток ець або ок). каменик, plur. каменники = загальноруск. камінець plur. камінці. — ременик plur. ременики = загальноруск. ремінець, plur. ремінці. — клюбік Лб. (клубик) plur. клюбікы = загальноруск. клубок, plur. клубки. — рыджик plur. рыджикы, в східногал. рижок, plur. рижки Reitzker, Agaricus deliciosus (від рѣждъ rufus, рыджый загальноруск. рижий der orangerothern Farbe wegen). — карбік I. kleine Kerbe. за тоты карбікы заваджат. — лысік Вн. Wäldchen, Hain загальноруск. лісок. — рядик Г. kleine Reihe загальноруск. рядок genit. рядка. посідають за рядком sie setzen sich reihenweise nieder. — гайік Рад. kleiner Hain. за гайіком. загальноруск. гайок genit. гайка pol. gaik slovac. hájek et hájik. — мерзеник П. Scheusal, elender Kerl. — перстеник Чр. Ring, Fingerring. — колик Вн. kleiner Pflock східногал. кілок. — возик Вн. kleiner Wagen східногал. візок.

-окъ. рджок Ти. ирджок Лип. Spitzmaus, Sorex, genit. рджока, ирджока (але у угорських Лемаків: ирджка).

-якъ. серняк Вв. Rehbock, сернюк.

-ун -ок (-унъ -ъкъ). братунок genit. братунка загальноруск. братанок.

-енько. татценько Väterchen (порівн. татцю).

-ухъ (-юхъ). опалюх versengter Baumstamm. — сернюх I. Rehbock.

-манъ, легман НВ. Faulenzer.

б) женьського рода.

- а. влада Тих. Gewalt, Macht. кому під владу стати unter Jmd. Gewalt kommen. під владу кого взяти unter seine Botmässigkeit bringen slovac. vláda.

- б. Той наросток у Лемків вельми люблений. Визвучне ь найчастійше відпадає. — брид побіч брьдъ hässliche Sachen; Hässlichkeit. — крас (побіч крась) — нуд (побіч нудь) — квась Кр. Säure, saure Sachen; тоты сливки не дошли — сама квась diese Pflaumen sind unreif — lauter saure. — смрід Gestank. така смрід so ein Gestank. — різ. — ледач (леда-къ+ь). сама ледач lauter Taugenichtse. — велич. — шкаред Нов. genit. шкареди Hässlichkeit, Abscheulichkeit. — післань Вв. Ко. (по-стла-нь+ь). — вязан П. Bündel; Strauss. (вяза-нь+ь).

- я. лья Чр. Ч. Gussregen. лья велика Ч. grosser Gussregen. — спроя Д. Hitze упал, упаль, спека, спекота, жара cf. провти (гл. Знадоби до словаря южноруского. Нап. Ів. Верхратский р. 1877 стор. 56.), пріги, упріги. — одеджа Kleidung загальноруск. одежа. — голя nackter Berggipfel.

- ла. осла Вв. Wetzstein, Schleifstein psl. осла *аконь*, cos. slovac. osla. — дудла Höhle; Baumhöhle. куро патла Кр. Rebhuhn, Perdix cinerea.

- ля. суля Спрк. Petze. — шваля Св. трім у подовж розрізаний.

- пля. ворожиля Св. 1) Zauberin, Wahrsagerin 2) Marienkäfer, Coccinella (namentl. septempunctata).

- оля. горіоля Knorren.

- уля. бабруля Чр. Бер. „што бабре“ eine unreine Weibsperson, die nicht gut wirthschaftet. — бридуля hässliche Weibsperson. — бейдуля Врхв. tölpelhaftes Weib. — барнуля Name einer rothbraunen Kuh. — чернуля N. e. schwarzen Kuh. — шадуля N. e. grauen Kuh. — сивуля Тих. item. — бозуля Beule. — срайдуля (від срайда). — пердуля. — ревуля Тих. Kuhname (eigtl. die brüllt.). — старуля Тп. alte Frau, altes Weib (in gemüthlicher Anrede). — (-юля). тарчуля Д. scheckige Kuh, таркаста корова.

- ера. чудера Wunderweib (auch Wundermensch, Wunder, ling. gen. masc.). — бамбера kugelige Blase; Beere (бамберка cf. pol. bąbel = Blase).

- їра. мушара Врхв. і мушера П. Р. gew. collect. Pflanzenläuse.

-ора. шкабора Spalte.

-ара. бамбара Beere (eigtl. kugelige Blase). — чудара Wunderweib; Wunderling; иноді для мужеского рода уживають також форми: чудар genit. чударя = чуд+арійъ).

-ура (-юра) самура Лос. Кр. Sau. — гачура лошаця. — квасюра Кр. unangenehme Säure (квась). — ляшура. ляшурка Polin (verächtlich; ляшура auch gen. masc. Pole). — млачура Тих. млака, Sumpf. —

-еса. масеса langsame Weibsperson в східногал. розмазана, розвезена, мазниця, дзямдзя. — біхреса eine mythische Gestalt, eine Larve gen. communis, doch meistens gen. masc.; vielleicht mit к'к'къ zusammenzustellen.

-ыся. Марыся Marie.

-уся. мамуся П. Лос. Б. — дывуся. — гамбуся Рхв. Мо. Mündchen, Mäulchen cf. lemк. гамба slovac. gamba. — Сандруся = Александра. — дзюруся Сн. kleines Loch (дїруся). — паннуся Мо. паннусь Мо. — бабуся Мо. бабусь. — дбівусь Рхв. Род. — сеструсь Рад. — Теклюся Ч. Теклюсь Ч.

-еза. трапеза Чр. Бер. Kummer, Bedrängniss (трапиви).

-ица. пашиця Тих. Vogelweibchen slovac. vtáčica. — корчмиця Мо. Schenkhaus, Schenke. — ораниця Г. оране поле (ора-нъ+ица).

-телиця (тель+ица) віхтелиця Врхв. Sturmwind.

-(и)льница (ло-ьнъ-вца). родильниця Gebärerin psł. родильниця puerpera. (роди-ло. родил-ьнъ. родильниця).

-ча. іграча Spielzeug. на іграчку zum Spielen. — выдєрача eigtl. Reisserei, Betrug.

-ть. дрант (дра-нъ+ть). сама дрант lauter Lumpen, lauter Gesindel. — лит Ф. Gussregen. велика лит Ф. вельга лит Сн. = велика лить, злива. — о кыт М. (окыть genit. окыти) Reif an Bäumen.

-сть. хворость Рад. хорість Ту. Krankheit. при хворости = при слабости. — добрість Лб. ЧГ. Güte; Wohlergehen.

-та. мракота Б. Finsterniss slovac. mrákota. — сухота I. Dürre. — мокрота I. Nässe. — спрагота Вв. Я. Dürre; Hitze. — хорота Лб. Krankheit.

-ота. гырмота Ку. Donnerwetter, Donnern. — трепота Врхв. Zitterpappel. — ляхота (ляшота, ляшута) Pole; auch als collect. — мішота Ч. „што перешкаджат“ також gen. masc. Störerin und Störer, Störefried. ід мішото! гварит до малої дивчинкы.

-ня. трутня Б. collect. Drohnen.

-ина. учина Б. мясо з уці Schafffleisch. — курчати́на Б. або куряти́на Б. Hühnerfleisch. — студени́на Ф. М. Sulze. — розмаї́тина Мо. allerlei Sachen, Verschiedenes. — околоти́на Вв. = околот abgedroschene Garbe. — здохли́на Я. Aas (*вздхль+ина). — райсчи́на Лип. Myricaria germanica, deutsche Tamariske, deutsche Cypresse (райскъ+ина). — загорти́на Кв. Mantille. — съвачени́на Чр. geweihtes Osterbrod (съвачен = свячен psl. сваштѣнь cf. psl. сваштѣннѣ ἀγιασμός sanctificatio). — зсѣдани́на Satz; Niederschlag (съ-сѣда-нь+ина). — глѣбочи́на Ту. Tiefe (глѣбѣккь+ина). — уйчи́на Рхв. Oheims Frau, уйка жена.

-ыня. знаемкы́на Мо. познаемкы́на Мо. Bekannte (setzt знаемкый = знаємъ+къ+и; познаемкый voraus). — босоркы́на Я. Zauberin, Hexe. — шові́торына Вв. Schwägerin magy. sógor^o (magy. sógor Schwager). — гыркы́на Ч. Pfefferschwamm, Agaricus piperatus. — женькы́на Св. Schnitterin. — яскы́на Höhle, печера. slovac. jaskyňa. — положи́кына Wöchnerin. — кругы́на eine Pflaumenabart. — пустаты́на Einöde, Wüste slovac. pustatina (пустъ+атъ+ыня).

-ань. волоса́н М. Rosshaar. тота волоса́н. тойі волоса́ни ехіднога́л. волосі́нь genit. волосени. — кы́ан Ту. Waschbläuel. бер тоту кы́ан.

-аня. суха́ня Д. magere Weibsperson. — ропуха́ня Лип. Ч. Kröte. — гальшту́каны Д. чорна вівця з білим гальштуком (= біла коло шиї; гальштук = Halstuch; Halsband). — черева́ня Ф. Bitterling, Rhodeus amarus s. sericeus. — капа́ня І. Elend, Noth, Dürftigkeit. капа́ня вели́ка. — босорка́ня. босорга́ня Hexe; Kröte; ist vielleicht so zu theilen: босъ+оръ+ѣка+аня übrighens vgl. magy. boszorkány Hexe; boszorkány ság Hexerei. Der Aberglaube des Volkes lässt die Kröte als ein Zauberthier gelten, deshalb dieselbe in manchen Gegenden Ostgaliziens „чарівка“ heisst und von alten Weibern („Hexen“) zu verschiedenen „Zauberzwecken“ angewendet wird (гл. Початки до уложення номенклатури і термінології природописної, народної. нап. І. Верхратський вип. II. 1869 стор. 16. вип. V. 1872. стор. 22).

-уна. білу́на (бію́на) Name einer weissen Kuh. — ма́муна Чр. Зл. Larve; hässliche Person.

-ѣка. студенка́ М. Quelle (студень+ѣка; cf. psl. студенѣньцѣ πηγή, fons). — покошенка́ М. лука, де сыно покошене (по+кошень+ѣка). — здава́нка Трау́нг. — опові́данка Мш. (о-повѣда-нь+ѣка) Erzählung.

ька. війничька Вн. (война+иця+ька). — студенька Ч. (студень+ька) Quelle. — колотушка (колотуха+ька) Quirl.

-алька. -улька (-аль+ка. -уль+ка) носалька. носулька Nasenloch (у Бойків: носавка). катулька. ватралька. бобалька.

-арка. ерка (-арь+ька. -ера+ька) бамбарка. бамберка. (-ярка) уонтярка. конярка.

-орка. (оръ+ька) босорка Zauberin; Hexe; Kröte vielleicht mit dem übrigens dunklen **косоуки** **крани** (босови?) in **Слово о пълкоу Игоревѣ** zusammenzustellen).

-урка. жабюрка Чр. Froschei, gew. im Plur. жабюркы Froschlaich. — павурка Чр. Pfauhenne.

-овянка. (-овъ-янъ+ька) бобовянка Bohnenstroh, Bohnenstengel.

-унка (унъ+ька; уна+ька). бобрунка Marienkäfer.

Вменшительні (deminutiva) на -ичка (-иця+ька) суть часто уживані. водичка (вод-а-иця-ька) — хыжичка. — мамичка. — землячка. — дьівичка. — корчмичка. — чіжмичкы Tschismen, niedrige Stiefeln cf. magy. csizma = Stiefel.

-ечка місто східногал. -очка. (-ька+ька або ька+ька) хустечка м. східногал. хусточка (хуста; хустька+ька = хустьчка = хусточка). — татаречка. — фраиречка. — дьівечка (дзеveckа). — шопечка. — студенечка (= східногал. кирничка).

-ѣга. чепіра Pflugsterz.

-ога. стрыжога.

-яга (-яга). куляга Stelzfuss. — маляга langsame Weibsperson „што робит помалы“.

-уга. черевуга Bitterling, Rhodeus amarus.

-юга (-юга). калюга Koth. — баньчуга Бер. Lache.

-оха. білоха Р. Glaskirsche. — чорноха Р. schwarze Süßkirsche plur. чорнохы = чорны черешні. буроха Braunelle. — білбоха. чорноха. барноха (Пакушівка в Сян.) Name einer weissen, einer schwarzen, einer rothbraunen Kuh.

-уха. шкаруха Kruste. — плавуха (Пакушівка) Name einer weisslich-gelben Kuh. — молодуха Зл. відданиця.

-ва. моква Вн. Sprühregen; nasses Wetter.

-ява. чернява Д. Pöbel, чернь. — (-ель-ява) дробелява П. collect. kleine, geringfügige Sachen.

Місто загальноруск. -ва стоїть -ра (або -ла) в слові куріпатра П. куропатла Санд. м. загальноруск. куропатва Rebhuhn rad. пѣт. fliegen; отрак куропатва fliegendes (oft aufflatterndes) Huhn. psl. коуропѣтина із коуропѣтъвина дає форму коуро-пѣтты

-еляча. дробеляча geringfügige Sachen, Minutien; Kleinvieh, Schafe (дробъ-ель-акъ-нє).

-нєя. пташїя Vögel (птахъ-нєо-нє).

Сущники глагольні (substantiva verbalia) на Лемківщині уживають ся частїйше. бываня Leben, Fortkommen. — болїня Krankheit. — стельїня Streu. — хованя З. Erziehen. — одданя З. Verhehlichung (v. Frauenspersonen). — граня Musikunterhaltung. — післаня Streu; Bettzeug. — вышмарїня сумїня Чр. Gewissensbisse. — розлученя Врхв. Scheiden; Scheidung. — чеканя Врхв. Warten. — справованя М. Benehmen. — Місто загальноруск. кляте рсл. клатнє уживає ся частїйше клянє в знач. Schelten, лайка, лаянє.

-ло. острїло Вв. альбо осла Wetzstein. острїло ховат вкужївку з дерева альбо з рога. — мастило Д. „чир на молоці вярєнїй“. — прозираю Spiegel. — дудло Бер. Höhle, Baumhöhle.

-нєо. виннєо Ба. Wein (в примильній бесїдї).

-ьце. прядєнцє Ч. deminut. від прядєно.

-ьство. дывоцтво Вн. Jungfernschaft (дъкѣкѣ+ьство = *дѣкѣцьство).

-иско. лїниско abgestreifte Oberhaut einer Schlange; Ort, wo die Häutung stattgefunden, лївище. — счистиско Mutterkuchen. сьїдиско Бер. Sitz. — торговїско Лб. Marktplatz. — їруліско Kartoffelfeld. — їрібіско Ort, wo eine Kartoffel- oder Kohlrübengrube war. — завезліско І. звезліско Д. „як завезє ся берє, як зосунє ся“ eingefallener Boden, Einsturz. — тьміско Вв. тмиско Д. Nebel. тьміско по поли, по лїсох. — дьхтовиско Д. Sumpfboden, Morast, трясавиця, саповина, саповище. — бичиско Сн. Peitschenstiel.

-ище. хлопчище Твх. — торжище Ку. — кочєржище Ку. — копривище Ку.

-ько. -ько. перко eigtl. Federchen, hier meistens in der Bedeut. Hutfeder. — яйко пол. jajko ruth. яйце. — дєрка plur. = східногал. дєрця, дєрцята. — птїчко Лб. Vögelchen. — абѣочко Аєрфєлчєн (абѣкѣ+ько).

Часто виступає -єчко місто східногал. -очко пр. местєчко Рхв. slovac. mestečko, пол. miasteczko м. східногал. містєчко Städtchen (мѣсто+ько = *мѣстько. мѣстько+ько = мѣстьцько = містєчко). — робїўко у бодєнкы Лб. (робї-ло+ько). — сєлєчко м. сєлєчко — пєрєчко = пєрєчко, пїрцє.

Часто уживає ся також полєчко, колєчко, колїчко, окєнєчко, коди в східногалицк. звичайно стрїчає ся лише пїльцє,

кілице, віконце, з котрих то виразів дальше не творить ся вже імен вменшительних. — — —

сердечко від серце (psl. *сръдѣцѣ* властиво *deminutivum* від *сръдо. — весільйчко Лип. *Hochzeit* (весіля, *весільце+іко).

-ят (-ат). дѣтинча II. *Kindlein*. — куря *Hühnlein* (куръ+ат) курча *Hühnlein* (курка+ат). — панча *Herrenkind*; *Herrchen*. — хлѣбівча *Backtrog*. — корытя *Trog*. — павя Б. *Junges des Pfauen plur.* павята. — ялівча I. (яловка+ат). для мого ялівчати. — когута Вв. *kleiner, junger Hahn*. — ротича Вв. *Mündchen*; *Schnäbelchen* (ротъ+икъ+ат). — клубя Д. *Knäuel*. — губча Вв. *kleine Lippe, Lippchen plur.* губчата (губа+ъка; губка+ат) — гуньча Д. мала гунька; *genit.* гуньчати. — рыбча Я. *plur.* рыбчата. — пташча Кв. (птахъ+ъкъ+ат) *plur.* пташчата. — волосята Кв. *Haare*. — гачурча З. *kleines, junges weibliches Fohlen* (гачурка). — бараньча Г. (баранъ+ъць+ат). — стужча Ту. *plur.* стужчата *Band, kleines Band*; *Binde* мала стужка. — книжча Ту. *kleines Buch plur.* книжчата. — колотовча Ко. *Quirl*. — опалѣнча Ко. бохонець хлѣба *plur.* опалѣнчата. — писча ўча Ко. мала пишавка без дірок.

Згадати належить про вирази цісля того взору утворені: поруча *genit.* поручате (поручати) *Geländer*; поньбія *genit.* поньбіате *Gaumen*; — рівно як і по фальшивій аналогії тут оперті: вымя, *genit.* вымяте. тѣмя *genit.* тѣмяте, котрих наростком єсть -мен.

-ятко (ат+ъко). весільятко Врхв. *Hochzeit* (весель+іне+ат+ъко). — небожатко *armes Wesen*. — гачатко *Fohlen*. — горнятко *Töpfchen*. — тѣмятко *Stirntfontanelle beim Kinde*. — отрочатко *Kind* (cf. *slovac.* *otrôča psl.* *отроча παιδιον, puer*). — панчатко *Herrchen*; *Herrenkind*. — рыбятко *eigtl. Fischchen; Herzchen*.

-иво. оруживо Б. *collect. Werkzeuge, Instrumente, Zubehör.*

Зложені пні іменні (Componirte Nominalstämme).

Зсувка (Zusammenrückung).

Сполуки імени з іменем. мыш-пыргач Бер. *Fledermaus* (wörtl. *fliegende Maus, flatternde Maus*). — вельбіб Св. Жер. *grosse Bohnenart*. — піў-друга *anderthalb*. — нич-гид *genit.* нич-года *Taugenichts*. — — Сполуки частини з іменем. лем-сєвіт bei *Tagesanbruch*. — ничпѣтім Брт. Вол. *Taugenichts* (*indeclinabile*). — ни-се-ни-то *Taugenichts, homo nequam* (wörtl. *weder*

dies, noch jenes) яко сущник уживане і склониме: genit. ни-се-ни-та dat. ни-се-ни-ту etc. — нашалистый (надчалистый) überstürzend; aufbrausend; beinahe toll.

Примітною для говора лемківського сполука приіменника по з приложниками на -авъ, -явъ, чим виражає ся применшене (Deminution). чорный schwarz; чорнявый schwärzlich; почорнявый etwas schwärzlich. — побілявый etwas weissich, weiss angefliegen. погыркавый etwas bitter, einen bitteren Nachgeschmack habend. позеленявый etwas grünlich, grünlich angefliegen. посивявый bläulich angehaucht. птічко посиняве кус ein sehr wenig bläulich angehauchtes Vögelchen. пожоўтавый ein wenig gelblich. Приіменник по лучить ся рідше також і з приложниками на -ясть пр. почорнястый Щ. schwärzlich. — посивястый grau melirt. Для означеня відтінків барви ся лучба дуже пригодна. Впрочім лучить ся по для применшеня понятя також і в інших випадках пр. потоньший Ку. etwas dünner. — побіўший Вн. etwas grösser. — потвердый etwas hart.

Приіменники об і при виражають в зложеню з приложниками применшене (Deminution). обрідный Д. etwas schütter. обрідный волос. — обхудный Бер. ziemlich mager. — обдальный Вн. etwas weiter entfernt. — призеленый grünlich. — примаўый П. ziemlich klein. — пригрубый П. ziemlich dick. — прихолодный (прихоудный) Брт. ziemlich kühl. — пристуденый Брт. ziemlich kalt.

Примітні декотрі сполуки повельника з іменем пр. завалипотік eigtl. ein Bach, der die Umgegend mit vom Gebirg herabgewälzten Rollsteinen und Felsblöcken überschüttet. Липовец, Липовец, завалипоточе! Юж мі ся по тобі ходити не хоче. Лип. — казилен Вв. zelo, що казит лен. — кывай-дупа (або також і така зсувка: кывайло-дупа Щ.) Bachstelze, Wippsteert.

Зложенє (Composition).

голоуц junger, unbefiederter Vogel, noch nackter Nestling. — рыбоведа Seeschwalbe. — чорнокнижник Schwarzkünstler, Zauberer, Hexenmeister slovac. černokňazník. — солотрук Stein zum Zerstoßen des Küchensalzes. — просторікий Брт. grob. psł. простор'кк' simpliciter, rustice loquens. — малоумный Рад. schwachköpfig psł. малооумн'к' amens. — — нароком Рад. absichtlich.

Взагалі на Лемківщині менше уживають виразів зложених (імя з іменем). Декотрі зложені вирази деінде уживані як: чорнобыль Beifuss *Artemisia vulgaris*, живокіст Beinwurz *Symphytum officinale* уживають ся яко окремішні слова (праложник і сущник) і зосібна склоняють ся: чорна быль, жива кіст genit. чорны або чорной были, живы або живой кости, иноді навіть і в зсувках пр. крута голова Мш. м. крутоголова, крутиголова Wendehals etc.

Інньший рід декотрих сущників нїж в загальнорускім.

женського рода (в загальноруск. мужеского) суть:

чуба Лб. Чр. Б. Schopf м. чуб psl. чоубъ. — дзюба Чр Бер. Лб. НВ. Р. де пиде дзюбак загальноруск. дзюб. груба дзюба dicker Schnabel. — коса Вв. П... м. кіс, Schwarzdrossel, Amsel. — дрозда П. Вв... м. дрізд Drossel. — лора Сн. Weissdorn. м. глір, глід. — жомба Ба. в угорскоруск. жомб = яма вибита водою cf. mag. zsombik = Torf. — керта Ба. Вн. м. керт Garten. маў вельку керту er hatte einen grossen Garten, magy. kert. — титула Лип. м. титул, slovac. titul = Titel.

В переважній частині тих виразів мабуть задержало ся первістне -а, причім з часом рід підляг зміні анальоґічно найбільшій частині півів на -а (рыба, вода).

мотыля gen. fem. Б. Тих. але в Ба. мотыль gen. masc. Schmetterling, papilio. — дзяворонка Т. м. жаворонок, Lerche. — путь Лип. идут за путьоў = ідуть путем, ідуть дорогою. — полонь Ку. м. полин Wermuth. — — квась genit. кваси = квас, квасу; смрід (із смрідь) genit. смроди загальноруск. смрід, смроду, сморід, смороду. велька смрід = великий сморід grosser Gestank. — нудь Langeweile. така нудь = східногал. такий нуд. — зруб genit. зруби = східногал. зруб genit. зруба. цыла зруб. — Тут і там проявляє ся таке вимічанє (Differenzirung): зруб (льіса) Waldschlag. еруб (хыжи) eine Hütte, welcher noch das Dach fehlt. — — мочар пр. велька мочар genit. велькой мочари abl. вельком мочарьом = східногал. великий мочар, великого мочара, великим мочаром.

мужеского рода (в загальноруск. женського р.)

чоўно м. загальноруск. човен, genit. човна Kahn psl. члѣнъ. велике або вельке чоўно = великий човен, pol. wielkie czółno (на-росток -но місто загальноруск. нъ).

середного рода (в загальноруск. женського).

ямело Ф. м. омела, Mistel. — зрінко І. здрінко Ко. Ruppille однакож в Д. здрінка. — бырво Д. plur. бырва Augenbrauen. — павіко Ч. м. повіка Augenlid.

мужеского рода м. середного рода.

бадыль Ф. м. бадилó, билó. высокий бадиль.

женського рода м. середного рода.

бадыль Бер. Stengel. высока бадыль. — былъ Рад. м. било. туга былъ ein fester (steifer) Stengel.

Приложники (*Adjectiva*).

-ий (коли в загальноруск. найчастійше виступає наросток -йъ). гусьий, гуся, гусь в східногал. гусячий, -а, -е. гуся нога Gänsefuss, гусь перо Gänsefeder. — кізьий східногал. козячий. кізе молоко. — когутый Врхв. східногал. когутячий. — рыбій східногал. рыбацьий. — мышій, мысьий східногал. мишачий. — соўтысьий dem Schultheiss gehörig східногал. солгисів, солтисовий. — павій Ф. dem Pfau gehörig, Pfauen-. паві пера Pfauenfedern. — кітчий Ф. der Katze gehörig, Katzen-. кітчу голову має сова. — вывірчий Сл. dem Eichhorn gehörig. — мурянчий Сл. Вв. мурияча купа Ameisenhaufen. заголовки муриячи Вв. муриячи перини Вл. Кв. О. Ameisenpuppen, sogenannte Ameiseneier. — бабіій І. dem alten Weibe gehörig, Weibs-. бабя хыжа. бабіій пец І. eruca euphorbiae, Raupe des Wolfsmilchschwärmers. — жабіій І. Ч. Frosch-. жабіі перини І. Froschlaich. з жабьих перин вылігуют ся жабы. корытця жабіі Schalen der Fluss- oder Teichmuschel. — увчий М. Schaf-. кльищ увчий М. Schafzecke, Melophagus ovinus. — ледачий liederlich, schlecht, gering. за шугайом за ледачим.

-атъ. пукатый bauchig. — мазуратый Ч. schmutzig. — мокроватый І. мокровате поле nasses Feld. — чеператый Сл. gabelig verästelt. чеперате дерево Gabelast.

-ятъ. гранятый Б. kantig. — червенятый М. röthlich. — зеленятый М. grünlich. — красятый bunt (крась = Schönheit).

-астъ. гривкастый mit einer kleinen Mähne oder Halsbinde versehen. — чеперастый Сл. gabelig verästelt. — жолобкастый rinnenartig vertieft, ausgehöhlt. — чубатый mit einem Schopf versehen, geschopft. — рамкастый gekerbt. — квіткастый

eigtl. mit Blumen (квіткы) geziert; buntfarbig. — крапкастый I. punctatus; guttulatus. — сивастый Ко. graulich. — посивастый I. etwas grau, grau untermischt. — ви́йкастый Бру. Вн. gabelförmig. — таркастый Мш. scheckig, bunt. — платкастый О. gefleckt, gescheckt. платкасты щидлі. — рябкастый Тях. Ч. scheckig.

-иастъ. вінчастый eigtl. mit einem Kranz versehen, bekränzt. вінчаста корова eine Kuh mit einwärts gebogenen Hörnern auch вінуля oder вінкуля genannt. -- темнястый dunkelfarbig. — граньчастый східвогал. гранчатий, гранчастий, kantig, eckig. — глинястый lehmig; lehmgeb. — сивястый graulich. — тарча- стый Вн. Мш. scheckig, bunt. худоба тарчаста cf. magy. tarka = scheckig. — красястый Лб. bunt.

-иастъ. красистый Кв. bunt, scheckig. — конаристый Лос. ästig. — мозолистый П. schwielig. — похыльнистый ziemlich abschüssig. — даivistый Кр. erstickend.

-ьнъ. съвідомный. я того не съвідомен ich bin dessen un- kundig, das ist mir unbekannt (съ-вѣд-о-мъ-+ьнъ). — ужитный brauchbar, nutzbringend (у-жи-тъ-+ьнъ). — похильный. похиль- нистый. схильнистый ziemlich abschüssig. похыльна, похыль- ниста або схыльниста гора (cf. хылый, похылый).

-шьнъ. предешній vorhergehend.

-иъ. Ганусин Д. Anna gehörig, Anna's. ганусины очка. — мамин Д. Mutter-. „уйко“ зве ся мамин брат. — свекрин Вн. Лип. der Schwiegermutter gehörig. — мамусин Врхв. Mutter-.

-ънъ. кукуричаний С. dem Mais (кукуриця slovac. kuku- rica) gehörig. на кукуричанім стеблы auf dem Maisstengel. — зерня- ный Мо. dem Getreide gehörig. работы зерняны Feldarbeiten wäh- rend der Erntezeit. — гонтяный Мо. Schindel-. — бандурча- ный Я. Kartoffel-. гыка бандурчана. — муравчаний Розс. Amei- sen-. мішки муравчаны Ameisenpuppen. — леньяный Я. Lein-. олій леньяный Leinöl. psl. льн'кнъ. — буковяный Я. aus Buch- eckern (буков) gepresst. олій буковяный Bucheckernöl. — срібря- ный Р. silbern psl. сребр'кнъ et сребрянъ.

-ьскъ. дѣтиньскый Б. Р. Kindes- čech. dětinský, slovac. detinský psl. дѣтиньскъ *μηρίον*, infantil. місце або дѣтиньска по- стіль Б. placenta, Mutterkuchen. — русиньскый Ф. ruthenisch (Роуць+инъ = Роусинъ; Роусинъ+ьскъ = *роусиньскъ). ходиў до Руси і пригнаў русиньскы воли. — лінєскый М. тамторічний. лінєского року des vorigen Jahres cf. psl. лани *λέρονι*, anno prae- terito.

-овъ. сьніговый Сн. Schnee-. сьніговы хмары Schneewolken. — дожджовый Сн. Regen-. дожджовы хмары Regenwolken. — купцьів Р. купцьів сын, купцьовый сын. — вечеровый Мо. вечерова зірниця Abendstern. — млынаръовый Мо. dem Müller gehörig, Müllers. млынаръова дівка die Tochter des Müllers. — татів Д. dem Vater gehörig, татовий. татів брат зве ся стрый або стрыко Д. — шатровый Я. dem Zelt gehörig; Zelt-. шатровы цыгане Zigeuner, die in Zelten wohnen, wandernde Zigeuner. — татцьовый Кв. іс татцьовым словом mit dem Geleit des väterlichen Wortes (Segnens). — божовый З. Gottes-. боговий. божовы пальчики З. eine Pflanzenart. — птаховый О. астряб птаховый Finkenhabicht. — сусыдовый Ту. dem Nachbar gehörig. дівча сусыдове.

-авъ. худаый ziemlich mager, hager. — твердаый Бон. etwas hart. — дудлаый Б. Д. hohl. — ряндаый Мо. zerlumpt східногал. шматлаый. — рябаый Мш. etwas bunt, mit undeutlichen Tüpfeln. — доўгаый Врхв. länglich. — хоркотаый Смык. lispelnd.

-явъ. сивяый Нв. Б. graulich. — квасняый Ф. säuerlich. квасняы ябка. — подоўгастьяый Р. etwas länglich.

-ливъ. забытливый vergesslich. — бодливый stössig. — лескотливый Ч. kitzlig „што має лескоти“. — сереньчливый Ко. счасливый cf. magy. szerencse psl. сьрашта. — властливый Тух. eigen. торбинка моя властлива mein eigenes Säckchen.

Степенованє (Gradation).

Обі форми утворбы порівняльника (Comparativ) у приложників уживають ся в лемківскім:

-ьший, -ьша, -ьше (= psl. mascul. ий, fem. киш, neutr. іє.) гардший, гардша, гардше comp. від гардый in der Bedeut. schön. де гар(д)ше збіжа I. = де красше збіже. — бріхатший Мш. comp. від бріхатый bauchig. — дзеленьший comp. від дзелений grün. — тугший Мо. comp. від тугый stark. тугши волю Мо. stärkere Ochsen. — дорогший (попри: дорошый) comp. від дорогый. — планьший Ба. schlechter, minder; unfruchtbarer. comp. від планый unfruchtbar; wüst; schlecht; nicht cultivirt. — молодчый Б. м. молодший comp. від молодый, jung. — біўший П. comp. від біўый weiss cf. pol. bielszy (а місто: більший = grösser уживають понайбільше: векший порівн. pol. większy, slowac. väčši psl. каштний).

Замітний єсть місцево уживаний порівняльник від глибокий, бо ок не відкидає ся при творбі другого степеня отож: глибокий м. глубокий. глибока ріка Вн. на глубока місце Вн. — глибока або глубока вода Г.

-йшій, -йша, -йше (= psł. mascul. **чи** fem. **чиши**, neutr. **чиє**). Місто загальноруского -йшій, -йша, -йше виступає звичайно -ішій, -іша, -іше. більішій від білий, біуый weiss. — частішій. — шугнішій. шувнішій шумнішій від шугній, шувній, шумній slovac. *šumný schön*, *niedlich*. — быстрішій. — біднішій. — чорнішій. — червонішій. — одмінішій grössere Unterschiede aufweisend від одмінній. — обдальнішій, обдальнішій Я. кус дальшій etwas entfernter.

Місцево уживають для вираження порівняльника також описаня а то кладучи перед рядовиком (Positiv) одвітного приложника присловник гірше або частицю май пр. гірше червене ябко Ту. = червоніше яблуко. — гірше солодке молоко Ту. = солодше молоко, süssere Milch. — май горяча вода Ту. = горячіша вода heisseres Wasser.

Одличники (Superlative). найгардшій. найпланьшій. наймолодчий Б. найдорогшій. найдзеленьшій. — — найдзеленьішій. найчастішій. найчервонішій. найшугнішій. найбыстрішій etc.

Передросток най в одличнику звучить подекуди най. пр. найменшій Мш. — найбіднішій Г. — найбогатшій З. великий має в порівняльнику: векшій, в одличнику: найвекшій, побіч рідко тут уживаних форм: більшій, найбільшій.

Подекуди для вираження дуже високого степеня приставляє ся до рядовика (Positiv) одвітного приложника частиця пре або роз. пр. предобрий Рад. psł. **прѣдѣръ** valde bonus. — премудрый psł. **прѣмѣръ** sapiens. — престарый psł. **прѣстаръ** valde senex. — роздивный І. = дуже давний, sehr wunderbar. — роззухвалый І. sehr keck — — або кладе ся перед рядовиком приложника присловник барз, а перед порівняльником дуже пр. барз гардый sehr schön, барз старый sehr alt. — дуже льпшій weit besser, дуже тяжшій weit schwerer.

Декотрі причасники минувшика стану страдного можуть також для вираження дуже високого степеня приставляти частицю пре н. пр. яко приложник уживаний причасник милений (від милити cf. slovac. *milit'* = lieb machen, verlieblichen) lieb — премилений М. Лип. sehr lieb, liebenswürdig. — любеный (від любити) —

прелюбный М. viel geliebt, sehr geliebt. — миленький творить також порівняльник: миленьший і одличник: наймиленьший (декуди місто нь виступає й: милейший, наймилейший).

Примітним єсть описанє одличника (Superlativ) приставкою див або раз (cf. роз) до рядовника (Positiv) відносного приложника. пр. див подібный sehr ähnlich. див грубый sehr dick. див сильный sehr stark. — раз гардый кін sehr schönes Pferd. раз шумна (шугна, шувна) дівка sehr schönes Mädchen.

Часом виражають численніші наростки дуже високий степен. красітний schön. красітечный sehr schön. — окрутечный sehr furchtbar; sehr grausam.

І сам одличник може ще степенувати ся, а то за помічю передставленого заіменника што. што найбільший unter sehr grossen der grösste; der möglichst grösste. — што найкрасший unter sehr schönen der schönste. — што найдорогший Р. unter sehr theueren der theuerste. — што найподобніший Вн. unter sehr schönen der schönste. дівча што найподобніше Вн. unter sehr schönen Mädchen das schönste. — Червене яблочко, што найчервенийше, Возму си дівчатко што найпараднийше Лип.

Яко форми порівняльника (Comparativformen) належить згадати: няший (psl. инъ) як в трецк. ἑτερος. — перший (psl. прѣвъ) порівн. грецк. πρότερος.

*

Форми порівняльника і одличника присловників.

скорє П. Брт. Пол. Та. скорій Б. eher, schneller; besser. загальноруск. скорше. він скорє зна er weiss eher, er weiss besser. дале = pol. dalej, slovac. d'alej, pol. dalej. psl. даліє, східногал. дальше. — перве Мо. загальноруск. перше slovac. prvej, pol. pierwiej, psl. прѣвъѣ прѣтеρον, prius. — ширє = ширше; іщи ширє, дале Смрч. — ближє Тих. = близше. — веце pol. więcej psl. вѣштє (рідко дуже вживав ся у Лемків: більше). — барже pol. bardziej, східногал. дужше. — позньі I. später pol. później, загальноруск. пізнійше. — планньіє I. ärger, schlechter. — прудче Б. прудче сі помысліте Б. schneller denken Sie nach. — гуще Б. dichter, густійше. — рідче Б. dünner, рідше. — планьше Ба. ärger, schlechter. што рік та планьше mit jedem Jahre wird es schlechter. — помальше П. Рн... langsamer від помалы, помау langsamer. — тоньше. — раньше. — — — давньіше. — частьіше etc.

найскоре Я. — найдале. — найбарже. — найвеце
Рхв. М. — найдале З. — найгардше. — найглубокше
Вн. etc.

при порівняльнику дуже для усилення степеня пр. teraz дуже
легше косити *jetzt ist es bei weitem leichter zu mähen.* — при ду-
же для увищення кладуть барз, барзкы. пр. барзкы дуже
меду *sehr viel Honig.*

Форми вменшительні приложників (Deminutivformen der Adjectiva).

на онькый (східногал. звичайно енький). солодонький *sehr*
süß. коротонький *ganz kurz.*

ісьій (ись) тонісьій *ganz dünn.*

юськый. малюськый *ganz klein, sehr klein.*

ічкый. наросток-ькь. білічкый *ganz weiss.* простічкый
ganz greade. цылічкый *ganz, unversehrt.* (цѣль-икъ+ькь). —
низічкый *ganz niedrig* (низькь+ькь, декуди в гал. низьк+ькь). —
тонічкый *ganz dünn* (тьнькь+ькь). — далічкый *weit, genug*
weit (далекь+ькь). не далічко *nicht weit* східногал. недалечко. —
гъубочкый *tief* (глубокь+ькь). — высочкый *hoch, genug hoch*
(высокь+ькь). — широчкый *Tu.* (широкь+ькь).

Ті і тим подібні форми вменшительні по значеню виража-
ють понайбільше степенуване понятя (*Steigerung des Be-*
griffes).

Також від декотрих форм порівняльника і одличника можуть
подекуди творити ся вменшительні: менчкый Чр. меншкый Бер.
Кр. *kleiner, etwas kleiner.* найменшкый Бер. Кр. *unter sehr klei-*
nen der kleinste. — старшкый Б. старшенький Б. найстар-
шкый Б. *unter sehr alten der älteste.* старшкый чловек *ein Mensch im*
vorgerückteren Alter.

Примітка. Форми вменшительні творять ся також від числів-
ників: двойко, обойко З. обойічко З. обовченько Кв.
тройко, пятерко, семеричко, дев'ятеричко, тридцете-
ричко Врхв. — еден-єдинкый. еден єденичкый. еден
єденнеченькый.

Глаголи (Verba).

В лемківскім теперішник глагола йіхати творить ся від пня
йіха проте: йіхам, йіхаш etc., повельник: йіхай, причасник
ч. теп. йіхаючий, йіхаючи. В загальноруск. тоті форми уро-

блюють ся від пня й ід отожд іду, йідь, йідучий, йідучи. йіхай тым путём або йіхай том дорогом П. зайіхайте на поле Бер.

Дієприложники теп. д. ст. уживають ся рідко а мають нераз значене приложників. пахнячий Д. wohlriechend. пахняча ружа. — „я там видіў спячого хлопця“ Д. = „я видіў, же хлопец там спаў“. — блищача яблін Вн. — вонячий Ту. stinkend укр. вонючий. — вонячий хабз. — зварячий камінь Вв. „камінь до зваркы“. — колячий Мш. stehend, stachelig. іж барз колячий в Мш. — слыпак сьвітлячий Ту. die Blindschleiche ist glänzend. — не сучий Ту. не здатний, untauglich, nicht geeignet. — текучий Ко. текуча вода fließendes Wasser. — угля горяще Чр. brennende Kohlen. — бодячий Жер. stössig. бодячий бык.

Причасник мивувш. д. ст. на -лѣ, -ла, -ло. Від пнів глагольних П. кл. ну найчастійше випадає: скап. здох. згруб. пырс. скыс. зник Р. (від скапнути, здохнути, згрубнути, пырснути, скыснути, зникнути); але лемк. утыкнути має утыкнуў; подібно: квітнуў. згаднуў. звяднуў. западнуў.

встеклый Вв. toll має знач. приложника. встеклый пес wasserscheuer Hund. — оброслый Ту. haarig, behaart eigtl. bewachsen. оброслы гусяніці. — збаршнылы Св. morsch, faul. збаршныле дерево. — стухлый П. stinkend. стухлый збивач stinkender Knauser.

Примітним єсть причасник мивувш. д. ст. П. від переходите в значеню страднім. переходіў, -а, -о. переходіўа хуетка abgenutztes Tuch. genit. переходіўой хуеткы.

доходілы Лип. в значеню: зрілий, спілий пр. дівка дохідла reifes Mädchen.

Participia praes. pass. мають тепер значене приложників: любимый lieb. — видимый sichtbar. — невидимый unsichtbar. — сьвідомый kundig. — темна нічка, невидома З. dunkle, finstere Nacht cf. pol. niewidomy.

Part. praet. pass. на -тъ в говорі Лемків частійше уживає ся, ніж в инших українськоруских говорах, котрі в наведених примірах згаданий причасник творять на -нѣ. загната корова. сьіно зѣбрато. воўна розубрата. соўома пребрата. война розскубата. доўг одобратый. Марыся оддата (від part. дат утворений сущник даток Gabe (да-тъ+ѣкъ). задаток, завдаток Angeld). — обілятый Тих. umflossen. край обілятый водоў. — распоротый Тих. бріх распоротый = черево розпорене.

В загальнорускім глаголи неперехідні (verba intransitiva) не творять participium praet. pass.; в лемківскім однакж до декотрих

неперехідних глаголів уроблюють ся згадані причасники. овес хпа-
дений (від хпасти = впасти, упасти) wörtl. gefallener Hafer =
„овес, што хпаў, што заляк“. — облыітуваний abgefallen.
облыітуване чатиня Брт. abgefallene Nadeln der Coniferen. —
заляжений halb faul, teig. н. пр. грушкы заляжены vor dem Fau-
len teig (mol oder morsch) gewordene Birnen. — западений (від:
запасти). западнений (від: западнути) западена земля einge-
fallener (gesenkter) Boden. — замерзнена вода Ла. М. zugefro-
renes Wasser. — пукнений Вв. geborsten, gesprungen. пукнена
склянка. — заболений Д. erkrankt. заболений опіх wurmstichige
oder vom Schimmel befallene, deshalb kranke Nuss. — некисне-
ний Б. ungesäuert. адзимка не киснена Б. — — (гнитий). чатиня
згните Св. verfaulte Nadeln der Coniferen. дерево перегните ganz
(durch und durch) verfaultes Holz. — закаменыйты versteinert.
кості закаменыйты Лб. — спрахныйты vermodert (= загально-
пущ. спорохнілий). — вмертый Р. gestorben.

Деко́трі примі́тні́йші пні́ глаго́льні.

I. (бод-ти) бости. — (рек-ти) речи. — (жег-ти) жечи.

II. прагну-ти Мш. sehnlich verlangen. — цну-ти (із тьск'-
ну-ти). — рвану-ти einmal reißen (cf. рвати psl. р'вати reißen;
рв-а-ну-ти). — шульткнути Рад. huschen. — бадну-ти Тях.
stechen. йіглоў баднути mit der Nadel anstechen.

III. зожолобкасты-ти (від: жолобкасть) hohl werden. —
збогаты-ти Тях. reich werden. — ниці-ти Тях. vergehen,
schwinden. — кыртаві-ти elend werden, verkümmern. — хальі-
ти Нов. verkümmern, sich verderben. — -- дыхты-ти keuchen (cf.
дыхати. дых-т-ь-ти). шемтыти Ч. leise rauschen.

IV. заіперечы-ти ся (від: попереk) II. stützig werden,
eigtl. in die Quere gehen. — хытити Р. greifen psl. х'ытити. —
спрыятелі-(ти) ся Мо. sich befreunden. — здуши-ти ся II. 3.
sich erhitzen.

V. меньша-ти kleiner werden (меньшый). ден меньшат der
Tag wird kleiner. — май-д-ати wedeln. мыр-д-ати hin und her
bewegen, wedeln. — шальтати ся Лос. sich hin und her treiben. —
боженька-ти ся Gott anrufen; sich betheuern. (боженько-а-ти).

За помочию наростка -ка утворені пні глагольні суть дуже
часті і виражають понайбільше виявлення звуків (Lautäusserungen):
рапка-ти. футка-ти. фырка-ти. цвирк-ати. чирка-ти.
цупка-ти. цяпка-ти і пр.

VI. Декотрі пні глагольні за помочию наростка -ува утворені виражають повтаряне дійство: сьпівува-ти zu singen pflegen; öfters singen. — ховува-ти zu erziehen pflegen. — уважува-ти zu merken pflegen, oft Acht geben. — указува-ти. поуказува-ти öfters zeigen; öfters hinweisen; öfters sehen lassen. а сьпівати singen, ховати erziehen, уважати merken, указати hinweisen.

Декотрі глаголи що до значеня або в поодиноких формах одмінні від загальноруского.

везти ся (о земли) einfallen. везе ся земля der Boden fällt ein, klappt (завезлиско = Ort, wo der Boden eingefallen).

кляти в значеню; schelten, schimpfen; загальноруск. клясти fluchen.

бити має в praes. бию (psl. **бнѣж**), бнеш, бие; пити praes. пию, пнеш, пие в загальноруск. бю, беш, пю, пеш etc.

згаднути auflösen (Räthsel auflösen), pol. zgadnąć, загально-руск. зганути eine Erwähnung thun, erwähnen.

квітнути pol. kwitnąć, загальноруск. цвинути, цвести.

бігнути pol. biegnąć, загальноруск. бічи.

вяднути pol. więdnąć, загальноруск. вянути.

западнути ся загальноруск. запасти ся (cf. masur, zapadnąć się, upadnąć).

роснути pol. rosnąć загальноруск. рости.

утікнути pol. ucieknąć загальноруск. утечи.

гукнути in grosser Menge erscheinen, wuchern. гукнуў хвасть на поли (загальноруск. дуже много вибуяло хопти, богато буряну, буряну гук).

летѣти. полетѣти oft in der Bedeutung: schnell laufen. полетѣў = загальноруск. побіг. лет пильно = загальноруск. біжи скоро.

лапити (ѣапити) після IV. кл., в загальноруск. лапати (після V. кл.); глапити = влапити, улапити einfangen. глап того птаха fange diesen Vogel ein.

зажалити betrüben. тяжко зажалений tief betrübt.

заквилити кого trans. jmd betrüben.

рядити ся sich einrichten = урядити ся. рядте ся так richtet euch so ein.

ганьбити ся sich schämen. ганьб ся schäme dich.

умінити собі Entschluss fassen.

обачити ся genesen.

строїти ся Vorkehrungen treffen; Miene machen.

оначити може уживати для означення якого небудь дійства, заонач мені іглу fädele mir die Nadel ein. поонач з ним unterhandle mit ihm. не онач, не онач ся mache keine Umstände etc.

солений в значеню: gesalzen i salzig, проте місто загально-пуск. соленый part. — і солоний adjunct.

глядати suchen. да-што поглядати. да-чого глядати.

двигати trans. heben. двигайме віз.

переводжати кого Лип. jmd zum Narren halten; jmd betrogen.

пуцати. praes. пуцам, пуцаш, пуцат (psl. поуштати, -аѣ, -аѣши, -аѣть, понайбільше в східн. Галичині і на Україні: пуцати; коло Дрогобича однакож: пуцати. пуцаю, пуцаєш, пуцає). ярець пуцат коўося = східногал. ячмінъ пускає колосє die Gerste bekommt (treibt) Aehren.

загнати Мо. = післати. загнаў слугу er schickte einen Diener.

ляти, praes. лью, лїєш, лїє і пр. (psl. лияти. лїѣж, лїѣши, лїѣть), в східн. Галичині і на Україні praes. лью, льєш, льє. В лемківскім може ляти в певних випадках прийняти значенє: nass machen пр. кебы нас не ляў möchte uns der Regen nicht durchnässen.

пімстувати schelten. він пімстує er schilt.

пилнувати sich beeilen, drängen (пилнувати).

замилувати кого jmd liebgewinnen, sich in jmd verlieben.

любувати кого, залюбувати кого sich in jmd verlieben.

*

Глаголи зложені з приіменником у (psl. оу) означають покінчене дійство, дійство до кінця доведене (eine zum Abschlusse gebrachte Handlung). уробити. — ушкодити. — угнївати. — удерти. Згадати тут належить про примітні вирази уїїсти genug essen. упити genug trinken.

Приіменник по часом у глаголів з ним зложених кладе ся задвійно, чим виражає ся повторюване дійства. попоходити. попойїсти — Де ся поподїли Рыхвалдєкы дївчата? (пїєнь) die Mädchen Richtwald's wo sind sie hin? (eine Maid verschwand nach der anderen).

Декотрі до пнів заіменникових почіплені наростки.

-ды (дъ = да) (до пня къ). коды wann. коды я ся, коды милости дочекам (піснь) wann, ach wann werde ich Liebesäusserungen erleben. — кед да, wenn. кед мі утыкнуў заяц. da (mir) der Haase weggelaufen ist. кед єс посвященный wenn du die heilige Weihe empfangen (порівн. старосл. къгда) — — (до пня тъ). теды. тоды. тед (порівн. старосл. тьгда) in jener Zeit; dann; sodann; so. тед юж зостанте г нас so (dann) bleiben Sie schon bei uns. тоды (втоды, втогды) скосиў траву dann (zu jener Zeit) hat er das Gräs abgemäht.

-нды. (до пня къ). кады (psl. кждоу s. кжд'к). ни-кады (psl. н'ккждоу). — — (до пня тъ) тады (psl. тждоу. тжд'к). — — (до пня съ). сады (psl. сждоу). — (до пня онъ) онады (psl. онждоу pol. onędy) тады і онады. — — (до пня въ) овады (psl. окждоу). тады і овады pol. tędy i owędy.

-лѣ (ля) (до пня къ) келя м. загальноруск. кільки в Лб. кельо. — докля, докаль, докале (порівн. сербс. докале). покля, покаль. закля. — — (до пня тъ) теля. тельо (тыля, тыльо). тамале. тамаль. тадыль. тадываль. доталь. дотля. затля.

-оръ. кельоро Жер. = загальноруск. кількиоро.

*

*

*

пень къ + и. кой да, als. кой єм ішоў без поле als ich durch's Feld gieng. кой падаг дойч wenn es regnet. кой єм пасѣа уцы als ich Schafe hütete.

ке + бы (бы сціпеніла форма аориста) яко сполучник пр. кебы я маў ужитне поле hätte ich ein nutzbares (urbares) Feld.

Присловники (*Adverbia*).

Побіч ту уживає ся також ту-ка, ту-ка-й psl. тоу Bulg. Lab. тоука palaeoruth. тоу.

Місто загальноруск. тепер найчастіше вживають тєраз, тєраз-кы. Лемківске дуже значить: много, кільки, в якій ціні (viel; wie viel; wie hoch). — місто загальноруск. дуже говорять: барз, барзкы. барзкы дуже меду Жер. = дуже много меду, sehr viel Honig.

Помежи присловниками зложеними з імени і приіменника згадуєм: горі-з-нач. горі-з-начкы rücklings, auf dem Nacken. — дольі-з-нач. дольізначкы Ber. mit dem Gesichte zum Boden gerichtet. — з-добра-дива von ungefähr; mir nichts, dir nichts; ohne triftigen Grund. — до-цяп Чр. ganz und gar. — втыкы Вн. (із вь теки = укр. навікача). — з-іграчкы spielend, spielender Weise. — за-рядом, за-по-ряд der Reihe nach, nach der Ordnung. — заразычкы Б. allsogleich. — заєдно Тих. in einem fort, immer. — дакус Я. П. дакусы Д. ein wenig.

3. До словотвору (Wortbildungslehre).

Склоненє суццників (Declination der Substantive).

I. Число єдиничне (numerus singularis, єднота). Іменяк (nominativus): стром. рідник (genitivus): строма. дайник (dativus): строму (стромови). переємник (accusativus): стром. зовник (vocativus): строме. творник (ablativus): стромом. містник (locativus): стромі. Число многе (numerus pluralis, многота). іменяк: стро-мы. рідник: стромів (дуже рідко: стромах). дайник: стромім (стромом, а частійше стромам). переємник: стро-мы. зовник: стро-мы. творник: стромами (дуже рідко: стро-мы). містник: стромах (стромах).

паробок genit. парібка dat. парібку або парібкови.

страх genit. страха Р. (звычайно страху) із страха.

сад genit. саду має в ріднику також накінчик а: зо сада М. = із саду.

мох genit. мху II. але моху I. Со. loc. в моху Со.

чеснок Бру. Лиц. genit. чєстку. але чієнок genit. чієтку Ко. она дуже ме чієтку Ко. = она богато має чієнику sie hat viel Knoblauch.

рік, genit. рока і року. піў рока halbes Jahr. рочок, genit. рочка і рочку. „до рочку нового любіла-м єдного“ Врхв. — „бо бы я до рочка дівком не ходіла“ Врхв.

льіє має в ріднику: льієа дуже рідко коли: льієу.

стіл (стіў) genit. стола дуже рідко столу.

від дім звучить genit. дому; місто до дому говорять: дбодом; форма дома (вдома, гдома) має наряд (Function) містника: zu Hause cf. лат. domi.

попер genit. попрю II. Кв. Pfeffer.

поломін genit. поломєну, abl. поломєньом Б.

Дунай, край мають правильно в ріднику: Дуная, края.

У сущників І. З. кл. *) визвучне ь в іменяку понайбільше відкидає ся, іменно в західній части Лемківщини, через що відносне слово кінчить ся твердою суголоскою. Єсть то визначна прикмета лемківського говору. кін genit. коня Pferd. — кремін genit. кременя. — гіст genit. гостя і гостця. — ногот genit. нігтя. — ремін genit. ременя. — гребін genit. гребеня. — пут, путя. — камін, каменя. — ден, дня. — оген, огня. — піняз, пінязя. — голен gen. masc. голеня (східногал. голінь, голена gen. fem.) Schienbein. — сележін genit. сележення Milz. — заяц genit. заяця. — місяц, місяця. — лебід, лебеда. — серпен, серпня. — вересен, вересня. — груден, грудня, — ясін, ясеня. — локот (ўокот), ліктя. — гвізд, гвоздя. — оген, огня Мо. — кріль Kaninchen, cuniculus genit. кроля; тхір Itis genit. тхоря. — але кріль König rex genit. кріля Бер.

В загальноруск. на -ець закінчені сущники визвучають проте на ец, оттак: отец, genit. вітця, вдовец, вдівця, керпец, керпця, хўопец, хўопця, косец, кісця, горнец, горця, марец, марця, червец, червця, липец, липця. Часом чути також: горца, марца, червца, липця і пр. — ярец Gerste має найчастійше ярцу, ярцови, ярцом, ярци; однакож в Бру. чув я: ярцю.

Загальноруск. нарооткови -арйъ (арь) відповідає -ар: боднар, (беднар) genit. бодняря (бедняря). просатар, просатаря. косатар, косатаря кізяр, кізяря. учар, учаря. косяр, косяря. рыба́р (рыбар), рыба́ря (рыбаря). Лише декуди в східній Лемківщині і в іменяку ед. ч. мягчить ся р отож: рыба́рь, коса́рь.

Наростками -телйъ, -блйъ, -елйъ, -алйъ, -олйъ, -улйъ утворені сущники задержують ь; оттак: приятель genit. приятеля. зводитель, зводителя. журавель. журавля. рыбель Seeschwalbe, genit. рыба́ля і рыба́ля. кырдель Heerde, genit. кырделя. коваль, коваля. бридаль, бридаля. рыба́ль Seeschwalbe, genit. рыба́ля. старуль, старуля.

звѣир genit. звѣіря. — монастыр, genit. як в загальноруск. монастыря *μοναστήριον* Münster, Kloster.

Декотрі з латиньского або грецкого взяті, у люду загальноно вживані вирази мягчать в ускісних падежах свої накінчики: про-

*) Означене класе склоненій і спряженій після Мікльосіча: Vergleichende Wortbildungslehre der slavischen Sprachen. Zweite Ausgabe. Wien, 1876.

фессор lat. professor, genit. професоря, dat. професорьови etc. — доктор, lat. doctor (підко також дохтір), genit. доктора. — характер (gr. *χαρακτήρ* = Werkzeug zum Eingraben; das Eingegrabene, Gerträge орудє до вирятя; врите; вритина; впечатанє; *χαράσσω, χαράττω* grave ein врываю, вижолоблюю), genit. характера, dat. характерьови, abl. характерьом etc. — в загальноруск. же жививають ся форми: професора, доктора, характера (характеру).

Янтін, genit. Янтія, dat. Янгіньови, abl. Янтіньом etc., в загальноруск. Антін, Анто́на etc. Павльо, genit. Павля, dat. Павльо-ви м. загальноруск. Павло, Павла etc.

З польского взяте о́гін має як до околиць: о́гона, о́гоня і о́гіня pol. ogon, ogona. Рідше уживає ся хвіст genit. хвоста і хвіста.

В дайнику і творнику єд. ч. сущників з кляси I, 2. 3., II, 2. 3., як також в зовнику і творнику єд. ч. сущників з кл. III, 2. 3. задержує ся о: крайови, гайови, со́уовійови, коньови, ху́опцьови, кісцьови, ковальови, кырдельови, каменьови, пу́ащови, ткачови; крайом, гайом, со́уовієм, коньом, ху́опцьом, кісцьом, ковальом, кырдельом, каменьом, пу́ащом, ткачом; — весільови, іманьови, листьови (побіч: листю), польови (побіч: полю), морйови (морю), серцови; весільом, іманьом, листьом, польом, морьом, серцьом; — льйю, земльо, газдынью, положкынью; льйюм, земльом, газдыньюм, положкыньюм.

лен psł. *льнѣ* має в genit. льну Лб. або лєну II. Спрк.

лєвѣ psł. *львѣ*, genit. льва II. або лєва Кр.

орєѣ, орєл, psł. *орѣлѣ*, genit. орѣа, орєла, але найчастійше орєѣа, орєла. два орєѣы Лб. Ч. Бру. орєлы Кр.

хырбєт II. psł. *хрѣбѣтѣ*, genit. хырбєта.

Зовник сущників I, 1 кл. визвучає правильно на є. н. пр. стромє, псє, орѣ, чѣовєчє, поточє, гудачє, вершє, — сущників з I, 2. 3. кл на ю: шугаю, краю, зѣодьію; приятю, коню, благодарю.

Містник від сьніг звучить сьнізьі; від бріх — брісьі; на сьнізьі auf dem Schnee. на брісьі auf dem Bauche. — від чѣовєк — чѣовєку (в східногал. найчастійше: чоловіці), бык — быку; бук — буку; — від ден — дни і дню, від вересєн — вересєни і вересєню; — учар — учарі і учарю; від гієт — гостю; край — краю; їй — їю (дою).

В числі багатьох задержали ся в говорі лемківскім еще досить часто форми іменяка I. кл., хотяй і тут що раз сильнійше оказує ся нахил заступати властиві форми іменякові формами пересемника пр. воўкы місто воўци, Руснакы м. Руснаци. Стрічають ся форми як: хлопі Рхв., парібци, сьпіваці, рыбаці, пияці, воўци, жебраці, гірняці, неприя́зници Ту., чудаці, урядници, Руснаці (ми Руснаці по рускы бесы́дуєме Я.), вояці, дуси, пастуси, парси Тих. (nom. sing. парх. вы жи́дове парси!) птаси (nom. sing. птах), слуги Рад. Г., друзи Г., ровесници Вв.

Часом виступає також накінчик -ове (з IV. декл. пні на у) пр. жи́дове (по при формі пересемниковій яко іменяк уживаній: жи́ды). ды́дове. сьвѣдкове. брата́ве. бра́гикове. сва́тове. сусѣдо́нькове Вв. жоў́нярове Ту. панове. няньо́ве. ня́нцове (Väter). кі́сьцьове. ві́тцове. тка́чове. му́жове. га́здове Wirthe. лю́дкове Leutchen. добры́ людкове gute Leutchen. предко́ве Ба. Лип. Vorfahren. збу́йове Тих. Räuber. гудачко́ве Ба. Musikanten. пта́шкове Мо. Лип. плу́гове Лип. Пflüge. ды́мове Лип. = східногал. дими.

У сущників на -а́р єть накінчик іменяка ч. мн. найчастійше -е. воля́ре. учаре́. кі́зяре. чко́ляре. бодна́ре. горча́ре. кося́ре. паля́ре. — часом ы пр. гі́вняры лы́тают Сн. die Rosskäfer fliegen.

Деко́трі сущники з I, 3. кл. кінча́ть ся ино́ді в іменяку мн. ч. на іє́ (накінчик іменяковий з V. кл. як пжть. прия́тедьіє, младе́нцїє.

Рі́дник мн. ч. пона́йбільше бува́є на -і́в (взя́те із IV. склону пні́в на ъ (у). пані́в, пе́ів, бы́ків, ко́тів. оре́їв (орѣ́ів, орлі́в), розбі́йникі́в, кра́йі́в. кі́сьцьі́в, кова́льі́в, прия́тедьі́в, учарі́в (увча́рів), ка́мені́в, го́сьцьі́в (по́біч го́стїй), та́кож дні́в (ві́д ден Tag). Ду́же рідко́ коли прокида́є ся тут і та́м форма на -о́х [властиво́ форма мі́сцяка ед. ч. пні́в на ъ (у)] Русна́кох мі́сто: Русна́ків, сы́нох НВ. мі́сто: сы́нів. Накі́нчик -і́в стрі́чаємо наві́ть у деко́трих сущників II., III. і V. кл. дво́х серцьі́в zweier Herzen. п'я́т сестрі́в fünf Schwestern. тых чо́рних о́бырві́в dieser schwarzen Augenbrauen (рі́дше: о́бырві́й).

пі́няз ма́є в genit. plur. пі́нязі́, пі́нязи́ (порі́вн. польск. pieniędzy). мі́сто спо́діваного: пі́нязий. мі́х пі́нязі́ ein Sack Geld. — кі́н Pferd ма́є в genit. plur. ко́ній.

У декотрих виступає накінчик -ей пр. пляйстрей (від пляйстер Pflaster). кізярей. учарей (побіч учарів).

Правильний genit. plur. від раз пр. п'ят раз, сто раз Лос.

Накінчик дайника мн. ч. єсть -ім (старосл. омъ). псїм. котім. панім Бер. хлопім. быкім. Християнім Лб. робітником. сусьїдїм Лип. гудакім Тих. — вітцїм Ти. psl. отьцьмъ. коньїм psl. конїемъ. учарім. косатарім. — однакож той накінчик випрає ся що раз більше накінчиком -ам взятим із склону сушників женського рода (пнів на а); тож чути також досить часто: псам. котам. панам. лїсам. быкам. робітникам. коням etc.

Хоть накінчик творника -ами (із III. кл. пнів на а; примкнене до форми рыка-ми) в лемківскім, зарівно як і загалом в українсько-руськїм запановав майже виключно, то таки подекуди творник вивуває на -ми пр. пальцми mit den Fingern. з горцми mit den Töpfen. з братми Ту. mit den Brüdern.

кін Pferd має в творнику: кінми. — піняз — пінязми. приятель — приятельми (побіч приятелями).

Рідко лучають ся тут і там давні форми творника на ы. пр. пред образы Лип. = перед образами. — з дяблы Мо. = з дияволами. — медже Бойкы Св. = межи Бойками. — давными часы Д. in alten (längst verflossenen) Zeiten.

Замітна форма двойного числа: з грошима Тих. = загальноруск. з грїшми, — а також форма многого числа грошами м. загальноруск. грїшми. „Платила-с мі без рок горкыма словами, тепер же мі заплат красныма грошами“ Лип.

В містнику понайбільше буває накінчик -ох (після IV. скл. сьнохъ) быкох. букох. берегах І. бичох. дворох. дубох І. лїсох. потоках. щербакох. хотарох Смрк. на валкох трава Смрк. — на покосох Брт. часох Брт. псох Смрк. пнячкох Чр. газдох Чр. крякох Бер. по ярмакох Тих. плотох Ч. яркох Ту. пнякох Ч. ярцох. керпцьох. ковальох. приятельох. коньох. по камінцох Нов. горцох. ткацох. по наших родичох Б. о медведьох не чути І.

Раз також стрів я накінчик -хъ: о перших когутїх (когут = Hahn) zur Zeit, wann die Hähne zum ersten Male (in der Nacht) krähen. порівн. старосл. кокотѣхъ.

По часті втискає ся тут і там накінчик женських сушників (пнів на а) -ах, оттак: биках, буках, бичох, приятелях etc. як в загальнорускїм.

воўос (волос) має в мног. числі воўосы psl. власн н. пр. сівы волосы Лб. graue Haare. в східногал. сиве волосе (collectivum запомочню наростка ніє утворене — заступає місце форми многого числа; також подекуди і в лемківскім: волося).

великден genit. великоддя loc. великодни (великодню).

брат має pluralis nom. братове, genit. братів, dat. братім, abl. брати loc. братох (форми після IV. скл. порівн. старосл. сынове, сыновъ, сынъми, сынъхъ). — Дуже часто уживають ся також форми для многого числа, як в загально-руск. брата, братий, братам, братами, братах — се неправильні форми, бо наростком -и утворює ся collectivum братия (psl. братина, кратина ἀδελφοί, fratres), котре єсть женського рода а по формі singularis. [у Шевченка: Згадайте братия моя! (дума: Моїм союзникам)] тож: тая братия, тої братії etc. В українськім plural. заступає ся також collectivum gen. neutr., уробленим за посередюю наростка -ніє: братіє, (брате), браттє. гл. Куліша „Записки о южной Руси. т. I. стор. 32. Браттє миле, браттє любе! Впрочім в українськім уживають ся також і форми pluralis, як і в галицкім: брати, братів, братам, братами, братах.

II. У сущників другого склону часом виступає в дайнику єд. ч. накінчик -ови пр. весільови, іманьови, листьови, польови, морйови, серцьови; — в містнику єд. ч. втискає ся також накінчик -ох (після IV. скл.: сынъхъ) пр. гнѣздох Чр. (psl. гнѣздъхъ), зернох. деревох. очох. по весільох Чр. (psl. веселинхъ).

творник єд. числа: весільом, іманьом, листьом, польом, морйом, серцьом.

III. уця (вувця, увця) має в accusat. уцу (вувцу, увцу) рідше уцю, в genit. plur. овец II. або увец Жер. — ялиця accusat. ялицу genit. plur. ялиц. — живиця accus. живицу. — сениця Meise, accusat. сеницу genit. plur. сениц. — кыртиця accusat. кыртицу genit. plur. кыртиц. — кукурудзя Kukurutzpflanze, Mais accusat. кукурудзу. — однакож в Лб. жентіця accusat. жентіцю. пшеніця accusat. пшеніцю. в Р. яліця Weisstanne accusat. аліцю genit. plur. яліц.

ablat. sing. сущників III. кл. вивуває на -ом. рыбом. водом. гором. кобылом. дорогом. стороном. ўжицьом (psl. лъжицяѣ). жоном. душом. ратицьом Б. газдыньом. Подекуди, іменно в східній Лемківщині, чути також форми на оў, або форма на ом уживає ся побіч форми на оў. пр. над водом

і над водою Ти. (в мазурекім: wodom, zonom, dusom. в словацк. ablat. sing. сущників III. кл. кінчать ся на *ou* пр. *ženou, dušou*).

genit. plur. звучить правильно: баб. рыб. пчію. мітою (мітїа, мітла Besen). ігою (ігїа, ігла). Дуже рідко виступає накінчик -ів (із склону пнів на *ъ* (*y*): *сїновъ*) пр. сестрів.

Ablat. plur. часом (в пісні) визвучає на *и* (після *рлєкы*) місто на *ами* пр. дрібными сироты Ч.

IV. Пнів на *ъ* (*y*) в лемківскім по більшій часті перешли до склону сущників на *ъ* (*a*), подібно як і в нїьших говорах українсько-руського язика. Так має сын genit. сына, вію, воюа (віл, вола), сїю звичайно стоюа. Лише поодинокі форми удержали ся: dativ. синовн, воловн (psl. *сїновн, колонн*) vocat. сыну (psl. *сїноу*); nom. plur. синове (psl. *сїнове*), genit. синів, волів (psl. *сїновъ, колъ*), dativ. синім. волім (волом Лб.) (psl. *сїнъмъ, колъмъ*). ablativ. синми, віюми, відми (psl. *сїнъми, колъми*). locativ. синох. волох (psl. *сїнъхъ, колъхъ*). Однакож еклон пнів на *ъ* (*y*) вплинув на форми пнів на *ъ* (*a*). люд (lit. *ledas*) має в genit. леду (так як мюд lit. *medus*, genit. меду). ярец genit. ярцу. сыр genit. сыру побіч сыра etc.; — dativi: пановн, птаховн, прнятельовн, плащовн; nominat. plur. панове. вітцове. кісьцьове. жидове; — genit. plur. панів. вітцьів. кісьцьів. жидів. По часті розширив ся той вплив навіть на декотрі пві II., III. (зр. више). V. і подекуди також VI. кл.

V. В старослов. до V. 1. належачі сущники по часті еклонюють ся після I, 3: пут, путя, гіст, гостя, тест, тестя (psl. *пжтъ, пжти. гостъ, гости. тьсть, тьсти*).

астряб, гоюуб і черв тепер ідуть після I, а, оттак genit. астряба, гоюуба, черва (рідко: черву), в загальноруск. genit. яструба, голуба, черва в старослов. *ястрабъ, genit. ястрабн. голъбъ, genit. голъбн. чръкъ, genit. чръкн*.

гіст genit. гостя, dat. гостювн, асс. гостя, voc. гостю, abl. гостюм, loc. гостю (також гостя, гостювн etc.); plur. 1. гостыі (побіч гостыі) Г. гостів, гостів побіч гостіі. 3. гостям. 4. гостыі. 6. гостями і гістми. 7. гостях.

пут 2. путя 3. путювн 4. пут 5. пути 6. путюм 7. путн. plur. 1. 4. 5. пути. 2. путій 3. путям 6. путми і путями 7. путях.

До V. 2 належачі сущники відкидають в nom. sing. ь рівно як і попередні. кіст genit. кости, зїіст, зюости, одповід, одповідн Antwort. чверт, чверти. серет, серети. осын, осени. піен, пієни. віс, осн. доюон, доюони. оповід, опо-

відн Ansagung. челяд, челяди. памят, памяти. гус, гуси. поміт, помети. жерд, жерди. стерн, стерни (psl. стрѣнь).

Деякі в старосл. до V. 1. належачі сушники суть gen. fem. і склоняють ся після кость. жолуд, жолуди. тын, тыни. (psl. стѣнь. pol. cień, cienia). гыртан, гыртани в загальноруск. жолудь, тїнь, гортань, всі gen. fem. Навпак деякі в загальноруск. і старосл. feminina мають в лемківекім genus masculinum і скло- няють ся після кінь пр. голен genit. голени Schienbein, загально- руск. голынь genit. голени, psl. голѣнь. — сележін, genit. селе- жения східногал. сележінь, сележени, сележінка, сележінки psl. слезина. слѣзена і слезинь.

1. кіст 2. кости 3. кости 4. кіст 5. кости 6. кістьом 7. кости. в plur. звучить dat. костям abl. костями loc. костях після III., подібно: груди, грудям, грудями, грудях. Під- шими суть правильні форми: кістми, psl. костьми. — грудми psl. грѣдми. — гус Gans. за гусями Врхв. на гусях Врхв. — голуз Ast. з голузями Врхв.

мыш, genit. мыши. abl. мышом. plur. dat. мышам. abl. мышами. loc. мышах.

серет 2. серети 6. серетъом etc.

двери (звичайно лише pluralis) genit. дверий dat. дверям abl. дверми і дверями loc. рідко коли уживає ся singul. двер так як в старосл. двѣрь. дверях.

vocat. молодости. молодости моя томи марно гине! ЧГ.

Форма двойного числа проявляє ся подекуди в ablat. plur. від гріш: з грошима Тих. місто з грішми (частійше: з пінязьми).

Подекуди місто тын, мыш говорять тыня (старослов. тѣ- ны оиѧ, umbra), мыша 3. а тоді ідуть тоті вирази після II. скл., 3. велика тыня. чюдлива мыша. Навіть місто accusat. осыін (= осынь) стрічає ся иноді форма осеню пр. без цілу осеню Спрч. = через цілу осінь den ganzen Herbst hindurch.

люде Leute genit. людів dat. людом, abl. людми, loc. людох побіч людий, людьом (людем), людьми, людьох (людех, людях).

VI. (пні суголоскові, consonantische Stämme). В тій класі на- ходимо подекуди значні і властиві зміни.

1. пні на в. 1. церков. 2. церкви. 3. церквп. 4. цер- ков. 6. церквійом psl. црѣкѣвиѧ pol. cerkwią) 7. церкви plur. 1. церкви 2. церквій або церкві (загальноруск. церков psl. црѣкѣѧ pol. cerkwi) 3. церквіям (загальноруск. церквам psl. црѣкѣѧм pol. cerkwiam) 4 і 5. церкви 6. церквіями

(загальноруск. церквами psl. црѣкѣвами pol. cerkwiami). 7. церквіях (загальноруск. церквах, psl. црѣкѣвахъ pol. cerkwiach).

1. коругов 2. коругви 6. коругвійом plur. 1. коругви 2. коругвій 3. коругвіям. 6. коругвіями 7. коругвіях.

1. кроков 2. крікви 3. крікви 4. кроков 5. кроков 6. кріквійом 7. крікви. plur. 1. крікви 2. кріквій (і кріків по IV скл.) 3. кріквіям 6. кріквіями 7. кріквіях.

1. дратов 2. дратви 6. дратвійом etc. — колотов 2. колотви 6. колотвійом etc.

бритов місто загальноруск. бритва (у Лемків звичайно: голяк). молитов в пом. і accusat. sing. місто і побіч молитва, прочі падежі після III, 1.

1. кров 2. кырві 3. кырві 4. кров 5. кырві 6. кырвійом 7. кырві.

1. обырв (*ὄφρυς*). 2. обырві 3. обырві 4. обырв 5. обырві 6. обырвійом 7. обырві звичайно в plur. 1. обырві 2. обырвій і обырвів II. 3. обырвям 4. обырві 5. обырві 6. обырвіями 7. обырвях (порівн. польск. chorągwiami, chorągwiach; krokwiami, krokwiach; brwiami, brwiach).

2. пны на н. Masculina перешли всі до склону пнів на ь (а) і склоняють ся після кінь (лемк. кін). камін, каменя. корін, кореня. кремін, кременя. поўомін, поўоменя (декуди полемін, полемению Б.) перстін, перстеня. елен, еленя.

В піснях удержались туг і там еще старинні форми пр. колола ся верьба з верьха до корене Вн. psl. **ко́ра** et **ко́рень** radix genit. **ко́реня**. — Тече вода, тече с камене на ружу 3. psl. **ка́мчы** et **ка́мень** genit. **ка́мене**.

Neutra перешли почасті до II, 1. кл., як імено Лип. мено II. genit. імена, мена. рамено Мо. genit. рамена або склоняють ся анальоґічно пням на т: 1. тьімя 2. тьімяте 2. тьімяту 6. тьімятом 7. тьімяти. — 1. вымя II. 2. вымяте 3. вымяту 6. вымятом 7. вымяти plur. 1. вымята 2. вымят 3. вымятам (і вымятім) 6. вымятми 7. вымятах.

3. пні на с. Майже виключно тепер, по крайній мірі в розговорній бесіді, склоняють ся пні на с після II, 1. Навіть коло має в genit. кола, dat. колу etc. plur. кола. уха genit. уха. plur. уха. — декотрі форми тої деклінації заховали ся еще в піснях, загадках і приговорках пр. без кольіе Лб. (psl. **ко́леськ**).

4. пні на т. Така деклінація удержала ся сильнійше. У декотрих в загальноруск. до II, 3 належачих сушників утворює ся пень за посередюю наростка -ят, пр. поньі́бя (Gaumen, palatum

східногал. піднебене, genit. піднебєня, čech. ponebí). 2. поньбіате 3. поньбіату 4. поньбіа 5. поньбіа 6. поньбіа том 7. поньбіати. — поруча Lehne am Stuhle; Geländer, (східногал. поруче, genit. поруча) 2. поручате 3. поручату etc. plur. поручата 2. поручат 3. поручатам etc.

Деко́трі пні на н склоняють ся по взору пнів на т: вымя genit. вымяте; тьмя genit. тьмяте.

1. теля 2. теляте 3. теляту 4. теля 5. теля 6. теля том 7. теляти. plur. 1. телята 2. телят 3. телятам (побіч телятім) 4. телята 5. телята 6. телятми 7. телятах.

Сюди належать: дьівча. отро́ча. щєня. котя. кача. гуся. воробля junger Spatz. го́убя junge Taube. куря. гача Fohlen. горня. хлѣбівча. збаня. басанунча genit. басанунчате Binde і много інших суцників, котрі по найбільшій частині означають молоді звірята або дрібніші річі.

Dativus pluralis кінчить ся часто на ім. молодятім Лип. панятім Лип. телятім (psl. телатѣмъ).

Ablativus pluralis кінчить ся найчастійше на -ми: курятми. горнятми; рідко лучає ся накінчик -ами: гусятамн; тут і там удержала ся єще старинна форма: с теляты psl. съ телаты. — прийшоу бідный пару бычаты з возом 3.

Місто багнята Жер. Мш. говорять часто багньіты П. Св.... Weidenkätzchen, Kätzchen der Bäume (eigtl. Lämmer багня = psl. агна).

ды́тя genit. ды́тiate має в числі мног.: 1. ды́ти, 2. ды́тий, 3. ды́тям 6. ды́тми 7. ды́тях (ды́тьох).

5. пні на р.

1. мати 2. матере 3. матери 4. маты́р 5. мати 6. маты́рйом (psl. матѣрижъ). 7. матери. plur. 1. матери 2. матер (psl. матѣръ) побіч матерей. 3. маты́рям 4. матери 5. матери 6. маты́рми (psl. матѣрьми). 7. маты́рях (psl. матѣрьхъ).

В nominat. sing. часто місто мати говорять маты́р або мац (pol. mac, мать).

Форми двойного числа (Dualformen).

Форми двойного числа або двоїни (dualis) лише скудно задержали ся. руцѣ пр. пию в руцѣ Ваши (побіч форми многоти: руки). — очи Augen, а форма многотна: ока Augenflecke; Maschen des Netzes. — нозѣ побіч: ноги. — Від уха уживає ся форма

многотна уха; тим часом уши або вуши (plur. від уш, вуш) значить: Läuse. — Рідкою єсть форма уса місто частійше вживаних форм баюсы, ваньсы. — дві бритві Лб.

Слїди склонення іменного приложників (і причасників). Spuren der nominalen Declination der Adjectiva (und Participia).

Singul. nominat. доўжен schuldig. — сьвідомен kundig. — го́ден würdig. — го́у́ден hungrig. — здо́рів gesund. — рад читам книжку З. ich lese gerne ein Buch. — йіж ма пыск тоньсьок І. der Igel hat eine spitz zulaufende Schnauze. — ясен місечок Вв. — червено абўочко rothes Aepfelchen. — вшпток хлыб der ganze Brotvorrath. — можно möglich. — бито. — зготовено. — устроено.

genitiv. скоєвў траву до гоўа er mähete das Gras bis an die Wurzel ab. — до пі́зна г ночи bis spät in die Nacht. — без маўа fast. — до чиста ganz und gar. — з дале́ка vom weiten. — з добра дива ІІ. з добра див Ся. mir nichts, dir nichts, ohne Anlass, ohne triftigen Grund. — трыцет (тридцет) с поўна die volle Zahl dreissig. — за ма́ленька (за ма́леньку) von zarter Kindheit an. — любўў я́тя дывча з малу Б. — до на́га Мо. — не за доўга Смыч. — до певна Зл. — „і́деме гля́дати но́вітны родны́“. „гля́дай мла́ды песту́нкі“ (пі́єні). — од ма́ла до ве́лького — старо́руск. о́тъ ма́ла до ве́лика. — не до да́вна Б.

dativ. по́ руску Вв.

accusativ. червено ябўочко. — adverbial: вы́со́ко. — да́леко. — зе́лено. — жо́ўто. — ту́ньо.

locativ. форми мі́стникові приложників яко присловники вживані: до́бри за́гальнору́ск. до́бре psl. до́кр-к. — злы́ за́гальнору́ск. зле psl. зл-к. — ла́дныі. — ру́жныі ІІ. — да́ремныі ІО. — по́рядныі. — ро́змаяты ІІ. Б. auf mannigfaltige Weise. — шу́мныі (шувныі) ІІ. Т. — га́рдыі viel; schön. є́ст га́рдыі жи́та = мно́го жи́та; га́рдыі бы́ло лю́да es waren viéle Leute anwesend; він за́робит га́рдыі ІІ. er wird einen namhaften Gewinn haben; га́рдыі при́брати ся schön geputzt werden, sich schmücken; га́рдыі га́дати Ся. schön sprechen. — на́ремныі ІІ. І. heftig, plötzlich. вода на́ремныі хпа́ла. — о́кропныі ІІ. Ку. furchtbar, schauerhaft. pol. okropnie. — вы́разныі deutlich. за́гальнору́ск. ви́разно. — кра́сьныі Кр. кра́сныі Б. schön за́гальнору́ск. кра́сно старо́слов. кра́сьно. — ли́стовныі Ся. brieflich. ли́стовныі Ва́м пода́ме wir werden Ihnen brieflich mittheilen. — ко́нечныі durchaus nothwen-

dig, загальноруск. доконечне, доконечно. — чудні. чударні auf wunderliche Weise. — сердечні herzlich. она сердечні плаче = sie weint bitterlich. — вдячні mit Vergnügen, dankbar. — дивні Б. — марні Б. О. — приємні I. angenehm. — окрутні I. furchtbar pol. okrutnie. — наглі НВ. plötzlich. — певні Р. Я. gewiss. — невинні Вв. unschuldiger Weise. — різні Д. деінде ружні auf verschiedene Weise. — подвійні Я. doppelt. — несправедливі О. ungerecht. — по невинні М. unschuldiger Weise. — щоденні Ту. täglich, alltätlich. — жалосні М. — обычайні Вв.

Plur.-abl. по рускы. — по пільскы П. Св. М.... по словацкы. — по нїмецкы. — по венгерскы. — по жидівскы. — по циганьскы. — по малы Ко. по маўы П. langsam загальноруск. помалу psl. малы. — по маленькы. — по тихы Тих.

Иноді уживає ся лише сам ablat. plur. без применника по, як в старословенськїм пр. блазеньскы Кв. auf kindische Art. — дїтвнськы Кв. item.

Займенники (Pronomina).

Личні (pr. personalia). Місто genit. sing. мене, тебе, себе вживають ся дуже часто, іменно по односкладних применниках, форми переемникові (Accusativformen): мя (мня, ня) тя, ся. ходте до мя; пішоў до тя; потребую ябка од тя Мо.; же с тя шельма буде Ту.; просит до ся госців; мече с-під ся; зняў жупан зо ся Мо.

В dativ- і sing. понайбільше кладуть ся енклітичні форми: мі, ті, сі пр. то мі ся подабат. што они ті гварят. купиў сі чачко. він поміг мі.

accus. sing. мя, тя, ся. на ня, на тя, за ся. о мя не стоїт Врхв.

ablativus sing. 1. лиця звучить: мно́м (порів. сербск. мно́м, польск. мно́м), з котрої форми найчастїйше через знеподоби́нене (Dissimilation) поветає вно́м або гно́м н. пр. пішоў зо вно́м. надó гно́м. підó-гно́м. за гно́м. декуди, іменно в східній Лемківщинї, також: мно́у slovac. мнóу. Locativus звучить мі: о мі В. = о мені. — при мі Вв. = при мені. — штосик бракує гво мі Брт. es fehlt etwas in mir d. h. ich bin krank.

ablativus sing. 2. лиця: то́бом (зрів. сербск. то́бом, польск. toba — psl. то́кож) декуди іменно в схід. Лемк. то́боў.

dativus sing. 3. лиця: со́й, рідше со́бі.

ablativ. sing. 3. лиця: собом (порівн. сербск. собом, польск. sobą — старослов. собою).

Вказні (pr. demonstrativa). тот (дуже рідко коли той), тога, тото і та, то. — gener. fem. genit. sing. той, (psl. тою) dat. той або ті, тій (psl. той) loc. ті, тій (psl. той). nom. plur. тоты, genit. тых etc. — тамтой, тамта, тамто.

він, она, оно (psl. онъ, она, оно) кладе ся, як загалом в язиці українськоруским, в іменяку ч. ед. і мног. місто заіменника и, я, ю = is, ea, ed; в дальших падежах уживають ся форми від и, я, ю. Той заіменник вказний заступає заіменника личного третє лице, для котрого в нашім язиці нїт осібної форми.

1. він, она, оно. 2. його, ей, його. 3. йому, ей, йому. 4. його (го), ей (ю), його (го). 6. ним, ньом, ним [пішоў з ньом = пішов з нею pol. poszedł z nią, зрів. сербск. нјом; в східній Лемківщині подекуди ньоў]. 7. нїм, нї, нїм (psl. їмь, ей їмь).

sing. dat. gen. fem. пришли г нїе трєе младенце Рхв. г нїе = к нїй, до неї („нїе“ пригадує форму рідника в старосл. їю).

Місто його accusat. sing. gen. masc. подекуди удержалась старинна форма и. пр. виляў тоту воду на ни Ма. (= на и = на ни) виляв тоту воду на него. — най си сяде на ни Бер. = н. с. с. на него. — за ни не підю Рад. = за него не підю.

Подібно місто них (их) стрічає ся нєколи форма: нї і (psl. я). пр. увидиў то боцан і злетиў на нї Р. = побачив то бусько і злетів на них. — заробю собі на нї (на півязи) Мо. = зароблю собі на них. cf. psl. на ньа.

ablat. plural. нима пр. медже нима [властиво форма двоїнова (Dualform) psl. нима cf. serb. нјима].

сес, сеса, сесе. genit. сого, сей, сого dat. сому, сї, сому locat. сїм, сї, сїм. ablat. gen. fem. сом н. пр. сом бабом, accusat. gen. fem. сесу. — nom. plur. сесы.

такый, така, таке.

он, она, оно яко заіменник вказний пр. пон человек. она гора. оно звіря. — підю я на он зелений вершенько Ту. — не маю я позірку, лем на ону гірку Врхв. — іди т, іди на ону долинку Тих. — чос ходи до него качмара? Вн.

Привластні (pr. possessiva). мій, моя, моє. — твій, твоя, твоє. — свій, своя, своє. Sing. genit. мого, мойої, мого. dat. мому, мойі, мому. ablat. моїм, моїм, моїм пр. моїм руком (порівн. сербск. мојом руком). loc. gen fem. мойі н. пр. г мойі хыжи in meiner Hütte, in meinem Hause.

Питальні (pr. interrogativa). хто. кто psl. кѣто. — што psl. чѣто місцево також цо (Шляхтова, Явірky). — якый, яка, яке. — чий, чия, чие. — котрый, котра, котре.

Відносні (pr. reflexiva). хто. — што. — якый, яка, яке. — чий, чия, чие. — котрый, котра, котре.

Опреділені (pr. definita). сам, сама, само. — вшыток, вшытка, вшытко. — весь, вся, все (кѣсь, кѣса, кѣсе).

Неопреділені (pr. indefinita). кто-сі (хто си). што-сі. буд кто (буд што); да-кто (дакто); да-што; никто (нихто), ништо, нич; якый-св. котрый-си (котрый сі); леда-кто, леда-што; ледакый, ледачий; еден, поеден quidam; буд котрый; буд чий; хоц котрый; хоц чий; да-чий Б. бодай якый; дакотрый; дакый; даякый; ниякый; ни-чий; нишакый, инший; каждый; вшелыякый Кв.

Заіменник зворотний (pr. reflexivum) ся (psl. сѧ) звучить декуди місцево са або шѧ.

Творник мног. числа заіменників (з внемом: нами, вами) звучить на -ма, єсть проте формою двойного числа: тыма, тотыма, сима, всякыма, якыма, такыма, самыма, моіма, твоіма, своїма пр. зробив своїма пальцми. меже твоіма хыжами. за якыма горами (порівн. сербск. тијема, мојима, нјима).

Зложене склонєня (Zusammengesetzte Declination).

Приложники кінчать ся часом в nominat. sing. на -ы місто -ый. млады м. младый, загальноруск. молодой. — младенец гарды schöner Jüngling. — він о малы, краткы час побанує in kurzem wird er Sehnsucht empfinden.

Ріжниця в значеню межи іменними а зложеними формами тепер затерла ся. Так звучить н. пр. староруске отъ мала до велика в лемківскім: од мала до великого.

locativ. sing. gen. masc. et neutr. добрым, великым (великым), синним, біжим, кізьим, когутым частійше місто: добрім, великім, синім, біжім (в загальноруск. божім), кізьим, когутым.

genit. sing. gen. fem. доброй, великой, синьой, біжой, кізьой, когутьой побіч дуже рідко уживаних загальноруских форм добройі, великойі etc.

dat. et. locat. sing. gen. fem. добрі, великі, синьі, біжи, кізьі, когуті (в загальноруск. добрій etc., котрі то форми

в лемківськім лучають ся також дуже рідко; — імовірно форми лемківські добрі, великі etc. повстали через стягнене, як 1. sg. fem. добра neutr. добре etc.).

abl. sing. gen. fem. добром (psl. *dobro*ж pol. *dobra*), вельком, синьом, біжом, кізьом, когутьом.

nominat. plur. для всіх трох родів від добрый, твердый, розмаїтый, білий, сивый (сівий) звучить: добры, тверды, розмаїты, білы, сивы (сівы) [форма пересемникова іменна, котра втиснула ся на місце форми іменяка; в старосл. 1. pl. для р. м. добри, ж. добры, сер. добра; зложен. форми м. добрин, ж. добрына, с. добра. 4. pl. м. добры, ж. добры, с. добра; злож. ф. м. добрына, ж. добрына, с. добра.

ablat. plur. добрыма, велькыма (великыма), твердыма, синьима, біжыма, кізьыма, когутыма і пр. Останки форм двойного числа, котрі виключно уживають ся місто відповідних форм многого числа. — дівчатко с чорныма очками Лб. — сивыма вілми. — новыма хыжами. — острыма косами. — червеныма ягодами. — высокыма дубами. — зеленыма лысами etc.

Численники (Numeralia).

Основні (n. cardinalia). еден, една, едно. два; в пом. masc. найчастійше тільки у осіб: дває, двоє. дває парібци Рхв. двоє хлопі Рхв. дває хлопі Рхв., впрочім два пр. два быкы; однакож в Лосю чув я: дває парібци і двоє дрозды = пара дроздів (тут пом. sing. дрізд). — g. fem. і neutr. дві. дві грушкы zwei Birnen. дві дівкы zwei Mädchen. дві ябкы zwei Äpfel. дві кола Жер. zwei Räder. дві стаянка zwei Standplätze; zwei Spatien; zwei Feld- oder Weideabtheilungen. дві рамена zwei Arme.

До оба, обыдва звучить neutrum обі, обыдві як для женського рода. обі уха beide Ohren. на обі очы auf beide Augen. обі ока beide Augenflecke.

Для мужеского рода уживає ся триє psl. триє. триє парібци Врхв. Лос. тріє парібці Лб. триє кісьцьове Лос. триє воўци Жер. drei Wölfe. Подібно для мужеского рода штыриє psl. чотыриє але також штыре а дуже рідко коли штырі н. пр. штыриє парібци Рхв. Жер. Бру. штыриє хлопі Рхв. Лб. штыре гудаци

Чр. штыре хлопі Спрк. штырі кісьцьове Лос. для женьского і середного рода три, штырі. три дівки. штырі качкы. три ябка. штырі стаянка. — genit. трьох, штырьох, dat. трьом, штырьом, ablat. трьома, штырма (штырьома), locat. трьох, штырьох. заробиў гарды на тых штырьох волох er hatte beim Verkaufe dieser vier Ochsen einen namhaften Gewinn.

пят. шіст. сьім. вісем і вісем П. Ко. також осем Жер. Кр. девят. десят. еденнадцет (еденацет), дванадцет etc. двадцет. тридцет або трицет. чотырдесят Жер. Кр. Б. Д. чотырдесят П. Я. Вв. О. Тих. З. psł. чѣтыри дѣсати (але в Ко. Вв. сорок грецк. *τεσσαράκοντα*, так як в загальноруск.). — пядцесят. шістдесят. сьімдесят. вісемдесят (в Жер. осемдесят = psł. *осмь дѣсятъ*). девятдесят. сто.

У числівників, котрі виражають многократъ (das Vielfache) від сто, не скляняє ся сто (як пр. в Жегестові, в Криницї) отож: два сто, три сто, штырі сто, пят сто, шіст сто, сьім сто, осем сто, девят сто = zweihundert, dreihundert etc. (cf. slovac. dvě sto, tri sto, štyri sto, päť sto, або кажуть, як в Лабові: двіста, тріста, штыріста; при пят і висше кладуть рідник стів (cf. slovac. genit. plur. stov) оттак: пят стів fünf hundred (в загальноруск. пять сот), шіст стів, сьім стів, осем стів, девят стів. — тісяч або еден тісяч. два тісячи. — штырнадцет стів = ein Tausend vierhundert.

Від пят genit. пятох dat. пятою abl. пята (с пята кієцями Б.), пятама і пятама П., locat. пятох.

В Вв. шість побіч шіст. — в Ку. пять. дванайцять. двацять. — в Ко. пять. десять. пяддесят. шістдесят. сьімдесят. девяддесят Ко. двіста побіч двасто. триста побіч тристо.

При злучї одинок з десятками кладуть ся одинки часто так як у вімецкїм язичї наперед: еден двадцет Я., але подекуди також і двадцет еден (в Ку. еден двацять і двацять еден), сьім тридцет і тридцет сьім.

Порядкові (n. ordinalia). перший, перша, перше (первый, первая, первое). — другий, друга, друге. — третій, третя, третє. — осмый, восьмый Ку. девятый, десятый, еденадцетый, дванадцетый, тридцетый etc. При сполучї одинок з десятками також одинка кладе ся найчастїйше перед десяткою пр. менї рік девятый і пяддесятый Б. ich stehe im neun und fünfzigsten Jahre.

1. третій, третя, третє. 2. третього, третьой, третього. 3. третьому, третї, третьому etc. abl. plur. третїма [подібно: першима, другима, четвертыма (чвартыма), пятама etc. форми двойного числа].

Збірні (n. collectiva). дває. двоє. — обоє. обає. обы-
двоє. — троє. — четверо. — п'ятеро. — шестеро. — се-
меро В. має п'ятеро коній er hat fünf Pferde. Иноді уживає ся
форма двоє або троє також у предметів неживучих пр. двоє
хліба Ко. zwei Laib Brot. троє хліба Ко. drei Laib Brot. —
церков мурують о троє двері, о три облаки Вв. sie bauen eine
Kirche mit drei Thüren und drei Fenstern.

До збірних належать також форми творників: двоми (двой-
ми), трьоми (cf. psl. двосими. трьми), котрі впрочім також ужи-
вають ся в значеню яко числівники роздільні (pr. distributiva); при-
ходили двоми, трьоми sie kamen zu zweien, zu dreien an.

Умножні (n. multiplicativa). двоякий. — троякий. —
четверакый Мш. — п'ятеракый. — дев'ятеракый Лос. etc. —
двоїстий Кв. — троїстий Кв. — двоїстий обрік для коній
doppelte Portion Futter für Pferde. — удвійний Ко. задвійний
Ко. doppelt. — задвоякий Св. zweifach. астрябы с'ут задвоякы:
малы і великы (велькы).

Дробові (n. proportionalia). піў друга Розс. або п'ітора
Розс. П. З... anderthalb. піў друга або п'ітора тысяча. — піў
третя. — піў четверта (піў чварта). — піў п'ята etc. пуў-
тора снопа Р. пуўторы копы Р. с пуйтором копом. Р. п'ўтора снопа
Ку. п'ўторы копы Ку. п'ітора снопа З. я нажаў п'іторы копы З.
пуўтретя рока М. пуў третьой копы М.

Із числівників неопределених згадаєм тут примітивніші: кує,
кусцьок, кусцьицьок ein wenig. — дуже viel. — вельо
viel. — кельо, кельоро in einiger Anzahl. — мньюго Ty. viel.
— да-з-раз wenigstens ein mal.

Глаголи (Verba).

Спряженє з наростком теперішниковим (Conjugation
mit dem Praesenssuffix).

Теперішник (Praesens). Накінчик 3. лица ч. ед. і мн. твер-
дий: горит. бліщит. гырмит. косит. готовит. робит. по-
відят. слухат. позерат. горят. бліщат. косят. готовят.
робят. повідають. слухають. позерають; ідуть, трясуть,

жнют, речут (рекут), тнут, грают, трут, квітнут, синніють, мечут, берут, сьіют, віруют. В 3. лиці ч. єд. теперішника глаголів кл. I, II, III. 1, V. 2. 3. 4 і VI. накінчик т відкидає: рече, гыне, зеленїє, плавле, жве, кує, менує.

Віймково лучають ся форми з наконечним т: поберет Б. порплет Ф.

Подекуди терпить ся роззів (Hiatus) в 3. л. ч. єд. і мн. теперішника: мау Вв. Вн. Ту. = маю (властива форма лемківська: мам). — знау Вн. Ту. (властива форма лемківська: знам). — я ся кау Ту. = я каю ся. — маут СЗ. — бесьїдуут СЗ. — называут Я. — ходжаут по горах Ту. — приходжаут Ту. — сьїдаут Ту. — сьпїваут Ку. — повінчаут Ку. — пильнуут Ку.

Місцево для уникнення роззіву місто й виступає в пр. оронь кромкавут Щ. die Krähen krächzen.

1. лице ч. мн. кінчить ся на ме. ідеме. плетеме. рече-ме. чуеме. бігнеме. хочеме (хцеме). хвалиме. гнїваме. збераме. пишеме. знаме. маме. купуеме (порівн. чеськ. і словацк. pleteme, rceme etc.).

Дуже рідким єсть накінчик -мы: не мамы побіч не маме Розс.

бости. боду, бодеш, бодє; бодєме, бодєте, бодут.

стрічи. стріжу etc. стріжут psl. стрішти. стрігж... стрігжть.

речи. речу і реку. речут і рекут psl. рєшти. рєжж. рєжжть.

печи. печу. печут psl. пєшти. пєжж. пєжжть.

жечи. жжу, жжеш, жже; жжеме, жжете, жжут. psl. жєшти, жєжж, жєжєши, жєжєть; жєжємъ, жєжєтє, жєжжть. мокрый шваблик не зажже ся Вн. ein nasses Schwefelhölzchen fängt kein Feuer (wird sich nicht entzünden, wird nicht brennen).

мочи. можу. можуть psl. мєшти. мєжж. мєжжть.

кляти (psl. клєти) має в теперішнику кну (із кльну, кильну, кьїну, кїну, к'ну), кнеш, кне; кнеме, кнете, кнут II. — або: кїну, кїнеш, кїне; кїнеме, кїнете, кїнут (квну, квнеш, квне) Св. — або наконєць: кильну, кильнеш, кильне; кильнеме, кильнете, кильнут Смрк. (порівн. сербск. кунем, кунеш, куне; кунемо, кунете, куну. — польск. klnę, klniesz, klnie; klniemy, klniecie, klną).

знати. знам, знаш, знат або зна; знаме, знате, знають (спряжене з оглядом на мам). Бог знат Вн. Gott weiss. — місцево також знау, знаю; знає.

втікнути. praes. звучить: втічу, втічеш, втіче (від втікати, котре в говорі лемківським іде після V, 2). Властива форма теперішника того глагола: „втікну“ не уживає ся.

думати Рад. Спрч. смутити ся, журити ся, „старати ся“ in (kummervolle) Gedanken sich vertiefen. думію, думієш, думіє etc.

хотіти. хочу, хочеш, хоче; хочеме, хочете, хочут (хотят Лип. або частійше хтят). — в декотрих околицях пр. Рхв. П. Лб. також: хцу, хцеш, хце; хцеме, хцете, хцут (cf. slovac. chcem pol. chcę).

скричати Р. aufschreien. скричу, скричиш, скричит.

спищати Мо. einen pfeifenden Tonschall lassen. спищу, спищиш, спищит.

слышати Б. слышу, слышиш, слышит. выслышати Б. psł. слышж, слышиши, слышить.

стучати Рад. стучу, стучиш, стучит cf. psł. стоукъ sonus, russ. стучать східногал. стукати. А хто-ж то по мойім гробику так стучит? Рад.

вчити (вчіти). psł. оучити. вчію, вчієш, вчіє; вчієме, вчієте, вчіют. (форми старинні: із учи-о-м, учийом, учию, учію, вчію; із учи-е-ш, учийєш, учиєш, учієш, вчієш; в старосл. із оучи-о-м, (оучж), оучж. із оучи-ѣ-ши, оучиниши, оучиши); в загальноруск. вчу, вчиш, вчить; вчимо, вчите, вчать. хлопец ся підло вчіє Вв. ты го там навчієш Вв. — того їх вчіют Я.

городити. городжу, городиш, городит etc. також градити, граджу, градиш, градит psł. градити. граждж, градиши, градить. заграджу заградку = загороджу городець ich werde ein Gärtchen umzäunen (einrichten). — ходити, ходжу, ходиш etc. psł. ходити, хождж, ходиши. — блудити. блуджу, блудиш psł. блждити. блжджж, блждиши.

3. pers. plur. praes. ношат Тих. м. носят pol. noszą. — гашат Тих. м. гасят pol. gaszą.

У глаголів V. 1. кл. голосівка теперішникова з виємом 3. лица ч. мног. викидає ся: рубам, рубаш, рубат; рубаме, рубате в 3. л. мн. так як в загальноруск. рубають. Подібно: волам, кусам, імам ich fange (а мам або маю ich habe). вискам ich

schreie. сьпівам. повідам. памятам. поливам. слухам. кыдам. пометам. окручам. отрепам. одповідам. позерам. гнѣивам. стинам etc. блискат. змеркат ся, свитат etc. (порівн. словацк. volám, voláš, volá; voláme, voláte, volajú).

кашле. грабле. ламле. копле. плавле. трепле. дрімле. наріче, жебре, поздыше 3. форми теперішникові від кашлати, грабати, ламати, копати, плавати. трепати, дрімати, сыпати, нарікати, жебрати, поздыхати — отождворені після V. 2, тимчасом ті глаголи в загальноруск. спрягають ся після V. 1. оттак: кашляє, грабає, ламає, копає, плаває, тріпає, дрімає, нарікає, жебрає, поздыхає.

Яко форми з V. 2 кл. належить уважати: каре, жугре, дудре, чухре... хоть би можна їх також пояснити яко стягнені із: карає, жуграє, дудрає, чухрає — та сей спосіб толковання менше імовірний а то із згляду, що в лемківскім говорило би ся: карат, жуграт etc. коли-б се були форми з V. 1. — форми же як знає, має в лемк. рідше вживають ся місто тут звичайних: знат, зна, мат, ма.

мати. мам, маш. мат або ма; маме, мате, мають slovas. mám, máš, má; máme, máte, majú. місцево лучають ся також форми: мау, маю, має.

У декотрих глаголів може творити ся теперішник після V. 1 і V. 2 пр. від стукати stöhnen, ächzen pol. stękać він стукат Мо. і стуче Мо. er ächzt. — майдати, мырдати wedeln майдат Сн. і майджє Сн. мырдат Чр. і мырджє Чр. — кликати. кликат Т. і кличе. — нарікати klagen звичайно після V. 2. наріче часом також нарікат 3. після V. 1.

біжати laufen. біжаю. біжавш, біжає Ты. psl. бѣжати φεύγειν, fugere praes. бѣжж, бѣжиши, бѣжить після III, 2, отожд „біжаю“ місто біжу по взору бѣгати. бѣгаж, бѣгаєши, бѣгаєть.

Сюди належать також глаголи многократні (verba iterativa): дораджати P. öfters rathen. — заставати G. = собою засланяти, заставляти beschirmen. — заношати Ты. öfters hintragen. заношати зерно до сїпанця das Getreide auf den Kornboden tragen. — наношати I. öfters herbeitragen, herbeiwälzen. вода наношат каміня. — выношати Тых. öfters heraustragen. — упрошати Тых. öfters bitten. — приношати Тых. Рад. öfters herbeitragen, herbeiholen. — крачати I. Д. öfters schreiten. — погаджати ся Р. (in mehreren Punkten) übereinstimmen, übereinkommen. —

ходжати Ту. öfters gehen. ходжаут по горах. — приходжати Ту. öfters ankommen, besuchen. приходжаут до нас. — выводжати Лип. mehrere Male herausführen. — роняти Лип. eigtl. mehrere Male verlieren. сызы роняти Thränen vergiessen. — одставати (од кого) Лип. sich nach und nach von jemandem absondern. — розгваряти Р. trans. auseinander setzen, anführen. розгваряти вшиткы гріхы. — утрачати М. mehrere Male verlieren; durch längere Zeit verschwenden. — замачати ся Сн. mehrere Male benetzt werden. Теперішник звучить: дораджам, заставам, заносам etc.

ждати має в тепєр. ждаю, ждаєш... ждають Тих. в старосл. жьдати. жьдѣ, жьдєши, жьдєть або жидѣ, жидєши etc. після V, З. в загальноруск. жду, ждєш, ждє.

ляти. лью, льєш, льєє psl. лнати лѣж, лѣєши, лѣєть.

сподівати ся З. hoffen. сподію ся, сподієш ся etc.

В Лабові чув я: як прозыє (= загальноруск. прозиває) оттак указує се на неопреділеніє прозыяті = прозивати (cf. serb. зужати psl. зъвати, звати; у угорских Лемаків: як ся тото зує = зове).

варувати. варую, варуєш, варує. поварувати. заварувати behüten, beschützen. варувати ся. psl. варовати сѧ cavere. вароуж сѧ, вароужєши сѧ, вароужєть сѧ.

зарібкувати. зарібкую, зарібкуєш, зарібкує.

попасувати öfters weiden. попасую, попасуєш, попасує.

їїзджувати Лб. öfters fahren. їїзджую, їїзджуєш, їїзджує (їїжджую).

клубетувати Ч. sich zusammenrollen. клубету, клубетуєш, клубетує.

обідувати НВ. обідую, обідуєш, обідує das Mittagshahl geniessen, zu Mittag speisen в східногал. обідати.

сорокувати Ба. сорок говорити; сорок зацінити. сорокую, сорокуєш, сорокує.

поболювати З. von Zeit zu Zeit schmerzen, öfters schmerzen. поболую, поболуєш, поболує.

ходжувати. ходжую, ходжуєш, ходжує.

ношувати Ба. ношую, ношуєш, ношує.

чудувати ся Нов. чудую ся, чудуєш ся, чудує ся.

попатрювати Тих. öfters blicken, hinschauen. попатрюю, попатрюєш, попатрює.

сьпівувати öfters singen. сьпівую, сьпівуєш, сьпівує.

засмотрювати Вв. öfters schauen, öfters gucken. засмотрюю, засмотрюєш, засмотрює.

Повельник (Imperativus). В повельнику заникає по найбільшій часті наросток способний и, а то ослабляє ся на ь а відтак губить ся, через що стає твердою відносна суголоска на кінці слова. Із ве́ди повста́ло ве́дь, ве́д; із но́си — но́сь, но́с.

плет, плетме, плетте (загальноруск. sing. 2. і 3. плети, plur. 1. плетым 2. плеты́т або плеты́те). мет, метме, метте (від мести). лы́з. под (місто пойд = пійди). пры́д (прийд). вы́йд. кле́п. ро́б. шма́р. чин. отво́р. кўо́н ся. спа́р. пу́ст. горо́д. загоро́д. куп. про́с. пўа́т (плат). запла́т. ко́с. здо́ров (= grüsse, поздо́ров. здо́ровте. поздо́ровте grüßet від здоровити, поздоровити; а здо́рів adject. в формі іменній = gesund). сьві́т. ро́зступ ся. нама́ст. жу́р ся. поту́п (н. пр. не потупте verdammet nicht!) закус. ва́д ся. де́р. пе́р (перте ўахы в східногал. періт шма́те або бі́ле). бе́р (берте сы́но з воза). же́н (вы́жен ко́ны на пасви́ско).

По зани́кови и остає одна́кож звук поне́бний, повста́лий з гортанного, зубного або сичного. пе́ч, пе́чме, пе́chte psl. па́ци, па́цкма́, па́цкте́. ре́ч, ре́чме, ре́chte psl. ры́ци, ры́цкма́, ры́цкте́. стрі́ж (загальноруск. стрижи). помо́ж. ве́рж. — ры́ч. моў́ч. слы́ш. — спо́лоч. за́пріж. — ме́ч, ме́чме, ме́chte (від метати). пи́ш, пи́шме, пи́ште (від писати). рі́ж (різати) вя́ж (в'язати. — по́в'яже ку́ры. зв'я́же до ку́пы).

У глаго́лів IV. кл., у котрих пе́ред и сто́ять л, ослабляє ся и на ь, через що мя́гчить ся л. по́зволь, по́звольме, по́звольте; по́дібно: хва́ль, ту́ль, сы́ль (від силити; засы́ль мі йі́глу fädele mir die Nadel ein). ды́ль. від мы́слити, помы́слити чув я лише: мы́сли, помы́сли. — від па́трити. по́патрити, припа́трити (cf. slovac. patrit' = sehen, schauen, betrachten) — па́три, по́патри, припа́три або па́трий, по́патрий, припа́трий.

У глаго́лів I, 6 кл., котрих пе́нь кінчи́ть ся на -л, в повельнику ослабляє ся и на ь. ме́ль. по́ль (від моўо́ти, поўо́ти; plur. ме́льме, ме́льте, по́льме, по́льте); то́ж ко́ль (від ко́лоти psl. кла́ти V. 2), ко́льме, ко́льте.

Глаголи I. 7., III. 1., V. 1. 4 і VI. кл. утворюють форми повельникові як в загальноруск. знай, знайме, знайте. бий. гний. жий. чуй. рый. грій. радій. зеленій. глядай. бйвай. рубай. сый. лый. купуй. любуй.

Глаголи II. кл., у котрих перед ну стоїть суголоска, долучають в повельнику до и ще й н. пр. двигний, двигнийме, двигнийте. (гний (від гнути; нагний). горний. тисний. тягний. росний. усний cf. pol. dźwignij, nagnij, garnij, ciśnij, ciągnij, rośnij, uśnij) — але від кнути, стати звучить повельник звичайно: кн, стан — рідше кнь, стань, від вернути звичайно: верни; від мокнути — мокни Ба.

Також декотрі глаголи з інших клас в повельнику почіпляють й до голосівки и н. пр. I. 5. жний, жнийте (жати). мний (мяти). пний (пяти). розпний. тний (тяти). зачний (зачати). почний (почати). возмний (взяти). I, 6. мрий (мерти). трий (терти). прострий (простерти). підоприй побіч підопри (підперти). жрий (жертви). — III 2. зрий (зріти). візрий. спозрий. обізрий. — форми повельникові після III, 2. спий, спийме, спийте від глагола спати psl. сьпати. — IV. прекстий (прекстити = перекрестити). V, 3. подыждий (= загальноруск. підожди, inf. подыждати = загальноруск. підождати). рвий (рвати psl. рьквати).

Навіть декотрі глаголи I. кл. творять иноді повельник подібно; іди побіч частішого ід (загальноруск. іди).

Взагалі мож сказати, що и, коли его попереджають дві або три суголоски, не відкидає ся і частіше одержує почіплене й. Ви́мку становить смотріти; imperat. смот, смотте (із смотр, смотрте = смотри, смотріте).

Від карати повельник звучить: кар, карме, карте (cf. pol. karz, karzmy, karzcie). — Третє лице повельника в ч. ед. лише рідко уживає ся н. пр. ска р ня Бог! Gott möge mich strafen! В піснях стрічає ся повельник: скари мене Боже Б.

Від йіхати повельник: йіхай; йіхайме, йіхайте II. — зайіхайте Бер.

Примітні для говора лемківського суть скорочення повельників пр. по-ле! м. под ле = ходи но. — смо-ле! м. смот ле = смотри но. — со-ле-ся-со! = подиви ся но! — вка-ле! м. вкаж ле = покажи но! — мо-ле! м. мов ле = мови но, кажи но! — хо-ле-хо! (із ход ле ход) = ходи но.

Від частиць ой і ня утворюють ся форми повельникові: ой-те-ле, ойте. нйй-ле-нйй. нййте-ле-нййте. (нйй можна

впрочім уважати також яко стягнене форми няхай imperat. від няхати загальноруск. нехати. в східногал. най укр. хай).

В декотрих місцевостях західної Лемківщини не відкидає ся наконечне ь в повелънику, повстале з ослаблення голосівки и н. пр. ходь Вв. Ту. — лазь Ту. — возь Вв.

Неопреділеник (Infinitivus) визвучає звичайно на ти: быти, гварити, писати, місцево пр. в Лабові... на ті: быті, йісті, піті, пісаті, глядаті. В піснях лучають ся форми неопреділеника також і на ц: спац, брац, газдувац, справиц, господариц, форми заволочені з пісень сусідних угорських Словаків. Дуже рідкі суть неопреділеники на т (із ть) місто ти пр. здогадат, робит. Стягнені форми неопреділеника: ляти psl. лияти cf. pol. lać, сяти м. сїяти, сьмяти ся м. сьміяти ся, рідко також бати ся м. бояти ся psl. кояти см. čech. báti se, slovac. bát sa pol. bać się. Примітні суть форми неопреділеника виражаючі дійство многократне: мыяти Б. öfters waschen, часто мити. — пияти Б. Th. öfters trinken, часто пити. — пасати Б. oft weiden.

Місцева форма неопреділеника зивяти (= загальноруск. зівянути) єсть неорганічна (від кор. **к**ад муєла-б хіба повстати форма: *вяти) а утворила ся по фальшивій аналогії з огляду на неопреділеники: ляти; пяти, кляти і т. п. (також і у Долів подекуди: зівєти).

Причасники (Participia) Про дїєприложники теп. дїй. ст. гл. стор. 110. Дїєприсловники вживають ся трохи частїйше ніж дїєприложники, іменно в піснях. „Зажуриў ся астряб мыслячи думає, не хоче сам жити, женити ся має“.

Причасник (дїєприсловник) минувшика дїйного стану I. погодивши Бер. має значенє: nach einer Weile, später, по хвили, згодом, перегадом. (в літописи Самійла Величка: **М**ало зась погоди́вши и самъ **С**ѣрко на кони всѣ́къ и скочикъ тѣ́дѣ).

Декотрі причасники минув. дїй. ст. II. мають значенє приложників н. пр. присталый reif гл. стор. 110.

(Про причасники минувш. дїй. ст. II. в формах описаних гл. низше).

Причасники теперішника стану страдного гл. стор. 110.

Причасники минувшика ст. страд. на -ть уживають ся в лемківскім говорі частїйше; часті також причасники мин. ст. страд. на -нъ. Причасники мин. ст. страдного творять ся в лемківскім часто також і від неперехідних глаголів (verba intransitiva) гл. стор. 111.

Аорист. Слїди аориста находимо тепер лишень в означеню условника н. пр. писаў-бы-м, писаў-бы-с, писаў-бы; писали-бы-сме, писали-бы-сте, писали-бы — або я бы-м писаў etc. а також в сполучниках: абы, бы, кебы, кобы, жебы, якбы (што-бы, коли бы), хоц бы.

Условник давноминувшика (Plusquamperfectum) я бы-м быў писаў або быў-бы-м писаў, писаў быў-бы-м etc.

*Спряженє без наростка теперішничого (Conjugation
ohne das Praesenssuffix).*

(кѣд). теперішник: вім, віш, віст; віме, вісте, ві-
дят (дуже рідко уживане); частїйше зложені глаголи повісти,
доповісти etc. повім, повіш etc. imper. повідж, повіджме,
повіджте (повіч, повічме, повічте).

(дад). теперішник: дам, даш, даст; даме, дате, да-
дут. Повельник утворює ся від пня да. дай, дайме, дайте,
також причасники: даючий -а -е; даючи.

[неопредїлений: дати; причасник минушого ч. ст. дїй. І.
склонний давший; несклонний давши (рідко уживані). прич.
минув. ч. ст. д. II. даў, дала, дало; прич. мнн. ч. ст. страдного:
дат, дата, дато].

(ид). теп. йім, йіш, йіст; йіме, йісте, йідять. Повель-
ник: йідж; йіджме, йіджте (йіч; йічме, йічте).

Ивші форми такі, як в загальнорускім.

(ієс). теп. (єсм) єм, єси, єст (є); єсме, єсте, єут (є-онтъ
psl. сжтъ). В першім лиці ч. ед. говорять також: єс, єст. я єс
або я єст II. рідко я є Рхв. в другім л. и часто відпадає без-
слїдно: ты єс; декуди в західній Лемківщинї ослабляє ся на
ь: єсь.

(я єм ддма. ты дома єси. він дома єст Нов. я єм дома Жер.
ich bin zu Hause. — я єст х хыжи Лб. ich bin in der Hütte. —
я єс ту II. — ты єс II. — цїлу ночьку-м пила, але єм не
пiana Кв.)

Місто єсм, єм подекуди, іменно в описаних формах, єом.

Місто єст часом є. Лучка не зелена, бо є выкошена Врхв.;
місто не єст говорять не є в знач. нема пр. не є матере (мацере)
Врхв. = нема матери.

Місто єсме чути подекуди також єсмы.

(Тут ще згадаєм про теперішнього часу причасник, котрий має наросток теперішниковий *о*. (с-о-нт) суцйй. суцйй cf. *slovas. súci*. н. пр. не суцйй до ничого = не суцйй ні до чого. — зроблено, як суцо Жер. *es ist gemacht, wie es sich gehört*. — не суцйй Ту. *untauglich*).

[від пня *бжд* творить ся теперішник буду в значеню: его; — причасники теп. ч. ст. д. будучий, будучи рідко уживані).

від пня *бѣ* творить ся неопреділений бути (быті) = *psl. бѣти* загальноруск. бути; прич. мин. д. ст. I. бывший; бывши (дуже рідко уживані). — прич. мин. д. ст. II. быў, была, было. — прич. минувшика страдного стану: (бытый). за-бытый. за-быта, за-быте *vergessen*. — з-бытый. з-быта. з-быте) не збытый що не дасть збути ся, чого не мож поспекати ся. річ незбыта Пол. = річ, котрої збути годї].

Описані форми глагольні (Umschriebene Verbalformen).

Минувшик ст. дій. (*Perfectum act.*) складає ся з причасника минув. ст. дій. II. і теперішника спомічного глагола *їсма*. В першім лиці єд. числ. приймає сем форму ем і кладе ся в лемківскім у всіх родах, тимчасом в східногалицк. ем стоїть лише в мужескім роді, в женск. і середнім же стягає ся на м. В 3. лиці ч. єд. і мног. спомічник відпадає. Східногал. ч. єдиничне: 1. збирав-ем, збирала-м, збирало-м 2. збирав-есь, збирала-сь, збирало-сь 3. збирав, збирала, збирало. ч. мног. 1. збирали-емо. 2. збиралисте. 3. збирали. в лемківскім ч. єд. збераў ем, збераўа ем, збераўо ем. 2. збераў ес, збераўа ес, збераўо ес. 3. збераў, збераўа, збераўо. ч. мног. 1. зберали есме. 2. зберали есте. 3. зберали.

Також уживають ся стягнені форми: зберала-м (збераўа-м), зберало-м, зберала-с, зберали-сме, зберали-сте.

Декуди в Сяніччині єси має форму єсь. пр. кед єсь ня не хтіла Вв.

[ходила ем до лыса Врхв. — не чуўа ем того II. — загребуа ем землю II. — ходиўа ес до міста II. — напеклўа ем хліба Смрк. — была ем, было ем Рхв. — купуваўа ем, купуваўо ем II. слышаў ем, слышала ем, слышало ем, слышали есте У. — был ем. была ем. было ем Кр. — быў ем, быўа ем II. — пішол ем. пішла ем. пішло ем Кр. — нюс ем. несла ем. несло ем Кр. — смотрил ем. смотрила ем Кр. влапіла ем. глапіў ем. глапіла ем Лб. — ходила-с Кр.

Положене спомічника єсть в лемківскім свободнійше; іменно в піснях може він розлично переставляти ся. Кому я найвеце дверка отверала, тому шугайови єм ся не достала Врхв. — тепер ня не возмеш, як пєс єс ня зрадиў Врхв. — сьпівай дівчатко, як єс сьпівувала Врхв. — стратила-м хустечку, цысте ей не нашли? нашли єсме, нашли, але ей не даме Врхв. — як єм пасла вувцьї, ходила єм в гуньцьї Врхв. — сте ня виховали Вн. — не повім нікому, же єм ту служила Рад.

Складні минувшика д. ст. в лемківскім ще живо почувають ся яко осібні части, тим часом в східногал. вплив тих же частій єсть сильнійший а почуте язикове люду вже складнів форм зложених часто не відріжняє н. пр. ходивем, ходилає, ходилисмо, ходилим.

Місто єм (єсм) иноді кладуть сом н. пр. гвариў сом, гвариўа сом, гвариўо сом. — рубаў сом чатину овечкам на зиму, рубаў сом цілий ден овечкам на тыжден У. (в словацкім som = єсм; тож і в минувшику пр. Já som sa nazdala, že sa pole blyská, a to si muoj milý na pišť'alce piská!

часом спомічник повтаряє ся пр. мати моя наймиленьша ци-є спала-с? Ту.

Для вираження минувшика кладуть перед причасником минув. ч. ст. д. II. також лише заіменники я, ти, він пр. я, ты, він пискаў, я, ты, оно пискала, я, ты оно пискало. мы, вы, они пискали.

Примітні суть причасники минувшика ст. дій. II. з I. кл. глаголів, у котрих є стієняє ся на ю (забиток з давнійшої доби нашого язика) як: вюў (вела, вело), мюў (мела, мело), плюў (плела, плело), — нює (несла, несло), вюз (везла, везло). — грюб (гребла, гребло). — рюк (рекла, рекло), тюк (текла, текло), влюк (влекла, влекло), пюк (пекла, пекло), люг (легла, легло).

В Лабові говорять також бюг місто і у Лемків загально вживаного біг. — він побюг Лб. er lief fort. — він прибюг Лб. er lief herbei. — деє забюг? Лб. wo bist du hingelaufen?

Подекуди також глагол II. кл. мерзнути (psl. mrъznъti congelari) творить причасник минувш. ст. д. II. тим способом, що ну відкидає а є стієняє на ю (по образу: вюз) — мюрз Лб. минувшик: замюрз єм, замерзла єм, замерзло єм. — кін замёрз Лб. das Pferd erfror, в загальноруск. кінь замёрз.

від ревати brüllen: реваў, ревала, ревало корова ревала Тих.

Про причасники мин. ст. д. II. у глаголів другої кл. гл. стор. 110.

Замітні причасники мин. ч. ст. д. II. утворені від повного пня: што ся ти стало Ту. = що тобі стало ся. — переплынуў ріку Д. = переплив ріку. —

У декотрих глаголів тойже класи творить ся причасник від коротшого пня (у деяких з вином мужеского рода єд. числа, котрий творить ся від повного пня пр. від цофнути: цофнуў, але: цо фла, цо фло, цо фли, подібно: крикнуў, але: крикла, крикко, крикли). куля канона бухла Вв. die Kanonenkugel schlug ein. — мы ся гет цо фли Вв. wir zogen uns ganz zurück. — порпібачом му штухла до чела О. sie stieß ihn mit der Feuerkrücke an die Stirn. — гроши цупли з ялицы Вв. das Geld fiel mit (klingendem) Geräusch aus der (hohlen) Tanne heraus. — лишка шуркла ся до коморы Вв. der Fuchs huschte in die Kammer hinein. — она шарпла Ту. = sie zerzte, sie riss heftig. — до кышені сягла Ту. sie langte in die Tasche. — она крикла Р. sie schrie auf.

Примітні також форми від глаголів многократних: мыятв, пияти, пасати. — мыяў, мыяла, мыяло. — пияў, пияла, пияло. — пасаў, пасала, пасало. білы рученькы мыяла Б. — пияли, пияли два брата з Моравы Б. — пияў бы я, пияў, але палюнечку Б. — гуляли, пияли два хлопцы с Тылявы Ти. — лем тота зосгала, што кравы пасала Б. — кады єсь пасала татовы воличкы Вв. — як я уці пасаў, дост ем ся нагасаў Б.

Стягнені форми: ляў, ляла, ляло (psl. лилалъ, -а, -о), сяў м. сїяв (psl. сѣилъ). — баў ся, бала ся, бало ся м. бояв ся, бояла ся, бояло ся (psl. боялъ сѣ (єсть), бояла сѣ, бояло сѣ).

Давноминувшик стану дійного (Plusquamperfectum act.) утворює ся з причасника минувш. ч. ст. дій. II. відносного глагола і з минувшика спомічника быти. ходиў (ходил) ем быў, ходиўа (ходила) ем быўа, ходиўо (ходило) ем быўо. пришоў быў додом. — Або теперішник чи минувшик глагола сполучає ся з незмінним было або бывало. было ховую коні. бывало ховую коні. бывало єщіваш што вечера. бывало голиў добрі. бывало ходиў по майдані.

Будущик у глаголів довершених (Verba perfectiva) виражає ся формами теперішника: напишу, выкосиме, зробиме, гурву (урву), за ма жу, прыде ш (прийдем) etc.

Будущик глаголів недовершених (Verba imperfectiva) означає ся сполукою неопреділенника або причасника минувш. ч. д. ст. II.

з теперішником від быти: буду писати до Львова. буду писати до Гамерики. буду збираю грушки. будешся жениу. будете косили. будеме йісти. будеме пити. будеме грати. — под гев! бо тя будут бити komm' her, denn sonst wird man dich schlagen.

Часом лучать також неопреділений відносного глагола з теперішником від зачати. — як юж вшытко звезете, зачну вам платити wenn ihr schon alles zu Wagen herbeigeführt haben werdet, werde ich euch zahlen. — заран зачнеме косити morgen werden wir mähen зрив. в старословеньщині: **начнемъ дѣлати.**

Рідше складає ся теперішник від хотѣти з неопреділений відносного глагола н. пр. знов хоче дойч падати es wird (wahrscheinlich) wiederum regnen порівн. старослов. **неко и земля кѣжати хощетъ.**

Стан страдний (Genus passivum). Стан страдний виражає ся: 1) злукою форм дійного стану із заіменником ся у всіх лицах єдиничного і многого числа. знесе ся. звяже ся. пише ся. хыжа кладе ся. швабликы зажегли ся Вн. коні ховуют ся. ябка збирают ся. трава скосила ся. бандуркы одзобуют ся. пшениця выжаю ся. лнхо забыло ся. 2) злукою причасника минувшого часу ст. страдного з формами есм, буду, быу. ем хвалений. ест написано. буду огварений. буде оправено. буде стятий. быуо (было) скошено. ярец быу звезений. пны были статы. колода была розогнана Р. — хуопче! сид тихо, бо будеш битый II. Bube! sitze still, denn sonst bekommst du Schläge (wirst du geschlagen werden. — танцюй же ты зо мною і я с тобом буду, хоц каждую недѣлю бита про тя буду Б.

4. До словоладу (Syntaxlehre).

Хотай ставляне поодиноких частий реченя в лемківскім, як і загально в рускім, єсть дуже свободне, все-ж таки Лемко присудок (praedicatum) радо кладе на першім місци пр. читат жак книжку der Kirchensänger liest das Buch. лые дойч der Regen giesst herab. полетиу астряб der Habicht flog weg. не дошли грушки die Birnen wurden nicht reif (erlangten nicht ihre Reife). скошили газдове траву die Wirthe mähten das Gras ab. гварили сьвідкове die Zeugen sagten aus. писали до мя з Гамерики братя meine Brüder schrieben mir aus Amerika.

Стройня поздогадна (Constructio ad synesin). Коли підмет стоїть в числі єдиничнім, але заключає в собі понятє многости, то присудок може покласти ся в числі многим. Моя родинонько посходте ся ку мнї Б.

Для оказаня чести, коли говорять ся про старші особи або до таких же осіб, кладе ся присудок в многім числі, хоть підмет стоїть в числі єдиничнім (pluralis reverentiae, многота почитна) пр.

Ой мали мы шире поле, та жида забрали,
Ой мали мы штыри воли, та тато продали —
О женили ня молодого та на пустї хаты,
І казали: теперь сыну почний газдувати! Я.

так мі повідали няньо Р. so sagte mir der Vater.

Кобы мі мамуся с чорной землі встали, тобы ся на догном в порох россыпали Рхв. Würde meine Mutter dem schwarzen Grabe entsteigen, so würde sie vor Gram über mein Unglück zu Staub zerfallen.

І в говорі галицкнх Лемків місто східногалицкого Ви, Ваш, Ваша, Ваше в мові учтивій (in höflicher Rede) говорять ся часто онв і их (ix). пр. але знають, як продам паця, то половинка їх Рад. aber, wissen Sie, wenn ich das Ferkel verkauft haben werde, werde ich Ihnen die Hälfte des eingelösten Betrages geben. східногал. але знаєте, як продам паця, то половинка Ваша. — Их милост! я свою половинку юж дарую Им Рад. Euer Gnaden! meine Hälfte will ich schon Ihnen schenken східногал. Ваша милість! я свою половинку вже дарую Вам.

велич яко придаток (Attribut) єсть все послїставне н. пр. верба-велич eine sehr grosse Weide. заря-велич sehr grosser Feuerschein. рыба-велич sehr grosser Fisch. рыбы-велич sehr grosse Fische (в послїднім примірі велич має знач. collect., тому sing. придатку побіч plural. сущника опредїленого; constr. ad synesin); тим часом в східногал. велич часто представляє ся: велич-гора ein sehr grosser Berg. велич-льє ein sehr grosser Wald.

Приложник (або причасник приложниковий, також заїменник і числівник) яко придаток може стояти також і послї опредїляного сущника пр. треба стільця широкого О. Ein breiter Stuhl ist nöthig. — Бо мій Яєь коханий маў очка сивенькы, личка румяненькы Р. Denn mein lieber Hans hatte graue Augen und blühende Wangen. — А Боже мій прелюбєный М. Du mein

liebster Gott. — ішоў раз вояк стары з войска Мо. es gieng einmal ein alter, ausgedienter Soldat. — отец духовный geistlicher Herr. — Попід гай зелененький брало дівча лен дрібненький Ку. Unterhalb des grünen Haines sammelte ein Mädchen die feinen, kleinblättrigen Leinstengel. — Боже мій єдиний, Боже мій предобрий! Рад. Du alleiniger, Du gütigster Gott! — Подуй вітре, подуй без поле зелене Кв. Wehe o Wind über's grüne Feld. — Бог милостивий повідат Петрови Я. der barmherzige Gott sagt Petrus. — Госпоць Бог ходвў по земли і показуваў чуда розмаїты Я. Unser Herr Gott (Christus) wandelte auf Erden und zeigte verschiedene Wunder. — она бере нитку дротову Д. sie nimmt einen Drahtfaden. — дерево ягодове Д. Maulbeerbaum. — Быў єдєн богач великий Тих. Es lebte einmal ein sehr reicher Mann. Дарую ти шитко добро своє Мо. ich schenke dir mein ganzes Hab und Gut. — нашоў там торбу тоту свою Тах. er fand dort seine Tasche. — він завсе выпивў молоко тото Тих. er trank immer diese Milch aus. — стаў бити жидів вшиткых Мо. er fieng an alle Juden zu schlagen. -- мали дост што їсти и жена и дѣти шиткы Ви. sie hatten genug zu essen sowohl die Frau, als auch alle Kinder. — а другый хлопец зістаў і кінь другый зістаў Я. und der zweite Knabe und das zweite Pferd blieben unversehrt.

Межи сущником і приложником або причасником яко придатком можуть також иньші опредѣлення стояти пр. жаль маю великий Рад. — і вєце знаку од той дзюры скырвавеного не было НВ. — тільки єдну шибу оставиў отворєну Мо.

Для означєня неопредѣленого підмету, відповідно німецькому man, уживає ся часто 3. лице єд. числа, тим часом в книжках кладе ся 3. лице мног. чис. н. пр. приберат уцї, потом чухре man reinigt die Schafe entsprechend, dann kämmt man sie, прибирають вівцї, потім чіхрають їх.

Чисто ладить ся сполучник часовий, условний або допустний з неопредѣлеником глагола, іменно, коли має виразити ся дійство взагалі (подібно і в загальнорускім) пр. як засьпівати, то веселійше wenn man singt, so ist es lustiger; лемк. код уцям дати соли, прилїтат солярник і зберат сіль з жоўоба wenn man den Schafen Salz schüttet, so fliegt ein kleiner Vogel herbei und klaubt die Salzkörnchen im Trog auf. кой добре погновити тото поле, буде на ным пшениця wenn man das Feld entsprechend düngt, gedeiht auf demselben der Weizen. хоц робити як суцо дякы нєма auch wenn so gearbeitet wird, wie es sich gehört, findet man keine Anerkennung (дословне: bleibt der Dank aus).

еден уживає ся подекуди і у галицьких Лемків мов родівник неопре́дїлений в німецькім, рівно як у Руснаків на Угорщині пр. баба на єднім загонї ночувала коло ґруль Мо. ein Weib übernachtete im Freien auf einem Feldstücke die Kartoffeln hütend. — увидьїли єдну хыжу Р. sie sahen eine Hütte. — зашли до єдного льїса НВ. sie kamen in einen Wald. — жебы му зробіу єдну палицю НВ. damit er ihm einen Stock verfertige. — выостри сой єден ніж НВ. wetze ein Messer aus.

єден в числї многім кладений перед иньшими числівниками основними виражає так як в східногал. який число приближно, недокладно пр. за єдни двадцет минут Мо. = etwa in zwanzig Minuten, nach Verlauf von etwa zwanzig Minuten, менше більше в двайцяти мінутах; за яких двайцять минут (гл. за з пересмивком). — пан выслау штыри бочки вина і з єдних других штыри бочки пива і з єдних може шість згорівки Вв. der Herr schickte vier Fässer Wein und wieder etwa vier Fässer Bier und etwa sechs Fässer Branntwein.

Присловник так при приложниках пр. же она ма так красну одєжу Р. — він зістау так голый, як биу гводи Мо. (також і в говорі бойківскім така річня і так чув я з уст бойкині коло Дрогобича: для тих хробаків жию (бесїда була про дрібні діти), они так бідні!). Звичайно у нас уживає ся в таких зворотах заіменник такий при приложниках, отож: такий красний, такий бідний, такий богатий, такий високий.

Форма повельникова буд все кладе ся оперед в таких вираженнях: буд хто загальноруск. хто будь, хто небудь wer immer. буд што загальноруск. що будь, що не будь was immer. буд чим загальноруск. чим будь, чим не будь mit was immer. буд на чим східногал. на чім будь auf beliebiger Unterlage, auf beliebiger Basis. буд як східногал. як будь, як не будь auf beliebige Weise. буд якый східногал. який будь was immer für ein. буд чий загальноруск. чий будь wem immer gehörig.

Подібно кладе ся самый перед такий отож: самый такий в східногал. такий самый пр. они мали самого такого млынка Вв. sie hatten eine ganz ähnliche Handmühle.

рець П. (= старосл. рѣци; тепер найбільше уживана форма повельника в лемківскім єсть: реч) уживає ся яко слово вклїтне пр. так, рець, было П.

Межи заіменник такий або який означаючий близше приложник можуть також иньші определєня стояти пр. жебы я знау, же дзяд мі таку торбу добру даст, тобы-м му навіть остатній

жупан зо ся зняў Мо. = коби я знав, що дід мені дасть таку до-
бру торбу, тоби-м му навіть последній жупан із себе зняв. — вы-
пытуе ся його, якый там скарб ест великий Тих. = в. с. його,
який великий там скарб.

Межи приложниками або числівниками а також і межи гла-
голами, котрі суть злучені сполучником і, можуть перед сполучни-
ком також иньші опредѣленя стояти пр. довгый міх і широкий
ein langer und breiter Sack. — лиха година пришла і тяжка es
kam eine unglückselige und schwere Stunde. — пятьдесят років
прежиў і два er lebte zwei und fünfzig Jahre. — та ся найіли
дос жиды і напили Вн. die Juden sättigten sich mit Speise und
Trank zur Genüge.

Теперішник повістний (повіствующий praesens historicum)
уживає ся у галицких Лемків рідше, ніж у Лемаків і загалом
у Руснаків на Угорщині пр. тай повідат циган до кумы Вн. und
der Zigeuner sagte zur Gevatterin. — пришоў домів і гварит дома
Вн. er kam nach Haus und sagte zu Hause angelangt. — воўк при-
шоў на обору та взяў дитину з ганку тай втіче з ньоў Вн. der
Wolf kam in den Hof, raubte das Kind und lief mit demselben weg. —
рано ся пробудит Вн. am Morgen erwachte er.

В реченях умовних (Bedingungssätze) може часом випустити
ся при минувшіку глагола быти сполучник умовний бы (властиво
сціненіла форма аориста) пр. як было не дзевче, тобим гин но-
чуваў Вн. = як би було не дівча, то бим там дальше ночував. —
як быў не сусід, тоби-м ся втопиў в вирі Вн. як би був не су-
сід, тоби-м etc. — з грошей было нич было, а з баранка ти буде
Вн. = з гроший було бы ти нічо було (т. е. з гроший не мав би ти
користи), а з баранця будеш мати зиск. — же з тих дванадцет
яец было было дванадцет курок Вн. = що з тих дванадцяти
яець було би було дванайцять курок.

В бесіді зависимій або ускісній (oratio obliqua) кладуть нераз
приведені слова дотичної особи незмінені, хоч реченє починає спо-
лучник же або што пр. старший брат до молодшого брата пові-
дат: же йїджме твій хлїб перше Б. — повіла ті дівцї
тота голова, жебы йї зазріла в праве ухо: што там увидиш,
то вшитко твоє — бер, іди домів с тим а придасть ся
тобі Р. — другый гварит, же менї так само хоче ся пити
Тих. — гварила, што волїў бы мя тот збуй забити, ніж
ем ся мала таких грїхів допустити Р.

іти має в лемківскім значенє обширнійше: переносити ся
з місця на місце тому: іти на кони, іти коньом zu Pferde rei-

ten, іти вілми (волами) або быками, іти на возыі, іти возом mit einem Wagen fahren; іти на корабльї (іти на шифї) segeln, schiffen; іти на ногах zu Fuss gehen (пр. так мы пак с Тревїза дале пішли на ногах до Ляйбаху Вв. wir giengen weiter zu Fuss von Treviso nach Laibach. — вийти на коня sich auf's Pferd setzen, вилїзти на коня. — вийти на дерево або на стром auf den Baum klettern пр.

Горї сеюм ішоу, два грейцарї нашоу —

Так ся нима тышиу, же на сливку вышоу Рхв.

везти ся уживає ся місто „їхати“ пр. везе ся єден пан штырьома кінми Вв. = Їде один пан штирма кіньми es kommt ein Herr gefahren in einem mit vier Pferden bespannten Wagen.

подібно уживають нести ся на кони в значеню їхати верхом (або верхи). нюс ся на коня Вв. er ritt zu Pferde, їхав на кони.

пустити ся уживає ся иноді в певних випадках так, як в цньших говорах руских: взяти, взяти ся, яти, имити пр. вояк пустиу ся іти Мо. der Soldat fieng an seinen Weg fortzusetzen (wollte weiter gehen).

скламати verb. trans. в знач. betrügen; verführen. пр.

За што бы мя пан Біг скарау,

Же я девят дьївок скламау? Вв.

Wofür würde mich unser Herr Gott strafen, dafür dass ich neun Mädchen verführt habe?

смотрити в значеню: пильновати. смотрю свою роботу Т.

звянути кого Сн. wörtl. jemand welk machen, verursachen, dass jemand die frische Gesichtsfarbe einbüsst. (в піснях). жалы мойї, жалы як єте мя зівали Сн. Kummer und Sorgen wie arg habt ihr mich zugerichtet!

до купы ся здавати СЗ. übereinstimmen.

падати до чого Ч. worauf Bezug nehmen.

рахувати за штось wofür halten. они го рахували за глупого Тих. sie hielten ihn für einen Dummkopf.

внести в суд Мо. подати до суду die Klage gerichtlich einreichen.

обходити кого З. укр. кого обпатрювати гал. осмотрювати, осмотряти.

напирати ся на кім Б. dringend von jemandem verlangen.

в чім розуміти Тих. worunter verstehen. што в тім розуміу was er darunter verstand.

стояти в значеню „трівати“ в таких зворотах: красна погода стоїть на дворі Вв. es ist schönes, heiteres Wetter. — весілля стояло за три дні Вв. die Hochzeit dauerte drei Tage lang.

класти ся З. пр. добрі ся не кладе die Verhältnisse gestalten sich ungünstig, die Aussicht ist traurig.

стояти о кого sich um jemanden kümmern. о мя не стоїт Врхв. er kümmert sich nicht um mich.

прагнути на щось ааf etwas absehen. на мій вінок прагне Лип. er hat es auf meinen Jungfernkranz abgesehen.

іти по вандрівцї den Weg wandern. ішли дале по вандрівцї Нв. sie wanderten ihren Weg weiter, sie setzten ihre Reise fort.

на зраді стояти Врхв. на зраді стати НВ. Verrath begeben; verrathen. пр. товариш, товариш! на зраді мі стоїш Врхв. mein Freund! du hegst Verrath gegen mich! она му не хтила помочи готовити, лем му хтила на зраді стати НВ. sie beabsichtigte nicht beim Speisebereiten ihm behilflich zu sein, sondern sie wollte ihn verrathen.

роздумовати в чим worüber nachdenken. хлопець собі в тым дуже роздумоваў Р. gespannt dachte der Knabe darüber nach.

дораджати кого Р. jemandem rathen, jemand Rath ertheilen.

торгувати ся на штосі Рад. worüber handeln. торгували ся на мыто с циганом.

Заіменники (Pronomina).

1. Пень а. а-дя! Чр. = адде! атде! lat. ессе; — в га-ле hieher, га-н-де dorthin, га в! hieher виступає еще придиx г, рівно як і в частици вплітній (Übergangspartikel) гай. — іщи я на такі споведи не бѣўа, жебы гай х чіжемках на сповід ходиўа (пісьн).

2. Пень е. ге. гей яко частица прихвальна ja! ге-в! hieher! hier! — ге-ва-ды Зл. hieher! — ге-ле-ге! her da! ге-н-то vorge-stern. — в! ja!

ле почіплене до пня заіменникового е дає в лемківскім, так як і у Лемаків угорських, викличник оле. пр. оле нам позычте кірце Вн. — he! leihen sie uns einen Scheffel. — оле мі так вкаж, де то Вн. he! zeige mir, wo das ist. — оле мі тоту жену продай! Вн. he! verkaufe mir diese deine Frau. — оле тоту сьпіванку за-сьпівайте! Ч. he! singet dieses Liedchen!

3. Пень ть. Місто той, та, то вживає ся в лемківскім звичайно тот, тота, тото, місто ту тоту, місто ті (nom. plur.) тоты.

Від пня ть творять ся слідуючі присловники: ту. ту-ка. ту-ка-й. та-м. та-ма-ды. та-ма-ле. та-ма-ль. та-му-сь. та-мо-к; до-та-ль. до-т-ля; за-та-ль; за-т-ля; по-та-ль; по-т-ля; од-та-ма-ль (оттамаль); та-ды (з та-нды); та-ды-ва-ль. та-ды-ва-й; та-м-та-ды; та-ма-ды-й; то-в-ды; то-г-ды.

До пня заіменникового ть належить рідник від заіменника вказного то яко присловник уживаний для означеня поводу і причини: того пр. того ся тьшу Врхв. deshalb freue ich mich. — не баную того Врхв. ich empfinde deswegen keine Reue. — не того-м ту пришўа, жебы-м иїўа, пиўа, лем того-м ту пришўа, бы-м ся веселиўа Лб. nicht darum bin ich hieher gekommen um zu essen und zu trinken, sondern darum bin ich hieher gekommen, um mich zu unterhalten. В східногалицькім частійше вживає ся дайник тому, а в українськім творник тим в подібнім значеню.

4. Пень кь. В частицях: ке-д; ко-д; ко-ды; ка-ды (з ка-нды); ка-ды-ва-ль, ка-ды-ва-й; до-ка-ль; до-к-ля; од-ка-ль; за-ка-ль; за-к-ля; по-ка-ль; по-к-ля; за-ч; на-ч; ко-ли; да-ко-ли; ни-ко-ли; ко-й; ке-бы.

До пня кь належать частиці че-нь, че-й, а-че-нь-бы, а-че-й-бы. — а ченьбы я шварне дівча достаў Рад. möchte ich ein nettes Mädchen zur Frau nehmen.

Боже мій миленький, який я маленький,

Кобы дожджик пришоў, а чейбы-м пыдйшоў! Кв.

Du lieber Gott, wie klein bin ich doch! würde ein leichter Regen fallen und mich benetzen, vielleicht würde ich doch ein wenig emporwachsen (scherzhafte Lied).

Заіменник відносний котрый = qui, welcher уживає ся взагалі не часто пр. мам я красну дівку, котра знає розмаїты єпіваньки Р. ich habe eine schöne Tochter, welche verschiedene Lieder singt.

До заіменника котрый може долучити ся заіменник вказний то (завсїгда в середнім роді): котрий то, котра то, котро то а іменно для піднесеня і увидатненя пр. і частку не пожила, котру то частку виплювала Б.

Місто відносних (relativa) котрий, чий, хто в ріжних падежах числа єдинч. і мног. часто кладе ся несклонене што пр.: газда, што єїно косит = г. котрий єїно косить; — пут альбо дорога, што йїде = котрою їдуть; корыта, што ся хлїб опалат = к., в котрім хлїб опалає ся; зозуленьки понїміли, што долины огласили (пїснь) = з. п., котрі долини огласили — або лучить ся несклонене што з відповідним падежем і числом заіменника и, я, є

(він, она, оно) н. пр. газда, што його хыжа г лысы = которого (котрого) хыжа в лёі. — птахы, што іх г наших лёсах поўно = п., котрых в наших лёсах повно. — юж ся пощипала тота піщалечка, што она піскала попід окенечка (піснь) = п., котра піскала попід віконачка. — чкода, Боже, того, што заградка його (піснь) = того, кого (або чия) загородка (городець).

котрый яко заіменник неопреділений, означае поділ влагалі а може класти ся в числі єдиничнім, хоть виражае повяте многости пр. мы там трунок пили, хтє хотыў, котрый згоріўку, котрый вино, котрый пиво Вв. wir labten uns an den (gespendeten) Getränken, je nach Belieben, die einen tranken Branntwein, die anderen Wein, wieder andere Bier. — котра не червена, котра красы не ма die einen sind nicht frisch, die anderen nicht schön (дословне: die eine ist nicht roth, die andere nicht schön: піснь про дівчата). Подібно уживае ся також хто (кто).

Вказне то часом выпускае ся перед відносним што н. пр. што добре, гідны ся платит = то, що добре, гідно платить ся.

што може иноді переняти наряд частиці часової (Zeitpartikel), і заступати місце кой (загальноруск. коли) пр. розпуст = „што сьніг пустит на яри“ = коли сніг пустить на весні.

Рідник від заіменника питального што, уживаний яко присловник: чого, в стягненню чо пр. чого-с пришоў? або чо-с пришоў? в східногал. тут найчастійше стоить дайник: чому-сь пришов?

У виразів никто і ништо приіменник кладе ся перед ни н. пр. до никого zu niemandem, по ничому дословне: um nichts. быкы тепер (тераз) по ничому die Ochsen werden jetzt spottbillig verkauft. на нич zu nichts. перед никым vor niemandem. до ничого zu nichts; тим часом в східногал. говорять ся: ні до кого, ні почому, ні на що, ні перед ким, ні до чого (в польск. do nikogo, na nic, przed nikim, do niczego).

кн (кі) уживае ся тут і там яко частиця вплітна: пр. фрайі-речко моя под ня выпровадиц кн на нову гору, де ня мають забиц Ту. — Марысь моя Марысь, чом до ня не гвариш? кі єдно сьловечко, моя фрайречко Б. — дай же мі кі в полю быти Ту.

До пня къ належить також частиця ка (кы, к), що почіпляе ся до заіменників і присловників: хто-с-ка. што-с-ка. якый-с-ка. яко-с-ка. коли-с-ка. інес-ка; інес-кы. што-си-к. от-же-к. та-мо-к. яко-си-к. де-си-к.

5. Пень якъ. який тут і там в лемк. також акый. акы. як. яко.

Заіменники неопреділені. хоц якый. бодай якый. буд якый. ниякий. якый си.

Присловники неопреділені. хоц як. буд як. бодай як. нияк. якоси. якосик. якос.

який в значеню котрий, яко заіменник відносний (pronomen relativum). она ділит челяд свою, яку має Д. sie vertheilt den Maisbrei unter das Gesinde, über welches sie verfügt.

Частиця як уживає ся в говорі галицких Лемків частійше яко сполучник умовний (coniunctio conditionalis sive hypothetica) пр. як хочеш, то і ціле пекло возму Мо. wenn du willst, so werde ich alle Teufel (die ganze Hölle) gefangen nehmen — а також яко сполучник часовий (с. temporalis) пр. як гмераў Онуфер, так коло него заводила жена Вв. als Onuphrius im Sterben begriffen war, wehklagte die Frau neben ihm східногал. коли вмирав Онуфій etc.

6. Пень инъ. инакый (онакый). іншакый. adv. іначе (иначе, оначе). інак. інако. инашак. інады. гинады psl. ииждоу. иижд'к *ἀλλὰχόθεν*, aliunde. (від онак утворений глагол: означити уживає ся в дуже обширнім значеню: ділати, по виводу властиво: минити, щось иншого робити).

7. Пень онъ. він. она. оно. (заступає заіменника личного 3. лице); для мужеского рода иноді уживає ся овін. нон, нона, ноно (із: он-он cf. slovac. open, она, оно. — ой піду я, піду на нон зелений вершенько Ту. — чо-с ходиў до ного качмаря? Вн. — не мам позірку, лем на нону гірку Врхв.); оне́ яко частиця втрутна ужив., подібно як німецке: dingsda. — оно-гды. оно-гды-ва-й vorgestern, vor einigen Tagen. — он-а-ды, он-а-ды-й, на-ды-й dorthin (із: он-а-нды). од-на ле (од-он-а-ле), од-на-ль von dort, von drüben.

8. Пень самъ. Заіменник самый allein, selbst, selber. deminut. саменькый mutterseelenallein. — сам раз ganz genau. само перше vor allem zuerst, allererst. Заіменник самый кладе ся перед такий: са́мый та́кий, са́ма та́ка, са́мо та́ке = вхідногал. та́кий са́мий eben derselbe. Они мали самого такого млынка Вн. = они мали такий самий млинок sie hatten eben solche Handmühle.

9. Пень сйъ (сь). В лемківскім сей, ся, се і сесь, сеся, сесе рідко стрічають ся в розговорній блесді; се виступає в зсувці: ни-се-ні-то Taugenichts, котрий то вираз уживає ся часто по всій Лемківщині. До пня єь належать частиці: са-ды hieher, diesen Weg (із: са-нды). са-ды-й. са-ды-ва-ль. од-са-ль von her. до-са-ль bis hier, bis da. са-м hier correlat. до та-м. там-сам hier und dort. праживник (збіля) росте там-сам по ўуках.

В присловниках знову-сь, таму-сь почіпне сь належить до пня сйъ (сь) і служити вказочно (дейктивно) до більшого уви-датнення пр. знову сь пішли до лыса Кв. — таму сь зістаў Тих.

10. Пень свѣ. Заіменник зворотний ся найчастійше кладе ся перед глаголом, а в реченнях підчинених (Nebensätze) понайбільше слідує безпосередно по частини або після заіменника на пр. добрі ся нагвариў = добре наговорив ся. як ся на дойч зберат = як на дощ збирає ся. як ся траву скосит = як траву скосит ся. ярец, котрый ся звеze = ячмінь, котрий звеze ся. Такий спосіб ладні находимо також і в староруских памятниках (пр. в хроніці Нестора: „И послаша Кыяне къ Святославоу глаголюще: ты княже чюждаа земля иишии и блюдиши, скоюа сѧ охлбивиѥ“); в українськѣм же кладуть тепер ся безпосередно по глаголу, з котрим той заіменник майже в одно спливає: робицця (робить ся). хочецця (хочеть ся). Виїмку становить в укр. лише єдиний зворот: як ся маєш? wie geht es dir.

При глаголах неперехідних мож иноді класти ся заіменник зворотний ся пр. на травнику ся зазеленіло Ба. der Rasen ergrünte травник зазеленів. — грозити ся на кого Мо. jemandem drohen комусь грозити. — загрозиў ся на него: будеш бануваў! er drohte ihm: du wirst es bereuen! загрозив єму: будеш жалувати! — смотріти ся schauen, смотріти, дивити са. — рджати ся wiehern. кін рдже ся = das Pferd wiehert кінь рже.

Енклітичний дайник си (пень заіменниковий свѣ) служить для узагальнення понятя: хто-си, який-си, што-си (штосі), де-сі, коли-си, котрий-си. дайте мі да-с фалаток хлѣба Вн. geben Sie mir ein (beliebig grosses) Stück Brod. — як я одтыль піду, кому-си жаль буде Кв. wenn ich von hier scheide, wird jemand Schmerz empfinden.

11. Пень нѣ. но уживає ся яко сполучник супротивний (conjunctio adversativa), однакож кладе ся рідше, ніж але, аль.

„Жебы я то знала, же я ту не буду, не носила бы я на бе-
[режок воду,

Но бы я носила на зеленый горбок, абы мі ся достаў тот
[шварный паробок Гр.

Ты татцю не плацай,

Но выводжай рогачи Лип.

Також частиця лем може иноді класти ся яко сполучник супротивний: не того-м ту пришўа, жебым йїа-пиўа, лем того-м ту пришўа, бы-м ся веселїўа Лб.

12. Пенъ вѣ служить яко частиця почіпна або долучна (Anhängepartikel). ка-ды-ва-ль. ка-ды-ва-й. де-ка-ды-ва-ль. та-ды-ва-ль. та-ды-ва-й. оно-гды-ва-й. по-не-ва-ч. по-не-ва-ж.

До надежні (науки про надежі Casuslehre).

Іменияк кладе ся в піснях часто місто зовника пр. грай же гудак, грай М. — товариш, товариш, позыч мі ногавиц Ба. — Янчік, Янчік! што ты зробуѣ, што сі ручку закрывавиѣ? Ба. — товариш, товариш! на зрады мі стоіш! — з далека, ты шугай, з далека обходжу! — лем бы мі ся шугай за тобом не цнуло! — долинь, долинь оріхова! кто ты буде оглашуваѣ? — зазуленька сива! де будеш кукаѣ? — касарня, касарня! бодай-с ся запала! — „ворож, ворож вороженька! кады моя дороженька, цы до неба, цы до пекла? mit diesen Worten wird der Marienkäfer (Coccinella septempunctata) von Kindern, wohl auch von jungen Mädchen, um künftiges Schicksal befragt. Wenn nun der Käfer, den man auf der Hand frei herumkriechen lässt, in kurzer Zeit in die Lüfte sich erhebt, so wird dies als ein glückliches Prognostikon angesehen; fällt hingegen der Käfer auf den Boden, so wird Missgeschick erwartet.

В так званих безпідметових реченях (т. є. реченях, в котрих хибує підмет граматичний) може підмет льогічний стояти в ріднику, іменно коли часть маси, часть цілого має виразити ся пр. гарды было люда es waren viele Leute anwesend. — было іх келя або было іх кельох es waren mehrere beisammen. — было там купця гідны es waren dort recht viele Käufer. — прибыѣ воды das Wasser schwoll.

Або в дайнику іменно у глаголів, котрі виражають мимовільний стан або мимовільне дійство. ревкат ся му er hat Magen-aufstossen. — чкає ся мі ich habe Schlucksen. — то ся вам кыхат, мате рыму Sie niesen stark, Sie haben Katarrh. — яео-с мі ся не памятач ich kann mich darauf nicht erinnern, ich kann es mir nicht merken, ich kann mich nicht entsinnen, es kommt mir nicht in den Sinn. — але воякови не терпіло ся в полові Мо. aber der Soldat, der im Spreu versteckt war, wurde ungeduldig.

При присловниках гарды і, гідны і, дуже, мало кладе ся часто рідник суцників (genitivus copiae et inopiae рідник многостний і недостатний), котра форма однакож має значенє збірнє. мат гарды і гороху er hat eine grosse Menge Erbsen. — было там купця гідны = es waren dort viele Käufer anwesend. ехідногал. було

там багато або много купців. — душе мушеры viele Blattläuse. — мало рыбы eine geringe Menge Fische.

Рідник якостний (genitivus qualitatis) пр. кедь ем не величка, румяного личька Вн. da ich nicht vom hohen Wuchse und von blühender Gesichtsfarbe bin. — хоц я худобного дому Лип. wenn ich auch von armer Herkunft bin. — Ваньо роду великого, не так великого, як чесны уцтивного Вн. Hänschen stammt von grosser Familie, nicht so von grosser, wie von ehrlicher, achtbarer. — я біѳа, я біѳа, більчкого тыла Рхв. ich bin vom weissen Teint. — а прешівскы урядници твердого серденька Ту. die Beamten von Priesow (Eperies) sind vom harten Herzen.

Рідник часовий (genitivus temporis) пр. кой ся моя мила той осени оддаст З.

Рідник частний (genitivus partitivus) пр. Ђет ту роду великого, Ђет ту родинонькы, Як х полю калинонькы О.

Місто східногалицького „нема“ уживає ся звичайно на Лемківщині не є або нѳт з рідником пр. не є жака дома der Kirchengänger ist nicht zu Hause, нема дяка дома. — солонины не є Вн. der Speck ist nicht da, солонини нема. — мужа нѳт дома Р. der Mann ist nicht zu Hause, східногал. мужа нема́ дома. — нѳт мої мамічкы Лип. meine Mutter ist nicht da, нема моєї матінки.

Примітна єсть стройня нѳт з іменямком хто при глаголі в неопре́дленнику заступаючим реченє намірне (Absichtssatz) пр. як тоту росню нѳт хто увалити, так мому серденьку нѳт хто розгварити Вн. — як не є (ту) хто, щоби увалив (обтряє) тоту росню, так не є (ту) хто, щоби мому серденьку розговорив; — однакож в подібних разях може класти ся після нѳт також і рідник: ганьба мі стояти, нѳт кого ня взяти Б.

Часом при нѳт кладе ся неопре́дленник заступающий ціле реченє висказове пр. тяжко серцю мому, нѳт повісти кому Кв. es ist mir schwer um's Herz, doch vor niemandem kann ich über mein Leid klagen нема такого, котрому бн-м могла пожаловати ся (сповісти мов горе).

Після жичити кладуть перемник місто рідника пр. жичу добру ніч! П. ich wünsche gute Nacht, в східногал. жичу доброї ночі. — пожичити таку сумету eine so bedeutende Summe leihen.

Після завікування (negatio) т. є. по глаголі з частицею не стоїть понайбільше перемник: не сый ты розмарин. не

продалисте ваши быкы. сердечко не трап. не хцу солонину, ани баранину. не будеме пити ту палену воду (палена вода = паленка, палюнка Brantwein); — рідше рідник: чекала-м тя рочок, не буду другого. не мам я голосу.

віля. візля. піля лучать ся з рідником; то само дьіля, для або ля. дьіля нього. для нього. ля них. ля Бога.

до з рідником уживає ся в говорі галицьких Лемків в певних разях так як в загальнорускім в з переємником пр. старец казаў му ті три головні закопати до землі P. der Greis trug ihm auf diese drei Feuerbrände in die Erde zu verscharren східногал. старецъ звелїв ему ті три головні закопати в землю. — ну, жиде, завивеш Івана до перины Кв. No, Jude, du wirst Johann in's Federbett einwickeln східногал. ...загорнеш Івана в перину. — взяў пан зо собою тоту жєну і вбраў ей до красных лахів Тих. der Herr nahm diese Frau mit sich und hüllte sie in schöne Kleider ein східногал. взяв пан з собою ту жінку і убрав її в красні шати (в красну одєжу, в красне одїне). — бурмістр виняў пивязи і даў циганови до руки Рад. der Bürgermeister langte in die Tasche und gab dem Zigeuner Geld in die Hand східногал. бурмістр виняв гроши і дав циганови в руку. — забіў кий до гробу Вн. er rannte den Pflock in den Grabhügel hinein, забив кий у гріб або в могилу. — заребте ся до трісок гонтяных Мо. wühlen Sie sich in Schindelspäne hinein заребіт ся у трієки гонтові. — юж ем свої літа до мішка завязаў 3. wörtl. schon habe ich meine Jahre in den Sack gebunden d. h. mit meiner (Junggesellen-) Freiheit ist es aus, вже свої літа я в мішок завязав. — взяти до руки Тих. in die Hand nehmen взяти в руку. — набрав си золота до міха Тн. er füllte seinen Sack mit Gold набрав собі золота в міх.

глядати строїть ся з рідником або з переємником. глядати чого або што. пр. глядай млади пестункы Врхв. — ідеме глядати новітны родини Врхв. — милий воли глядат Вн.

Для означєня приналежности кладе ся дайник заіменників ми, ти, собі або му в таких випадках як пр. кед мі дома жена Спрч. = коли моя жінка дома, wenn meine Frau zu Hause ist. — знаў, де му быкы єут Вв. = знав, де єго бики єуть er wusste, wo seine Ochsen sind. — най я буду видїти, кады підут ми дьіти ich soll sehen, wohin meine Kinder gehen werden най я побачу, куди підут мої дїти. — ту ми не бытя Я. hier kann ich nicht leben; hier darf ich nicht leben. — ганьба мі сто-

яти, нїт кого ня взяти Б. ich schäme mich zu stehen, da mich niemand zum Tanze führt. — як ті єст? wie ist dein Taufname? — не знам, як ті імено (як ті єст імено) ich weiss nicht, wie du heisst. — была бы-с мі велька приданиця du wärest für mich eine solche, die ein namhaftes Geschenk verehrt.

Також дайник приналежностний: тому неправда Вн. das ist unwahr. — яка тому робота шьа водит Лип. welches Bewandtniss es damit hat. — єдні было Маріянна, другі Уліянна, тоту третю не меную, бо ей сам любую Врхв. die eine hiess Marianne, die zweite Juliana, die dritte nenne ich nicht, da ich sie selbst liebe.

к (ку, гу і г) з дайником означає напрям, приближенє або участь, а уживає ся у галицких Лемків часто пр. дораз бы я к тобі пристаў Лос. — воўк пришоў к тым гускам Вн. — виход ку нам, виход свадебна мамічко Врхв. — жебы го запровадиў гу дорозьї Б. — пришли гу тій дырі Вв. — прийшоў гу нї Р. — приде гу тобі Р. — придеш гу лысови Р. — замахаў руком к собі Р. — пришли гу тым яблынкам Р. — г весілью запросити. — рідше уживає ся в тій цілі до з рідником пр. прийшоў до єдного потока Вн. — прийшоў до єдної корчмы Вн. — жебысте до мене вступили Ва. — чос ходиў до ного качмаря? Вн. — єще рідше д з дайником пр. прийшоў д нему Ба.

Dativus ethicus часто уживає ся. то ті раз ярец! das ist eine prächtige Gerste! — Ой добрі мі, добрі, іщи си подобрім. — Не сый ты розмарин, кед він ті не сходит, не чекай мілого, кед ті не приходить. — Як нам на лысы ошадьї.

уходити яко verb. transit. уходиў заяця er gieng dem Hasen nach, bis er ihn endlich erjagte. — уходиў сипаву er gieng so lange nach und bat, bis die Sache einen für ihn günstigen Verlauf nahm.

переемник (accusativus) для вираженя часу пр. ей муж прийшоў тоту ніч Мо. ihr Mann kam in dieser Nacht. — вы ся веселите каждую недыленьку Лип. ihr unterhaltet euch jeden Sonntag. — што-ж то за весілья, што стояло два днї? З. was ist das für Hochzeit, die (nur) zwei Tage lang währte?

Чекати лучить ся з переемником: чекати кого пр. чекай ле ня. чекала-м тя; але також чекати на кого пр. чекают на того пана Р. почкай на мене II.

при глаголі просити кладе ся о з переемником, коли розуміє ся предмет прошеня в цілости, неподілений пр. бо я иду до

мамонькы просити о тебе Кв. Лип. — а пане мішкар о цо вас просім Ба. (з пісні мішкарскої перенятої з Угорщини).

Подібно боятися о кого пр. не бійся, мамусю, не бійся о сына Б.

Проте єсть ріжниця в вираженнях: просити ласки (genitivus) а просити о ласку. „Просити чієї ласки“ значить взагалі просити ласкавих зглядів, частної заповоги, помилованя і пр., а річня просити „о ласку“ „о помилованє“ виражає понятє цілости довершеної ласки.

за з переємником для означеня протягу часу пр. маю ту быти за два дни P. ich muss mich hier zwei Tage lang aufhalten. — быў ту за тридцет років P. er wohnte hier dreissig Jahre lang. — за шеснадцет років B. durch sechzehn Jahre. — за пуў третя рока M. durch dritthalb Jahre. — она за ціў години не могла слова прогварити P. sie konnte eine halbe Stunde lang kein Wort herausbringen. — ходиў к ньому за три ночи P. er besuchte ihn durch drei Nächte. — муриякы зйідят мышпыргача за девят дней Mo. die Ameisen fressen die (in den Ameisenhaufen verscharrete) Fledermaus in neun Tagen auf. — в Ниталыїи были мы за пят місяцей D. in Italien hielten wir uns fünf Monate auf.

за з рідником уживає ся для означеня часу пр. за молодости Тих. = за молодих літ.

на з переємником уживає ся иноді в значеню загальноруского через або крізь з переємником, іменно для вираженя проїстя через отвір пр. вийшоў зъвіздар на двер Тих. = в. з. крізь двері або через (отворені) двері. — лишка на дырку по під сподок шуркла ся до комори Вн. = лисиця через дірку попід підвалини шмигнула до комори. — закла я была надобном дзевечком, віділі ня хлопці на марну шкаречку Врхв. = доки я була хорошою дівочкою, виділи мене хлопці через малу щелинку. — втікала не на вікно, але на вікєнко Ту. = втікала не через вікно, але через віконце.

про з переємником для вираженя причини: любиў бы ня милый, про люди не може Б. — хоц кожду неділю бита про тя буду Б.

брез, през або через з переємником для означеня часу пр. женю я ся, женю brez цылу осеню Смрч. — през єдну ніч Мо. — через цылый тыжден Р. — гуляў єм brez лято (= лыто), маў єм хўонця за то, буду і brez зиму, буду маў дывчину Рхв. — платила-с ми brez рок гіркыма словами Лип.

— брез келя років = через кілька літ. — для означення місця, дороги: през або брез ліс = через ліс.

брез, през так як в загальноруск. без з рідником означає недостаток, брак, хибу. брез грошей. през головы.

Творники як верхом, сподом, долом, споходом (іменна форма від епохол = епохыл, похыл, schief, geneigt) уживають ся присловниково. пташок верхом барнявий, сподом червений ein Vögelchen oben bräunlich, unten roth. верхом, сподом можна би також уважати творниками обмежними (abl. limitationis): що до верху, що до споду was die Oberseite, was die Unterseite anbelangt. — пішла моя зволя долом потоньками Врхв. meine (Jungfern-) Freiheit floss mit dem Wasser der Bäche hinab.

Творник часовий (abl. temporis). зорі на небі раном (= in der Frühe, am Morgen).

Творник путевий (abl. viae). пішла зволя потоньками або тисоньками Врхв. — повіяў вітор льісами, горами.

Творник обмежний (ablativus limitationis). Мій буў (= быў) миленький, личком румяний Ф. = на личку румяний.

Творник орудний (ablativus instrumenti) часто уживає ся, іменно в західній Лемківщині з приїменником з. пр. зачала ся хвалити зо своєю дьівком Р. = почала хвалити ся своєю дочкою sie fieng an mit ihrer Tochter zu prahlen. — ішоў з возом Р. = їхав возом er fuhr mit einem Wagen. — іде с тым коньом Вн. er ritt auf diesem Pferde. — штобы их із возом перевоз брез воду О. = шоби їх возом перевіз через воду, damit er sie zu Wagen über's Wasser führe. — потім надышоў такий худобный з двома малыма бычатами О. = потім надїхав такий бідний двома малими бычатами dann kam ein ganz armer mit zwei kleinen Ochsen gefahren an. — выправ мі хлопця іс коньом Я. schicke mir deinen Knaben zu Pferde. = пішоў з возом гет Я. er fuhr mit dem Wagen fort. — косити с косом Я. mit der Sense mähen. — з ножом кроїти Я. mit dem Messer schneiden. Тут і там уживає ся також правильно сам творник. ішоў возом, ішоў коньом, кроїў ножом. Ablativus instrumenti також, коли середником суть особи пр. білым чадом ім послала (вина) Ту. частійше одна-кож кладе ся в тім випадку од з рідником пр. поздравлена од своєї родини Лип. — поздравлена од свого братічка Лип.

Для вираження власности, приміти, посїдана може у галицких Лемків класти ся о з містником пр.: стоїт хўоп при дорозі о єдні нозі Лб. — або ще частійше о з пересемником пр.: моя мила волювата: хоцбы была о три воля, она буде прото моя Ч. mein

Liebchen hat einen Kropfhals: wenn sie auch drei Kröpfe haben würde. möchte ich sie dessen ungeachtet zur Frau nehmen. — яре́ц о шість рядів Д. sechszeilige Gerste. — церков о троє двері, о три облакы Вв. eine Kirche mit drei Thüren und drei Fenstern. — маю пискалечку о дванадцет дьірок Ч. ich habe ein Pfeifchen mit zwölf Seitenlöchern.

о з переємником може також служити для вираження минувшого часу: о пять тыжнів I. nach Verlauf von fünf Wochen. — о пітора рока I. nach anderthalb Jahren. — о сто і два сто лїт Вв. nach hundert und zweihundert Jahren. — о пару років Вн. nach einigen Jahren. — о два верхы дерево II. ein Baum mit zwei Gipfeln, ein Baum mit gabelförmig getheiltem Stamme.

о з містником при глаголах виражаючих помічане або сказане (verba sentiendi et declarandi) як: думати, мислити, чути, знати, гварити, мовити, повідати, речи, гадати, бесьїдовати, гудкати, зьвідати ся, споминати, брехати (в знач. falsch aussagen; verleumden), довідати ся означає предмет, на котрий звертає ся дїйність пр. він гварит о людях; она повідат о сусьїдї; Іван ся признат о грошах Кв. — так о мнї гадають, як о старі дьївцї Врхв. — бреште люде, бреште, але не о мї все Вв. — як ся даде довідають о нїх НВ.

По при містники горі, долї також уживають ся в тїм самім значеню присловниково творники: гором (= горю), долом.

Зложеній приіменник по-під стріть ся з переємником для означеня напряду. лїтат астряб попід облакы. піскат піщалечка попід окенечка (піснь).

Частиці (Particulae).

Присловники (Adverbia).

Гл. стор. 114.

Присловник добрі уживає ся в значеню: майже, мало що не, fast, beinahe пр. добрі не загину з жалю великого Кв. ich vergehe fast vor grossem Schmerz. — добрі мое серце за вами не злетит Лип. fast entwindet sich das Herz meiner Brust, um euch nachzufolgen.

Присловник праві уживає ся як чеськ. právě, словацк. práve в знач. саме, власне, gerade, eben. праві тогды горіло Р. eben zu der Zeit brannte es.

Частиця не в декотрих разях кладе ся в говорі лемківскім відмінно, ніж в загальнорускім пр. бо мої коники жадны не сироты Лип. в східногал. бо мої коники не жадні (або ліпше: не які) сироти. — не до давна Б. = до недавна.

Частиця нїж може ужити ся яко сполучник часовий (conjunctio temporalis) в значеню quoad, bis, so lange als. пр. я го буду дотля мучиу, нїж не повіст, де має пінязі схованы Р. ich werde ihn so lange martern, bis er sagt, wo er sein Geld versteckt hat. — за три дни жебы было по весылю, нїж я ся верну Тих. in drei Tagen bis zu meiner Rückkehr soll die Hochzeit abgehalten werden.

Яко частиця порівнательна (с. comparativa) вживає ся нїж при порівняльнику, як в загальнорускім:

Лїпше наши два позоры,
Нїж дачийї штырі воły Б.

дуже має у Лемків значенє много, богато і домагає ся другого надежа пр. дуже зерна, дуже меду = много зерна, богато меду. — тот фурман пўаче, же му дуже забрали жельїза НВ. der Fuhrmann weinte, da sie ihm viel Eisen genommen. при порівняльниках усилує степенуване пр. дуже дорогий weit theurer, дуже лїпше weit besser. дуже може мати також значенє: wie viel, wie hoch, wie theuer. пр. дуже бысте хтыли пінязи? Мо. wie viel Geld würden sie verlangen? — дуже коштують быкы? wie hoch kommen die Ochsen?

оперед = вперед vorhin, vorher.

Пріменники (Praepositiones).

Пріменники у Лемків галицьких взагалї вживають ся ті самі, що у Лемаків угорських.

Рідко уживають ся у Лемків віля, візля, ведля, котрі лучать ся з genitiv-ом. віля нього. візля тебе. ведля хыжи = коло хыжи.

пріменники з і с (psl. изъ і съ) і в Лемківскім иноді здвоюють ся пр. зоз дерева, зос поля; зоз ними; зос учарями. зос печунком.

Завсїгди буває здвоєне пріменника в (= psl. къ) в вираженю: гво дни м. вво дни = во дни bei Tage.

Приіменник кладений при сущнику з придатком, чи то з приложником, чи з заіменником або числівником, може вводити повторяти ся при чім і тут придаток може здовільно класти ся сперед або послі сущника. пр. дівча до тихого до Дунаю говорило Ку. — пришла до сестры до своїй Я. — аж до хыжки до нашої чюти было Кв. — пасе там кобыла с коником з маленькым Вн. — пасе ся когуток с курочком с чубатом Рхв. — пішоу до любкы до своїй Р. — войшоу до ўозины до густой Мо. er gieng in dichtes Weidengestrüpp hinein. — она плаче за шугайом за ледачим sie trauert um einen nichts würdigen Burschen.

Приіменник може також повтаряти ся у числівників основних при сполуці десяток з єдинками пр. продау вола за шістдесят за пят сріберных Мо. er hat den Ochsen um fünf und sechzig Silbergulden verkauft.

Сполучники (Coniunctiones).

1 Сполучники звязкові (coniunctiones copulativae). а, і, та, та-й, так-же, так-же-нь, такі-ж; так, то; і-і, ни-ни, ани, ани-ани; як-так.

Яко частиці вплітні служать гай, ой і ей (в піснях) пак, зас а також кі і онé.

2. Сп. роздільні (с. disiunctivae). або, люб, альбо-альбо (або-або), воль-воль, хоц-ход, ци-ци, то-то.

3. Сп. супротивні. зас (зась, зесь, зейс) = граес. ує, дє; а, але, аль, лем, пак, но, ано (= а-ино).

4. Сп. порівнательні (с. comparativae): так, тако, як, яко, гей, гейбы, ныж.

5. Сп. пояснительні (с. declarativae). же, ож.

6. Сп. часові (с. temporales). кой, кед, код, коды, то-ды, теды, тед (cf. poln. kiedy, tedy), дотля, доталь, закла, закаль, докаль, докля, як, ныж.

7. Сп. причинні (с. causales). бо, што, поневаж, поневаж, того, за-то, про-то.

8. Сп. заключні (с. conclusivae). а-же, ото-ж, от-же-нь, от-же-к.

9. Сп. намірні (с. finales). абы, бы, жебы, ажебы.

10. Сп. умовні (с. hypotheticae). кед, кебы, кобы, кейбы, як, кой, ач.

11. Сп. допустні (с. concessivae). хоц, хоцбы, хыба-й, хобай, хыба-ль.

Частиці питальні (particulae interrogativae). як, што, чо-го, чом, нач, зач, де, кады, одкаль, докаль, покаль, за-каль, покля, ци, ци-не, ци-ли.

Частиці заперечні (particulae negativae). не, ня, нйт, ни (в зложенях: нихто, нич, ниґда, николи, нукус, нияк).

Викличники (Interiectiones).

а-ни! ат-де! ба-як! а-дя! гав! гев! гев-си! га-ле! ге-ле-ге! ге! гей! ген! ба-ле! ба-ле-ба! гет-те-ле-гет-те! но-ле-но! со-ле-ся-со! со-ле-со! ой-ле! ой-те-ле-ой-те! Біг-ме-Боже! присяс-то-Боже! (мабуť із: присясти тобі Боже; в „присясти“ с місто ш: *присяшти старина форма; psl. прислшти староруск. прислци, теперішна форма: присячи pol. przysiąć). шах! мах! шахту-махту! чуй! ний-ле! нийте-ле-нийте! смык! чах! хап! скіц! шуст! кап! цяп! жгір! пінк! цьон! потом розличні клички, котрі уживають ся то при погінцї, то при залуджуваню зьвірят домашних: а-псик! базь-базь! аць-аря! ач-урда-ши! а-ря! (із а бря!) аря-ач! а-ци! гуля-гуч! кач! тась! ксі! гакс! гудзю-на! ку! цюку-цюку-на! а цюць! люлю! а-люлю! люлю-сю! цік! десь-на! ге! гейс! гей-са! ча! птуц! etc.

ВЗОРЦІ БЕСІДИ ГАЛИЦЬКИХ ЛЕМКІВ.

І. Оповіданки і повірки.

(Святкова). Гостина місяців. Зышли ся всі місяці до купы — дванадцет їх там — і там сой радили. І запросиў Марец Грудня на гостину, жебы до нього приїхаў. Але Груден ся порадиў Мая, як до Марця на гостину приїхати. Май го порадиў так: бер сани і віз, бо іначе быс до нього не доїхаў. І він взяў і йїде до Марця на гостину. Як видїў Марец, же йїде Груден до нього возом, то так го завалнў снігом, што мусїў стати. І знимат Груден з воза сани і заїригат конї до санїй — а віз складат на сани — і юж йїде. Як видит Марец, же він санями йїде, то розступили ся хмары, соньце пригрїю і снїг згыб. Груден зас складат сани на віз і йїде і приїхаў до нього. І повитали ся так, як братя. Звїдує ся го Марец: Грудню-брате! кто ті той рады даў, жес до мене доїхаў? А він повідат: добрый брат Май той рады мї даў. А Марец повідат: почкай брате Маю, зварю я ті квіткы в гаю! і гварит Грудньови: кебы я маў таку велику ніч, яку мам мїц, тобы-м в корові теля заморозиў — але я розўожу ся снїоў (= розложу ся снїю) — а ден мене заскочит — тай юж по морозї.

(Смерековец). Як сьвятий Петро захотїў быти Богом. Ішоў Ісус Хрістос зо сьватым Петром і сьвятий Петро просиў го — повідат: — Пане, зроб же так, жебы я хоц єден ден Богом быў. І Хрістос повідат му: но, та коли так, то днес будеш цїлый ден Богом. Іщи Пан Біг того не доповіў, як гонит пастух худобу з села ім на стрїт. І тоту худобу зоставиў, а сам пішоў до села. А они — Ісус Хрістос с сьватым Петром — повідают до нього: чогос лишїў худобу, а сам ідеш до села, кто-ж буде ху-

добу пасти? А пастух одповідає; ний же їх Бог святий пасе, г нас днеска єст кермеш, то я їду на кермеш. Тогды обертає ся Ісус Христос до святиго Петра і так му повідає: колиє ся выбраў днеска быти Богом, то пас же худобу днес до вечера. І мусьїу святий Петро цілий ден худобу пасти...

(Біньчарова). О двох братах. Было двух братів, были худобны і повідають так собі, же не мають способу до життя, — куде мали зерна — жебы то зерно змолоти на хліб, на дорогу. І хліба напекли, забрали ся і пішли в дорогу. Старший брат до молодшого брата повідає, же їдже твій хліб перше, бо ты слабший, табы-е устаў в дорозы нести. Зїли молодшого брата хліб; потому молодший брат ся напират на старшїм братї хліба. Старший брат повідає, же му хліба не дає, покля собі не дає єдно око выдобати. Молодший повідає до него: зїлиме мій хліб оба, а ты мї свого не хчєш дати. Так си розмыслиў, хоц єдно око дає єи выдобати, та єще буде жиў даґде на свїті. Так старший брат молодшому око выдобаў і даў му хліба. І той хліб зїў, але то му за мало было, бо голоден быў (буў) і знов ся на нїм хліба напираў. Старший брат повідає: дай друге око выдо(ў)бати, та ті зас дам хліба. І даў друге око выдоўбати. І тот му зас хліба даў. Потому просит молодший старшого, жебы го запровадиў гу дорозы, кады люде ходят. А він го запровадиў під шибеницю. І тот лежаў під шибеницьом в ночи до єденнадцетой години. О одиннадцетї години прийшло на тоту шибеницю трьох круків. Повідає крук до крука: знаш, што той ночи буде: той ночи хпаде така роса, што том росом — хоцбы який слїпый быў — як начухат очи, то прозрит. Другый крук повідає: знаш ты што: тото місто загине без воды, бо юж три роки воды не мають; кто бы їм воды вынашоў, дали бы му сто двадцет миллионів; а там єст камень над містом, кто бы є ним знаў, а тот камень пробиў, та є того камня піде велика вода. Третій крук повідає: а знаш, што єдного цїсаря дївка єст хвора, кто бы єи уздоровиў, дістаў бы піў цїсарства. Тот слїпый, што лежаў під шибеницею (sic!), выслышаў вшиткы тыйї трї річи: найперше взяў, мацаў долонями, штобы росом очи натер. Потому як уздоровиў, юж не быў темный, юж видїў, пішоў він до міста, котре без воды гинуло, і повідає їм так, што му заплатят, то він воду вынайде. І они му обіцяли сто двадцет миллионів. І росказаў, жебы му дати тридцет людей до роботи і оруживо камень пробити і пробити камінь і достали добру воду. Так му гроши зложили, але він позїстати в вих не хотїў, лем пішоў до цїсаря уздоровити дївку. І пішоў і дївку уздоровиў. Дївка была до снес-

віди і частку не пожила, котру то частку виплювала. Тую нашла жаба під порогом і зйїла. Він прийшоў, викопав жабу спід порога і роспороў; частку вынашоў і даў ті дівцї зйїсти і дївка выздоровіла. Як дївка выздоровіла, казаў ся єму цїсарь з ньом женити. Але він ся так прудко не жениў і в той час прийїхаў другый брат, што му очи выдоўбаў. І повідат му: де ты до такого маєтку прийшоў і до очий і до пінязий і до лычїня, де ты то дістаў? А він повідат: там, дес ня лишиў під шибеницьом. Старший брат забраў ся і пішоў ночувати під шибеницьом. Як ночував під шибеницьом о еденнадцетї години пришло зас трьох круків. Крук до крука: знаш ты, што мы тєраз рік гадали зо собом? Та я повідаў то, же впаде роса така, што хоц який темный начухат ньом очи, то прозрит; другый повідат: а я повідаў, же місто загине без воды, а кто бы камень над містом пробив, піде с того камєня велика вода і дали бы з міста тому, што бы пробив, сто двадцет миллионів; а третій повідат, же гварив: єдного цїсаря дївка хвора, кто бы ей уздоровив, то пів цїсарьства дістане. Так всеї тоты річи спольнили ся; ктосі мусив быти під шибеницьом, што чув, як сме гадали. Подме тепер зазріти, ци дакого під шибеницьом нє є. І пішли, зазріли: нашли старшого брата, взяли і поторгали го. І так Господ Бог за добре вынагороджає, а за зле карє. Тамтой ся ожениў молодший брат, а той згинуў марный.

(Снітниця). Як то газда продавав другому газдї корову гварячи, што, як ей купит, буде її з молоком, як з маслом. Як єден газда продавав корову, а другый купував, то ся звїдував тот купец, ци ся добре доїт корова? А тот му одповів: не бій ся, добрі ся доїт, будеш її з молоком, як з маслом. Купив газда корову та потому прийшоў до него на каянку (жаловаў ся), же ся планно доїт корова. А він повідат му: „а я ті не гварив, будеш її з молоком: як з маслом“. І по каянцї не скїрав нич тот, што купив, бо тамтот му правду гварив.

(Снітниця). Як газда продавав газдї паця. Єден газда продавав паця, а той купец ся звїдував, ци добрі їїст? Тот му повідаў: добрі їїст, кед лєм маш кролі, так го виховаш. Потім знов прїходит на каянку до него, же му продаў таке паця, што кролі їїст. А він му одповів (отповів): а я ті не гварив, кед маш кролі, так го виховаш.

(Ізбы). Як Ісус Христос з апостолами Петром і Павлом ночували в єднї корчмї а Петра бив пияниця два разы. Раз ішоў Ісус Христос з апостолом Петром і Павлом. Трафили на ніч до єдної корчмы. Положили ся спати. Святий

Петро люг на краю. Приходить п'яниця і зачаў збытковати ся і биў сьватога Петра. На другу ніч знов пришли до той гостиницы спати. Петро каже: вчера люг ем с краю, быў ем битый, teraz ляжу в середині. П'яниця пришоў тот сам і каже: вчера-м биў с краю, а нині буду биў в середині. І зноў натрафиў на сьватога Петра.

(Нова Вєсь). Єден худобный ґазда маў трьох сынів та негоден быў іх выживити. Тоты трии брата пішли гет од вітця на вандрівку. Их пригоды на тій вандрівцї. Быў то єден якийсї такый худобный ґазда і він то маў трьох сынох, так не маў іх чим ховати і тоты не хтіли при ным быти, но доходили до свого розуму, уж тугши были, мудрійше брали ся на свой бунты барже (вєсь трии). Но як ся збунтовали, так юж пішли на вандрівку — потім приходят і повідают отцѡви, што ім лїпше вандровати, нїж сидїти при ным. Як ся забирали, то были міцны, бо як зачали вандровати, так хоц што вкрали і то ім пришоў легкий хлїб. Потім зашли до єдного лїса, до дороги і там быў богатый пан. І вступили до того пана. А тот пан смутный быў і даў ім ся напити і поскаржиў ся, што єму згыбли три дївкы. Они повідают, што сут вандрівны, може бы вынашли тоты три дївкы. Пан повідат, же ім барз добрі заплатіт, як ся даґде довідают о нїх. Тоты ся забрали і дале приглядают і пытают ся за нїма. Як уж вышлі, зас прїшли до єдного лїса і там была єдна гора, така быстра дорога... Но і потім, де ся взяў, там ся взяў єден фурман і повідают му тых трьох: не вытягнеш до горы! Тот фурман пўаче, же до той горы не може вытягнути. Тых трьох повідают: што нам даш, то мы ті поможеме до той горы выйти. А тот фурман гварит: нє мам што таке, пїязи не мам а коні вам не дам, а тїлько мам на возї желїза, што везу; з нього вам дам тїлько, кїлько вы трии занесете. Та як ім так повіў, та помогли му до гори выйти і він ім тым желїзом маў платіті. Як вышлі на гору, так собі там стаў, а они тїлько желїза берут собі, што унесут. Як юж набрали сой вєсь трии, фурман смотрит, же мало му што зостало на возї, бо забрали му такой с половінку желїза. Тот фурман пўаче, же му дуже забрали желїза: тоты ся змилосердили і положиў му наймолодший на віз своє желїзо, а тот фурман все іщи пўаче, жебы му ще другый положиў; так положиў му потім і середусхий. Як му положілі тоты оба, повідают му, же вєще юж желїза не зложат. І ідут по вандрівцї зас дале. Як ім ся захтіло йїсти, найстарший так повідат, же котрый йїсти зостане готовити. Потім повідат так середухший, же наймолодший зїстане йїсти готовити. А наймолодший так повідат: та зостану йїсти гото-

вити. Зостаў, наготовиў йісти а тоты два ходили по вандрівці. Як тоты пришли два назад, то мали йідло готове. І найіли ся потім і ішли дале по вандрівці. Ішли, ішли а тот найстарший же-лызо все трімае. І так вандруют зас дале, пришли до єдного села і в тім селі быў єден коваль. І повідае так ковальові, жебы му зробіў с того желыза єдну палицю. Коваль зас так му повідае: маю я мірку маку, вы мі тот мак зобирате та я палицю затля (за тот час) зробію. А тот маў учні, тот робит палицю, а тоты мак обирают. Потім коваль зробіў палицю а оні мак зобиралі. Як ім зробіў палицю таку звычайну, а найстарший гварит: я хочу, жебыс мі зробіў с цылого желыза палицю. Потім зас тот коваль рад не рад зробіў палицю зо вшыткого желыза. Потом ідут дале зас по вандрівці. Но і прішлі до єдного лыса с том палицьом і там повідае найстарший до наймолодшого: зостан йісти готувати. А тот застаў зас знову. Як застаў, наготовиў йісти і приходит ту нему стара баба, так повідае до него, же она така подорожня ест і скаржит ся му, же така худобна. А тот собі йісти готовиў і тамтым двом. А она каже, же му поможе готовіті. І она му не хтыла помочи готувати, лем му хтыла на зрады стати. Так бере од него варіху та прасла го през очі. Тоты дває приходят зараз і скаржит ся тот наймолодший тым двом. Они му гварят: якый ты хлоп, же ты ся даш бабі бити? Зас знов на другый день гварит найстарший: най середугший зостане йісти готувати. І тот середухший застаў, готуе, свіще і веселіт ся. Як наготовиў, тота баба зас пріходит ту нему і зас бере од него тоту варіху і зас его прасла медже очі. І прішлі тамты два і скаржит ся тот середухший, а они гварят му, же він ест слабый, же даў ся бабі біті. А найстарший так повідае: то вы оба такы хлопці, што ся дате бабі біті. А найстарший повідае: на третій ден я зостану йісти готовіті. І тот застаў тай стаў готовіті, співае, свіще собі, веселіт ся. Зас тота баба ту нему пріходит: як пріходит, тот бабу праснуў палицьоу през чеўо, што йі кров заляла. І тота баба втекла гет на своє місце, де перебувала. І тоты пріходят зас два йісти, прішлі, найіли ся і гварит найстарший: мусиме іти веі трие за том бабом і пішли за том бабом, за тим слыдом, што ей скырвавиў — ідут, ідут, пришли аж на тото місце, де тота баба сидыла в дзюрі. А та дзюра (= дўра) така была, што лем скочити з горы. І тота баба там сидыла і веце знаку од той дзюры скырвавеного не было. І повідае найстарший, же до той дзюры мусят іти. А середухший гварит так: як мы до той дзюры підеме? А найстарший повідае, же мусят іти до коваля зас да ден, а він зістане вартовати при дзюрі. І прішлі до коваля,

жебы ім зробіў котел і найстаршій даў му іши тоту палицю, жебы зробіў такий ланьцух, што едно огниво важит фунт. І при-
шлі зас назад гу тій дзюрі. І потім найстаршій повідат так най-
молодшому: сьідай в тот котел, але наймолодшій не хтыў. Пові-
дат найстаршій, жебы сьідаў середухшій, але середухшій не хтыў
сьідати. Так рад не рад сьіў сам найстаршій. І як сьіў, пустили
го там до дзюры долов і там барз красны пивниці были. А в пер-
шій пивниці там была дівка і дала му половінку перстень, што
переломіла. Іде до другої пивниці: там друга дівка і зас перело-
мила перстень і дала му половінку. Іде до третьої станцій і там
третя дівка зас преломіла перстень і дала му половінку. Дівкы
му гварят, же они мусят самы сьідати в пивниці, же там ест стара
мати, же іх барз мордуе і гварят: цьіхо! она тепер спит та не
можеме на голос гадати. По тім встала зас тота стара мати і пові-
дат тым дівкам: будете мені обід готовігі. І они взяли обід тото-
вити. І наготовили обід — та як мала стара обідати, збачила най-
старшого вандрівного і його привитала красні — тай кличе його
до обіду. А він повідат: я не піду їсти, бо мі ся не хоче. А она
так гварит: кед ты не підеш їсти, будеме ся брати обьдвоє. На-
перед она пообідовала і потом ся брали. Як ся брали, так она по-
відат: як я ся буду душила (як мі буде горячо), та жебыс все —
гварила до найстаршой дівкы — на мене водом шуст'а. Та потім
ся брала, але дівка не хтыла шуснути водоў і тоту стару тот най-
старшій забивў. А потом сьіли дівкы до того кітла і ўх тоты двоє
брата вытягли до гóры і потом пуцают по него по найстаршого
брата, тягают го до горы а як го вытягли, хтыли го забити. І тот
найстаршій барз думный быў, што ся таке стало і каже: спустте
мя знов до пивниці долов. І сьідат до кітла і знов го спущають
долов. Юж він в пивниці і плаче — аж приходить к нему еден
пташок і веселит ся і зьвідуе ся, чом ты члече плачеш? Він пові-
дат так і так. Не плач — гварит пташок — мам я таке теля, жебы
едну кість не намацаў (таке тлусте). Гварит тот пташок дале:
выостри сой еден ніж і заріж того бычка, сядеш на мя, я тебе
вынесу, та кільки раз я дзюбу роздойму, жебысь мі тото мясо
шмаривў до дзюбы. І тот найстаршій вандрівный зарізаў теля, взяў
с собом на дорогу мясо, сьіў на пташка — і так пташок летыў до
горы, гьивтаў мясо бычка, што тот вандрівный му шмаривў до дзю-
бы, і так пташок выноє го на верх і юж тот найстаршій на вер-
ху застаў („Оповіданка“ очевидно обчімхана і не скінчена).

(Ростока). Війна мед же псом і воўком. Раз ушоў пес до
лыса, стрівў ся з воўком і воўк му говориў, же го зійст. А пес

му повій, же перше буде війна на тім, котрый выграт, то тот того зійст. Пішоў пес до села і взяў собі своє войско, взяў собі когута, качура, качку, індика і кота. Ідуть в поле, гварит ім пес, ся візріў до них і говорит: я вас буду: гам-гам! А качур повідат: а я буду тебе: шаст! шаст! кіт говорит: я тя буду маў! маў! індик говорит: я тя буду: куль-куль-куль! а качка говорит: так будете робити, так-так-так! Уйшли до лыса в того місце, где ся заложили застелком. Воўк позбераў собі своє войско з лыса: медведя, діку свіню і воўків. Все ся поккрыли в лысы, медвідь вийшоў на смереку, дік ся скрыў в ліст, тільки трошки хвоста лишив на верха і собі ним махаў. Узріў то кіт, скочив, хватив за хвіст, дік ся встрашив і утыкаў а кіт ся іщи барже встрашив і нуже горі смереком. На тій смерецьці быў медвідь і встрашив ся: коли такий дік втыкат перед ним, то мене допіро може зійсти. І скочив зо смереки із страху і забиў ся а воўкы ся гет розбігли.

(Ростока). О вдові, што мала пасербіцю і свою дівку. Як тоту пасербіцю все ганила та выслала ей по вечери на поле просо опыхати цылу ніч. Счестя пасербіцьї, што была все добра і роботлива. Вдова посылат на поле просо опыхати свою дівку, но ті не повело ся. Пасербіцю одогнали од себе, та она нашла собі шестя і вернула богата до вітця. Мачоха післала потім свою дівку, але тота — глупый бортак — не скірала нич. Была една вдова, мала по первим мужи пасербіцю а по другім мала свою дівку. Тай ту пасербіцю окрутні ганила, всяды до работы выправляла а йісти мало давала. Пришла раз на весіля, зачала ся хвалити зо своїм дівком: мам я красну дівку, котра знає розмаїты сьпіванкы сьпівати і до танцю зграбна і нема тут такого, штобы собі улюбила, жебы ей взяў за жінку. Єдного разу виправила тоту пасербіцю на поле в ночи по вечери просо опыхати цылу ніч. „Як быс не з'опыхала, то дістанеш в хыжи хыротом“. Опыхала до пуїночи просо, прийшоў ту ні якийсі пан і гварит йі: под зо мноў дівко танцювати, а я ти поможу проса опыхати. Дівка сказала, же не ма одеджи, жебы принюс кабат гля ней. Принюс йі тот пан кабат. Потім повіла, же не ма фартуха і принюс йі фартух. Дальше повіла, жебы йі принюс оплыча і принюс йі. Далє гадат, жебы йі принюс коралы і принюс йі коралы. Дальше гадала, жебы йі принюс красну фустку і принюс йі. Юж маў ей тот пан брати на танец, але тым часом засьпіваў когут і пан счез. На рано приходить мачоха зазріти, ці просо з'опыхала і відіт ей она праві ішла домів і здивовала ся дуже, же

она ма так красну одеджу. Звїдувала ся, одкаль ёс взяла таку одеджу? Она повіла вшытко, як ся стало. І пошлі домув. Як юж пришли, гварит мати до своєї дівкы: ты ся не рушиш нігда, ви-диш она має, а ты не маш нич. На другу ніч підеш ты просо опыхати. Зараз од рана свою дівку учесала, мыла і вчила ей танцювати, жебы ся так крутила, як млынком і до горы підсакувала. Ледво чекали вечера, проклинали Боже сонце і вшытко, на чім сьвіт стоїт, а гварила мачоха, же волыў бы Бог на другый ден тот ден одложити, ажебы скоро вечер прийшоў. Пришоў і вечер, дівка убрана і чекают на того пана, але пана не є і не є. Як виправляла свою дівку, мати свою дівку так вчила: як приде гу тобі тот пан, то жебыс му повіла, жебы тя прибраў не так як княгіню, але так яко королевну. На конец приходить тот пан і їа-дат її: дівко, под зо мною танцювати, а я ти поможу просо опыхати! Дівка так му одповіла (отповіла): Мама мі казала, жебыс-е мя прибраў не так як княгіню, але яко королевну, жебыс мі при-нос шату дорогу, ці штось... ці якесь там пацюркы, ці якусь там коруну, ці штось... ці якесь дороги перлы, ці штось... Панич по-летьї і позбираў по склепах якесь там шаты, ці якесь там бляш-кы фарбованы, ці якусь там склянчину фарбовану і коруну таку, што ся ньюм през день дьїти бавили, а на вечер шмарили на купу сьмітя. І гварит до неї: потанцюїме собі. Дост, зачали танцювати. Дост она до горы підсакувала, та пан їщи барже і знаў якєсі танці, што по лицю ей трескаў і волочивў ей за собом і быў бы з неї душу выдер, як бы не засьпіваў когут. Як когут засьпіваў, шмариў ей на купу сьмітя — а рано виходит мати і кличе на ню, але она ся не озывала. І пішли с пасербицьом ей глядати і уви-дыли ей, як лежала і кричит на нї мати, што її таке? але она за піў години не могла слова прогварити, аж її в хыжи очутили і втогды росповіла о вшыткім. І тогды почали обі на пасербицю біду робити і одганяти її од себе, же їм ся при нї ані не каре (же ся їм не веде) — дівка її гварит, же ты забрала одеджу і піняї а я за тебе одхоровала — і повідат пасербиця: та піду я гет од вас. Взяла собі псика зо собом, котика і когута. На до-розї нашла яблынку — а помедже того галузя быў мох; і взяла мох, оскребтала ножом, яблынка до ней сказала: я тобі даколи буду в пригоды. Ішла дале, нашла студню занечищену болотом. Болото зугартала руками і стала студенка чиста і сказала до ней: я тобі даколи стану в пригоды. Пішла дале: вошла до стайні, повидыла там корову, котра стояла по колына в гної. Возгартала спід неї тот гній і постелила її. І корова повіла її: я тобі даколи

стану в пригоді. Пішла далі і нашла печ поритий, розмісила глини і польїпила тот печ. І печ їй сказаў: я тобі даколи стану в пригоді. Пішла далі, і зашоў ей вечер: увиділа одну хыжу і вошла до нейі зо псеком, с котиком і с когутом. Запаліла собі х пецу. Пес прынюс їй заяця, котик прынюс курку а когут прынюс їй окыршину хлыба. І повечеряли та полягали спати. В ночі штосі пукат до дверий, аж пішла пустити дывка і увиділа голову без ніг і без рук. Тота голова просила тоту дывку, жебы їй внесла до хыжи, змыла, росчесала і положила спати. І ті дывці зышло три днї, ныж голову умыла, росчесала і положила спати. Хтогды пріроело до тойі головы женьске тыло і повіла ті дывці тота голова, жебы їй зазріла в праве ухо, што там увидиш, то вшытко твое. Бер, іди домів с тым а придаст ся тобі. А она там виділа -- тота дывка — в тім усеі красны повозы, пінязи, з'ерна, коні, быки і коровы, слугы і кухаркы. І іде с тым домів. Вступила до пеца, котрый польїпила, а печ їй гварит: ты мя польїпила, а я тобі напук поўно хлыба, бер собі домів а придаст ся ти. Ішла далі, вступила до стайны. Корова до нейі гварит: Ты мі была в пригоді, а я тобі назбєрала масла і сыра, бер собі домів а придаст ся ти. Пішла далі, вступила до тойі студні, котру вычистила, а студня до нейі гварит: ты мене очистила з болота: зазрий там під дерньом, што там єст. А там было срібра, злота і дорогых каменей. Воз собі домів а придаст ся ти. Вступила до яблынкы. А яблынка повіла: ты мене очистила од моху, а я тобі зародила яблук красных, бер собі домів, а придаст ся ти. І прішла домів, взяла свого вітця і пішли обоє до стодолы тым часом мешкати, ныж си хыжу мали поставити. Хтогды мачосы жаль было і почала крикати на свою дывку: ты ся нігда не рушиш, а друга піде, та ма. І зачала ся тойі пасєрбицы позывідувати мачоха, яким способом того вшыткого набрала. А пасєрбиця їй вшытко оповіла. Хтогды мачоха рекла до свойі дывкы: На дальше підеш ты. І пішла тота ей дывка. Прішла до яблынкы, а яблынка просит, жебы ей оскребтала од моху, а тота дывка їй повіла, же нехце ся їй. Пішла далі до студні. Студня просит їй, жебы їй очистила, а она повіла: іщи што веде? Пішла далі до стайны. Корова їй просит, жебы спід нейі возгартала гній. Она і того не хтіла зробити. Пішла далі до пеца. Печ просит, жебы го польїпила. І печ їй ся не хтіло польїпити. Прішла до тойі хыжи, але пес їй не прынюс нич, ані котик, ані когут. І зачала проклинати. Потім штосі стукат до дверий. Была то голова заклятого мужа той жєны, котройі голова прішла перше. І просит ей, жебы їй внесла, вымыла, росчесала і положила спати.

А она на ню крвкла: што іщи веце хцеш? І сказала до неї голова заклятого мужа: Ід негодива і зазрий мі в лыве ухо! Зазріла му в лыве ухо і видыла там віз, коні і скриню. І казаў іі тото взяти домів. І пішла с тым. Але пец іі нич не приобріў, ани студенка, ани корова, ани яблынка. Пришла домів. Мати урадована улетила напротив ней і чим скорє розбиваюч скриню. Лем іі розбили, зараз вылытовали гады до них з скрині до тойі дывкы і до тойі матери, што ледво повтыікали. І вкінци повіла тота мати, же вольіла бы-м мати дыдову дывку, як тебе такого глупого бортака.

(Ростока). Як Ваньо выстроіў жида Віцка. Прішоў раз Ваньо до жиды, до Віцка (было му імено Віцко) і стараў ся, же на заран має привезти бука з лыса панім, а нёма чым, а як не привезе, то даставе сто буків (розуміў: біткы). А Віцко до него гварит: Ваню, продайте мены тых сто буків. І Ваньо ся з ним згодіў, за кождога бука по пуўтора папірка. На другый дєнь жид наеднаў дуже фур по тоты букы і пішоў до пана грабйого. Як там прішоў, расповіў, же купіў од Ваныя сто буків. Хтогды жиды взяли, прістерли на столец і били. Як му дали еден, то він кричаў, же юж десят; як му дали другый, то кричаў же юж трыдцет, як му дали третій, кричаў, же юж пядесят, а як му дали четвєртый, кричаў, же юж сымдесят, дали пятый, то кричаў, же юж сто буків. І хтогды жиды пустили. Як уйшоў на двір, то все фуры на него чекали і він замахнуў руком к собі (на ны) і каже: навертайте. днеска не підеме, підеме заран! Потім маў велику зўіст на того Ваныя а не маў го где дохопити, жебы го выбіў. Але Ваньо о тім знаў, то ся варуваў го. Аж раз приходит тот Ваньо в нощи долом комином до Віцка і крічнт: Віцку! кебы тот Ваньо спаў з Вашом Хайом, тобы породила Мєсяша! та ходіў за тры нощи, все ся спущаў долом комином і тото кричаў все єдно. Єдногю разу заклікаў Віцко того Ваныя і гварит до него: Ваню, штосі мі ту ходит по тры нощи і все крічнт: кебы Вы спали з мойом Хайом, тобы породила Мєсяша. Але Ваньо удаваў, же він не хце. Наконєц жид даў Ваньови палюнкы і хлїба, зробіў му гостину, жебы пішоў спати з єго Хайом (з дывком Віцка). І Ваньо пішоў спати с том Хайом. Прішоў час, та породила Хая не хлопця, але дывча. На то гварит Віцко: кебы тот Ваньо не быў пяный, то Хая была мала Мєсяша. І зас на него маў зліст. Взали раз жиды, завязали го до мішка і шмарили до воды, тільки же шмарили го на край в траву при воды і мысліли, же ся він втопіў. Як він в тім мішку быў, то кричаў: Хтят мя зробити крульом польскым, я не хцу ним быти! І надійшоў на то рабін і звьїдує ся Ваныя, што він бы хтїў

за то, жебы уйшоў одтамаль з мішка, жебы його, рабіна, пустіў? Ваньо повіў, же хце тот повіз, на котрым ся вюз рабін і коні і рабін му обіцяў. І вйшоў рабін до мішка, а Ваньо го завязаў в мішку. І сйў собі Ваньо до повоза і поїхаў доміў. Виділи го жиди здалека і крічат на него: яким способом він взяў тоты коні і повіз. А він повіў, же то з воды, же там ест, што хто хце. І жиды Ваня просили, жебы ім вказаў тото місце, де мают скакати до воды, жебы тото забрати з воды. Ваньо ім показаў. І поскакали до воды, тільки еден Мосько остаў ся на берегу і гварит так: йой, якосі не можу одважити! Ваньо, попхни ты мя там! І Ваньо го попхнуў до воды і стаў ся такий конец з жидами.

(Ростока). Мыш, жаба і боцан (байка). Раз посварили ся мыш з жабом і так ся зненавиділи, што една другій не дала през стежку прейти. І раз гварит жаба: не мож ся обыти (не мож ся зайти), жебы една другій през стежку не прешла. І гварит жаба до мыши. Будеме ся бити, але на смерт. І зачали ся бити. Так ся били, тоўкли, што аж земля ся під ними трясла. Увидіў то боцан і злетіў на ні, хытіў мыш до дзюбы а жабу до лабы і піднює ся на свое гніздо і там іх зйіў.

(Ростока). О дуже худобнім газдї, котрий не міг ни в свойім ни в сусьіднім селї найти кума на кетинах свого новородженого хлопця. Як тот мужик стрів подорожнього, котрий му пішоў за кума і указаў му пійти по дывку купця містечка, што она також стала за куму дьитини того худобняка. По кетинах кум десі ся подьіў. Кщений хлопец счасливо зрастаў, дали го потом до чколы, де хчиў ся гарды. На великодны сьвата хлопец пішоў до своей нанашкы, котрайого обдарувала. Потом пішоў глядати свого нанашка, стрітиў подорожнього, котрий му сказаў, што він ест його отец хрестный. (Быў то сам Христос тот нанашко). І казаў му іти до великого, злотом бляхом покритого дому в льісы. Кед хлопец там пришоў, явив ся Христос і закликаў го до саду. Потом го завів до покойів і до великой салы; там хлопец маў мешкати а в садї овочи йісти. Лем до одного покою не вільно му было іти: до того покою были двери запечатаны. Быў там тот хлопец за тридцет років. Та захотіло ся му ввойти до заказаного покою. Вйшоў там на трон, покрутиў корбкою: стьіны покою ся росступили и видіў все докола в сьвіті. Та с того потом вы-

пало несчастья для його отця і матери та для нанаш-
 кы. Христос явиў ся знов і казаў свому кщеникови
 за непослух оставити тот дїм і сад та піти на той
 сьвіт грїхы выкупляти. Быў еден газда зо женом дуже ху-
 добный. І породила она єдного разу хлопця. Пішоў тот газда до
 сусїда просити го за кума. Той сусїд му одповіў, не піду ти за
 кума, бо ты дуже худобный. І пішоў тот газда до другого сусїда
 і той му не обїцаў. І так цїле село обїйшоў а нїхто му не пішоў
 за кума. І пішоў на друге село. Стрітїў ся с подорожнім. Подо-
 рожній ся го звїдує: де Вас так Бог веде? А тот мужик гварит,
 же даў ми Бог хлопця на потїху тєраз а по смерти на упоминанє
 души моеї. А нє є такого человека, жебы мї пішоў за кума. Подо-
 рожній му повїдат, я ти піду за кума. Тот ся дуже утїшиў, по-
 дякуваў му, але стараў ся іщи, гдє найде куму. Подорожній му
 одповіў: ід там до містєчка, котре знаш добре, там серед ринку
 стоїт студня, а при студни єст дїм мурований, там єст купец. По-
 прос го, а даст тї свою дївку за куму. А мужик гварит на то:
 Гдє бы мї такий пан даў свою дївку за куму. Подорожній му
 гварит: не уважай дуже, лєм ідїй, а даст ти єї. Пришоў там тот
 мужик пред ворота, а купец тот на порозї. І звїдує ся го, чого
 потребує. І він просїў то, жебы му даў дївку за куму. І купец
 казаў дївци своїй піти му за куму. І тот мужик урадований
 пішоў до дому і зїднаў віз (фуру), жебы по ю там прити. Она,
 як ся довідала о тым, не казала му єднати фуру, же она ся сама
 привезе своїм повозом. На другый ден пришли обє (дївка і по-
 дорожній). І взяў подорожній дїтину (дзєцко) до церкви, абы ю там
 октити. Як ю октили, вышли с церкви і кум дєсї ся подїў в очах
 їм, што нїгды го не было. І так тот хлопец зростаў счасливо, быў
 послушный родичам своїм. І як му было шїст рокїв, дали його до
 чколы і він там ся тїльо навчиў за рік, што кож го не знали, што
 вєдє вчити. Прїшли великоднє сьвата, як прийшли раз с церкви
 і гварит хлопец: я піду до моеї хресной мамы похристосувати ся
 з нїма. Родичи му показали. Як там пішоў, то му там дала на-
 нашка (крєстна мама) дуже подарункїв; пришоў с тым домїв.
 І звїдуваў ся, дє єго хрєстный няньо? Родичи му одповіли, же
 при кєтинах як выїшли с церкви, так їм зник, што нїхто не знаў
 о нїм. А він гварїў, жебы го пустили в сьвіт, же підє його гля-
 дати. Поклонїў ся вітцю-матери і пішоў. На дорозї зыйшоў ся
 с подорожнім. Подорожній ся го звїдує: гдє тя Бог веде, люба
 дїтино? А він росповїў о вшыткїм. Так мї повїдали няньо, же мїй
 нанашко ся дєс подїў од крєщєня. А нїхто не може о нїм знати.

Я їду йому поклон оддати і похристосувати ся з ним. Хтогды гварит подорожній: я єсьм твій отец хрестный. І поклоніу ся му хлопец, обцїлувау го і просіу го, же якбы шоу коло них, жебы вступиу до них. Але нанашко му одповіу, же не піде там, же має інтерес ту быти за два дни. А хлопец го просіу, же, як юж до них не піде, то жебы взяу го до себе, жебы знау, де перебуват його нанашко. Але тот нанашко му одповіу, же і там іщи не піде. Жебы ішоу дорогою і жебы вступиу стешком до лыса а там в лысы буде полянка, а там дале буде красний дім золотом бляхом покритый а срібляны двери. Як там хлопец пришоу на тоту полянку і сїу собі на горбочок, видїу, як там росла сосна, на ті сосны до голузи была привязана колода на шнурі, котрой было пуўтора цетнара вагы. А під том колодом было корыто, в котрым ся знаходило поўно меду. Приходить медведиха з медведятами і летїла до меду. І кличе свої медведята. Як зачали тот мюд йїсти, так рылом дрїлила тоту колоду, колода ся розогнала і вдарила медведята, котрі стоўкла дуже. Медведиха ся розгнївала і лабом загнала далы колоду, а тим часом медведята і медвід полетїли скоро йїсти мюд. Надлетїла колода, котра была розогнана, як не вдарит медведя по голові, забила го на смерт. Розгнївала ся медведиха загнала обома лабами колоду так, што аж по над тоту голуз летїла, до котрой была привязана і почала ся вертати назад. Зразу помалу а потім чим раз скорє і сильнійше. Як не вдарит медведиху по голові і на смерт йї забила. Хтогды пришоу тот нанашко і закликау хлопця до саду, в котрым дуже красны овочи были. І также закликау го до покою, потім до салї до великої, іщи до красшої. І запровадиу го до таких дверей печатаных і так му повіу (то быу Христос той нанашко): до тых дверей можна гвойти, але не вільно. Будеш в тым садї овочи йїу і в тых покоях будеш собі мешкау и быу там тот хлопец за тридцет років. Ёму ся здавало, же він тїлько за три дни быу. І захотїло ся му гвойти до заказаного покою, дуркнуу колыном до дверей, печати ся ростворили и вийшоу собі на трон. Была там якас корбка, што як ньом обернуу, то ся всї штырі сьтїны росетупили і видїу докола — а то было в ночи — пізріу найперше ня свого няня, як ся має — і пізріу також на поле, ці має красну пшеницу і жито — увидїу як Василь ішоу з возом і брау тоту пшеницу його вітця на свій віз. Тогды хлопец скрічау цїлым голосом на свого вітця. Вітцю, як бы ся му приснило, же хтосї бере его пшеницу: вийшоу на поле і застау злодїя Василя, як брау його пшеницу. А ночовали там дальше люде при своїх копах. Скрічау тот газда

дуже на люди, злетіли ся вшиткы, глапили Василя, одобрали му віз і коні а его дали до гарешту на еден рік. Пізріў тогды хлопец на свою маму дома, а там прийшоў злодїй і юж собі скриню розбиваў, юж быў взяў вшиткы пінязі. Тогды скрічаў хлопец на свою маму і їй ся приснило, же пришоў злодїй і бере зо скрині пінязі — стала зо страху кричати, але злодїй выняў зоза пояса вокшу і быў ей ростаяў. Хлопец то як увидиў, шмариў з неба (с того саду) железом і потрафиў му до самого чела і забиў го на смерт. Дальше пізріў на свою нанашку і видиў, як она юж хтогды была оддата, як ей муж пішоў до своей любкы, скрічаў на нанашку на цїле гарло. Їй ся приснило, же ей мужа нїт дома, же пішоў до любкы, до своей. Встала, пішла і нашла го при любці. Тогды любку выбила а свого мужа взяла домів. А тота любка пішла до гарешту. Тогды пришоў Ісус Христос до того хлопця і гварит му: як быс ты іщи пуў години ту побыў, тобыс мі половину людий попеуў! Тогды отвориў му єдну сьтіну і показаў му вітця і так му гвариў: видиш, што ты свому вітцю наробиў: злодїя даў до гарешту на рік, злодїй ся нічого доброго там не нахчиў. Тогды отвориў другу сьтіну і показаў му: смот! той злодїй твого вітця підпалиў: праві тогды горіло. І гварит му: то ты му наробіў клопоту, не буде маў помешканя. Дальше закрыў то місце, отвориў му инше місце і указаў на маму. І повіў му: што ты не зробиў! Той, штось го забиў, то быў великий збуй. Тераз мусиш на его місце іти або мусиш грїхы его выкупляти. Дальше то місце му закрыў, отвориў му на его нанашку і повіў му. Што ты наробіў своїй хрестній мамі? Той муж потім свою жену не хтиў. А тота любка в гарешті дуже нагрїшила. І також ще раз показаў на власну его маму. Саме хтогды его мати оддыхала окрутнї, яка она обсыпана грїхами. І так она гварила, што волыў бы мя тот збуй забити, нїж ем ся мала таких грїхів допустити. Тогды го одправив на той сьвіт, жебы зле злым вытыгаў і тым грїхы одкупляў (откупляў). Хлопец собі дуже в тым роздумоваў, як то може быти, же зле злым вытыгати і тым грїхы выкупляти. І повіў му Ісус Христос: приєдеш там гу лысові, а там єст хыжа обдерта і там єст еден старец, то він ті повіст вшитко на розум. Як прийшоў гу тому старцю, чуў, як ішоў розбійник верхом на коні і свистаў собі. Потім запукаў до дверий і старец ся го звыдаў: чого потребує, а він му оповіў вшитко і взяў старец вокшу і пішоў з ним до лыса, казаў му підтяти єдно дерево а він то підтаў, потім казаў му на трое прерубати. Як то прерубаў, казаў му то спалити. Він спалиў. Остали тілько три головны. Казаў му то

старец закопати до землі. Як закопаў, казаў му то поливати, каждый ден рано в гамбі воду носити. І він то робив. На другий ден захтіло ся му йісти, прийшоў там до хыжи, а старец юж вмертый быў, лежаў на лавцы. І застараў ся (= зажурился), што буде йіў. А люде, што пришли к тому вмертому, повіли му, же старец приказаў, жебы му несви йісти. До того часу старцьови все носили йісти, а він тото предаў на хлопця. І так ходили гу нему люде што дня. І дуже ім красны пісни сыпываў. І добре їх дораджаў. За то го окрутны любили і хвалили го. Єдного разу він си помыслиў, же нысто (місто) гріхы маў выкупляти, а він іщи більше споўниў (за то, же го люде хвалили окрутны). Помыслиў собі, піду я до лыса сам, а там буду гріхы выкупляти. Як там прішоў, почаў ямку копати на помешканя і захтіло ся му йісти. Пішоў шукати корінців, саме тогды видыў на голузи торбу. Пішоў гу ны і посмотриў, а там было поўно хлыба і розмаіте йідыня. Тогды собі пойіў і дальше ямку копаў. На другий ден, як звычайно, пішоў поливати рано тоты головны. Єдна ся юж розвила а дві іщи ныт. Посмотриў на голуз а там висыла торба зас (инша), посмотриў до ней і попойіў собі. І видыў, як летыў розбійник на кони і почаў пред ним втыкати, але тот розбійник доганяў го на кони і ся зьвідуваў, што ту хце тот хлопец. А він му повіў вшытко по правды. І пішоў розбійник дале. Помыслиў собі хлопец, чкода, же я го не упоминаў, може бы ся він покаў. І летыў за ним і крічаў. Хтогды збуй стаў і зьвідуе ся, што од него потребуе. Тогды почаў хлопец му розгваряти і выкликувати вшыткы гріхы, але збуй ся на то розлостиў і повідаў му, же го забие, а ны, жебы втыкаў. І тот хлопец вернуў ся назад. Так минуло десят років, розвила ся ему друга яблынка. І чуў зас голос злодыя, як летыў на кони. Стаў му напред коня і спер за узду і гвариў му: бій ся Бога, покай ся. А збуй му одповіў: я тебе ся не бою, ани Бога ся не бою. Кед хцеш, то втыкай, бо тя забю. І пішоў хлопец доміў. Минуло тому зас десят років і видыў злодыя, як вюз зо собом хлопа связаного; зьвідуваў ся на што того хлопа везе. А збуй одповіў му, же то ест купців сын; не хце повісти, де має его няньо пінязи, то я го буду дотля мучиў, ныж не повіст, де має пінязі схованы. Збуй хоче дале іти, а хлопец го не пущат, влапйў сильнійше за узду і стримуе му коня. Тогды зачаў повідати збуйови, як то ту добрі людам жити, а самы ся поневірают, бият, як то Бог любит наши души, кебы ты знаў, тобысь певны ся покаў. І почаў збуя за ногы стискати, жебы пустиў купцьового сына. Нараз збуй пірваў ніж зоза пояса, прерізаў шнуры і пустиў купцьового сына. Потім

збуй скоочи с коня і хпаў до ніг тому хлопцю і просиў го, даруй мі, перший раз ес мя упомінаў, я ся з того барже розлостиў, другий раз ес мя упомінаў, так само ем ся розлостиў, што-м і на Бога кляў — а тєраз даруй мі, одпуст мі. Пришли тогды оба гу тым яблынкам і розвили ся всеі три яблїнки. Тогды урадованый хлопец подякуваў Богу, же певны своїй грїхы выкупїў. Зас лем до другого дня жиў тот хлопец і гмер, а тот збуй стаў люди на-вертати на иншу дорогу на місце того хлопця.

(Берест). Пташачий крїль (Troglodytes parvulus, Zaunkönig).

Птахи зышли ся на раду і урадили, котрый найвыше вылетит, тот зістане крїльом. Орел полетїў найвыше, але під крилом ореґа яў ся тот пташок мацыцькый — засьвірготаў і вылетїў выше як орел. Птахи ся зачали сьміяти: мацыцькый птах зістаў крїльом.

(Мохначка нижня). Як чаруют мыш-пыргачом? (vesper-tilio). Як глапит г ночи мышпыргача, понесе го на границу до мурянчой купы — а тоты мурянки там зїїдят го за девят дней — а потому має піти тот, што го там занюс і має вышпортати мышпыргача і найде кости з него і як тоты кости возме до кышенї кавалер, то як му ся подобат дывка і перве йї за кабат приграбе, то го буде хтыла, а як бы ей нє хтыў, то тьма вилками одштуркат, дрїлит гет; то го не буде хтыла.

(Мохначка нижня). О воўкурады. Єден приходит до ворожїля (до ворожки), жебы му поворожиў, як буде доўго жиў. А тот ворожилъ гварит му, не ход нїгды спїд грядок с пеца, бо тя воўк зїст, бо ту ся вказує. А тот пришоў і гварит сыновя, жебы му таку дошку прибиў, жебы досягала с пеца під грядку, жебы го воўк не зїў. І так сїдыў кїлька днїв на пецу. Потом быў ярмак г місты а і войско мало быти там. Він цыкавый быў видыти того войско і казаў сынові зроби́ти сусы́к і казаў ся там заперти і в тїм сусы́ку на ярмак завести. Сын так зробиў і идут на ярмак, а при дорозы сїдит подорожній і просит ся, абы го взяў тот на фуру до міста. А тот му повїдат, же нєма де, же вельгий сусы́к везе, а в сусы́ку няня. А то мя возте до того сусы́ка та буду з вашим старушком бесы́дуваў, не буде му ся цло. І хпустиў го до сусы́ка. Прїшли до міста тай отвориў віко а воўк зо сусы́ка выскочиў, а в сусы́ку не было вітця, іно кости. А тот человек, то быў воўкурад, што ся робит человеком і воўком. Повїдают, же то такый человек, што ся зо зубами ридит.

(Мохначка нижня). Як то єден Мадяр выворожиў двом парїбкам с Тиханьї. Ішли два парїбці, оба были с Тиханьї. Ішли собі до Бардова (= Бардийова), а сїдит при дорозы якийсї

Мадяр і карты тримат г руках. І они му гварят: дай Боже счестя! А він ім гварит: може бысте дали собі хлопці поворожити? — Не знаме, дуже бысте хтіли пінязи, бо не маме дуже гроши. Дате мі по дві шустки а буду вам ворожиў. І зачаў ворожити. І повідат так: вы-сте бідного роду оба; возте чорного кота, жебы нич білого не маў по собі, ідте на границу, купте за три грейцарі дріту і возте того кота і дзеркало і накладте с терня огня і того кота живцем шмарте до того огня. А як ся тот кіт спалит, то берте його кістя до зубів і смотте до дзеркала а прийде ту вам такый пан, буде ся вас пытаў, што хцете? а вы повісте хоц гроши, хоц што. А баба там на єднім загоні ночувала коло своїх груль, што їх дікы там ходили рыти і чула, як кіт мяўчаў, і ся обудила і смотрит і виділа, як они того кота мучили, єден заганяў прутом, жебы с огня не тыкаў, а другый тримаў на дроты. І потому ся настрашили с того его маўгу і повтыкали од огня. Єден скочив до якоїсі патолочи і там го нашли другий ден мало живого і за три дни гмер; а тот другый втюк на третє село до свого уйка і там влетиў г ночи і кричаў: „тримайте мене, бо мене штосі бере, не дайте мя!“ І там курили его сьвяченым зьільом і пришоў до себе, выповідаў ся другый ден і тот же.

(Мохначка нижня). О вояку старім, што в селы ворожиў вороняньом найденым на піску. Ішоў раз вояк старый з войска і найшоў на піску вороня, злапив го і пришоў до села, куж ся вечеріло і просіў ся на ніч. Але нігде го не хтіли прийняти. Він єдні жені выпустив статок із стайны. Як она пішла тот статок заганяти до стайны, він ся сховаў за лен під лавкоў. Тота жена мала мужа фурмана — а она потом мала фраіра, што до нейі ходив. Ёй муж маў прийти та аж на другу ніч. Але прийшоў тоту ніч, кед она его ся не сподівала. І наваріла розмаїты потравы тому своему фраірови. Тот фраір пришоў лем і тот зас газда с фурманкы. Той не маў ся де скрыти, то ся скрыў під припечок. Жена дала газдови своему йісти вару з ірулями. Той вояк тоды вийшоў спід лавкы і газда го просив, жебы ішоў йісти. Кед йіли і дойідали, вояк стис вороня, вороня спичало, та ся зьвідуваў газда, што там має? А він повіў, же ма ворожку. Газда ся зьвідуваў, што му ворожила? А вояк повідат: ворожила, же ма газдыня для него пірогы і палюнку. Потім знов стис вороня, спичало знов: Газда ся зьвідуваў, што му ворожит. А він му повідат, што ма нечистого духа в хыжи. Газда го просит, ці бы му не поворожиў, як го выгнати. Він казаў наварити воду і як кыпіла, то казаў газдови на дверьох стояти с кыйом, сам кропив хыжу том водом кыпачом на спак і пришоў

в то місце, де тот быў схований і väljaў тоту воду на ни. Тот выскочиў іс припецка і вдариў до дверий і перевернуў і газду і двери. Потом газда гадат: тугый быў тот злый дух. І купиў у вояка тую ворожку: даў му за вороня старого осла. Тот ішоў і прішоў до єдного села. В тім селы іщи не видыли осла. Ішли сі люде призерати; скаржили ся воякови, же мусят на паньскім робити. Він повідат, же кед му добре заплатят, то ма таку слободу, што іх услебодят (услибодит) — і вказаў на осла. І купили у него того осла. Казаў ім, жебы му давали йісти овес і пити молоко. Пан загнаў (= післаў) слугу, жебы пішли робити — одповіли му, же мают таку слободу, што іх выслибодит. Потом выправиў слугу другый раз пан: они знов не пішли. На останку прійшоў пан сам на тыркастій кобылы і просиў, жебы му слободу вказали. Они выпустили осла. Осел скочиў за кобылу а пан втюк під міст. Потім просиў, жебы не пушчали тоту слободу: юж не підут веце робити на его поли.

(Мохначка нижня). О вояку, што вислужив у войску дванадцет років та достаў за выслугу коня з ремундом і убраня войскове і пішоў собі гет. По дорозі пропиў шитко, лем му два остали грейцарі тай тоты даў жебракови. Яку за то торбу дістаў вояк од жебрака. Ріжні пригоды вояка. Вояк вкінци слободит дывку богатого млынаря од чорта, котрому ей іщи оперед, ным ся народила, отец несьвідомно быў записаў, і з ньом ся женит. Ёден вояк служиў при войску дванадцет років, так потому собі заслужиў якийсі патент і мали го зробити старшим. Але він повіў, же не хоче нич, тільки коня, на котрім ся носіў, также і ремунду (француск. remonte = доповнене; тут в значеню: узда і сідло) з коня і убраня войскове. І тото достаў. І го пустили з войска. Іде, взяў коня продаў із ремундом і пропиў вшиткы пінязі, лем му два грейцарі зостали. І так іде собі за дорогом і думат, одкаль гроши взяти а сідит дзяд при дорозы, так просіт альмужну а вояк му бесыдує, гварит, же не ма лем два грейцары. А дзяд му гварит: то мі єден дай! А вояк му даў єден грейцар. Дзяд знаў стежками дорогу — а вояк ішоў простом дорогом цыўком. Дзяд спередиў вояка і зас сыў при дорозы. Надойшоў тот сам вояк (улан) тай дзяд зас просит альмужну. Тай му гварит тот вояк: до дябла (до чорта) с тыма дзядами! Хоц бым маў стівку, та бы роздаў цылу дзядім. Але мам іщи грейцар. Ёдному даў ем недавно грейцар дзядові, а тобі дам другый, тот остатный, най не мам ані грейцара! — І пустиў ся іти. А дзяд на

нього: ждий вояку! Я од тя оба грейцары достаў. Што хцеш за тоты два грейцары, то я дзяд, але ті дам. Та што быс мі даў, кой ты дзяд сам жебреш, сам не маш нич! — Кой єс такий мудрый дзяду, то мі дай таку торбу, як скричу гоп! до торбы, штобы-м вшытко маў і йіджіня і гроши а і дябла, жебы ся не вырваў с торбы, покля я го не пушу. Той даў му дзяд таку торбу. І завісиў вояк торбу на рамено і іде за дорогою, хтыў ся переконати, ці то правдива така торба, як він гваріў. Видит жидка, а тот жид несе в кошику красны ябка, а далеко был од вояка, што лем міг пізнати вояк, што то жид із ябками. Та крічит: о жиде! гоп до торбы, до моей! Втім, як то скрічаў, жид юж крічит в торбі: гевалт! пуст мя, а дарую ти вшытко добро своє! А вояк му повідат: жиде, што мі по тобі, дай мі лем тоты ябка, я лем потребую ябка од тя! Отвориў торбу і пустиў жидка. Ішоў с кілька міль, хтыло му ся йісти: так собі помисліў, жебы было добре йісти і пити і курити і отвориў торбу: там найшоў розмаїтнну, поїў собі, попиў собі, закуриў файку, іде дале і гварит: Ей жебы я знаў, же дзяд мі таку торбу добру даст, та бым му навіть остатній жупан зо ся зняў. І іде пак втышний. Пере баба на ріці. Він йі гварит: дай Боже шеста! Што тут чути бабо в вашім селі? — Дай пане Боже, пане вояку! стара біда! — а вояк цыкавый тай ся звыдує: Та розберте ся пане вояку — так гварит баба — а гводьте под тоту помылу, а глядайте біду а найдете. Вояк послухаў: розобраў ся до нага, влиз під ўозину, під помылу і глядат той біды. А баба вышла тым часом з воды і вшытко му вкрала, і торбу і тоты лахы і скірны і він зістаў так голый, як быў г водбі. Але войшоў до ўозины, до густой і дає позір, де тота баба іде с тым, до котрой хыжи і дізріў, до котрой пішла. Як ся змеркло, пішоў вояк до той хыжи, до сыней і сховаў ся до кадоба, до половы. І так сїдид покля аж спати не підут. Той бабы быў газда на роботах зерняных. А она ся звала с паном лысничим. Тай наготовила для пана лысничого розмаїтой стравы і чекає, кед приде на визиту. І прийшоў о десатій годины і зачаў с том бабом (тоў бабоў) розговоркы. Але воякові не терпіло ся х полові, так зачаў дуркы робити. А пан лысничий: йой, штосі страшат. Де ту ся сховати? А баба: то певні мій хлоп з робіт! Пане лысничий! єст під припецком маса трісок гонтяных, влизте там і загребте ся до них. Вояк даваў позір на двері без джорку і відіў вшытко, де ся лысничий сховаў. Тай отвориў двері і іде до хыжи. А тота баба, як видыла, же іде до хыжи, взяла, легла на постыль, вкрыла ся перином і стуче. А він ей гварит: што вам таке бабусь? Та высте якийсі нечистый дух, та

може byste мі пораділі; я хворію все, певні наша хыжа стоїт на нечистім пляци. А были там за столом лїсничого гурманина і капелюш. Взяў, загорнуў ся до того вояк, капелюш взяў на голову, бо повіў, же ест задух в хыжи. І повідат бабі: ці не мате мі дати што зїісти? Казала му баба піти до пеца, забрати собі, што хце, там є вшытко; до місніка казала піти: там в фляшцы є віно і палюнка, то сі возте і йїжте, што хцете, і пийте. На тото надходит ей ґазда. А ты гицлю, ты сьвітиш цылу ніч, з якымасі обдертуеами ся гостиш, а я тяжко мушу робити! І с тым криком входить до хыжи, отвориў двери, як відіў того за столом та хпаў му до ніг: о паночку, великий вам Боже заплат! жечте прїшлі ту до мой хыжи одвидыти! я вас мам знати! А вояк гварит: ваша жена якосі хора! А ґазда бесыдує: якосі она, коли я дома, та все нездрава! Кебы сте могли мі порадіті пане, я бы од вас за дармо не хтыў! — Вы, ґаздо, мате чорта в хыжи; запальте х пецу, заставте три горцы воды, зробіте міцне кропйю, а як вода буде кыпіла, та будеме кропити тым кропом і будеме чорта выганяти. Як куж вода кыпіла, вояк взяў, зачаў кропіті і во іа.я отца... а на амінь все під припечок махнуў. Лысничого кусчыок все попюк а лысничий псыкаў: псы! А ґазда як чуў того псычання, так зо страху падаў на хыжу (на землю): але то ся в мойі хыжи мусылі дяблы звести, бо і малы сут! Воякови не терпіло ся, взяў тай цылый горнеп с кропом шмарвў під припечок на лысничого. А двери казаў ґаздови поотвиряти. Лысничий не міг вытримати тай выскочиў спід припечка с трісок і в ногы! А ґазда зо страху хпаў і кричаў: іши-м не видыў дябла в скірнях! Потому по тій справі положили ся спати. ґазда рано встаў і пішоў на поле. А вояк спаў іщи. Встаў і вояк тай гварит бабі: Но, бабо, што даш мі за то, жебы-м не мовіў твому ґаздови, же к тобі якыйсі пан ходиў. Баба на то му так: дам ті пятдесят папірків. Вояк повідат: я не хчу ніякы гроши, лем мі дай мою торбу і мойі ўахы. І дала му тото баба. І вояк: будте здравы! іде гет од там — юж не буду гвариў нікому нич! Іде просто до подвірця лысничого. Стоїт там на дворі фурман (кочиш). Пан дома? пытат ся вояк, бо я іду на урляп, а даў мі кравец гурманину і капелюш, абы-м тото ту подаў; я за дармо не нюс, мі ся належит на палюнку! Фурман му так гварит: до пана не підете, бо пан хворый. Выйшоў г ночи на двір і вітер го обдуў і достаў охват в цылім тылі. Быў дохтор при ным і так гвариў, же не зна, яка хорота, то так, як жебы попечене было. — Но, то на! Фурмане тоту гурманину і капелюш, дай пану і буд здрав! І іде дале. Прійшоў до села. В тім селы быў дуже бо-

гатый млын паровый. Перед тым не хтыў тот млын молоти нияк, все ся псуло. Пришли дяблы с пекла і гварят млынарьови: што нам запишеш, а мы ти направиме млын. А што хочете? гварит млынар. Тото о чым ты не знаш! А млынар не знаў о тым, же ся му ма вродити една дывка, бо юж доўго дбіти не маў і зробіў запис. По тым записы вродилл ся му дывка. Тота дывка юж была записана чортім. За штырнадцет рокіў, як тот вояк прійшоў до того села. А млынар юж маў выставеный дім в лысы, котрый маў дванадцет вікен, дванадцет дзверий і маў г ночі того самого дня вести дывку до того дому. А вояк прійшоў до корчмы, гварит: дай Боже добрый вечер! Што ту чути г вашім селы? А жидівка на то му: великий смуток г нас, богатый млынар дуже красну дывку днеска веде до лыса, мают прити по ню чорты. Повіджте млынарьови, што мі даст, а я му ей выбавю. Як ся млынар довідаў, выправиў по него віз і казаў яго привезти до своего дому. І тот вояк сыў на віз і пішоў до млынаря. І млынар повідат: штобы-с хотіў од мене, жебы-с мі мою дывку выбавиў. А што дате? Млынар: ей за жену і піў мастку своего. Вояк на то пристаў. І пішли обоє вечер с том дывком, до того дому, до лыса. Дывка му гварит: вікна мают быти вшыткы поотвираны і дверя а ты вояку запераш вшытко. Не бій ся нич, дывко, то на мойі голові. Тільки одну шибу оставиў отворену. І сыў собі за стіл і чекат, коли прійдут тоты дяблы. Аж ту коло дванадцетой шум, гук, блискавицы, гырмоты, хыжа ся трясє і фура за фуром з дяблы ту! Тот, што запис маў і кричит: я казаў, жебы были вшыткы дверя поотвираны і вшыткы вікна а то вшытко позаперане. Я тя навчу пташку, што там в середині сьідиш! І дьябол пхає ся без тоту одну шибу до хыжи. А вояк взяў торбу і скричаў: Гоп, старый дябле, до торбы, а як хочеш, то і цыле пекло возму! Тоты молодши дяблы, послугачи з возами, пострашили ся, повтыкали назад до пекла, а тот старый люципер быў в торбі. І так спали спокійно до рана а дьябол рычаў в торбі. Рано забрали ся і пішли домів вшыткы трое: хлоп, дывка а в торбі дьябол і так мучиў дьябла в торбі, покля не оддаў писма. Як юж оддаў писмо, то втгоды дьябла пустиў. А юж ты мя не вырихтуеш так зараз, не вкажу я ся ті юж на очи — каже дьябол. І пішоў до пекла. А вояк ся ожениў с тоў млынарьовоў дывкоў (дывком) і газдуют до днеска.

(Вислік великий). Субітка. Як ем корову пас, та постыгаў ядлівцы, через путь переклаў і пак ем взяў і запалиў, а брез огонь гнаў коровы, штоб ся добрі дойіли.

(Вислік Великий) (Выжній). Як Онуфер Чорненький вадіў ся с паном учителем про свого сына. Вышли вшыткы дыти зо чколы — а учитель биў хлопця Чорнейкого, же ся підло вчіе, і всудіў му іщи кару: замкнуў го в клясы. А Онуфер Чорненький, отец хлопця, приходит до клясы і повідат пану учителеви: дес мі дыіў хлопця? А учитель так повіў: заслужиў кару, мусит одендыти, бо ся добрі не вчіе, повідат, за то-м го всадіў. А Онуфер гварит: ты го там навчіеш? хобай красти буде знати! і повідат до хлопця: Феціку! под домів, а нїт, то ти принесу хлїба! І зейе до учителя: хто то йому за вітця, чи ты учителю, чи я? А учитель му гварит: в дому отцем ты, а в чколы я! А потому другый сусїд дяк повідат до Онуфря: Онуфрю, дай спокій, бо учитель не хоче для твого хлопця зла, лем жебы ся дашто навчіў. А овін — Онуфер — повідат до сусїда: та што? може быти за дяка? скоре годе быти за дябла!...

(Вислік Выжній). Як то фіглюваў Онуфер Чорнейкий. Вышли мы на Ясенины орати і было мокро. А еден сусїд зачаў орати і до Онуфря Чорнейкого повідат: чом не ореш і ты? А він повідат: ей-гей! йов! я лем огонь кладу тай сушу; еден загін уж ем высушіў той-м з'ораў а другый буду сушити! —

Як мы шли з Буківска разом дяк і я і Онуфер Чорненький і ішли мы там через Ясенины, але так бесїдеме си, бо то підло было. Але як то буде? гварит Онуфер. А Іван Галенда гварит: што таке? А Онуфер: є! та не знате што? Іван Галенда повідат: я не знау. Онуфер: є! біда ту біда! а на другим сьвітї гірша годна быти! Але сходиме дале. Ми тото в головї не є, жебы я х пеклї быў! уж — гварит — сїм миль лежат люде х пеклї, што ся не вмістят.

(Вислік Выжній). Што гваріў Онуфер Чорненький, як кінчиў ся. Як гмераў Онуфер, так коло него жена заводила: што я буду робити сама із дрібныма дытьми! а він на тото пак гварит: гев! та ты не знаш, што будеш робити? тото, што і люде! Ё-та! е-та! та ты не знаш, як маш газдувати, жебыє обробила єдну сторону, а пак бер ся до другой! — А она гварит до него: йой, газдоньку мій! го мі нхто не пристане про дрібны дыти! А овін гварит: цыт, жено, не плач! бо я ти пришлю пристаха свіжого! бо там сут такы, што уж давно повмирили, та маў си час отпочїти та може до тя прїстати. — Йо-йой! газдонько мій! та може быс зїїў курку, та бы-м ти стяла! ци будеш їсти? А він так її отповідат: кой єс ми не дала здоровому, а тепер си зїїдж сама! Йов! та чо ты плачеш? Кед до пекла не иду, бо сїм миль по за пе-

кло лежат люде, бо ся не можут помістити! І так уж пекло розширяли і не можут все до него помістити!

(Вислік Выжній). О циганї, што просіў альмужну у попа. Пришоў циган до попа і просіў альмужну. А піп гварит: перексти ся! дістанеш фаску бандурок! А циган повідат: што то кстити, як то? А піп гварит: не знаш ся перекстити, зач ти дам альмужну? Ід і навчий ся, жебы ся знаў перекстити. И циган пішоў. И за тыждень навчіў ся, взяў си сына з міхом на бандуркы, пришоў на пошівство і поставиў сына за дверями з міхом, а сам вошоў до покою к попови. Піп гварит: ксти ся! а циган зейс гварит: Во имя отца і духа святого аминь. А піп повідат: А „сына“ дес дыў? А циган гварит: а от за дверями стоїт з міхом, ждат на бандуркы!

(Вислік Выжній). Як ся витают у нас люде? — Ци сте добрі спали? Як ся мате? ци здоровы? и рука ци дужа? і дашто нове ци чувати? — Добрі хвала Богу! добрі сме спали, не чули мы нич, коло вас што льпше? Дай Боже шестя! — Дай Боже і Вам! — так мы ся витає і як є поблизь, та ся витає за руки, бабы ся цілуют по пыску — а мы хлопы за руки ся стикаєме.

(Вислік Выжній). Як то еден ґазда стратиў воли і пішоў іх глядати та му хпаў в ходак квіт з папортины — і все на сьвітї видїў та нашоў свої быкы. Та вызуваў ся, вышмариў квіт папортины с ходака і уж не знаў нич. Маў еден ґазда быкы і выправиў іх на поле до лыса. Але ниши быкы пришли людскы а його быків не было. Але то втрафиле на саме на Яна. І той ґазда забраў ся і пішоў гледати быків г вечур. Зашоў до лыса межи папортину. Быў обутий в ходаках. Як він ішоў через тоту папортину и квіт с папортины му хпаў за ходак. І в тім часї він шытко знаў, знаў, де му быкы сут. І быкы нашоў і пришоў домїў. І вызуў ся. Як ся вызуў, квіток выпаў с ходака і пак нич уж не знаў. А до того, покля в ходаці квіт папортины быў, та шытко знаў.

(Вислік Выжній). Оповіданє старого вояка. В Ниталїї стояли мы за піўтретя рока — едно місто там Федра на поеменьскій (Piemont) граници — ген єм ся обрихтуваў, лен єм быў там за три місяці — а потім с Федры пішли мы пак до міста Тревіза (Treviso) — там єм стояў аж до піўтретя рока аж до війны (р. 1866). Аж як наш монарха війну выдали Прусови, так мы пак с Тревіза дале пішли на ногах до Ляйбаху — бо желізницї не было. Пришли мы до Лейбаху (Laibach) а з Лейбаху дес нас порозрывали, то не можу знати, дось же знау, жесме были на селах

по кватері, а село, десме стали, называло ся Петровіца. А други вояци стали в селі — шеновавши Вашого гонору — в Кобылі. І были мы ген тыждень. І машеровали, але мы не знали де і чого? Але наш монарха вшытко нам выфасуваў дубельт (doppelt) і примашерували там недалеко коло Скалиц, так як бы гнескы вечур. А заўтра рано: а ух! (= auf!) дале марш! І машерували мы, пан Біг знат, сила миль, ци дві, ци три. А войско так зослабло, воды не было — а на сторону, як бы воды хтыў ся напیتی то заваруй Боже! перший лыпший ци капраль, ци фір (Führer) то бы быў пробиў багнетом. І дале приходиме до Скалицох і зрештоў мы не знали ничого. Як сме зафасували хлѣб, не могли сме нести, тасме пометали по шандох. Потім як сме пришли до Скалиц, але сме маширували два дни і дві ночи а йісти не было нич. А мы як ся рушили гнескы рано з місця, та мы пришли до льоґру (Lager) вечур а тамтоты іше такой были на місци, бо дуже войска было. І як сме ішли, босме дуже голодны были, їрейцарі сме мали, бо монарха нам даў гроши. Як сме приходили до міста Скалиц, та сме мыслили, же пожиеме за дудкы, же си вкупиме йісти и пити. Але розказ такой быў, же сме перешли через місто военскым кроком. Вышли сме за місто за Скалицу під гору. І так быў там: гальт! аменкен! (?) їверы ін впереміт! (= Pyramiden setzt an!) Зложили мы їверы в переміти и каждый свій рыштунок маў на свій багнет зложити. Як мы зложили, цотім нам пан зо Скалиц выслаў може три альбо штыри бочки вина и може з єдних других штыри бочки пива а з єдних може шість згорівкы і як мы зробили ся ко мод! и мы там тот трунок пили, хто хотыў, котрый згорівку, котрый вино, котрый пиво. Але так сме пили і выпили сме гет. Але єдна бочка пива зістала цыла. А єден Дальматин сыў на тоту бочку и так бесыдуваў: како даєт мі пет сольды, та буде пити біра шкуделю! Але єден приходит і ньому і гварит: дай мі пива! — повідат як мі даш пять сольды, то ті дам біра. А в тот час бух! с канона куля меджи нас. Такы єден фір, што стояў биля мене на лывім крилі од разу ся склюбачыў та ізгоріў саком пак, бо куля с канона го трафила! — А другый коло мене стояў капраль, та му хпїў головы відорвало. Як уж то так было, мы вшыткы: гура! як мы скричали гура! так шли сме наперед. Наш комендант з нами ішоў генерал Франц Крипець; але видыў, же не даме рады. Гальт! 24. Feldjägerbatallion zurück! Як мы „цурыкли“, назад тоў дорогоў не могли сме піти, бо нам было побаламучене, так мы утыкаме, але не знаме кады втыкати, та втыкаме. Быў там берег, а в тім березі были хаці. Мы тима ха-

щами втыкаме, а берег быў барз прикрий. А під тым берегом была рівнина нібы. А в ты рівнині была вода, така ріка, што мы о нї не знали, што она така глубока. Як сме там машерували через Скаліцу місто, то нас не обходило нич, лен жебысме зйїли дашто і годувало ся так. А потім як сме вышли за ту Скаліцу, за місто під гору, як нас возмут Прусакы гнати, як куля канона бухла, так забила дуже наших людей. Але наш комендант: гура! нас веде на Прусаків. Як сме ішли, тосме стріляли, а потім наш майор як выдїў, же стріляня не значіт нічого — гура! так мы біжали з багнетами і с кольбами до Пручаків. Але потім закомендеруваў: цурік! Мы назад. Як цурік, той цурік! Мы ся гет цофли.

(Дарів). Сьвітило (при помершім). Посходжают ся зо села дуже людий і дакусі забавляют ся, жебы не спали. Тягнут си льосы. Кавалец прута рёсколют на двое і на двох зроблят карбикы і тото мечут; як ся перевернут вшиты (розумій: розколені части прута), то гварят, же є крільом — а як не буде лем два превернуты, а решта вывернуты, то повідают, же гайдук. Та си зас робят лопаткы и бют ся, жебы не спали. Як є вчений, то сьпівають піснь о вічності:

Прийде година для всіх єдина,
Когда ся треба
От тыла розлучати
І сьвіт сей покидати —
Як скажут з неба!

То зовеме „сьвітило“.

(Дарів). Оповіданя старого вояка о Ниталїйї. В Ниталїйї господарі мают (маут) дома мурованы с каміня округлого а дахы покрыты скарупоў. Поля мают дуже ровны і позасаджуваны деревом ягодовым (Maulbeerbaum). Дерево од дерева на дві сягы оддалены. Яке має поле, ци то стаяня, ци піперечину*), то як загоны сут, так дерево іде саджене за рядом. А тепер засаджений виноград коло дерева а тот виноград так ся зошоў разом од дерева до дерева яко хмелина і так міцно, што як чоловік хоче пійти, то треба на руках і на ногах ся шмыкати по землі (рачыкы піти), а пан офіцер як іде, то перетне шабльоў. І так засаджуваны сут ґрунта талїяньскы деревом ягодовым і виноградом а помеджи тото орют загоны і сьіют пшеницу і тендерицу. А дерево ягодове обрізуют, лытораєли... і тото листя шмыкаут і даут (дают) хроба-

*) стаяня поле, што ся оре на подоўж; піперечина як ся оре ґрунт на-поперек.

кім на жир і тоты хробаки робят такы клубята ядвабны (Cocoon). С тых клубят ядваб. — Родит ся там пшениця і тендериця а люде жиют с тендерицаной замішки, што называут: „полента“. Пековых пеців не мают і скляных окен, лем деревяны засувы. Давныма часы Ниталія ся збунтувала на цысаря австрійского і была потычка: чернява метала з окен цеглами с пеців і хлібом печеным і за то Найяснійший Монарха скасуваў ім пеци і вікна скляны і наложиў великий податок од пеців і од окен скляных. Біўше дома сут без окен і без пеців. Газдыня як варит йісти, має такы желізны як польовы колыскы, ест такый дручечок і штыры ніжкы. Оно то в сьніхох або в хыжї підсыпано глиноў і вымашено: то ся называт кухня. Теперь она возьме росішки і росчеперит на кухни а на тот дручечок вішат на ланцкы котлы мідяны і кладе під котлы оген, до котла сыпле воды и (і) муки тындиричаной и там кипит. Потому, як там докыпит тая замішка и бере с котлом и высыпле на столі а потому бере нитку дротову и крає як в нас паску і так дылит челяд свою, яку має. А як хоче хліба печеного, то наріже той замішки і припікат на ватрі; така полента припикана уж не так скоро плыснё. А як хоче купити хліб, то мусит іти до пекаўзу (Backhaus). Сут пекаўзы по селах, што хліб печут. — Дуже теплий край: зимы нема николи — повідают стары люде — лем сьніжок припаде яко роса із морозком; а в лѣтї дуже великы спройї, в ден люде по хымородах біўше спочивають а в ночи балуют в роботах особливо во жнивях. А мулами роблят. Мулы в ночи ревут, нема спочівку — але тягають окрутні. В нас народ як робит худобу, то іде так, што під праву руку худоба, а Таліян гонит під лѣву руку. В Ниталії были мы за пят місяцей. Кіўко мат господар челядки, то кождый ден рано і вечір на колынах молят ся Богу всеї разом, а еден з нима мовит пацір, еден гварит, а другы за ним. Як ся примеркат, то сходять ся по улицях, засядут собі десят, пятнадцет коло стола і співають набожно. А піют трьома або штырьома голосами — знають вторувати і басувати.

(Дарів). Як раз премудрый Соломон чуў бесѣду двох воробцїв. Премудрый Соломон розуміў, што фташина співат, што все створіня бесѣдує. Аж в аднім часї сидѣли два фташки на великі камяниці. Еден фташок так ся перед другим хвалит: як бым своєю ногоу копауу, то бы ся камяниця розвалила. Почуў той бесѣды премудрый Соломон і повідат: хробаку, хробаку! та што ты повідаш, што од твоєї ноги камяниця бы ся розвалила? Одповідат (отповідат) фташок до премудрого Соломона: най-

яснійший царю! я ся можу тыж перед своєю жінкою чимсь похвалити. А Соломон чуў і то записаў нич на то. А то были два воробці.

(Дарів). С чого повстали грибы? Як Ісус Христос ходиў по землі іс сятым Петром, мали хлїб яко в дорозы. Петровы ся йісти хотыло, та тайно ламаў собі хлїба с торбинки н тратиў окыршыны с хлїба. І с тых окыршынок выросли грибы.

(Дарів). Як то раз Ісус Христос ходиў с сятым Петром і мали гуску печену на дорогу, а Петро зйіў с той гускы одну лабку. Ісус Христос іс сятым Петром ішли за дорогою і мали гуску печену. Святому Петрови хотыло ся йісти і взяў лабку одорваў гусцы і зйіў. А прийшоў час, як мали поживати в дорозы. А Ісус Христос пытае ся: Петре, а де друга лабка в гусцы? А св. Петро повідат: та она лем одну мала! Ісус Христос прияў, же лем одну. Ідут дале, сидят там гускы живы пиля воды. І Петро повідат — хотыў ся выправдати: Пане учителю, смот, і тоты гускы лем по єдні лабцы мают. Ісус Христос повідат: Петре, ід, зажен іх з місця дале. Пішоў сьвятий Петро дале, загнаў та гускы поуказували по другі лабцы. Тай так ся тайна Петра выявила.

(Дарів). Што даў Бог жидім, як не мали во пустынї і воды? Як жиды не мали во пустынї воды, нарікали на Бога н на Мойсея. Бог им надаў камень, іс камени выпливало дванадцет рік, тоты рікы наповали дванадцет поколіній рода Израельского. Так пророк пророкуваў, што камень быў Христос а дванадцет рік дванадцет апостолів, котры будут судити дванадцет поколіній рода Израельского на конци світа.

(Яселко). Як ішоў Христос зо сьвятим Петром по жебраню і зашла велика вода, та іх богатый чоловік, што ішоў штырма сейками, не хтыў перевезти через воду, лем перевіз их худобный што ішоў з возом з двома бычатами. Нагорода богатому і худобному. Господь Бог ходиў по землі і показуваў чуда розмаіты: слыпому очи даў, хромому даў ногы, што быў бісоватый, то го уздоровіў. Раз, як ішоў Господь Бог по жебраню зо сьвятим Петром, зашла велика вода і не могли перейти. Але там гоніў єден чоловік штырма сейками возом і прийшоў к ті воды а сьвятий Петро повідат: Пане, треба просити, жебы нас перевіз через тоту воду. Але тот ґазда повідат: што я буду возити жебраків, кобым ся перевіз сам. А потім ішоў другый ґазда маценькыма телятками, што ледви тягли віз. І Бог милостивый повідат: тот нас Петре перевезе. А ґазда повідат: кобы-м міг, та чом, та вас перевезу помалы. Як

перешли на другий бік, та хлоп ся забраў и пішоў з возом гет. А тоты, Господ Бог іс святым Петром зась собі сьили дакус. І зачали собі гварити. Каже св. Петро Пану Богу, што даме тому, што нас не перевіз, што штырі воли маў? А Бог так повідат: други штырі му даме. А Пανε, тому, што даме, што двома бычатками нас ледви перевіз? Та повідат Христос: і тоты два бычата йому здохнут. Зас ішли дале. Та св. Петро собі думаў в голові, же то уж підло, же то уж не добрі. А Бог милостивий повідат Петрови: тот буде наш, што му бышьата поздохнут, а од (от) того ся одпекау.

(Яселко). Кара божя за непошанованя недьїльї. Ђдна худобна жена пришла в недьїлю до сестры до своїї і повідат: выправ мі свогого хлопця по конопльї іс коньом. Тота виправила. А ясно было на сьвітї та перун стрїлвў до коня той худобной жены, што вїй хлопец пішоў по конопльї, і забвў коня і хлопця — а другий хлопец зістаў і кїнь другий зістаў, а на другім коня выбїў перун десять Божих приказанїй.

(Яселко). На святыї вечер. На святыї вечер несут сніп соломы з зерном (овес), на стїл положат. А пак солому росстелят всяды по хыжи. И гварят: помай Біг! на шестя, на здоровя (здоровля), на тот новий рік! Як подають вечерю, так ся пацїр гварит, потом вечеряют. Наперед горївку пют. Найстарший не і гварит: дай Боже Вам здоровля, дай Боже счасливо діждати другого нового року! потом закусуют чуснок с хлїбом. С тым хлїбом ідут до худобы і кажді живинні дават ся закусовати хлїба а чустком лем помастит. Потом вертают ся дó хыж і потом їдят капусту, бандуркы, бобалькы (валкы з муки житной), ярчаны крупы го сливками, пирогы з ольїем (ольїй бере хоц лєняный, хоц буквяный).

(Воля нижня). Зналисте кумо як зготовити, але сте не знали як давати. Газда маў цїгана за кума та просїў го косити, а газды жена мала выїти з обїдом. Юж скосїли великий фалат луку, соньце пыдышло високо, а обїду ещи нїт. Пак над вечур уж несла газдыня обїд, але газда як зобачїў та перед нї збїг і гварит: я юж її дам, возьму та забю! А цїган гварит: куме не бийте, бо мі си барз їїсти хоче! А тот кум пішоў за грунок, жїнку закликаў та ся сам найїў а жену домів одогнаў. А вї так наказаў, жебы вышла гнет с полуденком. Тай жена вышла і дала наперед капусту ани не солєну, ани не масчену, ани одцїджену. А цїган быў голодный тай ся найїў той капусты дось. А она потїм пороскрывала риж, пирогы, сыр, хлїб, згорївку — а цїган уж не

міг йісти, бо зя найіў несоленої капусти. Тай повідат циган до кумы: зналисте кумо як зготовити, але сте не знали як давати!

(Воля нижня). Як выстроїли хлопы с циганом, гварячи, што єго померша жена три разы буде приходила по згорівку і по пачку тытону. Раз циганка была хвора, прагла ягід а было юж пізня осінь, приходило до зими, то ягід уж не было нигде. Каже до того цигана, жебы ся обачила, жебы ягід зйіла. Цигли пішоў ягід глядати, може дагде найде. Та дармо глядаў и пришоў назад, а циганка зараз потім гмерла. Циганку поховали. А хлопы повідали, же буде по смерти ходити за ягодами. І гварят тому циганови, жебы купиў пачку і піпку, жебы полижиў на вікно і лѣтру згорівкы, же она прийде г ночи і буде пукати до вікна. Пришла ніч а хлопы пукают до вікна а циган крічит з ліжка: та што-ж хочеш, там є на вікны та си воз! а хлопы взяли та згорівку выпили і так было три разы, бо гварили, што она до трьох раз буде приходила.

(Воля нижня). Были два братя, худобный і богатый. Худобный пішоў до богатого просити хлѣба. Богатый угнываў ся та даў братови фалаток шоўдры (= шинки) і сварив му ід до дябла! Худобный взяў шоўдру і наставиў ся іти до пекла. По дорозѣ стрітиў старця, котрому даў фалаток хлѣба, а старчик научив худобняка так, же х пеклы і за першим разом достаў баранка, што тряс золотыма грошами, за другим разом млынка, што наставляў всякого йідыіня і напиту. Та качмар перший раз баранка у мужика підмінив а за другим разом млынка. Зас ішоў худобняк до пекла, та тот старец (дзяд) нахчив го, жебы достаў кыя, што там висит за дверми. Як прийшоў зас худобняк до старця, казаў му старец кый поставити на землю і кликнуў: кыю бий! И того худобного выбив кый за то, же ходив до ного качмаря. Але тым кыйом од жида одобраў і баранка і млынок. Пришоў худобный домів та позывив у брата кірце, нібы мірати гроши. Та поза обручи захваў дукаты і так оддав корец братови. Як брат побачив, же худобный мат дукаты, звѣдаў ся од нього де їх набраў. Худобный рсповив му, як по його слові ішоў до дябла с шовдроў і там достаў тоты пінязи. Богатый зараз забиў вепря великого наклаў на віз і пішоў до пекла та як із возом пришоў, заперли ся за богачем двери і він остаў

х пеклѣ. Єден богатый пан хотѣу потом одняти гроши од того мужика, што за богатѣу, та він на войско пана пустиу кыя і вытрепау вшитко войско а сам гостиу людий і радовау ся. Были два брата тай єден быу богатый, другой быу худобный тай той богатый мау шитко та сходили ся до него худобны заробляти. А тот худобный не мау нич. А жена му гварит ей газдо, газдо — гварит — ид ле до брата, може ти даст фалаток хлѣба, та му Бог здоровля даст. Пришоу тот худобный до богатого брата, сѣу си за пец, смотрит а брат мау госты. Тай богатого жена гварит: дай му да-с фалаток хлѣба. А тот гварит: Я бы-м там давау такому дзядови хлѣба. Жена гварит: та дай му, дай! А тот богатый пішоу до колоры та вкरोу фалаток солонины тай гварит: на, шоўдру, і ид до дябла! Тай тот зяу тай принюс до дому. А жена гварит: аже ти дау, як бым ті не гварила, тобы-с не пішоу. Але він повідат ей: жено, він гварю жєбы я пішоу до дябла. Тай позбирау ся і иде. Иде, иде, прийшоу до великых лѣсѣв тай там стояла корчма тай він прийшоу до той корчмы тай гварит: ей пане качмарю, дайте мѣ да-с фалаток хлѣба, бо м барз голодный. Тай тот дау і зывѣдат ся. Де то идеш чоловіче? Ей, гварит, піду до дябла за шоўдроу. Тот гварит: ид, але, як будеш іти назад, жєбы-с до мене вступиу. Добрі. Тот иде, иде, иде тай прийшоу на єдну долину і стоїт там маленький дзядок. Тай тот дзядок гварит: де ты идеш, чоловіче? А тот гварит: ей піду там до дябла за шоўдроу! Тот гварит: ид, але будут ти давати великы гроши, великы піязи, ажебы ты не брау, бо с того бы ся справило угля, але прос, жєбы ті дали баранка, што там за дверми стоїт. Тай тот пришоу гнн, тай хотят му великы гроши давати, але тот гварит: нич не хочу, лем того баранка, што там за дверми стоїт. Но добрі. Дали му того баранка. Зяу (взяу) він того баранка тай иде, иде і зас пришоу на тоту долину назад тай зас там тот дзядок стоїт. Той повідат тому дзядкови: што мѣ с того баранка буде? А тот дзядок повідау, же з грошей бы ти было лем угля а з баранка ти будут гроши. Постав того баранка на землю тай тот поставиу його на землю. Та тот дзядок гварит: баранку потряс оболонкоу. Баранок потряс, поўно натряс гроши, дукаты тай тот гварит: видиш з гроший было ти нич было а з баранка ти буде. Та тот напхау гроши в кышенѣ та зяу баранка тай иде, иде, иде тай прийшоу зас до той корчмы тай гварит: пане качмарю, я бы вам показау штуку. Но добрі, чловече, покажете, я бы рад. Тот: баранку! потряс оболонкоу! Тот баранок зас потряс і поўно дукатѣв натряс. Набрали жиды дос. Качмарь гварит тому чловеку:

теперь ся ту переночуйте! Тай тот зяў, выстелиў му лужко гарды, абы спаў добрі. Тай тот си люг і спит. Та тоты жиды вейкают меджи собоў, якбы того баранка перемінити. Тай мали самого такого, тай того зяли а гиншого поставили. А тот чловек рано ветаў і баранка взяў і пішоў. Пришоў домів і гварит дома: баранку! потряс оболонкоў! Раз гварит, баранок нич, другый раз пак гварит, баранок нич, тай взяў и баранка забиў, тай зйіли пак з женоў. Але він ся зас збират. Тай зас іде і пришоў до того лыса. Зас до той корчмы пришоў тай зас гварит: дайте мі дашто пане качмарю зйісти, бо-м барз слабый. Тай тот зяў тай даў му кус згорівкы і кус зйісти. Тай тот зйіў і збират ся дале іти. А качмарь гварит: чловеце, як будете іти назад, жебысте до мене вступили. Добрі. Іде, іде, іде і зас пришоў на тоту долину. Та зас там тот дзядок стоіт. Та тот дзядок го ся зьвідат: де ты чоловіче підеш? Ой піду там до дябла за шоўдроў. Ід, але великы гроши, великы пінязи ті будут давати, жебыс не браў, лем там стоіт за дверми млыннок, то жебы ти того млынка дали. Та пришоў там, великы гроши, великы пінязи му хотят дати, він не хоче, лем гварит, дайте мі того млынка, што за дверми стоіт. Та дали му того млынка. Зяў того млынка тай иде (іде). Та зас пришоў на тоту долину назад. Та зас тамтот дзядок стоіт тай гварит до дзядка: што мі с того млынка буде? а тот повідат: с того млынка ті буде, а з гроший было бы ти (ті) не было. Тай тот повідат: постав тут на землю того млынка. Тот го поставіў. Тот дзядок гварит: млынку мель! Млыннок як раз стаў молоти та маў дост што йісти и пити тот, што млынка принюс. Тай зяў тот худобный млынка на плечи тай несе. Тай зас пришоў до той корчмы: нане качмарю! я зас бы вам покажаў штуку. А качмарь гварит: а добрі, я бы рад. Тай тот поставіў млынка серед хыжи: млынку мель! Млыннок як раз стаў молоти та ся найіли дос жиды и напили. Понапивали ся та гварит качмарь: чловеце, не ідте іши домів, лем си переночуйте, та рано встанете та підете. Тай тот так зробиў, не пішоў, лем переночоваў. Той выстелиў му лужко зас, жебы му было добрі спати. Тай тот си люг и спит. А жиды гварят до себе, як бы того млынка перемінити. Они мали самого такого млынка. Тай того зяли а свого поставили. Тай він рано ветаў тай зяў млынка тай іде. Пришоў домів та гворит: млынку мель! А млыннок нич. Млынку зас мель! млыннок зас нич. Той млыннок зяў, поломаў тай до пеца шмариў, жебы згоріў. Тай зас ся збірат, зас іде. Та жена гварит: чюеш, де ты то підеш? Тот гварит: піду дагде. Іде, іде, іде і зас пришоў до лыса і зас до той корчмы зышоў, тай зас гварит: пане качма-

рю, дайте мі дашто зійсти, бо я барз слабый. Тай тот даў му штоска зійсти і гварит: де то ты підеш чоловіче? Ей піду за шоўдроў. Ід, але як будеш назад іти, жебы-с ту до мене зышоў. Тай тот іде, іде, іде і зас на тоту долину пришоў тай зас там тот дзядок стоіт. Тай зьвідат ся тот дзядок: ей чловеche, де ты то підеш? Тот гварит: ей піду до пекла, най мі заплачят за шоўдру. Тот гварит ід, але великы гроши, великы цінязи ти будут давати, та жебы ты не браў, лем там висит за дверма кый. Жебы ти того кыя дали. Тот пришоў там: та му хотят великы гроши дати. Тот гварит: не хочу гроши, лем мі дайте тот кый, што за дверми стоіт. Дали му тот кый, взяў на плечи тай іде. Тай зас прийшоў на тоту долину. Тай зас там тот дзядок стоіт. И пришоў к тому дзядкови тай гварит: та што-ж мі с того кыя буде? Е — гварит дзядик — с кыя ти буде, а з грошый было ти не было. Тай повідат: постав тот кый на землю. Тай тот поставіў а дзядик гварит: кыю бий! Тай тот кый як раз стаў бити того худобняка, што го прынюс. Гварит дзядик: чос ходиў до ного качмаря? Но, гварит, теперь ід! і даў му тот кый. Тот зас пришоў до той корчмы і гварит: пане качмарю, я бы вам показаў штуку! Качмарь каже: а добрі, я бы рад! А тот худобняк поставіў кый на землю і гварит: кыю бий! Тот кый як раз стаў бити жидів вшыткых. Пане качмарю, дайте мі баранка. Тот йой! чловеche, не в баранка, хто-сі баранка взяў! Тот повідат: кыю бий! зас гварит худобняк: пане качмарю, дайте мі баранка. — Йой, баранка ныйт! — Кыю, бий! Зас гварит: пане качмарю, дай баранка! Йой гварит качмарь: баранка ныйт! Тот гварит: кыю бий! Але тот крічит жид: йой Суро, ід, дай му баранка, ный іде! Тот даў му баранка, тот-зяў і іде, іде, іде та прынюс домів баранка та гварит: баранку! потряс оболонкоў! Баранок як раз стаў трясти та дос грошый натряс: дукатів. Тай уж мат дос. Та зас іде по млынок; зас пришоў до того жида. Пане качмарю! та дайте мі млынка! — Качмарь так гварит: йой, чловеche, млынка ныйт! — Кыю бий! — Кый як раз стаў бити шиткых жидів, жиды йойчат. Пане качмарю, дайте млынка! — Йой млынка ныйт! — Кыю бий! — Пане качмарю дайте млынка! — Йой, млынка ныйт! — Зас: Кыю бий! — Йой Суро, вд му дай млынка, ный іде. Тай дали му млынка тай іде тай пришоў домів: млынку мель! Млынок як стаў молоти, мали дос што йісти и жена и дьіти шиткы. Юж мат дос шиткого. Тай гварит свому хлопцеві: хлопче, ід до уйка, ный ти позычит кірце. Тай тот пришоў там, гварит: уйку, оле нам позычте кірце. Тай тот повідат: ей, я бы вам там кірце позычиў. Отец ходиў по сьвітѣ, та може дакого зерна брид позби-

раў та бы мі корец запаскудзіў. Та жена му гварит: позыч му там кірчик, він ти корец не зйіст. Тай тот пожичиў — тай тот прынюс домів хлопчэска. А він за то не жичиў, же дашто буде міраў, лем му поза обручи дукаты напхаў. Тай гварит: на хлопче, однес а стріль добрі серед хыжи тым кірцем. Тай тот прынюс и шмариў серед хыжи и розсыпали ся тоты гроши — дукаты — и тот корец, як бы хто посяў в хыжи. А брат богатый смотрит: де він набраў тіўко гроши? Тай тот богатый зобраў ся до того худобного звідати ся, де він тіўко гроши набраў. Тай тот повідат: даў ёс мі фалаток солонины і казаў ёс мі піти до дябла тай гварит: я пішоў та смот, што я мау с того! Тай тот богатый зас смотрит і гварит: ей! я іши не тіўко буду маў! Тай прышоў домів тай забиў вепра великого тай наклаў на віз. Тай іде, іде і гварит: я іши не тіўко буду маў! Тай прышоў гин до дябла. Та му ся ростворили красьні до дябла двери. Та він нагнаў гин з возом а двери, як він нагнаў (зайіхаў), заперли ся за ним. Тай пак зас тот худобный гостину справляў тай там ся люде до него сходили на роботу и на гостину. Прышоў до нього тыж еден великий пан на гостину та прышоў і ся зьвідуе, де ты тіўко набраў того? Тот повідат: я маў тіўко. Тот пан гварит: я тото од тебе одберу! Худобный пак гварит: або одбереш або нйт! Тот повідат: я войско спроваджу, тай я тебе забю тай тото одберу! А тот гварит: спровад! Тай тот пан пішоў по войско та спровадіў войско. Тай прышло гин войско до того худобного на обору тай зачали ся бити. Тай тот пустиў кыя та гварит: кыю бий! Тай тот кый, як зачаў бити, та вшытко войско вытрепаў. Пак справляў тот худобный гостину, люде ся гостили і радовали.

(Воля Нижна). Воўк і лишка (байка). Ішоў еден хлоп лысом тай нюс великий фалат солонины на плечох. Іде, іде лысом тай стрітиў ся з ним воўк — а тот хлоп, як увидиў воўка, шмариў солонину тай втыкы і втюк. А тот воўк прышоў к солонині тай думат: ци ей йісти ци нйт? Бо не буде пак воды тіўко пити, бо солонина солена — тай повідат: не буду ей йісти! Тай пішоў од ней фалаток гет тай думат зас: ей піду я тоту солонину зьзыісти. Тай іде, іде а лишка прышла та солонину зьзыіла. Тай він прышоў на тото місце: йой, солонины не ё! Тай іде зас г другый бік тай іде і іде, там лишка, стрічают ся граз тай прійшли к собі тай повідат воўк лишцы: ей кумо лишко, я теперь тебе зьзыім! Е, повідат, лишка, я на такій гостині была, што ледви іду. Воўк зьвідат ся: та де? А она гварит: а там! А воўк гварит: оле мі так вкаж, де то? тай веде го лишка тай было там едно весыіла (весыіла): еден муж ся жениў! Тай она на дырку попід сподок шуркла ся

до комори, а воўк ся пхае: ей кумо-лишко! я ся там не годен гопхати. Тай повідат: куме-воўку! як си так дыру выгреблеш, а я си выгребла, та гвойдеш. А воўк як стаў гребсти, зубами грысти тай выгрюб і гвошоў там до комори. Лишка му показувала вшытко, воўк найіў ся, напиў ся і лишка гварит воўкови: куме воўку! теперь си можеш ту заспівати. Та воўк як раз стаў співати, вопиў. Тай газда, як почуў, выйшоў з дровном, іс кланицеў тай почаў воўка бити, а лишка втекла до загаты. Та лишка си лежала х паздырю а воўка газда так биў, што лем кушічок воўк жив тай воўка пустиў. І воўк іде і лишка іде. Тай з лишкы висыло паздыря, таке як пальці. Тай воўк гварит: ей куме лишко, як ты ня завела на гостину та так ня збили, ледво іду. Е повідат лишка: мене не так збили, аж з ня кісточкы висят. Тай повідат: е куме воўку! вынес ня там до лыса та тебе жде там шестя. Тай воўк взяў на плечи лишку тай несе. Тай несе, несе і вынюс там до лыса. Вынюс до лыса і пустиў ту лишку до лыса. А гварит лишка: куме воўку, ід до лыса, там тебе жде шестя. Тай воўк іде, іде, іде... пасе там кобыла с конником, з маленькым. Тай пришоў воўк к кобылы тай повідат: юж теперь тебе зьзім. Кобыла гварит: е, куме вовку, ты теперь ня не зьзіш! под ле, выйми мі скалу з ногы тай ті того конника дам зьзісти. Кобыла підняла ногу задню тай воўк к ней пришоў, жебы выняти скалу з ногы. А кобыла як раз втяла воўка копытом по голові та воўк хпаў — а кобыла підскакуючи пішла іс конником гет. Воўк лежить, лежить.. тай кушничок ся обаториў і ветаў. Тай иде зас на другый верх. Тай пасут там вівці. Тай пришоў к тым вівцям: ой вівці, я вас уж теперь зьзім, бом барз голоден. Тай вівці гварят: куме вовку, помож нам співати та пак нас зьзіш! А воўк голову здер та зачаў выти (вѣти) — а вівці взяли та втекли. А воўк смотрит: а вівці уж нѣ в. Тай повідат: не треба ми было таким співаком быти, та бы-м іззів вівці. Тай зас іде, іде, смотрит на другый верх: пасут там гуси. Правду мі кума лишка повідала, же мене жде шестя. Тай пришоў к тым гускам, повідат: е гускы, я вас уж теперь зьзім! Гускы повідають: помож нам дадакати, та нас зьзіш! Воўк як раз стаў выти (вѣти), а гускы злетѣли. Воўк смотрит: гусок нѣт! Воўк повідат: не треба мі было таким дадакачем быти, та бы-м быў гускы зьзіў. Тай зас смотрит: іде, іде і ріці до села тай смотрит: сидит там лишка тай пришоў к ті лишці та повідат: ей кумо лишко, я тя уж тепер зьзім! — Ей куме воўку! ты бы мене йіў? смо-ле, яча і воді плясканка в! — А то місяц сьвітніў до воды. — Тай повідат: выхлепч тоту воду, тай тоту плясканку дістанеш. Воўк як

раз стаў воду хлєптати, а вир все поўный быў, тай гварит лишцї: куме лишко, я уж не годен бїўше хлєптати. А лишка повідат: проїдж г брісї дыру та тота вода выйде, а гиншу будеш хлєптаў. Тай воўк проїў, а тота вода вышла а гиншу зас хлєптаў. Тай гварит: е куме я бїўше не годен хлєптати, бо вир все поўный, ни кус ся не вменшат. Не годен я плясканку дістати. Тай повідат лишка: ей куме воўку, розжен ся з горы тай до воды скоч та плясканку дістанеш. Тай воўк ся розігнаў тай сунуў до воды тай ся втопиў а лишка взяла ся та пішла.

(Воля Нижня). Як єден воўк поміг єдному старому псови, кед пса хотыў газда прогнати за то, што псе уже старый. Маў єден газда псика. Коли псик быў маленький та го дуже любіў а як уж старый быў, то го не хотыў, биў го і юж о него не стояў. Тай пак на остатку гварит: вд гет од мене псе, я уж теперь тебе не хочу. Тай тот псе выйшоў на загороду и вые. Тай воўк слухат і пришоў і ньому тай повідат: чем ты так выеш? — Ей, повідат, кед ем быў маленький, то ня газда любіў барз, а теперь ем уж старый та ня выгнаў гет. Тай повідат воўк: ей він тя зас так буде любіў, як тогды, колис быў маленький. Тай пак повідат: буде його дытина там на ганку, а я і ньому прийду, та дытину вхоплю тай я буду с тоў дытиноюў втыкати, а ты будеш мене імати тай тоту дытину од мене выдреш і йому прине-сеш а він тебе буде любіў за то. Воўк пришоў на обору та взяў дытину з ганку тай втыче з ньоў а псе за ним тай дытину од нього выдер і принюс тому газдови. Тай тот газда зас почаў пса любяти тай гварит женї: зготуй псу єдну козу і єдну лытру мо-лѳка. Та жена так зробила та дала псу то зьзїєти а псе сытый быў та радуваў ся.

(Воля Нижня). О єднім газдї, што маў трьох сынїв, двох мудрых, а єдного глупого. При смерти газда гваріў, што-б хто з його сынїв сидыў на його гробї за три ночи а буде божий. Та не хтыли два мудры сидыти, бо ся бояли, лем глупый не бояў ся нич і просидыў за три ночи на цментари. На третю ніч в єден час выходит отец і ньому і даў му паўку і погроз та гварит му: ид с тым у сьвіт, а сам полетыў голубком до неба. Пішоў сын у сьвіт, нашоў гроши в запертїм костелї, даў часть на костіль а сам собі купиў коня і іде, аж стріў дыдка; дыдка го напаў, але він дыдка побиў і відогнаў гет. Дале ожениў ся в єднім селї та подорозї надвюз ся якыйсі пан і він йому жену

продаў за пінязи, што іх сховаў у жінин рукав, што му была відтяла. Та по дорозі заспаў і хтоска украў пінязи. Та далі зійднаў ся до одного пана стрьома гиншыми возити дырва зльіса. В зльісі рубаючи дудлаву ялицу найшоў рукав з грішми, што йому украдено — та пінязи показаў товаришам і они його забили, та пан увидьіў того, скрічаў на ньі а убійники втекли гет а тоты пінязи лишили. Маў еден ґазда трьох сынів: два были мудры а третій быў глуный, што нич не робіў, лем сьїдїў на пецу. Тай тот ґазда, як уж гмираў, та гварит: котрый підеш на мій цментар сидьти за три ночи, так будеш божий. Найстарший повідат: я не піду, бо я ся бою. Другый пак повідат: я не піду, бо ся бою. А тот наймолодший повідат: а я піду, бо я ся не бою. І гмер тот ґазда і поховали го. Пак на другый вечур гварит глуный мамі: ей мамо, хпечте мі там дакый колач, бо я піду на цментар ночювати. Тай мати му хпекла колач кушічок с попелу, кушічок з бобу а кушічок з вівса. Та си взяў тот колач до торбы та пішоў гин та взяў си кїў (дровно) і забиў си до гробу там, де отец лежаў, забвў тот кїў міцно і сьїў си коло того колика і его ся хопиў. Тай тримат ся того колика. Приходить дванадцета година, тай така буря приходить, каміня до него мече, а він ся того колика тримат і тот хлїб кусат і ксит ся. Тай уж зас там тота буря пішла. Тай приходить рано до дому, сьїў си, дала му мати йїсти. Та зас вечур приходить. Ей, мамо! зас ми дакый колач хпечте! Тай мати взяла кус татаркы, вівса і попелу і хпекла му колач. Взяў си до торбы тот колач і пішоў на цментар. Прийшоў на цментар та зас ся того колика тримат. Та зас приходить дванадцета година, та зас така буря приходить. Тот зас ся тримат того колика, хлїб кусат і ксит ся. Зас тота буря приходить і ньому, каміня мече і хоче го одорвати од того колика. Він ся добрі тримат і буря пішла гет уж зас. Зас рано пришло і пішоў домів. Тай сьїў си зас на пец, тай сьїдит, сьїдит тай зас вечур приходить. Тай повідат матери: ей мамо, хпечте мі дакый колач, бо я піду на цментар сидьти. Мати взяла кушічок татаркы і вівса і попелу і хпекла му колач. І зас взяў тот колач до торбы і пішоў на цментар. Сьїдит, сьїдит тай в еден час виходит там отец і ньому тай гварит до нього: ту-с сыну? — Туй! — Даў му паўку і погроз. На-ж ти сыну! с тым можеш піти у свїт — аж с того вітця ся зробїў голубок і злетьіў до неба. Тай він взяў того і пішоў домів тай гварит матери: хпечте мі дакый колач, бо я піду на вандрівку тай му хпекла колач якыйси тай взяў си там до торбы тай іде,

іде... прийшоў до одного села тай ёст там такый костіль тай смотрит на тот костіль — йой! тот костіль такый обдертый, обшарпаний, тай прийшоў там до вйта, до громады і гварит: чом тот костіль не дате направи́ти? Тай повідають тоты люде, же і ньому не пустит од сым миль. Ей — гварит — не пустит — дайте кльічі, я одомкну, мене пустит, я ся не бою нич. Тай дали му кльічі, тай іде там, прышоў, одомкнуў, тай гвошоў до костела, до церкви за оўтар тай смотрит: а там ёст сым бочок грошій. Штыри на себе взяў а три на костіль. Тай даў церков (костіль) поправити, тай сыдид там тай си одпічнуў тай си пішоў дале на місто та си купиў коня тай сьіў на коня і йіхат. Іде, іде, прышоў там на єдну луку, на млакы, іде там с тым коньом а кін застряў там. А ды́дко выходит з болота тай повідат: іши мі ту не даш покій! тай поймаў того, што ся нюс на кони і почаў го бити. А тот як ся с коня зорваў тай зас ды́дка почаў бити паўкоў тай повідат ды́дко: лем ня раз пусти а піду од тя сым миль! Тай, як го пустиў, тай пішоў ды́дко гет. Іде він на кони, іде, іде тай прышоў там до одного села та ся ожениў з дывкоў у одного газды. Тай зас іде с тоў женоў і йі купиў коня тай ся несли обое; несут ся, несут тай везе ся там єден пан штырьома кінми тай тота жена того, што ся на кони нюс, барз гарда была. Пан повідат: де ты підеш, чоловіче? оле мі тоту жену продай! — Продам, а я што буду маў? А пан гварит: продай, продай! а він гварит: та бо не мам до чого гроши ховати, пінязи. Жена одрізала потля (оповідач показаў по рамя) рукав та гварит: буде уж до чого ховати гроши. Тай уж жена пішла си на возик а тот си взяў рукав з грошами і пішоў гет. Тай коні му барз зослабли тай іх пустиў гет. А він іде тай прышоў до лы́са до одного потока, тай взяў си тай люг, а тоты гроши коло себе положиў. Тай він спит. А хтоска прышоў та му гроши вкраў. А він ся схопиў, смотрит поза себе: йой, гроши нйт! Встаў і дале іде. Быў єден пан, што слугы підлы одогнаў. Тай прышоў до того пана а пан гварит: може бы-с ся до мене зйіднаў. Тот гварит: добрі, я зйіднам ся. Зйіднаў ся і к тому іши пак зйіднаў трьох. Тай пак покупиў коні тай тот пан іх выправляў до лы́са. Тай уж пішли до лы́са, тай там скоро наложили собі дров на віз, а тот не годен быў так. Тай тот зістаў ся г лы́сєі а тоты пішли домів і його лишили. А він си выбраў дудлаву ялицу тай тоту ялицу заў рубати, стяў, аж гроши цупли с той ялицы: тот рукав з грошами, што му хто-с украў. Тай тоты гроши взяў, ялицу си наложйў на віз і иде. Тай иде тай прышоў до того пана і трясе рукавом і вказує слугам, же він си нашоў гроши. Тай тоты слугы

як виділи, та пришли і ньому та його перевернули та його забили тай гроши од нього взяли а тот пан, як увидиў, што забили, скрічаў на нї, а они устрашили ся, втекли гет од нього, а гроши лишили.

(Воля Нижня). О газды, што маў трьох сынїв і яблін з золотыма ябками. На тоты ябка злітаў г ночи птах а отец гварив сынїм, хто з них поїмат того пташка, тот буде божий. Сынове еден по другим выправляли ся на того птаха, што-б го поїмати. Маў еден газда трьох сынїв тай маў таку яблін, што была блыщача, як злото. Таки ябка на нї были золоты тай ходиў на нї г ночи такий птах і тоты ябка йїў тай гварит тот газда сынїм, котрый того оташка поїмат, тот буде божий. Тай зробиў одному сынові гостину тай тот сын найїў ся, напиў ся тай выишоў під тоту яблін тай люг тай спит. Цылу ніч спаў, спаў а пак рано встаў тай то юж ден та взяў ся і пішоў домів. Тай пришоў домів а отец звідує ся: приносє єс пташка? Тот гварит: нїт! — Та чом? — Тот гварит: я спаў! Та газда му гварит: не будеш божий! — Зробиў другому гостину, середньому. Найїў ся, напиў ся та пішоў вартувати тай люг під яблін і заснуў зас. Тай рано ся пробудит: юж ден! — а пташка нїт. І пришоў до дому. Отец звідує ся: приносє єс пташка? а тот гварит: нїт! газда гварит: не будеш божий! Третьому хотїў гостину справити. Третій не хотїў, лем пішоў такой — пішоў г ночи, вышоў на яблін тай смотрит, а пташок иде а він го хопиў за крило і едно перо вытяг з него а пташок пішоў (втюк). Та пришоў домів. Звідат ся го отец: та поїмаў єс пташка? Сын повідат не поїмаў єм, лем єм перо вытяг з него. Даў їм конї всїм трьом, жебы ся понесли за тым пташком, жебы пішли до сьвіта. Тоты два, што были мудры, мали два добры конї а тот третій маў підлого коня тай він быў глупий — тай они — тамты дває — його одбили (одогнали) од себе гет. Тай він пішоў до лїса та вышоў на групок тай сїў тай плаче а войк иде і ньому. Тай иде і ньому тай повідат: чого плачєш чоловіче? Тот повідат: нас отец виправиў за пташком, тоты два пішли окремо а мене одогнали гет од себе! тай гварит войк: цыт! не плач, дай мї того коня зьзїєсти та мы найдеме того пташка. Тай тот даў му того коня зьзїєсти а войк зьзїў того коня тай повідат: сїдай на мене. Той сїў на него тай несе ся, несе та пришоў к гнїзду, де быў тот пташок. Тай повідат войк: гнїздо іши красше, як пташок, жебы-є того гнїздо не браў, лем того пташка. А він пришоў ку тому гнїздови тай повідат:

я бы-м там пташка браў, гніздо красше та возму си гніздо. Та зяў гніздо (не скінчено).

(Воля Нижня). О фурмані, котрому за дванадцет незаплаченых яец жнд заграбіў віз, коньі і товар. Пішоў еден фурман на фурманку тай пришоў до едной корчмы тай голодний быў, казаў собі зготовити дванадцет яец. І зварили му тых дванадцет яец і зійў та не маў чім зацлатити, лем попросиў, жебы почекали, зак другый раз верне. Але він потому не вернуў аж о пару років. Качьмарь го познаў і загарештуваў го і выправиў за шандарями і за судом. Так они вradiли, же с того товару, што там фурман маў на возы, та му нич не зостало лем батіг в руках. А тото решта зостало за тых дванадцет яец, а то за то, бо суд так вradiў, же с тых дванадцет было было дванадцет курок, теперь каждая курка мала бы хоц дванадцатеро курят а за тоты роки та ся назберало на тіўко гроши, што йому товар пропаў. Але він одтамтыль ишоў плачучи за дорогоў, стрітиў ся з ним циган. Жьвидуе ся го, чого плачеш? він му не хоче повісти, а циган го доходит заедно. А він му нарешты повіў, яка тому робота, чого він плаче. Циган гварит: верний ся там назад зо мноў, та мы тото одбереме. Але фурман му не віриў, же тому не правда, жебы циган одобраў од жнда. Але пак го послухаў: вернуў ся з ним. Як были недалеко корчмы, адукат ся приздріў на вікно, же іде фурман іс циганом тай гваріў, же він си гев не такого адуката веде и почали ся з них насмівати. А циган вхoдит до корчмы тай гварит: дай Боже добрыйденъ! а они му гварят: дай Боже и тобі! што ты циган потребуеш? Вельможный судіс (сендзьо)! моя жена зготовила мі бобу та я тот біб йіў, а решта, што мі зостало, та-м посяў і тот біб мі ся вродиў, што-м маў с того дванадцет разы тіўко біўше, як я посяў. А сендзя му каже, же тому не правда, жебы то готовлений біб посходыў і выдаў с себе плод. А циган так повідат, же кой тому не правда, жебы то готовлений біб посходиў, тай тому не правда, жебы с готовленых яец курята вышли. Тогды адукат і сендзя к собі побесыдовали, же то акурат тому правда, же циган повідат. І тогды выдали фурманови вшыток товар, лем тоты дванадцет яец заплаћіў.

(Липовец). О пані, што даў циганови хворого птаха і зложиў до кавціі стівку, што кед птах у цигана здохне а пан повіст, перший, што птах здох, то циган возьме стівку а кед циган перше, то цигана задаст пан до гарешту на шіст місяци. Маў то еден пан дуже красного птаха: навчіў його гарды пискати. А ходиў до нього ча-

сто циган помагати йому робити. Тай слухаў, як тот птах сьпіваў та му ся дуже сподобало. Але раз тот птах захоріў так, што му аж дохторы не могли помочи. Видно было, же юж не буде жити та пан даў го циганови і зложив до кавці стівку: же як повіст пан скоре, же птах здох, та циган взме стівку, а як скоре циган повіст, же птах здох, та цигана даст до гарешту на шість місяци. Раз приходит циган до пана. Пан шьа жьвідує, як там птах. А циган повідат, же добрі. Але він го заедно доходит, жебы повіў акуратні, же птах здох. А циган ніяк не повіст, лем все, же добрі. Але пану не с потерплывіньом было, тай гварит, же птах мусьіў юж здохнути. А циган гварит: кой пан скоре выповіў, же птах здох, то теперь стівка моя.

(Липовец). О пану, што обіцяў циганови червены нагавицы, кед го назве такоў титулоў, якой і ши не маў і не буде мати. Як циган назваў пана? Ішоў раз еден пан через місто. А маў на собі червены нагавицы а иде за ним циган тай му шьа сподобали тоты нагавицы и просит пана, жебы му пан даў тоты нагавицы. А пан му гварит: дам ти нагавицы, але придеши заран-рано до мене и назвеш мене такоў титулоў, што я такой ем не маў, ани не буду мати. Та циган одышоў в свою сторону, а пан в свою. Приходит циган домів, люг собі на постіль, циганка му дав істи, він не хоче. Она шьа го жьвідує, чого шьа турбує, а він повідат: дай мі спокій! — а він собі думаў, яку титулу має найти для пана и роздумаў собі, же го назве Иеусом Христом. И приходит рано до панї тай гварит: пані! слава Иеусу Хрвсту! Пані одповідат: слава на віки! што потребуєш цигане? — він повідат: ці дома Хрестос Пан? А она не знала, што на то гварити та пішла х пану. Гварит: якый сі гев циган пришоў и жьвідує шьа, ці дома Хрестве Пан? Пан собі подумаў, же він вчера быў с циганом, здогадаў ся, же так циганови повіў, та казаў взяти панї тоты нагавицы і дати циганови.

(Липовец). Як то раз Иеус Христос зо шьвятым Петром пришли на ніч до едного газды, котрого жена мала родити дьитину. Як вродив шьа хлопец, Христос гвариў Петру, же так тому хлопцу дасть, же як што задумат, то буде мати. Учуў тото слуга газдіў, што спаў недалеко них і у положкыні украў дьитину і втюк з ньом покырвавивши вперед бабу. Як рано повставали і повідьіли бабу покырвавену без дьитини, сказали же она зйіла дьітя і дали ей до гарешту. Тим часом, як підріс хлопец, жьвідаў ся у того

слуги о матери, а як го тот переводжаў, так подумаў, жебы мати перед ним шыа стала. Як задумаў, мати пришла і к ньому, пізнала сына, а він потім покарав слугу замінивши го на пса — а задумавши зробіў, же отец шыа розсыпаў на порох за кару, же даў до вязниці маты́р, хоц она не провинила вничим. Як ходиў Ісус Христос по землі зо швятым Петром и пришли до одного села, стали до одного газды на ніч. Казаў им тот газда піти там на боіско спати. И они пішли. Але в тім домі была баба в тяжи: мала родити дитину тай барз на ню тяжко было. И все шыа кликала на Бога, жебы ей Бог скоро розлучиў з дитиноў а швятий Петро того слухаў тай гварит Ісусу Христу: просит баба, жебы ей Бог скоро розлучиў а Ісус гварит: иди, посмот, як на небі. Він пішоў посмотри́ти, приходить назад и гварит же дуже не добра теперь планета. Ісус му каже: ід собі лячи спати — тай він так зробіў, але не міг выслухати той бабы, же так йойкат та зас гварит Ісусу, жебы ей розлучиў. Ісус гварит: иди, посмот теперь, яка планета? Пішоў Петро посмотри́ти, приходить низад і повідат, же теперь добра планета. И тогда шыа народиў хлопец. Та Петро гварит Ісусу: што даст тому хлопцу? А Ісус гварит: тото му дам, што сам буде думати, то му шыа стане. А слуга недалеко спаў та слухаў вшытко, што они бесы́довали. И встаў, взяў того хлопця и втюк далеко. А она не чула коли, бо спала. Як шыа зобудила, обзерат коло себе: дитины не є. А слуга як браў дитину та бабу чім си поқырваввиў. Як повставали вшыткы та повідали, же она мусыла жыети тоту дитину. Она повідат, же нйт, же не знат, де шыа дыло. Дале они по шандары пішли. Пришли шандары, бабу скапчали міцно, што она мусыла повісти, же жыла. И взяли ей до гарешту. А слуга того хлопця собі выховаў, юж му было три рокы: юж знаў ходити и бесы́довати. Гварит тот слуга тому хлопцу, жебы так думаў, жебы му шыа стала една корова. Він задумаў и она шыа стала. Дале казаў му думати на вшелыякы річи і юж вшытко шыа стало. Але тот хлопец жывідує шыа, де моя мати? А він го переводжат, же ты матери не маў. А хлопец гварит: як бы я матери не маў? Кой шыткы ды́ти мают матери та и я колиси мусыіў мати. То я буду думати, жебы моя мати ту шыа стала. И він задумаў і мати пришла. Познала своего хлопця, поціловала, потышила шыа и оповідала, яка тому робота шыа водила. Тогда хлопец гварит тому слугови: чього так зробіў? И задумаў, жебы они шыткы трое стали шыа там, де він шыа вродиў. И юж там сут. Тогда жывідує шыа своего вітця, на што ты маты́р

мою даў до гарешту? Теперь він задумаў, жебы шыа с того слугы зробіў — прешама — пес. И зараз шыа зробіў. И того пса вязаў до стопа на ланцок а сам задумаў, жебы шыа ту ішло стало, и разом отец і мати і він шыа гостили. Але отец гварит, же треба и псу дашто дати істи. А хлопец гварит: дайте му тату огня! И даў му огня. Але пес оген істи не буде. И гварит отец, же дебы то пес оген іў! — а хлопец гварит: а дебы то мати дытину жыла! а ты повідаў до кінця, же моя мати мене жыла! И тогды задумаў и з вітця шыа зробіў порошок за тоту кару, же він даў свою жену до гарешту, же она дытину жыла (а она не жыла).

(Королик волосный). О цигані кумі, што лишиў його газда при своей жені на газдістві, кой пішоў на ярмак. Раз пішоў еден газда на ярмак а цигана кума лишиў дома іс кумоў на газдістві. Гварит му: газдуй же ту так, як і я. Тай циган косиў до полудне. На полудне вышла кума и вынесла му істи. Тай циган зіў і повідат: подте же кумоньку і лечи так як іс кумом. Кума взяла і втекла домів. Вечур циган пришоў домів. Дала му кума вечеряти зас. Звечеряў циган і повідат до кумы: кумо, но постелыте та ляжеме. Она му повідала: ну познимай зо ся лахы а ід там, де телята стоят. А кум пришоў з ярмаку тай она му повідат до нього: ід, гварит, воз си мотуз, а ідйи скоре, бо циган меджи телятами стоїт голый та хотиў ня зівалтувати. А бий! Газда вышоў зо двору тай до цигана тай бий! цигана. А циган рычаў так, як теля тай вырваў ся циган с хыжи тай втюк. На друкый ден циган пришоў до кума та звідуе ся кума: за што сте так куме телята били? Так тото чорне теля рычало, што аж до хыжы до нашой чюти было.

(Королик волосный). Жид і Іван-запека, што жидови вкраў гроши. Раз Іван вкраў жидови гроши. Та жид заскаржиў Івана до суду. Іван взяў, набраў гроши і пішоў до судиі та даў йому гроши. Стали на термін. Судия (сендзя) повідат жидови так: Ну, жиде возмеш Івана на віз і завиеш го до перины і будеш го тягнути сам на гору, то Іван ся признат о грошах. Жид взяў Івана на віз, завиў го до перины і тягне сам на гору; здушиў ся дуже та крічит: Признай ся Іван, не терп таку муку велику, бо я ся уж здушиў а што ты там робиш х перины? Вытяг жид на гору тай сыў тай дыхат: Іван, што робиш, признай ся, бій ся Бога, бо тя назад повезу долув гороў. Ну --- повідат Іван жидови — я ледви вышоў горі гороў, а лыгай ты до перины, то я тебе зас повезу. Взяў жид, люг до перины. Як Іван зачаў долов гороў летити, навалиў з возом в бадуню, жид потоўк ся і віз поламаў ся.

Як поймаў жид з бадуні за ногы, як зачаў влечи по ядўіцях, жид пакрывавіў, подер на нім жупан і шыткы лахы: жид зістаў голый. Тогды жид повідат: Іван, што ты ся уже натерпіў мукы признай ся, бій ся Бога! Наконец пустіў Іван жид голого. Жид вырваў ся і летит зас до суду. Судя му каже: станеш іши раз на термін з Іваном, то він ся мусит признати. Стали зас на термін. Каже судя: Іван признай ся! Іван повідат я не краў жидови жадны гроши, я не краў нич. А судия гварит: будеш зас муку од жиды терпіти. Іван все повідат, же не браў. Судия гварит: ты жиды палец до огня прилож а Іванови на руку, то ся мусит признати. Тик жид доўго пхаў до огня а Іванови на руки, аж покаль палец не одпальў. А судия повідат: кой ес так го мучиў, а він не признаў ся, то юж не вкраў гроши.

(Завадка Римаковска). Як Ісус Христос с сьвятым Петром ходили помеджи люди і пришли к великій воді, а богач што ішоў штырьма віўми не хотіў іх перевезти через воду, та бідный, што ішоў пару бычаты з возом та іх перевоз. Яку удумаў Христос заплату обом. Што далє стрітили Христос с сьватим Петром на пути. Яку долю прзначіў Христос для дрічного дывчаты, што ім вказало дорогу до села. Сьватый Петро і Ісус Христос ходили помеджи люди и пршшли к великій воді, што не были годны перейти через воду. А іде богач штырьма віўми і они просили го, жебы іх перевоз через воду. Стріліў батог понад воли і пішоў гет через воду, повіў, же дзядів не буде возиў. Пришоў бідный пару бычаты з возом. Просили ся также бідного, жебы іх взяў на віз; повіў ім: сьідайте на віз, кед будут могли бычаты, та перетягнут нас через воду. І перевоз іх через воду. Одышли далє і Петро сьватый ся зьвідує Ісуса Христа: што мы тому даме богачови, што нас не перевоз через воду. Повіў Ісус Христос Петрови, же других штырі тот богач найде в стайни. Потім зас ся Петро зьвідує: што даме бідному, што нас перевоз через воду? Повіў му Христос, же скорє прийде домів, та му и тоты бычаты поздышут. Петро повідат: не добрі Пане, бо кривда така велика, він бідный та и тоты бычаты му поздышут. Потім повідат Петро: Пане злы, не добрі, же ся так стане! Ісус Христос повідат: Петре тот ест мій бідный, бо в мене вірный. Богач не мій, бо в богатство вірит. Ідут далє: городит еден терньом сад. Зьвідуют го ся: на што ты так городиш? Одповідат ім: Пане за тот час, жебы быў тот пліт, закуль я буду жиў. Ідут далє: другой газда городит такы сад, як і тамтот. Зьвідуют ся го на што кіў на оба кінцы

теше? Повідат: я доўго не буду, дѣти дробны зостанут; як колови конец еден пригнѣ, так другый си оберне затесаний, готовый, та му пліт буде ся тримаў. Идут далє: прачька-дѣвка пере лахы. Звьѣдуют ся: де дорога на друге село? Тота взяла, прайник шмарила і вказала ім дорогу. Идут далє: лѣнныый лежит бѣля воды і повідат так: же водычко, жебы-с текла через мое гарличко, тобы-м тя ся напѣў. Але тоты пришли к ньому. Ісусе Христосе и Петро свѣтатый звѣдуют го ся, де на друге село дорога? жебы добрі было піти. Тот лѣнныый не вѣстаў, жебы ім указати дорогу, лем ногоў показаў дорогу. Потім св. Петро ся звѣдує, што мы тому дѣвчати даме, што нам так добрі дорогу вказала. Ісусе Христосе повідат Петрови: же того лѣнныого, што віля воды лежаў а не напѣў ся ей. Свѣтатый апостол Петро повідат: не добрі Пανε даеш! А Ісусе Христосе повігат: же тот лѣнныый бы віля хлѣба готового згѣб з голоду, бо бы си го не взяў, а тота цѣкава, та го буде обходити.

(Тыльова). О рысѣ, што пришоў на козы і до хыжи. В Комариску на Уграх рысь пришоў на козы аж до села: як ся вчѣпѣў карху козы, так не міг одчепити і пришла коза з ниж аж до хыжи — та го люде забѣли.

(Мшана). Ёднога пана сын ходиў до чколы разом з дѣвкоў ёднога шевця. Во чколах прирекѣли собі побратися, як дѣйдут до років. И справды сын просѣў, як пришла пора, отца, штоб позволиў му женити ся с тоў дѣвкоў бѣдноў, але уцтивоў. Отец позволиў. Ёднога пана сын ходиў до чколы і ёднога шевця дѣвка. Іщи во чколах прирекѣли собі, што ся поберут, як дѣйдут до років. Коли до років дѣшли, сын хотѣў (маў тот замѣр) женити ся с тоў дѣвчиноў, а не смѣў вітцю сказати. Того сына отец повдовѣў а сынови рокы дѣшли; отец спѣмнуў, жебы ся сын жениў а сын маў охоту, але лем з дѣвчиноў шевця. Отец пізнаў на его лици смуток і звѣдаў ся сына, жебы му повѣў, для чого смутный. Так звѣдуваў ся его кѣльканадцет разів, аж на остатку сын одкрыў таємницю, же він ся хоче женити, але лем жебы му отец позволиў взяти за жену дѣвчину, котрі він прирюк за молодых лѣт во чколах. Ёст вправдѣ бѣдна дѣвчина, але прото уцтѣва. На тото отец одповѣў, же му о маѣток ся не рѣсходит, кед она уцтѣва а сын ей полюбиў.

(Горова). Забава дѣтѣй. Посѣдают за рядиком дѣти (малѣ хлопцы) а ёдно не сѣде, лем повідат: „ходиў я коло хаты, покусала ня там чорна хора (кура), як водила курята“. А пак ся звѣдує дѣти: „де пан?“ А дѣти повѣдают: повыше! і так доходит до остатнього і тот остатній каже: „я сам пан!“ І выступит гет, а пак

тот сяде, што ся зьвідуваў. А тот, што гварит, же він пан выступит і зас ся він іх зьвідує.

(Горова). О гардїй дывцї што зо страха лахы здерла а потім „ей взяло“. Мали мати з вітцём одну дывку, а тота дывка барз гарда была і ходили г нї вечур хлопцы, музыку робили, таньцували з ньом. Аж раз змеркло ся і не принесли сой згорівкы і она ся з нима заставляла на великый застав, же пыде принести згорівкы. А паробцы ся бояли, бо через такый мыст треба было ити, што страшно. И она пішла и принесла и еше ся з нима заставила, же им с того страха лахы принесе. И пышла и принесла. Ишла до жиды (качмаря) и не было нич. А пак як ишла од жиды, то сидыло на мостыі таке, як кїтка. Як го поїмала за голову, вшытко одыня з нього здерла. И пришла домыв. А отец и мати страшили ся, што ся таке стало, што зробила, же таке не подарує тота біда. І так пришло раз пыд выкна и домагало ся одыня. Хлопчыска выбили в выкны шибу и на тоту дыру давали му инше убрання, а оно гварило, же не хоче иншого, лем того, што з нього зняло. Най ми ген однесе, де мі зняло. И позганяли ксьондзыв (сьващеніків), жебы го закляти на мостыі, жебы не страшило. Ишли люде зо заду, она в серединыі, вюў ю отец за одну руку а мати за другу а сьващенікы ишли на перед. Як йї раз пырвало, та з ней нич не лишило, лем лахы. Так купку лишило, як и она з нього здерла. И отец и мати взяли тоты лахы и поховали до гробу. И оно на ті покутыі тримало двадцет років, і пак ей пустило та не вильно ей было на сьвіт выйти, бо як бы была вышла, то бы йї взяло на вікы. И дыстала ся к своїм лахїм до гробу а выквитла квітком. И йїхаў пан за дорогоў и тот квіток си вырваў. И взяў си и поставиў си го до покою до воды до склянкы. И поїїхаў раз и лишиў си кухаря, жебы му зготовиў йїсти. И тот кухар зготовиў и поставиў си до пецка, до руры, так як все робиў. И тот квіток взяў и поїў му. А пан му приїїхаў и бий! кухаря, нач му зйїў тото його йїдло, бо не знаў, же то квіток зйїў. А пак поїїхаў пан зас на забавку. Тот кухар зготовиў йїсти на ново и тото зас квіток зйїў. Кухар зас третій раз зготовиў йїдло и поставиў сой варту и тоты вояцы вартували и поимали ей. И пан приїїхаў и зьвідоваў ся, што то за една. И она му повіла, же так и так зробила. И пан тот ся з ньоў ожениў. И хотыў раз взяти ей на забаву. Не пышла з ним, бо ся бояла, же ей зас возьме тота біда на покуту. На другый раз кочїш того пана запряг конї, а она сыла си на брычку, што пан на нї йїхаў — и конї іще не крочили а ей юж взяло.

(Горова). О лѣнивѣм Мацьку, што выбраў ся в дорогу та роздаючи хлѣб дзядѣм дѣстаў такыя воречек, што вшытко даваў, чого Мацько захотѣў. Як на весѣілью цѣсарьова дѣвка выбрала сой Мацька і він з нѣом жиў в мурованици. Як іх хотѣў цѣсар стратити та выслаў на них тричи войско, та за кождым разом шитко войско попадало и не зробило ім нич. Ёден газда, гдовец, ожениў ся пак з другоў и маў с першой жены сына а тот сын не хотѣў робити нич. Тота мачоха хпекла му хлѣба и выправила го служити. И він тот хлѣб з'їў и вернуў ся назад. Пак му зноў змолала піў мацка зерна и з муки му хпекла хлѣба и зас го выправила слухити. А ёму мено было: Мацек. Ишоў коло дороги и йїў хлѣб а дзяд го просиў хлѣба и він му даў. И гварит: нате вам дзядусю, нате, бо повідають, же хто даст бѣдному, же йому даст Пан Біг. И иде зас коло дороги и зас быў дзяд и зас просиў хлѣба и він зас му даў хлѣба и зас так гваріў. И ишоў зас дале и зас нашоў дзяда третій раз и зас му даў хлѣба. И так гварит: юже-м хлѣб роздаў, а мі пан Біг нич не дав. І (в) пак тот третій дзяд зьвідаў ся го: што-ж ты хочеш сыненьку за тот хлѣб? А тот гварит: такыя воречек, жебы з нѣого маў дос, што він схоче. Добрі. Так ся вернуў домыв і страє тот воречек на пецу, жебы му даў бобу. И даў му воречек бобу и він йїў. А тота жена гварит свому газдови: наш Мацюсь штосі знає, бо выйшоў на пец и заедно йїст. И гварит тот сын: воречек, воречек, я хочу кыселицы до бобу! И воречек му даў кыселицы. И гварит му отец: ид же до лѣса пнякы торочити. Пыду, тату, пыду, я шыткы пнякы выторочу. Пак пышоў до лѣса и сыў ся на пняка и зас просит воречек, жебы му даў кыселицы и бобу. И тот його отец вышоў зазерати, чи дашто робит. И пришоў до-дом и гварит: нич не робит, лем сѣдит на пняку и йїст. И пак вышоў другый раз зазерати — а тот юж вшыткы пнякы на купі маў; тым страє воречком: воречек, воречек, жебы ми ся тут вшыткы пнякы на купу сторочили! И вышоў зазирати його отец третій раз: а пняків было барз дуже на купі і гваріў: як ся тото звеже? А сын повідат: цитте тату, бо я тото звежу нараз. Зас просиў воречка: воречек, воречек, жебы мі ся ту стаў віз. И він тоты пнякы вюз перед того пана, што казаў вітцови, жебы тоты пнякы поторочив и вюз домыв. Пан ся встрашив, што ся таке стало, што іщи нхто такы ани раз не вюз. И пак тоты пнякы ся зметали з воза самы, а выз ся розышоў, што го не было нігда. И было весѣля: што цѣсар оддаваў дѣвку. И пак він на тото весѣля пришоў и тота дѣвка

выбрала сой його. Як наганяли цїсарей жебы выбрала газду, котрий ся їй подобат а она выбрала си його. И пак оддала ся за нього и замуrowали ей до муrowаницї (такый мур е каміня). И она с тым газдоу мала шытко красне: тот воречек їм даваў. И пак спровадили войско, жебы їм головы постинаў. Она вышла на ганок с той муrowаницї и гварит: Мацюсь, Мацюсь! на нас войско юж иде. А він звїдує ся: ци далеко того войско? Она повідат: туй! Він вийшоў з воречком и пак гварит: жебы шытко войско попадало. И вшытко попадало и было там до третього дне. И пак того войско го ся просило, же не буде му головы стинати, лем жебы пышло домыв. Другый раз тот цїсар іщи біўше войска спровадиў, жебы му того кінця дышло. И зас того іщи попадало, як із воречком вийшоў. И спровадиў на нього войско третій раз и третій раз то войско попадало. Потом тот цїсар даў покій. І (и) юж так жили собі.

(Ольховец). О тім як Христос зо ш்வатым Петром ходиў по земли і раз по дорозы вступиў до єдної хыжи і просиў газдыньї, што пекла хлїб, жебы му хпекла дакий колачик. Як потом посвариў ся з бабоў, же аж муштухла погрібачом до чела, с чого Христос сьміяў ся. Як зас пішли дале і пришли гу великій водї, та ішоў богатый зо штырма віўми, той не перевюз их; надышоў потім худобняк з двома малыма бычатами і той их перевюз. Яка нагорода чекала обох тых людей, богатого і худобного. Як Ісус Христос зо ш்வатым Петром ходиў по земли и навчаў народ, вступиў до єдної хыжи а там газдыня пекла хлїб. И потім ш்வатый Петро просиў, штобы му хпекла дакий колачик, же він єст голодный. Она му всадила тїсто з долони а потім не дала, як ся тїсто хпекло, бо барз велике и гарде выросло. А ш்வатый Петро просиў, штобы зас хпекла му. Она вжьала потім лем хпїў, як хперед — а то іщи бїльше выросло. Але і тот хлїбец не дала а Петро все внуваў, жебы му дала. А она му потім погрібачом штухла до чела. А Ісус Христос быў на дворї и чекаў Петра, а потім ся с Петра насьміваў, што з бабоў ся забавляў, та на даремны, бо му не дала нич. Потім пішли зас дале. І пришли гу великій водї и не могли перейти. А трафиў ся там єден газда зо штырма віўми і они го просили, штобы их із возом перевюз брез воду а він их не перевюз, тїлько пішоў сам. Потім надышоў такый худобный з двома малыма бычатами. И они його знов просили, жебы их вжьаў брез воду и він их вжьаў и перевюз их. Потім, як ся перевезли, жвьїдаў ся Петро

Ісуса Христа, што дадут тому, што ишоў штырма віўми а не хотіў іх вжэати. А Христос гварит: даме іши штырі волы. А тому, гварит Петро, што даме, што нас перевюж. А Христос повідат: і тоты два му поздышут. Та Петро гварит: то несправедливі. А Ісус Христос повідат: та бо тот наш буде, а тамтот най ся тышит воламі.

(Ольховец). Як то циган дістаў на нагавицы. Циган Фецьо дістаў ся од одного офіцера червены нагавицы і блюзу і потом пришоў в крестопоклонну недзілю до церкви і стаў собі нахперед вшитых людий. Як ся люде кланяли кресту а циган Фецьо мыслиў, же они ся йому кланяют, позераў ся на люди і повідат: люде, што робите, то я Фецьо, а вы ня не познали, же-м гарды убранный. И с того ся люде сьміяли барз. Аж і сам сьвященик ся засьміяў. Але же в той час задумаў сьвященик, же цигана треба до себе закликати і повіў дзвінникови, жебы йому по набоженьстве казаў до себе прыйти. И циган так зробіў, пришоў до сьвященика. А сьвященик написаў йому картку, а на тій картцы было написано: дванадцет букв! И даў му тоту картку, жебы ю занюс до сендзы (судийі) і гварит: на-ти картку, занес а достанеш дванадцет на нагавицы. Циган взяў картку і полетыў до сендзы. А там по дорозы идучи стрітиў ся з єдным студентом, дає тоту картку студентови і просит: най мі пан прочитат тоту картку. А тот студент посмотрвў ся до карткы і повідат: кепеко, бо достанеш дванадцет кыйів на зад. А тот циган тоту картку од нього одобраў, повідат: вы не знате чітати. А тот студент сой подумаў, же то єст хыба і так обіг крякамі і знов нахперед цигана заступіў на дорозы. А циган зас дає чітати ту картку, бо го не пізнаў. Тот му почітаў, повідат: добрі ту маш, бо маш дістати дванадцет на нагавицы. Циган зас просит студента, жебы му приписаў других дванадцет, жебы было двадцет штырі. Студент маў оловко (= оловце) при собі і приписаў других дванадцет. И циган подякуваў му і пришоў до сендзі тышачи ся, што ма юж штырі двадцет златых на нагавицы (нагавицы). Тай там пришоў в час обіду. Тай сендзя казаў зачекати, тільки од нього картку одобраў. Як сендзя обід зійў, казаў поліціянови вытягнути лавку на рынку і казаў ся циганови положити на ню. Як тот поліциян зачаў го кыйом по зады бити, а сендзя рахуваў і циган тыж рахуваў. Як выбіў дванадцет, циган кричит: гов! паночку! бо тоты лем приписаны. Але сендзя одповіў, же єст напсане: штыри двадцет і дале казаў бити, Як выбіў штыри двадцет, тогды каже поліциян подя-

ковати сендзьому за кару. А циган не хотиў подяковати, лем іщи сендзьови наклаў. И втюк домів. Так ся с циганом зте повело.

(Тиханя). О тім, як до єдного великого богача — Марко называў ся — пришоў на ніч єден зьвїздар і читаў із зьвїзд, же праві в селї родиў ся хлопец, што завладїє цїлым маєтком Марка. Марко убояў ся і выгнаў слугы, штобы глядали, де такий хлопец ся народиў. Слугы пришли до першого удобного сусїда, с котрым Марко не любиў ся, і там знашли хлопця, што праві народиў ся. Марко помирив ся с сусїдом і взяў од того удобняка хлопця на звыхівок. Але потім вынює хлопця до єдного льїса, роспороў єму бріх і там го лишив. Нашли того хлопця купцы, што ішли за дорогим і вступили долїса да де воды ся напiti. Взяли хлопця і виховали гарды, дали го хтити. Потім барзкы богатыли. Зашоў до них Марко раз на ярмак і зьвїдат ся, чом так добрі им иде. Купцы му сказали о дьїтинї з распоротым бріхом, котру нашли г льїсы і виховали. Так він их наклонив, што згодили ся післати до його дому хлопця, жебы пізріў, ци му ся сподобат його дївка. Хлопця загнав з листом до своєї жены, а в листї написаў, жебы го забила; за три дни писаў, як верну, жебы хлопця уж не было. Та хлопец стрїтив идучи брез льїса єдного вояка, котрий взяў від нього тот лист, роздер і прочитаў тай даў і хлопцю прочитати. В листї тім писано было, жебы хлопця забити. Вояк написав другий лист, жебы того хлопця оженила за три дни здївком. І так ся стало. Марко приходит, хлопец уж його зятєм. Марко виправив хлопця небавом по скарб великий за море. Хлопец счасливо перевоз ся брез море, і набрав золота до міха і назад вернув. Марко сам потім пішов за море глядати скарбу та кед його перевозив дух на кораблі, взяў од того духа лопату, штобы нарабляти і уж мусив лишити ся на мори і перевозати людей — а дух преч пішов. Хлопец справды завладив шитким маєтком Марка, як то зьвїздар вычитав. Єден був богач великий, называв ся Марко а при ным був удобный газда и тот ходобный маў дуже дьїтий. А тот богач був на удобного злий. И єдного разу пришоў до того богача зьвїздар, што ся знаў на зьвїздах и просив ся на

ніч и той го приняў богач. Тот зьвіздар вышоў вечер на двер и смотріў ся по зьвіздах, а тот богач го ся пытал, што там видыў? А тот зьвіздар гварит: видыў ем и добре и зле. И просиў тот богач коньче, жежы му повіў, што видыў. И тот му повідат: родив ся тут такый хлопец в ті і (в) в ті годины, в ті і в ті минуты, што твоім вшитым мастком завладіе. Тот взяў богач, засмутив ся. И выгнаў зараз своих слугів до села, жебы глядали, де ся такый хлопец народив х ті годины. Они пришли до першого сусіды, што го тот богач не любив и знашли, што там ся вродив тот хлопец. И пришли и повіли тому богачови, што вродив ся хлопец у того худобняка, што ты го не любиш. И тогды казаў прикликати того худобного до себе и прикликали го. И пришоў до нього тот худобный и богач почаў го гостити и красні з ним бесідовати. И повідат му так: дотля не жилиме в згоды, дотля сме ся колотили, а теперь живіме в згоды и забавляіме ся. И так го пару разы гостив, бо тот богач маў таку мысль, жебы того хлопця згладити зо сьвіта. И каже тац до того худобняка: знаеш ты што, ты маш дуже дити и не маш им што йісти давати, дай мі того хлопця, што ся тогды и тогды гродив, а я го дам хчити и будут з нього люде. И нарешті тот му даў того хлопця. И взяў того хлопця, гварив, же він го завезе до своей родины, а то было в зимі. Взяў того хлопця и поїхаў. Як пришоў до одного лыса, взяў тому хлопцю, роспороў бріх и там го лишив. Аж там идут купцы и одному ся барз воды схотило. И повідат до друго: барз мі ся хоче пити, де я ся ту воды наю. А там другой гварит, же мені так само хоче ся пити. И идут и глядают воды и видили там, же иде пара зо снігу, так еден до другого повідат: там мусит вода быти. И пришли до того місця, де ся курило и видили, же там ест дитина и сміе ся на нї. Еден до другого гварит: подме та возмеме тоту дитину. А другой гварит, же то може такый дух и пришли ближе, смотрят ся: дитина має бріх роспоротый — и повідат еден до другого, жебы го взяти. Кед ся даст взяти, то добрі: дитина правдива, а кед ся не даст взяти, то дух. И взяли того хлопця и принесли го до одного села, там му дали тот бріх зшити и ховали го, дали го вчити и навчив ся купецтва и ходив з ними по ярмакох всяды. И з ним мали велике счестя. И так збогатили, же и самы не знали што мали з грошима робити, бо до них барз люде приходили, до инших не шли, дем до них. Едного разу пришли на ярмак и приходит до них тот богач Марко и зьвідуе ся их: панове што такого, што так до вас шиткы люде идут, ци дашто знате може почаровати. А купцы му повідают, же

ні, же они нічого не знають. Він знов наперат на них и звідусе, жебы му повіли правду. А они му повідають так, же нич не знають, лем же єдного хлопця нещасливого нашли в лїсї, котрый маў бріх распоротый и же того хлопця сме си вивчили и з ним маме велике счестя так, што не знаме самы, одкаль (откаль) ся нам бере. Марко як того почуў од них, так познаў, же то тот хлопец, и повідат до того купця, же він має дома красну дівку єдиначку, жебы их могли обоє поженити. Але тот купец му повідат, же він має юж да-с про нього и не барз му ся хотїў дати намовити. Нарештї повідат так Марко до купця: я му дам тому хлопакови — лист, а ний го він занесе до мого села, до мого дому и най даст мойї женї. А ний зає поверне назад, то йому повіст, ци му ся тота донька сподобала. Хлопец взяў лист, и пішоў. Приде до лїса а там стоїт вояк з багнетом и кричит: де ты идеш? А хлопец повідат: даў мі пан лист, жебы занести панї. А вояк гварит, дай мі тот лист, ний го прочитаю. А хлопец не хотїў му дати лист. Але вояк го не пустиў, мусїў дати. Як даў, тот вояк тот лист роздер и прочитаў. В листї было написано так: „Жено моя люба! як тот хлопак прийде до дому, то дай го забити; як на третїй ден верну, жебы-м го не нашоў“. И тот хлопак ся барз засмутиў і не віриў тому воякови. А вояк му даў самому того писмо, жебы сачитаў. И тот хлопак прочитаў. И вояк му каже: не бій ся нич! я ті напишу другий лист — и взяў тот вояк, выняў атрамент, перо, папір и печатку — таку саму маў, як у того богача была — и написаў му лист такый: „Моя люба жено! як тот прийде до дому хлопак, жебы-с го оженила з дівком нашом і за три дни, жебы было по весїлю, нїж я ся верну. А хлопец пришоў, оддав лист и тота панї оженила того хлопця. Пан приходит — а ту по весїлю и засмутиў ся іши гірше. И звідат ся жены, што зробила, а она му повіла: як єс росказаў, я зробила и показала му тот лист. Він повідат так: лист мій и печатка моя, але слова не мойї. Но, мыслит си, што-ж тепер буду робиў? И так жиют си там с пару тыжні в згодї. Але все дух не добрый у того богача, все мыслит, як бы того хлопака ся позбыти. Єдного разу гварит до того хлопака так: любый зату! єст там за морем скарб великий, саме золото, я бы-м тобі даў на дорогу гроши, кїлько лем сам хочеш, ажебы-с пішоў ся там довідати о тїм скарбі. И даў му гроший а тот пішоў. И иде, иде, иде — нарештї по дорозї хтось кричит на нього: де ты ся в таку далеку дорогу пустиў? и повідат: ну и перейдеш, але там єст нечистый дух, што перевозат без море, буде тя намавляў, жебы

ты од нього взяў лопату*) и жебы-с с тым кораблём нарабляў. Але ты того не прыйми. И тот пішоў. И пришоў там на море и просит того духа, што там на мори, жебы го перевюз. И тот дух повідат: добрі, перевезу тя. И взяў го и вюз. Пришли серед моря и тот дух так повідат тому хлопакови: я юж старый, видиш, же не можу; на! тоту лопату и нарабляй, жебысьме ся не потопили. Але тот хлопак так повідат: я не годен, лем самы нарабляйте! Тот го більше юж не намявляў лем го перевюз. И тот перешоў за море и пішоў, де тот скарб быў. Набраў си золота до міха и повернуў назад. Пришоў зас до того духа и просит го, жебы го взяў. И повідат дух: чом бы-м тя не взяў, кед ем тя ту привюз, то ты и назад возму. Идут зас и знов пришли серед моря. И тот му дух так каже: як есьме там ишли, то-м хотыў, жебы ты нарабляў, а ты не хотыў, але тепер юж мусиш, бо я юж барз слабый, то ся потопиме. А тот хлопак повідат так: хоц бы вам пришло хпіў того скарбу дати, што го несу, то я тото не годен нарабляти. И вымовиў ся му. Аж приходят на край моря и тот хлопак зышоў, а тот дух лопатом по морю втяў и фаля была того хлопака хватила до моря, але вербы там были и міх му зашоў за вербы (вербы) и затримаў ся. И приходит назад до дому до того вітця, до того богача. И як пришоў, тото золото высыпаў му з міха на землю. Тот богач тепер юж си не мыслиў о смерти зятя, лем жебы скарб достати. И выпытуе ся його як там было по дорозы: як він вшоў, якый там скарб ест великий, на кільки фур бы го забраў. И тот хлопак, тот зять його, му повідат. Ишоў ем и пришоў ем на море и там старый хлоп перевозжат и мене перевюз, але серед моря мі даў лопату, жебы я нарабляў, бо він барз старый, та не годен. Та я нарабляў и перевюз ем ся. И тот богач забраў ся сам і пішоў. И знов пришоў до того самого духа. И также рюк: счестя! а просиў ся, жебы го перевюз тот дух без море. А дух му повіў: та чому нї, я ту перевозжам выштых людей и тебе перевезу. И всиў и йїдут. Пришли серед моря и тот дух так до нього позідаў: ты небоже сильный, а я такий старый, слабый. Возмий ты од мене лопату и нарабляй, бо иначе ся потопиме. А тот богач так повідат: возму, та чому нї? я уж давно маў вам гварита, бо я видиў, жєсте слабы и стары. И тот дух му даў лопату и повіў му так: я давно чекаў на такого глупого, як ты, а ты зас чекай, покыле до тебе такий глупый не приїде, як ты. И дух пішоў преч а того богача зіставиў на морю. И тот хлопак газдує, а богач по морю ся возит. Хто під кым ямку копат, сам до ней хпаде.

*) тут значить: весло. І. В.

(Тиханя). О хлопі, што любіў барз солодке моўоко пити, як жена корову здойіла все выпіняў, так што в хыжи нігда не было масла, бо нйт было с чого зробіти. Ёден дзяд порадиў жені так, же юж хлоп не піў моўока солодкаго, бо го настрашиў, што еден пан піў молоко просто від коровы и ся отелиў. Было двое людий, жена и муж. Тот муж любіў страшні (барз) солодке моўоко и завсе, як жена корову здойіла, тай він завсе выпіў молоко того. И страшні ся спас, быў барз тлустый. Ёдного разу приходит до той жены дзяд и просит од ній масла, и она му повідат, же не в масла, бо ма такого мужа, же завсе солодке моўоко выпіе. А тот дзяд повідат іій, жебы му добрі заплатила, так poradит, же ей муж не буде більше молоко солодке пити и масла буде мала дос. Добрі. И на другый ден приходит тот дзяд до ей хлопа и повідат му: дай Боже счестя! Тот му повідат: дай Пане Боже! И зьвідат ся тот хлоп того дзяда: Што там чувати, кады вы ходите? А тот му повідат дзяд: не добрі чувати! еден пан быў, не ііў ничь, лем солодке молоко піў и зостаў тыўный и маў теля. Тот газда дзядови штосі даў и дзяд пішоў. Приходит жена до дому, тот хлоп до нй повідат, жебы му юж більше солодкаго молоко (моўоко) не давала, лем квасне. И она так зробила, дала му квасне молоко. Він квасне молоко зйў, зачаў в ным курчати, він ся застрашиў, же ся буде телиў и мыслит собі так: ганьба мі буде, повідат, піду давде гет и забраў ся и пішоў. Иде, иде, пришоў на еден лыс и нашоў там скірні а в тых скірнях ногы были, што коліся воўци зйлі человека. И взяў тот скірні. Ишоў, ишоў аж до вечера и пришоў до ёдного газды и просіў ся на ніч. Тот газда го пріяў. Тот хлоп быў барз змученый, казаў си на землю постелити соломы. Тот му газда постелиў и положиў ся спати. А тому газдови отелила ся в ночн корова и теля вноє до хыж. А теля пішло г ньому и легло си там на соломі. Тот ся г ночн обудиў, намацаў теля при собі и застрашиў ся, же ся юж отелиў. Та взяў и втюк. А тоты скірні забыў, што нашоў в лысы з ногами. Рано газда встає, смотрит ся, скірні сут і в скірнях ногы сут, а того не в, што ночуваў. И повідат так до жены: мусыло того человека теля зыіста, заріжме го, бо и нас поійст. Та взяли и теля зарізали.

(Тиханя). О бабі, што оддала ся за чорта. Была една баба вдова, страшні была ся хотыла оддати. Але нхто не хотыў, бо барз не добра была. А нарешты тота баба повідат: жебы и чорт прійшоў, тобы ся за нього оддала. И чорт приходит и баба оддала ся за чорта. И зачали обое газдувати. Баба тота мала такы крыкы

и того чорта завсе до сніданя посылала тоты крякы корчити. Єдного разу пішоў чорт крякы корчити и приходит на сніданя а баба му повідат: Тай юж єе пришоў, а дырва де сут? Тот чорт видят, же з бабом не поради́т тай втюк. Летит чорт и надыбаў хлопа по дорозы́ и звідує ся того хлопа, де він иде. А тот хлоп му повідат, же ся ожениў з вдовом бабом и не міг з ньом дати рады тай ей одступиў (лишиў) и иде гет. А чорт му так само повіў, же він так зробиў. И повідат: подме оба разом. И идут, аж перед вечером ся ім йісти хоче и повідат так чорт до хлопа: ту єст недалеко корчма, я піду до той корчмы и там буду страшити, буду вшыткым набивати (метати вшытко), а ты прийдеш и будеш ся на ніч просиў а они тя не будут хоты́ти прияти. А ты повідж, же ты поради́ш тому, же не буде ту страшило, жебы ти дали тристо рыньскых. И пішоў тот чорт наперед до той корчмы и зачаў страшити, зачаў вшыткым метати, аж приходит тот хлоп и просит ся на ніч. А тоты му повідають жи́ды: де-ж ту будете ночувати, кой ту страшит? А він повідат так: запла́тте мі добрі́, то я вам того страха выжену. Та кільки хочеш? звіду́ють ся го жи́ды. А він повідат тристо рыньскых. І дали му жи́ды тристо рыньскых, лем жебы того страха выгнаў. Та він взяў, зашоў попід лавкы и набераў сьмі́тя, взяў огня, покуриў и (і) чорт пішоў. Выходит тот хлоп на двер и чорт до нього так гварит: маєш теперь тристо рыньскых, ид же газдуй, а я піду до того млына за водоў и ту буду страшити и ту буду перебивати. Але ты, жебы не ходиў ня бильше выганяти, бо бы-м ты голову одтяў. И так проросходили ся. Хлоп пішоў до дому газдувати, а чорт страшиў гво млыны́. Люде ся довідали, же там єст такой хлоп, же выгнаў с корчмы страха и пішли, просили, жебы гын пішоў выгнати чорта с того млына. И хоты́ли му заплатити, кільки лем сам хоче. А тот хлоп ся бояў піти выгнати того чорта, бо му ішло о голову, жебы му чорт не одтяў (оттяў). Але нарешты́ обіцяли му пять сто рыньскых, лем жебы пішоў выгнати того чорта. Хлопу ся сподобало пять сто рыньскых помыслиў собі́: шытко єдно, піду. И пішоў. Иде, а чорт на вербі сьї́дит и повідат так йому́: знаєш, як я ти повіў? А хлоп ся обзыват так до чорта: я тя не иду выганяти, лем ти иду пові́сти, же нас бабы ді́ганяют. И чорт, як му тото повіў, втюк гет, бо ся збояў своей бабы. И тот хлоп взяў сой пят сто рыньскых за то, што чорта выстрашиў.

(Тиханя). Як то дває вандрівны зашли на велику пущу и гости́ли ся в хыжѣ Голода. Идут раз дває вандрівны, идут, идут и зашли на велику пущу. Там не є ани воды, ани што

йісти купити, ничь. Идут так г ночи, пришли до єдного лыса, а там ся сьвітит. Повідат єден до другого: подме там! може там єст корчма, та си дашто купиме йісти. Приходят ближе, смотрят ся: єст там хыжа з єдным виглядом и там серед хыжи стоїт котел великий и під тым кїтлом ся палит, а при тїм кїтлі баба стоїт страшний велика и заєдно штосі мішат в тїм кїтлі. Але они си мыслят так: вошли бысме до той хыжи, але як ту сут збуйове, то нас позабивают. Але другый повідат так: шытко нам єдно, раз мы ся вродили и раз вмирати будеме; гвощьме до той хыжи и гвощли. Як гвощли, так просят воды. Тота баба дала їм воды варїхом и повїла им так, жебы пішли преч, бо як ей муж прийде та их забє. Они ся пострашили и просят ей, жебы их да҃де сховала. А она повідат: де-ж вас сховам, хыбаль на пец під корыто. И сховала их на пец під корыто. Приходит муж ей так само великий, як она, приношат дырва и повідат так до жены: ту християньска душа смєрдит. А она му повідала, же не є никого. Але видыла, же барз на то наперат и повїла му правду, же ту дває люде пришли и дала-м им воды и просили ся, жебы-м их переночувала. То ту дочуют, але им не роб нич злого. Тот хлоп пішоў на пец, взяў тых обох вандрївных до єдной руки як пташків и посадиў их на землю, зачаў ся их выпытовати, откаль сут и де ходили. И даў им вечєряти по єдні варїсї замїшки и при них тот котел сам цылый зыў и повіў им, же він ся называт Голод, и повіў им, же тут буде без сым лыт а по сємох лытах приде може там до них, жебы ся барз Богу молили, жебы до них не пришоў и одышли тых дває преч.

(Тиханя). О богачі, котрого жена намовила, жебы такого розуму найшоў, жебы до них люде не ходили. Як найшоў такого розуму, люде перестали до него ходити, але масток почаў упадати і нищїти. Зас просила його жена, жебы зас пішоў розуму глядати иншого, жебы зас люде до них гостили. Він послухаў своєй жены. Та скоро по тїм захворїў — як ся обачиў, помалы зноў му вернуў Бог газдївство. Быў єден богач великий іс жєном. І барз до нього люде ходили пожичати гроши и гинши річи, кому тіўко треба было и так ся єго жєні наприкрили тоты люде, же єдного разу проєнт свого мужа: мужу! мамє вшыткого дос, лєм нас тоты люде барз нудят, што до нас ходят заєдно. Ани не мамє ночи спокійной, ани дня. Забер ся и ид да҃де до ворожки, такого розуму глядай, жебы до нас люде не ходили. Як го так заєдно жена просила, так тот богач послухаў и пішоў того розуму глядати. И иде, иде, пришоў до єдного лыса, там сї-

дит при дорозі дзяд барз старый і сівый и пытає ся тот дзяд того хлопа: де ты идеш чоловіче? А хлоп му повідат так: я ем барз богатый, мам жену а дытий не мам. Я бы-м си хотыў жити в спокойі а не можу про люди, бо заедно до ня ходят гроши позычати и чого тїўко кому треба, то до мене каждый иде. Мы не маме про люди спокою ни гво дни ни в ночи. Та я иду такого розуму глядати, жебы до нас люде не ходили. А тот дзяд до нього повідат так: верни ся чоловіче до дому, не бій ся ничь, більше (sic) до тебе люде не будут ходити. И тот богач вернуў ся до дому и оповіў свойі жені, же юж такый розум нашоў, же до них люде не будут ходити. И люде перестали ходити. Маєток зачаў упадати и так упаў, же нич(ь) не было. Ёдного разу знов жена просит свого мужа: мужу мій, нашоў ьс такый розум, жебы до нас люде не ходили, но зас идиі глядати розуму, жебы до нас люде ходили и жебыме зас маєток так мали, як сме и мали оперед. Хоцбы и по цылых ночах люде ходили, то я не буду нич гвариўа и не буду ся противиўа. И взяў тот хлоп и пішоў розуму глядати, жебы зас до них люде ходили и жебы му ся газдівство вернуло назад так, як и было. И ишоў и на самім тім місци, де и оперед, застаў того самого дзяда старого, сівого. И тот го ся дзяд зьвідує: де ты чоловіче идеш? А тот му хлоп повідат так: маў ем маєток великий і барз до ня люде ходили гроши пожычати и што тїўко кому треба было, до мене ишоў, но мі ся то сирікріло и мойі жені, я пішоў ем такого розуму глядати, жебы до ня люде не ходили. И нашоў ем такый розум, што люде до ня не ходят и маєток мій страшны упаў. Тепер зас иду такого розуму глядати, жебы мі ся шытко назад повернуло. А тот дзяд му повідат так: чоловіче, твое газдівство юж ьст в семых руках, ид до дому, якос то дале буде. И тот хлоп ся вернуў назад до дому и оповідаў свойі жені, што видыў и што му тот дзяд повіў. Але маєток ся му не поправлят, лем іци барже нищіє. Він сам захворіў и так ся на нім струпы шмарили, што не нашоў бы на ным чистого тыла, де бы можна йіглоў баднути. И так лежаў в постели а жена ся трудила праньом, людьом лахы прала и так си мужа ховала. Ёдного разу идут гудаци и пришли перед тот дім и повідают еден до другого: што таке, же ту так спустошіло? А другый повідат: ходме дб хыж. И гвошли до хыжи, там не нашли никого, лем того хворого на постели. Тай ся го зьвідуют, што му таке, а він им оповідаў свою біду. Тоты гудаци бесыдуют еден до другого: гралисме ту нераз и гостилисме ся нераз в тї хыжи, заграйме тому хорому. И повідают тому хорому: Мы вам заграєме! але тот хворый просит их,

жебы не грали, же він має свою біду дос. Але гудаци на то не уважали, лем зачали грати и грали му. Як му грали, так він повідат: што-ж я вам за то дам? А они повідають, же од нього за то ничь не хотят, а він повідат до них так: дайте капелюхы, што мі Пан Біг даў, то я и Вам дам. И взяў руком під своє плечо, набраў жменю струнів и даў одному до капелюха и другу жменю набраў зає, даў другому гудакowi. А с тых струнів зробили ся дукаты. И тоты гудаци подякували му, забрали ся и пішли. Идут а по дорожы здыбали його жену, што прала лахы, повідають їй: гралисема вашому мужеви, даў нам ваш муж дукатів. Але она им не дала за віру. И повідат им так, же не правда тому, жебы вам даў мій муж дукаты кой він сам не ма што зъбісти, лежит так як Лаазрь. А они показуют дукаты. Она зоставила шитко, сама пішла до дому и сварит ся з мужем: тобі ся музыкы хоче, маш дукаты гудакім платити а я бідна мушу зарабляти, жебым тя ховала, а ты маш дукаты схованы. А він їй так повідат: цит жено, не крич! што-м даў гудакім, то дам и тобі. И взяў, казаў їй запаску підняти и набраў спід другого плеча жменю струнів и даў їй до запаскы. И с того ся їй зробили зає дукаты. И помалы зає ім даў Бог газдівство, але юж такого не было, як было оперед. И теперь юж знали Бога хвалити и не противили ся ничому.

(Тиханя). О човеку, што схудобнівши продаў свою жену пану за торбу дукатів. Чоловік потім люг спати х фосьі піля дороги а пришоў орел и хватиў тоты гроши и пустиў до дудлавоі вербы. По смерти пана жена тота наняла дзяда до работы, и казала му вербы стинати. Дзяд постинаў а в єдні дудлаві нашоў свою торбу з дукатами. Збачила тото жена и зьвідує ся, што нашоў. Він каже: торбичку мою властливу, гньі гроши, штом продаў мою жену и два перстенї переломлены. Жена тоты переломлены перстенї и зложила із своїма тыж переломлєными и здали ся разом: а то тот дзяд быў ей мужем. И спізнали ся та жили на старіст разом в достатках. Маў єден газда дывку, другий маў сына. Гварят тоты газдове: ожениме их. Мы маме газдівство и наши дѣти будут мати. Як их оженили, та их положили спати — а г ночи штосі кричит на вигляд: што хочете, ци бідовати хочете на молодіст, ци на старіст? Але они отповіли (одповіли): маме няня і маму и зьвідаме ся их, ци за молодости бідовати, ци на старіст? Они потім так одповіли, же на молоды лыта олят бідовати. Отец і мати дали им шитко, але им так пішло, як

жебы на воду шмариў. Бідуют, бідуют, не маюць ніч таі взяли ся ходити по хыжах. Іде раз пан на коні. А гарда была тота ёго жена. Таі гварит пан: не продаў быс мі тоту жену? А він гварит: продам, кед мі пан дадут торбу дукатів. Але як він ёй продаў, взяў пан зо собою жену и вбраў ёй до красных лахів. А він гроши положиў над головою а сой люг х фосёі ціля дороги. Пришоў орел и хватуў тоты гроши и пустиў до дудлавоі вербы, там де тота жена была. Але потім як гмер тот пан, жена тота гварит, жебы взяла такога дзяда, штобы даку роботу робивў та буде му йісти давала. И він на тот час тото чюў и пришоў и му дала йісти и казала му робити. Казала му вербы стинати сокыром, а він стинаў, ёдну стяў, дві, три; видіў ёдну дудлаву і сой так помысліў: раз втну і два раз то хнаде. А пані вышла на тот час на ганок. И нашоў там торбу тоту свою, што му зяў орел. А она гварит: дыдусю, вкажте ле, якесте там нашли. А він гварит так: ніч! ніч! лем торбинка моя властлива, — што-м продаў жену, мам там в нбі два перстены переломлены. А она гварит: вкажте ле тоты перстены. Він их вказаў и она пішла по свойі другы перстены, што мала тыж переломлены и зложила враз и здали ся разом. И по тім ся спізнали ёдно другога. І дала го оголоти и выкупати и потім застаў паном на стары літа, на стары дни.

(Тихая). Дві вороны, што глядали воды (байка). Дві вороны ходили глядати воды, бо йім ся дуже хотыло пити, та не нашли нїгда. Нарешты нашли дасі на кошари в дзбанку. Та не могли дістати в дзбанку, бо было глыбоко. Ёдна ворона полетыла сой дале. Друга зяла до дзбанку метати каменны, жебы вода на верх вышла и напіла ся.

(Радоцина). На Яна кожде зыля ся просит, жебы го брати и сьвятити, а буде помічне.

(Радоцина). Гластівка (hirundo) повідат на яри: „были стіжки, оборіжки, теперь не є нічь!“ — гластівочки гріх пеути. — Дзяворонка (Alauda) сьпіват на яр: біймё ся Боже, котрый котрого зможе! але крыла го зболят і він паде до землі і повідат: хпаў мі кый-кый! (не маў ся чим бити!). По рістві на семім тыжны дзяворонка сьпіват: найпершый і найвесыльшый пташок.

(Радоцина). О цыгані, што гнаў паця на ярмак, та не маў чим заплатити мыто жидови, и так з ним поеднаў ся, што кед продаст паця, то даст му половічку с того, за што продаст. Як цыган продаў паця и як жидок выйшоў на тій згоды с цыганом. Цыган выховаў паця і потім хтыў гвати на ярмак і пішоў до жидакчмаря, жебы

му пожичиў дудок на мыто. Жид му не пожичиў. Та циганка повідат циганови: е! зажен без дудка, якости там покрутїме. Загнаў циган без дудка. Пришоў потом на мыто, та мытник просит од нього, жебы му даў мыто. А циган повідат: та прошу, та не мам. Але знають, як продам паця, то половинка їх. Тай жид ся зрадуваў тому. И повідат: але циган, смот, ци так буде. Йо, прошу, то на певно так буде, циган так повідат, за што предам, то предам, та половица їх. Тай выгнаў циган паця на ярмак. И пришоў і ньому гайдук и звїдує ся, што просиш циган за паця? А циган повідат: их милост сто палиц! Гайдук повідат, што ты циган глупый, та за своє паця хцеш сто палиц? И звїдує ся го дале: повіджж циган, што хцеш за паця? Циган повідат: их милост, сто палиц. Не міг гайдук рады дати с циганом и забраў ся и пішоў до бурмістра и повіў то бурмістрови. Бурмістр повідат гайдукови: та иди по нього, най прийде ту с пацятом и пришоў гайдук и каже циганови ити до бурмістра, же бурмістр у нього купит сам. И циган забраў паця и пішоў до бурмістра. Бурмістр вышоў и звїдує ся цигана: што просиш циган за паця. Циган зас повідат: пан бурмістр лем сто палиц. Бурмістр повідат: добрі циган. Тай закликаў двох гайдуків и каже циганови класти ся на лавку. Циган повідат: Их милост, я мам до того спільника. А якого маєш? звїдує ся бурмістр. Та их милост, пана мытника. Тай бурмістр кличе жида, жебы приходиў брати свою половинку. Жидок летит кам скорій и провадит сой на то сьвідка, же му циган обіцаў хпїў, за што продаст паця. Та бурмістр повідат жидкови: та циган продаў паця за сто палиц — тай каже гайдуки́м жидка положити на лавку и дати му пятьдесят палиц. Як выбили жидкови пятьдесят палиц тай потім бурмістр каже ся класти циганови. Та циган повідат: е! Их милост! я свою половинку юж дарую Им (бурмістрови). Тай бурмістр ся резсьміяў, штуркнуў до кешенї и выняў пінязи, што паця вартало и даў циганови до руки. Циган хватиў пінязі, поціловаў бурмістра в руку и пішоў підсакаючи домів. А бідный жидко пішоў плачучи, бо достаў пятьдесят палиц. И так ся оплатило жидкови торгувати ся на мыто с циганом.

(Злочке). Як то єден хлопчиско торгал ябка в садї єгомосця та прилапаний уміл ся выкрутити. Был сой раз на Вікові єгомосц, што мал барз гардый сад, але му шибенякы ябка обрывали так, же мусыл сам в садї вартувати, жебы дакого влапити. Єдного вечера смотрит а гин якийси хлопчиско обрывает ябка! Полетыл єгомосц до него і гварит: „Е. ты мамуно! ты сомарю який си! будеш мі ябка гев торгал, я тя кыйом звалоу,

же тя поразит!“ — „Ой, гвалту єгомосцю, не бийте ня, та я Вам повім, хто той ночі пас на Ваші поляні воли!“ — „Та хто?“ пы-
тат ся єгомосц. „Ну, та Артим Бакотин, Микита Антошів, Анти-
христ і Хехла і стара Пантілемона!“ Єгомосц не міг собі того за-
тямтити і пішоу закликати їймосц, жебы послухала той мовы, а тым
часом шибеняк зльіз з дерева і в ноги.

(Злоцке). Забава: „Югасы“. На вечурках забавяют ся
хлопцы в „югасы“. Штарне хлопцы приберут ся за югасів, а ім
такы мена: Федор, Куба, Бача і Стах. Вшиткы мають в руках дов-
гы палицы з прибитыми до горішнього кінця бляшками, котрыми
черчат заєдно. Стают в єніех и перший входить до хыж внука
Федор яко найстарший медже югасами, стає при дверех і гварит:
Пане Бог! дай вам шестя, маєтны газдове, шляхетны панове, вітам
вас, незнам вас, вы ме незнає, паном ме вітає! Я сом з угер-
ск'єго краю, угерек'єго, польск'єго, жидоск'єго, ціганьск'єго, кате-
лиц'єго, нияк'єго — мам сом трьох братей, єден псы бнє, другый
коты дупит, третій сидит під муром, бнє жабы костуром. Ходил
сом по зеленым гаю, стратил сом фуяру, ктобы мі ю нашол, запла-
тил бым му бітым таляром, а тот таляр так бітый, што не мож за
него нич купіти, ани до носа табаки, ани до файкы дугану (сьпі-
ват і ходит по хыжи в-окіл): Сальве, сальве! ты Федоре! твойі
увцы розтрачены, куж увчарем не будзем, а на розбуй пудзем,
сребра, злата будзем мати, не будзем ся пана бати! (дале гварит):
незнам сам, яку пісничку засьпівати, мушу сой пана Кубу заво-
лати. Гыбай, гыбай! пане Кубо, коды си был през коструба?

(Куба входить стає коло дверий і гварит): А я Куба през
коструба! добре жием, добре пием (slovak. dobre žijem, dobre pi-
jem = ruth. добре живу, добре пю), пропіл чадо, незнам чие. (Хо-
дят оба по хыжи в-окіл і сьпівають): Сальве, сальве ты Федоре...
Пересьпівавши стают а Куба гварит: Не знам сем, яку пісничку
засьпівати, мушу сой пана Бачу заволати. Гыбай, гыбай пане Бачо,
кодыси был през корбача?

(Бача входить): А я Бача през корбача, козы пасти не бу-
дзем, козы мають курты хвосты я их вязац не будзем! (вшиткы
трє ходят по хыжи в-окіл і сьпівають): Сальве, сальве, ты Фе-
доре! і пр. Пересьпівавши стают а Бача мовит: Не знам сем, яку
пісничку засьпівати, мушу сой пана Стаха заволати. Гыбай, гыбай
пане Стаху, кодыси был в велькым страху!

(Стах входить). А я Стах. яко оловяный птах: од римарской
суботы, не навчил єм ся ниякой работы. Млады бычкы прєскаку-
вац, млады дзівкы обнімувац...

(сьпівають вшиткы штырє): Сальве, сальве! ты Федоре! і пр. По тім пересьпівавши сьідають на патыкы коло коўбицы насеред хыжи, пьют палюнку, потім знов ходят в-округ сьпіваючы:

Гей там долов при яречку (bis) гей а гей!

Мыє Янцік с кырві ручку	"	"
Янцік, Янцік, цо-с сї робіл	"	"
Же-с сї ручку окырвавїл?	"	"
А стївал сом голубечку,	"	"
Такой свою фраїречку,	"	"
Цо мї в ночи гуркотала,	"	"
Мї смутнєму спац не дала	"	"
Янцік, Янцік потер горе,	"	"
Цо увїдзїш вшїцко твое,	"	"
Нїц не вїдзїм, лєм гуречку	"	"
На тей гурце шибєнєчку	"	"
На тей гурце злату баню,	"	"
Дзе положим главу свою	"	"
А кебы я знал до певна,	"	"
Же я на ней вїсїц будзем —	"	"
Дал бым сой єй вымалювац	"	"
Срїбром златом выблятувац.	"	"

(Знадобїв із Злоцкого удїлив менї проф. І. Гоберский).

2. Загадки і приповідки.

(Загадки і пригваркы).

Чого качка по водї плавле? — одповїд: бо ногами до землї не достане. П.

Чого когут очї зажмурит, як сьпіват? — одповїд: бо зна на памят. П.

Стоїт панї х коморї, воўося єй на дворї (мөрков). П.

Пришўа панї х червенїм жупанї, як єй краялї, вшиткы над ньом пўакали (цыбуля). П.

Штырї тыкы, два патыкы, семый сомырдач (вїў). П.

Бїлов поле, гує на нїм оре, чорне насїяня, мудрый го сьїє (пїсемо: пїше на паперї гусячим пером). П.

Сявий кїн мече спїд ся бїўый гнїй (млынец і мука). П.

Стукотят, гырмотят, як сто коннїй бїжит, треба знати, погадати, што тым конїм йїсти дати (мўын). П.

Ходит жид по горі, розсыпаў біб по скорі (роса). П.

Чорненьке, маленьке, найбільшого хўопа рушит (бўыха). П.

Шевелиўо мотовиўо, по під небеса ся виўо (гўастівка). П.

Стоїт хўоп г дорозы о едні нозы, міг бы присячи, же г ным тысячи (мак). П.

Стоїт насеред хыжи панок, а тілько г ным гранок, як х Кракові Краковянок (кобиця). П.

Х кутіку стояти мушу, кроком ся не рушу, г зимі-м шанований, г лыты забываний (пек). П.

Йіду, йіду — ни дороги, ни слыду, мечом поганяю, на смерт поглядаю (чонок, ўід).

Як го бере верещит, як покўаде, нич не гварит (ўаньцух). П.

Штырі братя ідут за дорогоў, а николи жаден жадного не дігонят (колеса у воза). Св.

Іде когут попід землю, лем му косицы видно (плуг). Св.

Сива корова по полю рычала, пришла домів молока не дала (коса, бо як острити, то „рычит“). Св.

Бере го, йойчит, кладе го, йойчит (ўанц, бо як го брати, то черчит). Св.

Серед села грушка, до каждой хыжи голузка (соньце або місяц і їх проміна). Св.

Зарычаў віл на сто потоків, на сто гір (як загырмит). Св.

Чого піля плуга не потрібно? (одповід: як колычка пишат). Св.

Бере — йойчит, кўаде — йойчит — а поўожит, тихо лежить (ўанц). Брт.

Штырі ріжки, а два брішки (загоўовок). Лос.

Лызе, лызе по желызы, душу німа, душу несе (кін). Брт.

Зарізаў Бог вола, розпустиў кышки до каждой хыжки (сонце, місяц). Брт.

Гво дни, г ночи вытрішат очи (выгляд або вікно). Брт.

Бере, врещит, кўаде, врещит (ўаньцух). Лб.

Іде през лыс, не трісне, іде през воду, не плюсне (місяц, сонце). Лб.

През коріня і през квіту сўужит цылому сьвіту (сіль). Лб.

Поўный царочок біўых курочок, а медже німа червеньый когутік (зубы і язык). Лб.

Поўна стайня червеных коній, пріде чорный, вшиты розжене (оген і кочерга). Лб.

Кщене, не роджене, на високу гору высаджене (дзвін). Лб.

Стоїт хўоп при дорозы о едні нозы, хто його рушит, пўакати мусят (бодак). Лб.

Хпала бочка с пода, а нѣма такого боднаря, жебы ей побіў (яйце). Лб.

Поўна бочка вина, а в ны чопа нѣма (яйце). Лб.

Два брата втыкают, а два діганяют (колеса у воза). Лб.

Не йіст не піе а ходіт і біе (зыгар). Лб.

Невідимый дух струтіў капелюх (вітор) Лб.

Маленьке, кривеньке цыле поле перебіжит (серп). Лб.

Соўодке моўочко в закованім горци (оріх). Лб.

В лысы росло, в стайны рджало, на столы ся трепотало (сітко). Лб.

Тато з лыса, мама з міста, а дѣти з ограды (ваўок, макутра, мак). Лб.

Купіў коня брез оґоня, прішоў домів, оґін в дома (йігла і вітка). Лб.

Стоіт когут над водом с червеном бородом (каліна). Лб.

Сыдіт панна на стопіку в чорным кабатіку, пріде до ней хўоп, она повіст гоп! (коўодка). Лб.

Шахту-махту під зелену пўахту (коса). Лб.

Ма зубы а не йіст (борона). Лб.

Ходіт пані по майдавы, кады глядне, трава вядне (коса). Лб.

Што то за віз, што без колыс? (сані; также віз = звызды). Лб.

В Лабові рубают, до Мацыйовы тріскы летят (кед звонят в Лабові, до Мацыйовы чути). Лб.

До лыса самы біўы, а з лыса розмаіты (яйця і курчата). Лб.

Де-с ходіўа? до Береста.

Што ті далі? — дві черешны.

Де-с подыўа? — кітка зйіўа.

Чого-с даўа? — бо мывчаўа. Лб.

Кады ідеш? на кермеш. Одкал? ідеш? с кермешу, куска хлыба не несу. Лб.

Єдно повідат: свитай Боже, друге повідат: смыркай Боже, а трете повідат: як мі гво дни, так мі в ночи (вікно, двери, вода). Б.

Не лупи мене до живого, бо я помагаю од много злого (повідат чеснок). Б.

Конопля повідат, же є она велька мученица: найперше йі за волося торгают, потім ей бют, штобы насывіа з ней вытрясти, потім ей мочат в водѣ, потім ей ламлют, потім ей чешут. Б.

Сыў не на коня, поімаў не звыря, оскуб не піря а зйіў не мясо (рыба). Б.

Червенью ся, сама не знам чого, а своим красотом прийму ко каждого, в зеленій пурпурі (sic!) ходжу, стрілы в боку ношу — тай одгадныте паньство прошу (рожа). Б.

Ішоў муж зо женом, брат зо сестром і нашли шгырі ябка під яблоньом, по одному зйіли, едно ім остало (жена ішла с своим бра- том і з мужом). Б.

Пішла пані до пані позычати горця, готовити галабурды а на верхы ябка (білвна в зваряльнику: каміня на верхы) Б.

Хода ходит, виса висит, хап! вису за бороду: най не висит! (чоловік і сливка або грушка). Б.

В зимі ся білыі, на яри зеленіі, у лыты квітне, в осени жоўгыі (поле). Ф.

Сивый кін мече спід ся білый гній (жорна). Сн.

Іде през воду, не замачат ся, іде през солому не зашелестит (совце). Сн.

Сидит пані в коморі, а волосы на дворі (морков). Сн.

На горі сьніжгы лежат, попід гору потічкы біжат а попід потічкы гудачкове грают, аж ся горы розлыгают (старый чўовек: білы волосы, з очей течут сыўзы, в груди му грат, не може іти гором. Так повіў газда, кед старый чўовек хотыў єго дывку за ся взяти: як я можу за тя дывку дати, кед ты старый чўовек). Ба.

Штыри ноги, чом три, шіст цибуль, чом пят, с сподку дыра, зверха печат, чом так? (заслана коханка до кохана печеного за- яца, шість яблок, лытру вина (в анталочку); посланец взяў си єдну ногу, едно ябло і ввертыў дыру в споді в анталику та выпіў вино. Та ся тот кохан так зьвідуваў посланця). Ба.

Скупый не глуый. Ба.

Вкраў карпели і сховаў. Ба.

Лука тварит до воды: де ты ідеш крива, не проста? Вода йій одповідат: а што ті до того часто оскубена? (луку косят; вода іде ярком; як выльє, іде криво). Ба. Мо.

Што більше од коня, меньше од пацяти? (свідло). І.

Малов, жоўтов, великого пана с коня зжене (на сторону му- сит зыйти = на двір). І.

Єден хлоп гадаў, же він бы не хтыў быти бідным, хоц бы му хто і тысяч риньских даваў. Р.

Я до згоды, як рыба до воды. Мо.

Выбачте, што сте йіли хробачне. Мо. (як што гварит кому неприємні, але по правды).

Векше од коня, менше од свині (свідло). Мо.

Явір гучит, баран бечит а ты коню вїо! (гуслі). Мо.

Гоп-гоп! коло плота — кравчит, буде слота (жаба). Мо.

По поли ходит, а дома спочиват (борона). Вв.

До горы корінбом, а долов верьхом (на повалы ся хапле, а в долину висит: саджа). Вв.

Когут в коморі, косиці на дворі (морков). Вв. Лиц.

Через день бігат по хыжи, а г вечур під лавку лыгат (мітла). Вв.

Шило-мотовило, по турецки заводило (гуслі). Вв.

Ішла баба з гір, несла на собі сто скір (цибула). Вв.

Не мат ани ніг, ани рук, ани очей, а на дёрево выйде (хміль). Вв.

Де Бог дават і на скаборщи пхат, а як одберат, ани двери не заперат (така пригварка). Вв.

Хто ся як научит, тай г noci так маручит (мырчит). Вв.

Ішоў через воду, міст на плечох ніс, застрілиў, што не видыў і зйіў, што на сьвітѣ не было (ішоў стрілец через тову та остырва едно кладе на воду, друге несе тай увидыў в кряках серну і застрілиў а серна кітна была). Вв.

На двадцет років гоп! на тридцет років хлоп, на сорок років як-так — а на пятьдесят такый як фляк (чоловік). Вв.

Ване барабаньскый, чуприна черкеска,

Не уважай дывчинонько, што натура кепска! Вв. (пригварка).

Сын в церкві быў, а отец нігда не быў, ани не буде (ядловец). Вв.

Кепска господыня наробит з золота болота. Вв.

Што по сьватых быват? (по сьватых быват паучина). Вв.

До роботи поп, а до йідла хлоп! Д.

Ди йідла рачкы лызти, а до работы і кыйом не добити. Д.

Коли не было ни неба, ни земли, де Бог перебуваў? (Бог перебуваў на крылі вітренні во Божій совісти). Д.

А што тогды было, коли не было ни неба, ни земли? (Лем три вещи (річи): тма, вода і камінь). Д.

Кіўко часу (як доўго) перший ангел быў в небі, як го Бог сотвориў? (тіўко піў години, бо біўше Бог му не позволиў, бо ся хотыў рівняти з Богом). Д.

Кіўко Адам в райі часу быў? (Тіўко три години, бо согрішиў, та Бог Адама і Еву выгнаў з раю). Д.

Яка ся работа на самый перед на сьвітѣ почала? (Шитя, бо Адам і Ева зошили собі листя). Д.

Родиў мене отец, а я собі родиў жену, а жена моя родила отцу моему матку (одгадка: сотвориў Бог Адама, Адам родиў собі

жену: Бог сотвориў з ребра Еву, а по плоті шло од рода в род аж Пречіста Дѣва Марія родила нашого откупителя). Д.

На кїўко доріг море ся росступило, як переходили Израиль-тяне брез море? (на дванадцет, бо дванадцет покольній было з роду Якова). Д.

Коли на сьвітї четверта часть народа выгблa? (Тогдїй, коли забиў Каїн Авеля, бо їх не было лем четверо люда на землі). Д.

Гнаў стрілец через воду заця, зац переплынуў, а стрілец уто-нуў (гнаў Фараон Израеля через море — Фараон утопиў ся а Изра-ель перешоў). Д.

Хто Бога Богом назваў на початку світа? (шатан, як мовиў до Евы в раю, што вам Бог позволиў їсти, а што не їсти?) Д.

Коли пришоў внук до бабки, а бабка дівкою была? (Авель, як го забиў Каїн; земля їщи была чіста а земля бабка). Д.

Хто во гробі ходиў, а мертвий Бога хвалиў (Йона во чреві китові). Д.

С чього Бог соньце сотвориў? (як Бог сотвориў все по ряду і подумаў собі о сыни своїм, як піде на страданє, на муки крест-ны і сплалаў і зо слезы Божой соньце ся стало). Д.

Як ся оген на землі почаў? (оген є гнів Божий, ангел зніює з небá на землю од зїниц Божих оген). Д.

Ішоў псик попід лысїк, лем му хвостик видно (коса; як ко-сити траву, та лем кус ей кінця видно спід траву). Вн.

Брез чого жадна річ не може быти? (без імена). Лип.

Ходит пані по майданї, кады гляне, трава вяне (коса). Лип.

Што то за віз, што не мат колыс (сани). Лип.

Што то за гіст, што сам себе їст або темноту (свїчка). Лип.

Не їст, не пие та иде і бие (зигар). Лип.

Жельїзне паця а лєняный хвостик (ігла). Лип.

В Зиндранові рубакот, а до Липівця тріскы падають (звін). Лип.

Пришоў внук до бабы, а баба была чістоў панноў (Каїн Авеля забиў і сховаў до землі; не міг го ніяк сховати, бо было го видко кріз землю — і от того часу земля єст не чіста, не видна). З.

Коли вода была превышше небес? (коли Йоан Ісуса Христа хрестиў на Ордан-ріцї). З.

Котрый сьвятий два рази смерти вкусиў? (Лазар: як вмер во Вифтанїї та Ісус Христос го воскресиў і зас пак умер). З.

Котрый сьвятий ни ся не родиў, ни гмирати не буде (крест сьвятий). З.

Чим сьвата церков є опасана? (процесийоў). З.

На котрых долинах соньце сьвітило, а біўше сьвігити не буде? (коли Мойсей народ ізраільскый перепроваджаў через море). З.

Помогайбі! братове, мого вітця сынове: мій отец і ваш отец, а ваша мати моя жена! (як пішоў сын до войска, застаў жену дома, а она з власным його вітцом мала два сыны; по доўгім часы ся вернуў з войска и довідаў ся в селы и так их витаў). Ти.

Вродіў мене отец а я собі жеву, а моя жена мойому вітцу матыр вродила (сотворіў Бог Адама, а з ребра Адамоваго жену. Пречиста Дыва Мария с поколыня Адама вродила Христа Пана). Ти.

Латане, платане, іглоў не тыкане (худоба тарчаста). Мш.

Серед села грушка, до каждой хыжи голузка (соньце). Мш.

Од хыжки до хыжки торочат ся кышкы (стежки). Мш.

Меньше од ягняти, більше од коня (сьідло). Мш.

Выйд на ня, подырай ня, лем ня не образ, та ті дам зас (грушкы). Мш.

Баба ся казит, як по ны хлоп не лазит (хыжа: бо як газда ей не прыкрыват, не пошиват або не побиват, то она ся гныват: хпаде). Мш.

На лопатках ходит а ріжком пасе (гуска). Г.

Сивуля-кривуля, по полю лытала, домів молока не дала (коса). Г.

Лытат пенк поныд лыс, в гору пысчик носит (коса). Г.

Лытат пташок попыд дашок, сыпле му ся в пысок пісок (зерно і млынец). Г.

Когут на дворі, косицы в коморі (плуг). Г.

Дырава плахта по поли бігат (борона). Г.

Чого найбіўше до неба? (зерно як ся зотне, трава, як ся ско-сит, то стебла маюць найбіўше дырок). Г.

А што на голові до церкви іде? (гвозди в скірнях). Г.

Матка гладка, отец кривый а дыти зверескливы (гуслі и басы; гуслі гладкы, басы кривы а дыти струны и смык).

Чого найбіўше г лысы ест? (пупків на ялицы). Г.

Серед села явір, до каждой хыжи голузка (соньце). Г.

Серед хыжи студня, воды г ны не в (озниця). Г.

Меджи лысами, меджи горами бодут ся воли желызнымы ро-гами (дзвоны). Г.

Штырі братя летят а нігда ся не дігонят, хоцбы як летыли (колеса). В.

Посеред хыжи лытат, а по під лавкы лыгат (мітла, што ся мете хыжу). Г.

Віха висит, хода ходит, віха хпаде а хода здойме (ябко і человек). Г.

Шоловило-мотовило по під небеса ся вило (дики гуси як летят гв'осени (м. гво осени), по кермаши). Г.

Пришоў гіст несподіваний, сьїў сн на столык кастяный, хоче мяса без кости (дытіна, што тримат баба на руці — дытіна хоче до цыцкы). Г.

Сивуля-ревуля по за плоты ревала — пришла до дому, били ей, молока не дала (коса). Тих.

Йіла я, йіло мене и на до мноў и підо мноў (была баба над водоў и плекала дытя и (і) сама йіла хлїб; падали йі кыршыны до воды, йіли рыбы и на стромі пташиця птахы кормила). Тих.

На мілым сиджу, на мілым лежу, з мілого жию, з мілого ся мі сьвітит, котрый не живе (една пані мала коханка, а пан дізнаў ся і коханка застрілив, а йі было страшні жаль і казала до гробу піти откопати і казала одрізати ноги і руки — дала ся с тых костий зробити кресло і стіл і келюшок и ўыжко и сьвітнч). Тих.

Г лысы вырубане, при домі вігнене, під коня лыгало, по столы бігало (сито). Тих.

До горы коренник, а в долину чубочок (саджа: „бо в долину висит“). Тих.

Дрібны пацюркы, приде місяць не позберат, приде соньце позберат (р'са). Тих.

Серед села грушка, до каждой хыжи голузка (стежка; соньце). Тих.

Сивеньке, маленьке, вшиткы горы перевертат; приде домів, зачеберчит (коса). Ож.

Летит пташок попід дашок, лем косыці видно (млынец). Ож.

Серед хыжи студня, ниhto з ней воду не бере (озниця). Ож.

В языку кости н'ма, хто як хоче, так оберне. Рад.

Де ты идеш крива, не проста? — А што тобі до того часто голена? (Лука зьвідала ся воды, куды тече). Рад.

Водяна колодка, деревляный ключ (море розступило ся, як Мойсей палицю до воды вопхаў, кед вюў Ізраильтян без море). Ч.

Кады ворона до лыса входит? (все с краю мусит гвойти). Ч.

Сто лыт ем жиў, а живых ем живиў, а теперь ня стяли нечесны люде а теперь еще буду Бога просиў, жебы-м живых носиў (дуб живиў жолудню свинні — стяли его люде — та просиў Бога, жебы дали з него прим (= пором, порон) зробити, то зас буде носиў живых). Ч.

Ішоў муж зо женоў, брат зо сестроў, а было іх трое (муж, жена і мужова сестра ішли). Ч.

Як Бог дае, то і шпары затыкае. Ту.

На то коваль кліщі тримат, шобчы его не пекло. Ту.

Хто шкребче горні, буде на его свадбі дочь. Ту. (забобон).

Освятиў єсь паску, не стою ти о ласку. Ту.

Я сп на гробі підкочила, же-м ся з бідоў розлучила. Ту. (говорила жена по похороні мужа-п'яниці).

Омочиў по лікты, облизаў по нігты тай лыг голодєн спати. Ту.

3. П і с н и.

Зозуленька сива, де будеш кукаўа,
Кой єс сой вершечок на бучку зўамаўа?
Буду я кукаўа на зелені сосні,
Закля мі вершечок на бучку вырасне. П.

*

Подме на орішки мое любе серце,
Сама зйім ўупочку, тобі дам ядерце. П.

*

Жебы-є мі мамусю зўоту гору даўа,
Не буду робити, не буду нич маўа. П.

*

Ей кукала зозуленька у гаю, у гаю;
Прийді, прийді мій миленький, бо з туги гмераю! П.

*

Горі сеўом, горі гайом, пўаче дівча за шугайом,
Пўаче, пўаче, нема за чим, за шугайом, за ледачим. П.

*

Мамусь моя старенькая,
Не дай же мя за гультая —
Ой бо гультай в корчмі пие,
Прыде домів жену бие. П.

*

Коваль коня кує, а я ївер пуцую,
Коваль коня куваў, а я машеруваў.
Касарня, касарня, бодай-є ся запаўа,
Не єдна мамічка при тобі пўакаўа.
Не єдна мамічка і не єден отец,
І я сой запўакаў, як малічкий хўопец. П.

*

Татусю, мамусю за што мя бие?
Я за ваше не їім, вы мі не даєте!
Татусю, мамусю за што мя бие?
За ваше не пию, вы мі не даєте! П.

*

Без зелене житко быстра вода тече,
 А што-ж мі голубка моя міла рече?
 А што-ж бы я рекла тому гультайови,
 Кед бы мі тот гультай пропиў штырі воли.
 Хоть бы ем їх пропиў, такой не бою ся,
 Г гусары вербуют, піду звербую ся.
 Дадут мі чіжмічкы іс острожичками,
 Зеленый кожушок іс бараничками. П.

*

Шугай коня поїт сред Дуная,
 Дівча воду брало такой с края.
 Він на нього волаў: под дале брац!
 Оно одповію не знам я вас! П.

*

Хоц бы-с мі мамусю зўоту гору даўа,
 Я бн ей пропиўа і прогайнуваўа! П.

*

Капцы, капцы, старі бабі капцы,
 Молоді дівчиныі черевичкы,
 Жебы пішла з нами на орішкы. П.

*

Не миўо мамусі, не миўо,
 Же мое личенько почервеныўо! П.

*

Дрімле мі ся, дрімле, спаўа бы я спаўа,
 Вузонька ўавочка, хпаўа бы я, хпаўа! П.

*

Ой зелене зыля, коўо зеленого,
 Таньцуе мій милый, а я коўо нього! П.

*

Повіджете (повіchte) там мойі, ный ся Бога боїт,
 Ма коничка х стайни, ный сой їх напоїт! П.

*

Зозуленько сива, де будеш кукала,
 Кой ес сой на бучку вершочок зламала?
 Буду я кукала на зелені сосны,
 Покаль мі на бучку вершочок виросне. Св.

*

Долин, долин оріхова!
 Кто тя буде оглашуваў?
 Зозуленькы поніміли,
 Што долины огласили.

Парібци ся поженили,
 Што долины огласили,
 Дівчата ся звыдавали,
 Што долины оглашали. Св.

*

Одкаль соненько сходило,
Там дівча яблін садило,
Посадило ей глибочко:
Росни яблінко височко,
Род мі яблочко або дві,
Єдно милому, друге мі.

Бо бы мі дары заслати,
Кому ся я мам дістати.
Достала бы м ся старому,
Не мило серцю мойому.
Достала бы-м ся младому,
Юж любо серцю мойому. Св.

*

Кажут люде, што я зумру, а я хочу жити,
Тільки жиў я на тым світі, все треба лишити.
Зостане ся срібло-злато, дорогини шаты,
Трудно-ж мі їх зо собою*) на тамтот світ брати.
Як ударят во всі давони о смертні години,
Поклоню ся всему світу і своїй родині.
Як упустят грішне тыло у глибоки доли,
Засыплют мі піском очі, не глядну ніколи!**) Св.

*

Не піду до лєса с коничками,
Бо бы мя гайтове полапали,
Аль піду на лучкы, возму дівча на ручкы,
Буду го колысац помалючкы. Брт.

*

Коломья, Коломья і Коломыйочка,
Яка была шельма мати, така ей дівочка! Брт.

*

Грают х корчмі, грают, аж корчмочка дуднит,
Моя фраірочка хпаўа мі до студні.
Або мі заграйте, або засьпівайте,
Або мі фраірку зо студні дістанте! Брт.

*

І я циган, і ты циган, обидва смы циганы —
Черайме се, черайме се за жены.
Дам ті стару за младу,
І капусты ограду. Смрк.

*

Зозуля кукала, правду повідала,
Же я ту не буду, де-м ся виховала. Рхв.

*

Зозуля кукала в лысы на орісы,
Они си радили о наші Марисы. Рхв.

*

*) зо собою місто лемк. форми зо собом або (рідше) зо собою.
**) частини звисної пісні в галицкоруских молитовниках (пр. „Другъ души“ 1893 і инш.) уміщеної; подекуди форми змінені місцевим говором.

Ой добрі мі добрі, іщи си подобрім,
Іщи рочок зо два дзевечком (дївочком) походім. Рхв.

*

Засьпівай когутку на вербовім прутку!
Дост ем ся насьпіваў, кой ся лист розвиваў! Рхв.

*

Ой добрі мі, добрі, чом бы мі не было,
Лем бѣ ся мі шугай за тобом не цнуло. Рхв.

*

Розвивай ся бучку з долу по малюцьку,
Як прийдеш до вершка, розвивай ся гнеска! Рхв.
(інші співали: розвивай ся хутко).

*

Рокыта, рокыта, рокытовый корін,
Бодай ся народиў місто дѣвки камін. Рхв.

*

Там на горі вешня, чом же не черешня?
Любиў єс ня Янцік, чом же не береш ня? Рхв.

*

А мій милий, милий замилуваў іншу,
А мене охабиў фраірэчку першу. Рхв.

*

Калина-брезина над водом ся хвіє,
Богацка дзевечка з худобной ся сьміє.
Калино-брезина над водом ся не хвій,
Богацка дзевечко с худобной ся не сьмії! Рхв.

*

Зрадиў єс ня, зрадиў, кого-ж же-с ся радиў?
Тепер ня не возмеш, як пес єс ня зрадиў. Рхв.

*

О миўый мій миўый, мам я кабат біўый,
Тепер го не ношу, бо мі сьвіт не миўый. Рхв.

*

Червене ябўочко, што найчервеньіше,
Приспало ся дѣвча, што найпараднѣіше. Рхв.

*

Червене абўочко хпало мі до гати,
Качмарьова Ганцьо под мі го подати. Рхв.

*

Червене абўочко в кешени я мам,
Кого радо виджу, тому його дам!
Червене абўочко, як ярый оген,
Не ід за іншими, лем зо гном ся жен! Рхв.

*

Ой сиділа качка, на ставі качата,
Де ся поподыли Рихвальдскы дівчата?
Єдна пішла горі, друга пішла долом,
Котра найшугнієша, тота пішла зо гном! Рхв.

*

Чия тота гора, што нема явіря?
Чие тото дівча, што не ма фраіра? Рхв.

*

На горі, на горі квіток мармуновий,
Гурви го дівчатко, дай го фраірови.
Хоцбы-м го гурваѳа, кому-ж бы-м го даѳа
Кед я того рочку фраіра не маѳа. Рхв.

*

Кой єм ішоѳ без тот хотар,
Возок мі ся ростеркотаѳ, (розтеркотаѳ)
Зберай мѳа колесечка,
Будеш моя фраіречка! Рхв.

*

Чого ты дівчатко під явірєм стоім,
Цы тя соньце гріє, цы ся дойджу боіш?
Соньце ня не гріє, дойджу єя не бою,
Явор красні квітне, рада під ним стою. Рхв.

*

Я біѳа, я біѳа, білычкого тыѳа,
Кобы ня твоя мац (мать) за невісту хтыѳа. Рхв.

*

Пісѳаѳа ня мама г долину на глину,
А я їй принесѳа г запасці дѳтину.
Дѳвусь моя, дѳвусь де-с ты тото взяѳа?
Мамусь моя, мамусь з глины-м выкопаѳа! Рхв.

*

Дружба я си, дружба, бідна моя сѳужба,
Два рочки косити, третій з'охабити. Рхв.

*

Никого мі не жаль, лем мого милого,
Же-м го полишила за пецом гоѳого. Рхв.

*

Горі сеѳом ішоѳ, два грейцарі нашоѳ —
Так ся нима тышиѳ, же на сливку вышоѳ. Рхв.

*

Пішоѳ мій миленький горцы дрітовати,
А я за ним піду грейцарі зберати. Рхв.

*

Поволи йовечкы горі долинами,
 Бо я старый югас не можу за вами.
 Я си югас старый пожю до яри,
 Закукаўа возуленька на мойім кошари. Рхв.

*

Не хцу соўонину, ани баранину,
 Піду ту дывчатку під біўу перину. Рхв.

*

А хпала мі краса з личка до пояса,
 На кого я повім, хыбаль на югаса. Рхв.

*

Што Рихвалд, што Рихвалд, округы селечко,
 Кобы не поточок, было бы местечко. Рхв.

*

Рихвалдскы паробци были бы панамы,
 Кобы не водили дывкы під чугами. Рхв.

*

Ой Боже, мій Боже, змилуй ся на до гном —
 Ты чорна земличко розступ ся підо гном.
 Кобы мі мамуся с чорной землы встали,
 Тобы ся надо гном в порох розсыпали. Рхв.

*

Кой засьвітіў місяц ясный, кой сьвітіў високо,
 Миўа за гном запўакаўа, же іду далеко. Рхв.

*

Я познам, я познам, де мій миўый косит,
 Ма біўу кошелю і друшлячок носит. Рхв.

*

Гуляў ем brez лято (лыто), маў ем хўопця за то,
 Буду і brez зиму, буду маў дывчину. Рхв.

*

Пішўа Ганця до зельічка,
 Наторгаўа липеничка,
 Пришоў на ню попічек
 Розломаў іі кошичек —
 Ты-ты-ты! ты-ты-ты!
 Ты то мусиш пўатити! Рхв.

*

Бодай тоты коньы ножкы поўамали,
 Жебы наши хўопці дома ночували. Рхв.

*

По зелені ўуцы пасўа Ганця кравы —
 Пришли г ние трие младенцие:
 Под же Ганцю з нами!

Не ціду я з вами, бо я пасу кравы!
 Зажен кравы, зажен горі долинами,
 Под же Ганцю з нами! Рхв.

*

Дівча, дівча под з нами   Дівча, дівча, чия ты?
 До стодолки, до сламы!   Под же зо гном гуляти!
 Іщи я там не была,   Не пытай ся чия я,
 Юж ня matka побила! Рхв.   Як ты підеш, піду я! Рхв.

*

А г лыты, а г лыты дівчата любити,
 А г зимі, а г зимі не є што робити.
 А г зимі, а г зимі каждая си підєкочит
 А г лыты, а г лыты каждая ся волочит. Рхв.
 (зато, што душно)

*

Казаўа мі моя мила, же я не хцу іти —
 А я не хцу іти, никто так —
 Ой сердечко не трап,
 Дост єс ся натрапило,
 Тепер можеш перестати. Рхв.

*

На широкых луках трепота ся трепле,
 Чом же ся не женеш, сухырлявый Петре! Рхв.

*

Не любуй воячку солтысю дзевечку,
 Бо ей мати бнє, же за тобом гынє! Рхв.

*

Мамусь моя, мамусь, ховай же ня гладко,
 Жебы-м така была, як червене ябко. Рхв.

*

Післала ня мама яре житко жати —
 А на житку роса, а я мамусь боса. Рхв.

*

Пізнати, пізнати, котрый хлоп женатый,
 Проквитат му личко, як горнец щербатый. Рхв.

*

За гором, за гором, за гором губатом
 Пасє ся когуток с курочком, с чубатом. Рхв.

*

Дівчатко, дівчатко шувного ты роду,
 Дам я ті яблочко выйд на загороду. Рхв.

*

Пришла мі недєля смутна-невєсєла. —
 Ни ня до корчмичкы, ни ня до костєла. Рхв.

*

А моя уйчина, чого ня нахчила:
По корчмах ходити, парібків любити. Рхв.

*

Кой ем дасла уці, то-м ходила в гунці,
А тепер козиска, не мам кабатиска. Рхв.

*

Быстра вода, быстра на кождім яречку,
А там найбыстрійша, де мам фраіречку. Рхв.

*

Котра хыжа с краю дораз ей підпалю
Няй ся мойі очка на ню не зрывають. Рхв.

*

Высока лыщинка — я мала дывчинка,
Не можу достати орішок гурвати.
Кто мі го зорване, тот ся мі достане,
Кто мі го розкусит (рокусит), тот ня взяти мусит. Рхв.

*

Сестро моя сестро! тримайме ся остро,
Остро ся тримайме, бити ся не дайме! Рхв.

*

Поточе, поточе, глубокий поточе,
Як ся мі по тобі ходити не хоче! Рхв.

*

Горы мойі горы! бодай ся знизили,
Жебы мойі ножкы по них не ходили. Рхв.

*

В калновім лесе вода древко несе,
Сидит на ным Ганця жоўты власы чеше.
А чеше іх чеше, ани іх не мыє,
Гребін на полици, вода х каменици. Рхв.

*

Не єдна рыбонька попід лыс перешла,
Іщи я не видіў, жебы перко несла. Рхв.

*

Перечко мі виют, кошулю мі шикют,
Альбо ня обісят, альбо ня забиют! Рхв.

*

Де тото неречко, што я го ті дала —
Ішоў ем брез воду, вода мі го взяла. Рхв.

*

Увила-м перечко, дала-м фурманови,
Наробила-м жалю свому фрайірови. Рхв.

*

Не плачте дівчата, не плачте за нами,
Бо мы вам придеме під карабинками! Рхв.

*

Хлопец я си хлопец, виховаў ня отец,
Виховала matka, цысар до й остатка. Рхв.

*

Ей люлю мій, люлю, кой я тя колышу,
Бо як ты мі уснеш, то я тебе лишу. Рхв.

*

Ей на горі, на vysokій козака забито,
Та червеном кытаіном гамбусю прикрито.
Ішла мила коло нього тай кытайкы зняла,
Тыром-тайдом, тыром-тайдом*) тай поцїлувала. Рхв.

*

Шугаю малюський возми ня на ручки,
З ручок на колена, буду твоя жена. Рхв.

*

Сьпівай пташко, сьпівай, не жаль тя слухати,
Де-м ся народила, мушу привикати. Рхв.

*

Летїли журавцї по над камяницї,
Юж наши паробци вшиткы г Гамерицї. Рхв.

*

Додом Янчік, додом! додом та волают,
Юж твої коничкы на стерни черкают. Рхв.

*

Під липком, під липком качка воду пие,
Нещесна година: жена мужа бие. Рхв.

*

Весела хыжичка, закла я дывичка,
Як я буду жена, хыжа засмучена. Рхв.

*

Загор сонце загор за дзелений явор,
Зато найдзеленьший, де мій наймиленьший. Рхв.

*

Поляна, поляна давно не й орана,
Кебы моя была, орана бы была. Рхв.

*

Не буду я х хыжи спала, бо-б ся не оддала.
Але буду на горбочку, то ся выдам того рочку. Рхв.

*

А котра дывичка шнуром ся шнуруе,
То она на себе злой новины чуе.

*) тыром-тайдом effutitium verbum.

І я в дівичка шнуром ся шнурую,
Але я на себе новини не чую. Рхв.

*

Родиновько близня, родиновько гінна,
Родиновько гінна, што я тобі винна? Рхв.

*

Ни-м ти не поїла с твого горночка,
Ни-м ти не любила твого синочка. Рхв.

*

Дала-с ня мамусю за третю границу,
Жебы-м не ходила до тя на жентицу.
Дала-с ня мамусю за третій поточок
Жебы-м не ходила скребтати горночок.
Дала-с ня мамусю до червеной хварбы,
Тепер ся припатри, який мі сьвіт марный! Рхв.

*

Пішоў мій миленький г далеку країну,
Дай-же му там Боже счесливу годину! Рхв.

*

Рубаў сом чатину овечкам на зиму,
Рубаў сом цылый ден овечкам на тыжден.
А юж тоту чатину овцы обрывають,
А юж тоту миленьку замуж выдавають. Рхв.

*

А люляй же мі люляй мое мале дытя,
Пішўа твоя мати на зелене квітя.
Люляй же мі люляй, сивы очка стуляй,
Сивы як голубы мое дытя любе. Лос.

*

(весільні)

Задуднылі коні г Марысинім дворі,
Выход Марысь, выход с той новой коморы.
А хоц бы я вышўа, штож бы я вынесўа?
Вінчик барвінковый свому миленькому. Лос.

*

Граўа рыбонька, граўа, червены перка маўа,
Не грай рыбонько, не грай, а ты ся Марысь не дай!
Як же ся мам не дати, кед дав отец, мати,
Кед отец, мати дав а милый одберав. Лос.

*

Не будеме йісти, не будеме пити,
Покаль нам не дате, по што мы ту пришли.

Не будеме пити ту палену воду,
Покаль нам не дате нашу паню млоду. Лос.

*

Бывайте здоровы мойі товаришкы,
Што-м з вами ходиўа г лытыі на орішкы.
Г лытыі на орішкы, г зимі на вечіркы,
Бывайте здоровы мойі любы дывкы! Лос.

*

Сыдай Марысь, сыдай на тот віз кований,
Бо то не Петрусь, але позичаний. Лос.

*

Візрий (= озрий) же ся Марысь на тоты пороги,
Кады то ходили твойі біўы ногы.
Візрий же ся Марысь на тоты клиночкы,
Кады 66 вішала свойі цацюрочки.
Не пўач Марысь, не пўач: не бере тя смаркач,
Бере тя урода, хўонец як ягода. Лос.

*

Пришли нам ту приданяне*) —
А што-ж мы ім йісти даае?
Нарубае дрібных трісок
І дае ім на сым мисок. Лос.

*

*

*

Петрусю, Петрусю с пахнячого збіля,
Як ся будеш жениў, прос ня на весіля. Лос.

*

А як мы ся розлучиме, дві серденька засмутиме,
Дві серденька, штыри очі будут плакац гво дни, г ночи. Лос.

*

Ой Боже, мій Боже змилуй ся на до гном,
Станула-м на камін, покотиў ся зо гном. Лос.

*

Закукай возульо, закукай легонько,
Де-ж ты мі закукаш на друге лытонько?

---

*) в перший день одвідати молодуху ідуть родителі і вся родина, приносячи при тій нагоді дарунки молодій — то приданяне. В піснях обрядових часто жартують: тому лучають ся нераз вираження іронічні і вперболічні. Am ersten Tage nach der Hochzeit empfängt die junge Frau (млодуха, молодуха) den Besuch ihrer Eltern und Anverwandten im eigenen Hause. Diese Gäste, welche ihr kleine Geschenke „придане“ verehren, werden „приданяне“ genannt. In Hochzeitsliedern wird oft gescherzt; deshalb in denselben Ironie und Hyperbel so häufig.

Закукам я тобі. де ты сама знаєш,
Х котрі сторононьці миленького маєш. Лос.

*

Мамусь моя, ховай же мя,
За старого не дай же мя
Бо в старого сива брода,
А я дівча як ягода. Лос.

*

Г моєй любкы тонькы губкы, тоненькы, тоненькы,
А хоц медом не мащены, то мі соўоденькы. Лос.

*

Козак коня наповаў, дзюба воду браўа,
Козак собі засьпіваў, дзюба запўакаўа.
Не пўач дзюбо, не пўач любо, закла я с тобою*),
Як я іду в Україну, запўачеш за мною**). Лос.

*

Закукаўа зозуленька х тім зеленім гаю,
Будеш мила банувати, то я добре знаю.
Ой не буду мій миленький, не буду, не буду,
Ты за гору, я за другу, о тобі забуду.
Почаў мій миленький горы премінати,
Юж почали іречну панну водом обливати.
Обливают іречну панну зимною водою:***)
А воз же мя мій миленький на коня с собою!§).
Милюсь, Милюсь, Милусенько! мій коник малічкий,
А юж більше не унесе, тільки черевичкы.
Стрылай, стрылай мій миленький, ний тя куля носить,
А юж я ся напўакаўа за тобою досыт!§§). Лос.

*

Летит пташок понад врата та жалосні краще,
Выйшўа миўа на ворітця і сердечні пўаче.
Моя миўа наймилейша не пўач ты за мною,
А як мене Бог поверне, буду жиў с тобою! Лос.

*

Весіля, весіля, на припецку зыля,
Коўо горцїв мята, Марыся оддата. Лос.

*

Кебы мі ся Боже недыльї діждати,
Жебы я си могўа з милым таньцувати,

---

*) Ті і подібні пісні з України виказуют часто українські форми: с тобою = в лемк. с тобом. **) лемк. за гном. ***) лемк. зимном водом. §) лемк. с собом. §§) лемк. за тобом дост.

З милым таньцувати, з милым розмавляти,
Ой дай же мі Боже неділі діждати! Лос.

*

Сподавали мі ся на дівчатку стройі,
Дай же Пане Боже, кебы были мойі.
Кебы были мойі разом іс дівчатом,
Дякуваў бым Богу сто раз на ден за то. Лос.

*

Высова, Высова розвлечене село,
О як мі в тім Лосю смутно-невесело.
Перешлам річеньку, перейду і другу,
О тобі миленькый нігда не забуду.

*

(піснь зложена виходцями до Гамерики)

Бодай Бог пожegnaў нашого цысаря,
Што нас порозпускаў вод чвартого краля,
Под чвартого краля, под того англіка,
Плаче мій отец-мац, родина велика.
Не плач мій отец-мац мы ся навратиме,
Лем ся в Гамерицы газдувац навчиме.
Бо в ті Гамерицы таке газдування:
О семій годины до работы стане.
Добре в Гамерицы, кед іде робота,
Гарды ся убере, як прийде субота.
Гарды ся убере, гарды ся умые,
Бо він ся не старат, же му в поли гние.
Же му в поли гние, же му вода бере,
Бо ему привезут до гавзу фармеры.
До гавзу привезут, плацу не пытают,
Аж на пяташого то їх обтыгают,
Бо в ті Гамерицы сут велькы панове,
А в наші Европі лем сут велькы ролы.
Лем сут велькы ролы і велькы порцый*),
А в ті Гамерицы лем ся добрі жив. Лос.

*

На зелені гбочи**) дівчина лен мочит,
Шугай ся припатрят, цы ма чорны очі.
Кеб такы очата в крамі продавали,
Дівчата для хлопців сой бы куповали.

*) велькы порцыйі = великі податки. **) убоги.

Я бы сой купила своєму фрайірови,
 Же-б му ся чорніли яко гавранови.
 Іщи-б му купила перстеник на палец,
 Же-б му ся міготаў, як піде на танец.
 Іщи-б му купила скірні з острогами,
 Жебы сой черкотаў горі Кошицями.
 Іщи-б му купила хустечку гадвабну,
 Жебы сой памятаў фрайіречку давну.
 Іщи-б му купила хустечку до носа,
 Жебы сой утераў, кеды на нім роса*).
 Іщи-б му купила пищаўку кленову,
 Жебы сой запискаў, як піде до дому. Чр.

*

Чив то полечко не й орано,
 Од мого татічка поняхано?
 Я бы го поораў, але мало,
 Бо мі се колечко паламало.
 Кед ті ся зламало, дай го справіц,
 Науч ся мій сыну господаріц. Чр.

*

Кеды-м ішоў без тот хотар
 Возок мі ся розчеркотаў —
 Зберай міла колісечка,
 Будеш моя фрайіречка! Чр.

Чорна гора родит попер**),
 Чив же я буду тепер —
 Гоя, гоя сама своя
 Возмеш мене, буду твоя. Чр.

*

Ганцю, Ганцю біла ружа,
 Не треба ти было мужа,
 Ани мужа, ни фрайіра,
 Было ходзіц як лелія. Чр.

Як то ладні, як то шумні,
 Коды прыде шугай ту мні,
 Стане собі при постели,
 Аж ся серце розвеселит. Лос.

*

Ганцю, Ганцю, білий криштал,
 Дораз бы я к тобі пристаў,
 Не так гво дни, яко г ночи,
 Та про твої чорны очи. Лос.

Боже, Боже, який то жаль,
 Мене любиў, іншу си взяў,
 Мене любиў зо два рочки,
 З іншом буде стискаў бочки. Лос.

*

*) роса = піт, sudor. **) Примітно, що перець, ростина теплих країв, згадує ся в піснях. Правда, що перець (лемк. попер) у люду загально уживає ся яко приправа а в розговорній бесіді служить яко пробраз гіркоти. Рим „попер — пепер“ мабуть укажує, що давнійше на Лемківщині говорено „пепер“ psl. пѣпѣръ pol. pieretz. slovac. pieror. čech. perř.

Кукала зозулька на високім дубі,
Плакала дівчина у церкві при шлюбі.
Не плач дівча, не плач, кривды ті не буде,
Гмнеш ся сьїзами, хоц воды не буде! Лос.

*

(щедрівка).

А мій любий господарю,
Слухай, слухай благодарю!
Слухай, слухай, не спий доўго,
Бжлі хочеш знати чого.
Бо сын Божий на Йорданы
Крещает ся на Йоані (sic!)
Даў нам спосіб і нам грішным,
Струтиў грішным, струтиў пышным,
Характерьом незмазаним
Християнім всьім поданим.
Дайже Боже счестя, здравя
Тому пану в его дому. Бер.

*

Люляй же мі, люляй мов мале дїтя,
Кебы-с было добре, не біла я бы тя. Жег.

*

Кукала кукучка спод явора-бучка,
Она выкукала шумного Янічка. Жег.

*

Ішли конічки през кременічки черкучи,
Ішла Марічка од свей мамічки плачучи.
А чого-ж ты Марысь пўачеш, чого-ж тобі жаль?
Того вінка зеленого, што мі Петро взяў.
А чого-ж ты не пўакаўа, як він ті го браў?
Я мыслила, розуміла, же він жартуваў. Лб.

*

Не того ся тышу, што ся в пецу пече,
Лем того ся тышу, што з барыўкы тече. Лб.

*

Не того-м ту прішўа, жебы-м йїўа-пиўа,
Лем того-м ту прішўа, бым ся веселїўа. Лб.

*

Г недїлю рано дрібненькый дойч падат
Юж моя дівчина до мя не гадат. Лб.

*

Облечу я жупан, шаблю припашу,
Пїду до дівчини, то ей потышу. Лб.

*

В печу палю, тыісто мішу,
 Дытя пўаче, я колышу,
 Гоя-гоя, гоя-гоя —
 Головонько бідна моя! Лб.

*

Ішўа дывчина*)
 Ішўа милена
 Як ружовый квіт.
 Ой стаўа, стаўа
 Тай запўакаўа,
 Змінвў ей ся сьвіт.
 Чого-ж ты пўачеш,
 Гого нарічеш
 Дывчино моя,
 Як не пўакати,
 Не нарікати,
 Не буду твоя!
 Ой будеш, будеш
 Дывчино мила,
 Ой будеш моя.
 Люде мі тя радят,
 Родичи тя дадут
 І сам волю мам!
 Ты підеш вершком,
 А я долином,

Ты заквітнеш ружом,
 А я каліном.
 Ты будеш паньом,
 Прі велькім дворі,
 А я буду князьом,
 В велькім кляшторі.
 А як помреме,
 Дамо собі знак —
 Злоті лытеры,
 Даме малювац!
 Кто тады прийде,
 Пречплат собі:
 Вельке любованя,
 Вельке закохання
 Лежит в тім гробі.
 Лежит ту тыло,
 Кості спрагныты,
 З велькой любості,
 З велькой мілості
 Закаменыты. Лб.

*

Допіро-м ту прішўа, допіро-м си сьїа,
 Юж ся мя пытают, чи я є дывчина.
 Не сама-м ту прішўа, вода мя прінесўа,
 Бодай тота вода барвінком заросўа. Лб.

*

Дывчина конала, іщи ся пытала,
 Чи на тамтім сьвітї буде таньцувала. Лб.

*

Червене ябўочко в кешени го мам,
 Кого я люблюю, тому його дам. Лб.

*

Іде дружба до дверей, летят з нього карпелы,
 А дружичкы збирают, до торбинкы сьїадают. Лб.

*

*) Звісна польска людова пісня: Wyszła dziewczyna, wyszła jedyna jako różowy kwiat в лемківскім переодїві. І. В.

Весілля, весілля, в загорідці збіля
А на полю мята Марысенька взята. Лб.

*

Ой Боже, мій Боже, што ся набоженькам,
Коды я ся, коды добрости дочекам?
Дочекам ся в осени,
Як злетит листя з ясеня. Лб.

*

Не будеме йісті, не будеме піті,
Покля нам не дате, по што мы ту прішлі.
Прішлі мы ту, прішлі з двома гудачкамі
По тото дывчатко с чорныма очкамі. (весільна). Лб.

*

Кукала кукучка пониже кошара,
Выкукала собі фрайіра вувчаря. Врхв.

*

Там на весіллю чудо ся стало,
З нового горця денце выпало.
Ни там соли, ни там юшкы,
Ни там мяса, ни петрушкы,
Вшытко пропало!
Там на весіллю не завсе добрі,
Дост ся там чловек голоду напре,
Не дадут там дашто йісти,
Але кажут за пец сыісти —
Не заваджай ту!
Там на весіллю не завсе добрі,
Лем ся там чловек голоду напре.
А треба бы домів іти,
Бо ту кажут молотити,
Чловек голодный. Врхв.

*

(свадебны).

Отверай мамічко, отверай сьвітлицю,
Бо мы ті ведеме велику злісницю.
Отверай мамічко, отверай пекарню,
Бо мы ті ведеме велику щекарню (або розварню).
Отверай мамічко, отверай комору,
Бо мы ті ведеме велику роздвору! Врхв.

*

Весілля ся кінчит, біда ся зачинат,
Пані млода плаче, же ту не вытримат. Врхв.

*

Выход ку нам выход свадебна мамічко,
Не бій ся нас, не бій, бо нас невеличко.
Бо нас не величко, лем тридцетеричко —
Выход ку нам, выход свадебна мамічко! Врхв.

*

Выход ку нам, выход наша пані млада
Як не маш палюнкы, не далеко вода. Врхв.

*

Ідеме, ідеме з горы до долины,
Ідеме глядати новітны родины.

*

Далеко сме вандрували,
Коні ся нам полюштали —
Треба бы нам та ручничкы
Пообтерати коничкы. Врхв.

*

Гей веселе, веселе — гей богате веселе —
А сирітске (сиріцке) не таке, бо не є матере. Врхв.

*

Мамічка ся смыкат, дверечка замыкат,
А я піду втворю, на кого мам волю. Врхв.

*

Весіля, весіля на припецку зыля,
За горцями мята, кож дзьопа оддата. Врхв.

*

Волыли сме іти до лыса по бука,
Ныж до той Вірховні по такого тлука. Врхв.

*

Ідеме, ідеме, дороги не знаме,
Добры люде знають та нам повідають. Врхв.

*

Кукала кукучка в лысі на корені,
Выкукала мі Янічка в червенім ремені. Врхв.

*

Весіля, весіля тото весілятко,
Юж матка оддає остатне дівчатко. Врхв.

*

Прідане, придане*) од Бога надане,
Од Бога мілого до пана млодого. Врхв.

*

Цы тото веселе, цы дашто зомарло,
Же жадна свашенька не роздойме гарло. Врхв.

*

*) за „млодухом“ ідут на „прідане“ до хыжи мужа і даруют млодуху малими дарунками.

Познати, познати сиротске (сироцке) веселе,
 Ни отец, ни мати не вийде пред двери. Врхв.

*

Была быс мі была велька приданиця,
 Жебы мі стояла при тамбі скляниця. Врхв.

*

*

*

Тарелик за еден, а місочка за два,
 Жадна дівка не зна, одкаль пріде свадба. Врхв.

*

До молодого густый сад,
 Не прілетит ани птах,
 Прілетыли гластівкы,
 Глядай млады пестункы. Врхв.

*

Преквітат, преквітат семерацка ружа,
 Не сподый ся дівча с фрайірочка мужа. Врхв.

*

Якем ішоў през містечко, през єдну улицю,
 Видиў ем три паненечкы в єднім окенечку.
 Єдні было Маріянна, другі Улиянна,
 Тоту третю не меную, бо ей сам люблю. Врхв.

*

А на рано затерану*), на полудне кашу,
 А на вечер шварне дівча місто отченашу. Врхв.

*

Кеды ся мій милый пріч одберал,
 През облачек волаў**) — душо моя!
 Ой зывян, зывян драгый квітку
 На то розлученя на остатку. Врхв.

*

Гласе мій гласе, мій тonyчкый гласе,
 Не будеш гласуваў на рік о тім часы. Врхв.

*

А голос буковый, нюта березова,
 Як собі засьпіват челядка попова. Врхв.

*

Не мам я голосу, де бы я го взяла,
 Кед я за маленьку по горах сьпівала. Врхв.

*

Повідают люде, же я роскошую,
 А я небожатко дост ся набідую.
 Повідают люде, же я роскішница,
 Не докаже мі то жадна робітниця. Врхв.

*

*) затирку, стиранку. **) східногал. кризь віконце кликав. І. В.

А добрі мі тераз, же фразра не мам,
 Ни горі, ни долом нігде не позерам. Врхв.

*

Дує вітор, дує з долу од маюра,
 Прінес Боже, прінес мойого фразра. Врхв.

*

Виджу я виджу, де-мій мілий косіт,
 Білу ма кошелю, а брущлячок носіт. Врхв.

*

Не мам я позірку, лем на нону гірку,
 Бо я ся с той гірky сподію фраіркы. Врхв.

*

В полю студенечка, под ле міла на ню,
 Там ся напиєме, не даме нич за ню. Врхв.

*

Ой сьвітит місячек в ночи на стріжлячек,
 Тераз не засьвітит ани під облачек. Врхв.

*

Спала-с міла з іншим, ани мі ся не тай,
 На суботу вечер ани мя не чекай!
 Чекала-м тя рочок, не буду другого,
 Докля бы то было чеканя мойого. Врхв.

*

Закля я была надобном дзевечком,
 Відьілі мя хлопці на марну шкаречку —
 Відьілі мя хлопці през девяту стыну —
 А тераз не відят, хоц як іу нім стану. Врхв.

*

Кебы не та гора, кебы не та скала,
 Пішоў бы-м до мілой, хоц бы не казала. Врхв.

*

Гоя, гоя, гоя! — іщи я не твоя,
 Але мамусіна, а мамуся моя! Врхв.

*

Іде вода, іде долом на Войову,
 Вольіла бы іти долом іншим двором. Врхв.

*

Познам я тя Ваню по твойім писканю,
 Як поженеш волкы попред нашу стайню;
 Попред нашу стайню, попред наші двери,
 Широкий яречек быстра вода бере.
 Широкий яречек, я го не прескочу,
 Дай же мя мамусю, за кого я хочу.
 Широкий яречек я го прескочила,
 Дала мя мамуся, за кого я хтыла. Врхв.

*

Чкає ся мі, чкає, хтосі мя спомінат,
Цы тот мій миленькый, што в серденьку быват? Врхв.

*

Сердечко не здыхай, што любіш, поняхай,
Што любіш сердечныі, поняхай конечныі. Врхв.

*

Кому я найвеце дверка отверала,
Тому шугайови ем ся не достала. Врхв.

*

До рочку нового любілам єдного,
А тєраз юж буду за-поряд каждого. Врхв.

*

Юж ся пощипала тота піщалечка,
Што она піскала попід окєнечка. Врхв.

*

Найду я тя найду, моя міла найду,
Лєм тї помаленькы коло пєца зайду. Врхв.

*

Полява, поляна, на поляныі хыжка,
Не былам, не буду в Вірховни в шолтыска. Врхв.

*

Што мі маш повісти, повідж же мі быстро,
Най я не позерам на тото шолтыство. Врхв.

*

Серед села млачка, сьїдит на ныі качка,
Любіў мене шолтыс, хоц я не богачка.
Хоц-єм я худобна, хустечка гадвабна,
Ани єй ту нема шолтысєнька жадна. Врхв.

*

Юж ся похмурало, одкаль сьвітац мало,
Юж мі так не буде, як дотля бывало.
Ой дотля мі было сьвіта уживати,
Тєраз небожатко мушу бідовати. Врхв.

*

Юж ся похылили в єлічках вершечкы,
Юж ся спрєходили парадны дєвєчкы. Врхв.

*

Не буду, не буду воячка любіла,
Бо бы я до рочка дьівком не ходіла. Врхв.

*

А вінку мій вінку, якєс ся мі зменіў,
Юж ся мі не будєш на главі зелєніў.
На главі зелєніў, на клинку міготаў,
Алє ся мі будєш в корытку тріпотаў. Врхв.

*

Сыяла-м розмарин, але мі не зышоў,
 Чекала-м мілого, але мі не прышоў.
 Не сый ты розмарин, кед він ті не сходит,
 Не чекай мілого, кед ті не приходит. Врхв.

*

Буде война, буде зо сьвіта зогнана,
 Не пущу мілого, піду на ню сама. Врхв.

*

Товариш, товариш на зрады мі стоіш,
 Фрайірку мі ганиш, а сам ту нї ходиш! Врхв.

*

Не позерай на мя дывча сьвідрувате,
 Бо я тя не возму, хоц ес ты богате.
 Буд здрава, кому хцеш, бо мойом не будеш,
 С тобом ся розлучам, Богу ты поручам. Врхв.

*

Не баную того, же-м не была його,
 Уйіла-м, упила-м за пінязькы його. Врхв.

*

Не поставай, не стій, бо коничек не твій,
 Ани я не твоя, не даст мя мац моя. Врхв.

*

Рада с тобом сьіджу, рада с тобом гадам,
 А за тя не піду, лем ті жалю задам. Врхв.

*

Я нікого ся не бою, свого мужа маю,
 Кого хочу поцылую та ганьбы не маю.
 Кого раз, кого два, кого половинку,
 А свойого миленького в саму серединку. Врхв.

*

Сьвітит ся та сьвітит за яречком оген,
 Не можу добрати свому личку ровен. Врхв.

*

Ружа дывча, ружа, закла не маш мужа,
 Будеш мати мужа, спаде с тебе ружа.
 Квіток дывча, квіток, закла не маш дыток,
 Будеш мати дыткы, спаднут с тебе квітки. Врхв.

*

Не піду я Ганцю на шопечку вашу,
 Бо я собі нашоў фрайірэчку красшу. Врхв.

*

Такый мі ся, такой шугайчик подабат,
 Што сі ладны сьпіват, помаленькы гадат.
 За таким, за таким моє серце прагне,
 Што собі засьпіват, затаныцує ладны. Врхв.

*

А сьпівай дівчатко, як єс сьпіувала,
 Бо ты ся не будеш дома зімувала.
 Ани зімувала, ани лытувала,
 Сьпівай сі дівчатко, як єс сьпіувала. Врхв.

*

Сьпівайте дівчата, тераз вам до того,
 Не мате на главі смутку ниякого. Врхв.

*

Кебы мі так было, як мі влоны было,
 Нигде бы ся мое серце не смутило.
 Юж мі так не буде, як мі было влоны,
 Юж мі не завітне квіток на яблони.
 Добрі было влоны; не знам, того рочку
 Кто мі буде лыгаў близко мого бочку. Врхв.

*

Ходила-м, ходила-м, не находила-м ся,
 Зеленого вінка не наносила-м ся. Врхв.

*

Ныт векшого жалю, як го дывкы мают,
 Як ся бабы зыйдут, тай іх огваряют.
 Єдна стара баба мене огваряла,
 Бодай ся ей дывка того дочекала!
 Ныт векшого жалю, як го дывкы мают,
 Як ся хлопцы зыйдут, тай іх огваряют.
 Котра не червена, котра красы нема —
 Сам ся не огварит, што ногы кривы ма! Врхв.

*

Жадна не зумерла, котра была в жалю,
 То і я не зумру про тебе шугаю! Врхв.

*

Лучка не зелена, бо в выкошена,
 Дывча не червене, бо в вылюбене. Врхв.

*

Трімай ся дівчатко своей поцтивости,
 Як ся трава трімат своей зелености.
 Травиця ся трімат, покля ей не скосят —
 Трімай ся дівчатко, покля ты не спросят. Врхв.

*

Марысь моя, Марысь, што до мя не гвариш,
 Цы ся маткы боіш, цы о мя не стоіш? Врхв.

*

Чом же житко не жнеш, чом же роса на ным,
 Пішоў преч мій мілый, а я піду за нім. Врхв.

*

Пішла моя зволя долом тисоньками (річеньками),
 Жебы-м не ставала медже дывоньками.
 Свобода, свобода, куж ся мі премігла,
 Якбы-м до Дуная сивый камін шмігла. Врхв.

*

Так о мнѣ гадають, як о старі дівці,
 А я бы ся могла колысац в колысці. Врхв.

*

Яворе, яворе, де-с подіў конары?
 Обрубали мі їх шолтысы воляре! Врхв.

*

З далека тя шугай, з далека обходжу,
 Жебы-с не повідаў, же за тобом ходжу. Врхв.

*

Як я сі засьпівам в лысы при орісы,
 Полетит мій голос до моей Марысы.
 Як я сі засьпівам в лысы на ялины,
 То ся мі розвють спід бучка корены. Врхв.

*

Голузя, голузя, букове голузя,
 Не дай же мі Боже кулявого мужа. Врхв.

*

Воляре, воляре, де-сте волкы пасли,
 Стратила-м хустечку, цысте ей не нашли?
 Нашли есме, нашли, але ей не даме,
 Підеме до корчми, там ей пропиєме! Врхв.

*

Пониже поточка кукала кукучка,
 Выкувала собі шувного гайдучка. Врхв.

*

Воляре, воляре — а я воляречка,
 Чия же я буду на рік фрайіречка? Врхв.

*

Як ем пасла вувці, ходила ем в гуньці,
 А тепер козиска, не мам кабатиска. Врхв.

*

А увці (вувці) на луці, козы на пасіці,
 А югас з дівчатком в зеленім вербинці. Врхв.

*

Ты ес добрый учар, не пущай на мочар,
 Бо мочар кырвава на уці не здрава. Врхв.

*

Учаре, учаре! Пан Бог вас покаре
 За тоты овечкы, што лежат в кошарі. Врхв.

*

Учар уцї пасе, хороба ним трясе,
Барже бы ним трясла, кебы я з ним пасла. Врхв.

*

Не хтыла-с ты мене, хтыла-с шувныйшого,
Тераз даў ті Пан Бог: не маш ниякóго. Врхв.

*

В кошари, в кошари, в кошари нич не мам,
Лем єдну овечку, кошар на вершечку. Врхв.

*

Не тераз, не тераз на орішкы ходят,
Г осени, г осени, як они ся родят. Врхв.

*

В Вірховни, в Вірховни, в Вірховни два дубы,
В Вірховни, в Вірховни жадного не люблю.
В Вірхімцї, в Вірхімцї там росне дуб третій,
Ой там до Вірхімки, там сердечко летіт. Врхв.

*

Дівча зумирало, іщи ся пытало,
Цы на тамтїм сьвітї буде танцювало. Врхв. пор. ст. 248.

*

Облетыли вершкы од дожджу дрібного,
Зарікаў ся пугай од личка мойого. Врхв.

*

Як я стады пїду з'охаблю памятку,
Пониже Вірховны заграджу заградку.
Кто коло ней піде, спомінати буде,
Чкода Боже того, што заградка його. Врхв.

*

Ани я не ружа, ани я не фялка,
Ани я Яничку не твоя фрайїрка. Врхв.

*

Дала-с мя мамічко за третю границу,
Жебы-м не ходила до тя на жентицу.
Ани на жентицу, ани на молоко,
Дала-с мя мамічко од себе далеко. Врхв.

*

Кто з висока рубат на низко му падат,
Най же собі каждый рівны своей глядат. Врхв.

*

Чийї то дівчата под селом сьпівают?
В селї так думают, же органы грают. Врхв.

*

Шугаю не пискай, за ручку не стискай
Я не твоя ровен, ани-с мя не годеи.

Ты мені не годеи до зроду ступити,
А ти ми ся строїш голову сушити. Врхв.

*

Кеды-с ся приспала, то ся добрі стискай,
А я собі буду на пицалці пискаў! Врхв.

*

Болит мя голова, болит мя докола,
Ни я тєраз дывка, ни я тєраз вдова.
Ой вдова, як вдова, нема мужа дома,
Пішоў на заробок аж до Собінова. Врхв.

*

Ой Боже мій Боже, яка я си тєраз,
Як собі помышлю, заплачу си нєраз. Кр.

*

Горы мойі, горы! ой жаль ми за вами —
Та не так за вами, як за гірняками. Кр.

*

На зеленім дубі сидят два голубы,
Люде ся чудуют, же ся рады видят.
Не чудуйте люде, бо не мате чому,
Же ся сподобало то єдно другому. Кр.

*

В середу-м ся уродила — несу собі горе,
Не дайте мя за старого, бо бородом коле. Кр.

*

Коломыя, Коломыя, Коломыя місто,
Котра дывка мало робит, то мягка як тїсто. Кр.

*

Пойіхаў, пойіхаў, бодай ся не вернуў,
Дала-м му хустечку, жебы ся не смутяў. Кр.

*

Боже, Боже, што ся водит,
Што мій милый не пріходить?
Цы го вода підмулила,
Цы го інша одлюбила? Кр.

(по шлюбі сьпівають:)

Наша пані така млода,
Як на ярку быстра вода,
Она си така весела,
Якбы закупила села. Кр.

(по зачіпченю сьпівають:)

Кукуріку гво дни, кукуріку г ночи!
Як ю зачепили, вытріщила очи. Кр.

*

Ой зйїздиў я, зйїздиў коня вороного
 До тебе дывчино, ци буде што с того?
 А ци буде, цели нї —
 Не роби заводу ты менї.
 А я ти повіла і твоему роду,
 Же я іс тобою не роблю заводу,
 Бо для мене посаку не буде,
 Возмут мене инши люде.
 Скари мене Боже з високого неба,
 Коли мї ку тобі посаку потреба.
 Кой ты менї сама красная,
 Як на небї зоря ясная.
 Теперь менї мовиш, же-м зоря ясная,
 Потом будеш мовиў: доле-ж несчастная!
 А кед не ты та мати
 Буде мене проклинати.
 На што тебе мати має проклинати,
 Кой я тебе люблю і хцу тебе взяти.
 А ци-м любиў, не любиў
 Коли мї тя Бог судиў.
 А ты мене береш таку молодую,
 Таку молодую, таку хорошую.
 А як я ти впаду в недугу,
 Жебы-с не позираў на другу.
 Скари мене Боже на гладкій дорозї
 Штобы я помислиў о иншій небозї,
 Скари мене Боже і дóраз,
 Жебы я помислиў, хоц лем раз! Б.

*

Над береженьком стояла,
 Білы рученькы мыяла.
 Ой рученькы мої, рученькы
 Кому будете миленькы.
 А кобы то младему дай Боже!
 А як то старему, хрань Боже! Б.

*

В е с ь і л ь н ы.

Пришли до нас приданяне, пришли,
 Не мали мы до Вашеці мысли.
 Наша хата з резаного древа,
 Не таких нам приданяна треба! Б.

*

Пришли мы ту по тім сьніжку,	} (як приходять за молоди- цєм)
Послїдили сме ту лишку,	
А мы одталь (отталь) не підеме,	
Докля мы ей не воземе. Б.	

*

Пришли мы ту на придане	Як му добре зараз,
За тым личком мальованим,	То підеме дóхыж нараз.
Пришли мы го одвидѣти,	Як му буде велька кривда,
Чи му буде добре жити,	Не підеме дó хыж нв҃гда. Б.

*

Пришли нам ту приданяне,	Чому свашкы не сьпівате?
А што-ж мы ім йісти даме?	Бо вы рідкы зубы мате.
Нарубаме дрібных трісок,	Треба глины намісити,
І даме ім на сьім мисок. Б.	Свашкам зубы польішити. Б.

*

Ой ідеме, ідеме з горы до долины,
Ідеме глядати той нової родины.
Ідеме, ідеме, де тота Марыся,
Што сподобала мі ся. Б.

*

Треба бы нам треба стїлця високого,
Наша пані млода роду широкого.
Юж мі ту прийїхалї,
Конї нам ся польоптали,
Треба бы нам ручничка
Повтирати коничка.
А коничка вороного
Від пана молодого.
Боже, Боже, што-с мі даў,
Ани ем ся сподываў.
Даў єс менї таку жену,
Што з ньом волю не пожену.
Як ся будем шанувати,
То будеме волю мати. Б.

*

Не того мы пришли што ся в пецу пече,
Але того пришли, што з барылкы тече.
Ой не пришли мы ту по гуся печене,
Але мы ту пришли по дывча червене. Б.

*

Пані млода наша
Поїмала пташа,

Таке поімала,
Што з ним буде спала. Б.

*

Выпровад мамонько
Свое дитятонько
Зо двору сьвічками,
През поле очками.
Выбирай ся Марысь,
Выбирай ся з нами,
Свои злости прелож, прелож камінями,
Жебы-с была добра меджи сусідами. Б.

*

А де-ж ты мене Василю подьєш,
Ты своєї хатонькы не маєш.
Збудую я хатоньку край воды
З зеленого дерева, з лободы. Б.

*

Обіздри ся Марысь по тім своїм дворі,
Чи ти жаль не буде той дывоцкой зволы?
Обіздри ся Марысь на зелены лучкы,
Де грабали колис твої білы ручкы. Б.

*

*

Широкоє поле та вода заляла,
А любіў я шварне дывча, она не знала,
Ой жаль мі єй буде, кед єй возьмут другы люде,
Мойом не буде.

А у полю кырниченька цимброваная,
А юж моя наймілейша зарученая.

Ой жаль-жаленько,
Любіў я тя серденько
Людом не собі.

Выберу я кырниченьку во своїм дворі,
Піде мені шварне дывча до ней по воду.
В той час она мойом буде,
Коди она сама прийде
До ней по воду. Б.

*

Я ті повідала і на волю дала,
Же твоє перечко зімна вода взяла. Б.

*

Янічку сердечку, де-с подьіў перечко?
Ішоў єм без воду, впало мі до споду! Б.

*

А Боже, мій Боже, премілений Боже,
 Же си мі дівчатко видарит не може.
 А хоц ся мі выдарит: не до моєї волі,
 Як на ню попатрю, так мі серце боліт. Б.

*

Старам я си, старам, же стару матір мам
 Як она мі зумре, якос сі раду дам. Б.

*

Старую я матір мала, тяжко на ню заробляла,
 Гво дни шила кошулечку, в ночи пряла куделечку. Б.

*

Боже мій Боже, стратила-м два ножі,
 Бден мі ся нашоў, а другий не може! Б.

*

Боженьку, Боженьку, дай мі добру женку,
 Жебы ня водила с корчмы за рученьку! Б.

*

Повідаў мі милий, же ма штырі волы,
 Же ня буде возиў с хаты до коморы.
 Ай не так ня возиў, палицьом мі грозивў,
 Же ня буде бити, покля буду жити! Б.

*

Боже, Боже, нич не маме.
 Лем на себе позираме,
 Лыпше наши два позоры,
 Ныж дачийі штырі волы. Б.

*

Хоц я ся напию, хоц я ся зад'ужу, (= задовжу польск.
 Што-ж кому до того, кед я на то служу! Б. [zadłuże].

*

Жаль мі є, жаль мі є, аж ня потрясує,
 Кто ня не виховаў, тот мі розказує.
 Кто ня не виховаў, раз мі йісти не даў,
 А тєраз ся буде на мнї поневєраў. Б.

*

В ширім полю явір посаджений,
 Сыдит на ным пташок премілений.
 Сыдит собі, сыдит, красні собі сьпіват,
 Же з велькой любости нераз нич не быват. Б.

*

Засьвіт мі місячку ай і зоря ясна
 Пред тоты двєрєчка, де дівчина красна. Б.

*

Засьпівай когутку, бо юж ден, бо юж ден,
 Запрігай конічки, бо ідем, бо ідем! Б.

*

Як ты підеш преч од мене,
Што мі лишиш на знаємне?
Лишу я ти гай зелений
Под облачком посаджений.

А што же мі с того гаю,
Як ты будеш в чужім краю?
На гай будеш позирати,
Мене будеш споминати! Б.

Дівчино моя, напій ми коня!
Я не напою, не твоя-м жона.
Як буду твоя, напою коня,
Ой напою і заведу, де стайня твоя. Б.

А мій милий з лыса йіде,
Яворове древко везе,
Пискат собі на листочку,
Же ма шувну фраїречку. Б.

Пришоў я до корчмы,   Купиў за гріш пива
Міла при мнї стала,   Та я ей трактуваў,
Так ем ся заганьбиў,   Цілий вечер плакаў
Же не мам ірейцаря.   Же дуже скельтуваў. Б.

Жено моя, жено, мам едно прядено,
Мало бы ся злепиц, вольіме го препиц! Б.

Дивуют ся люде, же я прелыннва,
Бо я на солтистві тяжко не робила. Б.

А робю, я робю, юж барже не можу,
А своей матери вгодити не можу! Б.

Чим дале до лыса, тым голузя більше,
Чим дале до людей, дівчина шувнійша. Б.

Ай шувна я шувна і шумному рада,
Як шумного виджу, якбы-м ся наядла! (= наїла)
Ой шувна я шувна, а й тобі нічого,
Як ты ня не возмеш, побанувш того! Б.

Сыдат пташок на рокыті,
Сьпіват собі розмаиті,
Ногом рушит, главком кывне,
Як тот пташок сьпіват дивны! Б.

Не бій ся матусю, не бій ся о сына,
А бо ті не возме в запаску дівчина.

В запаску не возме, в хустечку не звяже,
Не бій ся матусю, бо то не пінязи! Б.

*

Ой сівши, ой сівши засмутиў ся,
Же з малою дівчиною ожениў ся. Б.

*

Ой на роваш, мамічко на роваш,
Кому ты дівчиничку виховаш?
Ой тобі то Василю, тобі то,
Кед нас Бог пожегнат на лыто.
Ой на лыто, на лыто горяче
Будеме ся преходити по луце.
По луце, по луце зеленій,
Коло студенички студеной.

*

Дармо дівча, дармо: зламало ся ярмо,
Зламаў ся і дышель про несчасну мысль.
Дармо дівча дармо, не будеш ня мало,
Дармо-с собі личко выштафіровало!
Выштафіровало і вымалювало,
Дармо дівча, дармо, не будеш ня мало! Б.

*

Ей кобы я знала, же я ту не буду,
Не носила я бы до горбочка воду,
Але бы-м носила під явір зелений,
Жебы ся мі достаў шугай мальований.

*

Пасла бы я волкы, пасла бы-м баранкы,
Але мі забрала водичка полянкы. Б.

*

Овцы мойі, овцы (sic!) най вас пасе хто хце,
Вас пасти не буду, бо на войну пуйду.
Пасут ся овечкы помедже смеречкы,
Не треба учаря, ани учаричкы. Б.

*

Як я уці (sic!) пасаў, дост ем ся нагасаў,
Не так за уцями, як за дівчатами. Б.

*

Гора моя гора, хто ня до ней вола?
Вола ня мілый мой, далеко Боже мой!

*

Ой перечко мое, як ес ня скламало!
Як тя было носиц, тас мі упадало! Б.

*

А мамічко моя, на біду-є ня дала,
За то моя дівко, бо-є ня не слухала! Б.

*

Танцюй же ты зо мною і я с тобом буду,
Хоц кожду неділю бита про тя буду.
Хоц кожду неділю, бодай не кождый ден,
За тебе мой милый, што тя рада виджу. Б.

*

Ой піду я піду, кады я ходила,
Та я собі найду, кого я любила! Б.

*

Ани єм не пияў, ани єм не краднуў,
Про тебе дівчино до вязіня-м впаднуў. Б.

*

Сьвітило бы слонко, про хмары не може,
Любиў бы ня милый, про люди не може.
Сьвітило бы сонце, хмары му не дают,
Любиў бы ня милый, люде забраняют. Б.

*

У моего вуйка коротенька гунька,
Велика славонька, підла гостинонька! Б.

*

Сестры мої сестры, вшиты замуж пішли,
Лем тота зостала, што кравы пасала! Б.

*

Добре я ся здогадала, же тот кабат я продала,
Знают люде і Бог з неба, же мі на палюнку треба. Б.

*

Ей гаю, мій гаю, мій зелений гаю,
Хто-ж тя розвеселит, кед я в велькім жалю. Б.

*

Жалы мої, жалы, якесте ня зуяли,
Не з одного боку, але с каждой страны! Б.

*

А роскоші мої де-сте ся поділи?
По горах, по лысах сте ся розлетіли! Б.

*

Гоя, гоя, душо моя,
Реч мі слово буду твоя —
Реч мі слово і словечко,
Буду твоюм фраїречком. Б.

*

Тераз мі сьвіт квітне, тераз мі сьвіт грає,
Ни ня нхто не бе, ни ня не полає.

Як я сой засьпівам красні, по дівочки,
То мі ся розывют сухы галузочки. Б.

*

Не ходи ты до той, што я до ней ходжу,
Бо я тобі стежку (дражку) терньом загороджу.
По дває, по трыє до едной ходили,
Еще собі дражку терньом не градили.
Хоц і не градили, але я заграджу,
Не ходи ты до той, до котрой я ходжу! Б.

*

Ей ганьба мі, ганьба, же я дівка гарда,
Ганьба мі стояти, нѣт кого ня взяти.
Ей ганьба мі, ганьба, же я дівка гарда,
Ганьба мі двояка, же люблю вояка! Б.

*

Пішоў бы я до вас, кобы я сьміў,
Кобы-сте мі дали, штобы я хтыў
Тото дівче шварне, што ма очи чарны. Б.

*

Пішоў бы я до вас каждый вечер,
Пред вашима дверми велька мочар,
Прелож мила дручкы, прейду помалючкы
Каждый вечер! Б.

*

Дівчатко, дівчатко, зробиў я ті чачко
З руками, з ногами, с чорныма очкамі. Б.

*

Напила-м ся, ледве стою,
Піду домів, бо ся бою —
Бо я злого мужа маю,
Буде ня биў, добрі знаю.

Не бий же ня мужу в ночи,
Бо мі выбеш чорны очи —
Буде заран ясна хвиля —
Роеповім ти, штом ти винна! Б.

*

Пияли, пияли два братя з Моравы,
Але юж не будут, бо іх полапали! Б.

*

Піє нас, піє нас, піє седемнацт,
Заплатит то вшытко, вшытко еден з нас! Б.

*

Мам я косу выклепану, мам я косу добру,
Она косит, бо і мусит коничину дробну. Б.

*

А пропиў я воны, а жена коровы,
А мы трыє братя пропиєме гратя! Б.

*

Познати, познати, котрый хлоп женатый,
Проквітат му личко, як горнец щербатый! Б.

*

Не една, не една галузечка в лесє,
Єдна ся похылит, друга ся піднесе. Б.

*

Познам я милого по писканю єго,
Превелебныі пискат пицалечка єго. Б.

*

Пискай же мі, пискай пицалко кленова,
Бо тя радо слухат фраіречка моя. Б.

*

Повідають люде, же я піячиско,
А я не пю воду лем то згорівчиско. Б.

*

Під зеленом брешкинью*) студия мурована,
Напий ся з ней ма мила красна мальована.
Як ся бы з ней напила, красу бы стратила —
Тримай красу до часу не дай єй хлопцям взяц,
Бо будеш банувац! Б.

*

Пішоў на горечку, сьіяў татаречку,
На татарці ставці, болят мене пальці. Б.

*

Грай гудачку, грай, на полицку позирай:
Єст там кура печена, буде добра вечєря. Б.

*

Вішта коню, вішта! не дотыкай дышля,
Не ход до фраірки, бо фраірка пышна. Б.

*

Кой місячок зашоў, каждый свою нашоў,
А я неборочок медже гусє зашоў! Б.

*

Янічку, Янічку, што мі по конічку —
Штобым ся преносиў през быстру водічку.
Быстра вода, быстра на кождім яречку,
На тім найбыстрійша, де мам фраіречку. Б.

*

Тото мі ся тото дівча сподобало,
Што на быстрім ярку шаты полокало —
Шаты полокало, ручки умывало
Тото мі ся тото дівча сподобало! Б.

*

---

*) брешкиня = *Persica vulgaris*. Очевидно пісня угорекоруска, з тих сторєн, де брескиня удає ся. І. В.

Розвивай ся бучку з долу помалючку
Як прийдеш к вершкови, розвивай ся скорій! Б.

*

Танцюю, танцюю, ножкы ня не болят,
Зо своєм фрайком, покля моя воля! Б.

*

Сьпіваночки мої, де я вас подыю?
Піду я до лыса там я вас посью.
Будут там дівчата на траву ходити,
Сьпіваночки мої будут находити. Б.

*

Заграй мі гудачку на тонку струнечку,
Няй я витанцюю мою фрайречку! Б.

*

Де піду, там буду, фрайр мусит быц,
Блазен бы я была все єдного любиц. Б.

*

Я тому не винна, але братя мої,
Пасти мі казали із гультаєм воля.
А пасти то было, але знати яко,
Было оддаляти од него далеко.
А я оддаляла през стаяня двое,
А він на ня волаў: ходжай Марысь до мене.
Не плач Марысь, не плач, він тя не опустит —
Підеш до кравчика, корсет ти розпустит.
Як не мам плакати, кед люде гадают:
Такі красні панні корсет розпускают! Б.

*

Явір, явір, яворове листя,
Ожениў бы-м ся, але не мам счестя.
Не мам, не мам, але буду мати,
На недылю вечер будут в корямі грати. В.

*

Ожениў ся дудра вчера до полудня,
Цылу ніч не спали, перину латали. Б.

*

Наша родинечка дайте ся нам побрац,
Бо мы не підеме до вас хлыба жебрац.
Бо хоц нам не стане, то си докупиме,
А свої родины ганьбу не зробиме. Б.

*

Наша родинечка, як же мі ся має,
А я сиротонька, як мі Господ дає.

Моя родинонько, посходте ся ку мнѣ,
Купиў бы-м вам дашто, але не мам за што. Б.

*

Ой козаче, небораче, біда тебе скребче,
Кожушина по колына, по задку телепче. Б.

*

Фраїречкы штырі про што сте ся били,
Про тебе шугаю, бо смы тя любили. Б.

*

Што то за яличка, што нема вершечка,
Што то за паробок, што не ма перечка?*) Б.

*

Дивуют ся люде, же не мам коралы,
А моя мамічка не сїдит на роли. Б.

*

Добре тому паробкови, што ся женит при ойцови,
При ойцови, при матери, аж ся серце розвеселит. Б.

*

Отче мій, отче, ты сивый голубе,
До кого я піду, як тебе не буде? Б.

*

Волю мої волю, всї штырі сте пловы,
Лем по два речкы мойї фраїречкы. Б.

*

Волю мої волю, рано-м вас выгнала,
Вы ся не напасли, я ся не наспала.
Вы ся не напасли: трава была мала,
Я ся не наспала, бо-м фраїра мала. Б.

*

Фраїречко стародавна!
Любиў ем тя не до давна.
Тераз мі тя инший бере,
Стріла ему до мацери! Б.

*

Паробци ся женят, же ся войны боят,
А я ся не бою, лем ся на ню строю. Б.

*

Голя, голя, голя гоц! хоцбы грали ноч —
Хоцбы грали ціле житя, гуляй, гуляй мое дїтя. Б.

*

Фраїречко теперішня,
Скажи менї, ци любиш ня?

---

*) Дівчина дає своєму милому „перечко“ до капелюха; „што не ма перечка“ значить тільки: що не має любки.

Якбы я тя не любила,
Тобы-м на тя не патрила. Б.

*

Повідали люде, же я ся нажила,
А я в свого брата на гостинні была! Б.

*

Ей куме мій, куме великыйі думы!
Барже-с бы думала, якбы-с ня не мала. Б.

*

Ганцю, Ганцю не зумирай!
Бо бы я ся поневіряў —
А як умреш, одкаж дашто,
Жебы я маў пити за што. Б.

*

Грают мі гусличкы, грают мі органы,
А на моіх ногах черкают гайданы. В.

*

Пияў бы я, пияў, але палюнечку,
Кей бы дала мила мі на кватиречку. Б.

*

Чудуют ся люде, же я прелыніва:
Варуй ся той суку, што ма білы руки. Б.

*

Ой добрі тому, добрі з двома фраіркамі:
Ёдна ся погныват, друга за дверямі! Б.

*

Ой добрі тому добрі, што ма штырі волы,
Іщи тому лыпше, што ма штырі жены.
Ёдна в пецу палит, друга йісти варит,
Третья лужко стелит, чварта до постели. Б.

*

Мамусь моя мамусь, дайже мене за муж
Бо я вже выросла, як у полю сосна.
Хоц быс ты выросла, як у полю ёдла,
То я тебе не дам, бо-с лем сама ёдна. Б.

*

Заграй же ми ткачу, бо я радо скачу,
Мам я пальці дрітованцы (мабуть: дріботанцы) то іх не
[потрачу. Б.

*

Посыіаў мій мільі два загоны лenu,
Я му повідала, што го не выберу.
Хотыў іщи хотыў, третій посыіати,
А я му повіла: не буду тя брати!

*

Татаречка просо, не ход до нас босо,
Але прийди вбуто, хоц і в чалапутах. Б.

*

Марысь моя, Марысь чом до ня не гвариш?
Кі єдно словечко, моя фраіречко! Б.

*

Ой брате мій, брате, не бий мою сестру,
Бо я на тя трімам сокрыречку остру. Б.

*

Брешут на ня люде, яко пси на звїря,
Бодай їм летїло з языків паздыря.
Брешут на ня люде, могли бы не брехац,
Мають свойї дыти, можут ся дочекац. Б.

*

Не лый дожджу, не лый, бо ти не казали,
Бо мене маленьку на поле выгнали.
На поле выгнали, плахту ми не дали,
Не лый дожджу, не лый, бо ти не казали! Б.

*

Ой на Яна, на Янонька
Горит наша собітонька.
Ой по Яны, по Яноньцы
Юж по нашій Собітоньцы!

(в Кривій, Воловці, в Ясинці селах Горлицького повіту).

*

Під зеленою, під дубиною
Сидыў там голуб з голубиною.
Сидыли в парі цыльовали ся,
Сивыми крильцями любовали ся.
А прийшоў стрілец с середного луга
Забив, розполошив с пары голуба.
Голуба забив, голубку з'імаў.
Сыпле пшеницю, дав водицю.
Голубка не йїст, голубка не пє
Під дубиною плакати іде.
Чом же ты не йїш, чом же ты не пєш
Під дубиною плакати ідеш?
Як я мам йїсти, як я мам пѣти,
Якый сьвіт красний, не мам с кым жити!
Маю я, маю сым стів голубів,
Вибрай собі, котрый ти любый.
Я обирала, але-м не нашла,
Не в тамтого мого милого.

Мій буў (sic!) миленький, чорнобрывенький
Личком румяний, сивокриленький. Ф.

(Пісня подільська співана скрізь в Галичині і на Угорщині —
декуди видно тут вплив місцевого говора).

*

А там долом при Ондаві
Пасло дівча коні в траві,
Прийшоў д нему пан урядник з двора,
Зааў конічки до двора.
Дароваў їй три таляры,
Єден векший, а два малы.
Скрий ты дівче, скрий ты собі,
Бо я прийду г ночі к тобі:
А як прийдеш, легко ступай,
Острогами не постукай!
Бо наш отец чуйно спали,
На нас велькы повір дали.
Зостан здрава мила моя,
Я кавальїр, а ты вдова!
Чого-ж ты ня вдовом назваў,
Бо ты ночку лем при мі спаў!
А хоц бы лем, лем годину,
Юж ты веце не дівчина! Ф.

*

Сьпіваю, сьпіваю, голосу не маю,
Бо-м го потратила по зеленім гаю.
Іду горі долом, не виджу нікого,
Плаче моє серце зо жалю велького.
Жалы, мої жалы як сте мя зівали,
Не з єдного бочку, але з каждой страны! Ся.

*

Болит ня голова, болит ня докола,
Ані я не дівка, ані я не вдова. Ся.

*

Конічку, конічку, не ход коло воды,
Не зберай квіточкы, бо то не ягоди!

*

Ковіку сілавый вынес ня з муравы,
Як мя не вынесеш, стрелю ті до главы!
Стрелю ті до главы, до правого бочка,
Як мя не вынесеш до того горбочка! Ся.

*

Сивый конь, сивый конь а уздечка сивша,
 Отец мати милы, коханичка мильша.
 Отец мати милы, бо ня виховали,
 Коханичка мильша, бо ми гамбы дала! Сн.

*

Шугаю малючкый, возми ня на ручки,
 З ручок на колена, буду твоя жена. Сн.

*

Кукай же мі, кукай зозуленько сива,
 Бы-с мі выкукала на осын фраира.
 На осын фраира, на мясниці мужа,
 Жебы я ходила як червена ружа! Сн.

*

Ружа дівча ружа, закла не маш мужа,
 Як будеш мац мужа, спадне с тебе ружа. Сн.

*

Квіток дівче, квіток, закла не маш дыток
 Як будеш мац дыткы, спаднут с тебе квіткы. Сн.

*

Сьпівала бы-м собі, але не мам нюты,
 Взяли ми ей шевці, подшили ньом буты. Сн.

*

Засьпівай когутку на вербовім прутку,
 Дост ем ся насьпівай, як ся гай розвивай. Сн.

*

А гаю мій, гаю загайили мі тя,
 Коханечко мое забранили мі тя. Сн.

*

Не буду спаў дома, бо коле солома,
 Піду гу дівчатку, може буде дома.
 Як не буде дома, то буде в stodolі,
 Не буду я лежаў на голій соломі. Сн.

*

Мала-м фіялечкы штырі заградечкы,
 Пяту маґерану*) для тебе шугаю! Сн.

*

Перечко-м вывила, дала-м фурманови,
 Наробилам жалю своему коханови. Сн.

*

Пила бы я пила, кебы вода была,
 Але воды не є, лем дробне каменє. Сн.

*

---

*) пята заградку маґерану; маґеран = *Origanum majorana*, Majoran, Mairan, Meiran.

Пугайічку шувный, не ход поза углы,
Але прид на дзвері, не бій ся матери. Сн.

*

Палюнечка-трунок добра на фрасунок,
Кто ся ей напие, тот ся не фрасуе. Сн.

*

Палюнечку пиў бым, фавечку куриў бым,
Кебы шварне дывча, к собі притулиў бым. Сн.

*

Палюнку не купуй, пити ей не буду,
На танец мя не бер, бо с тобом не піду. Сн.

*

Дывчатко лелия, лыгай там де і я,
Лыгай на лавочку попри мойім бочку. Сн.

*

Ей ты сосна, сосна! ей велька выроста,
Іщи мому пану хосен не принесла! Ба.

*

А там долом при яречку мае Янчік з кырві ручку —
Янчік, Янчік! што ты зробіў, што сі ручку закрывавіў?
Ой стинав ем головечку такой своей фраіречкы!
Што мі г ночи гуркотала, мі смутному спац не дала.
Янчік, Янчік! смот ты горі, што увидиш вшытко твое!
Нич не виджу лем горечку, на ті горі шибеничку.
Жебы міг быў хто поведзіц, же ты будеш на нй весіц —
Даў бы я ей вымальовац, сріблом золотом обтальовац,
А на вершку золоту баню, де положу свою главу. Ба.

*

В Маєровім дворі ест велика тonya,
Не ход там Янічку, бо затопіш коня.
Єдного затоплю, на другога сыдам,
А я свое дывча за сто злотых не дам. Ба.

*

Закувала зозуленька в городы на прутю,
А юж ведут Якимонька в желызніім окутю. Ба.

*

Мам сой шувну фраіречку, служит там на фарі,
Не можу я гу нй ходзіц на великы жалы.
Як ем гу нй ходжуваў, цижмы в ручках ношуваў,
По малюцькы, по тихуцькы дзверка отвираў. Ба.

*

Юж слонечко на долины а я сам на фарі,
Што мі буде капраль гвариў на мойім квартелы?
Капраль буде мельдуваў, же-м дома не ночуваў,

Юж я буду ютро рано пруты фасуваў.
 Юж словечко на долины а я сом на фарі,
 Ідут за мноў на мій квартал ай штырі капралі.
 Кеб была-с Ганічко промовила словечко,
 Бы-с ня увільнила з войнонькы легуцько. Ба.

*

А там долом при млины
 Лежит Янчик в вербины,
 Лежит, лежит забитый,
 Розмарійом прикритый:
 Розмарія през верха,
 Прийшоў д нему дзяд з керта.
 Ей не з керта, з подрагы (з подрадза) —
 Юж Янічка провадят.
 Пришла і нему Марыся
 Прінесла му винися,
 Ой винися, ой вина,
 Та сама ся напіла.
 Ой як пйдеш до дому,
 Та не повідж нікому —
 А як повіш, повідж так,
 Же-с ходила на сповід. Ба.
 (або: Же-с ходила на ярмак).

*

Вчера пряла пачесонькы, а днес пряду клоча,
 Куп мі мужу скоринонькы, най не ходжу боса!
 Вчера пряла-м пачесонькы, а днескы повісмо,
 Сяд си милый коло мене, хоц ті буде тыёно! Ба.

*

Посадила-м черешеньку, посадила-м дві,
 Выховала-м шварне дывча людьом не собі —
 А што-ж мі з ней буде, возмут ей люде,
 То ей не буде! Ба.

*

Кой я ішоў од Пряшова одталі,
 Застала мя слёпа сука по дразі.
 Ей іди ты слёпа суко до дому,
 Не заставай на дорозі нікому! Ба.

*

Серед села студенечка муравлі (журавлі?) ей пют,
 А юж нашу пані млоду до шлюбу ведут.
 Ёден веде за рученьку, другому ей жаль,

Третьому ся серце крає, же він ей не взяў.
 Четвертый стоїт за дверками,
 Креше собі підківками:
 Я ей буду маў! Ба.

*

Тече вода спід явора, черпала ей мила моя,
 Начерпала, поставила, розмарію намочила.
 Мокни же мі до осени, юж не прийде поцешене (= потішене)
 Поцешене, штырі волкы загнали їх до Ігоркы
 А з Ігоркы до долины, найідят ся розмарійі.
 Найідят ся, напиют ся зимной воды та лысовой
 Із шклянечкы кришталовой. Ба.

*

А мой мілый з лыса іде, мальоване древко везе,
 Пискат собі на листочку, же ма шумну фраїречку. Ба.

*

Засхло мі перечко, кто же мі друге даст,
 Кед ся фраїречка до осени оддаст? Ба.

*

Кед бы-с моя была, нич бы-с не робила,
 Лем бы-с мі до гаю на траву ходила. Ба.

*

Ідеме в придане, не ідеме самы, } як ідуть в придане
 Ведеме барана, будеме до рана. Ба. } за дівком.

*

Товариш, товариш, позыч мі ногавиц,
 Мам пышну фраїрку, хтыў бым ся выставиц. Ба.

*

Кебы я зумерла, была бы хотыла,
 Дали бы ми зробиц трунечку з оріха.
 Трунечку з оріха а вічко зо срібра,
 Юж тя мої очка не увидят нігда! Ба.

*

А под гайом зелененькым
 Брала вдова льон дрібненькый.
 Брала, брала, добирала
 І так собі засьпівала:
 Кобы-м мала мужа свого,

Шанувала бы я його,
 Шанувала, доглядала
 Сріблом-злотом убирала,
 Медом-вином напувала. М.

*

Я ся справовала, як ся мі належит,
 Мое справованя в коротечку*) лежить.

*) коротечок здає ся: черевик зр. словацк. kratica = Halb-
 stiefel. — справованя = свідокство поведеня.

Кукай же мі кукай зозулечко сіва,
 Бис мі выкукала на осынь весыля. М.

*

Далы, далы до городка дыти!   Каждый сыдіў як прикутый,
 Юж на весну-лыто   Коли была зіма,
 Сонце красно сьвітит.   Тераз юж йі ныма! М.
 Досыт, досыт той покуты,

*

Закукала зозуленька над гором,
 Заплакала пані млода за столом:
 А юж мойі млады лыта пошлі преч —
 Воз вінечек на клинечек, воз чепец! М.

*

А под нашим окенечком выросла мі яблінечка,
 На біленько преквітала, а червены ябка мала.
 А хто мі йі буде знімаў,
 Кед ся мілы юж погнываў?
 Погнываў ся наймілейший,
 Погнываў ся не знам про цо —
 Ходиў до мя, не знам по цо.
 Не так в ночи, тыльо ве дне,
 Не так в ночи, тыльо в полунічок,
 То мій любы коханічок! М.

*

А Боже мій прелюбены,   Прутікамі оплетены,
 Юж мі пташок улапены.   Оплетены, оплетены —
 Улапены, улапены   А не так то прутікамі,
 До клыточкы усаджены,   Як людскыма языкамі. М.
 Усаджены, усаджены

*

На ній страны студеночка, журавлі ей пют,
 А юж мою наймілейшу до шлюбу ведут
 Ой жаль мі ей буде,
 Возмут мі ей люде,
 Мойом юж не буде. М.

*

Едному-м сом ручку дала,
 Другого мі жаль,
 Третій сыў си на креселку   Хто хце таку панну любіц,
 Як ружовый квіт: Мусит мудрый быц,
 Мае очка выплаканы,   Од младости до етарости
 Зміню ся му сьвіт! М.   Горкый напій піц! М.

*

*

Кед я служив го двоже*)
 При цысарскій незбоже**),
 Заслужи я паненку
 В семи рочках Касенку.
 Обіцали мі ей дац,
 Седем рочків зачекац.
 Я на коня прудко сьї,
 Аж на войну пойехаў.
 Сьім рочків я войоваў,
 Конічек мі хоруваў.
 Як на осмый наврацаў,
 Я до Касї приезджаў.
 Прийшоў ем там пред врата:
 Моя Касю предрага!
 Выйшла пані в зелені:

Твоя Кася у землі!
 Уйшла пані в жалобе:
 Твоя Кася у гробе!
 Я на коня прудко сяў,
 Аж на ей гріб пойіхаў.
 Хто там ходіт по гробе?
 Я Касюню до тебе!
 Де с подыла ті шаты,
 Што-м ті справиў пред латы?
 Сукні-м дала о дзвоны
 А коралы органом.
 Задзвоньте йі в велькы дзвон,
 Най ма Кася легкый скон.
 Задзвоньте йі в малый дзвон,
 Я до инчой одйїзджам! М.

*

(весільны)

Прідане, прідане од Бога надане,
 Од Бога мілого до пана млодого!
 Вінечку, вінечку самый барвінковый,
 Чом мі ся не тримаш моеї головы! М.

*

Прішлі еме на прідане
 За том ляльком мальованом,
 Прішлі-сме ей навидьбіт,
 Ци буде йі добрі жити! М.

Подьме домів, подьме кжде,
 Бо пред нами фляшка празьна —
 А газдови юж не міло,
 З барылки му вывітріло! М.

*

Прішлі мы ту прішлі на параннім коню,
 Млода ся радує, добрі ся не здує.
 Касюню кохана с тысяча убрана,
 С тысяча одного для мужа свойого. М.

*

Вчера-с мы тя дали в зеленім вінечку,
 Днеска мы тя нашлі в чорнім галунечку.
 Зберай же ся Ганцю, зберай же ся з нами,
 А юж свої злости прилож каменямі,
 Жебыс была добра медже сусьідамі.
 Не будеш ты Ганцю хыжу мітлом мести,
 Тобом твоя любя свекра буде мести! М.

*

*) = во дворі, we dworze. **) ? небозї.

Ідеме, ідеме, дражку не знаєме,
Добры люде знають, та нам повідають. М.

*

Червена ружа біла фіялка,
Приспала ся моя фрайрка.

А хто мі ёй приспаў, най же мі повіст,
Най же мі на него сердечко не боліт! М.

*

Іду горі долов, не віджу нікого,
Крає ся мі серце од жалю велького. М.

*

Братя мойі братя, мойі братішкове,
Розлетіли-сте ся як в полю пташкове.
А в полю пташкове прекрасньні сьпівають,
Так ся мойі братя по сьвіты тырают! М.

*

Пішоў ём до корчмы, там мила гуляла,
Так ём ся застыдаў, же-м не маў ірайцаря.
Качмарко молода, дай же мены віна,
Най ся мі напие молода дывчина.

Хцеш, купуй, не купуй, піті го не буду,
На танец мя не бер, бо с тобом не піду.

Ты собі воз інчу, а я сой посиджу,
Іщи я і так тя про то рада віджу.

Прийшоў ём до дому, сьіў ём собі на пец,
Так ём ся росплакаў, як маленькый хлопец.

Отец ся мя пытат: чого сыну плачеш?

Ай няньо! мій няньо! бо ём паў до сьнігу! М.

*

Не далечко пнячка пнячек,

Не піду я за гудачка —

Бо гудачек в корчмі смычит,

А живіна дома рычит. М

Пуст мя мила, пуст мя ту,

Най не стою на дожджу.

І мой конік і я сом — (= сам)

На коніка ой са-сом! М.

*

Заграй же мі, заграй, заграй жалосьныі,

Мам малу дывчину, трошка мі подросне.

Грай же гудак грай, на ножкы сой позырай,

Буде добра вечера, чорна кура печена. М.

*

Орало бы ся мі тото пuste поле,

Кебы поганяло тото дывча мое. М.

*

На коніка сьідаў, ручку-м му давала,
Не охабай же мя, бо буду плакала. М.

*

Покаль была молодіця,	Боже, Боже який то жаль,
Цыловали хлопцы лица —	Мене любіў, інчу взяў,
Тераз же ём стара баба,	Мене любіў за два рочки,
Не цылуют, хоцбы-м рада! М.	Інчай буде стискаў бочки. М.

*

Касю, Касю, біла ружа,	Будь здрава, кому хцеш,
Не тра было тобі мужа,	Бо мойом не будеш —
Ані мужа, ні фэраіра,	Богу ты поручам,
Было ходзіц як лелія. М.	С тобом ся розлучам! М.

*

Не піду до лыса с конічкамі,	Не бер сі шугаю адначку,
Бо бы мя заялі з горнічкамі,	Бо будеш колысац пры місячку.
Але піду на лучкы,	Але воз сой, де сут дві.
Возну дывча на ручкы,	Ёдну вознеш, другую я —
Буду го колысаў по малюцкы. М.	Бо тату колысац не треба! М.

*

Не плач Гандзю, буде ці там добрі:
Будеш ты сьідала с курамі на поды,
С курамі на поды, з гусямі на воды,
Тыха Ганусю не плач, буде тобі добрі. М.

*

Плаче мі мамічка, плаче мі сестрічка,
Же ся мі мігоче пры боку шаблічка.
Пры аднім шаблічка, пры другім карабін,
Смот-же мая міла, жем я ты з'охабіў.
Плачце очка, плачце сыўзы вылівайце,
Когосте любілі і рады віділі, того понехайце! М.

*

Шугаю, шугаю обер собі с краю,
Бо паранны волкы не радо цягают —
Мальованы волкы та лем до стодолкы,
А паранны дывкы та лем до постылкы. М.

*

Згоріла липка, згоріла,	Не плачце, хлопцы, не плачце,
Што пад нём Ганця сьідыла.	Лем тату липку загасте.
Іскоркы на ню падалі,	В рэшетах воду носілі,
Паранны хлопцы плакалі.	Так тату липку гасілі. М.

*

Не буду, не буду на шугая рада,
Покаль не облетіт лісточок зо сада,
Лісточок зо сада, чэцінонька дромна,

Не буду, не буду на шугая добра.
Покаль не облетіт четинонька дромна,
Четинонька дромна, листочок зо сада,
Не буду, не буду на шугая рада! М.

*

Погнѣваў ся милый тай і я на него,
Не прийде він до нас, не пішло до него. М.

*

Сьпіваю, сьпіваю, голосу не маю,
Голос ся мі зменіў про тебе шугаю!
За тьма ночками буду банувала,
Што я іх мой милый с тобом утрачала. М.

*

Смутный, невеселый, у брудній кошели,
Мила не выпрала, бо ся погнѣвала. М.

*

Одпровадіў бы-м тя дівчатко до дому,
Кебы сам про себе, кебы не дакому! М.

*

А Боже мій любый, хто мя приголубит,
Юж мі того Бог взяў, што мя приголубяў. М.

*

А маю я маю на сердечку жалю,
Але я го Боже на сьвіт не выдаю.
Як бы я го Боже на сьвіт выдавала,
Давно бы я давно в чорні землі спала. М.

*

Сівый конь, сівый конь, по й убочи бежит,
Юж моя мамічка в чорні землі лежить.
Лежит она, лежить юж на третій рочок,
Юж ся россыпала на марный порошок.
Очка вылетѣли, што на нас смотрілі,
Ручкы одлетѣли, што на нас робілі! М.

*

Гамуй дівча, гамуй на долинці гамуй,
Моя коханечко, шануй же мя шануй. М.

*

Кебы не я, кебы не ты, тобы той конь воду не пѣў,
Але я ся здогадала, конікови воду дала. М.

*

Сорочко, сорочко не сьідай высочко,
Маш довгий оґонок, выбиеш си очко.
А як си й выбиу, то мя поховают,
В тым сьвятым олтарі, де панянкы стают. М.

*

(весільны)

Ой чье то веселенько?	Чом вы свашкы не сьпівате?
Пана молодого —	Ці вы зубы рідкы мате?
Вільно мені погуляти,	Треба глины намісити,
Што кому до того? Бер.	Свашкам зубы наліпіти. Бер.

*

Чом ты дружбо коня не мащ?	} сьпівають дружкы, як дружбове не мают палюнкы.
Ці го не знаш оседлати?	
Оседлайте ему ката,	
Най си сяде на ни с плота. Бер.	

*

Ішли мы ту по тім сьніжку,	Добрі нам ту было быти,
Послідили мы ту лишку —	А мусиме одталь (отталь) піти,
А мы одталь не підеме,	А газдови куж не мило,
Покля мы ей не найдеме. Мо.	Бо з барылкы вывітріло. Мо.

*

А мы гості зо Щавника,
Пришли мы ту по тальника.
Не підеме, не підеме,
Покаль мы го не возьме. Мо.

*

Не тото-смы пришли, што ся х педу пече,
Но-сме по то пришли, што з барыўкы тече.
Пришли мы ту пришли по гуся печене,
По гуся печене, по дівча червене. Мо.

*

Чом пан дружба коня не ма,	Далеко мы вандровали,
Бо си осідлати не зна.	Коні ся нам полюшталі.
Осідлайте дывкы ката,	Треба бы нам ручнічкы
Най си на ни сідат с плота. Мо.	Повтірати конічкы. Мо.

*

Подме же мы стады, бо нам ту не рады,
Бо ту челяд (люде) пышна, за нами не вышла. Мо.

*

Як ся будут выберати, буде велькый плач,
Будеме ім там гварити: врац ся Ганцю, врац! Мо.

*

Зоставайте стыны, лавы і дверечка мальованы,
А хто же вас чухац будзе, кед Марыся стады пуйдзе? Мо.

*

Зробилисеме з дывкы жену,
Юж ей ведут зачепену.

*

*

*

Чкода Божечку лыса зеленого,
 Же г ным не чувати пташка веселого —
 Ани веселого, ани ниякого,
 Чкода Божечку лыса зеленого. Мо.

*

Піду на поляну стану собі на ню,
 Возму сокырочку, подопру ся на ню.
 Не піду з увцяли, ани с коровами,
 Але піду з вілми, буду з волярями. Мо.

*

Біду-м собі купила, та за свої гроши,
 Біду кажут любити, біда не хороший,
 Але кривий і сліпий, до того горбатий,
 Як ся зачне трепотати, треба с хаты утікати. Мо.

*

Я в неділю п'яна была, в понеділок спала,
 А вівторок снопів сорок пшенички нажала.
 А в середу сушила, в четвер молотила
 А в п'ятницю продавала, в суботу пропела,
 А в неділю, хвала Богу, же-м ся спорядила. Мо.

*

Вершком іду, коня веду,
 Долинечком волкы жену —
 Хто бы не маў, даў бы-м му два,
 Бо мы з нима велька біда. Мо.

*

Поляна, поляна давно не орана,
 Як ся добрі оре, кед міла поганят! Мо.

*

Свашка я єі свашка, премілена свашка,
 Кед бы мі стояла пред гамбусьом фляшка. Мо.

*

Подме же мы домів, бо юж час година,
 До нашого дворка опантана міля. Мо.

*

Сьпівам я єі, сьпівам, хоц я нич не мам,
 Пташкове сьпівають, хоц і нич не мают. Мо.

*

А што же кому до того, што я дзюбу люблю,
 А я свої дзюбі любі черевичкы купю.
 Черевичкы с кытайочки, панчошка гадвабна,
 Як же дзюбу не любити, коли дзюба ладна. Мо.

*

Хмара іде, доджик буде, подме же до хаты,
А я собі з дзюбом любом буду розмавлати. Мо.

*

Дружба я си дружба, бідна моя служба,
Три дни овес косиў, ным мя в дружбы просиў. Мо.

*

Сьпіваю, сьпіваю голосу не маю,
Бо-м го потратила по зеленім гаю. Мо.

*

Там на горі зимный вітер дуг,
А там козак пшениченьку сьіє.
А понайбі! козаچه гультаю,
Вывед же мя з зеленого гаю!
Хоц я буду ден і ноч блудити,
Та тя буду з гаю выводити.
А купю я кановечку меду,
А чей я тя з дороженькы звезду!
Солодкий мюд х твої кановечце,
Лыпший розум в мойї головечце.
Іщи дівча і меду не пило,
А юж оно з дороги зблудило! Мо.

*

Там на горі Семен воли пасе,
Там му дівча біле дытя несе:
А наж ти ти Семене дытину,
Вера нось же, бо ты ей прыкыну. Мо.

*

Сьвітит місяц, сьвітит, зьвізды побывають,
Іщи мойї очка кохання не знають. Мо.

*

Забрала мі вода пшеничку з огорода (города),
Не плач Ванцю не плач, не твоя то чкода! Мо.

*

Татаречка, просо — не ход до нас босо,
Лем прид ты обута, хоц лем шалапута. Мо.

*

Маў сом, маў сом, прогуляў сом, прогуляў сом
С чужими дівками медже вербинками —
Прогуляў сом, прогуляў сом. Мо.

*

Мохначка, Мохначка біла весь, біла весь,
Нич ся г ный не родит лем зеленый овес.
Криниця, Криниця, богатша Криниця
Бо ся там юж родит прудше і пшениця. Мо.

*

Добрі тому коса косит,
 Што му міла йісти носить,
 Не чкодит там горбок, яма,
 Хоц і коса не клепана. Мо.

*

С понедылька на второк
 Ходив до нас пахолек,
 Пахолечек молодый
 Глядаў собі госпеды.
 Найшоў ем сі госпеду,
 Качмаречку молоду,
 Качмаречка Марилька
 Налий же мі з барвінка.
 Як я тобі наляц мам,
 Кед ряндавий жупан маш?
 Хоц ряндавий жупан мам,
 Мам я гроши яко пан!
 Маш ты гроши яко пан,
 Я за тебе цурку (доньку) дам! Мо.

*

Пасло дывча качку
 В чужім пастирначку,
 Пасло, пасло, потратило,
 Глядаючи поблудило. Мо.

*

Час до дому, час!
 Буде мене мой муж бити
 Нема кому боронити,
 Час до дому час!
 Онó мужу мій,
 Отвор ти двір свій,
 Іде твоя миленька
 Іс корчмиці пяненька
 Ці йій будеш рад, рад?
 Ці я ти не рад?
 Ты мій виноград —
 Лягни з Богом
 Та преспи ся,
 А як встанеш
 Поправи ся —
 Ой то буде в лад, в лад! Мо.

*

Щестя Боже дай ти друже —
 Я вера не знаю.
 Тераз обідаю! Мо.

*

Наварила незнати што,
 Дрібны рыбки з віцтом,
 Не хтыла іх сама йісти,
 Але дала хлопцём.
 Хлопцы йі так повіли:
 Ой ты іщи млада,
 Тобі не тря мужа
 Аж о рочек, о два! Мо.

*

А за нашоў хыжоў
 Красна загорода,
 Красна зелена
 Ма квіты червены.
 Прохаджат ся по ны
 Дывча румене,
 Красне, червене.
 Пытат ся матери:
 Мамусь ма дорога,
 Кому мя ты ховаш,
 За кого мя ты даш?
 Мати одповідат:
 Ховам молодому —
 А дам тя старому
 І дуже бідному.
 Дывка одповідат:
 Не по мойой (sic!) воли,
 Вшытко мя болит,
 Болит мя голова,
 Цілкою не здорова-м.
 Пытат ся другый раз:
 Мамусь моя дорога,
 Кому мя ты ховаш,
 За кого мя ты даш?
 Мати одповідат:
 Ховам старому,
 Дам тя молодому,

Та ще багатому.
 Дівка одповідає:
 Юж по мойй воли,
 Нич мя юж не болит,
 Не болит голова,
 Цылком ем здорова. Мо.

*

Кебы я быў млынарем сыном,
 Честуваў бы дівчата віном,
 Але я хлопчина малый,
 Де-б ся мі пінязі взяли,
 А як буде по сьватім Янї,
 То я собі заробю на нї —
 Капелюш на криво,
 Шинкарю дай пиво —
 Ту маш пінязі! Мо.

*

Пішло дзівче траву жац
 Пану фірерові,
 Он сі на нї припатрят,
 Ці ма білы ногы.

*

(ранцуют в великодный понедѣлок).
 Дай же вам Боже гей же воли!
 Дай же вам Боже гей же на ярь!
 Шестя, здоровля із вашим домом — гей же воли
 Із милым Богом гей же воли на ярь!
 Там мі выходит тоновькый голос дай же etc.
 Каміня тешут, церков мурують
 О трое двери, о три облакы
 На едны двери сам милый Господь,
 На другы двери сам Исус Христос,
 На треті двери: сама Пречиста.
 На еден облак ясне соненько,
 На другый облак ясен місечок,
 На третій облак ясна згірничка.
 Дай же вам Боже шестя, здоровля
 Із вашим домом, із милым Богом
 В стайници радїст, в хыжи веселїсть,
 В загородцы зыля, в хыжи весыля.
 Не лынуй ся встати, сым писанок дати!
 Христос воскрес!

Ей дзівчінко, дзівчінко
 Под ты до мя служиц,
 Не будеш ты нич робіц,
 Лем кочіша любіц.
 Ой не піду, не піду
 До пана служити,
 Ой бо бы сом я могла
 До ганьбичкы прійти.
 Ой дзівчатко, дзівчатко
 Не буй сі ты того,
 Бо муй кочіш шаленый,
 Не зна сі до того! Т.

*

Косят лучкы, косят,
 Моя не скошена,
 Буде ей косила
 Моя млада жена.
 Кады іду, тады іду,
 Корчмы не мвнаю,
 Давай жиде палюнечкы,
 Бо пінязі маю! Т.

А там долов при береженьку, при Дуназньку
 Там мі виходит красна дівонька,
 Волося чеше, до Дунаю мече —
 Плини же кісонько долов Дуназньком!
 Мамонька вышла раненько на воду
 Тай кісоньку нашла:
 Мовей то дівонькы жоўты волосонькы!
 Дай же вам Боже шестя, здоровля
 Із вашим домом, із милым Богом
 В стайници радість, в хыжи веселість etc. Вв.

* * *

Кады ходиме Бога слыдиме на ріство!
 Гей на ріство, милого Бога рождество!
 Дай же Вам Боже шестя, здоровля, дай же вам!
 Од сусыдонькы до сусыдонькы Бог то даў!
 Не заздращайте сусыдонькове дасть Бог і вам!
 Дай же вам Боже etc.
 Од Мандзі до Мандзі, дай Мандзю пива!
 Пивничка замкнена, кліччків нема!
 Дай же вам Боже etc. Вв.

*

Пониже Ластомира ныйт вароша, лем ібреш(?)
 Мам там шумну фраіречку, пойдзем до ней іщи гнесь! Вв.

*

Бодай тебе шевче споганило в серце!
 Серед твойіх сыний теля воўци зйіли. Вв.
 (паскудят шевця, же му скірны підло вшыў!)

*

Пискат пташок, пискат в зеленой брезині,
 Што мі Бог обіцаў нігда ня не мине! Вв.

*

Кукала кукавка в лысы на орісі,
 Отот мій миленький в чорнім капелысі. Вв.

*

Кукала кукавка в лысы на кремени,
 Ходь по ня миленька, я в краснім ремені. Вв.

*

Вє, коні! вє коні! вє дале, вє дале!
 Бо бы ми дывчата спокою не дали! Вв.

*

Попід гай, попід гай сивы волькы гнала,
 Сама была біла, чорны очка мала. Вв.

*

Женила ня мати в зелену неділю,
Взяла за ня біду, де-ж я ся з неї дыю!
Не піду продати, ни ей прочиряти,
Та лем прийде з бідоў на вікы бывати! Вв.

*

Штырі волькы займу, раз їх не заверну —
Вельо мам фраірок, кады ся поверну! Вв.

*

Кед есь ня не хтыла, теперь ня не жалуй,
Бо я ся ожениў, ты сама зістала. Вв.

*

Сьпіваночки мої, де я вас подыю:
Піду до лысечька, там я вас посью!
Будут там дівчата на траву ходити,
Мої сьпіваночки будут находити! Вв.

*

Нута моя нута, хпала-сь мі до бута,
З бута до ходака, моя нута така! Вв.

*

Засьпівала бы-м си, але не мам нуты,
Взяли ми ей шевцы, шуют на нї буты! Вв.

*

Кукала кукавка на высокім щовбі,
Кликала старанка: поди чирю ко мнї! Вв.

*

Не сьпівай, не сьпівай, бо не маеш зыску,
Возь жабу за лабу, трісни ся по пыску! Вв.

*

Бреште люде, бреште, але не о мі все,
Вы ся выбрешете, а мі с того легше!
Бреште люде, бреште, яко псы на воўка,
А у мене за то не болит головка!
Бреште люде, бреште, яко псы на зьвіря,
Облетит з вас тыло, як з лену паздыря! Вв.

*

Мау косы, мау штырі, та нима не кошу,
Горі селом, долы селом на плечох їх ношу! Вв.

*

Ци кум, ци не кум — до гороху мі не ходь,
Ци кум, ци не кум — долы лукоў мі не ходь! Вв.

*

Сьвітило ми сонце, сьвітило ми ясно,
А теперь не сьвітит, бо за гору зашло! Вв.

*

Почорнили горы од доджу дрібного,
 Отпало (одпало) дівчатко од сердейка мого!
 Не жалуй, не бануй, жес мов не было,
 Бо-б былося плакало, покы былося жило! Вв.

*

Сыпана дражечка до самого Відня,
 Хто нью помішире, не верне ся нїгда! Вв.

*

Цїсарским гостинцем иде віз за возом —
 Як не будеш дівча мов, то прибу ты ножом! Вв.

*

Помалы овечкы горі долинками,
 Бо я слабый югас ходити за вами.
 Вівці по гірці, козы по долинці,
 Премилений югас лежит в папортинці. Вв.

*

Верхом путь, верхом путь, верхом зелененька —
 Не за каждым мужем жена молоденька! Вв.

*

А ты старый быку, быку
 Пусти мене на музыку!
 А коли я старый бык,
 Сиди дома без музык!

А ты старый калабаю!
 Пусти мене, най гуляю!
 А коли я калабай,
 Сиди дома, не гуляй! Вв.

*

І гирмит і дуднит, дрібный доджик іде,
 Та ктож мене молоденьку до дому доведе?
 Обізваў ся козак на солодкым меду,
 Гуляй, гуляй дівчачнючко, я тя до-дом доведу.
 Не веді-ж ты мене, не прошу я тебе,
 Бо я маю злого мужа, буде бити мене.
 На бік хлопці, на бік хлопці! дьябол мужа несе!
 Ний го несе, ний го несе, ний го фрибра трясє!
 Ний го трясє, ний го трясє як вітор дугами,
 А я собі молоденька погуляю з вами! Вв.

(пісня подільска по части змінена говором лемківским).

*

Гуляй дівча, гуляй, але обычайні,
 Штобсь не вывела волонькы зо стайні.
 Не тільки гуляли, та не выводжали,
 Ож бы я вывела, жем теперь росчала! Вв.

*

Гуляла, гуляла не нагуляла ся,
 Зеленого вінка не наносила ся! Вв.

*

Муж у полю ораў а я в корчмі пила,
 Він прийшоў до дому: дес ся забавила?
 Мужу мій, мужу, мій невірниченьку,
 Не віриш сам собі ні мому личеньку!
 Як же мені тобі, та як віровати,
 Ідеш за иншими все засматрювати!
 Жено моя, жено, моя жено мила,
 Чим буду орати, волонька пропила!
 Было тобі в корчмі на курочку пити,
 А когутик мені, было мі зварити! Вв.

*

(Весільна. Прийдут сватове-бояре перед двери і співають на облак:)

Сватове-бояре самы си чкодите,
 Же поволи на весіля ходите, ходите!
 Инчи прийіхали, молодицу взяли.

(як посідаут йісти, то співають:)

Йіджете сватове, йіджете! За масло перебачте!
 Сонейко засвітило, масло ся растопило
 Сокачька заспала, курки позлытали,
 Кебысте хоц одну курочку дістали!

(Сватове зейс відповідают:)

Мы си самы не чкодиме,
 Бо мы на-скоро ходиме.
 Инчи люде не бывали,
 Лем мы ся ту дістали!
 За масло не перебачиме,
 Бо мы добрі знаме,
 Што сонце не гріло,
 Масло ся не стопило.

І сокачька не заспала,
 І куроньки не злытали.
 Мы ту за свойоў потребоў ходиме,
 Як всемо росчали, бысеме докінчили.

Горівоньки поставляйте,
 До лады ей напыхайте,
 Жебы лада поўна была
 І з нами ей выправляйте,
 Жебысеме добрі знали,
 С чим мы домів прийіхали!

*

Молоденьку расплытайте,
 Жоўтый чупец накладайте,
 І білу хустку давайте —
 Бо треба ся умывати,
 Із мужом ся покладати!

(Потім ідут молодята на під, де дружба ім стелит післань,
 тає їх положит на ту післань, та бе їх пропорцем (соқыркоў де-
 ревяноў) і гварит: жебысте родили шевців, кравців, жебысте ся
 на даремны не сходили).

(а свахы співають).

Ідеш ты молодіца с свойім мужом горі,
 А красна погода стоїт на дворі —

Надо дверми висит ярмо,
Ой кебысте іс собоў та не спали дармо! Вв.

* * *

Коси коса легко, бо є міла пироги,
Коси коса! — не буду, бо ем йіла лободу! Вв.

*

Строят ся ня забиц, же миленьку маю,
Роснут на ня кыйі в зелененькім гаю.
Гаю же мій гаю, я тя вырубаю,
Бо мі ся до тебе дівчатка ховают. Вв.

*

Піду же я піду, кады ня не знаут,
А чень ня Боженьку дівкоў привитаут.
Витай же ты, витай надобна дівочко,
А де-ж ты подыла твоє дытятчко?
Як вы люде знате, же я дытя мала?
Твої очка свідчат, бось йіх выплакала. Вв.

*

Усний же ми, усний, а чей будеш спати,
Бо тебе не мау коли колысати.
Усний же ми, усний, най тя Пан Біг пріспит,
Ангелик збудит, бо він такы любит. Вв.

*

Дала-с мене моя мамцю за Дунай,
Теперь собі моя мамцю подумай —
Дунаю не переплыти, ни перебродити,
Не будеш ня моя мамцю во вікы выдыти! Вв.

*

Ой ішоў я з вечерниць темнейкойі ночі,
А гусочка на болоты вытріщила очи.
А я кричу гиля! гиля! гусочка присыла —
Та коб не кый, не палиця, была-б мене зйіла! Вв.

*

Там на горі два дубы,
Сидят собі голубы,
Жалісенько гуркают,
Там два хлопцы сыдают.
А вы хлопцы молодцы,
Дайте знати дівочці.
Най она ся не журит,
З личька красу не губит.
Бо я піду на війну,

Ты зістанеш на біду,
Я там буду винце пиву
Тебе буде злый день биў,
Тебе буде серденько злый день биў!
Я там буду гуляти,
Я там буду серденько гуляти,
А ты будеш плакати,
А ты будеш серденько плакати! Д.

*

По під гай, по під гай, та по під восякы,
Ходи рыбко солодойка, підем на музыкы! Вв.

*

Кобы не Гануся, не жениў бы я ся —
Ганусяны очка сподобали ми ся.
Ганусю, Ганусю я тебе не лишу,
Бо я твої очка на папір запишу.
На папір запишу, на стѣну завішу,
Жебы люде знали, же люблю Ганусю. Д.

*

Казала ми мамця орішечкы рвати,
Лысечка висока, не можу дістати! Д.

*

Кобы не кошуля, кобы не майкеты,
Не жениў бы я ся, жебы Ксенцю не ты! Д.

*

Х полю, х полю стати, х полю ночувати,
Ани нам што дати, ни в чім зготовати.
Дадут нам кышлики і каштролы на то,
А я бідный вояк трачу житє за то! Я.

*

Як ем машеруваў, тато на ня волаў,
Верни ся сыну до дом, бо ем тя выховаў.
Верну я ся верну, мій татусю верну,
Лем я ся в Сяночку*) зецирky научу! Я.

*

Ой мали мы шире поле, та жиды забрали,
Ой мали мы штыри волы, та тато продали.
Оженили ня молодого та на пусті хаты,
І казали: теперь сыну почний газдувати!
Што чинити, што робити, откаль хлыба взяти?
Найму я ся до жидисків гонты вырабяти.
Г лысы тешу, г лысы стружу, а жена складає,
О голоды і холоды, аж ся серце крає.
Та нашли ся добры люде, мудрой рады дали,
І мі гроши позычили, до дом йти казали. Я.

*

Зозуля кувала, правду повідала,
Же ми ту не бытя, де-м ся выховала. Я.

*

Калина-малина над водоў ся фів,
Богацка дывчина с худобной ся сьміє.

*) місто Сянік.

Калино-малино над водою ся не фій,
 Богацка дівчино с худобной ся не сьмій! Я.

*

До саду дівча, до саду будеме свіяти россаду (розсаду),
 Россада буде пукати, ты будеш дівча плекати.
 Буде россада сходити, мы ся будеме любити.
 З россады будут два листки, глядай дівчатко колыскы,
 З россады буде капуста, с тебе дівчатко невіста! Я.

*

Тече вода, тече, куж не буде течи,
 Юж мі ся приходит за миленькою встечи. Вн.

*

Миленька, миленька, якась ми шумненька,
 Як у паньской керті ружа червоненька. Вн.

*

Кто пие, най пие, то му наливайте,
 Кто не хоче пити, тому не давайте. Вн.

*

Ой пию, я пию, я, газда і жона
 Ни х полю роботы, ни роботы дома. Вн.

*

У нашого пана мальована брама,
 Будеме йти до ней, отворит ся сама. Вн.

*

Требішов, Требішов! я през тебе ішоу,
 Ножкы ня зболяли, до корчмы ем зышоу.
 До корчмы ем зышоу палынкы выпити,
 Боже мій єдиный, чим йі заплатити! Вн.

*

На високой горі сніжок ся білыі,
 Де ся моя мила на зиму подыі?
 Выставляю йі хату з білого явора,
 Зимуй же ся, зимуй фрайрочко моя! Вн.

*

Мамцю моя люба тримай же ты мене,
 За старого мужа не дай же ты мене!
 В старого мужа сива борода,
 А у мене личко як ягода. Вн.

*

Коняре, коняре, десте коні пасли,
 Стратила-м перстеник, цисте го не нашли?
 Нашли мы го, нашли на широкой луце,
 Дали ми го, дали миленькому г руце. Вн.

*

Червене яблочко зо сладкой яблони,
Юж мі так не буде, як мі було влони. Вн.

*

Зозуленько сива де будеш кукала,
Як я сі на бучьку вершенько зірвала.
Буду я кукала на зеленой сосне,
Покыль ми на бучьку вершенько виросне! Вн.

*

Лучька не зелена, бо юж покошена
Дівча не румяне, бо юж любоване. Вн.

*

Точили ся возы, ломали ся свірні,
Коли-м была дівкоу, не было мі рівні. Вн.

*

Сивый голуб, сивый, голубиця сивша —
Милый тато милый а мамка ще мильша. Вн.

*

Не позерай на ня, бо не підеш за ня,
Позерай на того, што підеш за нього. Вн.

*

Пискай любцю, пиекай, за ручьку не стискай,
Бо ручька молода, стискати ей чкода. Вн.

*

Йочка мойі йочка, як вы позерате,
Як вы позерате, де шварвы дівчата! Вн.

*

Ой лысе, лысонько, зроніу єс красоньку,
Кед ей тєраз зрониш, на ярь ей здігоніш. Вн.

*

Ружа дзєвчє ружа, покаль не маш мужа,
Будеш мала мужа, спаде с тебе ружа! Вн.

*

Вінку ты мій вінку є троякого зыля,
Не было ня дома, кой было весыля.
Так ем ся оддало, лем бы была слава,
Лем бы мі кісонька плечи не вкрывала. Вн.

*

Покритечько*) моя поламала-є мі ся,
Дівчинько моя погнывала-є мі ся! Вн.

*

Дівчино молода повідж мі, де вода,
Там вода студена, де верба зелена. Вн.

*

*) покритечка, покрита magy. bokréta Blumenstrauß, Bouquet.

Яворе, яворе, де с тебе конары ?
 Обрубали з мене хлопці оловаре.
 Яворе, яворе, де с тебе листочки ?
 Обірвали з мене волянськы дівочки. Вн.

*

Заход соньце, заход і за тоту гірку,
 І за тоту гірку, де мау фраїрку. Вн.

*

Піду я си, піду горі долинами,
 Найду я си, найду голуз з малинами.
 Буду я си, буду малинонькы йістя,
 А чей я не зыйду Пану Богу з мысли. Вн.

*

Я на Воли ясно, в Суровици хмарно,
 Никто так не ходит, як мій милый харно.
 Гуненька чорненька, лейбичок синявий,
 Капельюшок чорный, шнурочок ядвабный. Вн.

*

Листочьку буковый не падай до товы,
 Як до товы впадеш, на вікы пропадеш ! Вн.

*

Я пане, паноньку, пуст нас до домоньку,
 Бо соненько зашло : на дівчата страшно. Вн.

*

Кошары, кошары, мальованы кола,
 Оддало ся дзівча, мало штыры воли. Вн.

*

Вечур, юж мі вечур, юж мі к вечерови,
 Гонит мій миленький увцы к кошарови.
 Гонит же він гонит і батіжком пукат,
 А його миленька под яблочком слухат. Вн.

*

Я мого милого сороченька чьорна,
 В п'ятницю намочу, в суботу выперу
 На другу неділю милого уберу. Вн.

*

Дунаю, Дунаю, тиха вода х тобѣ,
 Не-повідж дівчатко, же я ходиў к тобі. Вн.

*

(Весільна. Співають, як іде молодиця з дому гин, де ся оддават).

Кланяй же ся, кланяй, благословенство глядай,
 Од вітця, од матери і од своєї родини,
 Од ближних, сусід і обдальних,

Посмот ты, посмот ты на тоты горонькы,
 Кады ты пасала татцьовы волонькы.
 Посмот ты мамонько та на тот вінонько,
 Ци ся тот вінонько та віє гладонько.
 Віє ся вінонько, віє пані матко,
 Віє ся гладонько, як червене ябко.
 Верни же ся верни, бо-с забыла ключи,
 Горци на полици х ті ярі пшеници.
 Посмот же ты посмот на тоты углонькы,
 Не додавай жалю твоему татоньку!

*

Зіставай здорова, моя товаришко,
 Разом мы ходили г лыті на орішки,
 Г лыті на йорішки, г зимі на прядочки,
 Зіставай здорова моя товаришко!

*

Як прийде молодиця до хыжи мужа, підут ся мыти на ріку.
 Прийдут з рікы, сьдають за стіл. Молодиця бере стільник, дары
 дарує родини (фацеликы, ручники, вітцєви сорочьку лєняну, ма-
 тери фацелик на голову (купчий), дівці стужку, хлопчискім дуд-
 кы). Та як роздає дары, вінец здоймуют ей з головы та йі появ-
 зуют до білого фацелика і сьпівають:

Вінец-мерзінец, а хусточка ладна,
 Хусточка ладна, бо йі треба все... Вн.

*

Мила моя мвля, не вельо маш поля,
 Не уробит ти ся біла ручька твоя. Вн.

*

Кед єс си парадный, а я парадныієша,
 Звідай ты ся милый, ци-б я за тя пішла? Вн.

*

Заграй ми гудаче на тот єден танец,
 Бо мому дівочтву гнеска вечер конец. Вн.

*

Добрі то мі добрі, єщі єі подобрім,
 Єщі єі тот рочок дівонькоў походжу. Вн.

*

Турбуют ся люде мойоў головонькоў,
 Же я си ходжу барз доўго дівонькоў.
 Турбуют, турбуют, аж спаня не мают,
 А я ся дост выпсю, нич си не помышлю. Вн.

*

Долина, долина, на долині берце,
Болит мене болит за мамонькоу серце. Вн.

*

Бануй же ты тєраз, бануваў я нераз,
Ты спала в коморі, я стояў на дворі.
Ты спала в коморі на білі постели,
Я стояў на дворі на сивім камени. Вн.

*

Є на горі млачєка, купат ся г нї качька,
Оддам ся я, оддам, хоц єм не богачька. Вн.

*

Такый мій миленькый як травка зелєна,
А я коло нього як ружа червєна. Вн.

*

Квіток дзєвчє, квіток, покаль не маш дьіток,
Будєш мала дьітки, спадут є тебе квітки. Вн.

*

Дуброва, дуброва, зіставай здорова,
Мєнє не заболит за тобоу голова. Вн.

*

Кєдь єм не велічька румяного личька,
Дай Боже (ї) осєни, піду за Янічка. Вн.

*

Заспівай сн дзєвчє, тєраз тн до того,
Пак єс заспівало, юж тн підєш є того.
Співаяу, співаяу, голосу не маю,
Голос мн сн змінїу, Пан Бог нн поквїліу.
Нє за то співаяу, жє сн добрі маю,
Лєм зато співаяу: біду свою гаю! Вн.

*

Вєсєла-м сн была, вєсєло мн гралн,
Лєм мн лєда біда свїта вкоротила.
Нє я жаль наробїу, тн го наробила,
Нє я тн з'охабїу, тн нн з'охабила! Вн.

*

Співаночькн мої! дє я вас подьію?
Піду до льіснєка, там я вас посїю! Вн.

*

Світїло бн соньцє, хмарн залягают,
Любїу бнм дївчаткo — людє огваряют. Вн.

*

Парасуню красна, дє-с волонькн пасла?
За гіркоу є парїбком, аж сн гірка тряєла! Вн.

*

Піду я си, піду с кониками на ніч,
А тобі миленька : счаслива добраніч! Вн.

*

Гнеска си заспівам, заран си поплачу,
Што-ж тобі до мене несчасный богачу! Вн.

*

Як я си заспівам, раненько по росі,
Почує ня милый по мойім голосі. Вн.

*

Біла ня мамічка березовым прутем,
Жеб я не ходыла с хлопцем гарагуцом. Вн.

*

Дівчатко розмайске под з нами на паньске :
Попід Карварію садят розмарію. Вн.

*

Єще-м не зарубаў сокыречкы в лесе,
Юж мі моя мила сьніданечко несе. Вн.

*

Не вельо нас ту ест, хлопчакы еднакы,
Выпиют, заплатят, бити ся не дадут. Вн.

*

Черешня, черешня на черешни бобок*) —
Чом же ся не женит воляньскый паробок? Вн.

*

Лысом дівча, лысом а я піду крайом,
То мы ся зійдеме по зеленім гаю. Вн.

*

Шугаю, шугаю я тобі не вірю —
Будеш мене бити, як я зостарію! Вн.

*

Дружба я си дружба, юж ем додружбуваў,
Передні колеса до пеца порубаў. Вн.

*

Дівчино попова, пшеничкы полова —
Як хлопцы любили, пшеничку стлумили! Вн.

*

Дрібный доджик падат, милый воли глядат,
Перестан падати, піду го глядати! Вн.

*

Болит ня голова, болит ня докола,
Же ем не виділа милого сокола. Вн.

*

*) „як одквитне черешня, то на ный бобок“ = завязок, Frucht-knoten, germen.

Заспівала бы-м си миленький о тобі,
Але бо-с далеко, не почувеш о мі. Вн.

*

Не плач моя мила не плач, кой до войны иду,
Дост ты ся наплачеш, як з войны не вийду. Вн.

*

Чкає мі ся, чкає, хтос ня споминає,
Ци Бог, ци неволя, ци мамонька моя? Вн.

*

Ходило дівчатко по лїсї плачучи,
Глядало боднаря, што струже обручи.
Ей ты боднарничку зроб мі коновечку,
Жебы-м вытыгало зо студнї водничку. Вн.

*

Думаш, дурню, думаш, же я тя люблю,
А я твою любост до чїжем обую! Вн.

*

Жалую, жалую, жаль мї не поможе,
Кого я любила, наверни го Боже,
Кого я любила и радо видїла,
Уж я го Боженьку з'охабиц мусїла. Вн.

*

Голосе, голосе розыйд ся по лїсї,
Нїя ты тот почувє, што в лїсї ночує! Вн.

*

Широко-далеко листок по дубинї,
Єще шире-дале малючка од мене. Вн.

*

Чкода Боже, чкода лїса зеленого,
Же г нїм не почувти пташка веселого.
Ани веселого, ани смутненького,
Чкода Воже, чкода лїса зеленого! Вн.

*

Нї пташок не оре, нї пташок не сїє,
Летит по над село, пискат си весело. Вн.

*

Побий Боже, побий, кого маш побити,
Лем того не побий, што го мам любити! Вн.

*

Дала-с ня мамочько, за лїс, за брезину,
Жебы-м не ходила до вас на гостину.
Я лїс і брезину докола овину (омину),
До своїй мамочькы прїйду на гостину. Вн.

*

Не єдна рыбочка (майже : рѣбочка) попод мост перешла,
Жадной єм не видіў, жебы перко незла.
Отвор же ми мила на широко врата,
Жебы-м си не зламаў перечко зо злата.
Як я си го зламлю, хто же мї таке даст —
Моя фраїречка д'осени ся оддаст. Вн.

*

Ой Боже мій Боже, хто мене споможе,
Ни отец, ни мати, лем од Бога ждати.
Боже ты мій Боже, змилуй ся надо мноў,
Стала єм на камінь, поточіў ся зо гном,
Поточіў ся зо гном з берега до воды,
Боже ня заваруй од велькой пригоды. Вн.

*

Мамцю моя, мамцю, чом ня не жалуєш,
О роченько, о два за мноў побануєш. Вн.

*

Гварят люде, гварят, же єм побілыла —
А мї за тоў Тисоў вода незлюбила. Вн.

*

Чкода Боже чкода, того коня сїрки,
Што-м ся на нїм носіў с поля до фраїрки. Вн.

*

При сяніцкім косцєлє лыс ся зеленіє,
Посмот дзєвчє в ляс, ці йде з войны Ясь.
Ой іде він, іде на сівым конічку,
Але сї пріпінат на бочок шаблїчку.
Шаблїчку пріпінат, сподом ся й озерат :
Боже мій єдиный, хто-ж ня взяў до войны?
Не взяў мене никто, лем тот пан Сяноцкый,
До войны ня взяли, ручки мї звязали,
З вечера до рана при мї вартували.
Скоро ня одвезли до Берна, до Берна,
До Берна одвезли як вола, як вола,
Отворяйте врата, веземе реїрута,
Сяніцкого гунцута! Вн.

*

Тяжко вам мамічко, тяжело вам може быц,
Сте ня виховали, не буду вам робіц.
То-сте ня ховали, як рыбочку г воды,
А теперь вам мамцю одробити годї. Вн.

*

Сивого коня мам, сивого сой куплю,
Та си богачови з дороги не вступлю. Вн.

*

Дармо дівча, дармо, не будеш ня мало,
Дармо-с своє личько выштафіровало! Вн.

*

Бодай ся запало под сим конем багно,
Дост я ся находіу до тя дівча дармо.
Дармо дівча, дармо, даремна робота,
Юж мене не знесе на тебе охота. Вн.

*

Ани-м не думала, ани-м не мыслила,
Жебы я гнес вечур на весілю была.
Весіля, весіля богацке весіля,
Стояло за три дни і за три неділи. Вн.

*

Татарка, татарка, зелена татарка,
Юж ся ваша любовь на колодку замкла.
На колодку замкла, кльичик ся утратиу,
Юж ся мій миленький до иншой обраціл. Вн.

*

Подумай ты собі, ци то не жаль тобі:
Иншу полюбити, мене з'охабити!
Иншу полюбити бридку, отерпану
Мене з'охабити шумно брижовану! Вн.

*

Іста Бога іста, Марія пречіста,
І раждає і пытає, як его невіста.
На ручках тримає, так ему співає,
Всемогущим створителем его называє.
Нова рада (радость?) стала, яка небывала:
Над вертепом зізда ясна світу засіяла.
Дивная новина світу ся з'явила,
Де Пречіста Діва Сына породила. Вн. (співають на ріство).

*

З городу в долину вода тече,
Піду до дівчати, што мі рече?
Што мі рече, не бою ся,
Гусаре вербуют, звербую ся.
Заспівай си дзевче, тепер ты є вольне,
Пак бы-с сой співало, не буде ті стройно! Вн.

*

Ня циган не оре, ня циган не сіє,
А він брез то хліб їст і палынку пив. Вн.

*

Што ся червеньє на високой горе,
Червене яблочко на слодкой яблони.
Червене, червене, што найчервеньіше,
Зрадило ся дзевче што найподобніше. Вн.

*

Думаў си я думаў і думати буду,
Де на другый рочок перебувац буду.
Колола ся верба з верьха до корене,
Поколь же ся гладко, шануй же ня матко. Вн.

*

Як вы хлопці танцюєте, кед палюнку не пьете?
Напийте ся палюнечкы та танцюйте полегоцькы. Вн.

*

Танцюйте паробци н я буду з вами,
Няй вам не росне травка под ножкамы. Вн.

*

Ци ты будеш моя мила, ци буде братова,
Ци ты будеш в мойім роды шоўгорыня моя? Вн.

*

Гора, гора горувата, моя мила волювата,
Хоц бы была о три воля, все то буде мила моя! Вн.

*

Ни ми Боже вечур, ни ми Боже рано,
На мойім серденьку веселости мало.
Мало ей мало, іши менше буде,
Як мойі мамонькы на світы не буде.
Субота, недыля бодай прилетыла,
А чей бы-м сі Боже з мамоў посидыла. Вн.

*

А гнеска недыля, заран понедыльок,
Сыяла пшеничьку, посьходиў барвінок. Вн.

*

Поннже селичка біла гус ночує,
Юж ся розыйдеме, мов серце чує. Вн.

*

Напий же ся, напий, кед маш турак*) дакый,
Як не маш турака, напий ся с потока. Вн.

*

Дала бы я дала штырі волы рейкы,
Кобы ся вернули лыта молодецкы.

*) турак = пів гроша, slovac. turák. I. B.

Іши бы я дала штырі волю барны,
Жебы ся вернули лыта стародавны. Вн.

*

Стяли хлопцы бучька, хпаў ім до поточька,
Юж ся приставила до милой лавочька. Вн.

*

А Боже, мій Боже, што я мам робити,
Не хоче мі баран з вівцями ходити.
Ці яго продати, ці перечиряти,
Ці го качмарьови за палынку дати? Вн.

*

Горонька горує, дівчатко банує,
Горонька не горуй, дзевчатко (дівчатко) не бануй! Вн.

*

Бануй дзевча, бануй, маш чого бановац,
Мало есь Янічка, не знало-с шановац. Вн.

*

Паробци ся женят, бо ся войны боят,
А я ся не бою, дом ся на ню строю! Вн.

*

Калина-малина, ружа поплытана —
Повідают люде же я ружована.
Ни-м не ружована, ни-м не мальована,
Лем в своей мамочки добрі вихована. Вн.

*

Сыпана дражічка до самого Ведня,
Як я за нбоў піду, не верну ся нігда. Вн.

*

Пішоў мій миленький, юж мі ся не верне,
Хто-ж мі на недзілю рукавці застегне! Вн.

*

Пішоў юж воячбок а хусточька плавле,
А його миленька за ним ручькы ламле. Вн.

*

Чкода, Боже, чкода мого парібшннн,
Взяў ем си женічку с підлого насіння.
Чкода, Боже, чкода моей молодости,
Взяў ем сой женічку скоро яко гости. Вм.

*

Дале хлопцы, дале, бо ся жито валит,
Юж ся повалило, будеме го жали. Вн.

*

Боже, Боже, як то зле, як полюбит, не возне —
Я полюбвиў, тай ем взяў, тай мя Пан Біг пожегнаў. Вн.

*

Брало дзевча, брало лен, одну бразду цалый ден;
Як дібрало до краю: ці ня возмеш шугаю?
Як же я тя мам взяц, кед ты лен не годна брац? Вн.

*

С широкого поля матка дзевче волат:
Под дзевчатко домів, бо тя ручки болят.
Не болят ня ручькы роботу роблячи,
Лем ня болят очка за мным смотрачи. Вн.

*

За што бы мня Пан Біг скараў,
Же я девят дывок скламаў,
ПШтырі рускы, пят кальвінок —
Чкода Боже девят дывок! Вн.

*

Скараў ёс ня Боже, скараў ёс ня за што?
Тіўко рочькы ждати, піти за ледашто.
Ледашто, ледашто, цыле ледачина,
На што лем попатрит свойіма очима. Вн.

*

Головонько моя, як ня поболюеш,
Не повідж нікому, за ким ты бануеш.
Головонько моя не боль же ня teraz,
Наболыда-с ня ся за маленьку нераз. Вн.

*

Тяжко серцю мому, сама не знам чому,
Знала бы я што му, нйт повісти кому.
Знала бы я знала співаночькы зрана,
Теперь к вечерови то-м позабывала.
Як я си заспівам з раненька по росы,
Познат мя миленькый, познат по голосы. Вн.

*

(Весыльна; як выют вінцы, співають)
Зыйд Господи з неба, бо нам тя завше треба,
Вінойкы зачінати, честічкоў докладати.
Призрий ся пані матко, ці ся вие вінок гладко
Гладко мамойко гладко, яко червене ябло,
Треба піти до церковцы, порушати короновцы
Богом давно не рушаны, в Воли дывки затриманы.
Юж мы дорогу зробили, ці буде нам заплачено,
Треба згорівочкы дати, свашкы почастувати. Вн.

(сироты співають)

Знати Боже знати, же не збират Гайнцу маги,
Збирают йі чужды люде, отец мати юж не буде.

*

На віночку граночкы, як на небі зьвіздочкы
 Прийд татценько, привитай свою дівочку,
 Привитай дукатами, жебы ся добрі мала,
 Жебы вам дякувала.

Грайте гуселичкы різко,
 Кланий ся Ганцю низко,
 Як вітцу, так мамонці
 І своїй сусідоньці.
 Кланий ся, кланий,
 Благословенства глядай,
 Од вітця і мамонькы,

Од близькой сусідонькы.
 Родинонька так мовит:
 Няй Бог благословит —
 Сусідонька так мовит:
 Няй Бог благословит.
 Подьме же до церковці
 Порувати короновці.

(Як прийде молодец по вінец, сп.)

Не буде тому кінця, пок не дістанеме вінця.

Вінонька зеленого на кріля молодого

(потом пришивають вінец молодому на капелюх, як іде до шлюбу).

До стільця родина, до семого покольня,

Треба стільця широкого,

Ваньо роду великого,

Не так великого, як чесні уцтвого.

(Як покладають молодих спати)

Слати дружбоньку, слати

Пані млода хоче спати,

Прикладат головоньку

На свекрину постылоньку.

*

(Як ідуть на воду вмивати ся).

К гати дружбоньку, к гати,

Треба личенько вмивати,

Несе невіста воду

На добру полагоду.

Добра полагонька буде,

Як невіста добра буде.

(Пані млода набере води в коновцю і кропит хыжу, стайні,
 стодолу, ціле обійстя (під вечур); — рано зас ся схожають).

Пришла невіста с поля

Стала собі конец стола

Зачала собі думати,

Як родину дарувати,

Треба дары дарувати,

З рожиною ся розпознати.

(Як молодича іде від вітця).

Иди Ганцю, іди, лем ся не озерай

Вітцу, мамуноньці жалю не додавай.

Верни же ся Ганцю бо-с забыла кльічі,

Горци на полици в яренькі пшеници.

Посмот Ганцю, посмот на тоты горничкы,

Кады сь пасала татовы воличкы.

Посмот Ганцю, посмот на тоты долины,
 Кады вєь збирала мамоньці малины.
 Подме же мы подме, бо в нас лыпши крайі,
 В нас бобы, горохы, там горы потоки.
 В вас бучкы, яличкы, в нас житця, пшеничкы.
 (як ідут по молодицу)

Підеме в чужы крайі, не знаме обычайі,
 Схотят нас там бити, треба ся хоронити.
 Панове-сватове пусте нас брез село,
 Пусте нас брез село, підеме весело.
 Чкоду не зробиме, села не спалиме. Вн.

*   *

Росчаў ся я сьвяты Миколай жени,ти,
 Пішоў він ся, пішоў до Бога зволити.
 Пανε Боже сьвяты, хто-ж мі піде сватом?
 Підут тобі сваты то мої вєь сьвяты,
 Архаїл (= архангел) Михаїл як мельчиком звине,
 Як мільчиком звине, цілий сьвіт освине.
 Як ся будеш одтыль дале выберати,
 Буде вам ся буде древечко кланяти,
 Дерево, коріня і всяке створіня. Вн.

*

Я сова крайова вєсьїля справляла,
 Зозуленька сестра раду давала,
 Я гусочька шара до пеца саджала.
 Я гусачьок сычит по еден хлїб смычит.
 Взяў воўк козу стрелїу нбоў у пняк
 Аж з ней вылетїу сукняк.
 Гоя коза гоя, уж вєь теперь моя! *) Вн.

*

Жалї мої, жалї яксте ня зуяли,
 Як тота росиця по зеленї травї.
 Як тоту росицю нїт хто увалити,
 Так мому серденьу нїт хто розгварити. Вн.

*

Я на горе біла ружа,	Мамцю моя, вкуп мі коня,
Не гра тобі дївча мужа,	Нїй не сїджу дармо дома,
Я ни мужа ниякого,	Бо я піду на зальботы,
Быс ходила як лєля. Вн.	Шукац дзєвче до роботы. Вн.

*) Порівнай: Знадобн для пізнаня угорскоруск. говорів. II. стор. 205.

Прийшоў мі новы́й рік і нова неды́ля,
 Сяду за столі́чок : плат мі газдын моя !
 Платила-с мі без рок горкыма слова́ми,
 Тепе́рь же мі запла́т красны́ма гроша́ми. Лип.

*

Мі ся воды́ хоче, аж мі душа́ пи́щит,
 Ід же мі миленька на воду до лы́щин !
 А як мі не пі́деш на воду до лы́щин —
 Так ті да́м по пы́ску, лем очы́ выт́ріщи́ш. Лип.

*

Служы́лам тры ро́кы на каба́т шыро́кый,
 Іщи́ бы служы́ти, жебы́ го вы́шити. Лип.

*

Чо́го ды́вча пла́чеш, чо́го ле́менту́еш,
 За сво́йім віно́ньком ? — не ско́ро бану́еш ! Лип.

*

А ро́чку мій ро́чку, які́й ес мі длу́гый, (= доў́гый)
 Ю́ж мі ся так ви́дит, же мі наста́ў дру́гый.
 А ро́чку мій, ро́чку, які́й ес мі це́жкый, (= тя́жкый)
 Ю́ж мі ся так ви́дит, же мі наста́ў ше́стый. Лип.

*

Чыйі́ то коні́чыкы ? по́повы, по́повы,
 А на ных че́ркают зо́лоты підко́вы.
 Чыйі́ то коні́чыкы ? мо́і сут, мо́і сут,
 Што́ ня до ві́йнічы́кы по́несут, по́несут. Лип.

*

Не пі́ду за вді́вця, хо́ц мат су́сы́к ві́вса,
 Пі́ду за па́робка, хо́ц не ма́е сно́пка.
 Не пі́ду за вді́вця, бо сывы́й як ві́вця,
 Смо́трит як бе́стыя, гя́ддат на ня кы́я. Лип.

*

Спо́добала мі ся на ды́вчатку́ сту́жка,
 Да́й мі ё́й ды́вчатко́ коло́ капе́люшка.
 Ды́вчаточко́ моё́, як мі ся по́дабаш,
 Чо́рны о́чка ма́еш, по ма́ленькы́ га́даш. Лип.

*

По́ниже Ты́льовы́ кві́точок ру́жовый,
 Вы́рви го ды́вчатко́, да́й го шу́гайови.
 Нач бы́ я го рва́ла, кві́точок псо́вала,
 Нач бы́ я го, нач бы́ шу́гайови́ да́ла. Лип.

*

Пі́скай па́шку, пі́скай, за ру́чку́ не сты́скай,
 Бо ру́чка́ мо́лода, сты́скаты́ ё́й чко́да. Лип.

*

На поповій лазі, на дяковій луці,
 Тіуко ми парады: перстеник на руці.
 Тады мі дражичька, тады мі гостинец,
 Тады сі поточиў мій зелений вінец. Лип.

*

А што то за пташок, што пискат на сливці?
 Што то за паробок, што ся кланят дівці? Лип.

*

Липовец, Липовец завали-поточе,
 Юж мі ся по тобі ходити не хоче.
 Липовец не село, бо в ным не весело,
 Черемха селичько, бо в ным веселичько! Лип.

*

Жебы я то знала, же піду за пана,
 Тобы-м не ходила з граблями до сяна (= сына),
 З граблями до сяна, з вилами до гною,
 Лем бым си ходила с кухні до покою! Лип.

*

Стара баба была, розуму не мала,
 Два їрейцары дала, жебы таньцувала. Лип.

*

Пискай пташку,искай, до долины спаднеш,
 Давно ты гультаю на мій вінок прагнеш. Лип.

*

Стратила-м си красу про тебе пайташу,
 І вінок зелений про розум шалений.
 Стратила-м си красу і дівочку збрую,
 Про тебе югасе, зробила-м ти волю. Лип.

*

Роскошонькы мої, як-сте ня минули,
 Як тоты квіточкы, што на ярь квітнули. Лип.

*

Хоц я си худобна, худобного дому,
 Так мі сонце сьвітит, як і багатому. Лип.

*

Не поздравляй ты ня з горы до долины,
 Бо я поздравлена од своєї родины.
 Не поздравляй ты ня з горы до потічка,
 Бо я поздравлена од свого братічка. Лип.

*

Братя мої, братя, родину кохана,
 Вы ся веселите а я оплакана.
 Вы ся веселите каждую неділеньку,
 А я оплакана каждую годиноньку. Лип.

*

Червене яблочко, што найчервенійше,
Возму си дівчатко, што найпараднійше. Лип.

*

Такий мій миленький межи парібками,
Як червена ружа межи фіяўками. Лип.

*

Ходила-м по полю, збирала-м тополю,
Што ми по тополи, кед ня главка болит.
Як я си подумам о свойі роскоши,
Падают мі сызы, як травка од косы. Лип.

*

Не ходиў я за 'нбоў, сама пришла за мноў,
Як блудна овечка за зеленоў травоў. Лип.

*

Пришла-м до касарні як ружа червена,
Вышла-м іс касарні як травка желена. Лип.

*

Сыпана дражечька, хлопцы машеруют,
Дівчата за ними ручькы заламуют.
Вояци, вояци мальованы дзеци (дыти),
Добрі мое серце за вами не злетит. Лип.

*

Хоцбы я робила и ручькы зрабила,
Моя роботочька ни кому не мила.
Хоц бы я робила, але не престола,
Ныт мойі мамічкы, жебы мі признала.
Повідают люде, же я роскошую,
А я своіх ручок з работы не чую.
Хоц бы я робила як гво дни, так в ночи,
А моя братова все завірят очи. Лип.

*

Як ем ся оддала, взяла-м хыжу месті,
Свекра мі повіла: треба йісти нести.
Я ей ся звідала, де плугове орют,
Она мі повіла, ний тя колькы колют!
А я молоденька знала-м одповісти:
Ний же тебе колют, як сой сядеш йісти! Лип.

*

Засьпівай пташеньку в зеленім верьшеньку!
Дост ем ся насьпіваў, кой ся лыс розвиваў! Лип.

*

Някого мі не жаль, лем мойі мамічкы,
Же я йі не подам на старіст водичкы. Лип.

*

Татарка не овес, паробок не вдовец,
Покритка*) зелена, фрайрка не жена. Лип.

*

Парадный ты Янчік, парадну душу маш,
Ани жичкы кырви справедливой не маш. Лип.

*

Долина, долина, на долині берце,
Болит мене, болит за мамонькоў серце. Лип.

*

Сивый кониченьку не даш мі ся лапац,
Чехай параннику будеш за мноў плакац! Лип.

*

Повідж мі дывчатко, повідж мі на разбі,
Най мої коникы не стоят на дразбі.
Бо мої коникы жадны не сироты,
Жебы мі лыгали по під людскы плоты. Лип.

*

Така я си така дывка вихована,
Якбы мі мамічка самый мюд давала.
Не за то я шумна, же м ся малювала,
Лем же ня мамічка шумно виховала. Лип.

*

Гарда я сой гарда, на му душу гарда,
Юж мі не докаже в тім Липівци жадна. Лип.

*

Там долов, там долов зац отаву косит,
Лышка пограбуе, комар купы кладе,
Мушка потоптуе.
Комарови дві річи: рад бы ся женити,
Паук пера закладат, хоче му дружбити. Лип.

*

Ходит Голик по за столик,
Набиват підстолет (пістолет),
Хоче Илька застрілити,
Илька не в дома.
Илько пішоў орати,

Каська пішла поганяти,
Каська му ся пошпотила
На дыравім мосці, (= мості)
Породила триста дывок
А пятнадцет хлопців. Лип.

*

Єден Чирня, другый Барня,
Третій Петрушенько,
Не люб же ты стару бабу,
Бо ты Янушенько.

Як же мі ей не любити,
Така шумна, ладна,
Сукня на ньі, як на паньі,
Хустечка едwabна.

*) покpитка = magy. bokréta Strauss; Blumenstraus; Bouquet. I. B.

Хустечка едвабна,
 Чіпчик запористий,
 Почекай ня драга душо,
 Напишу ти листы.
 Написала бым ти листик,

Але нема о чім,
 Карімаря мі не стало
 Церко мі ся поламало,
 Свічка мі загасла. Лип.

*

(Весільны. Як вінці вют, сьпівають :)
 Дай Боже в шесливу годину вінонькы зачинати,
 Шестычко-шестя докладати.

В неділеньку раненько
 Купало ся соненько,
 Вышмарило барвіночок
 Молодици на віночок.
 Давай мамонько стройі,
 Ідут гудаци мойі,
 Горами идут, грают
 До молодой одсылают.
 Она до ней одослала,

Же шыа іши не зобрала.
 Сукенкы в кравця,
 Скоренькы в шевця,
 Головонька не чесана,
 Я ся іши не зобрала!
 Дай шыи вінку добрі вити,
 Же бы х тобі походити,
 Г неділеньку цылу днинку
 Х понедільок на годинку.

(Як ся выбирают до шлюбу. Молодець іде з гудакми; по молоду
 ідут три свашки, везут два короваї і идучи за путём співають :)

Наш любый короваю,
 Точ нам ся коло гаю,
 Коло гаю, коло воды

Аж до нашой пані млодой.
 Наш короваї фільований,
 Наш пан млодый мальований.

(як до стола сьідают:)

Теперь панове сватове
 Сходжайте ся до стола,
 До стола біленького,
 До нашого молодого
 Панове сватове.

Обіцяли ся нам грати,
 В суботоньку зачати,
 В середоньку перестати!

*

О дороженьці чуйте;
 Остро коничькы куйте!
 Панове сватове!

Наш короваю золотенький,
 Будь же ты нам веселенький.
 Наш любый короваю
 Точ ся нам коло гаю,
 Підеме до церковці
 Порувати короновці (колотов-
 [цы),

І нашому гудачкови
 Хоц по єднім шустачкови,

Бо юж давно не рушаны,
 Наши дівкы затриманы.

(як идут с церкви).

Теперь сме выиграли,
 Босме шлюбу дістали,

Шлюбу зуповного,
 Од отця духовного.

*

Жебы мамонька знала,
Як ей дівка присягала,

Три разы пред образы
Пред ш்வатоу Пречістоу.

*

Частуй мамонько зятя,
Не частуй го ледом,
Лем солодкым медом.

(як обід выправляють).

Час нам дати обідати
Курочьку печену,
Гусочьку варену,

Як на нїм, так на пятім,
Нашим молодятім.

(Зас як ся выбирают з молодицев, сьпівають:)

Зелена папортинка,
Де ж ти Айнцо загортинка?

А ты мамцю не фыкай,
Лем ладоньку напыхай!

*

Х коморі за дверками,
Тримат мамця на вішалі.
Вшиты пташкы
Попід дашкы,
Лем там еден шебоче,
Што одтале піти хоче.

Посмот Айнцо, посмот
На середный облак,
Як за тобоу плаче
Твій отец неборак.
Покрон нас мамцю водоу,
Най идеме с полагадоу.
Буде полагода, буде,
Кед Айнца добра буде.

*

Бер шьа Айнцо з нами
На яворовы сани,
Бо юж сани наvernены,
Кониченька запряжены.
Ты татцю не плацйай,
Но выводжай рогачи (= волю),
Кониченька крайны,
Што вызырают зо стайны.

Наша Айнца золотенька,
Прид же до нас г недыленьку.
Мы тя красны погостиме
И назад выправиме.

(як ідут гет з обору).

Зіставайте нам здоровенькы,
Як великы, так маленькы!

(молода кланят ся до трьох раз родичам і поблизкым сусьїдїм
і до матери гварит:)

Мамо поблагословте ня і одпустте мі раз і другый і третій!

*

*

*

(При покладаню молодят сьпівають:)

Иди дружбо по солому
Постелити молодому.
Слати дружбонько, слати
Хоче ся Айнци спати,

Кладе головоньку
На свекрину постыленьку —
Не добре на ны спати,
Треба иншой глядати.

(як пов'язують).

Юж сьвічка догоріла,	А вінець мерзвінец,
Юж Айнца додівчила.	А хусточка мати,
Чесна Айнца была,	Треба їй шанувати,
Чесно вінок доносила.	Три раз в тыжден прати,
Тримала она го	В неділю пов'язати!
В скринці і в прискринці.	Де ся Айнци кіс(т)ка дыла?
Не могла го втримати,	Ці в лїс полетыла?
Мусыла го людом дати.	Ці ся в хомевку звила?

(Пак потім до води идут є поду, де было пов'язуваня, на воду мыти ся; зас сьпівують):

До гати Гайнцо, до гати,	Жебы было біле
Біле личько умывати,	А мужови миле!

А як идут назад д хыжи сьпівують:

Иди Гайнцо до стайниці	Де кропка воды хпаде,
Покропити коровиці,	Там пара волів стане.

Як войде молодиця до хыж та си стане на стіл, на котрім плахта постелена (на голый не стає, бо гріх) и кропит водою по хыжи, жебы было шестя. Одберут коновцу од ней гет а она си сяде за стіл і пак тогды им дають обід по тім пов'язаню.

Принесе ба лєц (більший як коровай) до дому молодого молодиця в скрини і пак го внесе вечур при сьвітлі (по пов'язинах вечур). Та пак го тогды староста крає и сьпівують свашкы:

Край староста балец,
 Лем ся не гріж в палец.
 Зыд соненько за горы,
 Идий невіст по дары,
 Жебы-с знала, котры брати,
 З родиноу ся розпознати (з мужовоу родиноу). Лип.
 (Весільны; як ся розыднят сьпівують):
 Зыйди Господи з неба,
 Бо нам тя завсе треба,
 Прид нам вінці переблагословити
 Шестычком, здоровічком,
 Ванейком чоловічком.
 (Молодици співають, кед не мат отця).
 В понеділок раненько,
 Як сходило соненько,
 Ходит Ганця фыкаючи,
 Свого татця глядаючи.

А ей таценько (= татценько) по під небеса ходит
 Твердо ся Богу молит:
 А Боже, Божейку
 Спуст на ня чорну земличейку,
 Бо як ня не спустиш,
 То я тобі ся скраду,
 З дрібным дожджичком хпаду —
 Няй я буду видіти,
 Кады підут ми дыти! Кв.

*

Прид же до нас пані матко,
 Ци ся вие вінец гладко.
 Гладко дівонько, гладко,
 Як червененьке ябко.
 Таки на ным листочки,
 Як на небі зьвиздочки.

Прид пані матко до нас,
 Одкуп си вінец од нас,
 Бо як сой го не одкупиш,
 То мы го пропиєме
 За винце, за згорівку —
 Чим сой прибереш дівку? Кв.

(як вінец привязуют на голову сп.)

Треба косу рострепати,
 Треба вінец привязати.
 Камяна ягодонько,
 Камяне серце маєш,
 Чом слезонькы не роняєш?

А хоцбы-м камінне мала
 Тобы-м слезонькы роняла:
 Треба од дівочьок одставати,
 А к невістам привикати.

(як іде молода брез поріг до шлюбу).

З Богом Ганусю, з Богом,
 Іс татцьовым словом,
 Бо так татцьо говорит:

Най тя Бог благословит,
 Як едно, так другое,
 Обовченько двоє.

(як з церкви ідуть, співають свашки):

Тепер сме wygrали,
 Босмы шлюбу дітали.

Шлюбоньку зуповного,
 Од ксенженька духовного.

(Мати бере кожух кострубами (Zotten) до горы, загортає голову
 і виходит, їй співають):

Выйд мамонько космата,
 Почестуй же си зятя,

Не честуй же го ледом
 Лем солодонькым медом.

(свідають за стіл і гостят ся).

(Обертака танцюють і співають):

Заграй мі гудачьку
 На тонку струночьку,
 Няй си вытанцюю
 Красну невісточьку.

Под ле танцювати
 Хоц яка дівочька,
 Покиль мі надійде
 Молода жіночька!

*

Шумний я паробок,
Шумного коня мам,
Іди сой шумнієшу
Женочьку поглядам.

*

Грали мі гудаци
Вчера до піюночи,
Забили Янічка,
Што маў чорны очі.

*

Конику мій сивый
Будь же мі щесливый,
Як піду до войны,
Жебы ня не вбили.

*

Не буду ся жениў,
Бо-м іши молодый,

Пішоў ем до лыса вчера рано,

Попатриў на дзевче, зломіў ярмо.

А ты дзевче шварне не позерай на мя,

Бо юж дармо, бо юж дармо.

*

Лучька моя, лучька,
Сама команицька,
Хто-ж ей буде косиў,
Кой нёма Янічка?

Выйду я си зрана,
Покошу си сама,
Што-ж я мам робити,
Кой я не мам Яна!

(Весільна; на другый ден вечер выбирают ся з молодежиў до молодого; сьпівають):

Повыбивай Ганцю клинці,
Кады-сь вішала вінці,
Бо юж ти ту не бывати,
Лем ся одтыль выбирати.
Ты мамонько не фыкай,
Лем ладоньку напыхай,
А ты татцю не плачай,

Лем выводжай рогачи.
Выйд Ганцю зза столойка,
Вбер нашу ментойку,
Бер си за руку Ванейка,
Бо підеме в дорожейку
До Ваньового будынку.

*

(на дворі сьпівають дівчата і молодниці):

Верни ся Ганцю до нас,
Бо-сь забыла ключи в нас!
Взяла я ключи, взяла,

Пшениченьку розсыїла,
По горі, по убочи,
Іваньови перед очі.

(Як прийдуть до хиж, сьпівають перед хыжоу).

Выйд мамонько космата,	Штырі волонькы гонит,
Іде невіста богата,	І кониченька в сьідлы,
Штырі коровы жене,	І сама іде в сріблы.

(Як юж в хыжи, сьпівають):

Роспыхай свату, хату,	І нову коміроньку
Роспыхай же и сыни,	На молоду невістоньку.
Жебы си сватове сьли,	(Потім гостят ся і танцюют).

(Як ведуть на під і покладають).

Слати дружбоньку, слати,	На білу постылоньку!
Хоче Гануся спати,	Положите же ім ярмо,
Прикладат головоньку	Жебы не спали дармо!

(Як повязують на третій ден).

Дуй вітре дорогою,	Плаче Гануся, плаче,
Ростреп кісойку мою	Але нема чого,
Бо юж вінок однимає,	Бо она дістала
А хусточку юж складає!	Газду молодого.

(Як ся ідуть мыти на ріку).

Де ся Гануся мыла,
Там свята Пречиста была!

(Потім як набере молодиця в коновку воду, сьпівають):

Бере Гануся воду	Покропити коровиці,
На добру полагоду.	Покропити коровиці,
Буде поагода, буде	Кед есь их ту не нагнала,
Кед Гануся добра буде.	Даст ти Пан Біг будеш мала! Кв.
Ид же Ганцю до стайниці	

*

*

Іду горі селом, не виджу никого,
Добрі не загину з жалю великого.
Іду горі селом, не виджу никого,
Лем тоту миленьку, што їй ненавиджу. Кв.

*

Жалі мойі, жалі якесте ня з'яли,
Як студена роса на зелені траві.
Вітронько одує, росицу увалит,
Мої тяжкы жалі ниhto не розгварит. Кв.

*

Жаль мі тя миленька і жаль мі тя буде,
Же ми ся любили, а не знали люде.
Жаль мі тя миленька, жаль мі тя окрутні,
Добрі мі за тобоу серденько не пукне. Кв.

*

Таке моє серце, як зварячий камінь,
Буде весільничко, буде — не буду я на ным.
Буде мі ся буде, братенько женити,
Дай же му Боженьку дівча выпросити. Кв.

*

Моя родинонька барз ся добрі має,
А я небожатко, як мі пан Біг дає! Кв.

*

Чорна земличенько, чорніша од мене,
Взялась мі татценька, возь же си і мене!
Я ти го не взяла, взяў сой пан Біг душу,
А я грішне тыло приймовати мушу. Кв.

*

Заграй же мі, заграй, заграй же мі ладні,
Бо як ти заспівам, аж ти шапка спадне!
Заграй ми музика, дам ті мірку жита,
А як я ті не дам, то ти дасть кобіта! Кв.

*

Коломыя, Коломыя, Коломыя люде,
Хто ся злучит по милости, тому гаразд буде.
Коломыя, Коломыя і Коломыйочка,
Яка была мати сука така і дівочка.
Коломыя, Коломыя, Коломыя місто,
Котра дівка не робітна, то мягка як тысто. Кв.

*

Буд миленька здорова, не буду тя будзиц,
Ани свои ножкы на даремно трудзиц.
Мила моя, мила, велика циґанка,
Казала-сь ми прийти, сама-сь дверка замкла. Кв.

*

А мужу мій мужу, я ти добра буду,
Пуст ня, де я схочу, любити тя буду. Кв.

*

Теперь сой заспівам, зак єм молодейка,
Зак ня не забавит дѣтина малейка.
Теперь сой заспівам, теперь мі до того,
Не мам на голові смутку великого.
Ани великого, ани ниякого,
Теперь си заспівам, теперь ми до того. Кв.

*

Як єм была молоденька, любили ня хлопці,
А теперь мі коло хыжи лытают воробці. Кв.

*

Як я си напню за свій власний грейцар,
Нихто ми не зопре, хоцбы іваўту йойчаў! Кв.

*

Ішоў ем горі селом, зайшоў ем до Яцка,
Даў ми Яцко кыселицы, а Яцкова пляцка! Кв.

*

Боже мій любенький, якый я маленький,
Кобы дожджик пришоў, а чей бы-м пыдыйшоў! Кв.

*

Іде дожджик, іде, юж е на чертежи*),
Мій зелений вінок долом водоў бежит.
А вінку мій вінку, зелений барвінку,
Як ты ми ся вывиў на прудку годинку! Ко.

*

Зозуль, зозуль, де ты была

Зозульками сивенькыма.

Жесь си ножки заросила?

Жебы-м мала што кукати,

Ходила ем за иншими

Як ся сады будут розвивати. Кв.

*

Зозуленько сива, де будеш кукала?
Кой есь си на бучьку вершечок зламала!
Буду я кукала на зелені сосны,
Покаль ми на бучьку вершенько вырасне. Кв.

*

Калиноньку лаю, калинонька гне ся,
Чюджы жінкы люблю, своей не хочё ся.
Я чюджу жіноьку полюбо в пятнойку,
А свою облуду в недылю не буду. Кв.

*

Напыў бы-м ся воды, рыбки по ны ходят;
Любвиў бы-м дывчатко, невіста ня зводит. Кв.

*

А на горі на Томборі камін муку меле —
Пытаў ня ся козаченько, ци любиш ты мене? Кв.

*

Ей по горі по долины студен вітер віе,
Вшиткы куркы выздыхали, лем когутик піе.
Запряжу я когутика і чубату курку,
Та пойіду в инши крайі по богату цурку.
А совята небожата по підлозі цуп-цуп,
А совиска небожиска очисками: луп-луп!

*) чертыж = ліс вичертый (облупесают пні дерев долом з кори т. е. обчирают, а потом як дерева усохнут, то їх стинают і корчуют).

Ботай же ты воронойко с таким пышным танцем,
Та як же я піду домів с поламаним пальцом? Кв.

*

Юж ем ся зарікаў, іщи ся заречу,
Же до ты дівчатко словечка не речу.
Юж ем ся зарікаў згорівоньку пити,
Іщи ся заречу дівчата любити. Кв.

*

Згорівоньку пиў бы-м, дуганец куриў бы-м,
І шварне дівчатко вера (правда) полюбив бы-м. Кв.

*

А на горі вишня, правда не черешня,
Любив сь ня Янчік, чом же не береш ня?
Як же ты мам взяти, кой не каже мати! Кв.

*

Казала ми мати орішенькы рвати,
Высока лыщина, не годна-м дістати. Кв.

*

Кед ня Янчік любиш, не повідж нікому,
Бо люде рознесут, як вітер солому. Кв.

*

Колыш же ся колыш, колысочько сама,
А я піду тады, кады буду знала.
Піду я си піду горі долинами,
Найду я си найду голуз з малинами.
Буду я си буду малинонькы йісти,
А чей же не зыйду Пану Богу з мысли.
Піду я си піду, кады мя не знають,
А чей мене, а чей дівкоў привитають. Кв.

*

Як я одтыль піду, комуся жаль буде,
Одпровадив бы ня, не вільно му буде. Кв.

*

Одпровадив бы-м ты дівчатко до дому,
Кобы-с было мое, але не дакому. Кв.

*

Пішоў мій миленький дес на полюваня,
Нашоў сой дівчатко як намальованя,
Пішоў мій миленький юж мі ся не верне,
Хто-ж мі в недыленьку рукавці застегне? Кв.

*

Іла бы я сливки з зеленого саду,
Але од парібка, не од тебе дзяду! Кв.

*

А жебы я мала кавальїра пана,
Не ходила бы я до сына з граблями,
З граблями до сына, з вилами до гною,
Лем бы си сидыла, як пані х покою. Кв.

*

Засьпівала бы-м си, але не знам яку,
Под же ня нахчнїти ты кролицький дяку! Кв.

*

Сьпівай дівчатко, бо ти ся належит,
Бо твое дитятко х колысочьцї лежить.
Сьпівай си дівчатко, засьпівай на поли,
Дома не засьпіваш, бо не маєш коли.
Хоц бы-с мала коли, та ти ся не хоче,
Бо твое серденько семи раз заплаче! Кв.

*

Я си невісточька змеджи сто выбрана,
Цылу ночьку-м пила, але ем не пiana. Кв.

*

(На „Собітку“ дівчата сьпівують):

На росточї, на потоцї	Смерецького красний Ваньо,
Два голубы воду пият,	Треба тото враз злучити
Почале сой гуторити,	И на Бога поручити.
Кого мають враз злучити.	И на Бога и на люди,
Єст там Ганця, красна дівка,	Жебы Ваньо Ганцю любиў.
(другїй дывцї сьпівують зас, Марысї і т. д. — потїм через оген скачут и так си розїйдут домів спати, як згасне оген). Кв.	

(Весільна; присташевы сьпівують):

Докола Ваньо, докола,	Юж ся одтыль выберати.
Бо підеме по сокола,	З Богом Ваненьку, з Богом
По сокола біленького,	Іс татценьковим словом,
Попід кріля молодого.	Бо ти так мама гварит:
Зберай ся Васю з дому,	Няй тя Бог благословит,
Сыдай з нами до столу,	Як єдно, так другое,
Бо юж ту ти не бывати,	Обовченько двое!
(Як ся пристах выберат до жінкы, то го благословит рідный отец и мати, а як нема, то благословит брат; сьпів.):	
Долом селом ідеме,	Будь же нам веселенький,
Бочку меду веземе	Бо підеме в чюджи крайи,
Хто бы хотыў скоштувати,	Сут там инши обычайи.
Треба бочьку розбивати.	Може нас там схотят бити,
Наш крілю молодейкий	Треба нам ся хоронити. Кв.

*

*

*

Так я одтыль піду, як бы-м ту не была,
 Буде мі тяжкый жаль, же-м ся наробила.
 А тяжко мі тяжко на серденько мойім,
 Повідж мі миленькый ці так і на твойім?
 Тяжко серцу мому, сама не знам што му,
 Знала бы я што му, нїт повісти кому. Кв.

*

А там г лїсї на орісї сидїла кокошка,
 А я таке дївча люблю, што дзюbate трошка. Кв.

*

Не вір парїбови, хоц бы ся як божиў,
 Хоц бы перед тобоў на-криж пальці зложиў.
 Не вір парїбови, жебы найлїпшому,
 Він тя выпрїбує і повіст другому. Кв.

*

Дївчатко лелїя, де-с дїла фраїря?
 Сховала-м під меджу, нїгда го не виджу. Кв.

*

А вівцї по гірцї, козы по долинцї,
 Премилений югас дома при фраїрцї. Кв.

*

Напиў ем ся воды з мурованой студнї,
 Так я одтыль піду, лем земличка здуднит. Кв.

*

Горами, горами! тяжко мі за вами,
 Не так мі за вами, як за фраїрками! Кв.

*

Як тяжко гмерати, кого нич не болят,
 Так тяжко любити, на кого нїт волї! Кв.

*

Як я одтыль піду, закачам колечко,
 Зїставай здорова моя фраїречко! Кв.

*

Дубрава, дубрава, зелена дубрава,
 Зрадиў ем дївчатко, ведут ня до права!
 А хоц бы ня вели до самого Відня,
 Я її не заплачу за її вінец нїгда. Кв.

*

Юже-м зрадиў штырі, їщи ня не били,
 А як зраджу пята, дістану заплату. Кв.

*

Женю я ся, женю на цїлу осеню,
 Нихто ми не гвидит мою младу жену. Кв.

*

Хлопец я си хлопец, такий як мій отец,
 Бо над мого отця не було ту хлопця.
 Хлопец я си хлопец, маленький хлопчина,
 Сподобала мі ся в Кролику дівчинна.
 Я си хлопец швидкий, не бою ся битки,
 Де ся хлопці биют, я ся за неї крыю! Кв.

*

Повідж ми дівчатко, повідж ми на разі,
 Няй мої коники не стоять на дразі.
 Бо в мене коники барз дуже коштуют,
 Ани одну ночьку дома не ночуют. Кв.

*

Повідж дівча, повідж правду,
 Де я тебе гнескы найду,
 Ци на лавці, ци під лавкоў,
 Ци з миленькым на заглавку? Кв.

*

Добра палынечка у нашого жида,
 Прийде їй платити, то велика біда. Кв.

*

Скажи дзюбо, моя любо, ци любиш ты мене?
 Бо я иду до матонькы просити о тебе.
 А не люблю, а не люблю, бо мам чоловіка,
 Як бы він ся тото дізнаў, збавиў бы мя віка! Кв.

*

А дівчино-дівчинонько, який тобі дідко,
 Же на твоїй головоньці волосята рідко. Кв.

*

Ой теперь ми теперь, теперь теперенькы,
 Теперь ми любити хлопці молоденькы.
 Теперь си заспівам, теперь ми сьвіт грає,
 Малого не маю, їззда мя не лає.
 А маю я маю їззду молодого,
 Ани ми не треба шляхтича жадного. Кв.

*

Я си хлопец удямський, мам калапик мадярський,
 За калапом три пірка, што мі дала фраїрка. Кв.

*

Як єм ишоў од миленькой з вечера,
 Шиткы на мя псы брехали з валала.
 А юж моя фраїречка твердо спит,
 Юж ня зідят в тім валалі тоты псы. Кв.

*

Мила моя премила, пораю ти фраїря,
 Піраю ти кого хцеш, юж ты моя не будеш —
 Пораю ти такого, як цигана чорного. Кв.

*

Мамо моя добрі знате, же вы мене за муж дате,
 Бо я дівка доходіла, не буду вам без фраїря. Кв.

*

Иду, иду, не знам кады, дує вітор на ня всяды,
 Дує, дує вшеліакый, бодай не дуў нігде такый. Кв.

*

Подуй вітре, подуй брез поле зелене,
 Поздоров Божейко милого од мене.
 А милый мій милый, мій квітонько білий,
 Нігда ми про тебе сьвітойко не милый.
 Гводни-с ми на мысли, г ночи мі на спаню,
 Не ходиш мі з мысли аж на розвидняню. Кв.

*

Сьвітиў ми місячок в половині в стайни,
 Пішоў ми миленький по вівці до Крайны.
 Пішоў мій миленький дес на полюваня,
 Лишиў ми дьятатко, як намалюваня. Кв.

*

Паробци, паробци, горька ваша слава,
 Же вам ся дівочька сама повязала.
 Хоц ся повязала, мы ся не ганьбиме,
 Бо мы ей вінойко дубельт заплатиме! Кв.

*

Ты Ганусю наша не любуй югаса,
 Бо ты ся фартушок до гóry підкасаў.
 Най ся підкасує, бо я го мыдлила,
 Г малейким містечку мыдло си-м купила. Кв.

*

Хпало мі яблочко, юж друге не хпаде,
 Не было мі добрі, ани ся не кладе;
 Хпало мі яблочко з високой яблони,
 Юж мі так не буде, як мі было глони. Кв.

*

Широкый ярочок, я го не прескочу,
 Дай же ня мамойко, за кого я хочу.
 Дала ня мамойка, за кого-м хотіла,
 Шуміла береза коло мого тїла.
 Шуміла, шуміла и не преставала,
 Бодай была я тя Янчік не зазнала! Кв.

*

(Весільны). На перед сут оплещины. (сьпівают :)

Весыля, весыля, богацке весыля,
За два дни стояло і за дві недылі.
Што-ж то за весыля, што стояло два дни,
Кобы дві недылі, тобы было ладныі. З.

*

Танцюю, танцюю, аж ня ножкы болят,
Вірю в пана Бога, же мі ся загоят. З.

*

Таньцуй же мі, таньцуй мое таньцовидло,
Могла-сь ся нахчтити, як есь пасла быдло. З.

(На другый ден виют вінцы)

Піздрый пані матко, ци ся вие вінок гладко,
Вие він ся гладко, як червене ябко.
Зыйд Господи з неба, бо нам тя завсе треба,
Вінонько зачинати, ящічком докладати. З.

*

*

Уже-м ся ожениў, кож-ем сі доказаў,
Юж ем свойі лыта до мішка завязаў. З.

*

Янічку з Будзіна с чорнымя очима,
Не любила бым тя, жебым не мусыла. З.

*

Коничкы на луцы а сам до валала,
Широкийі лучкы водичка заляла. З.

*

Янічку, Янічку, што ти по конічку,
Жебы м ся преносиў през быстру водичку. З.

*

Ганцю моя, Ганцю дай же мі румянцю,
Жебы-м ся румяниў, як піду до танцю! З.

*

Чыйі то коничкы по горах бігают?
Мого миленького — водичкы глядают. З.

*

Волю мойі штырі, на всьіх штырьох дзвінкі,
Як выйдут на валал, як парадны дывкы. З.

*

Заграй мі гудачку, не жалуй си смычка,
Я тобі заплачу, як продам конічка. З.

*

Грали ми гудаци вчера до піўночи,
Та ся не выпали мойі чорны очі. З.

*

Кочішу, кочішу, парадный кочішу,
Я*) твойі конічки на стайни поздышут. З.

*

О милый мій милый, як квітонько білий,
Який мі про тебе той сьвітонько милый. З.

*

Як си ишоў з Гамерыкы до дому,
Здыбаў я там Австрияка на коню.
Австрияку, як ся маш?
Чи там жие мій отец, моя мац?
Жебы я знаў, же мій отец і моя мац не жие
Зостаў бы я в гамерицкой краинне. З.

*

Кой ем ішоў з Гамерыкы до дому,
Не повіў ем милый Боже нікому,
Лем повіў то дывчату єдному,
Же я иду з Гамерыкы до дому.
Кой ем зас шоў з Гамерыкы на шифі,
Здыбали ня штыри рыбы великы —
Шифкапітан бере канаў, набиват,
Не бойте ся мойі дыти я при вас.
Як бы мы ся шифкапітан не бали,
Кой нам жены, дыты в краю zostали.
Котра двое, котра трое дыти ма,
Ой там плаче і нарікат із німа. З.

*

Когутеньку рябый не ходи на гряды,
Выгребеш лелію, та я тя забію! З.

*

А червена ружа х потоцї,
Почекай ня дывча на луце!
Як бы-м тя на луце чекала,
Тобы-м вельгоў шельмоў зістала! З.

*

Боже, Боже, Боже любый,	Я бы ораў, я бы сяў,
Тот ня не зяў, што ня любий,	Я бы тото дывча зяў,
Лем ня зяла добрытина,	Жебы знало косити
Што-м го нігда не видыла. З.	И за плугом ходити. З.

*

*) Частиця вплітна я (= а) втручує ся нераз в піснях для узисканя рівности складів у відносних стихах. І. В.

Дівча, дівча, дівчаточко,
Под ле зо мноу до поточка,
До поточка глибокого,
Даш мі личька румяного. З.

Мила моя, милую тя,
Рад тя виджу, не вовму тя
Рад тя виджу за малюцку,
Не возму тя за женочьку. З.

*

Дівча, дівча, білий криштал,
Я бы к твому личьку пристау!
Я бы к твому не пристала,
Ты великий, а я мала! З.

Де-ж ты підеш Янічку
На тім сивім конічку?
Недалеко за Тису,
Ганці дары понесу. З.

*

Де-с быў Янічку, де-с быў до рана?
В Дебрецині, при дівчині: сама ня водала,
Сама на конічка кантарик складала. З.

*

Ты Янічку не будь блазен,
Не пропивай шитко разом,
Бо як пріпеш, не будеш мау,
Прийде зима, будеш жебрау. З.

Ты Янічку невірничьку,
Не віруеш мому личьку,
Веруй, веруй, бо маш чому,
Мому личьку румяному. З.

*

О Боже мій, Боже як ня огваряют,
Мойі білы личька любости не знают.
Ой вінку мій вінку, мій зелений вінку,
Не буду тя носиц аж до понедільку! З.

*

Смот си дівчатко, ци маш за ня піти,
Жебы-с не плакало, як тя буду бити. З.

*

О Боже мій Боже, што кохання може,
Кохау я дівчатко, мойоу быц не може!
Была любост, была, юж не буде така,
Бо то фраіречка не каждая еднака! З.

*

На быстрім яречку гуси воду пият,
На шварнім дівчатку парібци ся бият. З.

*

Тяжко мі тяжело на серденьку мойім,
Повідж мі миленький, ци так і на твойім?
Не споминай же ня, най мині ся не цькат*),
Няй ми одыйде тот жаль од серденька. З.

*

*) як кому чкає ся, то думає: „хтосі ня спомінат“. І. В.

Біють ня, лають ня, сам не знам про кого,
Ци то не про тебе миленька небого? З.

*

Не жалуй, не бануй ты дівчатко того,
Же я ти полюбиў личенька твогого.
Начь бы-м жалувала, начь бы-м банувала,
Ты бы не полюбиў, як бы-м не казала. З.

*

Тече вода, тече с саменя на ружу,
Не бий же ня не бий ты молодый мужу!
Не бий же ня мужу, бо я добра буду,
С цілого валала хлопці любіц буду. З.

*

Сыпана дражечка, хлопці машеруют,
А дівчата плачут, ручки заламуют.
Не плачте дівчата, не плачте за нами,
Бо мы си будеме в Сяночку*) панами. З.

*

Што ся червеньіе на высокі горі?
Червене яблочко на слодкі яблони.
Хпало мі яблочко до гати,
Под же мі миленький глядати. З.

*

Фраіречко моя юж ся не оддавай,
До мого серденька жалю не додавай. З.

*

Жалі мойі, жалді, штосте ня зуняли,
Не з єдного бочьку, лем с каждой стороны. З.

*

Янічку, Янічку, што ти по конічку,
Ставноты не маш, сам ся поневіряш. З.

*

Жаль мі тя миленька, жаль мі тя небого,
Же не буду лыгаў коло бочьку твого. З.

*

Янічку молодой не ход коло воды,
Не зрывај квіточкы, най роснут ягоды. З.

*

Янічкови што же? ожениц ся може,
А дівчату не то, мусит чекац лето. З.

*

А Боже мій Боже, змилуй ся на до мноў,
Або воз ня з собоў, або што зроб зо мноў. З.

*

---

*) Сянік місто.

Повідала я ти, повідали люде,
 Же з нашої любови нігда ничь не буде. З.

*

Тільки мам фраірок, як на луце сена,
 Ніхто мі не повіст, котра моя жена. З.

*

Сьвітвѣ бы місячок, хмары залыгают,
 Любиў бы ня Янчік, люде огваряют. З.

*

Кусала-м орішок, не было в нім ядра,
 Мала-м миленького, пішоў мі до дябла. З.

*

А милый, мій милый, мій квіточко білый,
 Який мі про тебе сьвітонько не милый. З.

*

Хоц я і не рада, мойі очка плачут,
 Же я молоденька свої лята трачу.
 Хоц я і весела, хоц я і сьмію ся
 Жаль мі тя миленький, лем не выдаю ся. З.

*

Не прошу тя мила, жебы-с зтворила,
 Отворю си и сам, я твои замкы знам. З.

*

Темна ночка, темна, яка невидома,
 Ишоў бы до милой, милой не в дома. З.

*

Яка ночка темна, яке вельке блато,
 Мои білы ножкы не пытают на то. З.

*

Най ся твоі очька на моі не сьміют,
 То ся на нас люде нігды не сподыют.
 Коли идеш на двір, преступ же ня ногоў,
 Я ся поміркую, я піду за тобоў. З.

*

Не огваряй же ня ты богацкый сыну,
 Хоц ты ня не возмеш, я про то не згину.
 Як ты ня не возмеш, то ня возме инший,
 Не огваряй же ня, бо ты не гідныіший. З.

*

Заспівала бы-м си миленький о тобі,
 Але ты парадный, позераш по собі. З.

*

Янічку роскошный піздрий си на ножкы,
 Якы ты кривы маш, дівчата пребераш! З.

*

Заплачеш дівчатко, заплачеш, заплачеш,
Як ня на сивенькім коничьку зобачиш. 3.

*

Бануй дівча тєраз, я бануваў нераз,
Ты спало в коморі, я стояў на дворі.
Ты спало в коморі на білі постели,
Я стояў на дворі на сивім камені. 3.

*

Думаш ты дівчатко, же я тя люблю,
Я тя не люблю, лем тя прібалую. 3.

*

Червене яблочько, што найчервеніше,
Оддало ся дівча, што найпарадніше. 3.

*

Фраіречько моя, рожичько польова,
Як я тя не виджу, болит ня голова. 3.

*

Головонько моя, як ня поболюеш,
Не повідж нікому, за кым ты бануеш.
Не повім нікому, лем Богу єдному,
Бо Бог справедливый не повіст нікому. 3.

*

Голова ня болит, серце мі умерат,
Бо ми ся миленький на войничьку зберат. 3.

*

В вышнім кінци бывам, в нижнім фраірку мам,
Повідают люде, же си переберам. 3.

*

Фраіречко моя, под ня выпровадзіц,
Ход на тоты лучькы, де ня мают забиц. 3.

*

Познам тя миленький, чом бы-м не познала,
По ті кошуленьці, што-м ей вышивала.
Што-м ей вышивала білыма нитками,
Жебы-м тя пізнала меджі парібками. 3.

*

Такый мій миленький меджі парібками,
Як червена ружа меджі фіялками. 3.

*

Што мі с квітка того, што смотрю на нього,
Кой то не для мене, для кого иншого. 3.

*

За то дівча шєстя не маш, бо на голу лавку лыгаш,
Постель собі заглавочок, приде к тобі паробочок. 3.

*

Ішло дівча лучьками махаючи ручьками,
Стріти́й його паробок, покаж дівча заробок.
А дівча ся потрясло, показало, што несло;
Несло оно сто злоты, самы были дукати. З.

*

Мамусенько моя, одну стѣ^и ня мали,
З меджі ста ягідок зелену сте мі дали.
Зелену, зелену, ни кус не червену,
Ня не увидите юж нігда веселу. З.

*

Далеко голубе з дуба воду пити,
Далеко ти милый до мене ходити. З.

*

Далеко-с миленька, далеко-с од мене,
Не ходжу я до тя, ани ты до мене. З.

*

Познаю, познаю свою ф^ираіречку,
Бо ма на коралях ядвабну стужечку. З.

*

Ци-ж я ти мамічко не твоя дытіна,
Же ты мі поклада до лады каміня,
До лады каміня, до перины сына,
Ци же я мамічко не твоя дытіна? З.

*

Дай же ня мамічко, як найдале можеш,
Як ня муж побие, то мі не поможеш.
Покаль ся мамічко до тебе донесе,
А тото вітронько по горах рознесе. З.

*

Сыпана дражечка^и до самого Відня,
Пішоў мій миленький, не верне ся нігда. З.

*

Пішоў мій миленький г Венгры молотити,
Але мі не казаў иншого любити. З.

*

Пішла бы я, пішла до той Гамерикы,
Але я не піду, бо мі жаль великий. З.

*

Не позерай на ня, кой не підеш за ня,
Позерай на того, што підеш за нього. З.

*

Не буду ся мыти, не буду ся ксити,
Ци мі ся не буде ф^ираіречка снити? З.

*

Жалую, баную, жаль мі не поможе,
Кого я любила, наvernий го Боже!
Кого я любила за пітора рочька,
А тепер не буду, пішоў до Сяночька. З.

*

Хто ся женит, ний ся женит, а я ся не буду —
Обдзюбали пташкы клоскы, сламу брац не буду.
Хто ся женит, ний ся женит, а я ся не буду,
Той осени война буде, млада жена плакац буде.
Не плач мила за мноў, ани не лементуй,
Буду до тя писаў, аж од регіменту. З.

*

А верше, мій верше, мій зелений верше,
Юж мі так не буде, як мі было перше. З.

*

А теперь, мі теперь мій сьвітенько грае,
Дыти ми не плачут, муж мене не лае.
Дыти ми не плачут, бо я іх не маю,
Муж мене не лае, бо доброго маю. З.

*

А спали бы, спали моі чорны очи,
Бо ся не выпали тамтой третьой ночи,
Бо ся не выпали, милого чекали,
Чекали милого до рана білого. З.

*

Тогдыль мі ся тогдыль дівча сподабало,
Кой си на яречьку ножкы обмывало.
На яречьку ножкы, на потічку личька,
Тогды-сь мі дівчатко впало до сердечка. З.

*

Бодай тя миленькый перуны забили,
Жебы моі очи на тя не смотріла.
Бодай тя перун биў, жебы тя запалиў,
Іци-с ня не любий, кож се ся похвалиў. З.

*

Не любуй дівчатко, не любуй такого,
Што він тя огварит бодай віля кого. З.

*

Хоц бы-с ня мамічко до полудня біла,
По полудни буду Янічка любила. З.

*

Кукай же мі кукай, зозулечько сива,
Ці мі не прикукаш, кого я любила. З.

*

Ани мя мамічко до чюлы не давай,
Ани ты ся зо мноу біды не задавай,
Маю я милого не далеко од нас,
Такий шумный, ладный як в костьолі образ. 3.

*

Кого я любила і рада видыла,
Теперь ем в тім рочьку поняхац мусыла. 3.

*

Познам тя миленький, познам тя за горы,
Бо ты ся качурят волоскы до горы. 3.

*

Выйду я на гору, буду ся білыти,
Буде ня миленький здалека видыти. 3.

*

Роскошонькы мой як вы ня минули,
Як тоты квіточкы, што на яръ квітнули.
А квіточкы квітли и квітнути будут,
Роскошонькы были, але юж не будут. 3.

*

Смутна-м, невесела: вшытко людям чюдит,
Боже мій любенький, хтоже ім выгодит? 3.

*

Жебы так пан Біг даў, жебы брат сестру взяў,
А я мам єдного, пішла бы-м за нього, 3.

*

Дуе вітор, дуе, до папера вкладат,
Каждый пес паробок своей рівны глядат. 3.

*

Дякую ти мамцю за твое хованя,
Лем ти не дякую за твое одданя.
Так ем ся оддала, лем бы была слава,
Лем бы мі косонька плечи не вкрывала. 3.

*

Голосочькы мойі, де я вас подыю,
Піду до лысика, там я вас посыю. 3.

*

Перечко єдно мам, хто же мі друге даст,
Кой ся моя мила той осени оддаст? 3.

*

Жалы мойі жалы и мойі фрасункы:
Каже мі вертати мілый подарункы. 3.

*

Теперь ми ся, теперь голосик голосит,
Мій милый фурманит, колачі ми носит. 3.

*

А на што, то на што тот мадяран (= майран) квітне?
 На вінок не здабат, на перечко липне.
 На вінок не здабат, бо вінок зелений,
 На перечко липне, бо перко червене. З.

*

Шытко мі едно, шытко мі на двоє,
 Маме плакац едно, волиме обое.
 Або ты або я банувац будеме,
 Або обоічко, як ся розыйдеме. З.

*

Широкий яречок а быстра водичка,
 Не ход до нас Янчік, утопиш коничка.
 Єдного утоплю, другого ся куплю,
 А тебе дівчатко ніди не одступлю. З.

*

Як я зумрем (зумру), што мі дате?
 Кошуленьку, тонкы гаты,
 Фалат дrevка ялового,
 Што мі буде трунка з нього.

Зумрем ті мамічко,
 Хоц ем ті не хвора,
 Як мі не даш любиц
 Янічка зо двора.

Янічка зо двора,
 Клебаньского слугу,
 Зумрем ті мамічко,
 Юж я ті не буду. З.

*

А маю я черешеньку в лысы,
 Хто же мі з ней черешен принесе?
 Маю я фраіречку молоду,
 Принесе мі черешен до дому. З.

*

Засьвіт мі місячьку и ты зьвіздо ясна,
 До того риночк^{*}у), де дівонька красна. З.

*

Жебы сонце знало, як то тяжко робиц,
 Понагляло бы ся за гору заходзиц. З.

*

А Боже мій Боже, яка-м сиротонька,
 Юж ня не потышат отец, ни мамонька.
 Мати ня не тышит, в чорні землі лежит,
 А отец так само, лежит в земли давно.
 Сирота-м по вітци, гірша-м по матери,
 Хто сиротоу не быў, то мені не вірит. З.

*

*) ринок = пляц коло хыжи.

О Боже, Боженьку, деж моя мамічка?
 Выросла мі на них зелена травичка.
 Пішла бы я, пішла травичьку выжати,
 Жебы мі хотіли мамусенька встати. З.

*

Ховала-с ня мамцю як рыбоньку г воды,
 За тото хованя одробиц ті годы. З.

*

Жальмо (= жально) мі тя, жальмо, моя мила жальмо,
 Бо тя не видыли мої очька давно. З.

*

Очи мої чьорны, чого вы плачете,
 Ці то лем тот еден паробок на світі?
 Не еден, не еден, ест парібків вельо,
 Очи мої чьорны не плачте же тыльо! З.

*

Повідж мила, повідж, альбо мі одповідж,
 Ци до тя не ходжу, як на сьвату сповід. З.

*

Дує вітор, дує ей горі варошом,
 Плаче дівча, плаче за лінеском роскошом. З.

*

Пила-м паліничьку и вино и вино,
 Так ем ся напила, аж ми было мило. З.

*

Побили ня щчера, не болит ня інеска,
 До чого ня гвела любост пренесчесна. З.

*

Ци чули вы люде, коли псы брехали,
 Тогды-ль мої ножкы од милой трепали. З.

*

Женила ня моя мати, женила, женила,
 Казала ми таку брати, што не была мила!
 А я си таку взяў, што мі была мила,
 Чьорны очька, білы личька, сама як лелыя. З.

*

Гуляли, пияли два хлопцы с Тылявы,
 А третій с Поточька гуляли до рочька. Тн.

*

Кой я ишоў з Дебрецина с Токаю,
 Вшиткы на ня псы з валала брехали.
 А Боже мій юж ня зідят тоты псы,
 А юж моя фраіречка твердо спит. Спрч.

*

Перко мам, перко мам, але не червене,
 Дало мі го дівча худобной матери.
 Перечко зелене, в Кракові роблене,
 Зо срібла, зо золота краківська робота. Смирч.

*

О Боже мій Боже змилуй ся на до мноў,
 І над тым дівчатом, што банує за мноў. Смирч.

*

Бануй дівча, бануй, маш чого банувац:
 Мало-є миленького, не знало-є шанувац. Смирч.

*

А Боже мій Боже, што я мам робити,
 Не хоче мі баран на поле ходити.
 Альбо го заріжме, альбо го продайме,
 Альбо го качмарці за палінку дайме. Смирч. (пор. ст. 302).

*

Паленочко горька я тя рада пию,
 Як тя прийде плациц, лем си подумію. Смирч.

*

Думаш мила, думаш, же ня дома не маш,
 А я дома сиджу на облак ты виджу. Смирч.

*

Пискай же ты, пискай, я буду сьпівати,
 Ці ми ся будеме на едно здавати. Смирч.

*

А я сі засьпівам красні, по дівочки,
 Аж мі ся розовють сухы голузочки.
 А я сі засьпівам г лысы на горбочку,
 Почує ня милый дома на риночку. Смирч.

*

Жебы не горбочок, не гамуваў бы я,
 Жебы не дівчатко, не любоваў бы я.
 Але то горбочок гамувати мушу,
 І тебе дівчатко любовати мушу. Смирч.

*

Сьпівай си дівчатко, теперь ті до того,
 Пак ті не жалуют сьвіта біленького. Смирч.

*

Сьпівам же си, сьпівам, хоть єм не шоўтыска (=шовтысска),
 Най си каждая сьпіват, котрі не жаль пыска.
 Сьпівам я си сьпівам, чом бы-м не сьпівала,
 Бо я од сьпівання податок не дала.
 Податок не дала, складку не складала,
 Сьпівам я си сьпівам, чом бы-м не сьпівала? Смирч.

*

Як я ся засьпівам, далеко ня чути,
 Под же мій миленький волю навернути.
 А вечур мі, вечур, юж мі і вечерови,
 Гонит мій миленький вівці д кошарови.
 Гонит він їх гонит, батожечком пукат,
 А його миленька під облачком слухат. Смрч.

*

Бодай же тя бодай, моя мила бодай,
 Як на тя заволам, под мі ручьку подай.
 Як на тя заволам з широкого поля.
 Под мі ручьку подай на сивого коня. Смрч.

*

Сивый кін, сивый кін, ма білы копыта,
 Наверний го дівча, бо іде до жита. Смрч.

*

Такий мій миленький, як квіток біленький,
 А я его жена, як ружа червена. Смрч.

*

Бодай тя дівчатко сивый коник носиў,
 Дала-с мі гамбочьки, ани-м тя не просиў. Смрч.

*

Не была-м, не буду на милого добра,
 Покиль мі не зыйде розмарія дробна. Смрч.

*

Маю я милого не далеко од нас,
 Такий шумний, гардый, як х костелы образ. Смрч

*

Тыльова, Тыльова округле селечко,
 Жебы го змальоваў, было бы містечко. Смрч.

*

Широко далеко листочок по гаю,
 Іщи шире, дале я миленьку маю. Смрч.

*

Милый мой, милый мой, мое милованя,
 На кого ся прийде наше любованя?
 Прийде ся на люди и на пана Бога,
 Юж ся наша любост прейде не за доўга. Смрч.

*

Вербуйте, вербуйте, але знайте кого,
 Лем мі не звербуйте мого миленького. Смрч.

*

Вербуют, вербуют гусаре на коня,
 І я ся звербую фраіречько моя. Смрч.

*

Тече вода, тече с кычеры до дзбанка,
Варуйте ся дывкы смерецкого Данка.
Бо смерецкий Данко великий задлога,
Полюбиў бы дывча серед перелога. Смрч.

*

Червене яблочко, червене як оген,
Дай мі дывча гамбы, бо я того годен. Смрч.

*

Янічко сердечко, де-с подыў перечко?
Ішоў ем брез воду, хпало мі до споду. Смрч.

*

Не огварай ня ты, ты богацка дывко,
Як ты дам по пыску, аж ти буде гірко. Смрч.

*

Сьпівам я сой сьпівам, по неволи скачю,
Прийде мі такый час, што ся дос наплачю.
Прийде мі такый час і така година,
Дос я си наплачю, як мала дытіна. Смрч.

*

Подуй вітре, подуй по ярі пшениці,
Поздрав пане Боже няня в Гамерице.
Няню мій, няню мій, мій сивый голубе,
Хто мі даст волонькы, як мі Вас не буде?
Цят дывонько моя, ест пан Біг на небі,
Ест пан Біг на небі, даст волонькы тобі.
Ест пан Біг на небі богатый, богатый,
Даст він ті волонькы рогаты, рогаты! Смрч.

*

Зелене-м посыіаў, зелене мі зышло,
Яке-м дывча любіў, таке за ня пішло. Смрч.

*

Не орю, не сыю, само мі ся родит,
Таку миленьку мам, сама за мноў ходит. Смрч.

*

Не прошу тя мила, жебы-с отворила,
Отворю сой сам, замкы твойі знам.
Мотузком підперла, кыйом завязала,
Яких ес сой мила замків насправляла. Смрч.

*

Што мі по коничьку, кед му не мам сена,
Што мі по дзевчыні, кед мі дома жена. Смрч.

*

Жену мам, жену мам, правда невеличка,
Пожену на ярмак, куплю си коничька.

Як буде дорого, продам тя небого,
 А як буде туньо: ід домів газдыньо!
 Ід домів газдуньо, домів газдувати
 Але не до корчмы кватирки ставляти. Смрч.

*

Пане Боже, як ся старам,
 Хто мі волы займе заран,
 Вера я їх не пожену,
 Бо я маю младу жену.
 Зйіднайме сой челядничька,
 Пожене їх до гайічка,

До гайічка, до лелійі,
 Напасут ся розмарійі.
 Розмарійі напасут ся,
 Зимной воды напийот ся,
 Зимной воды студенковой
 Зо студенки качмарьовой. Смрч.

*

Женю я ся женю
 Брез цылу осеню,

Нихто ми не видит
 Мою младу жену. Смрч.

*

Не пию паленку, лем арак, лем арак,
 Не піду до дому, аж заран, аж заран.
 Не піду до дому, аж віторок рано,
 Не мам маленького, жебы мі плакало.
 Хоц бы мі плакало, што кому до того,
 Кой я сой зйіднала цістунку до нього.
 Зйіднала я собі слугу і кухарку,
 Іде мі робота, як лем на фольварку. Смрч.

*

Не пию паленку, лем палену воду,
 Не люблю дівчатко, лем его подобу.
 Любиў я любочьку за пітора рочьку,
 А тоту огыду і рочьок не буду. Смрч.

*

Казали мі куркы пасти, горох молотити,
 Куркы яйця потратили, хотыіли ня бити. Смрч.

*

А тіўко то тіўко той дывоцкой красы,
 Што собі зачеше свої жоўты власы.
 Власы си зачеше, косу сой заплете,
 Іщи людьом чкодит, же парадныі ходит. Смрч.

*

Бою я ся бою, пана Бога бою,
 Жебы ня не караў за неволю*) мою! Смрч.

*

*) неволя = нерадыіня.

Жену мам, жену мам, правда невеличка,
Продам ей гусарім, куплю си коничка. Г.

*

Умерла, умерла рихтарьова Гайнча,
Хто-же ми пожене до поля бараньча. Г.

*

Не буду так робиў, як ем хчера робиў,
Не буду с пайташом до дывчины ходиў.
Бо пайташ облапляў, а я си припатраў,
Такый мі тяжкий жаль, аж ем ся расплакаў. Г.

*

Мила моя мила, нич бы-с не робила,
Лем бы-с си конички за кантар водила. Г.

*

Моя мила, премилена, де ты спиш?
Х комірочці, на лавочці, лем ту прид!
Іщи я ти коморочьку отворю,
І при тобі годиноньку постою! Г.

*

Маю я милого, як червена ружа,
Кобы мі го дали за мужа, за мужа!
Ани бы я йому робити не дала,
Лем бы сі милого од красы тримала. Г.

*

Моя мила, премилена, што там маш,
Же фартушком прикрываш?
Штобы-м мала? грушки мам,
Прид миленький та ти дам. Г.

*

Янчік, Янчік, штобы-с зробиў,
Як бы до ня инший ходиў?
Стрілиў бы-м до твого бочька,
Жебы-с была к . . . . значна! Г.

*

Маю я милого, там без загороду,
Каждый ден го виджу, як выйду на воду. Г.

*

На высокі горі там сама волочка, (= нитки)
На мойім миленькім вышита сорочка,
Жебы я знала, котра вышивала,
Стяла бы йі главку без жадного права. Г.

*

На быстрім яречку гуси воду пьют,
На шварнім дывчатку паробци ся бият. Г.

*

Не про тебе жиде корчму муровали,
 Лем то про паробків, жебы танцювали.
 Танцюйте паробци, най дівкы не стоять,
 Няй ся стары бабы на танец не строят.
 Танцюйте паробци, як сте танцювали,
 Жебы вам не росла травка под ножками. Г.

*

Жену мау, жену мау, правда з ньоў не легам,
 Легают з ньоў друзи и поповы слузи. Г.

*

Який я си гусовец, на цылый Липовец,
 Выйде го мі дівча аж на вышній конец.
 Выйде оно, выйде, горко плакац буде,
 Дало бы мі ручку, не ладно му буде. Г.

*

За яречком коні, хто-ж мі піде по ны,
 Мілой ныт мі еще, самому ся не хце. Г.

*

Пане наш, паноньку, пуст нас до домоньку,
 Бо соненько зашло: на дівчата страшно! Г.

*

Не позерай Янчік на мойі королы, (= коралы)
 Бо моя мамічка не сьідят на роли.
 Жебы моя мамця сьідыли на роли,
 Тобы я носила не такы королы. Г.

*

А там долом Дебрецина,
 Там ся пасе сивый кін,
 Кантар на нім аж ся блыщит,
 Як ся бою, Боже мій! Г.

*

Была я там была в зеленім гайічку,
 Жала я миленький, жала я травичку.
 Жала я миленький, жала я травичку
 Й урізалам палец, болят ня Янічку! Г.

*

Казала мі мати горошонько жати,
 На горошку стручки, мене болят ручки.
 Казала мі мати татаричку жати,
 На татарцы сальцы*), мене болят пальцы.

---

*) сальцы місто усальці = ости cf. угорскоруск. салькы. — гречка не остята; тут виражено неохоту до праці, бо навіть „на татарцы сальцы“. І. В.

Казала мі мати орішенькы рвати,
Лысочка высочка, не можу дістати. Г.

*

Не думай, не думай, як ідеш на Дунай,
Бусеш сой думати, як будеш плавати.
Товаришу попыв, одпровад ня домыв,
Бо ся бою пыти (= пійти), же ня будут бити. Г.

*

Прид до нас Явнчку, прид до нас каждый ден,
Як ты не маш чого, задай ся на оген*). Г.

*

Пред нашима дверми барз велика това,
Не ход до нас Янчік, бо се (си) хтопиш коня!
Єдного сой хтоплю, другого си куплю,
А тебе дывчатко нігда не одступлю! Г.

*

Жебы так о Бозі, як милый о тобі,
Было бы нам добрі на высокім небі. Г.

*

Стара же я стара, стары мої кости,
Бо ся попустили до вельгой любости. Г.

*

Дрімат мі ся, дрімат, спац мі ся не хоче,
Бо мі ся йоченько за милым трепоче. Г.

*

Спала бы я спала, все Боже не сама,
С таким пугайіком, яка єм я сама. Г.

*

Не буду я сама спати, треба мене колысати.
Колысали мене хлопці г мальованій колысочці. Г.

*

Хто пие, тот пие, тому наливайте,
Хто пити не хоче, тому не давайте. Г.

*

Чийі то коничькы? мої сут, мої сут!
Што ня на войноньку понесут, понесут.
Чийі то коничькы? поповы, поповы,
Што на них черкают зо злота підковы. Г.

*

Дывко моя красна, де ты волю пасла?
Під гыркоў с парібком, аж ся гырка (= гірка) трясла. Г.

*

---

*) то значить: „пруд файку запалити“.

Сьвітило бы соньце, хмары заставают,
Любиў бы я дывча, люде мі не дадут. Г.

*

Заградка, заградка, в заградці шалатка,
Люб же ты ня Янчік, бо казала матка. Г.

*

А ты Янчік не женатый, сам ты собі винуватый,
Того квіту дост по сьвіту, было собі назбирати. Г.

*

Хлопцы не женаты вы ся не старайце
Ний ся ты старают, што женічкы мают. Г.

*

Ганцуся плакала, ручки заламала,
Же Андрусь не прыносу яблочко с Токаю.
Цит Анцусю не плач, несу свої очі,
Бо я ті прынесу яблочко з Левочи. О.

*

Плачут моі очка, ані не всыхают,
Моі млады лыта марныі угыбают.
Моі млады лыта і моя подоба,
Так мі марныі гыне, як на ріцы вода. О.

*

Даў ёс мі Боженьку за мое сьпіваня,
Даў ёс мі мужічка як намалюваня.
Ні він ня не бие, ні він ня не лае,
Сам раненько встае, мене прыкрывае.
Не раз бы я не два, роботу зробила,
Выйду на дверечка, патрю на Янчка. О.

*

Хто в тім лесе (лысы) быват, же ся не одзывают?
Як бы-м г ным бывала, все бы-м ся озвала.
Чкода Боже чкода, лыса зеленого,
Же г ним не почюе пташка веселаго. О.

*

Янчку за водоў, цяжко мі за тобоў,
Та як бы я была зрукована с тобоў. О.

*

(Обряд весільный. Сватаня. Трьох або пятох приходят с фляшкоў палынкы і просят келюшка. Як дадут келюшок, то знак, же дывка піде за парібка, а як не дадут, то ідуць гет с'хыжи. Як ім дадут келюшок, то наліваюць палынкы: наперед п'ют до вітця, до матери а потім млодой до млодой. Потім ідуць до сьвященика просити, жебы голасіў оповіди. Потім як выйдут оповіди, сьвященик дае шлюб).

Як ся весіля сходит, то иде млодый (з ним еден староста, три або штырі свашкы, еден або два дружбы) до млодой (котра мат едну або дві дружкы). Свашкы співають :

Дай же нам Боженьку
Счасливу дороженьку,
Десте ся обіцяли,
Жебысьме дойіхали.
Бо підеме в дорогу
По Гайнцую молоду,
Кобы Айнцую знала,
Же Андрусьо иде,
Ставила бы мосты,
Зелены покосты,
Столы яворовы,
Обрусы цвелиховы.

*

Пане Андрусю, пане,
Де твоє войско стане?
В Гайнцюсы на рыночку,
В зеленім барвіночку.

*

Пане Вільховяне,
Вкажте же нам дорогу;
Кады коні навертати,

(Наперед г млодой ся вінці вие а потім иде весіля, млодый з вшыткым весільом до млодой)

Дайже нам Боженьку
Счасливу годиноньку,
Віночкы зачинати,
Шістьом докладати.
В недыленьку раненько
Вила Айнца вінонько,
Вила перевивала,
До росонькы мачала,
По столу ним качала:

(під вінок збирают; дівчата сьпівають, як молодицу збирают).

Дуй вітре дорогою,
Росплет косоньку мою,
Росплет ей до волоска,

До котрого рынку стати.
Бо на тім рынку слизко,
Приближай ся Андрусь близько.
Пустте же нас пустте,
Або нам отворте
Тоты воротенька,
Што за нима Айнцусенька.
Наш любенькый свату,
Роспыхай нам хату,
І тоты новы сыни,
Жебысьте ту сыли.
Не дуже нас ту пришло:
Лем пят і двадцет сватів
И дванадцет гудаків,
И мы штыры сваненькы
Всі штырі молоденькы.

*

Вкажте нам Айнцю, вкажте,
Нехай мы ей видиме,
Зачим ся ту трудиме.

*

Точ ся вінку по столу
Перед мамоньку посполу.
Призрий ся пані матко,
Ци ся вие вінок гладко.
Вие ся вінок гладко,
Як червененьке ябко,
Такы на нім листочкы,
Як на небі зьвіздочкы.

Най иде поголооска.
Най родинонька чює,
С кым Айнца ся шлюбув.

(свашкы сьпівають, виправляючи „столець“: жельы сьідали на столець
отець и мати и жебы благословили молодых).

Треба стільця широкого,	Благослов мамонько
Єст ту роду великого,	Свое любе дьітатонько.
Єст ту родинонькы,	А мамонька так мовит:
Як х полю калинонькы.	Няй іх Бог благословит!

*

(потім зас сьпівають вітця и родину).

(Як ідут до шлюбу, свашкы сьпівають)

Підеме до церковці	Жебы Айнцюся знала
Порушати покровоньці,	С кым буде шлюбовала.

(як ідут за путем до церкви, свашкы сьпівають)

Сьідит пташок на церковці,	Ключічки купувати,
Кличе попа до церковці,	Церковцю одмыкати,
Не єст попонька дома,	Молодята вінчати.
Пойіхаў до Львова,	

(як ідут зо шлюбу, свашкы сьпівають)

Тепер сме выиграли,	Шлюбу красненького
Кой сме шлюбу достали,	Од попа молодого.

(приходят до хыжи млдой и сьпівають свашкы)

Иста мамонько, иста	Почастуй нас зо скляниці.
З твоей дьівки невіста,	Не частуй нас ледом
Выйд мамонько зо сьвітлиці,	Лем солоденым медом!

(гвойдут до хыжи и ся гостят; пак ся одгостят і таньцуют, зас
ідут до млдого з молодежиў).

Зберай ся Айнцо, зберай,	И за красну дьітину,
Юж ся ту не озерай,	Жесте нам виховали
Бо юж ті ту не бывати,	І од огня варували,
Лем ся з нами выберати.	Од огня і од воды,
Дякуєме ти мамцю	Од шелякой пригоды.
За чест, за гостину	

(як прийдут перед двери млдого).

Выйд мамонько під стріху,	Выйд мамонько космата,
Ведєме ті потьіху,	Іде невіста богата.

(гвойдут до-хыж и пак гостят ся, таньцуют — а молодята потом
кладут спати (свашкы, староста и дружба). Потом за годину зга-
няют их, знимают вінец з головы молодежи і повязуют ей до чіпця).

Стала ся нам новина,	Ни чорна, ни біла,
Дьівку хмара привалила,	Буде Андрусьова мила.

(пак идут ся мыти на ріку и сьпівають свашкы):

Де ся Айнца мыла,
Там пресьвята Ды́ва была! О.

* * *

(на вечурках сьпівають):

А в неділю рано дрібненькый дощ падат
Юж моя миленька до мяя нич не гадат. О.

**

Ой марна то річ, аль не збыта,
Ой знають люде, прешто-м бита —
Ой а бита я през марну річ,
Ой жем пустила дурня на ніч. Пол.

(Возмут хлопці, змовлят ся оперед тыжден и нарубають ядлівці и иншого ріжджа. День перед сьв. Яном поскладають межы штыри колы высокы и потому на сьв. Яна палят вечером и сьпівають:
На Яна, на Собітку, Не солена, не мащена,
Зарізали хлопці кітку, Лем попелом посыпана.
(так сьпівають дівчата; зас хлопці сьпівають, же зарізали дівчата кітку; потом скачут через оген и стріляють). Тих.

*

Ей на Яна, на собітку,
Просиме вас на собітку,
Подте вшытки, до нас вшытки
Подте вшытки на собітку!
А на Яна, на собітку
Зарізали хлопці кітку,
Ным ся дівкы позбігали,
Хлопці кітку росторгали.
На Яна, на Купала,
Баба кабат заляпала,
Хлопці пішли й одопрали,
Кабат в кускы поторгали!
На Яна, на рогача,
Зарізали хлопці гача,
Ни солене, ни масчене,
Лем попелом потрясене.
Ой попелу дост не мали
Лем по селу позычали,
А по селу дост попелу,
А по полю дост куколю!

*

Ой на горі, горі
Червененькый оген горит,
Парібці го гашат,
Х капелюшках воду носят.
Кіўко х капелюшках воды,
Тіўко парібской подобы.
Ой на горі, горі
Червененькый оген горят,
А дівкы го гашат,
Х перстениках воду ношат.
Кіўко х тых перстениках воды,
Тіўко дівоцкой подобы. Тих.

*

На Яна, на Янонька
Горіла нам субітонька
Субітонька ясна,
Челядонька красна. Тих.
На Яна, на Янонька
Горіла нам собітонька,
Як горіла, так загасла,
Яка при нї челяд красна!

Уж собітка догоріла,
Уж ся челяд розлетіла. Тих.

*

На ростодці, на потоці
Два голубы воду пили,
Пили, пили пак злетіли,
На лелію собі сьіли.
Почали си гуторити,
Кого мают оженили:
Ту Марину и Василя
Треба того враз злучити,
И на Бога поручити
И на Бога единого,
На Василя молодого.
А и на ню наймиленьшу,
На Марину молоденьку.
На выгоні на припоні
Верх потока зеленого,
Пасе Василь коня свого,
Пасе, пасе, попасує,
На Марину попатрює.
Марин моя наймиленьша,

Под же ту мі яко инша.
Инша выйде, зрадує ся,
Инша выйде, зрадує ся,
А ты выйдеш, засмутиш ся.
На выгоні, на припоні
Припинала Марин коні,
Припинала, припинала,
Червінцями напыхала.
Помыйцями напавала,
Вывела их на ярмачок,
Взяла за нї піторачок,
А за тот піторачиско,
Купила си клапачиско.
Почала ним хлїб краяти,
Почаў ся йі выгнати.
Який дябол клапачиско,
Такий другий Василиско. Тих.
На Дунаю шаты прала
Горі долом попатряла,
Юж панове з войны идут,
Мого пана коня ведут.
Вы панове пренесчесны,
Де-сте мого пана дьіли?

Ой там лежить в ширім полю,
В ширім полю при тамборю (= таборі)
Там ся хлопці ростинают,
Свою кровцю розливають.
А там єст той кровиченькы
Лем конькам по боченькы.
Його коник пиля нього,
Гребе ножкоў, жалув го.
А кой мій пан на ня сьідиў,
Та я голый овес йіў,
Теперь не мам сьічки, соломы,
Рознесут ня сіроки, вороны.
Гирле, гирле, білий соколе,
Ци єст там небо в мойї сторонї?
Ей небо, небо на лужку-м лежаў
Правоў рученькоў на серци-м держаў.
Матуся ходит, як тиха вода:
Вставай дьівусю, вставай молода!
Дьівуся встала, ся зрадовала,

Свої служенькы позобуджала :
 Встанте служенькы,
 Сьвітте сьвіченькы.
 Нехай ся сьвітят як в день, так в ночи,
 Нйй ся подивлят милого очи. Тих.
 (на Собітці мечут каміня і перескакуют без оген).

* * *

(На вечурках сьпівають):

Ишла, вшла свята Єлена глядаючи Божого сына.
 Не нашла она Божого сына, лем она нашла трое жидовят.

Ей жиды, жиды, вы парси жиды,
 Ци вы там были, кой Бога мучили.
 А не мы, не мы, лем наши старши,
 Мы при тім были, як го мучили.
 Піздрій Єлено в гору зелену,
 А на ті горі три древа стоять,
 Під трьома древами три гробы лежат:
 А г єднім гробі Ян Божий лежить,
 А в другім гробі сын Божий лежить,
 А в третім гробі свята Пречиста.
 Пред Яном Божим ангели грають,
 Пред сыном Божим сьвічки палають,
 Пред сьвятоў Пречистоў ружа проквітат,
 А с той мі ружи пташок вилытат,
 Не быў то пташок, лем сам сын Божий,
 Што по цїлім сьвіті людий розмножиў.
 Ей амін, амін так нам Боже дай,
 Жебы мы пішли г небесный рай.
 А с того раю аж до другого,
 Аж до царства до небесного. Тих.

*

Зазуленько ряба, де будеш кукала,
 Кой єс сой на бучку вершенько зломала?
 Буду я кукала на зелені сосні,
 Покля мі на бучьку вершечок виросне! Тих.

*

Трепле ся мі очко до того орлочка,
 Треплят мі ся обі, бо бы пішли х тобі! Тих.

*

Мати сына проклинала, на пустиню проганяла:
 Иди сыну на пустыню, иди, иди а не приди.
 Людекы дьїти до костела, а ты сыну все до села —
 Людекы дьїти юж с костела, а ты сыну тогды з села.

Вийшла матка юж с костела, ани ся не розгартала,
 Діти мої дрібненьков (sic!) а юж же мі не вшитков!
 Сестра моя найстаршов вивед же мі коня мого,
 Коня мого сівенького.   Она шаты выношала,
 Она коня выводжала   А все го ся звідувала:
 И барз горенько плакала   А де же ты од нас підеш,
 А брате мій наймиленьший,   Коли же ты до нас прийдеш?
 А де жи ти підеш од нас?   А тогды я до вас приду etc.
 Коли же ты до нас прийдеш?   Сестро моя наймолодша,
 А тогды я до вас приду,   Вынес же мі цїжмы мої,
 Як соненько на спак зыїде,   Цїжмы мої, дорогойі.
 А кєравый дойджик хпаде!   Она цїжмы выношала,
 Сестро моя середуща,   Барз горенько заплакала:
 Вынес же мі шаты мої,   А брате мій наймиленьший etc.
 Шаты мої біленькойі (sic!)

Ай піду я, піду битом дороженьком
 На нон зелений вершенько.
 Ой пішоў, він пішоў битом дороженьком
 На нон зелений вершенько.
 Пішла матка стара сынонька шукати.
 Почаў вітрик подувати,
 Почаў дойджик покрapati,
 Ни ту бучька, ни ту крячька,
 А Боже мій, де ся діти?
 Стала собі під явора
 Під явора зеленого,
 Під сыночка, під свойого.
 А тот явір, яко сын мій,
 А тот камін яко кін мій
 Почала голузкы з явора ламати,
 Почала кровця цяпкати.
 Мати моя наймиленьша
 Не дала-с мі в сѣлѣ жити,
 Дай же ты мі в полю быти! Тих.

*

Ішоў Христос, ішоў за дрыгоў, за дрыгоў,
 Надыбаў, надыбаў сироту й убогу,
 А што-ж же ты робиш сирото убога?
 А іду я, іду хлїба упрошаю,
 Хлїба упрошаю, мамусѣ шукаю.
 А ідий ты, ідий на нону долинку,

Вылом ты си, вылом голузку маленьку,
 А покроп ты, покроп материну в гробі,
 Тамусь ся ті, тамок, матуся обізве.
 А хто то ту ходит, а хто то ту пукат?
 То я сиротонька, што мамусі шукат.
 Ідйй ты, ідйй до нової матери,
 Няхай тобі няхай кошульку выпере.
 А як мі ей пере, летит з ней паздіря.
 А як мі ей крає, на сто крат налає,
 А як мі ей шие, на кронцо*) ей шие.
 А хпекла мі пляцка як дубовый листок,
 Іщи ся ня пытат, ци-м го зыла вшыток?
 Зыла його, зыла в сынях за дверями,
 Як піздрю на нього, заливам слезами.
 Як мі варгоч плете, ізбу зо мною мете,
 Як мі главу чеше, то сут по нї шпяхы.
 Свойім дитяточкам як ляля кашечка,
 А мі сиротоньці щира помычка.
 Зослаў Пан Біг, зослаў ангела сьвятого,
 Вберай ся сирото до неба вічного,
 Зослаў Пан Біг зослаў чорта пекельного,
 Вберай ся мачохо до пекла вічного.
 Жебы-с мя сирото с пекла выбавила,
 Тобы-м твої ручки, твої ножкы мила,
 С твоїх ручок, ножек тот бы брудик пила.
 Не рыхло мачохо с пекла выбавити,
 Было ти сироты кривду не робити! Тих.

(На вечурках кладут три стопкы серед хыжи, поймают ся вшыткы
 за руки, таньцуют и сьпівають так:

На педу молотиў, а в педу віяў,
 Жена му зганяла а він ся з нї сьміяў.
 Кудлачу, кудлачу, де твоя жена?
 За пецом, за пецом перепрядена.
 Сым ріжків-орішків а осме сало,
 Чом же ня не любиш, што-ж ті ся стало?

А долом, мі долом
 На комінку грают,
 Тиханьскы дівчата

На фарбу складают,
 Котра гріш, котра два,
 Котра піў таляра,

*) на запит: що значить „на кронцо“? — одержав я відповідь: „што далеко имат“ — отож „на кронцо шити“ = шити рідко. І. В.

Єдна ся вырвала,
Сама таляр дала.
Фарбуйте, малюйте

Фарбу не жалуйте —
На синьо, на біло,
Жебы было мило.

*

Брез мою лучьку вода тече,
Мовила мі мила, же мі не хце,
Як ня не хцеш, не прошу тя,
Гусаре вербуют, хлопці машеруют,
Піду звербую ся. Тих.

*

А буду я вітця просиў:
Татуню, мамуню дайте ми дівуню,
Бо ся з ньом буду жениў!
Як вы мі ей не дате,
Даєте сой ей малювати,
Положите ей за скло,
Буде тому ясне,
Будете ся призирати,
Як вы ся надумате,

Самы вы ей тот час дате. Тих.

А долом мі долом на камінку грают,
Тыханьських парібків на войничьку ждают.
А тот пан Ванюсю він им перед веде,
А його Теклюся за ним коня веде.
Вывела го она на зелену лучьку,
Подай Теклюсь, подай свої білы ручки!
Рученьки подала, горко заплакала:
Бодай была я тя Ванюсь не зазнала,
Ни тебе самого, ни коничька твого,
Бо ты мене збавиў вінка зеленого! Тих.

*

Од бучка до бучка под листечком,
Повідж мі дівчатко о вінечку.
Ны-м ті го не взяў, ны-м ті го не украў,
Лем ті мой дівчатко до воды й упаў. Тих.

*

Долина, долина, меджи долинами,
Нихто того не зна, што є меджи нами! Тих.

*

Кукай мі кукай зазуленько ряба,
А чі мі прикукаш, кого виджу рада. Тих.

*

За то мене за то, за воячка дато,
Бо-м любиў дівчата на велике ш்வато. Тих.

*

Жебы я знала, де мій милый косит,
Вынесла бы я му в кановочці росы.
В кановочці росы а в пугарі вина,
Жебы люде знали, же я його мила. Тих.

*

А на горі Сягота пасло дівча ягнята,
Копало си коріня спід білого каміня.
Варило го г молоці: схожайте ся паробці!
Іщу корінь не хкыпіў, юж паробок прилетыў.
А што-ж ты ту принесло ци помело, ци весло?
Принюс ня ту сивый кін, бо я буду дівча твій! Тих.

*

Скажут люде, же я зумрем, а я хочу жити,
Скільки живў я на сім сьвітї, треба все лишити!
Зостає ся срібло, злато и драгийі шаты,
Трудно ми их зо собою на тамтот сьвіт взяти.
Штырі дошкы, сяжен землі, спасення з неба,
Як ударят в шиткы дзвоны, юж більше не треба.
В гробі лежат ребра, боки, голова и руки,
Душа піде нестерельна на вічнийі муки.
Як упуцат грішне тыло в глубокийі доли,
Засыплют ми піском очи, не глядну николи. Тих.

*

Не буду ораў, ани сяў
Лем си буду розмышляў,
Жебы-м тяжко не робіў,
Голый-босый не ходіў. Тих.

*

А ты жиде на шинку,
Даш людьом паленку,
Я бы тебе за бороду,
Быс не даваў людям воду.

Ой бо то є водичка
Од нашого божічка.
А мы йому дякувати,
Жебы нам даў хісновати! Тих.
Жала я траву в вербинї,
Й урізала-м палец болит ня.
Ой болит ня, болит, болит ня,
Центеровый листок загой ня! Тих.

*

На горі черешенька трясє ся гоя-гей!

А під горов сивый кін пасє ся "

Моя мила сама дома бонт ся "

Не бой ты ся моя мила "

Шак, прийдем из вечера "

Обночуєм до рана білого "

Тих.

На широкой меджи там дівчатко лежить,
Подме го зобудзиц, будеме го любиц. Тих.

*

А як я ту преночую, кому же я подякую,
Подякую ті челяди, што мя стады выпровадит. Тих.

*

Зышоў ём до корчмы файку закурити,
Боже мій єдиный! хотыли ня бити!
Хотыли ня бити, миленька не дала,
Так она повіла, же фраіра мала! Тих.
Ой маю я косу, але ньоў не кошу,
Горі селом, долі селом на парадую ношу.
А моя коса з самої оцели,
Бере траву и отаву по при самій землі. Тих.

*

Таку я си фраірэчку достаў,
Як бы мі ей пан Біг з неба зослаў,
Такы она чорны очи мала,
Як бы сой змалювати дала. Тих.

*

Яка лыгам, така встаю,
А плакати не престаю,
Кебы-с прійшоў пред недыльоў,
Бы-с ня нашоў на постели,
А як прійдеш по недзели (недыли),
То ня найдеш х чорны землі. Тих.

*

Заграй мі потряску,
Стратила-м запаску —

Заграй же мі ши раз,
Стратила-м другый раз. Тих.

*

Калиноньку ўамлю, березонька гне ся,
Чуджы жены люблю, свою не хоче ся.
Чуджій жені куплю чепец, жебы ся ховала,
Свойій жені вломлю ребро, жебы умерала. Тих.

*

Нл Яна, на Янонька
Горит наша субітонька,
Ся субітка розгорюе,
Вся ся челядь посходжуе.
Собітка (субітка) догоріла,

Юж ся челяд посходила.
Просиме вас на субітку,
Спечеме вам чорну кітку,
Ни солена, ни мащена,
Лем попелом потрясена. Гр. (Ожинне).

*

Сьпіваночкы мойі, як ня поминули,
Як тоты квіточкы, што на ярь квітнули. Гр.

*

Іщи раз, іщи раз мила попробую,
Як ми тя не дадут, то ся завербую. Гр.

*

Плакало дівчатко, нарікало гласом,
За вічком зеленым, за дівочкоў красоў. Гр.

*

Так см' ся выдала на тот короткий час,
А я так думала, же буду дівкоў зас. Гр.

*

Сьпівам я си сьпівам, чом бым не сьпівала,
Мамичку мам добру, не буде ня кляла.
Мамичку мам добру, нянічка лїпшого,
Буду си сьпівати до рана білого. Гр.

*

Волкы мої, волкы, сама сивина,
Як я вас попродам, напїю ся вина. Гр.

*

Жебы я то знала, же я ту не буду,
Не носила бы я на бережок воду,
Но бы я носила на зелений горбок,
Абы мі ся достаў тот шварный паробок. Гр.

*

Мамо моя, мамо не зганяй ня рано,
Бо мойі рученькы нароблены давно.
Лем ня втогды зожен, як соненько зыйде,
Дост ти ся нароблю, нїж горы обыйде. Рад.

*

Юж ся поженили, лем я єден зостаў,
Ачень бы я, ачень шварне дівча достаў. Рад.

*

Буде ся смутила гора и долина,
Же я єй не буду вєце веселила. Рад.

*

Одтале (оттале) я піду, заочу колечко,
Зостань же ми здрава моя фраїречко. Рад.

*

Ой Боже мій, Боже, змилуй ся на до мноў,
Станула-м на камін покотїў ся зо мноў.
Покотїў ся зо мноў в глибоку долину —
Боже мій миленький! юж я в нї загину. Рад.

*

О Боже мій Боже, што ся набоженькам,
Ци я ся даколи роскоши дочекам. Рад.

*

Што будеме робиц, кой сме поробили,
Будеме ся качац з горы до долины,
З горы до долины з Ваньом на малины:
Дай ми Ваню малив, бо-с ня вінка збавиў! Рад.

*

О Боже мій Боже, змилуй ся на до мноў,
И над тым дівчатком, што банує за мноў. Рад.

*

Гору ем перешоў, долину не можу,
Фраіречку-м нашоў, а жену не можу. Рад.

*

Широко, далеко листочок по гаю,
Іще шире, дале до миленькой маю. Рад.

*

Не далеко маю, лем брез загороду,
Виджу миленького, лем выйду на воду. Рад.

*

Сьвіт сонечкò гво дни, ты місяцю г ночи,
Ті білі челяди, што ходит по ночи. Рад.

*

Сьвітило бы соньце, хмары му не дают,
Взяў бы шугай дівчє, люде розгваряют. Рад.

*

Засьвіт мі місячку и ты зарьо ясна
Пред тоты дверечка, де дівочька красна. Рад.

*

Як піду одтале (оттале), як бым ту не была,
Не повім нікому, же ем ту служила. Рад.

*

Зозуленька кукат, а мі серце пукат,
Юж ся мій миленький на воєнці б'укут.
Воєнка, воєнка, на воєнці сьміўо,
Але на воєнці веселости маўо. Рад.

*

Когутіку рябий, не ход мі на грады,
Не дзюбай лелию, бо я тя забию. Рад.

*

Росне мі, росне фраіречька в Кросні,
Не піду по ню сам, лем коничька пошлю. Рад.

*

Юж сема година на турни выбила,
Кой мі моя мила дверка отворила. Рад.

*

Отвор мі миленька сріберний облачок,
 Бо я тобі несу дванадцет яблочок.
 Дванадцет яблочок, тринадцете собі,
 Отвор мі миленька, бо я іду к тобі. Рад.

*

Ой піду я, піду, де ся вода сьїє,
 Возму сой дівчатко, што ся радо сьміє. Рад.

*

Иду коло воды, вода на ня брызкат,
 Няй ня ледачина за ручки не стискат.
 Ледашто, ледашто, велька ледачина,
 Чкода Боже патриц чорныма очима. Рад.

*

Зелене-м посіяў, зелене мі зышло,
 Яке-м дівча любіў, таке за ня пішло. Рад.

*

Мій милый, мій милый моя перелечько,
 Як я тя не виджу, болит ня сердечько. Рад.

*

Колыш же ся колыш колысочько (коўысочько) сама,
 А чей бы я пішўа до работы з рана.
 До работы зрана, з вечера до спаня,
 Коўыш же ся коўыш коўысочько сама!
 Коўыш же ся коўыш, коўыско на землі,
 Прийдут тя коўысац два з неба ангелы. Рад.

*

Шуміўа береза, кой ся розвиваўа,
 Пўакаўа дівчина, кой ся віддаваўа.
 Шуміўа береза, шуміў зелений гай,
 Запўакаўо дівче, запўакаў і шугай.
 Дівче запўакаўо, же ся не выдаўо,
 А шугай запўакаў, же дівчатко не взяў. Рад.

*

За дражечкоў іду, аж ся дражка курит,
 Гвойду до касарны, аж ся трясут муры.
 Не за то ся трясут, же-м я до них пришоў,
 Лем ся за то трясут, жебы-м з них не вышоў.
 До касарны гвойду як ружа червена,
 А з касарны выйду, як трава зелена.
 Такый ты Янічку, як трава зелена,
 Лем тя приздобила пантличка червена. Рад.

*

Кониченьку сивий, дай же мі ся злапад,
Почкай параднице, будеш за мною плакац. Рад.

*

Коник мой, коник мой, уздечка не моя,
На угерскі страны фрайречька моя. Рад.

*

Магера*), магера! як я тя мало мам,
С чого же я, с чого милому перко дам?
Ой маю я маю в заградці лелю,
То я миленькому перечько увію.
А перечько трусє поламало мі сє,
Три разы докола фрайречько моя! Рад.

*

Добре тому паробкови,	Ганцю лайте, Ганцю бийте!
Што ся женит при ойцови,	Попутала коні в житї,
При ойцови, при мацери,	Попугала штыкы штырі,
Серце ся му розвеселит. Рад.	Шытко житце столочили. Рад.

*

Попатрий дівчатко на суху березу,
Скоро ся розыве, то я тебе возму.
А я попатрала и вчера и гнеска,
А суха береза еше барже выхла.
Попатрий дівчатко, як камін над водоу,
Як тот камін сплыне, оженю ся с тобою.
Попатрий Янічко, вельо зьвїзд на небі,
Як їх порухуеш, то піду за тебе.
А де ты сой дівко розуму набрала,
Же ты мі так зараз одповісти знала?
Я го не набрала, лем мі так пан Біг даў,
Жебы ты ся з мене смішкы не выкладаў. Рад.

*

Сирота без ойца, горше без матере,
Хто ж мене почеше, кошелю выпере?
Як я си засьпівам на высокі горі,
Почує ня мамця аж на теметові.
Она ня почує, зараз ся росплаче,
Же ей дівчатко по горах щєбоче.
Сирота-м, сирота-м, горша од каменя,
Бодай ся сиротї проступила земля.
Чорна земличенько, чорнісша од мене,
Взяла-с мі мамічку, возми же і мене.

*) = магеран, мадяран, майран *Origanum majorana*.

Я ти ей не взяла, лем ей ти прикрыла —
А Бозюсьо душу, а я тыло мушу. Рад.

*

Ой ішла, ішла сиротичька там по все,
Стрітили сиротку, стрітили ей два псы.
Деж ты, де-ж ты ідеш сиротичько по все? (= по селі)
А іду, я іду та мамусі шукац.
А іди та ідий там на ей гробичок,
Задуркай, запукай а ци ти ся візве.
А хто-ж то по мойім гробіку так стучит?
А то я мамусю, бо мі без вас біда.
Што-ж ты бы гев йіло, што-ж ты бы гев пило?
А йіла бы я там сухы кореникы,
А пила бы я там ту Божу росичку.
А ідий ты ідий до тамтой матере,
Няй она іс тебе кошелю выпере.
Як она мі пере, за власы ня бере,
Як она з ня качат, хыжу мноў выкачат,
Як мі істи дае до мамці мі лае. Рад.

*

Марысю тетина мы собі родина,
Бо мы полюбили одной маткы сына.
Едной маткы сына а другой кальвина,
Марысю тетина мы собі родина. Рад.

*

Колесечка яворовы, десте ся туляли?
Пред качмарьом на брежечку там ся поламали. Рад.

*

Мамусь моя, мамусенько не дай ня за нього,
Він ся купаў при Дунаю, патрила-м на нього.
Кед ся купаў, няй ся купат, а я з ним не буду,
Ани ему ручки не дам, ни за не (за ни) не піду! Рад.

*

Розсыпали мі ся на кабатыі фаўды,
З'охабиў ня Ячїк, не знам ці то правда. Рад.

*

Машіруй воячку, ци камін, ци вода,
Ци то пане Боже воячка не чкода?
Яка темна ночка, яке вельке блато,
А мои ноженькы не пытают на то. Рад.

*

Была я весела, але не в тім рочьку,
Пішла мі веселіст за гору высочьку.

За гору высочьку, за муры червены,
Юж мое сердечько смутне невеселе. Рад.

*

Дай ся мі Божічку вмоляти, впросити,
Жебы мі братусьо вышоў з Гамерики. Рад.

*

Сеструсь, моя сеструсь яблучко мі не струж,
Розкрій го на двов, зьзіме го обов! Рад.

*

Боже мій єдиный, Боже мій предобрый,
Як ся кождый бонт дзевечкы худобной. Рад.

*

Боже мій любенькый, сьвіте мій марненькый —
Мушу войовати хлопец молоденькый. Рад.

*

А Боже мій Боже, яка я несчесна,
Юж моя зьвиздонька на небі загасла.
Єдна мі загасла, друга засьвітила,
Вірю в пана Бога, же буду шчєслива.
Вірю в пана Бога и в панну Марию,
Же буду шєслива на другу недьілю! Рад.

*

В зеленім гайіку пташкове сьпіваяут,
Юж мого Ясенька на войну волаяут.
Волаяут, волаяут, повідж мій Ясеньку,
На кого-ж ты лывиш мій Ясеньку мене?
Лишу тя на того, што панує в небі,
Три рочькы выстою, верну я ся к тебi.
Три рочькы минуло, юж Уланы идут,
Спід мого Ясенька кониченька ведут.
Ведут они, ведут жалобоў закрыты,
Юж мій Ясуненько на войнi забитый.
Кед його забили, не жалуй же того,
Іде нас сто тiєсяч, выбер сой єдного.
Хоц бы ту вас ішло тiєсяч, тiєсячами,
Не єст ту такого, як мій Ясь коханий.
Бо мій Ясь коханий маў очка сивенькы,
Маў очка сивенькы, личка румяненькы! Рад.

*

Пустє, село, пустє, Радоцина пуста,
Ой єдна дзєвечка в Гамерику шуснє.
А кед она шуснє, голову завнє,
Юж мое серденько на двов думiє.

А серденько мое не думій на двоє,
 А лем думій єдно та підеме г єдно!
 Бодай Гамерики синє море висхло,
 Якый там приходит із мого обыстя!
 Ей жалю, мій жалю, як тя мам жалувац,
 Возму згорівчину, возму тя частувац.
 Широка, далека тота Гамерика —
 Чкода Боже од нас до ней челядника. Рад.

*

Радоцина варош, округле селечко,
 Кебы не каміня, было бы містечко. Рад.

*

Жаль маю, жаль маю, за тобоў шугаю,
 Жаль маю великий за тобоў миленький —
 Прос дівчатко Бога и я буду просиў,
 Жебы ня цысарскый конюсьо не носиў! Рад.

*

Буде зима, буде зима, буде велький мраз,
 Ой замерзла студеничка і замерзєне зас.
 Ой возму я сокыречьку, протну, протну студеничку,
 Буде вода враз, буде вода враз! Рад.

*

Калина, малина над водоў ся трясе,
 Моя Фраіречька не рада ся чеше.
 Куплю ей гребеник за дудок сріберный,
 Жебы ся чесала під вінок зелений. Рад.

*

Оче наш, вже єс, дівчатко скады єс?
 З білого Сарыша, глядам товариша. Рад.

*

На припецку горит, а в пецу ся палит,
 Не бер тоту дівку, што ей мати хвалит.
 Не за то ей хвалит, жебы добра была,
 Лем ей за то хвалит, жебы ся ей збыла. Рад.

*

В вышнім кінци ружа, в нижнім розмарія,
 А на серединні дівче як лельія. Рад.

*

Подувай вітричку з горы до Дунаю,
 Бо юж хлопці идут з угерского краю. Рад.

*

Заградичька, заградичька за хыжоў терньова,
 Росне мі там розмарія, біленький вершок ма.

Росне мі там розмарія, шак о ны добре знам —
 Нытаў ся ня білы шугай, ци я ся му здам?
 Я ся му, я ся му не здам, бо я ем худобна —
 Глядай собі в ширім полю, котра тобі ровна. Рад.

*

Понад горы, гей там понад Дунай
 Стоїт жовняр, вірны гадат: (= думав)
 Скажи мені сивый соколе,
 Ци ты там не быў в мойі сторони,
 Моя мила ци тужит до ня?
 Тужит, тужит, на лужку лежат,
 Праву рученьку на серцю держит.
 Матуня ходит як тиха вода,
 Вставай, вставай цурусь молода!
 Цуруня встала, ся зрадувала,
 Свойі служенькы позбуджувала,
 Встаньте служенькы,
 Сьвітёте сьвіченькы,
 Най ся сьвітят гво дни, г ночи,
 Най ся подивлю милому в очи,
 Ци не змарныў сьвітом ходячи.
 Змарніў, змарніў на личку зблядныў,
 Про тебе миленька, бом тя не видыў! Рад.

*

Подувай вітричку на мою ўавичку,
 Подувай мі гво дни, най мі охолодне! Рад.

*

Не думай си коничку, не думай,
 Преплынуў ты Тису, преплынуў и Дунай. Рад.

*

А на горі Сигота пасе дівча ягнята,
 Што бы дівча робило, якбы ягнят не было?
 Копало бы коріня спід сивого каміня,
 Варило го в молоцці: сходжайте ся паробци,
 Ёще корінь не скыпіў, юж паробок прылетьіў.
 Чого-ж ты ту прылетьіў,
 Кед ты мене не хотыў?
 Вчера-с гварнў: возмеш ня,
 Гнескы гвариш: не хцеш ня. Рад.

*

А гаю мій гаю загаили мі тя,
 Шлюбоване дівча не заградыт мі тя! Ч.

*

Під йоблачком явор посаджений,
Сьпіват на ным пташок премилений.
Слухай дівче, як тот пташок сьпіват,
Же з велькой любости нігда нич не быват! Рад.

*

Дівчата не ходте коло быстрой воды,
Не зберайте квітки, бо то не ягоди. Ч.

*

Бывайте мі здравы мойі товаришкы,
Штосте ходжували разом на орішкы,
Разом на орішкы, разом на черничкы —
Бывайте мі здравы мойі товаришкы! Ч.

*

Квіток дівча квіток, закаль не маш дыток —
Будеш мало дыткы, спаднут с тебе квітки. Ч.

*

Югора, Югора зелена Югора —
Падают орішкы до нашого двора. Ч.

*

Не жениў бы я ся, жебы не Марыся,
Але то Марыся сподобала мі ся.
Марысю, Марысю я тебе не лишу,
Я твойі оченька на папір запишу. Ч.

*

Кониченьку сивый буд же мі счастливый,
Як піду на войну, бы ня не забили.
Як піду на войну, на тоту войничьку,
Бы ми не забили мою головичьку. Ч.

*

Кониченьку сивый вынес ня з муравы,
Як ня не вынесеш, стрілю ти до главы,
Стрілю ти до главы, до правого боцька,
Як ня не вынесеш спід того горбочька. Ч.

*

Кошары, кошары, малюваны колы —
Приспало ся дівча, само не зна колы. Ч.

*

Не двой дівча, не двой*), паробкови не двой,
Вера же му не двой, бо він не буде твой. Ч.

*

Мати моя мати, де ся міло спати?
Пред своїма дверьми на сивім камені. Ч.

*

*) двоити = гварити комусь „ви“, викати. І. В.

Сьпівайте дівчата на поли поволи,
Як прийдете домів не буде юж коли. Ч.

*

Як я жала ярец, грізала-м ся х палец,
Бо-м ся припатрjala на милого танец.
Ей кебы-с знаў Янчік, яе ня болит пальчік,
Навертаў бы-с воли и з горы и з доли. Ч.

*

Сьпівала бы-м даку, та не знам ни яку,
Под же ня навчити черняньскый дзеяку! *) Ч.

*

Як ня огварила тота една дівка,
Бодай не зносила зеленого вінка. Ч.

*

Пасут ся овечкы помедже смеречкы,
Не треба югаса ани югасечка. Ч.

*

Як я си засьпівам красны, по дывоцкы,
Аж ся мі розовют сухы голузочкы.
Як я си засьпівам красны, по дывоцкы,
Аж ся мі розовют під бучьком корені. Ч.

*

Я вінку зелений, як найкрасша пава,
Не жаль тя стратити, кед ся зыйде пара!
Стратила-м, стратила-м, што-м радо носила —
Віночок дзеркало, не знам, де мі хпало! Ч.

*

Сред поточка зеленого
Пасе Ваньо коня свого,
Пасе, пасе, попасує,
На Теклюсю попатрює.
Теклюсь моя! вийд же го мнї,
Дай ми ручки, дай ми обі,
Не так ручки, як колена,
Бо ты будеш моя жена!
А в выгонї, на припони
Припинала Теклюсь конї,
Припинала, припинала,

Черницями напихала,
Черницями напыхала,
Помыйцями напувала.
Вывела ні на ярмачок,
Взяла за нї піторачок.
За тот піторачок
Купила сой тот ножичок —
Почала ним хлїб краяти,
Почаў ся йї выгинати.
Якый дябол тот ножиско,
Такий другый Иваниско. Ч.

*

Не хотыла павонька з дуба воду пити,
Не хотыла Теклюся Ванюся любити.
Юж почала павонька з дуба воду пити,
Юж почала Теклюся Ванюся любити. Ч.

*

*) місто „дзеяк“ тепер вже кажуть: „дьяк“ або „жак“. І. В.

Червена файфа дротова, дротова,
Преспала ся Текля Роздільського.
Вставай Теклюсь, бігай до Преслінського на оген!
Вставай Ванюсь, підеме до шлюбу в добрый ден! Ч.
(Ті три пісні сьпівають на „Субітку“, пор. стор. 346.).

*

Прийд до нас Янічку на другу неділю,
Буде капелія грала на мойім весілю.
А хоц бы ті грала аже ціла банда,
Я ті на ню не піду, была бы мі ганьба. Ч.

*

Кобіто, кобіто, сховай кожух на льото,
А перину на зиму укривати дьитину. Ч.

*

Братко мі ся женит, піду на веселе,
Буду ся припатряў, яку паню бере.
Сьїдит собі за столичком медже друженьками,
Вгерат сі оченька трусьїма пірцями.
Хоцбы-с вытерала и позлотец дала,
Юж така не будеш, яка-с ты бывала! Ч.

*

А кебы я знала, де моя мамічка,
Выросла ми на них зелена травичка.
Пішла бы я пішла травичку зожати,
Кебы то я могла травичку достати,
Встанте мамусь, встанте, босте ся выпали,
Дрібными сироты нас сте полишали! Ч.

*

Бідо моя бідо, як ты мам бідувац,
Куплю ти згоріўкы, буду ты честувац,
Куплю ти згоріўкы и за грейцар вина,
Жебы-с памятаўа, коли-м ты гостиўа. Ч.

*

Боже ты наш Боже! не забывай о нас,
Як о нас забудеш, нич не буде по нас! Ч.

*

Гора моя гора, хто ня на нї волат,
Волат ня миленькый, Боже мій любенькый. Ч.

*

О Боже мій Боже, што буду робіўа,
Забіўо милого древко яворове. Ч.

*

Де бы-м ораў, де бы-м гнаў,
Я бы тебе дывча взяў,
Абы-с знало косити
И за пўугом ходити. Ч.

*

Сыла муха на коноплю, увалила квіт,
На што ты ня пані-матко завязала сьвіт.
Вольыла-с ня пані-матко до кляштору дати,
Абы м там ся научила на орґанкох грати. Ч.

*

Сьпівала-м бы-м собі, та не мам охоты,
Бо ми доказали доновинкы тоты. Ч.

*

Як я зумрем, як я зумрем, хто же ту зостане?
Хто згоріўку буде пити, як мене не стане?
Будут, будут люде пити, мене споминати,
Де же тота хрещенонька, же ей не видати?
Ни в корчмі не пие, ни в церкві не стае,
Хто же ейі худобонькы дома дозирае?
Єст там х полю роса и зелены квіткы,
Дозирают худобонькы ейі дробны дйткы. Ч.

*

Іде дывча лучками, розмахуе ручками,
Стрітиў ся з ним паробок: покаж дывча заробок?
До кишені сягло, сто златыхъ вытягло,
И хусточку червену за сто златых куплену. Ч.

*

Закаль была молодичька, цыловали мене в личька,
Тепер стала стара баба, цылювали-б была-б рада. Ч.

*

Така я, така меджи богатыма,
Як шута овечка меджи рогатыма.
Шутую овечку рогата ударит,
Богата дывечка худобну огварит. Ч.

*

А цы я пес, же мя не хцеш —
За штыри дукаты куплю си не таку,
Яка ты єс. Ч.

*

Піду я до лыса по білы гыркыні,
Не є то, не є то як наши газдыні.
Піду я до лыса на білы буківкы,
Ой не є то гардших, як черняньскы дывкы. Ч.

*

Худобна, худобна, с худобного дому,
Так мі сьвітит сонце, як і багатому. Ч.

*

Ей не в то, не в, як паньські кухарці,
Підсакує коло кухні, облизує пальці. Ч.

*

Юж ем быў за гороў, мила ня познала,
По ті кошуленьці, што мі вышивала. Ч.

*

Пішоў мій миленький, ани го не видно,
Лем му за дражечку підковочок слідно. Ч.

*

Вербуют, вербуют гусаре на коня,
Вера побанюєш фраіречко моя. Ч.

*

Незвербуваў ем ся про зелене пірко,
Лем ем ся звербуваў про тебе фраірко. Ч.

*

Не тота мі мила, што мі перко вила,
Лем мі тота мила, што мі го купила. Ч.

*

Фраіречко моя увий мі перечко,
Зелене, червене в Пряшеві роблене. Ч.

*

Свитай Боже, свитай, жебы скоро ден быў,
Жебы я увидыў, в котрі я хыжи быў?
Ци в ті муровані, ци в ті будовані,
Ци в ті на брежечку, де мам коханечко. Ч.

*

Червене яблочко, в кешени го ношу,
Кто ся на ня гніват, ним го перепрошу. Ч.

*

Што ся червеньіс на высокі горі?
Червене яблочко на слодкій яблони.
Што ся червеньіс на высокі горі?
Забий кочіш жену про парадны коні. Ч.

*

Не кос лучку, не кос, най ся зеленіс,
Не бер парадницю, най ся выстаріс. Ч.

*

Як я ишоў за грядами, нашоў хустку вышивану,
Ци ей мила, ци не мила шила, лем бы она вышивана была. Ч.

*

Кошар мам, кошар мам, в кошарі нич не мам,
Лем одну овечку, другу коханечку.

Коханечко буд же мі здорова!
Добру ты ня коханечку маў,
Добру, добру, не хоц яку,
Не будеш маў ныгда таку! Ч.

*

Кой я пасла качата, впала кача до блата,
Як мі тота кача згине, шибеничка ня не мине! Ч.

*

А Боже мій Боже, што буду робити,
Не хоче мі ягня з вівцями ходити.
Ой Боже мій Боже, яка я несчесна,
Же моя зьвіздонька на небі загасла.
Єдна мі загасла, друга засьвітила,
Вірю в пана Бога, же буду счеслива. Ч.

*

Коник мой, коник мой, овечка не моя,
На угерскі страні коханечка моя. Ч.

*

А Боже мій Боже, што буду робити,
Милый Бог високо, родина далеко. Ч.

*

Сьпіваночки мойі, де я вас подыю?
Выйду на поляну, там я вас посью. Ч.

*

Цы я несчесливый, ци мій коник сивый,
Цы мі поробили коханечкы штырі?

*

Маю фраіречку долом при яречку,
Подабат ся людям і мому сердечку. Ч.

*

Не я, не я, сама ты ня волала до керту,
Сама ты мі орішкы давала,
Аж мі моя кышень выпала. Ч.

*

Боже мій, Боже, што буду робила,
Покотиў ся зо мноў камін в глубоку долину. Ч.

*

Сирота, сирота, сироті не вірят,
Бы ся сироті земля проступила. Ч.

*

Дівчата, дівчата, де підете на траву,
И я з вами піду, накошу отаву.
Накошу, накошу, на купку nanoшу,
Не повіджете нікому, будете мати готову. Ч.

*

Яворе, яворе, де ты яворята,
В ростоці, потоці плачут сечевята. Ч.

*

Чорны йочи ладны, они сут парадны,
А сивы ладніши, бо сут парадніши. Ч.

*

Мамцю моя мамцю, куп же мі румянцю,
Быи ся румяніла як піду до танцю. Ч.

*

Шитки фраіречкы идут на весіля,
Боже мій любенькый, де ся моя дыла? Ч.

*

Горо моя горо, хто ня на ню волат?
Волат ня миленькый, Боже мій любенькый.
Горичка горув, мій милый банув,
Ты горо не горуй, мій милый не бануй! Ч.

*

Мила моя мила, ты мі вірна была,
Як я ночку заспаў, ты ня зобудула. Ч.

*

Под облачком мурована студня,
Яка ты мі моя мила брудна.
Жебы ты ся в ті студні умыла,
Была бы ты як лельія біла! Ч.

*

Маю пискалечку о дванадцет дірок,
Не хоче пискати до богацкых дывок.
Як я си помышлю о ті єдні дывці,
Пискалечька пискат и на єдні дырці. Ч.

*

Сьпівала бы-м собі Янічку о тобі,
Але ты парадні позераш по собі. Ч.

*

Писала кралівна до гузарів,
Же цылый рєгємент вырубаний.
Гоп-ся-ся! гоп-ся-ся! напийме ся,
А як будут вербувати, звербуїме ся! Ч.

*

Кермеш, кермеш, кермешове, давно я ся на тя строїў,
Давно, давно, лєм піў рочка, юж о тобі бесідочка. Ч.

*

Мати моя мати, дай мі ся выпати,
Пред своїма дверми, на білім камені. Ч.

*

Подувай вітричку на мою главичку,
Подувай із доли, най ми охолодне. Ч.

*

Гора, гора, горувата, моя мила волювата,
Хоц бы была о три воля, она буде про то моя! Ч.

*

Миленька. миленька, яка-с мі шумненька,
Як г наші заграді ружа червененька. Ч.

*

*

Шуміли лугы 2. та лозовое прутя,
Люблю тя дівче 2. про люди не возьму тя.
Не так про люди 2., як ми мати не велит,
В мене за тобою 2. серденько дуже болит. Ку.

*

Ходит Штефан по ражданю врач (враз?) ходит,
І г ньому ся святий Ян пригодиў,
Ходьме брата по ражданю, по счесности,
Нам ся гнесь з'являють небесны ясности.
Над Вифлеем зьвізда ясна засьвітила,
Де Пречиста дьва сына породила.
А де-ж ты его породила Марийо?
У Вифлейемі у стаянці — алилуя!
А чим ты го выкупала Марийо?
Сама річка приплынула — алилуя!
А чим ты го повивала Марийо?
Пелюсенькы семустовы — алилуя!
А в чім ты го колысала Марийо?
В колысойці мрамуровій — алилуя!
Триє цари як ся о тім дитятю дізнали,
Гво дни, г ночи не приставши там біжали.
А перший цар такы дары даруваў:
Сріблом-златом тото дитя обкладуваў.
А другый цар такы дары даруваў:
Ливан-миром тото дитя намазуваў.
А третій цар такы дары даруваў:
Самым Христом тото дитя іменоваў.
А хто-ж то быў хресный отец?
Цимбория, монстранция, алилуя! (sic!) Ку.

*

Три дубонькы, три дубонькы, явір зелененький,
Погыбає на війнонці вояк молоденький.
Погыбає, погыбає, юж час умирати,
Прошу я вас милы брата, дайте мамці знати.

Дали старій мамці знати, ой прийшла матуся,
 Обернула біле личко напротив синуся.
 Обернула, обернула і обцілювала,
 А юж я тя у чужинні сынку не спізнала. Ку.

*

Попід гай зелененький брало дівча лен дрібненький,
 Брало, брало і стелило, до тихого до Дунаю говорило:
 Дунай, Дунай тиха вода, кому-ж я ся сподобала така млада?
 Ци попови, ци дякови то дай Боже, лем дакому піячиску не дай

*

Боже! Ку.

(Собітки). Носят ріще бодай зо два дни на купку пастухы
 люб дівчата, запалат вечер, то ся спалит і худобы женут без той
 огонь, як юж поломени не буде, а то жебы худоба не храмала.
 Дівчата і хлопці скачут брез огонь. Сьпіваут:

Яна, Яна на купана	На Іваня, на купаня,
Хрінка хріна припинала,	Купала ся гречна панна.
Копривищем напыхала:	Хто же выйде на собітку,
Ід же хріне копривище,	Спечемо му чорну кітку,
Поведу тя на торжище,	Поставимо на порожок,
Куплю за тя кочержище! Ку.	Зідать хлопці як горошок. (Середниця).

*

На Івана на Купана*)	Малювана над ньоў стоїт.
Дівулька ся залюпала,	Залюпана за муж пішла,
Залюпана кровы доїт,	Малювана на сміх пришла. Щ.

*

*

*

У батька зросла м, від батька-м пришла-м,
 А вжеж тая дороженька терном заросла.
 Терном заросла, листем припала,
 Червоною калиною понадвисала.
 Терен высьічу тай го згромаджу,
 С червоної калинонькы віночок сплету,
 Віночок сплету, на голову вложу,
 Чей же я ся молоденька до батька верну. Щ.

*

Ой Боже мій Боже, што маю робити,
 Маю я барана, не хце з вівцями ходити.
 Ци его забити, ци его лаяти,
 Ци его качмарьови за вудку**) продати? Ту.

*

*) Славянське божество Купало в тутешних піснях зве ся також Купан і Купань. І. В.

**) вудка = польск. wódka.

Ой не пийте вудку, бо вудка не вода,
Зложім ся ушытки, бо едного чкода. Ту.

*

Піду я до млына, што ся в млыні дые?
Вшытки куры поздыхали, лем когуток пів. Ту.

*

Ой мала бабка йідного цѣпка бом-бом, коц-коц і тара!
Не мала она го чим годувати " " "
Післала она го під мур пасати " " "
Ід же ты цапонько під мур пасай ся " "
А все на вечер домів привертай ся " "
Ой пішла бабонька глядати цапонька " "
Не найшла она з него лем два ріжейкы " "
В йіднім ріжейку йісти варила " "
В другім ріжейку пражу пражила " "
А на тоту пражу гости упросила " "
Гостьте же ся гостьте мої любі гости " "
А за моім цапком Пана Бога просьте! " " Ту.

*

Два дубонькы, два дубонькы, явір зелниенькый,
Погыбає в чужім краю жоўнір молоденькый.
Погыбає, погыбає, юж прийде вмпрати,
Просит милой, просит милой: дай мамоньці знати!
Іде мати, іде мати, іде матіночка,
Обернула біле личко напротив сыночка.
Обернула, обернула і поціловала:
Таже я тя мій сыночку в чужім неспознала.
Сыпте братя, сыпте братя високу могилу
Посадьте ми выше главы червону калину.
Будут пташкы прильітати калиноньку йісти,
Будут міні приношати від мамыкы вісти.
Жебы мене не ховали ни ксѣнжа, ни дяци,
Жебы мене поховали цѣсарскы вояци! Ту.

*

Гей все лем двох нас товаришеньків, двох нас,
Гей выйди, выйди наша миленька до нас!
Гей не выйду, не выйду, бо ся бою морозу,
Мау біле личко, мау біле личко, то си поморожу.
Гей не бій ся наша мила морозу,
На біле личко ядвобну хустку зложу.
Гей не выйду etc.

Мау білы рученькы, то си їх поморожу.
 Гей не бій ся etc.
 На білы рученькы рукавиченькы зложу.
 Гей не выйду etc.
 Мау білы ноженькы, то си їх поморожу!
 Гей не бій ся etc.
 На білы ноженькы черевиченькы зложу! Ту.

*

(в Великім Постї сьпівають):

А в неділю по обіді ходит Пан Біг на Бєськіді,
 Ходит, ходит тай думає, стрітиў дівче при Дунаї.
 Дівче, дівче похильни ся, дай ми води напiti ся!
 А ни ти ся не похылю, ани воды ти не даю.
 Бо та вода єст нечиста, в сподї листем припадиста.
 Дівче, дівче вода чиста, лем ты дівче барз нечиста.
 Як ся дівче того влякло, на колынах крижом клякло.
 Дівче, дівче не лякай ся, ід до церкви сповідай ся!
 Як ся дівче (дівча) сповідало, на порох ся розсыпало.
 Самы сьвічки засьвітили, самы дзвони задзвонили.
 Самы дзвони задзвонили, всї сьвяты ся поклонили! Ту.

*

Андрій за горами, Андрій з-за гір іде,
 Шварне дівча веде —
 Мати то узріла, їсти готовила,
 Пред Андрія меду, пред невісту леду.
 Пан Біг то увидів, їдло перемінїў:
 Пред Андрія леду, пред невістоў меду.
 Андрій лем раз вкусїў, на люшко ся вруцїў:
 Тобі жено, тобі штириста на столї,
 Тобі сестро тобі штыры кравы дойны!
 А мій сынку, а мій, што-м тя годувала?
 За што мамцю, за што, што-сь ня счарувала! Ту.

*

Гей спознаш ня миленький, спознаш ня по перку,
 Як ся будеш прохаджаў по зеленім верху! Ту.

*

Нижє Туриньского зелена отава,
 А в Туриньскім дывкы як найкрасша пава.
 Нижє Туриньского зелена коприва,
 А в Туриньскім хлопцї сама біда крива. Ту.

*

Як я си заспіваю красні по дівочки,
 То ми ся розвивют сухы голузочкы
 Хоцбы ся розвили бучкы і яличкы
 Юж мі так не буде як коло мамічкы. Ту.

*

Ганю моя Ганю, я тебе не ганю —
 Ганят ми тя люде, же с тя шельма буде! Ту.

*

На горі, на горі на малженській горі
 Там біжа мати приснула.
 Пришоў і ней сам Ісус Христос:
 Мати моя наймилыйша ци с спала-с?
 Спала-м синоньку, спала —
 Лем ми ся приснаў дивный сонойко,
 Же-м тя видыла на кресті прикованого и прибитого.
 Сонейко сходит, біжая мати свого сына за ручейку водит.
 Вывела го під небеса, небеса ся отворили,
 Ангелы ся поклонили.
 Витай, витай чиста мати, чо-с на тім сьвітѣ, так зблядла?
 На тім сьвітѣ злы неприязници на кривду судят..
 Святый Петре, святый Павле возь в праву ручку жоўту
 Ід люд научати, научай хромого, слыного... [табличку,
 А хто тот пацыр выгварит, тому буде царство небесне отворене
 а пекло на вікы завкнене. Ту.

*

А Боже мій Боже
 На мій фрасунечек,
 Як ся мі погнываў
 А мій коханечек
 Погнывала-м єдного
 Ясюсєнка моего,
 Прийшоў пред музыку,
 Черкнуў острожками,
 А мое серденько
 Слезы заливали.
 До танцу ся розберат,
 Коло мя ся оберат,
 Я з того фрасунечку
 Пошла-м спац до домечку.
 Пришла-м до домечку
 Сылам на лужечку,
 И так собі думам

О тім фрасунечку.
 А він иде през двір мій:
 Ставай Марысь отвор мі!
 Не буду вставала,
 Дверки отверяла,
 Бо я темны ночкы
 Не пораховала.
 Што ты до нас находиў,
 Свої ножкы натрудиў!
 А я му отверям,
 А він мі ту дає
 Ядвабну хустечку,
 Позлачаны крайі —
 Я ту хустку не везем,
 На тя Янчак не піздрим.
 А дівчино моя,
 Дай сой вырозуміц:

Кед идеш на танец,
 Мусиш добре уміц —
 Бо я добрі танцюю,
 Кед мам красну милую. Ту.
 Стала ся нам новина:
 Паньї пана забила,
 А під праг го сховала,
 И лелійоу присяла.
 Росний, росний лелія,
 Сым раз векша як і я —
 Піздрій дівко в густый ліс,
 Ци не иде хто до нас!
 Идут, идут панове,
 Небожчика братове —
 По чим ес их познала,
 Же-с их братми назвала?
 По шапочках, по новых,
 Што берут на головы.
 Приїхали до двора,
 Быход ку нам братова!
 А братова не мила,
 Де с-нам братка подбила?
 Пойшоу братко на волю
 До зеленой Завдровы.
 Як він пойшоу на волю,
 Його шапка на столы?
 „Взяў він собі новеньку,
 Дома лишив стареньку!“
 Як він пойшоу на волю,
 С чого кровця по сцене?
 Дівка гуси стинала,
 Гости ся сподівала.
 Як він пішоу на волю,
 Його шабля на сцене?
 Взяў він собі новеньку,
 Дома лишив стареньку.
 А братова не мила,
 Сьїдай з нами до коча!
 А як же я сьїдац мам,
 Кед я дрібны дїти мам.
 Ёдно дай до той кумы,

Най ся учит розуму —
 А друге дай до чколы,
 Най сой шне боцькору!
 Выйіхали в темный ліс,
 Роспасав ся з паньї пас —
 Почекайте на хвилю,
 Най ся по тот пас схылю!
 Не ты на не справляла,
 Бы-с ся по не схыляла!
 Пойіхали на луки,
 Розторгали на сцюкы. Ту.
 А прешівескы урядници
 Твердого серденька,
 Пият винце, наливають
 А из погаричка
 Так ся напивают,
 Так ся догваряют,
 Котры гарды млады хлопцы,
 До войны их дают.
 Богатого чкода,
 Ма роботу дома —
 А худобный, богобойный,
 Най иде до войны! Ту.
 Моя стара мама
 Тяжко ня ховала,
 Коли за грїш, коли за два
 Хлїба куповала.
 Хлїба куповала,
 Тяжко ня ховала —
 Іщи ты мя стара матко
 За воячка дала. Ту.
 А там долов при Дунаю,
 Там касарня мурована —
 Была моя головичка
 Вірны затурбувана.
 Была она турбувана
 Од самого капитана:
 Юж то інак не може быц,
 Лем я вояк мушу быц.
 Юж соненько, юж з-за горы,
 Юж з-за горы выходит,

Юж мі моя наймиленьша
 До касарні приходить.
 Прийшла она до касарні,
 Станула сой при постели,
 Дали мы сой пару словец.
 Вшак ты ня не споможеш,
 Хоц бы-с дала душу за ня,
 З войны мя не выбавиш.
 Юж мой коник у маштални,
 І скоренки з острожками,
 Юж то інак не може быц,
 Лем я вояк мушу быц.
 Не минуло од піўночи —
 Пришов капраль од Відня:
 Ставай горе младый вояк,
 Дай коничкови сына.
 А скоро мы повставали,
 Шаблички мы пуцували,
 Як пійдеме машірувац,
 Жебы ся нам блискали. Ту.
 Зумрем матко, зумрем
 Про пастырске дівча!
 Не умерай сыну,
 Достанеме мы ю,
 Буде она наша
 Невіста найкрасша.
 Даме поставити
 Церков муровану
 О дванац камени
 И о дванац двери,
 Будут там ходити
 Дівкы и паробци
 Та ачей нам прийде
 То пастырске дівча.
 На воду біжало,
 Газды ся пытало,
 А комуж то кому
 Так барз красны дзвонят?
 А тому-ж то тому
 Пану Будзиньскому.
 Кановці шмарило

До церковці бігло,
 На колына клякло.
 А тільки-ж я тільки
 По світу ходила,
 Іщи я такого
 Гмерця не видыла:
 Очка му ся сьміют,
 Личка румяніют —
 А він ся ухватил,
 За ручку ей влапил
 А зболыкай зо ся
 Синю фарбаницу,
 Оболыкай на ся
 Ядвабну сукничку!
 Ты роду паньского
 А я пастырского! Ту.
 Поза нашу хыжу
 Лучка широчка,
 Травка высочка,
 Проходит ся по ный
 Дівча румене,
 Красне, червене.
 Мамусь моя любя,
 Кому мя ховаш,
 За кого ня даш?
 Дівко моя любя
 Ховам младому,
 Дам тя старому!
 Мамусь моя любя
 Не по мой волі
 Вшитко ня болит;
 Ажи голова:
 Ажи голова, я не здорова
 Я нездорова.
 Дівко моя любя
 Ховам старому
 Дам тя младому!
 Мамусь моя любя
 Юж по мой волі,
 Нич мя не болит,
 Ани голова

Юж єм здорова. Ту.
 А долов мі долов
 При млынарской хаты,
 Збиў Ванюсенко
 Білу Марысенку.
 А як вія ей забиў,
 Ей тай ся обраціў
 Під зеленым гайом
 Та там він ей вруціў.
 Пришоў до домоньку
 Сыў сой за столичок,
 А отче, мій отче
 Ци я добре зробиў
 Же я млынарьову
 Марысенку забиў?
 А сыну мій сыну,
 Не добрі ты зробиў,
 Же ты млынарьову
 Марысенку забиў.
 Марысенцы дзвонят
 Власныма дзвонами,
 А тобі черкают
 Каты палашамі.
 Марысенку несут
 То штыри парібци,
 А тебе провадят
 Каты к шибеници.
 А люде прелюде

На памят сой берте,
 Де ся рады видят,
 Побрац ся ім дайте.
 Бо мы ся обов
 Не рады видылі,
 Мы едно за друге
 Житя положили. Ту.
 А по горах по долинах
 Павонькы лятают,
 Ни-м роскоши не зажила —
 Лята ся минают
 Ни-м не йіла, ни-м не пила,
 Красно-м не ходила
 Тілько мой роскошонькы,
 Што-м ся наробила.
 Пийте люде згорілоньку,
 А вы гуси воду —
 Плыньте, плыньте білы гуси
 Аж до мого роду.
 Ици гуси не доплыли,
 Юж родина знае,
 Юж ся моя родивонька
 О мі не старае.
 Не старай ся родивонько,
 Юж я там не буду;
 Прийди, прийди ты до мене
 Я ти рада буду. Ту.

Ой плакала дывчина плакала,
 Як ся она до шлюбу зберала.
 Ей власы мойі, власы варкочи
 Юж я вас остатній раз розточу.
 Ей власы мойі, власы коханы —
 А юж вы мі остатній раз прибраны.
 Ей татусь мій, мамусь, родиче!
 На што вы ня так за муж даєте?
 А ци я вам послушна не была,
 А ци я вам головы не мыла?
 А ци я вам штоденні не встала,
 А ци я вам сорочки не прала?
 Треба дывко юж стройі одложиц,

Треба руки до роботи приложити.

А треба ся розуму научити,

Жебы-с знала як продац, як купиц. Ту.

Тече вода спід явора
Черпала ей мила моя.
Начерпала, поставила,
Лелю в нї намочила.
Мокний, мокний до осени,
Ныж не прийде потышене.
Потышене, штырі волы,
Заяли йї до обору
А з обору до маюра,
Вымін же их моя мила!
Я бы ти их вымінила,
Кебы я ся не ганьбила,
Але я ти пінязьки дам
Вымін же си волоньки сам! Ту.
Я до леса не пойдзем
Древко рубац,
Древко рубац не будзем.
Древко бы мя забило
Што-ж бы потом
Шварне дывча робило?
А там в лесі лысний сїдит,
Секиречку бы мї взяў,
Секиречку за сто златых
А топорец за таляр. Ту.

Добрї тым женатим
У той Гамерице,
Бо тяжко не робят,
Мають добре жице.
Мають добре жице,
Лем під землем ходят,
Попід зем, попід зем,
Попід сивы скалы,
Як хробачкы малы.
Лем им то милий Бог,
Лем тилько дозволиў,
Што им за калапом
Ясно сьвітло горит.
Ясно сьвітло горит,
Англик му гуторит,
Владуй но Унгаре,
Бо тя нич не болит!
Не болит ня глава,
Ани ножкы мойї,
Лем мї з рук кров тече
Хто мї их загойїт?
Хто мї их загойїт,
Кед ту ныт докторя,
Загойт мї мила
С тамтой страны моря. Ту.

*

Гинта моя фрайїречка, гинта,
Што мї на ней гомбувана лєнта,
Штыри ночкы гомбарє не спали,
Лем мї на ню гомбичкы справляли.
Єдны грали, другы танцювали,
А третї сої дывча намавляли,
А четвертый на постели сїдиў,
А тот пятый вшытко добре видиў,
А шестого колына зболыли,
А сємому личка руменыли,
А осемому выстрїлило с пушкы
А девятый лежить як брез душкы,
А десятый гайданы гайдує,

Єденацетый дівчата люблює,
 Дванатцетому ядвабна хустечка,
 Тринадцетому надобна дзевечка. Ту.

С прешовской касарні	Кобы ся розвила
Хлопці визерают,	Хоц єдна липечка,
Цы ся по під горы	Дала бы мі перко
Бучкы розвивають.	Моя фрайїречка. Ту.

Ораў там господар край дороги,
 У нього волонькы круторогы,
 Поораў, поораў, але мало,
 Бо ся мў колечко поламало
 Ей гейса! тпру! гейса! круторогы.

А его погонич чорнобровый
 Завісиў торбину на березу,
 Але с пирогами не порожню.
 Ишли там дівчата за грибами,
 Взяли му торбину с пирогами.
 Вертайте дівчата із грибами,
 Оддайте торбину с пирогами.
 Застав им парубок із бичиском,
 Оддайте торбину с пирожиском. Ту.

В лесе, в лесе в темным лесе,
 Біла Дорча вівці пасе,
 Пасе, пасе, попасує,
 На дворячка попатрює.
 Дворак, дворак, пышный дворак,
 Ця я буду твоя мила?
 Была бы ты моя мила,
 Кебы-с мужа отровала.

Як же я го отровиц мам,
 Кед я не знам, што отрова.
 А идий ты під темный лыс,
 Выкопай ты вонячий хабз,
 Намоч ты го до скляниці,
 Вынес ты го до світлиці —
 А прийде муж рано с поля:
 Дай мі пити жено моя!
 А идий ты до сьвітлиці!
 Скоро він ся того напнї,
 За серденько ся улапнї.
 Жено, жено смот на дьіткы,

Бо я иду до землиці
 Она дйткы не смотріла,
 До дворака полетіла.
 Дворак, дворак, пышний дворак,
 Юж я мужа отравила,
 Ци я буду твоя мила?
 Не будеш ты моя мила,
 Кой ты мужа отравила!
 Зо мною бы-с ся погнйівала,
 Мі бы-с того доказала.
 Бодай же ты пан Біг побиві,
 На што ты мя на то зводиш?
 І дйти-с мі осиротіш.
 І я остала ідовничка,
 Смутна моя головничка! Ту.

А широке полотенеце
 Вода забрала,
 Полюбиш я шварне дівча,
 Мати не знала.
 Ой жаль мі ей буде,
 Возмут ейі люде,
 Моя не буде.
 Ой жаль зо жалости,
 Як то кохац в молодости,
 Моя не буде.
 А на горі студенецька
 Мурована є,
 А юж моя наймиленьша
 Заручена є.
 Ой жаль не помалу,
 Дівча кохац мало
 Людом не собі.
 А на горі студенецька
 Журавлі з ней пют,
 А юж мою наймиленьшу
 До шлюбу ведут.

Ой жаль мі ей буде,
 Взяли мі ей люде
 Моя не буде.
 А сяду я на коньчка
 Тай пйду за ньом,
 Буду я ся придивляти
 Яком є паньом.
 Ой жаль зо жалости,
 Як то кохац в молодости
 Людом не собі.
 Сьидит она за столичком
 Медже панями,
 Як місячек на облачку
 Медже звіздами.
 Ой жаль мі ей буде,
 Взяли мі ей люде
 Моя не буде!
 Ой жаль зо жалости
 Як то кохац в молодости
 Людом не собі! Ту.

* * *

Пасало дівча штыри волойки під гором,
 Під зелененькым, під тым дробненькым явором.
 Кошулю шило, волкы стратило і пр.
 Ид же мі мамусь волків глядати під гором і пр.

Мамуся пішла волків не нашла і пр.
 Кошулю шило, волкы стратило і пр.
 Ид же мі нянюсь волків глядати і пр.
 Нянюсю пішоў, волків не нашоў і пр.
 Кошулю шило, волкы стратило і пр.
 Ид же мі сеструсь волків глядати і пр.
 Сеструся пішла, волків не нашла і пр.
 Кошулю шило, волкы стратило і пр.
 Ид же мі братусь, волків глядати і пр.
 Братусьо пішоў, волкы не нашоў і пр.
 Кошулю шило, волкы стратило і пр.
 Ид же мій милий волків глядати і пр.
 Миленькій пішоў, волонькы нашоў і пр.
 Лыпший мі милий, як отец рідний і пр.

Мати сына прокліннала,
 На пустынню выганяла:
 Иди сыну на пустынню,
 Идий, иди а не приди!
 Мати пішла до костела,
 А сын ся ёй преч одбераў.
 Сеструсь моя найстаршая,
 Выводжай мі коня мого,
 Коня мого сивенького!
 Сестра коня выводжала,
 Барз горенько сой плакала,
 А все ся го зьвідувала:
 А братусь мій наймиленьший,
 А деже ты од нас пійдеш,
 Коли же ты до нас прийдеш?
 Сеструсь моя середуща,
 Выношай мі шаты мойі,
 Шаты мойі біленькыйі.
 Сестра шаты выношала,
 А все ся го зьвідувала
 А братусь мій наймиленьший
 А деже ты од нас пійдеш,
 Коли же ты до нас прийдеш?
 Сеструсь моя наймолодша
 Осыдлай мі коня мого!
 Сестра коня осыдлала
 И барз горенько плакала,

А все ся го зьвідувала:
 А братусь мій наймиленьший,
 Та деже ты од нас пійдеш,
 Коли же ты до нас прийдеш?
 Ой пійду я, пійду,
 Та том битом дороженьком
 На нон зеленый вершенько.
 Мати прийшла із косцела,
 Ни не йіла, ни не пила,
 Лем за сыном полетыла.
 Стрітила ся з Христом Паном —
 Ци-с не видыў сына мого,
 Сына мого миленького?
 Видыў, видыў на ні горі
 На ні горі високойі!
 Зачаў дойджик покрэпяти,
 Не мала сой під што стати,
 Стала собі під явіря зеленого
 Під сыночка, під свойого.
 Зачала голузки рвати,
 Почала з них кров цяпкати.
 Мамусь моя наймиленьша
 Не дала-с мі в селі жити,
 Дай же мі кі в поля быти!
 А сыну мій наймиленьший
 Дай же ся мі выкопати,
 В загороду посадити.

А сыну мій наймиленьший,
 Коли же ты до нас прийдеш,
 Коли ты в мя гостьом будеш?
 Товдый я там до вас прийду,
 Як соненько на спак зыйде
 И кыравый дойджик впаде.
 Мати сына выслухала
 І в порох ся розсыпала. Ту.
 Янчик коня поїт,
 Ганця при ным стойт.
 Зачали они сой радоньку радити,
 Кадый мают пійти.
 Пійдеме, пійдеме,
 Горами, лысами,
 Всядый пан Біг з нами.
 Ганця горбок нашла
 Тай сой на ни сыла,
 Янчик капелюш зняў
 Тай сой коло ней сяў.
 Она сой сидыла,
 Горі посмотріла.
 Янчку, Янчку што гин ся бі-
 Білыі ся мі гин — [лыі?
 То мойіх девят жен —
 Ты будеш десята,
 Кед Бог допоможе.
 До кышениі сягла,
 Острый ніж вытягла.
 До серця му пхнула —
 На-ж ти мій Янчку
 Десяту женичку!
 Не зраджай Ганічку,
 Не зраджай никого,
 Ани сам самого.
 На коничка сяла,
 По місты бігала,
 Пісничкы сьпівала.
 Котра мати добра
 І добры ма дывкы,

Нехай іх не пущат
 На тоты вечірки,
 Бо там хлопцы ходят,
 На але іх наводат. Ту.
 Ішли, ішли дває братя
 З Собінова до Дранова,
 Пришли они до корчмичкы
 До молодой качмаречкы.
 Качмар, качмар, качмаречко,
 Дай нам вина, дай нам пива,
 Дай нам вина без міряня.
 Г нас пінязькы без читаня*).
 Дай нам вина до келишка,
 Мы пінязькы до фартушка.
 Она сама не вынесла,
 Білым чадом ім послала.
 Качмар, качмар, качмаречко
 Чнеж то вы чадо мате?
 Чи ест ваше служебноє,
 Ця ест ваше власненьков?
 Ни ест мое служебноє,
 Ни ест мое власненьков,
 Лем ест в мене заставене,
 За сто златых за червеных
 І за перстенник сріберный.
 Качмар, качмар, качмаречко
 Лем нам позволь ночку спати,
 Вернеме ти тых сто златых,
 Тых сто златых и червеных
 И перстеничок сріберный.
 Илюсь, Илюсь, красна дівко,
 Возми сьвічку сой воскову,
 Идий постель посцыль свою!
 Она пішла тай стелила,
 І горенько барз плакала.
 Илюсь, Илюсь красна дівко,
 Чом ты плачеш так барз гірко?
 А я плачу, бо мам чого,
 Бо мя збавиш вінка мого,

*) = без ліку, без числа.

Вінка мого зеленого,
І личенька румяного,

Дрічку мого тоньцького,
Ходу мого дробненького. Ту.

Там на горі косцілка стояла,
Там я тобі вірні присыгала.
А я тому рада и не рада,
Бо тя вела з корчмички громада.
Давно-м твої поступоньки знала,
А не раз я през вікно втыкала.
Не на вікно, але на вікенко,
Не так сама, але з дитиноньком. Ту.
А там мила сьпіват собі х полю,
Выберала пшеничку з куколю.
Выберала по єднім загоні,
Пришли гу ней дває жоўнірове.
Пойідеш ты гуєвочко з нами,
З нами, з нами, з нами гусарями!
Мала бы я з гусарями пійти,
Вольіла бы я до воды скочити,
А до воды до той глубочины,
Медже рыбки, медже дивачины. Ту.
Серед села zostавена вільха,
З'охабила шугайічка жінка.
Не старай ся шугайічку о ню,
Пійдеме мы в недыленьку по ню.
Коли-ж тота недыленька приде,
Налюбят ся моєй жінкы люде. Ту.
Я си хлопец справедливый,
Нихто на ня нич не зна,
Лем то моя фрайіречка
Волала ня до сына (але она не повіст!)
Кед ня волат, най ня волат,
(А кед повіст, та най повіст)
Сама сой є причина.
Я сой пішоў, я сой мыслиў,
Же будеме красно спац,
Она шельма і бестыя
Не хцела мі спокой дац,
Лем мя шарпат, лем мя будит:
Ты Янічку твердо спиш!
А я йі так одповідам:
Ты Ганічко што мыслиш?

Заволала она мене до матери до своєї,
 Наляла мі погар вина, до рученьки до моєї.
 Я си хлопец справедливый,
 Не хчу с тобою вина пиц,
 Бо ты шельма із мацером
 Хцелисте мя отровниц!
 А пониже Керестовец,
 Там зелений ядловец,
 Пришли до ней дває шевці:
 Ни паробок ни вдовец,
 Дівко моя премилена,
 А ци ты му ручку даш?
 Мамусь моя наймиленьша —
 А юж му ручку не дам
 Хоц ся нігда не видам. Ту.

Чом вы ся парібци
 Не женице?
 Иде вас на войну
 Два тисяце.
 Вы будете плакац,
 Мы будеме скакац
 При музыце.

Бодай вы парібци
 Дябла з'їли,
 Же вы ня на танец
 Не вывели.
 Я бы танцювала
 І до гушель дала
 Гудачкови. Ту.

Як я ишла вчера в вечер з паньского,
 Стрітила-м сой на валалі милого.
 Ой так мя стискаў и притискаў до себе;
 Ци ты пійдеш драга душо за мене?
 Ци я пійду, ци не пійду, не дбаю,
 Кой я про тя веселости не маю.
 Тобі квітне за калапом з ружи квіт,
 А мі гыне и загыне марно сьвіт!
 А што ся ти млада Ганю стануло,
 Же ти твоє біле личко зблєднуло?
 А про кого-ж то? мій шугаю, про тебе,
 Же-с мя стискаў и притискаў до себе. Ту.

Фрайірэчко моя,
 Под ня выпровадиц
 Кі на нову гору,
 Де ня мають забиц!

Кі на нону гору,
 На нону горичку,
 Де мі мають стяти
 Мою головичку. Ту.

Мала-м сой милого годзінаря,
 Што робил години пред цысаря,

Як зачала годзінна бвц,
 Мала я милого, юж немам ніч.
 Мала я милого фуяроша,
 Што робил фуяркы до вароша —
 На фуярі ду-ду-ду-ду,
 Мала я милого, юж не буду.
 Мала м сой милого коминяря,
 Впаў він мі з комна до Дуная,
 Лапайце го, тримайце го,
 Знайдзеце драпачку піля него! Ту.
 Не буду, не буду дрібный овес косиў,
 Пійду до Прешова, буду шаблю носиў,
 Шабличка не моя, але цысарьова,
 Цысар мі даруваў, жеби-м ньом воюваў.
 Шабличка душевна, то ест моя жена,
 Карабін набитый то сут мойі дыти. Ту.
 За водом, за водичком,
 Грало сой дывчатко з голубичком,
 З голубичком, с чорвым орлом.
 Ожен ся Янічку!... с паном Богом!
 Як я ся оженю, ани не віш,
 Ты мі мойі власы не забраниш,
 Як бы я ци браниц мала,
 Кед я на тім свеце не є сама.
 Та лем ся Янічку, та лем ожен,
 Возмий сой дывчатко собі ровен.
 Про красу, про подобу ем тя годна,
 Але про богацтво та не можна.
 Правду ты дывчатко, правду гвариш,
 Бо ты ся родичам неподабаш.
 Бо мойі родичи такыйі сут:
 Богату невісту до дому хцут. Ту.
 Понвиже млына, густа вербина,
 Треба бы ей зожати,
 Сподобало мі ся дывча сусьідове,
 Та не хтят мі го дати. Ту.

*

Іде доч, іде доч, іде доч дрібненький
 Плачут мойі вочка за тобоў миленький.
 Іде доч, іде доч по каміню сьіе,
 До мене миленька здалека ся сьміє.

Іде доч, іде доч, по листочку шумит,
Повідат миленський, же ся ня не пустит.
Кед ся ня не пустит, най же ся ня тримат,
Як буковий листок, коли ся розвиват. ЧГ.

*

Чом си не засьпіваш невісто молода?
Ци ты ся не хоче, ци-сь може голодна?
Ни ми ся не хоче, ани-м не голодна,
Як мау сьпівати, ай кед ем не годна! ЧГ.

*

Козяре, козяре, десте козы пасли?
Стратила-м віночок, цисте го не нашли?
Не нашли, не нашли, лем го сме виділи
В Потоці на луці в милого на руці. ЧГ.

*

Фраїрка с папірка, а я з білою лозы,
Такы-сме ся зыйшли, як біленькы козы. ЧГ.

*

Не будзем, не будзем дрібный овес косиц,
Пойдзем до Вугеля жоўту саблю носиц.
Плакала мамічка, плакала сестрічка,
Же ми ся блыщала на бочку шаблічка.
На бочку шаблічка. на плечох карабин —
Юж я тя мамічко тот рок лем з'охабим. ЧГ.

*

Пониже Кешковец*) желений ядловец,
Дай мі дзевча ручку, бо я з Мигальовец!
Кед ты з Мигальовец, а я з Гуменного,
Не дам тобі ручки, бо мау иншого! ЧГ.

*

Я паробок вугельський,
Мам калапок мадярський,
За калапком трепітка,
Што ми дала фраїрка! ЧГ.

А ты Яничик лучку кось,
Лем ми травку не зволоч,
Бо то травка шовкова,
А я дзевка попова. ЧГ.

*

Гей сьпівайте дзевчатка, гласок премилений,
Не будете сьпівати, як будете жены. ЧГ.

*

Не буду, не буду пити воду зимну,
Молодості моя, то ми марно гынеш. Ч. Г.

*

---

*) Кечківці в столиці Шарішській на Угорщині.

Лыта мойі, лыта взяла вас планіта,
Взяла і молодість, не знала-м, што добрість. Ч. Г.

*

Пішоў мій миленький до той Гамерыкы,
Няч ми не з'охабиў, лем жаль превеликий.
Верний же ся верний а з той Гамерыкы,
Одбер же ми, одбер тот жаль превеликий.

*

Высхла вода, высхла, выпили ей жабы,
Уж ня обрехали пристахівскы бабы. ЧГ.

*

Мила, мила, што-сь думала, коли-сь мене любовала?
Така была думка моя, же не буду нигда твоя. ЧГ.

*

Туриця, Туриця, не піду за Гриця,
Піду за Іванка, буде з ня христянка! ЧГ.

*

Іванку, Іванку взяла вода лавку,
Кады мы підеме до гаю на травку! ЧГ.

*

Калиночку ламю, березина гне ся,
Чуджы жены люблю, своей не хоче ся. ЧГ.

*

Калинка, калинка зверхы зелененька,
За добрым за мужем жінка молоденька. ЧГ.

*

Казала ми мати орішенькы рвати,
Высока лыщина — не можу дістати. ЧГ.

*

Впало ми яблочко з конаре до гати,
Гей подь ми миленький до ручок подати! ЧГ.

*

Пасут гускы пасут, травку собі скубят,
Што я тому винна, же ня хлопцы любят. ЧГ.

*

Нихто не винен сама я,
Што-м полюбила гультая.
Гультай няч не робит, лем все пє,
Прийде до дому, мене бє!
А я за то не дзбаю, не дзбаю,
Піду до сусыды та сьпіваю.
Бо в сусыды красны сын,
Пусть ня моя мамцю піду з ним! ЧГ.

*

Вербують, вербують гусаре на коня
Гей я ся звербую фраїречко моя!
Вербуйце, вербуйце самы вербованце,
Гей я ся звербую на два, на три танце! ЧГ.

*

Пониже горбочька желена отава,
А горбяньска дівка, як найкрасша пава.
Пониже гврбочка желена коприва,
А горбяньскы хлопцы сама біда крива. ЧГ.

*

Дзевче. дзевче не умерай, бо се будзем попевераў!
Не треба ти поневіркы, сут в валалы шварны дівкы. ЧГ.

*

Хлопец я си швидкий, не бою ся биткы,
Де ся хлоппы бият, я за пец ся скрыю! ЧГ.

*

Хлопец я си хлопец, маленький хлопчина,
Схочу, перескочу богацкогo сына!
Хлопец я си хлопец, годуваў ня отец,
Годувала матка, цысарь до остатка. ЧГ.

*

Зазуленька кукат, мое серпе пукат,
Ни ми го шукати, ни ми де бывати. ЧГ.

*

Цысарю, цысарю много нас вербуеш,
Мало-сь жита посяў, чим нас погодуеш?
Не бойте ся хлопцы великого гладу,
Посяў цысарь жита велику заграду! ЧГ.

*

Любуй же ня любуй дывчино нещесна,
Бо як ты не будеш, буде твоя сестра.
Як не твоя сестра, то сестрина дівка,
Все ми мусить быти в тім роды миленька! ЧГ.

*

Спознау тя мила, спознау по ходы,
Бо ты ми так ходиш, як рыбка по воды. ЧГ.

*

На високой горе травка ся колыше,
Ей моя фраїрка листы до ня пише.
Я до ней напишу на рыбовім хвосты,
Жебы ня чекала на дубовім мосты. ЧГ.

*

Бануй мила тєраз, я бануваў нераз,
Ты спала в коморе, я стояў на дворе.

Ты спала в коморі на білої постели,
Я стою на дворі vedля твоїх дверей. ЧГ.

*

Ей Боже мій Боже, што я наробила
Худобной матери сина полюбила!
Ей Боже мій Боже, што я наробила,
Же я свои вочка за тобою пустила! ЧГ.

*

Заплачу, заплачу той горнец згорівки,
Не хочу, не хочу той богацкой дівки.
Бо богацка дівка не хоче робити,
Нав'язе коралів, каже ся любити! ЧГ.

Пр. Пісні на „Собітку“ гл стор. 270. 320. 345. 346. 369.

В. СЛОВАРЕЦЬ.

а. абко Рхв. побіч ябко dem.
абўочко. — psl. **ава́чко** et
ива́чко.
абчанка. ябчанка Apfelbrei,
Apfelmus, Apfelsuppe.
а-гуць! а гуць! Тих. жене
свині. — цю ку-цю ку-цю
ку! Тих. кличе свині.
адамаска Ф. Damascenerpfau-
me plur. адамаскы.
адзімка Жер. адзімка Б.
Вол. ungesäuertes Brod cf. gr.
ζυμος.
адукат Advocat, ид до адуката
(або: гу адукату) geh' zum
Advocaten.
адя! Чр. ото, siehe! ессе! voilà!
Акым Зл. Йоаким, Яким, psl.
Иоакимъ Joachim.
альбія Б. для свиней корито
Schweinstrog cf. вальбія.
амін в східн. Гал. амінь Amen
ані Ба. пр. кравчит, што ані =
дуже кравчит.
Анна (в Чорнім, Липовци...:
Айнца) Анна в Лаб. також
Ганка slovac Anča.
антал Ба. deminut. анталок.
анталочок kleines Wein-
fässchen magy. antalag.
Антик Лаб. Антоньо. Ан-
тош Лос. Anton.

а-псик! кличе на kota Scheuch-
ruf der Katze.
аркіш Жер. Spelt, Dinkel. Tri-
ticum spelta, оркиш.
арматка Св. eine bunte Vogel-
art 1) Distelfink Fringilla car-
duelis 2) Kernbeisser Cocco-
thraustes vulgaris 3) Buchfink
Fringilla coelebs, „арматкы ар-
мелисты; сыдають по осетю,
як осетя одквітат“. „арматка
кісткы х черешни кусат“.
армелик Жер. Distelfink, Stieg-
litz „пташок квітчастый; по
бодаках сыдат; якої чудны
жтырче“.
армелистый Св. Жер. Sn. bunt
gescheckt.
арміла І. бык червеный і білый.
армілка. арміўка Б. Нв. gen.
fem. армілок Нв. gen. masc.
bunter Vogel 1) Stieglitz 2)
Fink. армілкы паньскы на осотю
сыдають Сн. die Stieglitze set-
zen sich (im Herbst) auf die
Distelköpfe. — армілкы лы-
совы сывірочут Сн. die Buch-
finken zwitschern. „арміўкы по
ялицох з моху виют гніздо“
die Finken legen auf Tannen-
bäumen ihre mit Moos durch-
flochtenen Nester an.

аря! аря! кричит на уці, кед
заганят; также: аря-аць!
або аць-аря! — базь-
базь! кличе, кед вабит. —
ач-урда-аш! кличе на ба-
рана, кед навертат.

А са фат Лос. Йосафат.

астряб Habicht, Astur palum-
barius. астрябік Sperber Ni-
sus communis.

ат! siehe da! ecce! voilà; etwa,
kaum, східногал. от. — ат-де
(адде!) = отде. — лем ат кілька
дній, як пришоу es sind kaum
einige Tage seit seiner Ankunft
verstrichen.

А фтан Athanasius.

а-ци! кличе, кед гонит козы.

ач-урда-ши! кричит на ба-
рана, кед навертат.

а-юж-так! II. ja, ja! so ist es.

б. бабин пес Ся. Лип. бабій
пес II. бабин воўк або
бабин пес Вв. Bärenraupe;
stark behaarte Raupe. „така
оброслена гусениця, як вывір-
чий хвіст“ Ся.

бабрати beschmutzen, verun-
reinigen. збабрау es du hast
beschmutzt.

бабруля unreine, schmutzige
Weibsperson.

бабухатый Жер. bauchig cf.
бамбух.

багниця Лип. або рокыта Лип.
Salweide, Salix caprea.

багнѣты II. багнѣтки II.
багнята Жер. Мш. Kätzchen
der Bäume. багнята на рокыты;
рокыта перша ся розвиват од
вшиткого дерева Мш.

бадени Ту. бадуня Д. Ту.
Вн. бадоня (коло Лісцька)
stark ausgespülte Stelle im
Flusse oder auf dem Wege,
яма в потоці, што вода выбе
Ту; што выбе вода хоц де: на
дорозі, в ріці Д. бадуня, де
вода стоїт, што выбита яма; —

бадунька мацюенька, што
чоловік ся напе воды Вн.

бадѣақы (патлақы) лемкы с під
угореккой границі, што выма-
вляють місто ъ — л на пр.
я гваріл, я ходіл, я был.

баақы або овеч'кы Пол. Asseln
(sing. бавка, овечка).

базю! базю! базю! Б. до
уці кличе, so werden Schafe
gelockt.

байоро II. gen. neutr. байо-
риско II. Tümpel, Lache
(коло Львова: баюра).

байчар Лб. Klatschmaul, Klät-
scher. східногал. тріскач, спле-
тняр.

ба-ле! ба-ле! — ба-ле-ба!
schaut nur! sehr unwahrschein-
lich! wohin wird es abgezielt!

балец Лип. великий коровай.

балух або балуша Кв. забава,
Ballfest. при балуші, як даде
весілля або кстины, приходять
на мысль розмаїты співанкы.

бамбара II. Beere. бамбары
червены каленины rothe Bee-
ren des Schneeballes cf. pol.
bąbel Blase.

бамберкы або бамбаркы
с клокічкы II. Früchte der Pim-
pelnuss (Staphylea pinnata).

бамбух II. B. Magen порів.
східногал. бебехи verächtl. =
Gedärme; Eingeweide; die
Weichen cf. pol. bąbel.

банджюра З. тоня в леді.

бандура. бандурка II. Св.
Д. I. Лип. Kartoffel.

бандурчанка Д. Лип. бан-
дуранка II. натица бараболі,
Stengel sammt Blättern der
Kartoffelpflanze.

бантувати бурити; пищити,
побантувау magy. bánt belei-
digen, kränken.

банувати Лос. bereuen; be-
dauern. magy. bánt.

- баля II. so wird eine Heilquelle benannt.
- банюр Чр. банюра II. Lache, Tümpel; ausgespülte Stelle im Flusse, wo man baden kann. великий банюр. cf. it. bagno.
- бараний, бараня, баране в східногал. баранячий dem Widder gehörig; vom Widder stammend. бараний pir Horn des Widders. бараня шапка Lammfellmütze, баранка.
- барбачія Врхв. Haubenlerche, Galerita cristata.
- барже Врхв. Бру. compar. від барзо pol. bardziej. іщи барже noch mehr.
- барз. барзо pol. bardzo sehr. барз мі ся хоче пити воды ich habe starken Durst. барз міцний sehr stark.
- барзкы дуже меду sehr viel Honig східногал. дуже много або дуже багато меду.
- барыўка kleines Fass.
- барна I. темно червонобурий бик magy. barna, braun.
- барнавий З. барнявий Нов. bräunlich. куропатва барнава slovac. barnavý.
- барник Б. барнік Нов. eine Vogelart. „пташок цілком чорний, кінці крил червены“ Б. „пташок верхом барнявий, сподом червений“ Нов.
- барнуля Кр. Бер. назва червонобурої корови.
- барнястий М. braun. барнясты ма волосы er hat braune Haare, шатил.
- баршановый Мо. з баршану; такий як баршан. змня баршанова die gewöhnliche Abart von Pelias berus; змня червена Pelias cherssea; змня чорна Pelias praester.
- баршниця Бер. барщаниця Бер. зело (пасе худоба).

- басамонка Ту. басамунка. басанунка II. крайка cf. magy. paszomány Borde, Tresse; paszománymunka Posaumentierarbeit.
- басанунча II. genit. басанунчате мала крайка.
- басувати schnurren. кит басує die Katze schnurrt (spinnt).
- батожиско II. Peitschenstiel „што тримат в руках; грубий конец батога (снур) називат ся пуга, тоньший конец з гүзиками шмиґар.
- баусы або усы II. Schnurrbart, баусатый mit einem Schnurrbart versehen (із жск, анс, амс, авс, аус — б приставіє чеськ. vous, fous) гл. баюсы.
- бацкати (Ганчова) mit einem Platzer schlagen, mit Geräusch anschlagen. теля бацкат до ікры = східногал. теля бє головою до вимени або до рїмя.
- бацнути Чр. einmal stossen, anschlagen. уця бацла Чр. das Schaf stiess (zuweilen giebt es auch gehörnte Schafe).
- бача Кр. Зл. slovac. bača Ober-schäfer.
- ба-як Мо. Зл. ja, so ist es.
- баюсы Кр. Чр. Б. Schnurrbart. čech. valousy східногал. вуси, вуса, ukr. уси, magy. bajusz.
- баюсатый Чр. mit einem Schnurrbart versehen.
- бе! базю-бе! на уці кличе, а гонит: аря-ач! Тих. (в кличї аря! мабуть випало б; коло Заліщик кажуть: абря! абря! порівн. бирка, берулько, берулечка, берушка).
- бєвхати Кр. dumpf anschlagen. бєвхат косом. бєвхай добрі!
- бєднар genit. бєднаря Жер. Fassbinder. slovac. bednár. in anderen Gegenden боднар.
- бєдрак Брт. Engerling plur. бєдракы (cf. пендрак, пандрак).

без II. in der Bedeut. durch-
über. без верх, без гору über
den Berg. — без море über's
Meer.

беку Пол. in der Kindersprache.
Dreck. бецяти scheissen. бе-
цый = какай.

белёй Кв. Tölpel, штурпак. ты
белею, ты бурлаку!

белёй Ту. Engerling. plur. бе-
лейі. „на ным пізнати, ци буде
ярь рання, добра, ци пізнá;
аж як має передны ногы курт-
ши, то раньша ярь, лыпша; а як
має задны ногы куртши, то пі-
зныйша“. (по мізкованю люда).

бейдак Брт. Врхв. Dummkopf,
Tölpel, roher Kerl. „што пізна
гварити“, необтеса, простак.

бейдуля Врхв. dumme Weibs-
person.

бембух Св. Magen cf. lett. pem-
pis Dickbauch cf. бамбух.

берце з воза Лип. = орчик.

бесыдовати sprechen. бесы-
дуже wir sprechen.

Бесыкыд Gebirge, Karpathen.

бестыя Schelm lat. bestia.
х поли мыши: бестыя бірат по
меджах auf dem Felde giebt es
Mäuse; die Bestien laufen an
den Rainen.

бетанг Бер. Landstreicher, во-
лоцюга magy. bitang herum
irrend, vagabund.

бетета, бетегота Чр. „незда-
лый человек“ Taugenichts, un-
nützer Mensch (ist mit бетанг
zusammenzubringen).

бзычати М. або брунчати
М. гівняр брунчит або бзычит
der Rosskäfer summt. щкола
тыж брунчит.

бзік Лб. Holunder, Sambucus.
зо бзіка робят піцаўкы.

бывайте здравы! leben Sie
wohl!

бываня Сирк. Leben, Fortkom-
men. „на бываня лыпше на

Кавказы, як в Гамерицы; в Га-
мерицы зас лыпше на зарібкы“
im Kaukasuslande lebt man
besser. als in Amerika; in
Amerika jedoch kann man
mehr verdienen.

быдлячка II. Koth des Horn-
viehes.

биля Я. neben, bei, in der Nähe.
биля воды.

былянка або бандурчанка Тп.
Stengel sammt Blättern des
Kartoffelkrautes. — бандура
пустыа былъ або былянку II.

бинч Чр. nom. plur. бинчі Droh-
ne, Männchen der Honigbiene,
деинде трутень gen. трутня
схіцогал. трут (cf. терти). еден
бинч eine Drohne.

бинчати Чр. I. бінчати II.
summen. муха бинчит. чміль
бинчит. хрущ бінчит.

биркы Ко. 1) Lämmer 2) в Бер.
Ко. Мо. Ф. Ту. Kätzchen der
Bäume. биркы або базькы на
вербі Ту. г вас базькы, г нас
говут биркы Бер. 3) Asseln,
Tausendfüsse в Ф. Тих. Мо.
Рад. Бер. биркы під каменьом,
під дровном Мо. биркы під ка-
меником Рад. nom. sing. бирка.

биркастый Бер. пр. вівці бир-
касты = вівці з дрібно круче-
ною вовною.

быстрицьи Х., быстрицкы
слівкы подоўгасты.

(бити). кертця бз купкы Рад.
der Maulwurf wirft Erdhaufen.

бытя Я. Leben; Wohnung. ту
ми не бытя hier kann (oder
darf) ich nicht wohnen.

бібкы ядлівцовы Пол. За-
рпенбеерен von Juniperus com-
munis, sogenannte Wachhol-
derbeeren.

біблея Ба. Biblie psl. виелиа
sacra scriptura.

бідний Вн. часто в значеню;
хорий а худобний в знач.
бідний.

біла гуза Ту. білогузка
Лип. *Saxicola oenanthe*, *Stein-*
picker.

білас Г. *Herrenpilz* *Edelpilz*,
Boletus edulis (так названий,
хоть не є білий).

білий берест Ко. *weisse Bir-*
ke, *Betula alba*.

білий хробак Кв. Ч. *Enger-*
ling. cf. белей.

білы печінки Св. *Lunge*.

біюк ока das *Weisse des*
Auges, *sclera*, *sclerotica*.

біупушок *Huflattich*, *Tussilago*
farfara. прикладат ся листя на
вред: біупушок скоро отык
(Eiter) вытыгат; по житох
росне“.

білток Кр. біўток Р. *Eiweiss*.
в бітку. в біўтку im *Eiweiss*.
жоўток Р. *Eidotter*. більчок
Врхв. cf. psl. **бѣльць** **пйный**.
бѣльць+ькѣ).

білушки Ф. білы, округлы
сливки (nom. sing. білушка).

біль gen. masc. *Schmerz*. вели-
кий біль genit. великого болю.
— коло Львова часто: велика
біль, genit. великої боли gen.
fem.

біль gen. fem. genit. біли Жер.
Speck. цыла біль *die ganze*
Speckmasse (cf. білий weiss;
masur. *biel*, genit. *bielu* gen.
masc.).

біля Вн. Сн. bei, neben. біля
ока кіст. біля воды.

біляк П. не поливаний горнец
з білої глины.

біровати Лип. *vermögen*, im
Stande sein. не бірюю ich bin
nicht im Stande, es steht nicht
in meiner Macht magy. *bir*.

бітка Р. *Schlagen*, битка. сто
буків біткы *hundert Stock-*
streiche.

біхреса Чр. *Gnom*, *Erdgeist*,
Berggeist. „така мамуна, што
по лісці ходит: пукат, лупкат,
віскат; інши гварят, што такій,
як хўп х червені шапці“ so
eine Larve, die im Walde he-
rumgehend poltert, klatscht
und schreit; einige behaupten,
es sei eine Bauerngestalt mit
rother Mütze auf dem Kopfe.

благодар Бер. genit. благодаря
vocat. благодарю *Wohlthäter*,
добродій, „што дарит благом“.
„А мій любый господарю, слу-
хай, слухай благодарю“ (слова
щедрівки).

бўазен Бер. plur. бўазны dem.
бўазник plur. бўазники
Fratz, Buh. „маўы дыти сым
або вісемлытны“, східногал.
блазен genit. блазна укр. бла-
зень, genit. блазня Narr.

бланар. бўаняр Лб. *Glaser*,
скляр.

бўатнар або ўатнар genit.
бўатнаря „гвізд, што бие до
ўаты“ *Brettnagel* pol. *bratnal*,
bretnal.

близь Вв. *nahe*, in der Nähe.
близь хыжи.

близць і Вв. *Zwillinge* nom.
sing. близнець psl. **БЛИЗНЬЦЬ**
дідимос, *geminus*.

близнята або близць і *Zwil-*
lingstöpfe.

блыскавец (Кв. Ганчова)
Leuchtkäfer, *Lampyrus nocti-*
luca. блыскавцьі літають.

блїшити. выблїшити Ба.
bleichen, блїховати. кус выблї-
шеного сына. выблїшиў дойч
сыно. — блїхарі = тоты,
што блїшат полотно, выносят
на блїх (на білене).

бліщати ся Лб. *glänzen*, er-
glänzen psl. **БЛІЩАТИ СЯ**.
рыба блїщит ся Лб.

блювакы (nom. sing. блювак)
eine Pilzart. „такы губы; по-

добны до червеньків, отровны;
як человек зійст, то з них блю-
ват: робит ся злі од блюваків".
бобалька Нов. (nom. sing. бо-
балька) = галушки з ярчаной
мукы, також з пшеничної або
з вівсяной Teigknollen, Knödel.
бобовянка з бобу бадыля
Bohnenstengel sammt Blättern,
Bohnenstroh.
бобрунка Жел Врхв. Marien-
käfer, besonders Coccinella
septempunctata.
богмити ся Ту. казати богме!
(= бігме) або богме-но!
sich betheuern. я бы ся на то
не забогмиў.
боганчі. баганчі черевики
magy. bakancs = Bundschuh.
бодай-який Св. = східногал.
який небудь або який небудь
was immer für ein, schlecht.
„по Сыгітских (Сыгіцких) го-
рах давніше не мали кросен
(бодай яки кросна) — снулы
по стынох в хыжи: вбиваў
клинцы и так снуваў гей паук".
бодак П. Distel, бодяк.
боденка У. Б. Butterfass. де
робит ся масло; части: 1) на-
вершник = верх до боденкы
2) правда приходит на на-
вершник 3) збуток або коло-
тушка = кый г боденцы.
боденьча Ко. gen. neutr. в ным
робит ся масло. дужкы (Fass-
dauben) в боденьчати.
бодливый Слрк. stehend, stos-
send; stössig. бодлива коро-
ва eine Kuh, die mit ihren Hör-
nern stösst.
бодрок I. Name eines Hundes.
божа пшеничка Я. квітне
жоўто.
боже житце Я. зело такой,
зеленьоватой.
божий осетик Я. зыля, як
осет, мат квіт жоўтявий.

божи волоскы Я. зело канджу-
ряве, на червено квітне.
божи пагнозтики Я. зыля,
квітне на жоўто.
божи яблочка Я. зело квітне
на жоўто.
Боже запласть! Ко. (заплат!
II.) Gott vergelt' es!
Боже дай здоровя! Gott
grüss'euch! wörtl. Gott möge
euch Gesundheit schenken!
бозуля Beule, Auswuchs. dem.
бозулька. (набиў бозулю на
челы (eigtl. das Angeschwol-
lene, das Aufgeblasene).
бозюсьо Ба. Gott (примильно,
іменно в дітинській бесіді).
о бозюсю!
боіско Лип. Tenne, тік.
болячкове зыля Ба. eine
Pflanzenart.
бомба Ба. Kirche (in der Kinder-
sprache, wahrscheinlich nach
dem Glockenläuten: бом-бом,
sogenannt). ід до бомбы = іди
до церкви.
бомбар (Береги коло Сянока)
Maikäfer. Melolontha vulgaris
cf. psl. ~~бжнжти~~ tympanum
percutere let. bambals scar-
baeus.
бомбоўкы (nom. sing. бомбоў-
ка) Beeren, eigentl. Kügelchen,
Bläschen порівн. укр. бамбель
pol. bąbel. бомбоўкы на гру-
лях, на натины Fruchte (Bee-
ren) der Kartoffelpflanze.
боик Чр. Bastard masur. bak.
борыкати I. v. trans. aufwühlen.
кыртыця борыкат землю der
Maulwurf wühlt den Erdboden
auf.
боронити П. Ко. волочити бо-
роноў. заборониў ес поле. —
доборониў ес поля? hast du
bis zum Ende des Feldes
geeggt?
бортак Слрк. Брт. Ба. Tölpel.
глухий бортак.

- б ортуля dummes Mensch; dumme Gans, tölpelhafte Weibsperson.
- б ости П. Жер. рогами mit den Hörnern stossen. бык боде. бо-дячий бык Жер. бык збіу Жер. корова збола. теле зболо. віл біу psl. **колъ колъ юсть.** — в Жер. віл збол, побол, корова побола, — боуа Лб. теля боуо Лб.
- б ранка Т. Flussbarbe, Barbus fluviatilis, брянка pol. brzana, brzanka. бранкы попід біх червонявы рыбы, з баюсами.
- б рандзя Кр. gen. fem. collect. Unkräuter. дуже той брандзы = в східн. Гал. багато того буряну.
- б рати зубы Вв. Zähne reissen, зубы не брали = не рвали зубів.
- б рати сой на память Ту. merken.
- (б рати ся). бере ся в ноги і втыче П. er jagt davon, er flüchtet eilig (scherzhaft; ukr. дав ногам знати).
- б ратній Ко. dem Bruder gehörig. братній хлопець des Bruders Knahe (Sohn).
- б ратунок Св. (раз чув я також: бартупок) Brudersohn, брата-нок, братанич.
- б реверія Ба. Händel. робит бреверію = збиває бучу.
- б рез Вв. ohne. без интересу ohne Interesse, uneigennützig. — не без декрету = не без міри.
- б рез келя років durch einige Jahre.
- б рещати Врхв. schallen; klirren. ланьцух брешит die Kette klirrt cf. брямчати cf. psl. **брачати.**
- б рех Бар. Klaffen, Bellen, Gebell східногал. гавк. тот пес має великий брех = бреше голосно,
- б рид (побіч: брьд) genit. брьди Hässlichkeit, Scheusslichkeit. така брьд! so eine Scheusslichkeit. сливки терпкы, непристали — така брьд! die Pflaumen sing herb, unreif — ganz widerlich im Geschmack!
- б ридаль. брьдас. брьдак hässlicher Mensch.
- б ридуля hässliche, widerwärtige Person, hässliches Weib.
- б рижовати Вн. бряжами украшати. брижований, украшений бряжами.
- б рязастый Жер. schwarz mit weissen Streifen. брызаста корова.
- б рылкастый П. in kleinen Klumpen vorkommend, grobkörnig.
- б рындзя Кр. Brinse, Schafkäse.
- б рысько Д. Hundename; grosser Haushund.
- б ріх П. Bauch. бріхатый Чр. bauchig. бріхач Чр. Grossbauch čech. bricháč.
- б родиско І. Furth.
- б рост П. Я. Лип. Ч. springende Laubknospen, junges Baumlaub, junge Baumtriebe. тото дерево пушат, ма брост гардый der Baum schlägt aus, hat schöne Frühlingstriebe. — дуже бросту viele junge Frühlingstriebe. гардый брост Лип. Я. — брост буковий, также на льщину, на вільсі; на садові: пупча Ч.
- б ростур (Ганцова) eine Pflanzenart.
- б рушляк кожушок без рукавів; також рід довгої камізолі cf. psl. **бръчккъ** indumentum.
- б рямчати Врхв. klirren. ланьцух брямчит (або брешит).
- б рюх Жер. Bauch. slovac. bruchо. брюхатый bauchig. slovac. bruchatý.

бубновати trommeln slovac.
bubnovat'.

будая Чр. gen. fem. Fleisch.

буд на чім Брт. = на чім будь.

буківка Ч. eine Pilzart.

булькати. бульчати Врхв.
Кр. sprudeln, Blasen werfen.
щавя бульчит das Sauer wasser
sprudelt.

бульчати Бер. kollern. індик
бульчит der Truthahn kollert.

буля Смрк. Beule slovac. bula.
набив му булою на чельі =

східногал. набив му гуз на чолі.
бундз Бер. Knoten, Bund, гудз.
завязи бундзы у бича.

буравый bräunlich.

бурый braun. — comparat. бур-
ший. чмоўх іщи бурший Врхв.
der Kleiber hat noch mehr
Braun.

бурити землю den Erdboden
aufwühlen. кыртиця бурит
землю.

бутель П. gen. masc. Bouteille,
Flasche. бутель круглый. бутель
поўный.

буяк П. Б. Zuchtstier slovac.
bujak.

В. ваган Смрк. більше корыта,
што тїсто місят ein grösserer
Backtrog, Backpfanne.

вайкати wehklagen. не вайч
поза уха = за ухами не голоси,
не плач.

вакация пр. не вакация ми то
говорити Ту. = не випадас
ми то говорити.

вакилия. вакелея Брт. „на
буку губка“ Zunderschwamm,
Polyporus fomentarius.

вал Welle. валами іде вода Я.
das Wasser schlägt Wellen.

валити Б. пр. сьніг валит густо
es fällt ein dichter Schnee, cf.
завальна зима.

ваўок. валок I. Schichte ab-
gemähten Grases, покис. трава

на ваўках. косит гарды на
валок.

валушний таuglich, nützlich.
тото не валушне dies taugt nicht.

Ваньо Врхв. Б. Ба. Д.... Иван,
Johann. Ваньо! по-ле-гев!

ваньсы Лб. Schnurrbart. вань-
сатый mit einem Schnurrbart
versehen.

вар Розс. Мо. I. в значеню: „с ка-
пусты вода“, на Угорщині: „ка-
пустна юха“. „квасный вар с ка-
пусты“ I.

варахобник Вв. zelo, жоўто
квитне.

вартало бы ховати лозиняка
Вн. es würde sich lohnen die
Nachtigall zu halten.

варуватися sich hüten. вар-
руй ся! hüte dich!

варянка Розс. Ку. вареный
квас, вар с капусты.

Васильів ден Neujahr, но-
вый рік.

Васко Врхв. Мо. Зл. Basilius,
Василь.

ватра Св. Feuerheerd. „підлога
в пепу, на котрі хліб пече“ =
der Boden in der Ofengrube,
wo Brod gebacken wird.

ватралька П. друк на кінци
розширений і сплюснений до
підгортання жару eine am Ende
verbreiterte und abgeplattete
Stange, mit der man glühende
Kohlen zusammenscharrt.

ватриско Чр. місце, де була
ватра.

вацок Смрк. in der Bedeutung:
Euter (pol. wacek, čech. vak,
vaček, Tasche, Sack). бухат
теля до вацка das Kalb greift
hastig nach dem Euter. бухати
eigtl. mit dumpfem Geräusch
anschlagen.

вдячныі Лог. пр. я ті вдячныі
тото зробю ich werde dir das
mit Vergnügen thun. я ті тото

вдячны оддам ich werde dir das mit Dank zurück stellen.
 ве-ве! (в Прибышові, в Карликові, на Воли, в Токарні) або йо! йо! interj. zum Ausdrucke der Verwunderung. ве! ба який то дюк! паскудный хробак. cf. psl. оукы оузі, вае.

ведля Ч. Г. nebst, bei, neben.
 я стояю на дворі ведля твоїх дверей slovac. vedla.

векший grösser. pol. większy psl. катший.

велич etwas Grosses, Kolossales. така велич.

величко dem. v. велико. не величко nicht viel. нас не величко wir sind nicht in grosser Anzahl.

вельбіб Св. Жер. grosse Abart der Bohne. дуже має вельбобу.

велький У. gross. велький сьніх хпау = великий сніг упав. од мала до велького palaeoruth. отъ мала до велика.

вельо Т. viel. так вельо не ро бит. pol. wiele.

венгірина Кв. Finne, Cysticercus cellulosae.

вепер Смрк. genit. вепря verschnittener Eber, Borg. dem. веприк. nicht verschnittener Eber, Keiler heisst: кориаз.

вєрабожкати ся Смрк. Жер. божити ся, присягати ся: вера Боже! cf. slovac. verabože! hoch betheuern. заверабожкай ся = записяж ся! вера Боже, вера так! Жер. auf meine Seele, so ist es! traun, fürwahr! wahrlich! вера Боже! кумо буду ся на вас гнїваюа.

вербівка Жер. Ellritze, Pfrille, Phoxinus rivularis.

вербінец Врхв. an Flussufern zahlreich wachsende Weiden in Ostgalizien: лози.

вербувати werben. г гусарі вербуют man werbt zu den Husaren.

вербуванец Ви. што звербувау ся до войска.

веретельница Тих. веретильница Ч. Смрк. Ганчова. веретильник Ту. веретерница Лб. веретурница Жер. веретюрница Бер gemeine Eidechse, Lacerta (agilis) (а ящїрка Тих. ящурка Ч. Salamandra, Erdmolch). веретильница хытро лїтат Смрк. = веретерница летїт пильно Лб. die Eidechse lauft schnell.

веретельница Розс. веретельница Т. веретурница Врхв. веретюрница Кр. Blindschleiche, Anguis fragilis (веретильница = Anguis fragilis auch in den meisten Gegen den Ostgaliziens, wo ящїрка Lacerta und ящур Salamandra bedeutet).

веретинця Вв. (nom. sing. веретинце) Equisetum arvense, Ackerschachtelhalm (die Stengel mit sogenannten Fruchtfähren).

верый Кр. gekrümmt; verzerrt; stützig. верый человек. вера дошка. верє дерево [hieher: коверяга, коверняк (um Berezyany gebraucht) gekrümmt, verzerrter Baumstamm; dicker, krummer Ast. knorriger Klotz. сковїрити ся sich werfen (vom Holze): pol. wiór. Nobelspan eigtl. das Gekrümmtе cf. germ. wirr, wirren].

верствак Вв. Zeitgenosse. верствакы або ровєсниця cf. psl. крѣсть et вѣрста ῥηλια, aetas. сѣкрѣстьяникъ συνηλικιωτης, coaetaneus.

вертепа Schlucht, Abgrund; Unweg.

верткий Кр. rührig, gewandt, flink, behend slovac. vrtký. pol. wartki.

вертлик Св. Leierkasten, Drehorgel, катаринка. грає на вертлик у er spielt auf dem Leierkasten.

верхинна. верхинка або сметанка Вв.

веце mehr pol. więcej psl. **кашты** superl. найвеце, найвецей. вечерішній Т. Abend-. вечерішнє молоко.

вечерниця Смрк. Abendstern. вечірки Брт. plur. tant. Abendunterhaltung східногал. вечериці.

вжгнути Зл. ударити.

вздуте I. Blähen, Aufblähen. худобу лычат на вздуте: назбирають бирок (бильок) і сыплют до рота худоби wenn das Vieh an Aufblähen leidet, sammelt man Asseln und schüttelt dem Vieh in's Maul (ein unwirksames Mittel, das jedoch beim Volke im Gebrauch ist).

взглуб Д in die Tiefe, der Tiefe nach, вглуб. два метры вглуб.

выбачный Смрк. на пр. найбудут выбачны wollen Sie entschuldigen.

выбросити Врхв. hervor-spriessen, ausschlagen (von Bäumen im Frühlinge)

вывадити I. ausspannen. мусій коні вывадити = м. к. випрячи.

вывідки або выводины Смрк. „до церкви іде родильниця“ Kirchgang der Wöchnerin.

выглядити ся Бер. fett werden wörtl. glatt werden. выглядали ся быкы die Ochsen wurden fett.

выграбати ausgraben. выграбаний ausgegraben. кітка така,

як выграбана die Katze ist sehr mager (wie ausgegraben).

выгляд Ч. II. Fenster. виглядок II. выглядчик I. Guckfenster. выглядчик з дїрками = віконце з дїрками. одняти вікно або вигляд II.

выдарити ся Врхв. sich ereignen, sich zutreffen. „выдарит ся, што росне на турні дерево“.

видиш Нов. (wörtl. siehst du) in der Bedeut. wie es scheint, wahrscheinlich. суг, видиш, і г нас по камінцях кулігн wahrscheinlich kommen die Strandläufer auch bei uns an mit Gerölle bedeckten Flussufern vor.

видыти ся scheinen. так ся видит so scheint es. видыло ся ўадно es schien schön zu sein.

виднівка Брт. бочка з вина Weinfass. виднівки купуют го старины; квасят в них капусту.

видок В. Schauen, Beschauen; sichtbare Stelle. на видок = на оказ; на видне місце; в староруск. **видокъ** значило сьвідок, testis гл. Правда руська.

выживляня I. Nahrung, Kost.

вызывати schelten. зачали ся вызывати sie fiengen an einander zu beschimpfen.

вызывка Scheltwort, Schimpfwort; Schimpfen.

вызывка Лос. Schimpfwort; Schimpfen вызывая.

выістити ся. з'істити ся Св. in Erfüllung gehen. то ся мі выістило або з'істило.

выкарати ся Зл. видати ся; удати ся.

выкладати Рад. пр. смішки си з кого выкладати mit jmd Spott treiben.

выкладный. пр. язык выкладный Св. = язык, котрим

мож викладати, порозуміти ся
verständliche Sprache. „мы Ру-
сиақы — маме йзык выкладный“.
выкоўтати Врхв. auswetzen,
aushacken, ausklopfen. чмоўх
выкоўтат дзюру в дереві (cf.
ковтати, колотати pol. cheltać).
выкрасити Нов. kastrieren.
корназ не выкрашений.
вилія П. съвят вечер, heiliger
Abend. pol. wilija.
вылызати І. яшур вылызае на
дойч der Erdsalamander kriecht
vor bevorstehendem Regen-
wetter (aus seinen Verstecken)
hervor.
вылупити Нов. ausschlagen.
сова вылупіўа выгляд die Eule
schlug das Fenster aus.
вылюбити ся Врхв. der Liebe
fröhnen. — вылюбити. пр. дівча
вылюбене.
виля Св. bei, in der Nähe,
пиля. — печінкы сут виля бам-
буха, сележін на бамбуху.
виўкастый gabelig.
виўцьі plur. вилицы Gabel, Ess-
gabel.
вымя П. Euter.
винівка Weinfass „пйў бочки“.
выоначити ся выяснити ся
(пр. о якісь справі), аж ся
выоначит.
(выпасти). як выпадє кому І.
je nach dem, wie es sich trifft.
выпліинити Ч. ausrotten, ви-
нищити. кит выпліиніў садники
pol. wyplenić.
выправдати Д. rechtfertigen.
хотйў ся виправдати er wollte
sich rechtfertigen.
выправна скоро П. gegerbte
Haut, Leder.
выпустити П. veröden; ganz
verarmen.
вирая (верая) Thürpfoste. дві
вирайі г дверей.
выречи П. Брт. Ф.... повісти, ви-
мовити. выреч мі = скажи мені.

вирок Кр. Bett. на вирку auf
dem Bette.
вырчати knurren. пес вырчит
der Hund knurrt. pol. warczeć,
čech. vrčeti.
высыпати ся на кого. Мо.
jmd. anschnauzen, auf jmd
schreien. высыпаў ся на мене.
выслужный Чр. dienstfertig.
выстаріти ся Ч. alt werden.
выторгати. выторгувати
П. herausreissen. пчіўняк вы-
торгує ся с коріньом.
выторчити ся Со. in der
Bedeut. wühlen, herauswühlen.
кертиця выторчит землю або
купы повымітує.
выточити ausdrehen; aus-
drechseln. выточит дерево свер-
ликом.
вытрут П. І. „што вытре ся на
нозѣ с ходженя“. „як натоўче
погу, як паступит поўхату усе-
ницію, то дістане вытрут“ І.
вытяти Кр. in der Bedeutung:
stark schlagen. добре приложил
або выгял.
выфыркнути Жер. выфуркнути
emporflattern. выфыркнуў птах.
выхлюпати ausschütten. вы-
хлюпати воды.
выцяркати Бру. викапати, ви-
цюркати. дойч выцяркаў der
Regen ergoss sich.
вышмарити П hinausschmeis-
sen. тото ся вышмарит das wird
hinausgeworfen.
вышпурити hinauswerfen, hin-
ausschmeissen cf. шпурнути,
шпурляти.
выщирити зубы die Zähne
fletschen, вышкрити. выщи-
рати = вышкирати.
вйілий Брт. zudringlich.
вйіо! кличе на конѣ, штоби
тягнули.
вйібчий Спрк. fremd, alienus
pol. obcy; вйібчий человек або

чужий. psl. **обкштъ** ruth.
 общий, общий communis.
 віз Сирк. Мо. ein Gestirn.
 візля Св. bei; in der Nähe;
 ам. візля нього. візля берега.
 вікняр Врхв. Glaser, скляр.
 вільгый Врхв. feucht. вільго
 в ті хыжи es ist feucht in die-
 ser Hütte. вільгый стоп die
 Säule ist feucht cf. psl.
вльгъкъкъ, східногал. вохкий,
 pol. wilgotny.
 вільгый Вру. in der B. lau. вода
 лътня або вільга. молоко вільге.
 вінец М. вінец по над копытом
 коня.
 вінничкы Жер. Johannisbeeren.
 гедавы і вінничкы Stachel-
 und Johannisbeeren.
 вінярка Лб. Weinfass.
 віргати Кр. um sich schlagen;
 zappeln. ноги віргали die Füße
 zappelten.
 віриця Нов. „трава, што росне
 на тлоках“ an Brachfeldern
 wachsendes Gras.
 віс-деревчина Сп. або ча-
 марішка Сп. Myricaria ger-
 manica deutsche Tamariske,
 біж-деревчина.
 віскы Врхв. Augenwimpern.
 вістка В. Schuppe. рыба має
 на собі вістки. cf. slovac. ôstka
 1) Fischgräte 2) Fische Schuppe.
 вісті Я. на ліво (кличка до
 копій, як гонит).
 віт genit. віти або вітка genit.
 вітки aus dünnen Zweigen ver-
 fertigt Zaunband „што кіля
 звязує х пўоты“ східногал.
 вить, витка
 вітерне зыля або бобівник
 Ба. „на вред, на болякы, бе-
 рут на сонешницю (як ся здує);
 зыля в маслі присмажат.
 вітерник І. хворіст. „як вітер
 обдує, то пырщит“.
 вітерник або вітерне зыля І.
 як ся опырщит тыло і гноит,

то в сметаниці смажат тото
 зыля і обвиват тыло.
 вітерниця II. Пол. 1) Sturm-
 wind. Sturmwetter 2) Wind-
 pocken, Windblattern.
 вітерниче зыля Брт. квітне
 жоўто.
 вітік Лб. Fitislaubvogel, Sylvia
 fitis.
 вітчина vom Vater ererbtes
 Gut.
 вітяз Сп. Hundename, кличка
 пса.
 віхтелиця Врхв. Sturmwind.
 парешна віхтелиця jähre Sturm-
 wind. віхтелит es weht ein
 Sturmwind. дораз завіхтелыло
 auf einmal entstand ein (star-
 ker) Sturmwind. попівн. схід-
 ногал. вихор = Sturmwind;
 вихрити кого jmd beim Schopf
 tüchtig zerren.
 вічистый II. ewig dauernd;
 lange dauernd; dauerhaft.
 вішало Лип. Kleiderrechen.
 вішеляк Зл. Erhängter.
 віщицы Бер. plur. tant. під
 лишайв, Art Schwinde oder
 Flechte. віщичник Бер. зыля
 на віщичі.
 вішук III. Bote, вістник.
 вказати zeigen. вказ ле гев,
 што маєш.
 вкльипити ся I. sich hinein-
 zwängen. червак як гадвабно
 нитка вкльипит ся статку до
 языка або до ноги; трудно го
 струти.
 (влечи ся). бодай ся влекло
 тай сьміху вартат (про легку,
 сьміховату бесіду).
 влакы II. вўакы — поперечкы до
 ґнатов.
 влакы Сирк. ретяз на быкы
 Ochsenkette.
 влоны Врхв. vorigen Jahres,
 im vorigen Jahre „прешлого
 року“ psl. лани.

внимати ся Б. sich geniren,
sich schämen. внимат ся = сты-
дѣе ся.

внувати O. langweilen, belästigen, dringend verlangen. slovac. unovat'. Петро все впуваў, жебы му дала хлыбец cf. magy. ún überdrüssig werden, unalom Langeweile, Überdruß.

внука П. Брт. Жер. Врхв. adv. im Inneren, inwendig; hinein (вдуду-ка), внука в пері ест душа im Inneren der Federspule ist eine faltige Haut (Seele); внука мя болит es schmerzt mich im Inneren, id до хыжи внука Жер geh in die Hütte hinein. тоты вікна внука diese Fenster sind von innen. — на внука вувця не здрава das Schaf hat eine innere Krankheit.

вода горяча schnell fließendes Wasser.

вода черства Д. frisches
Wasser.

водити ся in der Bedeut. ge-
schehen. што ся водит? was
geschieht?

водник Нов. Sterna, Seeschwalbe. чудны влетит г воду.

водп'як Лб. *Wasserschwätzer*,
Cinclus aquaticus, „як куля
хпаде до воды“.

водяник Бер. Sterna, See-
schwalbe. водяники летят
г воду.

возгартати Р. зугартати, згартати
Р. возгартала с під корови
гній.

ВОЗДУХ II. Luft.

возырка Бер. возярка Wa-
genschorpen східногал. возівня.

В о к ш а Р. Н. В. pol. oksza з нѣм.
Axt lit. jekštis, jekšis сокыра.

ВОЛЬ — ВОЛЬ entweder — oder,
vel — vel. psl. ВОЛЕ — ВОЛЕ
sive — sive sive — sive.

воўк Вв. воўчинец Бер. Оно-
nis hircina.

воўкурад Мо. Wehrwolf, вов-
кулака, вовкун.

волосан Врхв. Rosshaar. та
доўга волосан. той доўгой во-
лосани. на ті доўгі волосани.

воу ося (волося) Naag. сивы
воу осы побіч сиве воу ося graue
Naage східногал. сиве волосе.
воу ося ный aus Rosshaar ver-
fertigt.

воўча мурянка Вв. Rossa-
meise Camponotus herculeanus.

Войчок Пол. in der Bedeut.
Engerling, Maikäferlarve (in
anderen Gegenden Galziens
вовчок Calandra granaria,
schwarzer Kornwurm.

волюватий Бер. mit der Kropf-
krankheit (воле) Behafteter.
(найбільше волюватих в Росто-
пці, Крихавці, також в Новій
Весі).

вопити Вн. mit lauter Stimme
rufen. psl. вѣпити, *kráčen*, cla-
mare. воўк як раз стаў співати,
вопіў.

воргы II. Чр. Lippen pol. wargi.
ворга выжня II. Чр. Ober-
lippe. ворга нижня II. Чр.
Unterlippe.

воркоч Haarzopf pol. warkocz,
čech. vrkoč psl. вѣрѣчь.

воробель genit. воробля Sper-
ling, воробецъ, горобецъ.

В о р о ж genit. ворожа Wahrsager,
Zauberer; Schwarzkünstler.

ворожилъ Zauberer. воро-
жиля Wahrsagerin, Zauberin.

ворожка Ти. Вв. Кв. Лип. во-
рожила Чр. Ту. Marienkäfer
Coccinella (septempunctata).
дівчата приговорюють кладучи
того хрущика на руку, щоби
полетів: „покажи ми ворожку,
де моя дорожка?“ Вв. — „во-
рощ ворожилю! де я ся оддам,
ци горі ці долів, ци до чор-
ной зємлі? (як не полетит

а хнаде, то повіст, же дыв-
чина вмере).

вочеміню I. im Augenblicke
pol. w okamgnieniu.

вразити II. hineinstecken. враз
вйўцы = вопхай вилки.

вред або чиряк II. Geschwür.
вредный Нов. schädlich. вред-
ный человек.

врещати Лб. schreien; krei-
schen; weinen; wimmern. ды-
тина (дзенько) врещит. slovac.
vrest'at', ruth. верещати.

вроза Сн. Р. „што привязує бич
до бичиска“ Peitschenschleife,
Peitschenschlinge.

врокы plur. Bezauberung. гва-
рит ворожка: „змеч ле мі врокы
девятираки“ — мече на воду:
хлыб, сіль, каменї, косаки,
ўжжы, угля, косу, серп, сьвя-
чене зыла Лос.

врявкати Брт. врявчати Чр
schreien. дйти врявчат die Kin-
der schreien. врявк Geschrei,
вереск.

все. завсе Рхв. завше II.
immer. — всьо alles.

всудити кому кару Вв. jemand
die Strafe bestimmen.

всяды II. всягды Т. überall
східногал. всюди. всюда. не
всягды nichtüberall.

втышний Мо. freudigerregt.

в той час або в тот час Рад.
zu dieser Zeit.

вчасный Чр. zeitig, frühzeitig.
вчасны грушкы frühreifende
Birnen. slovac. včasny.

вшиток (вшыток) весь, jeder.
вшиткы люде alle Leute. —
вшитко alles čech. všeko,
slovac. všetko.

вштурити II. hineinstecken.
не вштуриш = не вразиш.
вштур = stecke hinein.

вядерко Врхв. Wassergefäss,
Wassereimer pol. wiadro, wia-
derko східногал. відро, відерце.

вязан gen fem. Strauss, Bün-
del. велика вязан квітя ein
grosser Blumenstrauss. великой
вязани. х ті великі вязани.

вязати спідкы Fundament
legen.

взя́ння Б. Gefängniss čech.
vězení pol. więzienie.

вечати Вв. meckern, blöken.
коза або вівця вечит: ве!

Г. (im Ruthenischen wie čech. h
ausgesprochen also гавк, гав-
ран sprich: hawk, hawran).

гав Ту. сюди. ни гав, ни там Ту.
= ни сюди, ни туди weder
hier, noch dort.

гавк Gekläffe, Gebelle. добрый
маш гавк du kannst eine
schneidige Rede führen (scher-
zend).

гавран II. Вв. Рад.... Rabe
slovac. havran.

Гаврас Берн. Гервасій. ид до
Гавраса.

гад Лб. Schlange; Kriechthier.
лыновиско гада Лб.

гад Ч Pelias berus, Kreuzotter
„як укусит гад, три разы ку-
рят порохниноў буковоў або
вербовоў і приговорюют: „ара,
шора, сара!“ (забобон).

гадвab Кр. Рхв. Жер. Seide psl.
ГОДОКАБЛЬ східногал. шовк або
сдвab.

гадвabный aus Seide verfer-
tigt. Seiden-.

гадка in der Bedeutung: Räth-
sel. загадувати гадкы Räthsel
aufgeben. новім ті гадку, ци
згаднеш ich werde dir ein
Räthsel sagen, ob du es mir
auflösen wirst (bei den Mar-
maroscher Ruthenen). заганка
cf. psl. ганання.

гайтів Брт. Hegebereiter plur.
гайтове magy. hajtó Treiber.

галай Сн. кличка пса, Hun-
denname.

гакс! гакс! Чр. кличут на свині; до кучи загоняют: а люлю! а люлю!

га-ле! П. komm her! kommt nur her!

галиця Жер. Gesindel cf. голий, голота; галайстра pol. chalastra, halastra.

галущанка Ба. (галущанка) Mentha-Art „мята, до крутої подібна, але одмінніша“.

гамерицкий Брт. П. americanisch, американський.

гамра Св. Hammerschmiede, Hammerwerk.

ганде П. dort, weiter hin.

ганебский Вн. in der Bedeut. vortrefflich, ausgezeichnet (sic!)

ганебске зерно = красне, гарде зерно. ганебский хлопец = сильный, гардый хл. — ганебский Лип. дуже великий. хыбал же ганебску зліст мат = хйба, що дуже велику зліст має.

Ганця І. Анна.

га-по-гав! або ходь гав Ку. ходи сюда komm her, повстало з: гав под (= подь = пойдь = поиди) гав. — гапцю! гапцю! Ку. (примильно) = ходи сюда!

гарагуц Вн. Windbeutel. „пустый вітрогон, баламут, што не посідит тихо“.

гардый in der Bedeutung: schön. гарды парібкы або парібкы schöne Junggessellen. гардый дойч schöner (guter) Regen comp. гарший.

гарды і adverb. schön, splendid; viel compar. гардше. сьпывай гарды singe schön. він заробит гарды er wird schönes Geld verdienen. він мат гарды гроху er hat viel Erbse (eine namhafte Menge Erbse).

гарликати Вв. schlecht singen, „сьпывати ни до чого“.

гарнасити ся Лб. Жер. мотлошити ся sich herumbalgen, sich

herumzerren ху́нци гарнасят ся або гарачут ся (від гаратати ся sich schlagen); згарнасити союму = змервин с. — згарлашена солома = змервлена с.

гарнасувати ся Кр. борькаты ся sich herumbalgen, sich schlagen.

гарнася Лб. gen. neutr. zermudelte Sachen; zertretenes, gestampftes Gras, Unkräuter und dgl. саме гарнася — доброй травы не ма. гарнася = покыршена союма, Wirrstroh.

гасник Бер. гасник Лб. Lichthut, Lichtlöscher прилад до гашеня свічок по церквах.

гача П. Ko. Füllen, Fohlen, гача, што ме (= має) рік Ko. plur. гачата.

гачатко kleines Fohlen.

гачур Б. Нов... „кін мо́удый, не выкрашений“ ein junges, nicht kastriertes Pferd.

гачура Св. трилітна ўошиця, што не мала гачате dreijähriges Fohlen.

гашурка Я. Eidechse, Lacerta plur. гашуркы.

гаяти біду Вн. „перепхати біду, што б звалила ся з голowy“.

гбіті Лб. hineinschlagen, вбити.

гводни bei Tage, водни.

гвойти hineingehen, ввойти, войти, вйти.

ге! Рад. ја.

гев! her! hieher! da! hier! — подте гев! kommt her! — гев сады! hieher! — гев си! herda! гев ма! oder гев цылуй! = взни мене, узни мене leck' mich in den Arsch! — гев — там hier und dort. — гев сады Чр. = отуди!

гевады Зл. туди.

гей! Бру. Лб. М. Ся. ја, wirklich, fürwahr cf. psl. ѿй.

гей Чр. кличе на волы. — ге!
кличе на коровы — птуц! на
телята, кед гонит.

гей бы gleichsam, gleichwie.

гейс! Врхв. I. Р. на быкы кри-
чит, штоб просто шли: гейс!
— штоб повертали на лыво:
гейса! што-б на право: ча!
од себе!

ге-ле-ге! Лос. Вв. Св. = подь
ко мнѣ Вв. ге-по-ле! Вв. =
подь гев! komm' (kommt) her!
— „ге-ле-ге! со-ле-ся-со! акы
парадны! ба-ле, кумусь, ба!
спусте ле, спусте! не оначе
ся так! тед юж какку посыдте
г нас! kommt nur, kommt!
schaut nur, schaut! wie Sie
prächtig aussehen, Frau Ge-
vatterin! wollen Sie gütigst
austrinken! machen Sie keine
Umstände! wollen Sie doch
ein wenig bei uns bleiben!

ген-то vorgestern.

Генія Ба. м. Евгенія.

Героній Бер. Hieronymus.

гетька plur. гетькы Bauern-
pferd, kleines Pferd; Mähre.

гетта! Тих. кед поганят, кличе
на конѣ = од себе на право;
вісьта! = на лыво, к собі;
гонит просто: вйо! — сперат,
каже: тпру!

гыбати gehen cf. psl. гыбати
čech. hýbati, slovac. hýbat' in
Bewegung setzen, bewegen.
гыбай! geh! — гыбай гев!
komm' her! — гыбай жерти
geh' essen (загальноруск. жер-
ти fressen; тут значить: йисти
essen).

гыбкати Ho. гівкати heulen,
schreien. (vom Geschrei der
Eulen). сова гывкат.

гыка Я. Stengel sammt Blättern.
гыка бандурчана або бандур-
чанка Stengel sammt Blättern
der Kartoffelpflanze. cf. гыча
(гыче, гычка).

гин Б. там.

гинады Эл. тамтуды.

гырмота Donnern, Gepolter.

гырмотати poltern, donnern,
Getöse verursachen.

гырча Спрк. Ба. Эл. gen. fem.

гырча або гузва велька Б.
Geschwür, Beule slovac. hrča
dominut. гырчка Спрк. slovac.
hrčka.

гысь! Чр. кличе на куры.

гыцкати ся Бер. sich herum-
werfen, sich herumbalgen; he-
rumspringen. дѣтина ся гыцкат.

гыча у цибулі Д. die überir-
dischen Triebe der Zwiebel.

гычаль Б. Stengel; Blattrippen
cf. гычка.

гівняк Кв. гівняр Б. Мо.
Rosskäfer. Geotrupes stercora-
rius. „як ся змеркат і як тепло
та бреньчит нѣбы музыка: буду
ся жениў! буду ся жениў! —
а як мороз, то ся крыє і киц-
кат ся та каже: зімно мі! зімно
мі! Мо.

гідньі Нов. viel. было там купця
гідньі es waren dort viele Käu-
fer anwesend.

гіркий опух. гіркий ўопух
Бер. Klette, Lappa major.

гыркыня або скрип Agaricus
piperatus.

гўаджениця Лб. Flachshe-
chel. гўаджениця альбо
терлиця Ч. Flachsbreche.

глапити Чр. einfangen. глапиў
птаха.

гластівка Врхв. Кр. I. Пол....
гўастівка II. Сн. Schwalbe.
гластівкы лятают.

глива Pilzart. глывы ростут на
букох.

глинястый II. lehmgelb. кін
глинястый.

глиста II. Regenwurm; Spul-
wurm. една глиста ein Exem-
plar des Regenwurmes (Spulw.).

гліг (gŷir) genit. глору Weissdorn, східногал. глід, глодина, глодовина, гложина, глій, глоина.

глобок Вв. Keil. колок, што вбиват межі обручку (перстїнь) косы а кіся [в Бортятинї коло Перемишля: плінка].

гѳоны, глоны = влоны des vorigen Jahres. глінський або лінський рік. — лінського року = лонського року im vergangenen Jahre.

глука Спрч. Brausekopf, Lärmer cf. čech. hluk = Lärm.

глюпый гриб або блювák Ко. білий, як го розломит, то синій.

глуптак Ти. Dummkopf. таких глуптаків не видїй.

глуха Б. великий тиф. вітрова глушка Б. легкий тиф.

глушко Бер. tauber Knabe, tauber Mann. глушка taube Weibsperson.

глядати suchen. він глядат er sucht.

гмертвец genit. гмерця Todter. гмлиско Бер. Nebel.

гнет allsobald, allsogleich, sogleich. slovac. hned.

гнївливый Св. zornig, в східногал. найчастїше: гнївний.

гнїдый braun. гнїдый птах. гнїде просо.

гноївка Г. Schlammfliege, Erystalis tenax.

гноїти ся Бер. eiern. рана гноїт ся; загноїла ся.

гнояк Ч. Rosssäfer, Geotrupes stercorarius.

гоблюванкы Св. Nobelspäne (nom. sing. гоблюванка).

говад Вру. Pflanzenart.

говедо Vieh (nur als Schimpfwort gebraucht). ты говедо! = du Vieh! du Mistvieh! psl. **ГОВАДО.**

годинник Св. годильник Врхв. години Ty. Wanduhr;

Uhr. годинкы Св. Taschenuhr cf. slovac. hodiny Uhr. hodinky plur. kleine Uhr.

годиняр. годаняр Ty. Uhrmacher. slovac. hodinár.

годно пр. годно быти Т. es ist möglich. може годно быти Я. es kann möglich sein.

гойно substant. Ueberfluss. не маў такого гойна, як ты. гойнувати abundere, im Ueberfluss haben. гойнувати хлібом.

гойове листя Тих. або райник Тих. lanzettblättriger Wegerich Plantago lanceolata.

голька (Сянїцке) unbegrannter Weizen.

головач Лип. Kaulkopf, Cottus „рыбка головата“.

головачка Щ. Ty. Kaulquappe, larva ranae.

гоўовенькы Kaulquappen, Froschlärven (nom. sing. гоўовенька, головенька).

гоўовня Feuerbrand „кавалец дерева опалений“.

голодовый рік I. Hungerjahr, голодный рік.

толоцуп Врхв. junger, noch unbefiederter Nestvogel, голонупы = пташкы іши не опюрованы.

голта Вн. в знач. бідна eine arme Weibsperson в східногал. голота Gesindel.

гоўубя Врхв. junge Taube.

голя (Брт. Прегонина) nackter Berggipfel, голый верх горы.

голяк П. Rasirmesser. голяр, genit. голяря Rasirer.

гомок Лип. Erdhaufen; kleiner Hügel. — однакож в Г. = земля пісковата cf. slovac. magy. homok Sand, Flugsand.

гонько П. Wegwarte, Cichorium intybus.

гонкати Б. hüpfen. гонкают, як коники.

- уж пришли гудаци die Musikanten sind schon angekommen.
- гудкати Кр. mucksen, verlauten. люде гудкают es verlautet unter den Leuten, man muckst, man spricht hie und da, es wird ruckbar. як гудкают wie verlautet.
- гудля gen. fem. Wirrwarr, Unordnung; Gebraus; Puscherei, cf. germ. Huderei.
- гудльовати Зл. elend fortkommen, fretten, канарити, бидовати. cf. čech. hudlovati germ. hudeln.
- гужов Св. ланцюк желізний, што зваджує колычка с плугом.
- гузджениця с прядива Розс. Halfter східногал. уздінниця польск. uzdzienica чеськ. uzdenice.
- гузыр грубший конец стятого дерева, грубший конец снопа.
- гукарня Жер. Uhu, Bubo maximus.
- гукати laut schreien, rufen. сова гукат.
- гук Ти. гук або пугач Мш. Uhu, grosse Ohreule, Bubo maximus.
- гукнути II. in der Bedeutung: in grosser Menge erscheinen, wuchern (von Pflanzen) з В. гукнуў пчівняк.
- гуля Брт. Kauz, Ulula „сова, што гукат“.
- гуля-гуч! Чр. Treiberuf der Gänse.
- гулякати Ausschreitungen machen, lumpen.
- гуницут Ви. Spitzbube slovac. huncút.
- гуркати Ко. Мо. Врхв. girren. голуб гуркат або гурчит.
- гусак Брт. Hungerzwetsche nom. plur. гусакы.
- гуска пташоккусцьцьок векший од жоўтогрудкы eine Vogelart,

- etwas grösser, als der Goldammer.
- гуслі II. Брт. Кр. Б... Geige dem. гуселькы Б. гусличкы Б. грай на гусях spiele auf der Geige.
- гусовец Г. Räuber (?) Який я си гусовец на цілий Липовец Г. cf. pol. гоуса. гоусарь гл. згусувати ся, згусовати ся.
- густити тьисто Б. eigtl. den Teig dicker machen, den Teig kneten.
- гусяр Зл. Gänsehirt.
- гусячка 1) Gänsekoth, яйно русс. 2) Gänsefingerkraut Potentilla anserina.
- гусю! гусю! О. волат, як лудит гуси а жене: а гуч! а гуч! (на Україні: а гия!)
- гуторити Лип. sprechen, reden. гуторка Rede, Gespräch.
- гуцьок genit. гуцька kleiner Wasserfall, гучок.
- гуш gen. masc. et fem. гуша gen. fem. Dickicht, dichtes Gestrüpp. така гуш, што не преїде solch ein Dickicht, dass man nicht hindurch kommen kann. велика гуша.
- Г. (im Ruthenischen wie russisches г oder polnisches g ausgesprochen; demnach рабор, рагати sprich: gabor, gagaty).
- габор Ба. хлоп, Bauer. габор выдрываў дѣти = хлоп витручав діти. cf. pol. gbur, germ. Gebauer.
- гагати II. Мш. schnattern pol. gęgać slovac. gágat'. гагают гуси.
- гадати Чр. in der Bed sprechen aus dem pol. gadać. gruth. гадати bedeutet: meinen, glauben.

гадзіна Бер. Лб. Зл. Geflügel
aus dem Masurischen: gadzi-
na, ruth. гадина = Schlange.
газдынити Ч. газдынею бути.
eine Wirthin sein, eine Wirthin
abgeben, die Geschäfte
der Wirthin verrichten.
газдівка Тих. Wirtschaft, га-
здівство.
гайдувати Ту. Dudelsackpfei-
fe spielen slovac. gäjdovat'.
галунок Зл. Borte, Sammtbor-
te; Binde; Kopfbinde. галу-
нок М. = повязка на голову.
гамба Mund, Maul. гамбуся
München; Gesichtchen slo-
vac. gamba.
гаргало gen. neutr. і гаргала
Ba. gen. fem. Gurgel. під гар-
галом.
гаргачкы Ку. Stachelbeeren.
гадик ВП. Fledermaus.
гевгати Лб. schnattern. гус
гевгат.
гедкати Ту. kitzeln. гедкає.
гегадзы. гегадзкы Лб. ге-
гацкы Ф. Stachelbeeren.
гергечник Ту. Ribes grossula-
ria, Stachelbeerstrauch. Früch-
te = гергечкы.
герок Gehrock.
гзівка М. Pferdelausfliege.
гыўтати schlucken, kauen ukr.
глитати, ковтати psl. глѣтити.
гыўтат худоба.
гыўт Schluck. на єден гыўт.
гырт Лб. Gurgel, Kehle cf.
гыртан.
гыўтнути I. einmal schlucken,
hinunterschlucken укр. прогли-
нути.
гіб СЗ. Lanius, Würger, Dorn-
dreher.
гівгати Б. гівгнути schnat-
tern. гус гівгат. гівгне. гівгла.
— гівджут гуси або гівгают.
гівгор Б. Чр. або гівгач Б.
Бер. Сп. Wendehals, Junx tor-
quilla. „гівгоры сивы; гныздо

мают по букох; гівгор векший,
як коса, кус менчкый, як во-
зуля, а сык ма такый, як гада“
Чр. „гівгачи векши, як жоўто-
грудкы“ Бер. (der Name nach
den Locktönen des Männchens:
gi-gi-gi-gi!)
гігачи Спрк. гігадзкы Бер.
Stachelbeeren (nom sing. гі-
гач; гігадзка).
гіргошник. гіргожник Лос.
Hausirer „што носит скло,
мазь, деготь, кошкы на продай
в кроснах; за то называт ся,
же бере кросна на гіргі“ (=
на плечи, на коркоши).
глейт Glätte, Bleiglätte. горнец
поливаний глейтом.
глич Жер. Ф. гўич Бру. глюч
Cottus Kaulkopf.
гльон Т. gen. masc. gewöhn-
lich als Collectivum gebraucht.
Wasseralgen, Wasserfäden,
гльнь cf. slovac. hlien Schlamm,
Schleim. psl. глѣнь et глѣнь
глѣнь, pituita.
гмерати. гнерати Лос. lang
sam machen.
гмерило. гнерило Лос. ein
langsamer Patron, Gröbler „што
гмерат, не може зробити ско-
ро“ cf. pol. gmierać.
гнаткы Theil der Schlitten,
Schlittenbaum.
гомбар Ту. Knopfstricker,
Knopfmacher, Schnürmacher.
slovac. gombár.
гомбичка Я. (runder) Knopf.
slovac. gombička magy, gom-
boeska, gomb.
гомбувати Ту. mit Knöpfen
verziern, stricken. гомбувана
лента.
гонот Вол. гоноть Зл. Schin-
del russ. dialect. гоноть. го-
ноть.
гонтьарка. гонтяница Лб.
„ялиця, што мож з ней гонты
наробіти“.

гратя II. B. alte Sachen, altes Geräth, Gerumpel.
 гріб Бер. Pilz. піш҃а єм по грібы.
 гріба Брт. eine zugedeckte Grube, wo Kohlrüben oder Kartoffeln aufbewahrt werden „яма на карпелы і бандуры, прикрыта“.
 грібнско Брт. „місце, де была гріба“.
 грівджати Вн. schnattern, fauchen (v. Gänsen). гускы грівджат, як хочут вкусити.
 груліско Лб. Жер. Kartoffelfeld.
 груля Чр. Рхв. Лб. Зл. Kartoffel. обаряны грулы. грулы с фасолом = бульби з фасолею. грулы поколосены або подзяманы gestossene oder zerriebene Kartoffeln.
 груляник Жер. Kartoffelkuchen, бандуряник.
 грулянка або патина Лб. Stengel sammt Blättern des Kartoffelkrautes.
 губатый Св. haarig, behaart cf. magy. guba zottiger Mantel.
 гузва Б. Beule, Geschwür.
 гузелец Жер. Kreuzotter, Pelias berus „бо гузый“ т. є. кусий, короткохвостий.
 гузый Чр. kurzschwänzig; schwanzlos. гуза кура cf. куций, кусий.
 гузулька Д. kugelförmiger Auswuchs, kleine Beule cf. гуз Knoten. мат на чєлы гузульку.
 гузя Ко. gen. neutr. „в гартани дусит“. шкарлятина. дытина ме (= має) гузя.
 гуля Beule čech. houle (а лємк. гуля = ulula, Kauz).
 гургула. горгола. горголя сук, Knorren. горголястый surculis plenus, сукастый, сука- тий cf. slovac. harhula Knoten, Geschwulst. (zu bemerken das g im Ruthenischen, während im Slovakischen h auftritt).

гурман Мо. гурманина дов- гый оберок лытушній.
 гурдзола (Середниця. повіт: Лысько) Kartoffel plur. гур- дзолы.

Д. давньишний Жер. aus frü- herer Zeit stammend.

да-где Сн. да-де Б. irgend wo; hier und da.

дадакати Вн. schnattern. гу- скы дадакают.

дадакач Вн. der schnattert. Schnatterer.

да-где Сн. да-де Б. irgend wo; hier und da.

да-де-кой Нов. да-де-коли zuweilen; східногал. деколи (примітне здвоєнє: да-де). — да-де-де-коли Чр. hier und da zuweilen.

да-з-раз = хоц раз wenig- stens ein Mal.

дай Боже здравя! Кр. Gott schenke Ihnen (dir, euch) Gesundheit!

дай Боже щєсливу годину Glück auf! — Gott gebe euch Glück!

дай Панє Боже доброго здорєв (здравя або здра- вічка) Gott verleihe Ihnen (dir, euch) Gesundheit.

да-котрый irgend welcher, irgendwer. да-котрі Сн. einige.

да-кто irgend wer східногал. де хто. з да-ким = з де-ким.

дакус Я. П. ein bisschen, ein wenig. дай Боже шєстя! як ся матє, ци добрі? сядте собі да- кус! Боже, слава Тобі на всьо! да-кус діжди або да-кус почкай П. warte ein wenig. — сполоч дякус П. = сполочи трохи.

далє II. дальше pol. dalej slovac. d'alej čech. dále. — далє нє є weiter gibt es nicht (z. B. das Lied ist zu Ende).

Данько Ба. Daniel, Даниїл.
да-як auf irgend eine Weise.

да - е д е н irgend ein, irgend wer,
irgend jemand.

даребак Лос. У. Faulenzer,
Taugenichts, Lump. ты даре-
баку! cf. pol. drab čech. slovac.
darebák.

двер Тих. Thür psl. двѣрь ѿбра-
іана. вийшоу звѣздар на двер
Тих. (звичайно у нас plur.
двери).

двигати Я. in Bewegung
gerathen, erzittern, аж двигит
земля.

дві нята Zwillingstöpfe.

двоити Вол. За. в значеню:
викати, „ви“ говорити.

дворічняк zweijähriges Pferd,
кін дворічний,

дѣвясин Св. Eberwurz, Carlina,
девятисил.

де-кады Лб. I. М. Ку. hie und
da східногал. декуди. — декады
суть борсуки I. hier und da
werden Dachse angetroffen.

делікатныі adv. zart. делі-
катныі го побіў ironisch: er
hat ihn „zart“ geschlagen d. h.
er hat ihn arg zugerichtet.

Демко Жег. Дамян. Демканя
Дамянка.

демничкы К. eine Abart Pflaumen.

де-нѣшто = дашто, etwas.

дерево ягодове Д. Maulbeer-
baum.

деревянцы Лос. Holzschuhe
nom. sing. деревянец.

дерно gen. neutr. Rasen; cид-
ногал. дерн gen. masc. Stück
abgerissenen Bodens, sammt
dem darauf wachsenden Grase
psl. до́ньк pol darn, darnina.

де-с-ко-лис dann und wann.

де-си-к irgend wo. десик гва-
рят так es wird irgend wo so
gesprochen.

Д ж а м е р ы   н а з в а   в е р х у   к о л о
Бортного.

джеронок. джаворок. Брт.
Lerche, Alauda.

дзбанкы (nom. sing. дзбанок)
ябка доўгасты.

дъва кати кауен. худоба дъва-
кат = жве.

дзвінка П. Вв. Hahnenkamm,
 Klappertopf *Phinanthus crista*
galli, східногал. звонець.

дзвінята Zwillingstöpfe, двійнята (коло Ліска: дрошлята).

дземяк (дзимяк) Лб. Erdapfel,
Kartoffel plur. дземякы. slovac.

земіак пол. ziemniak. (у Замі-
шанців в Рішнику: зимяк;
в Петрушовій Воли: земляк).
дзєндзелья В. Tausendgül-
denkraut, Erythraea cen-
taurium.

дзѣбка plur. дзѣбкы Turfen,
цяпка.

дзъопа Врхв. Mädchen. юж
дзъопа оддата.

двѣопа П. хустка стара, пре-
ходіуа, завивають в ню сіль. —
двѣопа Кр. хустка, Tuch.
синя двѣопа blaues Tuch.

дзябка Со. Fink, зябка, зя-
блиця.

дядя Мо. (з польского: dziad, руск. дяд) nur in der Bedeutung Bettler gebraucht, während avus, Grossvater дядо heisst.

дзяйстра Св. посаг, Mitgift.

дз яндривый Бер. plapperhaft,
der dummes Zeug zusammen-
schwätzt „што все гварит
пусте“.

дзюбак П. Сн. Нов. Schnabel,
дзюб. дзюбак кривий Сн. krum-
mer Schnabel. в інших околи-
цях: дзюба gen. fem. — дзю-
бачок diminut. від дзюбак.

див Врхв. in der Bedeu-
tung 1) grosse Menge, Unzahl.
див людей eine Unzahl von

Leuten. — див овец sehr viele Schafe. — див голубів, кур eine Menge Tauben, Hühner 2) sehr z. B. пташки див подібні до вороблів den Sperlingen sehr ähnliche Vögel = східногал. пташки дуже подібні до воробіїв.

дивачина Ту. wildes Thier. медже рыбы, медже дивачины. cf. psl. дикий *ἄγριος*, ferus.

дикий потік I. Wildbach „што скаля намошат“.

дикий чеснок Бер. Herbstzeitlose, Colchicum autumnale (в Бересті повіті Гривівськім, на луці „під Фличком“ найшов ся сю рослину там часту в цвітї вже в другій половині серпня).

дылина Чр. Diele.

дымениця Смрк. Hungerzwetsche „зато, што надута сливка“.

дымка Р. дымна. дымиця Жег. дымки = слівки округлы, меньши Р. дымны, дымицы то слівки круглы Жег.

дымна хыжа Врхв. = східногал. курна хата, курниця eine Hütte ohne Kamin.

Динис Смрк. Діонизій, Денис.

дырва до пальія Св. Brennholz.

дырчати Ч. тирчати, дир-дир кричати (о птахох).

дыхавиця М. 1) Keuchsucht (beim Pferde) 2) Morast, Sumpf. „што ся трясє на поли“. не вийде там до той дыхавицы, бо ся заріжуть кола.

дыхтыти Смрк. keuchen, пес дыхтит. пес вывалиў язык і зачав дыхтыти.

дичок П. Windhafer, Avena fatua.

діждати П. warten. дакус діжди або дакус почкай = трохи пожди.

дізріти I. доглянути, допильнувати. дізрий = доглянь.

дійник Рос. П. B. Melkgefäß, Melkgelte „по пільскы скопец“ (слово скопец руске а уживає ся скрізь на нашій Русі).

діометер Зл. geometra.

дырky до попуцання (г ремени) Д.

дытинча П. genit. дытинчате Kindlein.

дынова кышка Нов. Blinddarm, intestinum coecum (дынова unregelmässig statt днова).

добри Кв. M. in der Bedeutung: fast. добрі не загину з жалю великого Кв. ich vergehe fast vor grossem Schmerz. — добрі ми за тобою серденько не пукне Кв. beinahe zerreisst mein Herz voll Sehnsucht nach dir. — она ся радує, добрі ся не адує M. sie vergeht fast vor Freude (wörtl. vor Freude beinahe platzt sie).

догоріти Тих. допалити ся bis zum Ende brennen, ganz verbrennen.

дограбкы Ту. як вже дограбаут сыно; на дограбкы сьпіваут.

до гнес дня bis zum heutigen Tage до днешного дня.

додівчати Лип. (додівчити) заховати дівоцтво до кінця das Jungfernschlosslein bis zum Brautkranze bewahren.

дожджівник дойджівник Бер. deutsche Tamariske, Myricaria germanica.

до зарани або до заран Бру. Чр. ganz frühe, morgen in der Frühe.

дозерати besichtigen. Acht geben. дозрий ми там на поли ярцу.

дойдж Жег. дойч П. змік на дойджу er wurde vom Regen

durchnässt. — перейшов дощик es fiel ein kleiner Regen. доўгавый Врхв. länglich. дуранки то сливки круглы; быстрицы доўгавы.

донести В. (vom Ertrag, von den Einkünften) недоносит дохід die Einnahme ist unzureichend.

Донизий Рхв. Дионизий.

доновиньки Ч. передновок.

допіро Врхв. erst, доперва pol. dopiero.

доповіді I. eine Nachricht mittheilen; eine Erzählung zu Ende führen: vollständig aussagen. доповію му, же я такий человек, што лычит er benachrichtigte ihn, dass ich ein Mann bin, der Kranke heilt.

допотыль Ку. bis da.

допрах Врхв. ganz und gar. гавран (крук) чорный допрах der Rabe ist ganz schwarz.

дораджати кого Р. jmd rathen.

до схода сонця vor Sonnen-aufgang.

доходить кого Вн. jemand ausforschen.

дохопити Р. nach längerem Bemühen ergreifen, mit den Händen fassen.

доцяп Чр. ganz und gar, до канькы. кінь выпас траву доцяп das Pferd hat das Gras ganz abgeweidet.

до шпенту. до шпенету Брт. ganz und gar. зйіла худоба до шпенту порів. укр. до сенту, польск. do szczeru.

драбняк П. Р. Тих. драбный Р. або = драбнястий П. віз, Leiterwagen „што ся возит зерно, сьіно“.

драга (Лелюхів) Weg slovac. dráha.

дранькы nom. sing. дранка. дошкы дерты з ялицы aus Tan-

nenholz geschnittene Bretter східногал. драницї.

дрант Брт. gen. fem. zerrissenes Zeug, Lumpen, Lumpenzeug; Gesindel; східногал. дрань. така дрант.

дратов Schuhdraht. дравтьом шнє.

дридом иде кінь Сн. das Pferd trabt. иде кроком = geht im Schritt.

дріб Schafe und Ziegen, Kleinvieh, уці і козы. выжен дріб treibe das Kleinvieh aus.

дрібчкый Ф. ganz klein. винничкы в грознах, дрібчкы die Ribiseln sind in Trauben gehäuft, ganz klein.

дрига Жер. Врхв. дрыга Weg pol. dial. dróga, на ты далекі дрідзы (раз чув я також: на ті далєцы дрідзы).

дріліті Лб. stossen східногал. друлити. дрілію мя er stieß mich; сюди також старосл.

дрьльєннє. дрьль'ннє. отъ дрьль'нны грьдны Anmassung (wörtl. Wegstossen pol. pomiatanie) der Stolzen.

(дрімак) Ти. Schlummer. з дрімаком ся витає er ist schläfrig, er schlummert ein.

дрінка Hornstrauch, порівн. східногал. дерев. дрінкове дерево. slovac. drienka Kornelkirsche.

дробелява дрібны річи, kleine, geringfügige Sachen.

дробелячівя gen. neutr. після II. склону. уці і кози, Kleinvieh.

дровно Жер. Чр. шайтка Holz-scheit.

дружити П. за дружбу бути. Панько вельо раз дружит.

друкованиця (Регетів, Сквіртня в Горлицік) кабат (= спідниця) з синього полотна, на

- котрым выбиваны (друкованы) „білы квітки“.
- друшляк П. Св. Л. кожушок без рукавів, або довга камізоля звичайно з синього сукна cf. брушляк.
- дубец Спрч. „кусень дерева, што дає корові до пыска — як ся адує — і гонит“.
- дубити Спрк. gärben, дубят скору на керпці.
- дубівка Б. plur. дубівки Gallapfel der Eichenblattgallwespe.
- дуга Врхв. Daube. кановка з дуг, дуги тримають обручи.
- дуганчак Ли. Р. кашук або мошонка на дуган.
- дуганяр Нов. „што дуган перепродує“.
- дудко Лб. Wiedehopf, Uruperops.
- дудок Зл. два ґрайцарі. еден німецький = 40 ґрайцарів.
- дудла Чр. І. Р. дудла Лб. дудло Бер. Baumhöhle, дудлавый Р. дудлавый дудливый Чр. hohl. дудлаве дерево. дудлива ялиця.
- дудлавкы Жер. (nom. sing. дудлавка) Hungerzwetschen.
- дудра Б. дудрак, дудравец П. Knauser. Keifer, Nörgeler. Murrkopf; Pfüscher.
- дудравый П. Св. mürrisch, nörgeln, schlecht machen, pfuschen. пр. дудроче „як сыніват, а тому порядку не в“. slovac. dudlat', dudrat'.
- дуже Б. Бер. in der Bedeutung: viel. іде дуже людей es geht eine grosse Anzahl Menschen. ест дуже коній = ест богато коній = es sind viele Pferde. — дуже насія viele Samen. — він дуже має яру er hat viel Gerste. — дуже льну Лб. viel Lein. — дуже свін Лб. viele

- Schweine. — дуже кавок viele Dohlen. — дуже каші viel Grütze. — дуже легше viel leichter. — дуже помалше viel langsamer. — дуже скоро viel schneller. — дуже ліпше viel besser. — — продали за дуже? wie theuer haben Sie verkauft? — дуже коштують быки? wie viel kosten (wie hoch kommen) die Ochsen? — дуже маєте? wie viel haben Sie?
- дулки Кр. Врхв. дуўкы Чр. (nom. sing. дулка, дуўка) Hungerzwetschen [die grossen, steinlosen Taschen, sogenannt. Hungerzwetschen, welche in nassen Jahren an Zwetschenbäumen öfters gefunden werden, haben unter dem Volke zahlreiche Namen. In anderen Gegenden z. B. um Korosno nennt man die Hungerzwetschen натягаўкы (nom. sing. натягаўка), in Hančova пархаткы (nom. sing. пархатка), in Smerekowec дыменицьі, in Žehestiv. дудлавкы и. dgl.
- дуранкы Кр. nom. sing. дуранка „круглы білы сливки“ eine Abart Pflaumen „круглы, білы сливки“.
- дуркати Врхв. poltern, не дуркай. дуркы робити Мо Gepolter machen, poltern, дуркотати.
- дурнас Лб. Tölpel, Dummkopf.
- дути ся Ба. (о гырчох), гырчі ся дуют wörtl. {die Geschwüre blähen sich auf d. i. Geschwüre kommen zum Vorschein.
- душены бандуры П. zerriebene Kartoffeln.
- дуявіця Пол. завія, Schneegestöber.
- дябол П. Брт. Чр. Мо.... Teufel gr. διάβολος, диявол, чорт. slovac. diabol. nom. plur. дяблы

— дияволи. Пану Богу душу
ховаю, а не дяблови. Бер.

дяка Нов. Ба. Ч.... як ті дяка
wenn es dir beliebt, wenn es
dir gefällig ist. як маш дяку,
то зроб wenn du Lust hast,
wenn es dir beliebt, so thue
es. як мате дяку, то зробте
machen Sie, wenn es Ihnen
gefällig ist. хто ма дяку, то
пиє полин, што в зарорідці
wer Lust hat, der trinkt ei-
nen Abguss des Wermuth-
krautes, welches in Gärten
wächst.

дичат собі люде I. es ge-
fällt den Leuten.

дюк Тих. або дуг II. Schwanz-
hornraupe, namentlich die des
Wolfsmilchschwärmers Deile-
phila euphorbiae.

ж. жаберовини Кр. Frosch-
laich, Froscheier.

жабрины II. жабины B.
Froschlaich; Wasserfaden.

жабы коралы Кв. Frosch-
laich.

жабы ложки Кр. Froschlar-
ven, Kaulquappen.

жабы очи Жер. Froschlaich.

жабы пацюрки або жабюр-
ки Чр. Froschlaich.

жаворонок Лб. Lerche, Alauda.

жак Лб. Kirchensänger. ид до
жака gehe zum Kirchensänger.
хыжа жакова або жа-
ківка Лб. Kirchensängerhütte,
Wohnung des Kirchensängers.

жауо II. Stachel, жало.

жара Рад. Hitze, Brennen. з
кушауы (Tussilago farfara) йі-
дять квіток, жебы не было жа-
ры в грудях.

жбир Fels, Berg, Anhöhe.

жвяндати Бер. murren, nö-
geln. він жвяндже.

жгіртати Жер. zwitschern;
girren; knirren. пташок жгір-
че (жгырче) der Vogel knirrt.

жгрынджати ся Брт. перего-
воряти ся, перемавляти ся, сва-
рити ся. жгрынджают ся отец
и мати Vater und Mutter zan-
ken unter einander.

жджок Г. Spitzmaus Sorex plur.
жджоки cf. рджок.

жегнати. пожегнати seg-
nen, benedeien. благословити.
Бодай Бог пожегнаў нашого
цисаря! Gott möge unseren
Kaiser segnen cf. čech. žehna-
ti. požehnati. slovac. žehnat'.
požehnat'.

жельзістий Брт. eisengrau.
жельзіняк Зл. баняк желізний.
жентиця сирватка.

женьчар II. Schnitter genit.
женьчаря. женьчарка II.
Schnitterin nom. plur. жень-
чаркы.

жерло Ку. Quelle, жерело.

жестокый II. лютий, heftig,
grimmig, grausam. жестокий
чловек.

жива кіст Beinwell, Symphy-
tum officinale; східногал. жи-
вокіст gen. masc. genit. живо-
косту.

живина Жер. М. живина Нов.
lebendes Geschöpf, ζῷον, Thier,
Hausthier; Vieh namentl. Horn-
vieh.

живный (жиўный) четвер
II. великий четвер Donnerstag
in der Charwoche.

житнянка Врхв. Roggenstroh,
солома з жита.

житняный Кр. aus Roggen ge-
macht, Roggen. з житняной,
ярчаной муки налишник.

жиця Löffel. psl. лѣжица. dem.
жичка Лип. Löffelchen. ани
жичкы кырви = ані ложечки
кровы.

жмыкати zusammendrücken,
zusammenpressen. жмыкати ко-
шулю cf. psl. жати, жьмж.

живвар Св. genit. живваря або
жнец Св. genit. женьца Schnit-
ter. deminut. живварик. жень-
чик.

женькыня Св. Schnitterin.

жогнути Б. = в Чортківщині:
ждюгнути einen Stich oder
Stoss versetzen; stacheln.

жоўна зелена Врхв. Grün-
specht; жоўна тарчаста
Врхв. Buntspecht; жоўна
чорна Врхв. Schwarzspecht.

жоўобчастый hohl.

жоўчок Жег. Врхв. М. Со. Ся.
жоўчок Лип. Eidotter;
східногал. жовток, genit. жовт-
ка. дай мі кус жоўчка Ся. дай
мі кусчок жоўчка М. = gieb
mir ein wenig Eidotter.

жомб Кр. жомба Lache, Tümpel;
ausgespülte Tiefstelle im
Flusse, вода жомбу выбила.

(жопкы) прим.: на жопкы горох =
не свареный, тійко збабченый,
што нем зобарят ся. Ку. =
тільки зморщений, що лише
з'обваряє ся.

жугравый П. Св. murrend,
nörgelnd, keifend; mürrisch.

жуграти П. Св. keifen, nörgeln.
він завше журє er hat immer
etwas auszusetzen. cf. slovac.
žehrat' eifern. čech. žehrati
schmähen rad. жег.

журав у студны Я. Krahn.

журавец Рхв. Kranich, Grus
cinerea. летіли журавці.

З. забайіти Ви. заморозити.

заберати ся з. В. як ся на
тепло заберат wenn es beginnt
warm zu werden.

забыти vergessen. забыў см.
забыла см повісти.

забытливый Бер. забытлі-
вый Лб. vergesslich „што за-
быват“.

заболіти П. krank werden,
erkranken. заболіє нога.

заваджати ся І. спирати ся.
все заваджат ся непотрібно.

завала Врхв. grosser Schnee-
fall. летєт г зимі як кричит —
то на завалу wenn der Kauz
(Ulula) im Winter schreit, so
haben wir einen grossen
Schneefall zu erwarten.

завалити zum Sturze bringen,
stürzen; überschütten, unter
Trümmern begraben. бодай
вас, куме, горы завалили! Чр.
(scherzhaft).

заварувати П. Д. behüten.
най Бог заварує Gott soll be-
hüten! заваруй Боже Д. be-
hüte Gott!

завезиско І. „де ся засыпє
земля під стромом“. завезли-
ско П. eingefallener Boden,
Ort, wo der Boden sich tief
gesenkt hat, Erdschlupf. „за-
падена земля“.

заверяйка І. замок деревяный.
завести на кого право
Нов. den Rechtsweg einschla-
gen, processiren. заведте на
нього право = правуйте ся.

завірки Ти. plur. tant. обго-
родини, воринє Umzänung aus
Pflöcken oder Baumästen.

завіруха Врхв. Sturmwind,
Schneegestöber.

завіряти verb. trans. заві-
ряти очі Лип. крутити очі-
ма, сунити ся, хмарити ся, на-
хмурювати ся.

завладіти Тих. in Besitz
nehmen. він твоім вшиткым
мастком завладіє er wird dein
ganzes Vermögen in Besitz
nehmen.

заморозити ся Я. в знач.
трохи покріпити ся. дитинча
заморозило ся молоком.

загакливый П. stammelnd,
stotternd. загакливец Stot-
terer, Stammer.

загакувати ся Св. stottern.
він ся загакує.
загамувати hemmen.
заганьбити кого in der Be-
deutung: jmd. beschämen.
заглавок Кв. Kopfkissen.
заглобити Вв. заплышити ein-
keilen.
загнести тїсто Жер. den
Teig kneten східногал. заміси-
ти тїсто.
заголовчок I. kleines Kopf-
kissen.
загорідка П. загородка D.
kleiner Garten. в моїй загорід-
ці східногал. в моїм городці,
в моїм городчику.
загорода. заграда Спрк.
Garten. заграда капусты Kohl-
garten.
загорнути ся Розс. sich um-
hüllen, sich bekleiden; роз-
горнути ся sich auskleiden.
загудзлити П. knoten, загу-
довати, заузли.
задар I. задармо I. umsonst,
gratis; vergebens. все за дар-
мо было alles war vergeblich.
задвоакый Св. doppelt, zwei-
fach; zweierlei Art. астрябы
сут задвоакы: астряб великий
и маўый es giebt zweierlei Ar-
ten von Habichten: der grosse
(Astur palumbarius) und der
Sperber (Nisus communis).
задера П. Spleisse, Splitter.
задымка Сн. Schneewehe „за-
дує порохом або сьнігом с пу-
тя“.
задых (у человека) П. M. Asthma,
Engbrüstigkeit, задых у члове-
ка, у коня дыхавиця. — за-
дыхливый П. asthmatisch,
engbrüstig.
задіти нитку (до иглы) Я.
einfädeln.
задлога Спрк. м. затлока, за-
толока Schuft, Brausekopf.

задушниця Тих. служба Бо-
жа за усопших.
зажаленый Св. барз зажале-
ный tief gekränkt.
зажити пр. роскоши зажити
Lebensfreuden geniessen.
зазерати Бер. заглядати, зази-
рати. што зазераш.
зазріти Б. заглянути; поба-
чити.
зайда Нов. „широкий, великий
міх и доўгий, на кроснах“ ein
grosser, breiter und langer
Sack im hölzernen Gerüst; de-
minut. зайdochка.
заказати П. ansagen. заказали
сьвато.
заказати ся Р. sich ankündi-
gen. жито ся заказало добре.
закачурити Вн. тот пес закачу-
рит хвіст як обарянец dieser
Hund rollt seinen Schwanz
wie eine Brezel zusammen.
заквилити Лос. betrüben. тым
словом мене заквилиў mit die-
ser Rede (mit diesen Worten)
hat er mich betrübt.
заклинити Ба. fest einkeilen;
stark zusammendrücken. за-
клине руку.
закрутка Я. Wirbel (an der
Geige).
закупити славу Божу Брт.
— дати на службу Божу.
залегўый (залеглый) = заля-
жений, загнилий н. пр. залегўа
грушка teig gewordene Birne.
залива Г. Я. Platzregen.
заложити ся або застави-
ти ся wetten. заложме ся або
заставме ся.
залячи ся П. sich einnisten.
скверщок заляже ся в новых
будынках.
за маленьку Врхв. von Kind-
heit an.
замерзати zufrieren. глубока
вода юж замерзат tiefes Wasser
friert schon zu.

замерзлякы Вв. die an Baum-
ästen zufrierenden Eiszapfen
„што примерзає ледом на де-
реві“.

замилувати lieb gewinnen.

А мій милый замилуваў ішу.

заміт gen. fem. et masc, genit.

замети et замету Schneewehe.

замітя Ч. gen. neutr. Schnee-

verwehungen, понаганяло замі-

тя Ч. die Schneeverwehungen

sind stark. без тоту заміт або

без того замітя не преїдеш.

П. — ід, розмеч заміт, жебы

мож было перейти Ч. велькы

заметы сьнігу І.

Замішанцьї П. замішаний на-

род Ruthenen der Umgegend

von Korosno, die mitten unter

dem Masurenvolk leben.

замішка Бер. Brei замішка з

ярчаной мукы; з яблук: юха.

— замішка житна на молоцьї

Кр.

замочити ся = напийти ся па-

люккы Brantwein trinken. —

(scherzweise) замочме ся =

trinken wir ein Gläschen

Schnaps.

занести Лип. пр. штыри дни

занесе весіля die Hochzeit

dauert vier Tage.

заяхувати З. понехувати.

запалення ключів І. Lun-

genentzündung.

запалити ся Т. пр. ярець юж

ся запалят die Gerste fängt an

schon fahl zu werden.

запинка під бороду Сп.

Sturmband.

запіперечити ся П. stützig

werden. запіперечила ся ко-

была.

запір П. або клятба П. Ver-

wünsungen, Scheltworte.

заплатати Ту. полатати zu-

flicken slovac. zaplácat', za-

plátat'.

заплітя Бер. gen. neutr. hin-
ter einem Zaune gelegener
Platz, wo gewöhnlich Kehrriecht
ausgeworfen wird.

запористый Лип. gefaltet, fal-

tenreich, забористий. чіпчик

запористий.

запорток verdorbenes Brutei

plur. запортки.

запоряд Врхв. der Reihe nach,

nach der Ordnung, einer nach

dem anderen.

запражка Лб. „пражук муку

житну на огни с цибульом“.

запропасти ся Ку. verloren

gehen. пек ти бідо — бодайсь

ся запропало.

запротивити Вв. schaden,

schädlich einwirken. лык за-

противуї.

зап'ястники Чр. або „зару-

кавки за п'яст'ом“ Handkrau-

sen, Manchetten (namentl.

wollene sog. Pulswärmer).

зараз'ичкы Б. allsgleich.

заран Чр. Б. morgen, завтра.

заран-рано = ukr. вранці-

рано Morgen früh. кед буде

хвиля заран рано, будеме гра-

бати с'їно wenn morgen in

der Frühe günstiges Wetter

sein wird, werden wir Heu

rechen.

зарібкувати Т. зарібок мати,

заробляти, він зарібує або хо-

дит на зарібки.

зарізати Жер. schlachten. за-

різати увцю, козу. — забити

вола, корову. — заколоти

свиню. — затяти куру, гус-

ку, качку. — забити заяця.

заря Брт. in der Bedeut. Feuer-

schein. видно зарю-велич —

східногал. видко дуже велику

луну з пожару. — Morgenröthe.

заря Нов. Stern. заі Gestirne-

заі на небі раном.

заря І. Lichtschein. заря од сонця Sonnenschein, Sonnenstrahlen „промена од сонця“.

зарядом der Reihenfolge nach, nach der Reihe. ден по дню за рядом ein Tag nach dem anderen.

зас II. Нов. Врхв. entspricht dem griech. ζε, čech. zase aber, dagegen; und auch сут зас кавкы es sind auch Dohlen. він зас пришоу er aber kam wieder. — той зас, што гуси бие, то орел Врхв. dieser (Vogel) aber, der auf Gänse Jagd macht, heisst Adler.

засадистый Нов. stämmig, gedrungen, присадкуватый

засадити Ф. verpflanzen; ansiedeln. рій засадити до улею einen Bienen Schwarm im Stocke ansiedeln.

заспійка II. Schlinge.

заскарати ся Ту. клясти ся: скарь ня Боже! скарь ня Бо! — заскарай ся! betheuere dich!

засмотрювати Вв. зазірати. ідеш за иншима засмотрювати.

заставляти ся sich verdecken. вовірка заставлят ся хвостом.

застылок Р. Lager. где ся заложили застелком wo sie ihr Lager aufgeschlagen.

застегнути Вн. zuknöpfen, zuschnüren. хто ж мі на неділю рукавці застегне?

затінь Ko. schattiger Ort. затінь велика.

затля НВ. або заталь за той час bis; während der Zeit, unterdessen.

зато II. Св. Врхв... darum, deshalb.

затопити einheizen. затоп в печу heize den Ofen ein.

заточити Брт. in der Bed.: zuspitzen. дрїт заточений як ігла fein wie eine Nadel zugespitzter Drath.

затухнути einen üblen Geruch bekommen, faul werden, яйце затухло.

Затхей І. Закхей; прозивка чоловіка, що малого росту.

затягы на оці має kin eine Augenkrankheit des Pferdes.

заушницї (у рыбы) Жер. Fischkiemen.

захід або запад сонця Sonnenuntergang.

заходить н. пр. тын заходиуа II. der Schatten fiel.

зацюрка Ба. або стиранка. загне (= замисит scilicet: тісто) і подробит; на кріп або на молоко ся шмарит.

зач = чому, для чого. зач мя биеш? warum schlägst du mich? зач тобі до того? was geht dich das an? aus welchem Grunde interessirst du dich dafür?

заєдно Вн. immer, все. заєдно співають.

збаврати ся Нов. sich beschmutzen, besudeln. збаврау ся г болотї.

збачений Ку. поморщений. горох збачений.

збаршнїлий Вн. morsch. збаршнїле дерево morsches Holz (баршнїти morsch werden).

збесїдувати auf einen Gegenstand zur Rede kommen, зговорити. збесїдувау о тім.

збивач Чр. Knauser. „што збиват піязи, што наскладат піязи“. стухлий збивач stinkender Knauser східногал. смердячий держигріш або жмигріш.

збытний neckisch, schadenfroh. збытний чўовек = збыточник.

збости niederstossen. віу збіу.
 коро́ва збо́уа. те́ля збо́уо.
 збрескле мо́локо Вв. Д. sauer
 werdende Milch „што починае
 квасны́ти.
 збродити Вн. verb. trans. ху-
 доба збродила лу́ку = столо-
 чила.
 звадити. зваджувати (ланц)
 einrenken; in Verbindung brin-
 gen. розвадити ланц = роз-
 пустити ланц.
 зваля́рник = зі́льниця, бочка,
 што зваряють ўа́хы, Laugfass.
 зваряти по́ўотно, ўа́хы або
 хусты = парити для праня.
 зверити ся Сн. sich werfen,
 зверили ся до́шки. до́шка зве-
 рена.
 зверху Ту. von oben, зверху.
 звечеряти Кв. das Abendmahl
 zu sich nehmen, nachtmahlen,
 вечеру з'їсти.
 звык П. Gewohnheit; Brauch.
 е́сли мате звык wenn Sie ge-
 wohnt sind čech. slovac. zvyk.
 звыклий до роботи zur Arbeit
 gewöhnt.
 звырубляти Ф. вирубовати,
 звырубляють лы́сы, пала́т лавы.
 звити ся до клубяти Я. sich
 zusammenrollen. ба́бини
 псы зовють ся до клубяти die
 Bärenraupen rollen sich kugel-
 förmig zusammen.
 зьвізда́р Тух. Sternseher,
 Astronom.
 зві́рник Ко. Thiergarten.
 зводителъ П. Вв. зводителе-
 лик Бер. зводителъ Лб. Б.
 зводителъчик Ф. Zaunkö-
 nig, Zaunschlüpfer, Troglody-
 tes parvulus (зводити verfü-
 ren, also зводителъ eigtl. Ver-
 führer, da der Vogel aufge-
 scheucht nicht weit wegfiegt
 und sich bald wieder setzt, um
 beim Herannahen des Men-
 schen in kleinen Absätzen,

weiter zu huschen. Dem Volks-
 glauben nach hat dieser kleine
 Vogel schon manchen auf Mo-
 räste und Unwege irregeleitet).
 „зводителик найменшкый пта-
 шок“ Бер. der Zaunkönig ist
 unter sehr kleinen Vögeln der
 kleinste. (die kleinsten Vogel-
 arten Galiziens sind Regulus
 cristatus und R. ignicapillus;
 und dann erst kommt Troglo-
 dytes parvulus; doch ist nur
 die letztgenannte Art dem Vol-
 ke allgemein bekannt; der
 Zaunkönig besitzt beim ru-
 thenischen Volke bei sechzig
 verschiedene Namen (also mehr
 als jede andere Vogelart) und
 ist Gegenstand mancher aber-
 gläubischen Sagen oder humo-
 ristischen, mit Hinblick auf
 die Verhältnisse menschlicher
 Gesellschaft oft sarkastischen
 Märchen).

звязка „што звязуе держак з
 бильном“ Band.
 згацькати Лб. stark antreiben.
 згацькати коньї die Pferde
 durch Treiben ermüden.
 згырити ся Брт. sich sträu-
 ben (гыра Haar, langes Haar).
 згірни́ця Св. зірни́ця. згірни́ця
 вышла.
 згодлі́вий Лб. in Eintracht
 lebend, friedfertig.
 згорі́вка Лб. Branntwein.
 згра́бки Кр. зграблене сыно,
 што натра́се ся спід пау́за.
 згры́з або згры́за Verdruss.
 вели́кий згры́з. вели́ка згры́за.
 згры́за Чр. zänkische Weibsperson,
 zänkische Frau. велька
 згры́за = „зла жена, што бі-
 ду робит“.
 згусува́ти ся Брт. Кр. Лб.
 стү́тzig werden, стörrig werden;
 wild werden. згусуе́ ся
 кобы́ла. згусували́ ся коньї. cf.
 psl. гоу́са praedones. гоу́сарк.

хоусларь. хоуръсларь. croat. gusa gr. *κορσάρης*, it. corsare = praedo, Räuber.

зграбный Р. gewandt. pol. zgrabny ruth. згарний.

згрындзати ся. жырынджати ся keifen, nörgeln; streiten.

здабати П. ähnlich sehen, ähneln. оркыш здабат до ярцу. der Spelt ist der Gerste ähnlich. він здабат до Янтіяя er ist dem Anton ähnlich.

здавати ся Б. in der Bed. übereinstimmen; im Einklange stehen; sich reimen. не здават ся es reimt sich nicht.

здалека Д. vom Weiten, здалека.

здаля М. weit her. чи пан здаля? kommen Sie weit her.

здари́ти ся Нов. zutreffen. sich ereignen. так ся ми зда́рыўо.

здармувати час Бер. die Zeit müßig zubringen, die Zeit vergeuden.

здвига І. воздвижене Чесного Хреста.

зджьок Мш. plur. зджокы Sorex, Spitzmaus. кит поймаў зджьока, але го не йіў die Katze fieng eine Spitzmaus doch frass sie dieselbe nicht auf. cf. жджок, рджок.

здиво І. Wunder, диво. то здиво, як ся удаў ярец die Gerste gedieh vortrefflich, dass es eine Pracht ist anzuschauen.

здыхати Врхв. seufzen. східногал. здихати, здохати krepiren, sterben (von Thieren); аіххати seufzen.

здіганяти antreiben, schnell treiben. здіганят коньї. — коньї здіганяны або згацьканы Лб.

здобарити ся Чр. sich ereignen. як ся здобарит wie es sich zutrifft. cf. добрий; goth. daban = convenire.

здобра дива ohne triftigen Grund, mir nichts, dir nichts. з добра дива мене хце бити er will mich ohne jedweden Grund schlagen. — з добра дива мя бйў er schlug mich umsonst.

здогадати П. Лип. М. (здогадати ся) in Erinnerung bringen, erinnern. юж си не здогадам ich werde mich schon nicht erinnern. — може ся здогадам vielleicht werde ich mich erinnern. — не годна-м здогадати ся так прудко.

здохляк Schwächling. кін здохляк schwaches Pferd.

здравы! Чр. Gruss des Gastes beim Ankommen. — ходте здравы! wörtl. gehen Sie gesund (Abschiedsgruss des Wirthes) або будте здравы! з Богом ходте! — (при обіді до гостя) просиме ту собі обідати! — здравы з Богом обідайте! Божевам прежегнай! счестя Боже дай! — дай Пане Боже і вам!

здрінка або лялька П. Puppille.

здумати ся Ку. надумати ся. я ся здумам инакше.

здурньити Розс. den Verstand verlieren; dumm werden.

здушити ся П. Бер. sich erhitzen; schwitzen, зопріти. здушиўа ем ся = я упріла. — здушили ся коні = коні зопріли.

зжентичити ся П. пр. зжентичиўо ся моўоко = стала сирватка на молоці.

зелюкы Ф. зелены ябка, велькы, зимовы.

- зпгар Uhr (Seiger).
 зыйти до корчми Тих. вступи-
 ти до коршми.
 зима Б. зима Лб. 1) Winter 2)
 Fieber. зима го бие er hat einen
 Fieberanfall.
 з-іграчки Бер. spielend, spie-
 lender Weise.
 зільжити II. nachlassen; er-
 leichtern. мороз капку зільжиу
 der Frost hat etwas nachge-
 lassen.
 зїєднати кого (з'єднати) mit
 jemd. übereinkommen пр. зїєд-
 нати слугу = зводити сл. ei-
 nen Diener dingen.
 зїїжити ся die Haare empor-
 sträuben. бабій пєс зїїжит ся
 die Bärenraupe rollt sich wie
 ein Igel zusammen.
 злата верба Dotterweide, Sa-
 lix vitellina.
 злітки Ф. пр. телята на
 злітки оддає = віддає телята
 на чотири роки, на виховок.
 зломча Ту. Zaunschlüpfer, Tro-
 glodytes parvulus plur. злом-
 чата.
 злюбити Т. н. пр. як хто злю-
 бит wie es einem gefällt. як
 хто злюбит, гварит двасто або
 двіста. Т.
 злюпати ся Врхв. зляпати са,
 зляпати ся, течним болотом
 поваляти ся.
 змазурити ся Чр. sich be-
 schmutzen, schmutzig werden.
 змазуріу ся = повалая ся.
 зматлашити Брт. zusammen-
 schlagen, zusammenwerfen,
 zermudeln cf. метати, мотати.
 змедже I. zwischen, inzwischen,
 aus der Mitte; unter, змедже
 верхів виплыват потік mitten
 unter den Gipfeln rinnt der
 Bach.
 змервити zermudeln, zerknit-
 tern. змервена соўома.

- зметюхкати Брт. durch ein-
 ander werfen, zermudeln, zer-
 knittern. зметушити, перемету-
 шити. cf. метати.
 змотати ся Бер. сплутати ся.
 значит ся Ку. або значит
 das heisst, das bedeutet.
 зникнути Р. verschwinden.
 зник er verschwand.
 знимати abnehmen. знимат лу-
 бя er schält die Rinde ab.
 зночи II. gestern (східногал.
 коло Станиславова сночи і
 сночика).
 зношати Лип. freq. воды зно-
 шают здалека каміня die Wässer
 wälzen vom weiten Steinmassen
 zusammen.
 зогнати II. Чр. in der Bedeut.:
 aufwecken, zбудити. заран-рано
 жебыс мя вчас зогнау Чр.
 morgen in der Frühe sollst du
 mich zeitig aufwecken.
 зоза Р. зза. зоза пояса = зза
 пояса.
 зозолобастыти Бру. Врхв.
 hohl werden; eine Rinne be-
 kommen; sich werfen (von
 Brettern). дощкы зозолоба-
 стили.
 зозуля Kuckuck, Cuculus ca-
 porus; східногал. найчастійше
 зазуля (у Лемків: зазуля рідко).
 зоключений I. hakenförmig
 gekrümmt дзюбак зоключений
 у орла = дзюб гаковато за-
 кривлений у орла.
 зоўото побіч зўото, злото (pol.
 złoto) і зўато, злато (slovac.
 zlato) золото.
 зомерти, зумерти sterben.
 зорвиско „гүомєна ялиця“ vom
 Winde gebrochene Tanne;
 Rahne.
 з'остріти II. н. пр. зима з'острі-
 ла der Winter hat an Strenge
 zugenommen.

зошмарити Нов. скинути, herabwerfen, herunterwerfen. зошмар з воза сыно wirf das Heu vom Wagen herunter.

з'охабити Врхв. verlassen, zurücklassen. з'охабу пам'ятку ich werde ein Andenken zurücklassen.

зрешіти Жер. morsch werden. дерево зрешіле morsches Holz. masur. skarwiale d'zewo.

зрілко Врхв. gen. neutr. Pupille. обыдві зрілка.

зрілка Бер. B. gen. fem. Pupille. зрілки на очох.

зрілко Лб. gen. neutr. Pupille, Augensterb. nom. plur. зрілка.

зронити Ви. стратити. verlieren. Ой лисе, лисоньку зроніть ес красоньку.

зруб Hausgerüst. „під дахом балки“.

зрукований О. заручений.

зсіданина der abgesetzte Käsestoff bei'm Sauerwerden der Milch; Satz; Niederschlag.

зуверіти Бру. Врхв. krumm werden, sich krümmen, sich werfen. зуверіли дощкы die Bretter haben sich geworfen.

зуповати ся Кр. нав'язати ся. спикрити ся. кож зуповало мі ся = спикрило мі ся es wurde mir lästig, es verdross mich. es wurde mir ekelhaft. slovac. zupovat' ermüden; verdriessen.

зуповний Лип. Кв. vollständig zати mit offenem Munde (Maule) athmen. пєс язє = язык? вывалює і дыше der Hund lässt die Zunge heraushängen und athmet mit vernehmbarem Geräusch.

Евфроска І. Евфрозина.

и. і. (йі. йо.). п'юка Вв. і'юка П. йі'юка Сн. „як яличка пєлєхата; нюнька має пера“ Сн. Equisetum, Schachtelhalm [мабуть місто: ялка; впрочім по-

рівнай илєць (коло Дрогобича) гл. Початки до уложеня номенклатури і термінології природописної П, 1869. стор. 31.]

іг'уа П. Nadel, іг'о'юка deminut. укр. голка.

іголий. іголийка. ігола Жер. іг'о'юда Св. Pirol, Oriolus galbula.

(йід'б'ія). сьнідання. — обід. — полуденок. — підвечірок. — вечера. йід'б'ія gen. neutr. Essen. psl. їдєннє. до йід'б'ія zum Essen.

йід gen. masc. Gift.

йідовити й гад giftige Schlange в східногал. їд, genit. їди; їдкий giftig.

йід'ю П. Kost в східногал. їда. масне йід'ю fette Kost.

їзба Тих. Wohnzimmer.

йізджувати Лб. öfters fahren.

ікра або вымя Лип. genit. вымя ікра Спрк. Рхв. Лб. Врхв. І. ікра у коровы М. Euter, Kuheuter cf. griech. εὐτερ = Euter; Fruchtbarkeit. ahd. uler). ікра у рыбы М Fischlaich. (в східногал. ікра значить понайбільше: Fischlaich; тут і там в бойківскім також: sura, Wade, литка).

ікорка Врхв. deminut. від ікра = Euter. коровка мат ікорку добру.

Илько Ба. Илія.

імати fangen. імати птахи.

индор. индюр Чр. Truthahn.

индичка Чр. Truthenne.

іначе Ба. І. = инакше.

іно С. З. nur.

ишак Ко. auf andere Weise.

ишакый Ко. ander, verschiedenartig. качкы ишакаы.

Йоганик Бер. Йоанникий. Йогапія Б. Евгенія (тота назва мабуть через обміну мена: Генія).

йойчати, йойкати ächzen, stöhnen. дытина (дзєцко) йой чит.

іскорник Б. scharfer Hahnenfuss, Ranunculus acris.

іскроватый Ч. glitzerig, glitzernd. люд іскроватый glitzerndes Eis.

істыі Зл. дійсно, wahrlich, in der That, wirklich.

іти на кони, возом і пр. Р. пішоу на коньох = поїхав кіньми. — ішоу розбійник верхом на кони Р. ein Räuber ritt zu Pferde.

к. к Св... zu, до. не даў пес приступити к собі.

кабат П. in der Bedeutung: Unterrock der Weiber, спідниця.

кавалец Бер. Stück. іши кавалец до лыцу noch ein Stück des Weges (noch ziemlich weit) zum Walde.

кавчати Вн. (vom Geschrei der Dohlen) кавка кавчить (demnach wäre das Wort кавка als onomatopoëtisch aufzufassen: ein кав-ка! schreiender Vogel).

кадывай Ч. куди. тадывай Ч. туди.

кадываль або кадывай Чр. = куда, куди.

казілен Вв. зело, квітне на синьо.

калабай Вв. старий, нечумазний чоловік.

каламарка Св. Tintenfass, каламар.

калап Кв. Hut. magy. kalap cf. turc. kalpak. dem. калапик.

калапшник Вв. „старый, зрблений человек“ cf. калабай.

калинина Schneball, Viburnum opulus.

кам Рад. Ч. = чим. кам висше Ч. = чим висше. — кам дале Ч. = чим дальше. — кам дух

Рад. = як найскорше, чим дух. — кам скорій Рад. = чим скорше. — кам хвиля Вв. = що мінута, що хвиля jeden Augenblick (порів. кам раз гл. Знадоби до словаря южноруского нап. І. Верхратский 1877. стор. 23).

камінець Нов. камінник. камяниця Рхв. abgelagertes Gerölle; mit Gerölle bedecktes Ufer. загальноруск. камінець = Steinchen тут каменик plur. каменики.

камінчак Лип. Вн. Steinschmätzer, Saxicola. камінчаки виводжают ся в каміню: тарчастеньки die Steinschmätzer nisten unter'm Gestein; es sind scheckige (bunte) Vögel.

канов І. gen. fem. Kanne. genit, канви. налій воды с канви. кановка Врхв. item.

капати в знач. бідувати. я ся дост накаю = я досить набідную ся. накипау ся г дорозі = набідував ся в дорозі.

капку П. etwas. мороз капку зільжиу.

карати ся Бру. Р. удавати ся, пошастити. не каре ся = не счастит ся, не веде ся. не выкарало ся = не удало ся.

кария Чр. Qual, Noth. яка ту кария перейти тады = злы перейти талы.

карк deminut. карчок Св. Hals; Nacken. slovac. krk. „арматка такий пташок; попід карчок армелистый“.

карпеля П. Брт. Ба... Kohlrübe, Wrucke, бруква, бруков. картуник Г. eine Vogelart.

каспер С. З. Wachtelkönig, Crex pratensis.

Катрена Ба. Katherina.

катульки у ялицьі П. Tannenzapfen nom. sing. катулька. — шишки П. два оріхы лі-

сковы або більше, што разом
вырастают zwei oder mehrere
neben einander wachsende Has-
elnüsse (загальноруск. шишка
= Zapfen).

катуля Брт. gen. neutr. Walze
deminut. катулька Спрк.
катулечко Брт.

кач! Чр. кличут на качкы.

качати ўахы Жер. die Wäsche
mangen (mangeln).

качальница Жер. Mangelbrett,
маглівница.

качульце Ти. Kniescheibe,
patella = качулка (Сулін
Спішский). — втяў ся по ка-
чульці = ударив по яблуку.

качуристый kraus, кучерявий
eigtl. so gekrümmt, wie die
seitlichen Schwanzdeckfedern
beim Enterich (качур). качу-
ристе воўося gekraustes Haar.
баран качуристый. уця качу-
риста Widder oder Schaf mit
besonders stark gekrauster
Wolle.

качури́ти ся З. кудрити ся,
кудрявити ся, кучерявити ся
sich kräuseln (vom Haar).

каштроля Я. Pfannentopf
slovac. kastrol.

кафель Зл. Kachel.

каянка Сн. жаль, сокрушене,
скруха Klage, Reue.

квакати Б. качка кваче die
Ente quackt. квачати Лб.
quacken. качка квачит.

квасница польова Бер. Ru-
mex acetosella, Feldampfer.

квасюра Кр. verächtlich: Säure,
erwas Saures. вино-квасюра
schlechter, saurer Wein.

квич Нов. plur. квичи Kram-
metsvogel, Turdus pilaris.

квіт Blume. genit. квіту. кві-
ток gen. masc. genit. квітка
nom. plur. квіткы. slovac.
kwietok, pol. kwiatek. — ukr.
квітка gen. fem. genit. квіткы.

квіткастый Жер. bunt, mit
schönen Flecken geziert. арме-
лик квіткастый.

квітница (Ганцова) квітна пе-
дьяля Palmsonntag.

квітуля Бер. коро́ва червена
з біўыми пўатками.

квічаль Брт. Кр. Krammets-
vogel, Turdus pilaris čech. kvi-
čala pol. kwiczoł.

квоча Розс. plur. квочата або
курята Kuchlein, Hühnlein.

кед да, wenn; wann. slovac.
ked' pol. kiedy, čech. když.

кедз! Нов. кличе на козу.

кел М. plur. келы Eckzahn м.
кло plur. кла.

кельо Лб. кельоро Жер. =
кілько. як ест іх кельох = як
е іх кількох wenn einige da
sind. — кельоро статку wie
viel Vieh.

кельца Кр. кельцыі Жер.
Hauer, Eckzähne des Schwei-
nes.

кельчик П. Ту. кельчік Ку.
видаток, Ausgabe, Unkosten.
magy. költség. скельтувати
verausgaben, verbrauchen.

келя Кр. Жер. Б. кілька, einige,
manche. — през келя ро́ків
східногал. через кілька літ або
ро́ків durch einige Jahre.
стручків келя einige Hülsen.
пендрак має келя ніг Б. — —
— як ест кельох або як ест
гідныі Лб. wenn mehrere ver-
sammelt sind.

кerviстый blutreich; sangui-
nisch.

кермеш Брт. Розс. Ганцова....
Kirchmesse; Jahrmarkt.

керноз Лб. керніз Врхв. Eber
plur. кернозы; східногал. кно-
роз. „керноз не мышкований,
вепер мышкований“ Лб.

керпцыі Кр. I. Bundschuhe
nom. sing. керпец slovac. krpec.
обув з кавалка шкіри, котрий

привязує ся на ноги. — в скір-
нях по верхах не можна хо-
дити; ходиме в кепцях.
керточный Д. „што намече
кертня“. Maulwurfshaufen.
кеша Кр. бык кешастый (= со-
рокатый) Name eines sche-
ckigen Ochsen.
кывайло-дуна Щ. кывайлуна
Motacilla, Bachstelze, Wipp-
steert.
кыкот I. Stummel; Fingerstum-
mel. genit. кыктя.
кырдыль Кр. кырдель Heerde
череда. два кырделі уец zwei
Schafheerden. cf. ukr. кирд
psl. *чръдъ* grex.
кыриак Св. Stock, ein Stück
Ast. східногал. патик порів. чешк.
keř slovac. ker pol. kierz =
frutex старосл. *къръ* = radix
руск. кряк, корч = frutex. —
кырпача Св. gen. neutr.
collect. = кырпакы.
кирпцы Я. = ходаки. шурки
до привязування = строчаки
або наволоки.
кыртавий Брт. Жер. verküm-
mert. кыртаве дерево verküm-
merter Baum. кыртавец
kleiner, verkümmerter Mensch.
кырчати ein Geschrei (кыр!
кыр!) von sich geben птах
кырчит Кр.
кыршины Тих. окыршины
Д. Brocken, окрушины.
кыснити Б. säuern. не кысне-
ный ungesäuert. адзимка не
киснеца.
кыта Quaste, Strauss. дем-
кытка. червены-кыткы юдывы
die rothen Fruchstände (Dol-
dentrauben) der Eberesche.
кытай Св. Нов. Rispe. кытай-
ка item. дві кытайкы проса
zwei Hirsenrispen cf. кыта
східногал. кытиця, pol. kita,
čech. kytice slovac. kytica

Strauss, Busch. кытайочка
deminut. kleine Rispe.
кыхавка Пол. Niesen.
кицкати ся Сн. purzeln, Pur-
zelbäume schlagen. спостріле-
ный заяц кицкат ся. кицпути
Зн. einmal purzeln.
кычка Wulst. кычка соўомы
(Strohbündel) до пошивання
хыжи.
кышка дворя Ф. Сн. кышка
дворова I. кышка двіря
або задня Ба. Mastdarm,
intestinum rectum. — кышка
диова В. Сн. кышка дньо-
ва Ба. I. Blinddarm, intesti-
num coecum „што не ма про-
ходу“ I — кышка крива
Ба. Grimmdarm, intestinum
colon.
кышлик Я. „машинка“, кітлик,
що маюч войки, менажка.
кыявчати Бер. knurren. кыяв-
чит в кышках es knurrt im
Magen (in den Gedärmen).
кыян Св. gen. fem. genit. кыя-
ни Keule. на єднім кінци дуже
груба. — кыянка Св. plur.
кыянки Keule; Waschbläuel.
кыянка Б. larva ranae, Frosch-
larve, Kaulquappe.
кызій der Ziege gehörig, Zie-
gen. кызя серет Ziegenhaar.
кызь цыцкы eine Pilzart.
саме таке, як цыцок; губы до
йїдіня; роснут г яловых лы-
сох“ (in Tannenwäldern).
кызлятко Жер. junge Ziege,
Zicklein.
кікацкы Лос. Stachelbeeren.
кількоро Б. пр. кількоро га-
чат einige Fohlen.
кінчити ся Вв. конати, уми-
рати, sterben.
кіпка I. копця. кінкы жита
забрати.
кірчик Позс. Viertel Koretz.
кіс гривкастый Св. Ringdros-
sel, Ringamsel, Turdus torquatus.

кіт коцурь возит Спрк. die Katze spinnt (schnurrt).

кітча сова Нов. Ohreule.

кітя П. Зл. кітя Ту. хліб на парастас церковный і на выніс; несут люде кіты до церкви. В Зл. виносят на службу Божу до церкви дві адзиньки cf. psl. коўтна triticum coctum.

кіць-кіць! Врхв. так лудит кітку — а гонит: пейк!

клак Ба. Hauer. клакы велькы у коршоа.

кўапач П. кляпач Б. Бар. клапачик Ку. кляпачик Ко. Kneif, Kneipmesser.

клапачка eine Art Klapper „клапачкы робит з ялового дедерева и нима клапкат“.

клапкати Св. кўапотати П. klappern. боцан кўапоче slovac. klapkat'. klapotat'.

клаптош Врхв. genit. клаптоша Schnappmesser. порізаў клаптошом.

класти ся З. пр. добрі ся не кладе die Verhältnisse gestalten sich ungünstig. хпало мі яблочко, юж друге не хпаде, не было мі дсбрі, ани ся не кладе.

клевакы ном. sing. клевак Hauer, Eckzähne des Schweines.

клекацкы Спрк. Розс. Нов. Брт. Тих. Stachelbeeren (nom. sing. клекацка).

клий genit. клию Leim.

клинец П. Св. Спрк. Hufnagel. жельзний клинец slovac. klinec.

кльішня Лб. Krebssechere. рак щипле кльішнями.

кльіщ вівчий Св. Schafzecke, Melophagus ovinus.

кло Б. Чр. plur. кла Eckzahn. клы або кловакы Врхв. Мо. = кла. кло Жер. gen. neutr. junger Spross, junger Trieb,

sprossender Keim. цыбуля пушат кла.

клопити ся П. zanken. клопят ся = вадят ся, сварят ся.

кльоф Св. Keilhaue.

кльоцок соли П. Ся. Salz-hurmane, тонка соли. два кльоцкы соли.

клубетувати Ч. sich zusammenrollen. „бабин пее клубетуе“ = „в клубок ся звине“ die Bärenraupe rollt sich zusammen.

кляг Ф. Käselab. купиў кляг. — клягати моўоко Ф. Milch laben.

клякнути ся Чр. sich einsetzen, sich senken. клякли ся віспы, то человек не обачит ся = як поховала ся вісна, то чоловік не виздоровіє.

клямка Klinke an der Thüre. укр. плямка.

кляня Schelten. слово, што до кляня Scheltwort, Schimpfwort.

кляпа Брт. alte Kuh; einer alten Kuh wird beim Treiben а кля! (statt: кляно!) zugerufen.

кляскати языком mit der Zunge schnalzen. кляскат або кляще.

клявак (Ганчова) Schnabel, дзьоб.

ключи. клуча Лб. Нов. Lunge psl. плочшта.

кнап НВ. Weber. ид до кнапа = иди до ткача.

коба Вв. Gründling, Grimpe, Gobio fluviatilis. една коба plur. кобы.

кобылка в гуслях Ко. Wirbel (an der Geige).

кобыля Нов. junges weibliches Fohlen. для молодого кобыляти. кобылянка Вв. Кв. Pferdemit.

кобылярь Р. *Rosspflaumen*
в східн. Гал. кобилюхи. ном.
sing. кобылярька.
коваль 1) *Schmied* 2) *Küchen-
schabe, Periplaneta orientalis.*
когутики „ябка доўгы, сподом
широкы, кваскуваты“.
когутій Врхв. dem Hahne ge-
hörig. когуті пера Hahnenfe-
dern pol. kogucie pióga в східно-
гал. когутячі пера.
коды Лб. wann, pol. kiedy.
кодкодати Вн. кодкодыва-
ти Сн. кодкодакати Розс.
gackern. кодкодже курка В.
кура кодкодыкат Сн. кодкода-
кат. Розс.
козярка Кр „годуз обрычана
козани“.
кой = коли. кой бестыя мудра.
колак Сжрк. Eckzahn, Hauer
(beim Schweine) plur. колакы
cf. клак.
коўбасицьі Ба. за кутньою
тонькы кышкы.
коліба Лб. *Sennenhütte*. коліба
для учаря, кошар для увец die
*Sennenhütte ist für den Schä-
fer, die Hürde für die Schafe*
bestimmt cf. griech. χαλδύχη ха-
лупа pol. chałupa.
колька І. Stachel. ііж ма колькы.
колодка або гыртан М. Adams-
apfel, Kehlkopf
коўодкы х похребтныі Wirbel
im Rückgrath (nom. sing. ко-
ўодка).
колотов (коўотов), genit. ко-
лотви Quirl. коўотвиом чир ко-
лотят.
коловця Кр. eine Pflanzen-
art.
кольо Brot (in der Kinder-
sprache).
коўтати Ко klopfen. коўтат або
пукат в двері.
коляр Жер. Бер. што робит кола
slovac. kolár Wagner, Rad-
meister.

коляя І. Д. plur. коляйі. „де ся
выбиват колесами дорога“. І.
„што выбють колеса“. Д.
комонница П. *Ackerklee, Tri-
folium arvense*. „сьіс ся конич
(*Trifolium pratense, Wiesen-
klee*); сама х собі (= сама
з себе) росне по ўуках комон-
ница“.
компір genit. копперя plur. коп-
пери pomme de terre, Kar-
toffel.
конаристый ästig; mit dicken
Ästen.
конец Zweck, Ende. на той ко-
нец zu diesem Zwecke, zu die-
sem Ende. конец чому вы-
вести І. die Sache ausführen,
не годны тому кінця вывести
sie sind nicht im Stande die
Sache zum Abschluss zu brin-
gen oder zu erledigen.
конич ІІ. Ба. *Wiesenklee*. ко-
сине тот конич.
конікы Лб. *Aconitum, Eisenhut*.
копір П. genit. копіря pol. kol-
nierz genit. kolnierza. припи-
ват до копіря.
конов genit. конви Kanne.
коноплі пусты або перши
Ко. не маут насыія; берут ся
на прядиво; коноплі дру-
гы Ко. коноплі насыія-
ны Ту. берут ся на насыія
і прядиво.
конопляник Ту. *Bluthänfling,*
Fringilla cannabina.
конярка Бер. *Pferdestall*, стайня
на коні.
копер genit. копрю Dill, *Ane-
thum graveolens*. „копер, што
росне г заграды, додає ся до
суправ“.
копыўка die eine uneheliches
Kind gehabt.
копыльча gen. neutr. genit.
копыльчате. копыля genit.
копыляте. копыляк Св. genit.

копыляка Bastard, uneheliges Kind.

коприва П. Брт. Бру... Ту. Brennessel, urtica psl. коприкл. схи́дногал. кропива.

копривник Кв. копривняк П. Д, Ф. копрівняк Т. коперняк Вв. (місто: копривняк) Grasmücke, Sylvia „по коприві літат“.

коргель Лос. У. Linker, Linkhand, майкут. робити на коргель = лівом руком slovac. korhel' = Säufer. magy. korhely = Lump.

корытна жаба Я. корытниця Вн. Schildkröte, Emys lutaria cf. slovac. korytnačka.

корытатко маленьке на хліб Б. kleiner Backtrog. — корытечко Зл. = коритце (пр. на муку).

корназ Кр. Д. корноз Ебер. схи́дногал. кнороз укр. кнур (не крашений); вечер крашений. Корну́та назва верху коло Бортого.

коровянка Кв. Kuhmist.

коровяр Тих. Kuhhirt.

коровярка Бер. коровярня Kuhstall стайня на корови.

королик Пол. Zaunschlüpfer.

коропатва Т. Kröte, Bufo, коропавка.

коротонький Жер. ganz kurz, коротычкый, корочкый Чр. ganz kurz. корочки ноги ganz kurze Füße.

коругов Нов. Fahne.

корчити Тих. ansroden. крякы корчити = корчувати.

корчму робити Кр. іти на гра́ня eine Musikunterhaltung (sammt Tractament) veranstalten.

коршов І. magy. korsó. налий ми палюкы до коршова.

коса пошийкаста В. Ringdrossel, Turdus torquatus.

косак тонький, широкий ніж до сиченя капусты.

косатка Ба. Eisenhut, Aconitum napellus „жены пют, як час має“.

косец Жер. 1) Mäher 2) Weberknecht, Phalangium parietinum.

косы Спрк. Мо. Orionsgürtel oder Jakobsstab „три зьвізды; така г нас прыгварка: не буде теплої росы, покаль не зайдут з вечера за гору косы“. Спрк.

косибав Спрк. (косибай) Weberknecht, Afterspinne Phalangium parietinum. два косибавы.

космик Бер. Zotte. космики воуны.

костыльник Мо. церковник.

косяр П. 1) Mäher 2) Weberknecht Phalangium parietinum схи́дногал. косар, косонога.

Кост Бер. Костьо Konstantin.

костура. костурка. костырка. Schlachtmesser, кінчастий ніж до різання худобы.

кохан Ба. Geliebter. тот кохан ся зьвідуваў.

коцур Kater.

коцюрба Св. Тих. коцурбина.

коцурба П. Traubenkirsche, Ahlkirsche, Prunus padus „має чорны ягідкы“.

кошар gen. masc. в схи́дн. Гал. кошара gen. fem. Schafhürde. еден кошар на уці. — нажен уці до кошара treibe die Schafe in die Hürde.

кошеля Брт, Жер. Hemd; nach Miklosich scheint psl. кошоула = indusium mit кошк = corbis verwandt zu sein. Altslovenische Lautlehre 1878, Seite 65. cf. lat. casula.

крагулець Sperber pol. krogulec čech. krahulík схи́дногал. кригулець, скригулець.

кракоч Ту. Küchenschabe, Periplaneta orientalis. plur. кракочі.

крас gen. fem. побіч крась Schönheit. така крас. велика крас.

красітний II. schön. красітна вода — можно ся ей наптит gutes Wasser, kann getrunken werden.

красітечний II. sehr schön. квіт пахне красітечний die Blume riecht sehr angenehm.

красні II. Tu. schön. красніня побиу er hat mich tüchtig geschlagen. — красні ся широгы розварили = розварили ся цілком.

кремля Врхв. Wollenkratze, Krämpel. на кремлях ся чу хре воуу.

креснятко Taufkind, Täufling. крест genit. ксту Чр. oder кресту II. Taufe. принюс дѣтину (дзецко) до ксту. — крест genit. креста Kreuz в східногал. хрест.

Крестіна Жег. Христина.

крет Врхв. Лб. M. Maulwurf in anderen Gegenden überwiegend: кыртия.

кретівка Врхв. Лб. M. Maulwurfshaufen „што крет нарыє“. крива муха Вп. Pferdelausfliege.

кривак Нов. Hungerzwetsche plur. криваки.

крижа (scilicet: сьвато) = сьвато вознесєя Чесного Креста. на крижа = на сьватого крижа.

крижистый breitschulterig, ширококрижий.

кріп II. D. Ko. siedendes Wasser. наляу дуже крону.

кровник II. Schafgarbe, Achillea millefolium.

кроити schneiden. imper. вкрій, вкрійте = укрой, укройте.

крок Врхв. Schritt.

кролик Сп. крілик Чр. Zaunkönig.

кромкати Ш. krächzen. ороны кромкавут Ш. die Krähen krächzen.

кромкач Ш. Rabe, Corvus corax, крумкач. кромкач крумкат der Rabe krächzt.

кроні або круг дугану Чр. = пятьдесят пачок тютюну fünfzig Päckchen Rauchtabak.

кропец Ку. Dill, Anethum graveolens.

кропию II. кропило Sprengwedel.

крочай Нов. Schritt. оступит на крочай slovac. kročaj čech. kročeј.

кругиньі Лб. Pflaumenabart nom. sing. кругиня. „круглы слівки, чорны, погіркавы“.

круглый. округлый rund, kreisrund; kugelrund; walzenförmig

крукати Сп. krächzen. гавран крукат der Rabe krächzt.

крумкати Ш. krächzen. гавран крумкат Ш. крумчати II. гавран крумчит II. = крук краче.

крупы Вв. Eier des Krebses. крупы під шийкою рачиці Eier an den Hinterleibsfusspaaren des Krebsweibchens.

крупнистый Ч. körnig.

крупняк Б. Ba. Rogener, Weibchen des Häringes. млічник Ба. Milchner, молочник, молочник (ікру оселедця зовуть так як у рака „крупы“).

крута голова Мш. Wendehals, Jynx torquilla.

крутак Врхв. ein unverlässlicher Mensch.

крута мята Бер. Ба. Mentha crispa, Krauseminze.

крутити мотузы Seile (Schnüre) drehen.

кручати Ч. Ф. grunzen. нирский кріль кручит як паця

Cavia cobaya grunzt wie ein Ferkel.
 крухова сіль Жер. Steinsalz. дуже круховой соли. viel Steinsalz.
 кравчати Б. vom Geschrei des Adlers. орел кравчат. ореу кравчау.
 крявчати Жер. Ви. krächzen. quacken. вороны, кавкы крявчат. — жаба крявчит.
 кряк Strauch. кряча gen. neutr. collect. = крякы Gesträuch, Gestrüpp, дуже кряча viel Gestrüpp
 крячина II. Чр. крячина Лб. kleiner Strauch.
 крячистый II. mit Gesträuch bewachsen. крячисте поле.
 крячитися Б. Wurzelverzweigungen treiben; sich verzweigen. периця крячит ся der Wurzelstock des Queckens kriecht weit umher.
 Ксандер Б. Александер. Ксандра. Сандра Б. Александра. Сандрусь! по-ле-геу! = Александро! ходи сюда!
 ксеі! Врхв. кричит гонячи свини; до кутця заганят: люлюсю! — кед дає йисти свини, кличе: гудзю-на!
 ку I... ку своїй хыжі = до своєї хати гуцульск. ид свойій хаті. — ку берегови = до берега.
 кугик Св. Врхв. O. Todteneule, Athene noctua. кугикы друт ся в ночи на непогоду die Todteneulen treiben sich unruhig herum, wenn Regenvetter bevorsteht. Deutung der Stimme: kuwitt! des Todtenkauzes: кугик кличе: вывез! (же человек умре), або повий! (же вродит жена) О. порівн. угорскоруск. кувик, кувик slovac. kuvik, magy. kuvik.
 кугикати Врхв. куги! куги! кричати.

кудерявый Врхв. I. kraus, kraushaarig, „што ся не причеше“. I.
 кудиль genit. кудели Spinnrocken, Spindel в східногал. куделя, кузіл, кузілка.
 кудкудакати gackern. кура кудкудаче.
 куддъатый Бер. zottig, langhaarig.
 кудлач Тих. mit langem, wohl auch krausem Kopfhhaar. cf. psl. **кждръ**.
 кукавка Вв. Kuckuck.
 кукулка Брт. Gugelhopf, Stritze в східногал. колач pol. kukielka.
 кукла Д. кукуа II. Смрк. Puppe.
 кукурыдзя Св. Maispflanze. кытайка кукурыдзы Maisrispe.
 кокорудз Св. Maiskolben. де кады ест г нас кукурыдзя hie und da giebt es bei uns Mais. шишки х кукурыдзы Maiskolben.
 кукурыкати krähen, kikeriki! rufen. когут кукурыкат.
 кукуриця Кр. Смрк. Чр. M. Mais, slovac. kukurica magy. kukorica.
 кокорудз і кукуруз Чр. Kukurutzkolben. — кокорудзкы (nom. sing. кокорудзка) Чр. Zapfen der Nadelbäume = східногал. шишки.
 кукуричана куляша М. кукурудзяна кулеша, Maisbrei.
 кукуричанка Чр. aus Kukurutzmehl bereitete Suppe, чир кукуричаный.
 кукурузы на сосны, смерецы Ко.... Zapfen der Nadelbäume.
 кукучка Лб. Врхв. Kuckuck, Cuculus canorus slovac. kukucka.

кульбастьй hōckerig, gekrümmt. кульбастьй дябюк hōckeriger Schnabel.

куліґа Нов. Flussuferläufer, Strandläufer Totanus східногал кулик.

куляга Stelzfuss

куляти П. I. hinken. auch храмати. уця кулят або храмле das Schaf hinkt.

кумарка gen. fem. Stech-schnacke, комар.

куната Чр. Nebenkammer, Zimmer.

купа Б. in der Bedeutung: viele, eine Menge. купа тхорів eine Menge Illisse.

купала Лип. Leuchtkäfer, Lampyris noctiluca.

купаўка П. Д. Тих. купаўка або Янчік Мш. Johanniswürmchen, Leuchtwurm, Leuchtkäfer, Lampyris noctiluca (der Käfer erscheint um Johannis на Купала).

купей Нов. genit. купея Stein schmätzler, Saxicola.

купник П. В. Рал. купняк Св. Си Г. О. Пол. Steinschmätzler, Saxicola. „лем х каміню мат гныздо“ П. Св. „птахы каміноваты (камінкы Steinschwätzerarten nom. sing. камінка) мають г мурі гныздо“ (мур = aus Steinen zusammengefügte Einfriedung).

купчити Я. продавати, купцем бути.

кура П. Мо. або квочка с курятми Siebengestirn.

куратор (на Угорщині звичайно уживане, часом і у галицьких Лемків) = в Галичині звичайно: провізор церковний.

курдель Лос лем г воді курдель. По душі люда, хробак, що споводує у худобы хороту

звану також „курдель“. курдиль П. курдиль зальичити П.

курє зыле Б. пют с палюнком.

курінатра Св. Ч. куропатра Врхв. Тих. Пол. О. куропатла Кр. Rebhuhn, Perdix cinerea.

курицк Зл. хор в церкві.

куртый kurz. курый ніж.

курча, куря або курятко П. Hühnlein.

курчати zirpen. schnarren. медведик курчит Ч. медведькы курчат Кр. die Maulwurfsgrillen zirpen.

курява Schneegestöber. велика курава сьнігу.

куряч Сврк. Raucher, східногал. курень.

кус П. Лип. Нов... ein wenig. дай кус або кашку соли gieb ein wenig Salz. — кус менчкый ein wenig kleiner трохи меншенький. — ани кус = ани трохи kein Bissel, gar nicht. — ний кус почекай er soll ein wenig warten.

кусцьок. кусьцьцьцьок П. кусьцьцьцька Зл. ein bisschen.

кусьценкы ein wenig, ein bisschen. дай кусьценкы хлыба.

кут Д. Schweinstall „де свини стоять“.

кутен genit. кутня Св. Чр. Ба. Magen; кутен у свини Schweinstagen. — Dickdarm; Rauchwurst. cf. контюх, кеидюх cf. pol. kałnica.

кутец Лб. Schweinstall. „кутец, де корміт свини“. „він корміт дві свини в кутці“. — зажен свини до кутця; гадай: люлю! люлю!“

куча П. Schweinstall.

кучити I. докучати. блыха кучит чоловіку.

куфлик kleiner Becher, укр.
кухлик cf. psl. коупа poculum.

л. ўаба Pfote. ўабка plur.
ўабкы Pfötchen.

ўабкати (вабкати) klappern
(vom Storch). боцан ўабкат:
ўаб-ўаб-ўаб!

ўава. ўавка Bank; Steg. шоў
без ўаву er gieng über den
Steg.

ўада плоска скриня, eine Kiste
mit flachem Deckel. сусыік
роблят з букового дерева на
овес; сусыічок малий, гей
куфречок. — скриня (єст
горбата) eine Kiste mit ge-
wölbtem (buckeligem) Deckel).

ўадны schön. він ўадны сьпі-
ват er singt schön.

ўазы (лазы) = сынокосы в гір-
ських лісах mit Gestrüpp be-
wachsene Wiesen in gebirgi-
gen Waldgegenden.

лайняк Ти. Rosskäfer. Mistkä-
fer. Geotrupes stercorarius

ўакомец genit. ўакомця Hab-
süchtiger, лакомень.

ламанія (ўаманія) Лб. Flachs-
breche. ламаніцом лен ламле.

ўанц grosse Kette. ўанцух
Lehnzug, Kette. ўанцушок
kleine Kette.

ўаньцух Лб. східногал. лан-
цух, ланцюх, ланцюг.

лацно Зл. ўацно Розс. спо-
сібно, легко pol. łacnie. — slo-
vac. ľacno = wohlfeil. мінеўацно
es ist mir ungelegen, uncom-
mod.

(лачистый) кіе лачистый Г.
Ringdrossel, Turdus torquatus.

ўахы. (лахи) Kleidung; Wä-
sche. сьвятотчы лахы, прати
ўахы Wäsche reinigen. пер,
перте ўахы. — на катульку
ўахы звиват а качат рамаком
man wickelt die Wäsche um

die Walze und mangelt mit dem
Mangebrett.

ўжиця Розс. Брт. Нов. Я. Ган-
чова Löffel, східногал. лижка,
ложка psl. лъжица.

ле східногал. но. чекай ле! war-
te nur! йіджте ле! esset! пий-
те ле! trinket. — подте (пот-
те) ле! kommet!

леґінь Д. леґін Вв. Pyrami-
denpappel, Populus dilatata s.
pyramidalis високий леґін. два
леґіны

ледач gen. fem. etwas Schlech-
tes. се вино велика ледач ein
gar schlechter Wein. als col-
lect. ледач = Taugenichtse.

ледачина Taugenichts.

ледівка Сжрк. Сп. I. або по-
ледівка I. Glatteis.

ледівкы Ба. plur. an Bäumen
zugefrorene Eiszapfen.

лежух П. Ziegenmelker, Tag-
schläfer, Caprimulgus europae-
us „лежит на землі; двоє
має“ er nistet auf dem Boden
und bringt zwei Junge hervor.

лелет Врхв. Kauz, Ulula.

лелія Lillium, Lilie, лелія.

лем Вв. Ко. II... nur. тепер лем
II. nur jetzt.

лем-сьвіт Ба. beim Tagesan-
bruch. стан заран лем-сьвіт
steh' morgen in der Frühe auf
beim ersten Sonnenschimmer.

Лемчак Кв. plur. Лемчаки =
Лемки. нас кличут „Лемчаки“.

лен Вв. nur, лем; в Щ. нем =
лем. slovac. len. лен ем быў
там за три місяцы ich weilte
dort drei Monate lang.

лен „просит ся, сушит, тре, гўа-
дит“ II. — „лен прістерают,
потім зас берут до гореті (сноп-
ків), сушат, ламють ламаніцом
і гўадят гўадженіцом. Прядиво
складат на кыткы, на клюбікы

- (клубя) — потім бере на щеті“ Лб.
 Леон Leon, Лев.
 лепарка або лепярка М.
 глина на цеглу, на пец.
 леповатиця Брт. lettiger (klebriger) Boden.
 лескотати ся Ч. kitzeln. лескотливый kitzelig.
 Лешко Alexius.
 ливар груба тріска Span plur.
 ливарі cf. ивер, гивер, pol. wiór.
 ъыжка Смрк. ложка В. Löffel. ъыжник Смрк. ложник В. Löffelbehältniss.
 липник Т. kletterndes Labkraut, Galium aparine.
 липоватиця Лип. земля липка, леповатиця.
 лысак Вв. Kahlkopf, лысый человек.
 лыскотати (ся) Врхв. ъышкотати Лб. kitzeln, скоботати.
 лыста. Жег. лыстка Кр. ъыста. ъыстка П. Wade східногал. лятка.
 лишачий / dem Fuchse (лишка) gehörig, лисий, лишаче гніздо.
 лишити Св. lassen. для него лиш да кус! lasse für ihn ein wenig! — лиште сой більше! lasset euch mehr!
 лишівка Нов. лишця (губа) Cantharellus cibarius.
 лишка П. Fuchs.
 лінський З. „што глони“ vom vorigen Jahre лінскы роскоши = розкоші, що були тогид. лінський рік В. das vorige Jahr. лінського року = тамтого року.
 лытаве теля Нов. „што дочкоды лытат“ (лытати = бігати)

- лытавка Вв. Schmetterling.
 лытавка Тп. Tagschmetterling, а піриця Тп. Nachtschmetterling, phalaena.
 лытня вода laues Wasser східногал. лїтна або лїгнпла вода.
 лыторасль Д. літорост Sprosse, Reis psl. лкторасль хлѣбъ, ramus.
 лыторкы П. малы драбини на віз всхідногал. полудрабки.
 лыія Чр. gen. fem. Gussregen. лыія іде.
 лобоз. лобур gemeiner, roher Kerl. [cf. лоб in der Bedeut. Kopf (verächtlich). ты ожгарю! ты лобове! ты лобуре!
 лоба Сп. або логыня, логовый кряк Weissdorn.
 ъозиняк П. ъозинярок Нов. Weidenzeisig; Binsensänger.
 ъозиняк З. Со. Лип. лозиняк або соловій Вп. лозиняк Ко. Nachtigall. лозиняк сьпіват найгардше. — в Ч. лозиняк gemeine Nachtigall Lusciola philomela — а соловій Sprosser, Lusciola major.
 локайка Кр. увця (уця) коло очей дакус чорна ein um die Augen schwarz geringeltes Schaf локаістий eigtl. mit Augenflecken oder Augenringen versehen. увця, коза локаіста. cf. око, окаістий.
 ломак З. Д. ломачок Д. ломик або заводитель Мо. Zaunkönig, Zaunschlüpfer, Troglodytes parvulus.
 лопы (ѡны) des vorigen Jahres psl. лани. стък лони.
 ѡопуша collect. Kletten. — ripke опуша (м. ѡопуша), Klette Larra major. — солодке опуша Huflattich, Tussilago farfara.

лотай Вв. ўоташ П. Sumpf-dotterblume, *Caltha palustris*.

ўуб (луб) genit. ўубу. ўубок genit. ўубку П. ўубок Мо. або скоро Мо. ўубя genit. neutr. genit. ўубя Rinde.

лубок (ўубок) М. Wiedehopf. Упура еропс. кричит: луб-луб! Лукач Бер. Лука, Лукаш.

ўупа (лупа) на рыбі Fischschuppe.

лупкати knallen. лупкат (ўупкат) бичом er knallt mit der Peitsche.

лущак вылученый опіх.

люжко Ту. Bett, ліжко.

любост Б. З. Liebe slovac. l'ubost'. до чого ня гвела любост пренесчесна З. wozu führte mich diese unglückselige Liebe.

любувати lieben. не любуй во-ячку соўтысю дывочку.

любчик Пол. Liebstockel, Levisticum officinale. „опаруют любчиком дійничку, щобы ся добрі коровы доіли; любчик дают зо сільоў, жебы коровы бігали“.

люштикувати lustig leben. ходит по весільох і люштикуе er besucht Hochzeitsfeste und lebt lustig.

лядік Зл. Wicke, Vicia, дикий горошок.

лялька Спрк. gen. neutr. pupilla, Augenstern зринця. обі лялька beide Pupillen.

ляпка Б. Plauderei, plur. ляпки. лявва Спрк. schlechte Weibsperson; meretrix.

ляхавка або Пілька Polin. ляшівка plur. ляшівки eine Pilzart „жоўты, дрібны губкы“.

ляшота П. collect. Polen, Ляхи.

м. ма быти Ф. wahrscheinlich. укр. має бути, мабуť. ма быти і тепаз wahrscheinlich auch jetzt.

магера Рад. магеран Сн. ма-деран, мадаран Origanum majorana, Majoran, Mairan.

Магурич назва верху коло Бортиного.

мазіливый Врхв. weinerlich. мазілива дывчина.

мазуратый Чр. schmutzig, beschmutzt. якас (дывчина) мазурата wie du beschmutzt bist!

мазяр genit. мазяря П. Theerverkäufer.

мазярка Theermeste, Theerbüchse, мазиця.

майдати Рхв. Сн. wedeln. пец майдат або майдже хвостом Сн. майдже хвостом або огоньом

мак загорідный Ф. Gartenmohn, Papaver somniferum.

Маклена Зл. Макрина.

маковина Ф. або маковинец Ф. дикий мак, мачок Papaver rhoeas Klatschrose, Feuerblume. „росне по зерны“.

малюцкый І. малюцкый Зл. ganz klein. „морскы свинкы малюцкы; як прудко ся сплодят, так прудко выгібнут; до рока трудно, що-б были в єдного господаря“.

маляга Чр. langsame Weibsperson; langsamer Patron. „што робит помалы“ східногал. дзям-дзя. ты маляго!

мамка Вв. Claviceps purpurea, Mutterkorn (тут мамка значить те, що східногал. матка іменно 1) Mutter 2) Mutterkorn, Hungerkorn).

мамрати П. unverständlich reden. мамре в горячцы = без притомности гварит.

мамуна Чр. Зл. Larve, vermummte Gestalt; Hexe cf. psl. какоўни plur; какоўняска юреськ ruth. забобон, забабон; germ. Mumme, Mummel,

Mümmelken, Mühmchen = Larve, Maske, Gespenst; Nixe.
 мамунка П. Puppe. лялька, кукла plur мамунки.
 мамусь. мамцюсь. мамуся Mütterchen. татусь. татусь Väterchen.
 маранча Б. grosse Menge. велька того маранча das ist in grosser Menge. — маранча гусениц на капусті = eine grosse Menge von Raupen am Gartenkohl. порівн. угорсько-руск. мракота в значеню: велика скількість
 мариця П. Proviant, мерення, мериндя, харч.
 Марися Мо. Marie.
 марімята або калушір Ба. Tancetum balsamita.
 Марка Т. Marie.
 мармуновий 1) marmelsteinern 2) von der Farbe des bunten Marmors, marmorirt. квіток мармуновий.
 марник Кр. Teufel. г ним сидит марник er ist vom Teufel besessen.
 маручати Вв. мырчати, murren.
 мати пр. я вас мам знати Мо. es scheint mir, dass ich Sie kenne.
 масеса Лос. Ба. langsame, unbehilfliche Weibsperson. „жена повільна як смола“ Ба.
 масляниця Г. Nachtfalter, phalaena.
 маст Ба. Schweinschmalz. маст свинна — а што патонит в гуси або в качкы: смалец.
 мастило Ко. „на молоці зобейце і мукы заколотит“.
 мастити хыжу П. Ко. в східно-гал. мазати або мастити хату.
 материял Зл. eigtl Material, oft in der Bedeut. Mist, Dünger gebraucht.

матеркувати Д. проклинати в матір.
 мать Врхв. (мац) Mutter, не даст мя мать моя.
 матиця Бер. Д. Кв. Брт. матка житна Мш. Mutterkorn, Claviceps purpurea (sclerotium).
 маць collect. kleine Kinder; kleine Menschen; überhaupt etwas Kleines, ganz kleine Sachen, Minutien. така маць = pol. takie maleństwo, ruth. така маліч. cf. маленький, маціцький.
 маця Metzen nom. plur. мацьи genit. plur. мац пр. п'ят мац fünf Metzen.
 мацяти Б. мацкати Б. tasten, betasten. slovac. mackat'.
 мацата Си. plur. насія маку Mohnsamen было того як мацат = було дуже много, viel, wie Samen in einer Mohnkapsel.
 маюр Ту. Meierhof slovac. majer magy. major.
 медведик Брт. Лип. plur. медведикы. медведок Св. О. plur. медведкы Werre, Maulwurfsgrille, Gryllotalpa vulgaris. медведкы точат бандуры die Werren benagen die Kartoffeln.
 медведиха Р. Bärin, медведиця.
 Мельянина Б. Мельянка Спрк. Мельіська Мо. Меланія.
 мента Кв. „загортина до церкви“ Art. Manteline, Mantille.
 ментус Ту. Lota vulgaris, Aalraupe pol. miętuz.
 меньшати П. Св. kleiner werden. юж ден меньшат = східно-гал. вже день меншає schon wird der Tag kleiner.

мерзеник abscheulicher Mensch, Scheusal. ты мерзенику!

меренька Вп. Pfrille, Phoxinus rivularis. меренькы блыщачі.

мерест Кр. gen. мересту niedrige Sumpfkrauter; in anderen Gegenden мерест = Phoxinus rivularis, Ellritze oder Pfrille; Froschlaich. ukr. нерест = Laich namentl. Fischlaich; нерестити ся laichen.

меріндзати Жер. wiederkauen.

металец Нов. genit. металця ein fabelhaftes Schlangenthier, Drachen Dem Volksglauben nach steckt das Unthier seinen Schweif in den Mund und rennt auf diese Weise wie ein Rad rollend umher; auch pfeift es, wenn Regenwetter bevorsteht. „гад, што заложит хвіст до ныска і летит (розумій: біжит, läuft) як качульце, так ся качат і на дойч свище“.

метати ся або веречи ся Вв. прокидати ся (о волосі). Гнезка уж ся мече (верже) в мене сивий волос jetzt ist bereits mein Haar grau melirt.

мигати ся II. schimmern (vom Licht).

мыкати ся Ко. sich werfen. так ся мыкат веретильник (Blindschleiche) як змій.

мыкати ся Ба. сторонити ся. він мыкаў ся од него і гваряў, же ніж вштурит в него — та потом розышли ся гарды (= красно, добре).

Милиян Бер. Aemilianus.

мырдати Чр. wedeln. пес мырдає або мырдат оном der Hund wedelt mit dem Schwanze.

мырчати murmeln, murmurare. не мырч!

мисеник Б. полиця на миски, Schüsselschrank slovac. misnik.

мыся. мысятко junge Maus; junges Mäuschen. східногал. миша мишатко.

мытник Рал. што відбирає то, Zöllner, Mauthner, Mauthnehmer, slovac. mytnik.

Михаў Michael східногал. Михайло.

мыцьо ein baussbackiges Kind.

мышелівка Врхв. Rüttelfalke, Tinunculus. на вітри стане мышелівка der Thurmfalke ritelt.

мышка Вп. Zaunkönig, Troglodytes parvulus.

мишкар Лб. Сп. Verschneider slovac. miskár. мишкарі мишкували.

мишкарський Ба. (мышкарський) пр. мышкарська сьпівка.

мишковати Б. Сп. мышкувати Лб. verschneiden, gelzen slovac. miskovat. Керноз не мишкований — вепер мишкований. мышкаре мышкували вепрі.

мышовій Брт. мышовійка Пол. Мал. Zaunkönig, Troglodytes parvulus.

мышокрілик Врхв. або мышій криль Врхв. Zaunschlüpf, Troglodytes parvulus.

мышыргач М. Б. Бер. Сп. вышыргач Лб. Fledermaus, Vespertilio.

міротати Врхв. М. blinken, flimmern, glitzern. pol. migo-tać slovac. mihotat' sa.

мінцар Вол. Schnellwage.

мір Мо. „як умирають люде“.

(міра). тільки, що не міра = безчисленне множество.

місячок Врхв. (in der Demi-nutivform) Mond, in anderen Gegenden: місяц.

мітла Мо. Komet

міхыр genit. міхыря Blase. міхыря collect. gen. neutr. міхыря надус ся II.

міцне збіля Бер. Centaurea jacea.

мозуль Ту. plur. мозулы Schwiele.

морквяница I. моркляница II. морковянка Ту. wilde Möhre, zu den Umbelliferen gehörende Pflanzenart. „здабат на морков, худоба йіст“.

мішкар валашинок. мішкаре мішкують або красят вепрі (гл. мишкар, мышкар).

мішкувати kastriren, auch красити. крашений = кастрований, звалашений.

мльіти ohnmächtig werden. змльіу er wurde ohnmächtig.

млынчівка „тот кый, котрым обертає млынец“ Handmühlstock.

множество Врхв. мноство II. Menge. вельке множество народа в церкві eine grosse Volksmenge ist in der Kirche versammelt.

мовний gesprächig, бесідливий. Модик Смрк. Modest.

модрень Св. Жер. Врхв. червений смерек або чвірк Жер. Lärche, Larix decidua.

мозолистий II. schwielig. скоро мозолиста schwielige Haut.

мокравий Врхв. nässlich. кус мокраве дровно.

мокринна Нов. feuchter Boden; мокравина.

моримуха Св. морімуха Кр. Fliegenschwamm, Amanita muscaria східногал. маримуха.

морков genit. моркви Möhre, східногал. морхва.

морозок II. Reif, іней. морозок по травах.

морске паця Кр. plur. морскы пацята. морща plur. морщата Жер. морщак Б. Врхв. Meerschweinchen, Cavia sobaya.

мосяж Messing. мосяжний aus Messing gemacht.

мотылиця Мш. Nachtschmetterling, а мотыль Мш. Tagfalter.

моцьо Milch (in der Kindersprache statt: молоцьо).

мочило I. Lache; ausgespülte Flussstelle, wo Hanfpflanzen eingewässert werden. в мочилы мочат коноплы. в мочилы крумчат жабы.

мошуркы II. (nom. sing. мошурка) Hungerzwetschen.

мрачити ся I. finster werden. мрачит ся по заходы сонця

мудрень Сн. мудрик СЗ Lärche, Larix decidua.

муравка D. kleiner Rasen, мала мурава.

муравка Розе. мурайка СЗ. plur. мурайкы. мура́ль Ку. plur. мура́лі. муриянка Б. Врхв. Брт. Ameise, formica. мішки муравчаны Розе. Ameisenpuppen sog. Ameiseneier. муриянки лазят масур. mrocki nom. sing. mrocka.

мурда Бер. уця мурдзяста т. є. коло очей чорна ein um die Augen schwarzes Schaf.

мури́н Сн. кличка пса, Hundename.

мурованиця Ч. мур з камяя. мурчати schnurren; murren, murmeln. кіт мурчит die Katze spinnt čech. mrukati, pol. mruczeć.

мутник Вн. „мала річка, што лем по камені іде“, kleiner, trüber Bach.

муцкы Ту. волоси зачесані і закручені на висках — коло Радошич: „гунцвоты“.

мучаньки Кр. nom. sing. мучанка „грушки крупнисты, што дависты“ mürbe, bröckelige, den Schlund etwas reizende Birnen.

мушара Врхв. мушера П. Жер. Р. Blattlaus, Aphis. смотте, як ся там капуста яли мушеры schauet, wie dort der Kohl von Blattläusen besetzt ist.

мшаль Ту. Heracleum sphondylium, gemeine Bärenklau.

мявчати miauen. кіт мявчит.

мязгрятый. мязгратый Б. saftig; fleischig. оболоня поверх бамбуха мязграта.

М. набадкати anstechen cf. бости. набадкаў іглом.

набіжний andächtig. набіжны пісні Лб. andächtige Lieder, Kirchenlieder.

навести ся Вн. в знач. змовити ся. хлопы ся навели.

навіля gen. neutr. Н. В. награбча Н. В. або гуси Н. В. „што набере сыно граблями або вилами на віз накласти.

на вітри стати Врхв. ritteln. мышелівка стає на вітри der Thurmfalke rittelt cxiuogal. боре ся з вітром.

навидѣти кого М. jemand besuchen. пришлісме ей навидѣти М. psl. наклѣдити pol. nawiedzić.

навымуляти ausspülen eigtl. den Schlamm (мул) fortführen. навымулят вода.

нагодити ся І. лучити ся. жебы ся нагодиў.

наголошати ся Вв. in der Bedeut. sich hören lassen, sich anmelden. наголошит ся зводителъ der Zaunkönig lässt sich hören.

нагорнути II. I. zusammenhäufen, zusammentragen. каміньник вода нагорнула das Wasser häufte eine ganze

Steinmasse an. нагорнуло дуже патыча das Wasser schwemmte viele Baumäste zusammen.

надерати ся е кым mit jmd Streit suchen.

надыбати Тих. begegnen. надыбати хлопа er begegnet einem Bauern.

надити плуг Д. накласти на стерте вістре плуга новий кусень желіза, приварити і ствердити. надобыти erwerben, cxiuogal. придбати, добути.

надобный Врхв. Вв. anmuthig, schön. надобна дівечка (дівечка).

надойло ми ich habe es schon ganz satt.

надост genug. мала єм мяса надост. ich hatte Fleisch in genügender Menge.

назвіско II. Name, назвище.

на зрады кому стояти Verrath gegen jmd hegen.

найбарже Кр. am meisten, zumeist pol. najbardziej.

найвекший Кр. der grösste pol. największy. psl. найкѣтший.

наипланышый der schlechteste, der elendste; der unfruchtbarste. черевуга наипланыша рыба der Bitterling ist ein Fisch von geringstem Werthe.

накачати Ч. hinaufwälzen, zusammenwälzen. вітор накачат сьніг.

накліпати Спрк. набити, втикнути. накліпают в голову.

наклятя Бер. Мо. Schelten, Scheltworte.

накраплястий Кв. gescheckt, getüpfelt. накраплясты дрозды. намель М. genit. намелю. намелюх на житї Кр. Mutterkorn, Claviceps purpurea (scleerotium).

намервити союму Лб. намервена союма Wirtstroh.

намысліті ся Ф. Gedanken sammeln. треба ся намысліті.
намітувати aufwerfen намі-
туйте на віз союжы. меч,
мечте союжы! (метати).
на моє сумління! auf mein
Gewissen! (Schwur).

намолочати ся gedroschen
werden. як буде ся зерно на-
молочало.

нанадити сокрыу Ко. або на-
сталити.

нанашка Розс. хресна мати
на около rund herum.

на полы Лип. zur Hälfte. вівцы
мої вівці, на полы бараны
напомянути Спрк. erinnern.
напомян мі erinnere mich. на-
помянте мі erinnert mich.

направа Ба. Füllung, farce, на-
чинка. направити Ба. füllen.
кышкы направлят с крупами
або с кырвѡм; інакша направа:
бере муку з мастьом.

напрасный Чр. in der Bedeut.
auffahrend, aufbrausend, zor-
nig.

напред Р. стаў напред коня er
stellte sich vor das Pferd.

на приклячкох Спрх. knieend,
auf den Knieen.

наремный II. Чр. Врхв. Св...
jäh, überstürzend; eifrig; drin-
gend bitzig; plötzlich. нарем-
ный або прудкий члове́к =
палкий чоловік. — наремный
до работы. — віл наремный —
наремный дойч Бер. plötzlicher,
heftiger Regen cf. ревний ukr.
ремствувати eifern psl. рѣмѣнь
impetuosus.

нарыпати Мо. abstossen, ab-
schlagen; unnützes Zeug
zusammenschwätzen. много на-
повіу або нарыпаў.

народове Эл. в кілька день по
хрестинах несутъ куми до ма-
тери дітини дарунки: хлѣб, риж

варений (тут кажуть: рис =
Reis) і т. п., так зване „на
родове“.

на роком II. Б. навмисне, zu
Fleiss, mit Intention. на роком
явди́дуваў ем ся.

на самый перед Кв. zuerst,
zuvorderst.

наскый чѡвек Лб. zu uns ge-
hörender Mann: un-er Mann.

на-спак Ту. verkehrt, nach
rückwärts.

насповати Вн. ein Gespinnst
verfertigen, spinnen, aufspin-
nen. паучіну наснуе паук.

настріт gegenüber, entgegen,
на встрічу.

натаруш Notar pol. notaryusz.

натинянка Б. зелена хопта
накошена або нарвана для ху-
добы, зеленець (Grünfutter).

на тіўко Кч. Щ. в знач. много,
viel. ест іх на тіўко.

натрепати in der Bedeut. (in
grosser Menge) aufladen. на-
тренаў союжы = наложіў.

на-ту-на! Врхв. так кличе пса;
як жене, то кричит: і деш!

натха Бер. таке зыля; обкурю-
ют, як але натхне чоловіка.

нахрамувати etwas hinken,
zu hinken beginnen. уця на-
храмуе das Schaf fängt an zu
hinken.

началистый Бер. м. нашали-
стый тут уживане в значеню:
палкий, ревний, началистый до
работы = що аж горить до
работы, що рве ся до работы.

Наця Ба. Анастасия

начухати Б. натерти. начухати
очи росом die Augen mit Thau
einreiben.

наеднати Р. назгоджувати, на-
няти.

небескый Врхв. I. Сн. blau,
himmelblau psl. небескѣ
той оубрѣной coelestis.

невидок I. Finsterniss; finsterrer Ort. в такому невидоку in solch finsternem Orte.

невіриик Вв. Ungläubiger. муж - невірник ein Mann, der die Treue seiner Frau verdächtigt „Мужу, мій мужу, мій невірниченьку, не віриш сам собі, ні мому личеньку“.

невіста Спрк. „сына жена“ des Sohnes Gattin eigtl. невіста verheiratete Frau.

неродивый Р. unglücklichselig; abscheulich cf. негода.

недогрызя Бер. gen. neutr. выгрызя Бер. gen. neutr. перегрызки, сіно не доїдене худобою.

незлюдный неволюный menschenscheu; unleutselig. „што не живе людьми“ cf. psl. неключдо adv. modo inhumano. slovac. nevl'udný.

незмазанный unbefleckt. характер незмазанный mackelloser Charakter.

некельтивный Вол. „што не выдає гроший, што не робит кельчики“ (= що не робить видатків).

ненаядлый человек Жер. Nimmersatt, ненасичець.

неида in der Bedeut. : Läuse; pol. pędza = Noth. неида бы тійла! (Verwünschung wörtl. : mögen dich Läuse fressen!).

неодповідно нич нам I. nichts ist so, wie es uns angenehm wäre.

не о-маль fast, beinahe (із не о мате).

неприяник Ту. Missgönner; unwircher Mensch.

не руш Б. empfindliches Springkraut, Rühr mich nicht an, Impatiens noli tangere. „зйля має листки, як вишня“).

нести ся на кони Вв. zu Pferde reiten. — носіу ся на кони Мо.

нечас Ба. ungelegene Zeit. вышток бы-м знала по нечасі (= якбым здогадала, кед не треба).

не є і не єст Нов. П.... східногал. нема укр. нема і немає psl. не ксть із не єсть. не є дубів es giebt keine Eichen. — не є жака дома ⇒ нема дяка дома der Kirchensänger ist nicht zu Hause.

нигде-раз absolut nirgends. низинка (deminut. від низина) kleine Niederung, kleines Thal. ни каши, ни паши Св. = völliger Misswachs (wie z. B. in dem durch seine Dürre bei uns so berücktigten Jahre 1879). глинекого року не было г нас ни каши, ни паши (wörtl. weder Grütze d. i. Nahrung für das Volk, noch Futter für das Vieh).

никто Ба. ніхто. никто не пришоу.

ни-нач Вв. ні на що.

нырске паця Meerschweinchen, Cavia cobaya. тримают в хыжи про гостец, же вытыгат“.

ни-се-ни-то Taugenichts; Zwitterding.

нич II. Врхв... nichts, нічо нич-раз gar nichts.

ничгид Чр. genit. ничгода Taugenichts „што не годит ся до ничого“, негодяй. ты ничгоде! du Taugenichts!

ни який keiner.

нів місяця Neumond, genit. нову.

ниверити Зл. нівечити cf. поневирати. нову гушкку зніверіу на дойджи.

ниж обіручний до стругання гонів Врхв., обіручник ein

Messer, welches zum Verfertigen der Schindeln dient.

ны́ж Р. in der Bedeut. bis, аж. я го буду дотля мучи́у, ны́ж не повіст, де має пінязі схованы.

ны́ма Кв. pol. niema, ruth. нема́. ны́т татця дома або ны́ма татця дома.

ны́міна або воронівка Нов. vierblättrige Einbeere, Paris quadrifolia „росне по крайох лыса“ wächst an Waldesrändern.

ны́міна Ся. ны́міна Лб. 1) Faulbaum, Rhamnus frangula „кряк крехкый, ма чорны ягоди“ 2) Vieh (cf. німий, psl. нѣмъ).

ні́рскый крі́ль Брт. plur. ні́рскы кро́лі Meer-schweinchen, Cavia sobaya гл. ны́рке паця).

ны́т Б. Ви. П. Врхв... ны́т медведів г нас bei uns giebt es keine Bären. — г нас тих птахів ны́т bei uns sind diese Vögel nicht zu finden. — ны́т свіжо́й воды es ist kein frisches Wasser. — не выжа́у ес ярец іщи? hast du die Gerste noch nicht geschnitten? іщи ны́т! noch nicht. — у нас ны́т або у нас не́ є Б. bei uns giebt es nicht. — ны́т коли Ви. = нема коли.

нові́тний Брт. neu; neu angekommen; neu erfunden. нові́тний п'у́г (cf. новота Neuheit).

но́гавкы I. leinerne Hosen, Gätien. но́гавкы полотняны, холошны́ з грубо́го сукна.

но́здры Ф. Nüster, ні́здря.

но-ле-но! sei doch ruhig! — mach' doch das!

но́н dieser dort, он-он.

но́ра Св. Тих. Пол. Ч. Nachtschmetterling Phalaena. є́дна

но́ра, дві но́ры. cf. ну́рити wühlen, fressen, benagen (namentlich von Würmern und Raupen) psl. ну́рити, про-ну́рити consumere rad. нѣр. Den Worten но́ра und міль (му́лити, му́ляти = drücken, fressen, nagen) liegt dieselbe Vorstellung zu Grunde: gefräßiges Thier (in Hinsiehung auf die Gefräßigkeit der Raupen).

носа́льки II. носу́льки Св. Nasenlöcher. є́дна носалька. дві носу́льки (на Бойківщині тут і там: носавки).

ну́дь Langeweile така ну́дь.

ну́жда Лб. Noth, Elend; dagegen не́дза collect. Läuse. не́ндзы́т тя = кусат тя не́ндза = кусають тебе воши (pol. nędza = Elend).

ну́рцюва́ти Врхв. tauchen, untertauchen.

ню́нка Кр. Бв. ню́нка Ся. Equisetum arvense, Acker-Schachtelhalm.

ня́ Чр. Жер. Зл. nein, о ня! о nein.

ня́ньо П. Я. ня́нько. на́ньо Vater. ня́ньо гварі́у або пові́у (в Рудавці: татця́ vocat. татця́!).

о́. обара́янец Чр. Bretzel, оплі́танец. дем. обара́ячик Чр. куп три обара́яні.

оба́торити ся Ви. обату́рити ся = до себе прийти, опа́м'ятати ся zu sich kommen, zur Besinnung kommen; die Gesundheit wieder erlangen. cf. magy. bátor = kühn, muthig.

оба́чити ся Лос. Б. in der Bedeut. genesen, wieder zu sich kommen, die Gesundheit wieder erlangen. выздо́ровіти. може ся оба́чит vielleicht wird er aufkommen.

обдальний Вн. etwas weiter entfernt. од ближних, сусіді обдальних von Verwandten Nachbarn und ferner Wohnenden.

обдуги Мо. обвіяти. вітор го обдуу = в. г. обвіяв.

оберак Oberrock.

оберати eiern (vom Geschwür). обере ся гырча, обере ся боляк.

обертен genit. обертня = часть вова. в обертен вбиват ся кўа-ниці.

обжерливый gefräßig.

обыйти ся безкого Пол. jmd entbehren. обыйдете ся без ня.

обід II. Frühstück, сьвіданя Врхв.

обід робити Врхв. східногал. поминки справляти. - в Верхівні їдять три рази на день, іменно єсть: сьвіданя, полуденок, вечера.

обіручний столец Пол. столец до тесаня; в тім стилці: головач дошка до придержування; цапок дошка, што підкладат.

обкročити Бер. umschreiten. кін обкročит яругу das Pferd wird die Schlucht umschreiten.

облежати Ч. länger liegen, als es dem Ziel entsprechend (zweckmässig) ist. як облежит лен, то насїня облетит.

облесный Жер. falsch, gleissnerisch „што має гладкы слова, а інши мысли“. — облесник Gleissner.

облечи anziehen psł. **окакштити**. облечу я жуван.

облук II. Bogen; ein Theil bei der Sense.

облямка Umsäumung. облямка з ремєня товїського cf. čech. lein = Saum.

обніжа у пчолы I. gen. neutr. der von den Bienen in den sogenannten Körbchen der Hinterfüsse gesammelte Blütenstaub.

оболона II. Нов. Спрк... Haut, Membrane.

обрамка Жер. Saum, Umsäumung.

обранкы Св. Aufschläge. (nom. sing. обранка). червєны обранкы.

обрыпати Бер. оббити, обвалити. обрыпау сьтїну. обрыпау ся мур.

обрідный Д. etwas dünn. обрідны волосы schütteres Haar. — обрідный лыс lichter Wald.

оброслый Ту. bewachsen, haarig. оброслы гусяницї зве-ме „жидівскы шапкы“ behaarte (mit Haaren bewachsene) Raupen nennen wir „Judenmützen“ = Bärenraupen.

обручний ніж Ту. (обіручний) ніж до тесаня з двома ручка-ми.

обходити кого З. in der Bedeut. jmd pflegen.

обхудный Бер. ziemlich mager. обхудны воły ziemlich magere Ochsen.

обшивка Kragen, ковпир.

обявити ся Ту. erscheinen.

овад Я. in der Bedeut. Zaun-schlüpfer, Troglodytes parvulus; aber auch in der Bedeutung: Tabanus.

овечка Лип. Assel, Mauerassel.

овийка Ва. Winde, Convolvulus.

овоцове дерево Obstbaum, овочне (овочеве) дерево.

огавный Нов. lästig, ungeschlacht, ungeheuer; gräulich, ekelhaft; lasterhaft. **огавна** велич Grösse ohne Ebenmass; widerwärtige Grösse. **пнякы** огавны ekelhafte (lasterhafte) Trunkbolde. cf psł. **огакньность** molestia, čech. slovac. ohavný, lasterhaft; gräulich.

огварити II. Рхв. Ту. freq. огваряти verleumden. **огва-**

рила мене Ту. = обмовила мене.
 огварка Лип. обмова, Verleumdung.
 оглав П. І. (для коня) „оглавы мотузяны і ремини“. оглавец Д. Я. Halfter, капістра, капарства, (capistrum), кантарка. „оглавец з мотузкы дає ся на коня, на пыск без удила“ slovac. ohlav. ohlavec.
 оглупіти думм werden; den Verstand verlieren. оглупити dumm machen, verdummen.
 огняница Ви. Feuerwurm, Leuchtkäfer, Lampyris noctiluca.
 огурок П. Б. Ba. Gurke. східногал. огірок, огірок
 огурчина Пол. eine Pflanzenart.
 оґіп геніт. оґона Жер. Кр. П. — genit. оґоня Лб. Schwanz, Schweif pol. ogon. уєс рушат оґоном П. пєс мырдже оґоном Врхв. der Hund wedelt mit dem Schwanze.
 оґонік Врхв. Blattstiel, Fruchtstiel. на оґоніку вичіт грушка.
 одвильгнути Розс. Feuchtigkeit anziehen. одвильгло дерево.
 оддавати н. пр. Пану Богу оддаю wörtl. ich empfehle Sie (euch, dich) dem Schutze Gottes (Gruss beim Abschiede).
 одзобувати східногал. сапати. сдять бандуркы, одзобують, оґартають.
 одказати В. vermachen. одказ Vermächtniss.
 одкаль П. Лб. Ти. Р. Мо.... (откаль) відки (отъ+ка+ли) одкаль сут? woher kommen Sie? одкальєте? східногал. відки єсте, відкиєте?
 одкаль єі Р. одкаль єі П. відкиєсь von irgend wo. одкаль

єі приходят на зиму до нас квичи, von irgend wo kommen zu uns zur Winterszeit die Krametsvögel [bekanntlich kommt der Krametsvogel (Turdus pilaris) auf seinem Zuge im September und October vom hohen Norden in unsere Gebirgsgegenden, wo er oft den Winter über bei uns bleibt].
 одкельська Ви. (откельська) відкиєсь. одкельська пришоў.
 одкаль. одкале (откале) seit wann; одталь, одтале (оттале) І. seit her.
 одквітнути. оквітнути. аббіюхен. дерево оквітло або одквітло.
 одмінний verschieden. одміннієший verschiedener. птах одміннієший eine stärker verschiedene Vogelart.
 одмяк П. Т. Thauwetter східногал. відельга, відлига. буде на дворі одмяк es wird Thauwetter eintreten. одмякнути aufthauen (vom Schnee). одмяк єныг.
 одомаш Leihkauf, Kauftrunk magy. áldomás.
 Одоска Зл. Теодозия.
 одособити єя Кр. sich trennen, sich absondern. одособит єя од нас = від'окремит єя.
 одстапити І. одшанити. „мышпыргач гво дни в хамородї быват: за лубом одстапеным die Fledermaus hält sich bei Tag im Schatten z. B. hinter theilweise abgelöster Rinde.
 одтаїти єя чого І. die Sache geheimhalten, Unwissenheit smulieren. одтаїє єя вшыткого на протокулы.
 одтамаль Кр. І. Сн. одтамале (оттамале). одтамтыле Я. von dort.

одхїдча Розс. (отхитча) genit.

одхїдчате = зронена дитина.

одходова кышка Св. Mastdarm.

одцїджалка Лос. пыдило до

одцїджуваня комперий

одштуркати Мо. abstossen.

од'язок Св. Nebenwehr, від'

язок. „што боком іде од язю“.

ожгар Чр. eigtl. Brandstifter;

Gebrandmarkter als Schimpf-

wort. ты ожгарю! ты лобозе!

ты лобуре! cf. psl. жашти,

ruth жечи.

о желедець Розс. „люд, што
примержат на голузах“.

о желест Бер. Лип. М. Eis-

zapfen an Bäumen. дуже оже-

лесту г лїсї.

о желець genit. ожельцу = оже-

лест.

о жельїзь люб поледїця Ку.

Glatteis.

о заходї сонця Ч. beim

Sonnennuntergang. На Яна па-

лят ядўївцы о заходї сонця;

як юж згорит, то єшївають: юж

по Янї, по Янонцї, юж по на-

шїй суботонцї!

оздоровїти Пол. gesund wer-

den.

означеня I. Bezeichnung, ter-

minus.

озниця Г. Rauchloch. в повалї

курної хижї дїра, котрою вихо-

дить дим.

ойте-ле-ойте! Брт. seien sie

gefällig.

окріяти Вв. zu sich kommen,

sich erholen. кус окріяло =

трохи лїпше ся зробило.

окаїстый Жер. коло очей бі-

лый um die Augen weiss ge-

färbt. гл. локаїстый (eigtl. mit

Augenringen versehen).

оквілити Нов. оквилити кого =

засмутити, betrüben.

окламати Нов. lügen; betrü-

gen. slovac. oklamat'. оклам-

ник Нов. Lügner, Betrüger

велькы окламатици. — піст

скламати Нов. амастити ся

während der Fastzeit Fleisch,

Milch, Käse, Butter genießen.

окраєц хлїба Ranft Brot,

краюха, краюшка, цілуха, ці-

лушка.

окрайок Св. ошвар.

окрем Врхв. ausser, besonders.

окрутний grausam, furchtbar

pol. okrutny čech. slovac.

ukrutný. окрутнїй Р. in der

Bedeutung sehr. він окрутнїй

го любить = er liebt ihn sehr.

окручания Брт. Einwickeln. па-

пір до округача Papier zum

Einwickeln.

оливу осьватиити = олій

осьватиити (в церкві).

олїїй Oel. звичайний олій „спу-

щаний“ з насїня льняного, ма-

кового, з букви.

олїїпити Жер. обліїпити, über-

kleben, umkleben.

олїїярня Oelmühle, Oelpresse

східногал. оліїня.

Олька Зл. Олена.

омазкати Г. beschmieren, be-

streichen. омазкати глиноў.

о малы, краткы час східно-

гал. за малий, короткий час in

kurzer Zeit.

омеляти Сн. омеляти ярець Ger-

ste schälen (bei der Graupen-

bereitung werden Gerstekör-

ner enthülst und abgerundet).

омолок Св. Taumellolch, Lolium

temulentum.

омолитвати дїтїну (дзєц-

ко) окрестити з води.

омшити, замшити mit Moos

verstopfen (мохом затикають

шпари межи бальками в хижї).

онакый Жер. Спрк. н. пр. пта-

хы онакы andere Vögel. —

онакый чўовек = schlechter

Mensch, не жичливий чоловік.

оначити dies und jenes ma-

chen; die Zeit mit etwas ver-

bringen. венж оначит жалом die Natter streckt ihre Zunge (beim Volke fälschlich für „Stachel“ gehalten) hervor. недооначит ся під ёкору er kann unter die Haut nicht eindringen. — підоначыў дошку er durchnagte (durchbohrte) das Brett. — заоначити кого mit jmd über-einkommen; jmd unterhalten. — заонач нитку до ирўы = заправ, задый ирўу fädele die Nadel ein etc.

онé II. Чр... dingsda. підеш там — на овé — на лырва до пеца. а — онé — катар зове ся „рыма“ або „нежит“ Чр.

оногдывай II. передвчера, vorgestern (auch: vor einigen Tagen).

онучи eigtl. Fussfetzen (nom. sing. онуча). сьвір летит онучамі Лб. der Schne fällt in grossen Flocken nieder.

опалачка Б. коритце довге до опалання збіжа

опалынкы дерева опалены; пнякы опалены (в лысы).

опалюхы II. versengte Baumäste oder Baumstrunke „осмалене конаря“. (в лысы); як мают лыс корчувати, то палят дерева“.

опариця Ку. Ту. Nachtfalter, Phalaena. „бесыдеме: „опарила опариця“ же, як сяде на лице, на чало, то го опарит“ ся думка люду могла повстати з огляду на опарити; однакож опариця ест то лише відмінна форма слова пириця кор. *pir* volare; о уважати-б за приставку).

опасть Ку. zugrefrorener Reif oder Schnee an Bäumen.

оперед Ти. Тих. перед vor; перше früher.

о перших когутых zur Zeit, wann die Hähne das erste Mal krähen.

опинка I. Sturmband. „чуга“ также опинка, што держит на плечох.

оплітка Брт. Winde, Convolvulus, namentl. Ackerwinde Convolvulus arvensis.

оплыча Р. gen. neutr. Frauenhemd. жебы йі принос оплыча Р.

оповіданка Б. Erzählung. иде на оповіданкы = оповідати, розказувати.

оповід Брт. gen. fem. Ansaugung, Ankündigung, оповідь. оповіди церковны.

опорядити біб II. зібрати біб.

оприны Кв. опреньи Кр. nom. sing. оприна; опрея. Stachelbeeren, веприны.

опуша collect. gen. neutr. Лб. Kletten, лопуша. опуша ма велькы лісткы.

опюкований Врхв. befiedert.

орачка Вв. або ораня Ackern, Pflügen.

оріхар Св. genit. оріхаря. оріхівка Д. Nusshäher, Nussknacker, Nucifraga caryocatactes.

орішок Глад. О. Лип. Zaunkönig, Troglodytes parvulus.

оркис Бру. Spelt, Dinkelweizen. дуже ма оркису.

осада у пылы Ко. Sägerechen. у осады: а) розпника б) ручка.

освинути Вн. psł. *оскынжти* *эпіростхичу* illucescere. цылый сьвіт освине cf свитати, освитати.

осердак Смрк. кожушок без рукавів.

осыпка Б. Masern.

Осиф Joseph.

осылый zur Erde gesenkt. го-
рох осылый = „што ма дуже
струча“.

оскорувати II. Rinde abschä-
len, одскорувати. оскоруй де-
рево.

острый scharf, streng. зима
остра або тверда strenger Win-
ter.

остріг Кр. пліт з дражок, с ко-
зярок, с сучок.

острожина II. Ackerbrombeere
Rubus caesius cf. **остръ**
scharf; die Stengel dieses hie
und da auf Äckern scharf
wuchernden Unkrautes sind
mit derben, scharf ritzenden
Stacheln versehen pol. ostre-
żyna.

осудок Д. Петро одрук (= **одрюк**)
ся три рази осудку
Ісус Христа.

отжек Чр. отже, also.

отерпати Вн. in Fetzen reissen,
zerlumpen. отерпаний Вн.
lumpicht, обдертий.

отік böser Stoff, Eiter.

отрова II. Gift. отровный
II. giftig. psl. **отрова**, **отрава**
venenum; **отрованъ**, **отраванъ**
venenosus.

отроча. отрочатко Бер.
Kind, Kindlein psl. **отроча**
puer.

отупный Чр. schauerhaft; slo-
vac. otupný. отупно Чр. un-
heimlich, schauerhaft, nie-
derschlagend. отупно самому
г лысы.

охаб Чр. in der Bedeutung:
Taugenichts, Mensch, den alle
meiden. ты охабе!

охабити. з'охабити im Sti-
che lassen, verlassen. мене-с
охабуй фрайречку першу.

охабляти Вв. оставляти, ли-
шати. на Бога охаблям = ли-

шаю на Бога ich empfehle
(Sie, euch, dich) Gott (про-
щає ся, коли відходить).

охват Мо. Hexenschuss.

охворіти krank werden, кін
охворіє das Pferd wird krank.

охлянути Брт. magerer wer-
den, охлянути. охляпло лице
das Gesicht ist eingefallen.

офлис НВ. minderwerthiges
Rundholz, das als Heizmate-
rial, wohl auch zum Umzäunen
benutzt wirt „што ся рубат на
паль, а лыпши офлисы ідут до
плота“.

очата Чр. Auglein ехідногал.
оченята.

очухати ся Бер. sich abrei-
ben. шобы ся не очухало =
шоби не обтерло ся.

ошада або ожелест Ф. оша-
дина або ожелест I. ошаді-
на Р. ошедина Кр. оше-
діна Жер. die theilweise ge-
schmolzenen und abermals
zufrierenden Eiszapfen an Bäu-
men (bei den Zamisantzen in
Ripnyk: шаделина; in Corno-
riky: ожльоды).

ошадьіти П. Св. Сн... eigtl.
grau werden (von шадый =
сідый, grau) mit weissgrauem
Anflug überzogen werden. як
нам на лысы ошадьіє. ошадьі-
ло в лысы.

п. павіко Тих. Augenlid. —
а віко в лады = Obertheil
(Deckel) der Kiste.

павіка Св. Augenlid plur. па-
вікы.

Павко Рхв. м. Павелко demi-
nut. від Павел Спрк. в инших
околицях: Павльо.

паворожка Ч. Тих. Marienkä-
fer, Coccinella (namentl. sep-
tempunctata). приговорюють:
паворожка паворож, ци до

- землі, чи до неба? Ч. наворож поворож! до землі, до неба? дам ті хлеба!
- павук Слрк. Spinne slovac. pavik.
- павур П. Чр. Pfau (Männchen).
павурка П. Чр. павуриця Чр. Pfauin.
- пага Нов. die Rinne an den Schindeln, Fuge, Schindelfuge „арок на гонтах“.
- падкан Чр. gen. fem. genit. падкани Hungerzwetsche. с падканями. — патканя. падканя Св. collect. gen. neutr. Hungerzwetschen.
- пажерач. пажерак Fresser, Vielfrass. ты пажерачу!
- пажити Нов. вирізувати пагы на гонтах Fugen oder Rinnen in den Schindeln eingraben.
- Паза І. Пайза Св. Пелагия. voc. Пайзю!
- паздерити ся В. in Splitter reissen.
- паздеристый П. rissig, splitterig. спаздерити splittern rissig machen. — сп. ся rissig werden. спаздерены руки П. rissige (rauhe) Hände.
- пазолина Сл. або пецина Сл. глина припалена с пеця укр. печина = цегла з печи.
- пак wiederum (verbindende Conjunction).
- палениця Брт. в знач. „спалене поле“ (у Бойків: погарь) ein Ackerstück auf abgebranntem Waldboden.
- паукати Б. (палкати) schlagen. підпауок пауче die Wachtel schlägt.
- палуба П. 1) трамы выдоубаны, котрыми вкрывають верх хыжи 2) заглуб, Höhlung.
- палуба-Б. Брт. in der Bedeut. hohler Baumstamm дудлавый пень. deminut. палубка.
- паля genit. паляти.
- палятка genit. палятка = мала палениця, kleiner Flammkuchen.
- палянка Вв. малий плячок з муки вівсяної cf східногал. палениця, підпалок.
- паляр Слрк. Branntweinbrenner. східногал. горальник. „што робит палянку, што палит“.
- палярня Слрк. Branntweinbrennerei східногал. горальня словацк pálenica.
- палянка Branntwein. яку паляр палянку напалил, таку пийме Кр. in Liedern: палена вода.
- памула Жер. памулка І. Schlamm. вербівка в замулі ма схованку Жер. die Ellritze verbirgt sich im Schlamm. під замулом І.
- паник О. eine Vogelart. plur. паники.
- панів dem Herrn gehörig. панів капелюш, панова хыжа.
- пановка Зл. kleine Pfanne, Tiegel, ринка.
- панцак П. логазя, mazur. рєсак.
- панча Herrenkind plur. панчата.
- папля Мо. Unwetter, nasses Wetter. на ту паплю не хтыї іти = на тоту слоту не хотів іти.
- паняга панище Herr.
- папірок П. Р... Papiergulden.
- папортина П. Д. І. Вв. Farnkraut, Aspidium.
- папортник (Яшкова) ein auf dem Wurmfarne (папортина Aspidium) lebendes Insekt „што сидит на папортини“.

папудзя Лб. звинене листя бакуну.

парадник Ч. Stutzer. парадниця elegant gekleidetes Mädchen oder Frau.

паренина Пол. „полову, сіканий конич або сікану траву парят окропом і дають свиням жертви“.

парібщина Вл. gen. neutr. парібковане, час, коли ся гуляло неженатим.

парканя gen. fem. Лос. пуркавка У. plur. паркані, пуркавки Hungerzwetsche cf. парх.

паркане Ко. Planken. велике паркане.

партиця П. farbiger Rand, крайка.

пасены воли gemästete Ochsen, Mastochsen; на Поділю: сіті волі feiste Ochsen. — спасений wohl genährt.

паскуд Св. etwas Hässliches. така паскуд genit. такой паскуди.

пасма (nom. sing. пасмо) Jahresringe der Bäume.

пастырка Лб. Bachstelze, Motacilla. plur. пастырки.

пасычняк Св. eine Vogelart „ма г земли гніздо“.

пасчана лопата = „лопата, што саджають паску до пена“.

патолоча Мо. мале озеро, охаб, kleiner See, Sumpfliche.

паузник П. мотуз до привязання пауза (пауз = Neubaum). — паужіня gen. neutr. „што ся натрясе спід пауза“.

пауры Чр. або фаборты Backenbart.

паук Сл. Spinne. паучина Сл. Ч. gen. fem. Spinnengewebe.

паучайка Ко. Augenlid (wahrscheinlich für паочайка cf. oko also das das Auge Überdeckende).

паучиня П. gen. neutr. Spinnengewebe укр. паутиня.

пацйк! пацйк! цюнка-на! І. лудить свини; відгонять: гакс! гакс!

пацйірки жабячі Ту. Froschlaich.

пацюрки у рачіцы Лип. Eier beim Weibchen des Krebses.

пахнячий riechend, wohlriechend укр. пахучий.

Пахнячка П. Name eines Flüsschens.

пековий пец Д. Backofen східногал. пікна піч.

пелевен Нов. genit. пелевня = загата велика без вікна і воріт; верхом з дахом; в пелевни держат солом, сьіно.

пелюшка Рхв. Windel plur. пелюшки східногал. пеленки пол. pieluszki, čech. plenky.

пендрак (Ганцова, Сл. НВ. Мо.) Engerling. компері підійдуть пендрак Сл. пендрак выпыхать з землі Мо.

пергач Слрк. Fledermaus, Vespertilio.

перебздыкнути purzeln. заляч перебздыкнуў.

перевльіканец Hergelaufener, Landstreicher, Vagabund. „што перевльікат ся“ заволока.

перез П. durch пол. przez, укр. проз.

перекстити ся Лос. sich bekreuzigen (із перекрестити ся, загальноруск. перекрестити ся).

перепайти кого Лос. auf seine Seite gewinnen. перепашоўго = перетягнув на свою сторону.

переоначити перекрутити.
переоначи́ дило.

перерумегувати Мш. wiederkauen. перерумегує худоба.

переслизуватий Ти. (wahrscheinlich statt пересилуватий, abgeschnürt, mit deutlichen, in den Gelenken sich verengenden Gliedern. муха переслизувата „за то, што на се-редині найтоньша“.

перечиряти Вн. перемянати cf. magy. cserél tauschen cf. ruth. черга (взяте мабу́ть з турецького).

перешло Ч. звыш. юж перешло тридцет років = висше тридцет років.

перієватий Б. што має богато перію або перниці. перієвате поле.

перияйка Пол. перегорода, Querwand. буде дост тых перияйок.

перко. перечко (deminut. від перо Feder). Federbusch. перко за капелюх Hutfeder.

пернадель П. Кв. пирнадель. пырнадель Врхв. Larve der Rinderbremse, Hypoderma bovis. plur. пернадлі, пирнадлі.

перниця Б. Queckengras, Triticum repens.

перси або груди Brust.

персона красна Ко. (о худобі зарівно як і о чоловіці).

перун П. I. Donner. перун бие der Blitz schlägt ein. — перун тріє або стрілиу der Donner schlug ein. перун вдарил I. der Donner schlug ein. бодай ты перун забил I. штобы тебе перун забиу! най в тебе перун стріліт Лб. möge in dich der Blitz einschlagen! die lemki-

schen Ausdrucksweisen entstammen noch den heidnischen Zeiten, wann der Obergott Перун gleichsam als Jupiter tonans et affligens angerufen wurde.

пестунчити Лип. пестункою бути, eine Kinderwärterin sein, eine Kinderwärterin abgeben. стара баба, што пестунчит.

петро Ш. Wiesenknarrer, Wachtelkönig, Crex pratensis. петро в мляці рапкат der Wachtelkönig knarrt im Sumpfgras.

печінка П. Leber. в инш. ок. печунка.

пийко П. Anthus, Regenpfeifer.

пильный I. dringend. мам кавальцы пильенькы ich habe Actenstücke, deren Erledigung dringend geboten ist.

пиловини Рхв. I. або пізовини I. Sägemehl, Sägespäne.

пириця З. Со. Я. піриця Д. Schmetterling (Tag- und Nachtfalter). на ярь перше видно пириці З. — пириця Лип. Кв. піриця О. Nachtfalter а жотыл Tagfalter.

пырий або пырнячий Св. gewürzhalt. медівник пырный (пирный). пырняча цібуля cf. russ. пярный.

пырскати stieben; sprühen, град пырскат der Hagel schlägt nach allen Seiten. — зерно пырскат die Körner zerstieben (springen) nach allen Seiten.

пырснути brechen; zerspringen. ніж пыр на дылины das Messer brach an der Diele.

пырщ Geschwür; Auswurf. plur. пырщи.

пырщ моровый З. Karbunkel, pustula maligna.

писемный schriftlich; der Schrift kundig. східногал. письменный, psl. писменнѣ. писмѣнѣ. писемні Вам подаме wir werden Ihnen schriftlich mittheilen.

пискалка Ч. Pfeife. deminut. пискалечка. пискалечка о дванадцет дырок eine Pfeife mit zwölf Löchern.

пискати pfeifen запискаў на пищаўцы.

пискір Спрк. Ф... plur. пискоры Spitzmaus, sorex. „квічит барз“.

писчик (Горлицке) Schreibstift, Griffel. plur. писчики.

пышный stolz; гардый schön. (bei den Huzulen пышний schön; гардый stolz. гуцульск. подиви ся кумо, ці я пышна! schau Gevatterin, ob ich schön (geputzt) bin!

пищаўка Pfeife. пискат на пищаўцы.

пиявка P. Blutegel, Hirudo.

пияк Saufer. пиячка Saufegrin. пияк Ф. Speiseröhre.

під Boden, genit. поду.

підгірний Kr. langsam aufsteigend. підгірна гора.

підгорлина Kr. або підгорля gen. neutr. Wamme, die herabhängende Haut am Halse des Rindes.

підгарлина Врхв. Wamme.

підкасати Кв. підкотити. підкасати фартушок рукоў.

підлый Бер. schwach entwickelt; schwächlich. підлы уцы. підлы бараны.

підобрати ся Р. in der Bedeut. grösser werden, wachsen. кебы ся бычок веце підобраў, то погнам на ярмак.

підольга часть воза „што лежить на сницях“.

підпалак Щ. підпалок Ку. Б. Г. М. Нов. підпалак Wachtel підпалакат Щ. die Wachtel ruft. як підпалок сьпіват, буде новий хліб М.

підпалистый unten brennend roth gefärbt.

підпалкувати Жер. Сн. schlagen (v. der Wachtel) підпалкує трепілка Жер. перепіўка підпалкує die Wachtel schlägt.

підпаля collect. gen. neutr. genit. підпаля dünne Spleissen zum Anzünden; Zunder.

підполуденча Зл. друге сьвідання (обід, підполуденча, полуденок, вечеря).

підростяк Св. grösseres Ferkel plur. підростяки.

підсадівка М. підсадівкы їрібы білы, роснут під деревами овоцовими.

підсколоцка СЗ. або підпалайка СЗ. Wachtel, Coturnix communis.

підступниці Ба. „гырчі, што ся дуют в їарлы, што дыхати не дає. на підступниці любщиком курят“.

підхлібний schmeichlerisch, підхлібник II. підхлібник Лб. Schmeichler „што ся рад підхлібіти“.

підчас I. während. підчас літа.

підядлівчак Мо. Spechtmeise, Sitta europaea.

пійти на ногах Вв. zu Fuss gehen. пійти на кони reiten.

пільно Жер. Лб. schnell. іде пільно вода Жер. das Wasser fliesst schnell. — він пільно хце робіти er will schnell machen гл. пильный.

пїлтина II. der Länge nach in zwei Theile gespaltener Tan-

- nenstamm. „пен ялиці роскел-
пит на двоє, то пілтина; зо-
вуть дем у ялиці“.
- піўчортяк Лип. eine Vogel-
art; nach der Beschreibung:
Rothkehlchen (?).
- пінка Жер. пінка або дзя-
бок Св. Fink, Fringilla coe-
lebs čech. pínkava slovac.
pinka.
- піняз звич. в plur. пінязи Geld.
пінязьми не платиме mit Geld
zahlen wir nicht. deminut. пі-
нязькы.
- піскати Врхв. pfeifen. піскат
на піщаўцы, на трумбеты
тонько піскают воляре гл. пис-
кати.
- піскор Жер. genit. піскоря
Spitzmaus. на полю сут піско-
рі (sieh: піскір).
- піст Маткобіжаний Бер.
піст перед Успенієм (в східн.
Гал. коло Самбора зове ся:
Маковієц).
- пістрякы II. (nom. sing. пі-
стряк) Sommersprossen, cf.
psl. пѣстрѣ variegatus. (в ин-
ших окол. пістряки = прищі
іменно на вимени корови).
- піти на воду Чр um Wasser
gehen. ид пильно на воду,
принес воду, пан хоче нити
geh' schnell Wasser holen;
bring Wasser, der Herr will
trinken.
- піторах Тих. прядено, што мат
тридцет пасем, на пітора ($1\frac{1}{2}$)
ліктя [в Бортятині коло Мо-
стиск під Перемишлем: піто-
рак = півтора загона рілі].
- пітораста Кр. anderthalb
hundert.
- піхота II. піша фасоля. -- го-
рох піший.
- пішник (Зиндранова) Fusssteig
slovac. pešina. deminut. піш-
ничок.

- плакса Лб. der oft weint; Grei-
ner. плаксівый weinerlich.
планета Лип. in der Bedeut.
Wetter.
- планний I. P. II.... unfrucht-
bar, unbebaut, schlecht. план-
ний ярмак = зла ярмарка, злий
ярмарок. планне поле steriler
Grund. — пўанне теля M. ein
schlecht genährtes, schwach
entwickeltes Kalb. планно I.
adverb. тот рік на вшытко
планно in diesem Jahre ge-
dieh keine einzige Getreideart
(wörtl. ist alles wüst oder
schlecht).
- планник Таугенichts, Faulen-
zer, негодай „чловек до ничо-
го, не суций до роботы“.
- планиця Б. планне поле
wüstes unfruchtbares, unbe-
bautes Feld.
- пўаток Fleck. білы пўаткы
(платкы) weisse Flecke.
- платочистый Бер. (пўаточи-
стый) gefleckt.
- плацяти Лип. плачати Лип.
(в примильній бесіді пр. до
дітнини) = плакати.
- плашанка З. малі санки з до-
щок зроблені.
- плит Кр. ein primitives, aus
Brettern zusammengeschlage-
nes Wasserfahrzeug, Floss.
превели ся на плиты Кр.
- пльинити Жер. in der Bedeut.
maltraitieren, misshandeln. пль-
нит чловека або живину =
потуплят. in Büchern: пльинити,
полонити gefangen nehmen.
- пловая Кр. Name einer gelb-
lichweissen Kuh für плавая,
половая psl. плакѣ albus ruth.
половый pallidus, psl. плowy.
- плодистый Б. плодовитый.
- плайстер Рхв. Врхв.... Pfla-
ster; Flocke. летит сьніг плай-
страми der Schnee fällt in

(grossen) Flocken nieder.
 пляйстровец Врхв. in
 grossen Flocken niederfallen-
 der Schnee. пляйстровец куріт
 в східногал. пластовець.
 пляма II. das Ausgespuckte,
 Spucke, Phlegma „што вы-
 плює“. плямиско item. східно-
 гал. пляма Fleck.
 плянтати eigtl. verwickeln;
 unverständlich reden; ohne
 Zusammenhang reden. заплян-
 че ся язык.
 плянтро НВ. Stock im Hause
 pol Pietro.
 плясати hüpfen; tanzen;
 plätschern. рыбовода плясат
 воды die Seeschwalbe plät-
 schert im Wasser.
 пняк пщіл М. пняк пщіл Г.
 Bienenkorb.
 побивач II. Брт. побівачка
 Лб. прилад до набивання обру-
 чів, Reifschläger. „побивачом
 набиват бодвар обручи на боч-
 ку“. — „побівачком набиват
 обручи“.
 побірниці Кр. Femmel,
 Staubhanf, die männlichen
 Hanfpflanzen, поскінки. побе-
 рают ся скоро. перших пбір-
 ниц кытка.
 побрати ся heirathen. як обоє
 мастны, гварят Лемкы „побра-
 ли ся“ — як він мастный, она
 бідна „він собі ю взяў“ —
 як він не має нич, она богата
 „він до ней пристаў“ — як
 обоє бідны, то кажут: „обоє
 єя спутали“.
 поброїти II. eine strafbare
 Handlung begehen, etwas aus-
 richten. поброїли дуже.
 побурити I. aufwühlen, zer-
 stören. побурят свини зерно
 і компері.
 повая Лб. біла корова (із п'ю-
 вая, пловая).

повести ся Г. ergehen. с ци-
 ганом эле ся повело.
 пови́дѣти Р. побачити пови-
 дѣла там корову.
 повідкы II. Lenkseile, Lenk-
 riemen укр. по́воды (вѣд).
 повікы Лб. I. Augenlider nom.
 sing. повіка gen. fem.
 повісти Бер sagen. так пові-
 сти, облыієный (so zu sagen
 beklebt) = wie beklebt.
 повязини Лип. обряд повязу-
 вання молодиці.
 погаджати ся Р. überein-
 stimmen, im Einklange sein.
 не погаджам ся с тым.
 погу́адити. погу́аскати II.
 streicheln східногал. погладити.
 поглядати Лип. пошукати su-
 chen, nachsuchen.
 погнати treiben. погнаў быка
 с телятом II.
 погода Мо. in der Bedeut. Aus-
 gleich. намавлят нас до пого-
 ды = н. н. погодити ся або
 до згоди.
 погоди́вши Бер. später (пого-
 дити, пождати warten). укр.
 згодом, пере́годо́м.
 погорі́єць Брт. Abbrandler,
 східногал. погорі́лець.
 погри́бач II. М. Г. О. Ofen-
 hacken, Feuerhacken, Ofen-
 krücke, гачок до огня.
 пода́бати ся Спрк. Врхв. ge-
 fallen. як ся вам подабат wie
 es euch gefällt.
 подворец Чр. Hausflur. на
 подвірці im Hof, in der Haus-
 flur.
 поденок II. повала в стайни.
 поды́рбати Мш. поторгати,
 потрасти cf. потерпати, потыр-
 пати.
 поді́ждати Ку. чекати. поді́ж-
 дай ня warte auf mich.

подобний Вн. formosus, schön.
 зрадило ся дзевче што найпо-
 добніше.
 подрашати І. подранати,
 zerkratzen, 'ratzen.
 подріжняти я (кому) Р.
 jmd nachahmen.
 подруцкати Вв. пошукати,
 помяскати zermalmen.
 подувчити ся Бер. eigtl. hohl
 werden (von Pflaumen). по-
 дувчили ся сливки. од хробач-
 ків сливки здучат ся (cf.
 дувка, ду́ка = Hunger-
 zwetsche; дути blasen).
 подушеньство Чр. Жер. Бру.
 Seelenmesse, Seelenamt схід-
 ногал. відправа по́ души, жа-
 лобне набоженство.
 пожар gen. masc. „ліс спале-
 ний“ zur Urbarmachung des
 Bodens abgebrannte Wald-
 partie бойківск. погарь gen.
 fem.
 пожегнати Вн. segnen, bene-
 deien slovac. požehnat'. Пан
 Біг мя пожегнаў Gott hat mich
 gesegnet.
 пожоўтавий І. трохи жовтий.
 позадувати Ба. verwehen. по-
 задувало сьнігом Schneever-
 wehungen.
 по-за-рани Чр. übermorgen.
 позарани підеме; позарани бу-
 деме мати сьвато Спаса. —
 дозарани bis zum Morgen.
 поза Устя на Мацину, фык-
 мык на Милик Брт. (жаргу-
 ют коли зле вибере дорогу).
 позір дати. позір давати.
 позорувати П. Мо... Acht
 geben, Obacht geben, aufmer-
 ken cf. slovac. pozor, pozorovat'.
 позірка Врхв. Acht, Obacht,
 Aufmerksamkeit. позірку мати
 Acht geben. не мам позірку,
 лем на нону гірку.

позлытка Р. Glatteis.
 позлотец В. Flittergold.
 поквілити Вн. посмутити, за-
 смутити. Пан Бог ня поквілю
 Gott hat mich betrübt.
 покелавити ся Жер. келавим
 стати. покелавит ся капуста.
 покыртавилый Жер. verküm-
 mert, gekrümmt, verzerrt. по-
 кыртавила капуста = як ся
 поначит, коды ся покелавит
 од мушеры „зачала капуста
 кыртавити“.
 покій Ruhe. дай мі покій lass
 mich in Ruhe.
 покўон Gruss, Ehr', Verehrung.
 дай покўон Пану Бору.
 покрышка Deckel.
 покрити ся Рад. sich verber-
 gen. юж ся ковалы покрили
 die Küchenschaben haben sich
 schon versteckt.
 покупчити ся Р. handeln.
 покупчили-сьме ся кушок на яр-
 маку.
 покус П. Брт. Ба. Бер. etwas,
 ein wenig. покус читати etwas
 lesen. він покус присылат er
 schickt ein wenig. Слава Ісусу
 Христу! — Слава на вікы! —
 як ся мате? ціте здравы? —
 покус там, покус! як вы ся
 мате? вітайте!
 покусцічка Ч. кус, трохи ein
 wenig, ein bisschen.
 полагода Вв. Ausgleich.
 поўзавок Сьрк. eine kleine
 Wiese im Bergwalde, полазок
 cf. лав.
 по-ле-гев! П... komm nur
 her! komm her! Грнцу! по-ле-
 гев! Gregor komm' nur her!
 поледиця П. Св. Ба. поledo-
 виця Glatteis.
 полициян Polizeimann. ид по
 полицияна hole einen Wach-
 mann herbei.

полиця Брт. Fach. в Пантні хліб на банті, в Ропиці на полиці а в Маластові на столі.

половчик Св. eine kleine Vogelart von fahler Färbung „малый пташок, половый, гніздит ся на ядівці.

пологий Жер. flach ausgebreitet. полога гора ein Berg mit sanften Abhängen. старорук. пологий. Йордань рѣка течеть быстро, берега жь имать сьбь онъ полъ прикрстие, отселъ пологи. Даниїл Паломник.

положистый П. пологий. гора положиста ein Berg mit sanft herabsteigenden Lehnen.

полонь Ку. genit. полони Wer-muth, полин. дайте мѣ с полонью згорівки.

польоптати Б. mit flüssigem Koth besudeln, beflecken, захляпати. коні нам ся польоптали.

полуніч М. Mitternacht полу-нічок item. ходиу до мя в полу-нічок.

поу́х НВ. Wühlmaus, Nupur-daeus.

поу́хатый І. haarig, волохатый (ursprünglich mag поу́х ein haariges Thier bedeutet haben cf. пелеш Büschel Haare, пелехатый mit langem zerzaustem Haar lat. pilus = Haar).

полюштати Врхв. mit flüssigem Koth besudeln. коні ся нам полюштали.

помаленькы Врхв. ganz langsam, ganz sachte.

помау́. помалы П. Чр. langsam.

помальше Врхв. comp. langsamer.

помаляти Тих. страву трохи покушати, потом лишити cf. побабляти, побабрати.

помело (с чатины) Ofenwisch (aus Nadelbaumzweigen verfertigt).

помело Брт. Тих. Mistel, Viscum album східногал. омела.

пометати Вв. покидати.

помешканя gen. neutr. Wohnung. помешканя для жака Wohnung für den Kirchengesänger.

помыток П. ein Fetzen zum Waschen oder Reinigen der Töpfe u. dgl., Waschlappen східногал. мийка, митка.

поміркованя або повір Вв. Obacht.

понадвисати Щ. überhängen. дороженька червоною калиною понадвисала.

понайбільше Лб. або понай-веще Лб. понайвекшої части І. grösstentheils.

пониже Врхв. unterhalb. psl. понижє. новыже oberhalb.

понібя Св. palatum, Gaumen.

попалило ся на небі І. (von den beim Sonnenuntergang gerötheten Wolken).

попелик Жер. eine Vogelart. „пташок; гніздо, як збаночок, має в ядівці“.

попелиця Чр. Нов. Бер. Мо. попелюх Пол. Мш. Blattlaus, Aphis namentl. Aphis brassicae (в східн. Гал. коло Старого Міста: порпля).

попер П. Брт. Жер. поперъ Вв. genit. попру. Pfeffer. дай мѣ чьорного попру gib mir schwarzen Pfeffer. купи попру kaufe mir Pfeffer. дуже попру viel Pfeffer. на Мадярох ест червений поперъ (Paprika, Beissbeere. Capsicum annuum). дай мѣ кавалец солонины с червеным попръом gib mir ein Stück Speck mit Paprika.

поперник Вн. Ко. поперни-
ця Ба. Pfefferbüchse „на по-
перь“ Вн.
поперхливий Бер. auffahrend
„што ся гнівват“.
попідбрати І. язв. вода
быстра попідбрала das reissen-
de Wasser zerstörte die Dämme.
попрьова мята Б. Pfeffer-
minze, Mentha piperita.
порахунок І. Abrechnung.
пороти піря Бер. Federn
schleissen. східногал. піре дерти,
піре дерети.
порохавка Розс. Stäubling,
Lycoperdon.
порохнина І. Moderholz, Mo-
der.
порпати ся Д. Ф. К. scharren.
кура ся порплет Ф. die Henne
scharrt in der Erde. куркы ся
порпят Д. порплют ся Ко.
порт довгий обрус (кавалець
полотна) гей мантиля, що бе-
руть женщины на себе, як
ідутъ до церкви psl. прѣтъ
ѡбрусу, linteolum. (жѣнскѣ
прѣтъ. прѣтомъ прѣкну-
санъ).
поруба Кр. „пожар, лѣс спале-
ний“ eigtl. Holzschlag.
порція палюкы ein Glas
Schnaps.
порція 1. Portion 2. Steuer.
послѣд із збіжа Ко. Ueber-
kehr.
послѣдити кого або що Б.
Мо. по слѣдови знайти, vysлѣ-
дити. послѣдили лишку der
Fährte nachfolgend spähnten
sie den Fuchs aus, der Spur
nachgehend trafen sie den
Fuchs.
постанец Кв. Küchenschabe,
Periplaneta orientalis. одка-
дыся пришли до нас постанці.

поспати ein wenig schlafen.
imper. посний загальноруск.
поспи.
поставити на собі серст
= з'їжити серсть das Haar
sträuben (von Thieren).
поставник Св. ставник, велика
свѣчка перед образами в цер-
кві. — трисвѣчник або
трійця три свѣчки разом
осаджены.
постіўка Розс. покіє трави
eine Schichte abgemähten
Grases.
поступок Ту. Verfahren dem-
nut. поступонько. давно-м
твойї поступовкы знала.
потемряк Вв. Nachtfalter,
phalaena.
потерманиити ся Сн. Бру. або
потрепати ся zerbrochen wer-
den, sich beschädigen. колеса
ся потерманили або потрепали;
треба одмінити колеса.
потерпѣння Вн. Geduld, пану
не с потерпѣньом было.
потихы Тих. stille потиху.
потѣмья у дѣтки У. Stirnfon-
tanelle beim Kinde.
потѣч. plur. потечи, потѣч,
червеньяк або жоўтяк М. eine
Pilzart „губы зверхы біўы,
сподом червенья“ „потѣчи добры
грібы“ М.
потрава Мо. Speise.
потратити Мо. verlieren.
потряска Тих. рід танця обер-
таного eine Art Rundtanz.
потупляти кого Нов. Жер. „на
чести ображати“ jmdes Ehre
beleidigen, jmd verdammen;
misshandeln, maltraitiren. по-
потуплят чловека або живіну
pol. potępić, potępiac verdam-
men. slovac. potupit' potupo-
vat' verschmähen, verachten.
поцтивіст genit. поцтивости
Ehrenbezeugung, „єден другому
баює (= ує) выдер, заплачу

п'ятнацет папериків (ринських)
 „за поцтивіст“ (ironisch Ehren-
 bezeugung für Ehrenbeleidigung).
 поцят Лб etwas besonders
 Schönes, ausnehmende Schön-
 heit. велика поцят. — яка по-
 цят яліця = яка гарда яліця
 wie schön ist diese Tanne!
 почки Св. В. Зол. Nieren.
 почорнявий etwas schwärz-
 lich.
 пошвирияти І. sausen, schwir-
 ren. пошвирияти шнуром, бичем.
 пошкрібок Брт. kleine Vogel-
 art plur. пошкрібкы. шкріб-
 кат по полю er zwitschert auf
 dem Felde.
 пошлякувати ІІ. попасти на
 слід. пошлякували-сьме = ми
 попали на слід.
 похылений geneigt. похылена
 гора.
 похмурати ся düster werden.
 похмурало ся на дворі.
 походиста гора Чр. ein Berg
 mit sanften Abhängen. гора
 з легкими склонами.
 похребт ІІ. Rücken. бык має
 міцний похребт der Ochs hat
 einen starken Rücken. genit.
 похребта.
 поеден Ся. einzeln; mancher.
 поедна уця буде лежала ein-
 zeln Schafe werden liegen.
 праві Р. in der Bedeut. eben,
 саме, власне.
 праживник Жер. пражец Кр.
 „зылі, жоуто квітне, солодонь-
 ке“ nach der Beschreibung
 Tragopogon communis (?).
 праменистый Врхв. faserig,
 an Fasern reich.
 прамено Врхв. Bastfaser, Strähn;
 Faden. с конопель прамена. psl.
 прамень filum, східногал. про-
 мінъ Strahl; проміне сонця
 Sonnenstrahlen; es dürfte im

asl. auch die Form *прамы
 genit. прамени zulässig sein.
 праскати Чр. knallen, schla-
 gen; krachen. праснуъ = тріс.
 перебувати Жер. wohnen, vor-
 kommen. східногал. пробувати.
 пребоіна І. або прегорода
 І. Fach, Ouerwand перегорода
 (cf. перебити).
 превся gen. neutr. після ІІ.
 декл. (імовірно місто предвся
 або прився) mit Gerölle be-
 deckter, neben dem Dorfe ge-
 legener Platz, gewöhnl. steini-
 ges Ufer, східногал. зарінок
 cf. palaeoruth. кєсь psl. кьсь.
 предешній vorhergehend, по-
 передний.
 през З. І. през овес durch's
 Haferfeld.
 през (Ганчова) ohne. през на-
 сынія ohne Samen.
 прейти vorübergehen в східно-
 гал. перейти. дойч прешоу, юж
 тераз не іде.
 прекладаний І. in der Bedeu-
 tung: fleckig. „сівавий, білі
 пляшки має: инше означеня,
 же є прекладаний“.
 прекстити ся Чр. sich bekreu-
 zigen. східногал. перехре-
 стити ся.
 прелзінивий Б. sehr faul.
 премилений viel geliebt.
 премігнутися Врхв. auf einen
 Augenblick erscheinen und ver-
 schwinden.
 пренесчесный З. sehr un-
 glücklich; unglücklich. до
 чого ня гвела любовст прене-
 счесна З. wozu führte mich
 diese unglückselige Liebe.
 пресолений übermässig ge-
 salzen, versalzen. роціу пресо-
 лений. загальнонорук. пересоло-
 ный. (пресолити slovac. pre-
 solit').

претак Чр. Bastsieb. претак до чиненя зерна.
 прешлы Врхв. vergangen. прешлого року im vergangenen Jahre.
 привадити Врт. anheften, befestigen, причепити. привадит до свіря.
 привезти ся Р. приїхати. сама привезе ся своїм повозом Р. = сама приїде своїм повозом.
 привлечь Врхв. herbeischleppen. привлечут з голузями сме-реки. привлюк ся er schleppte sich herbei.
 пригвар Sprichwort, примова.
 пригварка Sprichwort. такы г нас пригваркы.
 пригласкати уцю (увию) Кр. durch Streicheln das Schaf beruhigen. погласкат уцю er streichelt das Schaf.
 пригырщи im Plur. gebraucht. beide Hände voll. до пригырщ набраў мукы. — до жжены eine Hand voll. медже пушкы zwischen die Fingerspitzen.
 придайный II. tauglich, anwendbar, verwendbar, nützlich.
 приданяне. перший ден одвідати молодицу ідут родителі і вшытка родина — то „приданяне“.
 приздобити Рад. прикрасити. zieren, schmücken.
 призелений grünlich.
 призерати II. Obacht geben.
 призріти zusehen. я ся при-зріў.
 прийти коньом zu Pferde ankommen. пришли кінми.
 прикукати З. (о возулы) ку-канем прикликати.
 прикурений Кр. in der Bedeut. grau mit bräunlichem Anfluge. такый пташок прику-рений.

прильїтувати Кр. herbeifliegen freq. прильїтуют до нас кугики.
 приложити Кр. in der Bedeut. schlagen. добре приложил або вытял = ударїў.
 примаўый II. ziemlich klein.
 примеркат ся Р. die Abend dämmerung tritt an. юж ся примеркло.
 примылити ся ein wenig fehlen; irren.
 приобріти Р. придбати.
 приодьїва II. Kleidung.
 припадистый Ту. пр. вода листем припадиста ein Wasser, welches mit abgefallenen Blättern verunreinigt ist.
 припатряти ся Г. привидля-ти ся.
 приплошистый М. minderwerthig, schlechter. жито при-плошите, кед дуже в ным на-мелю der Roggen hat einen geringeren Werth, wenn viel Mutterkorn darunter sich be-findet.
 приповіданка Т. Н В. при-повідка Redensart; Sprich- wort. plur. приповіданкы. при-повідкы.
 припомянути Ба. пригадати. припомяне ми.
 приражений = прихмелый, von der Sonne versengt.
 прирубити ся vernarben. рана прирубиў ся.
 прислівник Нов. Sprichwort.
 присмагнути ся I. припечи ся, припалити ся. geröstet werden. присмаг ся хлїб. присмаг-нений geröstet.
 приспадка II. Зл. Beischläferin.
 прискати ся einen Beischlaf ausüben. приспала ся.
 приставати Т. пристигати. ярці будут приставати. при-

стават ярець З. die Gerste wird reif. — пристати. пристапути Ф. Брт. zur Reife kommen, reifen. зерно пристає das Getreide reift. — як маґ пристає wann der Mohn reift. іши сливки не пристали die Pflaumen wurden noch nicht reif, грушкы пристають die Birnen werden reif.

пристаўый П. пристаый reif. приставка Бер. кряк розсохатый, што під дудло підставлят, жебы vybrati гвиздо.

присташ „што до ґрунту пристаў“ der durch Heirath Eigenthümer eines Grundstückes wurde.

пристроїти Брт. алагодити, приготовить zurecht machen, einrichten; vorbereiten. imper. пристрій, пристрійте!

пристудений etwas kalt, nicht ganz kalt.

присясто-Боже! ich schwöre bei Gott! (= присясти Тобі Боже: присясти з присяшти = присячи).

прицабанити Бат. herbeizerzen, herbeiziehen, прицупнути.

прицабунити Рад. прилапати. прицабуніў чугоў ореўа = прикрив і зловив.

прицапнути Брт. rapsen. прицапи його man ergriff ihn.

прицяпати Бру. примочити, ein wenig durchnässen. дойч прицяпаў cf. капати.

причупкувати Врхв. niederhoeken. він причупкує.

прихмелити ся П. припалити ся. барзо прихмелиў ся ярець.

прихолодный etwas kühl, nicht ganz kühl.

прідане Врхв. Geschenke, die von Hochzeitsgästen der jungen Frau verehrt wurden, придане. „за млодухом ідуть на

прідане до хыжи мужа і дарують млодуху (молодуху); дають пінязи, хустку, полотно, лен. .).
прінести Лб. in der Bedeut. gebären. „кобыла ожеребіт ся, як прінесе гача“.

пріпадко́м П. zufälliger Weise.
прістерти aus einander breiten, східногал. простерти. прістрий! breite aus!

прітяти durchschneiden. жоўна прітне дзюбаком psł. прѣтати.

прішлый Врхв. künftig. прішлы роки künftige Jahre.

пріяти Бер. принять.

пробант Praktiker, bewährter, erprobter, erfahrener Mann. — пробантний expertus.

пробатурити ся I. прійти до себе. очунати, обудити ся. пробатуріў ся = обудив ся cf. magy. bator kühn, muthig.

прогайнувати П. vergeuden, verprassen, durchprassen. Хоць быс мі мамусю зўоту гору даўа, Я бы ей пропийа і прогайнувала.

прогыбати П. verloren gehen.

прогноити поле Бер. das Feld düngen.

про воду I. = задыя воды, з причини воды

продай Verkauf. на продай zum Verkauf.

прозівка Чр. Сн. Spitzname; Schimpfwort. с прозівком гадати.

прозираўо, прозірало Spiegel.

прозрачистый durchsichtig, pol. przeźroczysty čech. prozračný.

прозрїя I. Gesichtssinn, Sehvermögen. не ма прозрїя ящур der Salamander ist blind (nach der Meinung des Volkes).

Прозя Жер. Фрозина, Euphrosyne.

(проклоны або кляня Verwünschungen). жебы ты суд Боскый скараў! Gottes Gericht soll dich strafen! — жебы ты злы душы пірвали! mögen dich böse Geister hinraffen! — же быс схалыў! mögest du zu Grunde gehen! mögest du verkümmern! mögest du verdorren! — бодай-с скапаў! mögest du langsam siechend krepiren! — бодай ты моі сыўзы побыли! mögen meine Thränen auf dich fallen! — жебы-с зо-сох! mögest du verdorren!

пролыб Ку. Eishuhne.

прольий І. Gussregen. прольий велький.

проруб gen. fem. Eishuhne. З проруби воду брати

просатар Нов. Рад. (хлоп) просатарка (жена) што просит кумів на кетини, гостей на весілля або знайомих на погріб.

простічко П. ganz gerade, schnurgerade. простічко горі пасвисками.

прото Бер. deshalb.

прочірати В. промінати.

прядка Spinnerin.

(предкы) „на предкы або на вечюркы сходят ся вечерами и прядут“. Ку.

прячка П. Schachtelhalm, Equisetum.

псы бы ты пару доганяли Бер. (проклоны).

псик! І. а псик! Нов. жене кога (мов прикликує пса на кога).

псы уха Ва. при серцы „псы-уха“ (у худоби і пр.).

псота Врхв Рхв. in der Bedeutung: schlechtes Wetter, Unwetter, слота, плюта.

псота Вн. in der Bedeutung; Schelten, лайка.

псярка Ф. Borstengras, Nardus stricta.

пташівя gen. neutr. genit. пташівя після II. скл. collect. Vögel. дуже ружного пташівя.

птичко Лб. gen. neutr. маўе птичко kleines Vögelchen.

птукач Ко. птукач або птукавка Лв. Turteltaube, Turtur auritus.

птуц! interject. Treiberuf der Kälber теля гонят: а птуц! man treibt das Kalb (hier hat der Sing. die Bedeut. des Plurals; die Kälber) mit dem Rufe: а ptutz! — теля вабит: пзызьо-на! man lockt es mit dem Rufe: cizio na!

пту-ча! О. до волів кличка: на право! пту-гей-са! О. на ліво!

пугарик Ва. погарик Смрк. kleiner Becher. пугарик воды, палюнкы.

пукалка Бер. Campanula, Glockenblume.

пукати Б. in der Bedeut. die Knospen entfalten. деревина пукат на весну. пукат пуча die Knospen springen.

пукати Б in der Bedeut. knallen. бичом пукал Кр. батіжком пукат Вн.

пукатый П. пуклятый Жер. gewölbt, bauchig, aufgeblasen, dick. пуката жаба.

пульош. пуляк Ку. Бру. Ф. Truthahn. пулька Trut-henne.

пулята або пульчата молодцы пулякы і пулькы. дай ярцу пулятам. slovac. pulák magy. pulyka

пуляковий Ку. dem Truthahn gehörig, Truthahn-. хыбай оропы жебы зйіли пулякову голову höchstens Krähen würden einen Truthahnkopf essen.

пуляш Чр. Б. або індюр Чр. Indian, Truthahn, Puter. східногал. індик = gallus indicus. die ersten Trüthühner kamen 1524 nach Europa aus Nordamerika; da Amerika zu der Zeit für einen Theil Indiens gehalten wurde. so wurde der neue amerikanische Vogel, der als Hausthier seines schmackhaften Fleisches wegen gezüchtet wurde, mit dem Namen indicus „Indian“ bezeichnet.

пульч! Чр. кличуть на індики. пундюха Бер. назва корови, Kuhname.

пупенак пад. plur. пупенакы eine kleine Vogelart.

пупер Нов. пуприк II. Magen beim Huhne східногал. пупец, пупчик cf. psl. пѣпѣк.

пушик Бер. eine kleine Vogelart.

пупок II. 3. пунок Ту. plur. пунки 1) Knospe 2) Nabel, пупець.

пустатыня Врхв. Einöde, Wüste slovac. pustatina.

пут II. Брт. gen. mascul. „дорога, што йде“ Fahrweg. йхай тым пуцьом або том дорогом. східногал. путь gen. fem. далека путь.

путик Брт. deminut. від пут Weg. пішоу за тым путиком er gieng diesen Weg.

пуша 1) вязанка патицків до запалок ein Bund Stäbchen für Zündhölzchen 2) Wulst, кичка.

пушити Б. lockern. пушит медведяк землю die Werre lockert den Boden auf.

пхава або свиняча морков eine Pflanzenart (Umbellifere).

пчіуник II. Бер. Ackerrettig, Hederich Raphanistrum arvense. пчіуник як гукне гјушит

хліб; выторгую ся с коріннями wenn der Ackerrettig stark wuchert, so unterdrückt er das Getreide; er wird sammt Wurzeln herausgerissen.

пштырок Г. Nasenstüber. дау йому пштырка.

пєдак Вв. Spannraupe namentl. Raupe von Cheimatobia brumata (Winterspanner). два пєдакы (пѣдакы).

пѣдѣти П. eigtl. пѣдию мѣрити mit der Spanne messen; spannen (vom Gang der Spanner-raupen). пѣдит усениця II.

пѣдити Вв. in der Bedeutung: trachten, mühsam anstreben. я дость пѣдиу ich habe genug angestrebt.

п'ялка Кр. Speiseröhre де инде: пияк.

пят ерібѣа fünf Gulden Silber. десят ерібѣа.

пюрко Врхв. Federchen, Feder, namentl. Schmuckfeder, Hutfeder східногал. пірце.

р. раканя Ба. Laubfrosch, Hyla arborea.

рамак Спрк. Mangebrett східногал. ребровачка. на катулку ўахы звиват а качат рамаком um die Walze wird die Wäsche gelegt und mit dem Mangebrett gemangelt.

ражкастый Нов. gekerbt „што рамы має“ (рамы в знач. = Kerben).

рамуватый Св. gekerbt. рамик Св Kerbe, plur рамики. раном abl. temporis. am Morgen східногал. з рана, з рая, ранком з ранку.

ранцувати Вв. желати с приспівкою. рапцувати, поранцувати в великодний понедѣлок.

ранак II. Wachtelkönig, Wiesenknarrer, Crex pratensis. ра-нак рапче = кличе: рап! рап!

der Wachtelkönig lässt seinen Ruf: kraep! kraep! erschallen. раііти Пол. (= рапнті) rauschen, poltern, Getöse verursachen. хто там раііт? wer poltert dort?

раікати II. Сн. раічати Чр. Б. Мш. onomatopoeit. kraep! kraep! schreien (vom Wiesenknarrer), quacken, schnarren. жаба раікат Сн. жаба раічнт Чр. Б. жабы раічат Мш. а качкы квачут Мш.

рапотати rütteln; durch einander werfen. поропоче ся wird durch einander gerüttelt.

рапуха Жер. Kröte, жаба рапава.

рджок Св. Spitzmaus, Sorex східногал. мідниця. рджокы х поли по меджах.

ревкат ся му Чр. Бер. er hat Magenauftossen.

реготати ся II. М. in der Bedeut. wiehern. кін регоче ся II. das Pferd wiehert — почау ся кін ржати або реготати das Pferd begann zu wiehern.

рейта Ту. plur. рейты „червены быкы“ cf. magy. röt = rothbraun.

реку in der Bedeut. ich meine. реку, лишше не ходити meiner Meinung nach wäre es besser nicht zu gehen. — реку als Einschiebsel bei Anführung eigener, früher gesprochener Worte. я му, реку, гвариу — я му, реку, казау: не ид до адуката! — ähnlich auch рец (wahrscheinlich für реч, речи) gebraucht. так, рец, было = so (wahr zu sagen) verhielt es sich. — та — реку — чом вас провалят люде Я.

ременик Св. східногал. ремінець = мауый ремін kleiner Riemen.

ретаз Сирк. ретязка П. Сирк. Kette psl. ретазк. ретяз на быкы.

рецоц Врхв. Spitzmaus, Sorex plur. рецкы.

реченец Frist (речень+ць) в східногал. неправильно: речинець.

рыбак О. рыбелъ Кр. рыбеляк Врхв. рыбелюх Р. НВ. рыбник Бру. рыбник або водный птах Б. рыбобівый рыбобівка Сирк. рыбобівый Пол. рыбовода Чр. Сн. рыбаляк Жер. М. рыбаляк Лб. П Д. М. рыбагенит. рыбаля Seeschwalbe, Sterna. — два рылы летят Кр. — рыбовода зове ся за то, што веде рыбу, тырат Чр.

рыбачи Врхв. adv. nach Art der Fische. він иде рыбаляч er schwimmt wie ein Fisch „иде як рыба“.

рыбятко kleines Fischchen.

рыгач М. plur. рыгачи „злы грибы, білы, як ся передомит, синіють; кореник маюч червений“, по тім впрочім недокладнім описаню може: Boletus satanas, Satanspilz.

рыджик Reizker, Agaricus deliciosus plur. рыджикы східногал. рижок plur. рижки.

рыма Чр. Katarrh. „а онé — катар зове ся рыма або нежит“ — то ся вам кыхат, мате рыму psl. рема fluxio cf. gr. ρευμα.

рыпок З. пляц коло хыжи.

рынявец Чр. „чловек, што має струны“ räudiger Mensch. genit. рынявця. — ты рынявче du räudiger Kerl. ты рыньо! item.

рынявий Чр. gründig, räudig „што має струны“.

рыныгати ся Кр. kriechen (verächtlich), langsam krie-

chen. tarde repere. „ящур кра-
сятий, а помали ся рыщыт“
der Erdmolch ist buntgefleckt
und kriecht langsam.
рыхло Тих. скоро. не рыхло =
не скоро, за пізно. slovac. rý-
chlo schnell. pol. rychło.
рихтовати Ч. vorbereiten,
richten. за тыжден рихтовали
sie bereiteten sich eine Woche
lang.
рыц Hintertheil. втяў коня по
рыци = ударив по заді. pol.
rzyć slovac. rit' psl. **рить**.
рыяк II. В. Слрк. dem. рыя-
чок Rüssel. східногал. рыло
dem. ыльце. паня має доўгий
рыяк das Ferkel hat einen
langen Rüssel. рджоки мають
тонькы рыячки die Spitzmäuse
haben dünne Rüsselchen.
рыякы Б. plur. tant. Hemmei-
sen галья. закрутити рыякы
Б. або погамувати = загаль-
мувати.
ріжджак Г. Zaunschlüpfer,
Troglodytes parvulus. ріжджак
по хрящох быват.
ріждя gen. neutr. ріжджа
Reisig psl. **реждинь**.
різ Брт. Schneide. того вино
нема різи dieser Wein hat kei-
ne Schneide.
різавка Чр. Kolik „што ріже
х середини“.
різанка Nudeln.
різец Брт. Schneideinstrument;
Schneidemesser.
різовины Врхв. Св. Ф. різо-
вины НВ. plur. tant. різо-
вина II. gen. neutr. collect.
Sägespäne, Sägemehl.
рів II. genit ріви abgelagertes
Gerölle; mit Rollsteinen be-
decktes Ufer; Schotterbank
східногал. рінь.
робіўко Лб. у боденкы = дру-
чок, што робіт масоу der Kol-
ben beim Butterfass.

роботы зерняны Мо. роботи
при жнивах.
роботня пшкола М Arbeiter-
biene. в пняку: матка, роботны
пшолы і дармоїды або труты.
ровен Врхв. genit. ровени укр.
рівня. я не твоя ровен = я
тобі не рівня.
ровень Лип. Ebene, flaches
Feld, Flachland. широки ро-
вень.
рогаль Р. в значеню: друк до
сіна, острова.
рогатый Я. пр. вівця рогата
gehörntes Schaf; — але: ху-
доба рогова Я. Hornvieh.
рогач М. Hirschkäfer, Lucanus
cervus.
рогачка Ко. gehörntes Schaf,
деінде: корнута.
рогаль Сл. in der Bedeut. stär-
kere Blattrippe. с капусты лем
рогальї остали — так обійла
гусениця.
рогачь Ти. ялиця чеперата, до
котрої кладут сыно або конич.
родове II. подаркы кумів для
дїтины Geschenke der Tauf-
pathen.
розварня Врхв. faule Weibs-
person, нероба cf. роздвора
psl. **разкрксти** aperire, la-
xare.
розвидняти ся Кв. anbre-
chen (vom Tage). розвиднят ся
der Tag bricht an. розвид-
няня Кв. Tagesanbruch. на
розвидняню bei Tagesan-
bruch
розвилый Мо. в знач. розпу-
щений. челят(ь) розвила.
розвлеченый an flottes Le-
ben gewohnt.
розгардія Лос. Wirrwarr.
розговоркы Мо. plur. Unter-
redung, Unterhaltung, Plausch.

- розговядний Г. verschwenderisch, марнотратный, розтратний „што шитко прине“.
- розготовити розварити. розготовены або розкынены бандуры auseinander gekochte Kartoffeln.
- роздвора. розвора Врхв. faule Weibsperson „лишва жена, што роззявлят гамбу“ (rot) ein faules Weib, das nur seinen Mund aufsperrt, doch die Arbeit scheut cf. pol. rozkręsti pol. rozewrzeć, roz-wierać. гл. розвария
- роздір часть у воза при задних колесах.
- роздумати Ви. розгадати. як бым си роздумала. — роздумувати в чим Р. vorüber nachdenken. Хлопец собі дуже в тим роздумоваў.
- розжерти ся І. пр. розжер ся з гнйву er entflammte vor Zorn.
- розыдняти ся Лип. anbrechen (vom Tag). ро-зынят ся der Tag bricht an.
- роскишниця Врхв. Schwelgerin; Weib, das ein luxuriöses Leben führt; geiles Weib. — роскишник Schwelger; wolüstiger Mensch.
- роскотити = розточити auseinander rollen. wälzen.
- розлука Жер Unterschied не ма (не ё) жадной розлуки es giebt keinen Unterschied pol. rozdział discretio.
- розяпкати Св. flach schlagen, flach ausbreiten; nach allen Seiten ausschütten (vom dünnen, halbflüssigen Teige). розяпкат тысто.
- розмайти СЗ. auf mannigfaltige Weise.
- роз-оначити nach allen Seiten zerzausen; kraus machen,

- unregelmässig kräuseln. роз-оначит воўося.
- розпаузити II. (роспаузити) пауз розвязати, розрубити.
- розпаюшити ся Св. heftig werden; in grosse Aufregung gerathen. роз'юшити ся cf. юха verächtl. Blut. паюха = пасока item.
- розпінка З. (ропінка) рід дерев'яного рожна, на котрім печуть „пастус“ поїмані пташки в полі. (eigtl. Spanngerüst).
- розпінки Жер. друкы, што ся розпінгає скору.
- розпознати ся Лип. sich bekannt machen. розпознати ся з родиноў.
- розполошити Б. verscheuchen. розполошиў с пары голуба.
- розпуст Ко. або plur. розпусты Thauwetter. одмяк „што сьніг пусит на яри“.
- рознучити Бру. zerdrücken, zermahlen. розпучит пуделко.
- розскубати zerzausen, aufkratzen. воўна розскубата zerzauste Wolle
- розсыпати кого Jemand's Vermögen schmälern, jemand Abbruch thun.
- розсыпок Мо. утрата, втрата, страта. „як покане (=выгине) господарьови худоба“.
- розтрепаний (рострепаний) Жер. zerschlossen, zertheilt. рострепане листя.
- розхыботати (рохыботати) східногал. розхолитати wackelig machen. розхыбоче ся киниц der Nagel (Hufnagel) wird locker.
- розклинути (росклинати) пыск Ба. mit Gewalt das Maul aufreissen (z. B. beim Hausrinde).
- розточити Б. entrollen, entwickeln; zerschlagen; auf-scharren. розточити клубя. —

росточий купу плит = розбив купу плит (каміння). — паторочий купу гливи = накован.
 роохыботати Сирк. роохыботати) розхитати, розхолітати wackelig machen.
 роохохатый Бер. verästel. кряк роохохатый.
 роохечерити ся Ко. die Beine auseinander spreizen.
 роохчервенати ся roth werden.
 роохкешити (роохкешити) entzweispalten, aufspalten. роохкишене дерево.
 роохыта П. М. Д. Saalweide, Palmweide Salix caprea čech. rokyta.
 роохити Ба verlieren. роохила красу sie verlor ihre Schönheit.
 роохухатый П. breit, dick aufgeblasen, wie eine Kröte „роохпертый, широкий, роохуханый“. боки роохухаты dick aufgeblasene Seiten. жаба роохухата = Kröte.
 роохкати Б. П. grunzen. роохче свиня Б. роохкат П.
 рубаниско Врхв. „лыс рубаный“ Ort im Walde, wo Bäume gefällt werden, Holzschlag, Baumschlag.
 руживый röthlich. бык руживый cf. рудий = fuchsroth; ржа Rost.
 ружин Бер. назва быка червонобурого.
 ружити ся П. sich unterscheiden. ружит ся мова.
 рум Св. „сухе чатиня спід ялиц, што ся бере на постельня“ „чатина, што хпаде на землю“, „награбати руму до стельня“. румы до виглядів Ба. Fensterahmen.
 румерати wiederkauen. худоба румерат.

руженный röthlich; roth, frisch psl. роум'кнъ.
 румковата земля М. Mergelgrusboden.
 румянец Ч. Rouge
 рунтовати Мш rütteln; aufwühlen, zerstören. „кыртыця рунтуе луку, робит страшне знищія; там ся ховат, де легка земля“.
 рупетя Кв. gen. neutr. Gerampel (коло Бродів: рапуге).
 русаля П. Pfingsten, сідногал.: зелені съята. — маме красны русаля wir haben schöne Pfingsten. по русалях nach den Pfingsten. psl. роусалина pentecoste.
 ручий Лб. behend, gewandt, flink; zur Arbeit tauglich. „ручий бык споро іде; лінійый, хоц бы го біу, піде помау“.
 ручник Handtuch, Wischtuch. в сідногал. найчастійше неправильно: рушник slovac. ručník.
 рушний I. beweglich, flink. не рушня жаба, што в земли сідит.
 рянда П. шмата Fetzen. ряндка = шматка, kleiner Fetzen. ряндава кошуля zerrissenes Hemd.
 ряса у проса П. Hirsenrispe.
 ряф П. Вол. Зл. локоть, Elle.
 рейка І. „бык самый червенный“ гл. рейта.
С. сад Garten. сад капусты; також: огорода, загорода капу-сты Kohlgarten сідногал. гор-рід капусти.
 сады hieher, сюди, сюда. гев сады! Чр. komm' (kommt) hieher psl. сядоу.
 садник Ч. eine Vogelart plur. садники.
 саме genau, eben. саме такы волю eben solche Ochsen
 Самель Б. Самуил.

самец Ч. Staubhanf. самиця Ч. Samenhanf. Die richtige Deutung der Staub- und Stempelblüten von Cannabis sativa zeugt von richtiger Auffassung und scharfer Beobachtungsgabe unseres Landvolkes und verdient hervorgehoben zu werden.

самоврад Рад. zelo; „має сині головки“.

самородливый Вв саморідний. „вода самородлива“.

само так Ку. = так само, ebenso.

самура Лос. Кр. Sau.

Сандер Alexander. Сандра Alexandra.

саниці Schlittenbaum. вит з берези кручена сполучає саниці з переду; з задку же є насад на двох стромах.

саношша. Брт. Ба. як оркыш, але шестигранна (шестирядна); оркыш в два ряди має зерно česk. samorše зрів. східногал. сушпен, котрій то формі в старосл. одвічало-б *сжшпенъ.

саршон У. „гиатки і влакы з льиторками і пікошком“. добрый має саршон.

саршон Лб. gen саршоця Hognisse nom. plur. саршоні.

сашина Ч. Ф. Teichrohr, Schilf Phragmites communis. „сашина“ auch Kalmus Acorus calamus.

свалити Чр. jucken. свалит es juckt.

свашчити Б. З. „быти за свашку“. „свашчат молодчи“.

свербиузина Сн. Hundsrose, Rosa canina.

свиб Ту. Cornus, Hartriegel.

свіготати Чр. свірготати Бер. zwitschern. пташок свігоче або свіргоче.

світлич П. Вн. З. Leuchter, лыхтар.

світлич Ф. zelo. nach der Beschreibung: Gentiana.

світлиця Gastzimmer, Empfangzimmer.

свора Тих. „што тримає передні колеса у воза. притока або

роздєра у воза, што тримає тыльні колеса“.

святотячик Св. святотячик Р. Т. Бер. Johannismurmchen, Lampyrus noctiluca. святотячиків того року нїт in diesem Jahre fehlen Johannismurmchen (d. i.: in d. J. sind die Joh sehr selten geworden).

серін. серініско бідак, сарака.

сейкы Д. Ко. угорскы волю, сивы з доўгими рогами. — рейты Ко. червены волю. (nom. sing. сейка, рейта).

селеджін gen. masc. Milz в схіногал. сележінь gen. fem. сележінка. тот селеджін. — грїж кавалец селедження schneide ein Stück Milz ab.

Семан І. Т. Симан Мо. Симеон.

серенів Мо. genit. серенова Glatteis

сереньча Тих. collect. in der Bedeut. Eintagsfliegen, Ephemeræ. велика купа сереньчи над водою cf. саранча.

сивиця Лиц. Borstengras, Narodus stricta

сык Gezische.

сило in der Bedeut. viel силно народа eine Menge des Volkes.

синец Сн. Тих. Ту. Kornblume, Centaurea cyanus. „росне в житї“. „як в збіжжї синец, то верну копець“. Ту.

синик Кв. Meise, синиця.

синій, синя, синє blau.

сыпанец Ту. П. Speicher genit. сыпанця čech. slovac. sup-ka slovac. supáreň, supárňa.
 сысавка або дикий конич Вв. червено квітне Trifolium rubens, purpurrother Klee.
 сысати М. saugen psł. сьсати. паця сысат.
 ситит Рхв. Смрк. (сытит) der Sprühregen fällt „як гмля приляже, то ситит з гмлі: так як дрібенький дойчик падає.“
 сич Жег сичак Лип. Wendehals, Lynx torquilla
 сівина Лб. graues Haar. має сівину на гоюві.
 сійнарка Лб. Signalglocke.
 сійка Eichelhäher. сійка рапчить г лісці.
 сікор Б. Kohlmeise, Parus-major. „сікор має дванадцетеро в гнізді; любить кльовати за мухами“.
 сіланиця Ко. Salzgefäß.
 сімєнаста жоўна Д. Buntspecht.
 сімєнец (с конопель) П. Вв. В. Hanffrüchte sog. Hanfsamen. „з лєну, з буквы, з сімєнцу робят олій“.
 сватба. „вшыткы сватове“ (староста, два підстарости, маршалок, дружбове, дружкы), „вшыткы, што г весілю запрошєны“.
 свата оліва Лб. geweihtes Oel.
 сьвалит Лб. es juckt.
 сьвачєння „свачєны сьиды“ geweihte Esssachen: Ostereier, Backwerk etc.
 свєкор genit. свєкра Schwiegervater. свєкра gen. свєкры Schwiegermutter східногал. свєкруха.
 свєрбиуза Кр. свєрбогуза. свєрбогуз. свєрбоузина Бер. свєрболуза Врхв. Hundsrose, Rosa canina

na namentl. Früchte, Hagebutten, Hetschepétsch.
 свєрблячка Бер. Krätze; Krätzmilbe. має свєрблячкы.
 свиннак П. Gänsedistel, Sonchus. „свиннак їдять свини і гуси“.
 свинярня Schweinstall, стайня на свини.
 свєіготати. свєірготати Кр. zwitschern. птах свєігоче або свєіргоче.
 свєідроватый krumm gewachsen. krummbeinig, verzerrt. cf. nsl. šveder homo pedibus contortis cf. pol. świder terebra; дівча свєідрувате hrummbeiniges, krummgewachsenes Mädshen; auch: schiel-äugig.
 свєіт in der Bedeutung: Unzahl. по лісу того злія свєіт in Wäldern kommt diese Pflanze in Unzahl vor (merkwürdiger Weise kann auch тьма die Bedeutung: Unzahl annehmen z. B. тьма тьменна, тьма тьмуща).
 свєітлячий leuchtend свєітлячи пера на крилох качура.
 скаборща Вв. Ritze, Spalte, щєлина.
 скаворожити ся Ту. бридити ся, гидувати.
 скала Вн. in der Bedeut. Splitter, скалка. выняти скалу з ноги.
 скаля Зл. collect. каміє.
 скапнути in der Bedeut. langsam siechend zu Grunde gehen; sterben. жид скап або здох.
 скапчати Лип. zusammenbinden. cf. magy. kapcsol.
 скаре тє Бог! Лб. Gott wird dich strafen.
 скаруплина З. Eischale, Schale.

сквершок Ф. Сн. Б. Мо.
Grille, Zirpe plur. скверщкы.

сквичати I ein quieckendes
Geschrei von sich geben, вы-
дати квик. тільки сквичит.

сквірк Сн. Fichte, Picea ex-
celsa pol. świerk, ruth. смерек.
сквірок Св. Grille, Zirpe.
сквірок фірчит в хыжи die
Grille zirpt.

скельтувати verausgaben;
verzehren. cf. magy. költ =
ausgeben.

скырдавіти Лб. скырта-
віти verkümmern; krumm
werden. скырдавіла капуста —
луже на ны мушеры.

скірныі plur. Stiefel. dem.
скоренькы або скірнят-
ка. — една скірня ein Stie-
fel. вдый тоту одну скірню zieh
diesen einen Stiefel an. подай
скірныі.

скічка Жер. Waldmaus, Mus-
silvaticus.

складати ся sich in Falten
legen. поскладала ся хустка.

скляничина Св. Чр. Врхв.
Glasscherben. дрібна скляни-
чна.

скляниця Врхв. grösseres
Trinkglas.

склянка Зл. Flasche, фляшка.

скляничина Р. Glaskorallen;
aus Glas verfertigte Schmuck-
sachen. скляничина фарбована.

склячий Б. wie Glas glänzend,
glitzernd, stark glänzend. „іс-
корник склячі має цыты“ der
scharfe Hahnenfuss hat stark
glänzende Blumenblätter.

сключити ся Мо. sich zusam-
menrollen. сключит ся стонога
die Assel rollt zusammen.

скоўотити II. trüben, сколо-
тити. скоўотвуа воду.

скон М. Tod.

скопити Ту. kastriren. нацята
скопити або мішковати. нацята
скоплены kastrierte Ferkel.

скоринонькы Ба. deminut.
від скірны, Stiefel.

скора 1) Rinde, cortex 2) Haut,
Fell, Leder, pellis, corium; так
і в старосл. скорл cortex, pel-
lis, corium. під скором дуба
unter der Rinde der Eiche.
уча скорл Schafsfell. теляча
скора Kalbleder.

скоро Рад. Ба. sobald, als.
„пергач лытат, скоро соньце
зайде“ die Fledermaus fliegt
nach Sonnenuntergang. — ско-
ро бы друга прішла, то бы ско-
ре повідала würde die andere
kommen, so möchte sie eher
etwas sagen.

скорозрілка М. овес, скор-
ше пристає, як другый; як
го не скосит, як еще зелена-
тый, то ся сыпле“.

скорувати дерево Ку. =
лупити дерево III. die Baum-
rinde abschälen.

скорух Ко. скорушина (Ви-
шоватка) Eberesche, Sorbus

скосистый schräg, steil. ско-
систа гора.

скот Vieh (hier nur als
Schimpfwort gebraucht). ты
скоте! ты скотино! (барз не
гарде слово).

скребтати schaben, kratzen.
под скребтати бандуры komm'
Kartoffeln schälen.

скрипак plur. скрипакы „вель-
кы, білы губы“ eine Pilzart.

скріпак Б. Wiesenknarrer,
Wachtelkönig. Crex pratensis.

скрутный Чр. grausam;
schneidig; sekirend. скрутный
чловек східногал. зйідун.

слабуватый Ба. schwächlich.
теля слабувате.

следж Сврк. ном. plur. следжі Häring pol. śledź. — крупник Rogener східногал. икрець. — мльичак Milchner pol. mleczak, čech. mlečnik східногал. молочник.

сливяны пироги mit Pflaumen gefüllte Mehltaschen.
сливянка Pflaumenbrei, Pflaumensuppe.

слизкати ся по льцї auf dem Eisen glitschen ховзати ся, совзати ся по льду!

слимача хыжка Schneckengehäuse (eigtl. Schneckenhütte, Schneckenhäuschen).

слинавка (Довге) слинявка Ky. Maulseuche.

слышати hören. слышаў ем. слышаўа ем.

слышно Кр. Жер. М. man hört, es verlaudet східногал. чутно, чути н. пр. што г вас слышно? was hört man bei euch? — не слышно східногал. не чути es verlaudet nicht, man hört nicht. — такого ту не слышно М. davon hört man nicht. што там у Вас слышно? цысте здравы? was Neues bei Ihnen? sind Sie gesund?

слы́на яшурка Вн. Лип. Erdmolch, Feuersalamander Salamandra maculosa.

слы́нак Ту. Blindschleiche, Anguis fragilis.

слы́пый замок І. „деревяный замок“.

сліт І. (сліть) regnerisches Wetter слота.

слонко Жер. Врхв. Sonne східногал. сонце польск. słońce, slonko. — на слонку скривіла ся дошка Жер.

слухняный Жер. gehorsam укр. слухняний. не слухняны діти ungehorsame Kinder.

слушний Бер. billig, gebührlich, recht. слушны́ adv. ja wohl, richtig. slovac. slušný, pol. sluszny.

слютня́к Ко. plur. слютнякы Wiedehopf, Urupa ерорс. слютняк вонят der Wiedehopf stinkt.

смаглявый Чр. bräunlich.

смердак Ту. Sorbus, Eberesche.

смерек Ба. Fichte (а шківрк тут Larix) „смерек все зелений, во шківрка опадує чатина на зиму“ die Fichte ist immer grün, die Nadeln der Lärche fallen im Spätherbst ab.

смыкати ся hin und her gehen.

смыкы або влакы Нов. часть саний.

смычати М. 1) смыком тягати 2) потягнути, красти. хлыб смычит.

смычка П. Х. смычка Г. Riedgras, carex. смычка крайми остра das Riedgras ist an den Rändern scharf.

сьмі́тя Чр. Р. 1) abgefallene Nadeln der Coniferen, die als Streu für das Vieh benutzt werden „сьмі́тя привезти під статок“ Чр. „сьмі́тя, што облетит з смереки, з ялицы... берут на постельня“ Р. 2) Kehricht. смо-ле-ген! schau nur in die Ferne! aus smot ле ген = смотри ле ген.

смо́лівкы Брт. Лб. ном. sing. смо́лівка (в виговорі часто неправильно: смо́льівка) Kien-späne, „дровна смолячи“ коло Львова: смоляки, ном. смоляк. смо́лоза Ту. Salweide, Salix caprea.

смотріти schauen. добре смот! schaue gut!

сму́га П. Розс. Д. Ко. in der Bedeut. Regenbogen, iris.

смуглястий braun; dunkel gestreift.

сьнігиця Pхв. Schneegestöber. „сьніг з дойчем“.

сьнітий опіх II. (genit. сьнітого опіха) fehlgeschlagene Haselnuss, verschimmelte Haselnuss, kernlose Nuss. „гнйім не якого ядра“. два сьніты опіхы zwei verschimmelte (kernlose) Haselnüsse cf. сніть. снітий Getreidebrand, ukr. розгнітити, гнітити psł. гнѣтити accendere, східногал. шїтка Lichtmotte, Pyralis.

сьнітак Д. „опіх заболений, што заснітит ся“.

сновальниця (Ганцова) eine Vorrichtung zum Spinnen.

снути. сновати spinnen.

сокервця Eiter, böser Stoff.

соловій О. Р. Пол. Nachtigall.

солодиця лысова Б. Polypodium vulgare, Tüpfelfarn, Engelsüss.

солотвина Salzlache „де ся млака зробит на полю, солоне барз; любить худоба пити або вівця; від того худоба ся заливат“.

солотрук Чр. камінь до тоу́чення соли або попру. ein Stein, den man zum Stossen des Steinsalzes oder Pfeffers benützt.

солянка Лос. Salzgefäss „на соль“.

соляничк plur. соляничкы - Св. соляр. солярик Св. „маленький пташок, сіль збираєт з жоуба, кед уцяє дати“ Св.

сомар Esel. ты сомарю! du Esel!

сомырдач (in Räthseln) Schwanz des Hundes, des Ochsen oder des Pferdes) cf. мырдати.

сомпель леду Pхв. plur. сомплї. цомпель II. Eiszapfen. сонечник Sonnenblume. Helianthus annuus укр. соняшник, сояшник.

соньота Б. сонюга Б. II. Stechschnacke, Culex pipiens; Bachmücke Tipula magy. szünyog.

соровый roh; frisch. сорова галуз genit. соровой голузи frischer, nicht ausgetrockneter Ast.

сорокувати Ба. „сорок“ заїнити, „сорок“ казати. До Бойків говорят: не сорокуй! не сорокуй! за пят і двадцет дай, то ти заплатиме за быкы“. Бойко продаючи воли шїколи не каже ціну сто сорок ринських, сто пятьдесят і т. д. тільки все опускає сто отожд: сорок значить сто сорок за пару быків.

спадистый беper abschüssiges, steiles Ufer.

спадчина Erbschaft; Ererbtes в східногал. неправильно: спадщина (спадъкъ + ина = спадщина).

спар Лос. Gitze, Schwüle спека, спекота.

спарканьїти У. спаршивїти. спарканьїли сливки

спарканьїлий спаршивїлий.

спень Бер. Stamm, Baumstrunk. по спеньох.

спенік Лб. Schnallenzahn. у прячкы два спенікы.

спередити когось Мо. jemand vorangehen, jemand voraneilen, перед коро їти.

спильновати Ба. zur rechten Zeit kommen. sich beeilen. не спильноваў er kam nicht zur rechten Zeit.

(спиньця) п. пр. ходит по спиньцях, по спонах, по спринцях = спинат ся er klettert (ла-

зит по бантах, по стрыху, по
плотах).
спицьї у колеса Radespeichen
(ном. sing. спица).
співати Мо. einmal piepen,
ein Piepen von sich geben.
птах спішау.
співак Hahn, укр. півень. уж
співат співак es kräht schon
der Hahn.
співати П. Вв. krähen (vom
Hahne). когут співат gallus
canit.
співувати Врхв. zu singen
pflegen, öfters singen.
спіднярка Спрк. шпідляр-
ка Вол. спідна дошка у воза.
спіжак Со. малий дзвоник.
спір на ріцьї Ко. „як пона-
ношат леду на рінях то
спору“.
спірити Брт. Эл. Вол. schla-
gen. cuir го добрі schlage ihn
stark; то го спіриу = то го вда-
рив (cf. прати).
спльїтачка або червена
нитка Вв. Flachsseide, Cuscu-
ta epilinum.
сполацно Ту. gelegen, an der
Hand, на руку, наручно, спо-
сібнo. не сполацно es ist un-
gelegen.
сподівати ся. сподїяти
ся hoffen. сподівати ся. я ся
сподїю Врхв. ich hoffe.
сподок pl. спідкы = підставки
kleine Tellerchen. — більши
зовут ся „тареликы“.
спідкы закладати в хыжи
Лос. У. Fundament unter die
Hütte legen. „кладут при за-
кладаню в угля (в углы) зїля,
скїо кришталево, пїнязи, сьль,
штоб ся добре вело; до новой
хыжи пушають когута, штобы
вшиткы дяблы выгнау“.
спонаглати ся П. eilen. спо-
наглай ся eile, mache schnell.

споро II. M. in der Bedeutung:
schnell, hastig прудко, скоро,
хутко. хоп споро nimm schnell.
спорохнылка Жер. спорох-
няўка Брт. Moderholz, Mo-
der.

спорщити О. Ч. „воду мороз
спорщиу = кед уж на воды
люд дрібный. крупнистый,
искроватый“ Ч. — спорщена
вода О. вода спорщит „як
подрібнит ся люд на ріцьї“ О.
спорядженый I. або очи-
щений I. in der Bedeut.
kastriert.

спохолом Бер. adv. schief.
спохолом положити каміня.

справды Врхв. wirklich, in der
That.

справити ся in der Bedeut.
entstehen. с того бы ся спра-
вило угля Вн. daraus würden
Kohlen entstehen.

справовати ся М. sich be-
tragen, sich benehmen. спра-
вованя М. Betragen, Be-
nehmen.

спрагота Лос. Hitze, Schwüle.

спреходити ся Врхв. abge-
nutzt werden (von Kleidern);
altern. юж ся спреходили на-
радны дзевечкы.

спрыхный Ко. gewandt. барз
спрыхный астряб.

сприятелити ся. Мо. здру-
жити ся. сприятєлїу ся з ним
er befreundete sich mit ihm.

спростити I. простити.

спущати ольїй П. Oel pres-
sen.

сиячник Тух. Ти. Wollgras,
Eriophorum angustifolium. „як
ся положит під голову, то буде
спати“.

срібнястый П. silberartig,
silberglänzend.

срібняый П. сріберный
Жер. silbern psl. сребр'никъ
і сребр'никъ.

срокатый П. bunt східногал. сорокатый.
сруб Чр. „хыжа без даху“ eine neu gebaute Hütte, der noch das Dach fehlt. еден сруб.
ставец Б. Gelenk, Fingergelenk; членок Б. Fingerglied. ставцы і членки.
стады Врхв. Мо. von hier pol. stad.
стайчики Кр. східногал. стая. уйїхал едны стайчики = одну стаю er ritt eine Strecke weit.
старанка Вв. (стеранка) стиранка, затирка.
старати ся Б. eigtl. sich kümmern, Sorge tragen, sorgen; gackern (von einer Ei legenden Henne) кура старат ся, трюскоче ся, троше ся.
старица Брт. Чр. alte Sachen, старизна, старинизна.
старостити Ч. старостом быти (на весілю).
Стафій Зл. Евстахий.
стаянко П. gen. neutr. відділ поля, дві стаянка, стая. зо троє стаянок.
стеівый Бер. н. пр. быкы стейвы = чорны і білы schwarze, weiss gefleckte Ochsen.
стельїня. постельїня Streuen; Streu. ид награты руму до стельїня.
стиранка (частійше стыранка) східногал. затирка eingerührtes Teig.
стырвати Чр. verfließen (von der Zeit). стырвало тому зо три тыжнї er verflossen seit der Zeit drei Wochen.
стычен genit. стычня Januar східногал. сычень pol. styczėń.
стівка Св. Hundertgulden-Banknote „цылковий папір на сто риньшаків“. три стівкы drei Banknoten zu hundert Gulden, dreihundert Gulden.

стокрївця З. Johanniskraut, Hypericum perforatum.
стопїжник Пол. Tausendfuss.
стопчати dünner machen.
стонец (місто стоўнец) Blutfeder. пушакот стопчы г молодых воробльїв die jungen Spatzen bekommen Blutfedern.
стопкы (nom. стопок м. стоўнок) Säulchen.
сторц hervorragender Felsen. каменї сторцы, што стырчат.
стоянки Пол. приставок до хыжы на худобу; на вівцы = вівчарня, на возы = возарня.
страм Смрк. піперечный насад на ґнатках. страм Ту. дерево що іде поперек в санех, а долом у подовж смыкы Ту.
страна Ба. Seite. мыє ся кїт і з едной страны і з другой.
страпити ся Нов. sich abhärmen, sich abplagen. slovac. strapit' abquälen.
стратити in der Bed. verlie-ren.*
стрепотати Вол. Зл. schütteln, rütteln; schlagen.
стрижак Д. гача, што має рік.
стрижога на ріцї dünner Eisgang; на деревах Reif. cf. сереш, шереш, серен. čech. stríž, lit. šalma, šarma.
стрыкó Д. Vetter, Bruder des Vaters.
стрына П. Брт. Frau des Veters „стрыка жена“; мїй отец ест ей мужови рідный брат“.
стрычний брат або стрычанник Бер. Oheims Sohn.
стріж Ф. I. еріж Врхв. zerbröckeltes Treibeis.
стріжляк Врхв. або сільник. Strohsack.
стрікати в ухах in den Ohren reissen.
строканец ремін до крїпцїв plur. строканцы.

строїти ся Вв. sich vorbereiten. строят ся ня забиц sie beabsichtigen mich zu tödten. строїти ся на войну zum Kriege rüsten.

стром Жер. НВ. Baum namentl. Obstbaum. plur. строжи або садовина. čech. slovac. strom.

строчанкы Вв. ремінці, што застручує (задыває) до дірок до ходаків. — наволоки ремінці груби, што овиват коло листы.

струг Брт. ein Werkzeug zum Eingraben von Rinnen in den Schindeln. стругом пажит гонты.

струганиць і Брт. Hobelspäne (nom. sing. струганиця).

струдити ся Смрк. sich abmühen, sich abplagen — так-ем ся струдиу.

струниці Кр. plur. Dünndarm.

стугнути (Ганчова) fest werden; erstarren. як мюзга стугне.

студенина Жер. ВП. студелина Sulze, Gallerte.

студенька kleiner Brunnen; Quelle; Cisterne gruth. криничка, киричка, криниченька.

студник Ку. кириця (в поли).

стукати Жер. stöhnen pol. stękać. баракы стуче = східногал. дуже стогне.

ступяти Бер. billiger werden. ступят es wird billiger.

ступай Fusslänge; Schrittlänge Fussstapfen; Tritt. на два ступляйі скосити траву Gras auf einer Fläche von zwei Fuss (in die Länge und Breite) abmähen.

стурати Бер. Gelüste haben; denken. ани не стурат до їддыня er denkt gar nicht an das Essen. не стурат о нас er

denkt nicht an uns, wir sind ihm gleichgültig.

стюс дерева Holzstoss; декуди: сцюс дерева. — сцюс лену.

субіткы Кв. „за моєї тяжкы як быу малым хлопцем, наносят на копицу ядлівци, чатинны з ялины, сосны і палят вечером перед Яном: то субіткы. Тепер уж субіткы мало де є; худобу гонят аж на другый ден рано без того спалениско; от блазеньскы (= дитиньскы) робят та так співають: Просиме вас на субітку (собітку) до сьватога Яна.

Приїдте до нас на субітку,
Спечеме вам чорну кітку,
Не печену, не варену,
Лем попелом посылену.

суля Смрк. Лос. Petze, Hündin dem. сулька. східногал. сука, сучка. „бабы кленут: ты сульо!“

сумета Чр. grosse Summe. велька сумета.

суха муха П. Смрк. Бер. В. Кв. Pferdelausfliege, Hippobosca equina. суха муха быват по псох, по коньох.

суха хворіст І. Schwindsucht.

сухы конопльі В. Staubhanf. другы конопльі = насѣинны Samenhanf.

суходревник Ко Heckenkirsche, Lonicera xylostium.

сухота І. Dürre. приде сухота = пр. засуха.

суцо Чр. Жер. Нов. „пойїу си, як суцо er hat gespeist, wie es sich gehört. — колесо, як суцо = зроблене, як ся належит. — суцо = суще. не сучий Ту. untauglich.

суча collect. gen. neutr. після П. скл. Knorren. у ялиці суча.

суш Чр. Ф. Wachswabe. сама
восчина без меду. пляйстер
з медом Honigwabe.

сушиця Бер. verdorrter Baum-
stamm. сушко Бер. kleinerer
verdorrter Baumstamm (na-
mentl. Tannenbaum).

суєта Вн. in der Bed. Kummer,
Sorge, клопіт.

суєтний Жер. eigtl. eitel, ver-
wöhnt, viel Kummer verursa-
chend. суєтна дитина ein
verwöhntes, störriges Kind.

схалбіти Нов. Лос. elend wer-
den, verkümmern, sich verder-
ben. лєн гєт схалбіў = лєн
гєт змарнів. — сыно схалбыло
= сыно знищило ся.

схыльнистый Врт ziemlich
abschüssig. схыльниста гора.

схудобныіти verarmen, arm
werden.

сцюк Ту. кусень, кавалець. роз-
торгати на сцюкы in Stücke
zerreißen. cf. штука, germ.
Stück.

счемерити ся. чемір дістати.
чемір влапнати.

счєстя Боже дай! Glück
auf!

счверщок Вру. plur. счверщкы
Grille, Zirpe.

сяговина Ти. Kletterholz.

сячити ся М. sickern, hin-
durchsickern pol. sączyć się
cf. psl. сжчити сж соqui.

сюркати Жер. відзивати ся го-
лосом: сюр! сюр! пінка сюр-
кат.

се! се! Тих. каже як жєне ко-
рову, а як кличе до себе: на!
телисю на!

Т. так то гєй! так то добре.
тальник Мо. Geissel, заставник.
А мы гостыі во Щавника,
пришли мы ту по тальника".
(піснь весільна) psl. тальникъ
obses.

тамады Кр. I. dorthin.

тамусь Тих. або тамок Тих.
dort.

танец виводжений Тих.
танец, што му не є кінця,
Rundtanz.

таній Ту. в інших околицях:
туній. таньо = туньо, wohl-
feil.

таньцовидло З. таньцовило,
tanzendes Wesen, Tanzlieb-
chen. таньцуй же мі таньцуй
моє таньцовидло (піснь).

таракати Вв. plaudern.

тарапата стара брчка.

тарахавец Жер. eine Schlan-
genart „зеленявий гад“. тара-
хавец, гузелец und шмігалец
lauter ungewöhnliche Namen,
die wahrscheinlich den Volks-
märchen entnommen sind.
тарахавец, таракхавец in Bü-
chern: Klapperschlange; es ist
möglich, dass der Büchername
der amerikanischen Giftschlan-
ge Crotalus in Volksmärchen
Eingang gefunden.

тарелік Лб. Teller dem. тарє-
лічок.

тарка Name eines scheckigen
Hundes magy. tarka bunt.

тарляга Чр. 1) стара брчка
2) бык планний.

тарош К. Name eines schwarzen,
weiss gefleckten oder roth-
braunen, weiss gefleckten Hun-
de. пєс тарчастий, чорный і бі-
лый або червений і білый cf.
magy. tarka bunt, scheckig.

тарчастый Кр. scheckig, ge-
scheckt. рыба тарчастьа getür-
pelter Fisch.

тарчуля Кр. Name einer sche-
ckigen Kuh.

тась-тась! О так каже, як
лудит качки — а кач! як
жєне.

татцьо Кв. deminut. від тато;
мамця deminut. від мама.

Таця П. Мо. Татьяна.

твердый сон *fester Schlaf*.
в твердым сну *im festen Schlaf*.
fe. твердо заснуў *er schlief fest ein*. твердо просити
Смрч. *dringend bitten*.

тыльо М. *nur*, тілько.

тезко Лб. або едноіменник
Лб. *der gleichen Namen trägt*.
cf. *psl. тѣзъникъ*.

телепкати П. Б. *dummes Zeug reden*, *leeres Stroh dreschen*.
він телепкат *er spricht läppisch*, буд-што пуста гварит. —
телепка П. пуста бесіда.

телефенькы П. терефень-
кы У. *Firlefanz*, Tand ohne
Werth, werthlose Sachen. на
купиў терефенок. — продаў
баба корову і купиўа терле-
ферле на гоўову У. cf. *pol. tere-fere* = *kicks-kacks effutitium verbum wie ostgal. тринди-ринди*.

телячі зубы Сн. *Milchzähne*.
в східній Галичині: телячки.

тендериця Розс. *Mais*, Kukurutz. замішка тендеричана *Maisbrei*, *Polenta magy. teneri* або *kukoricza*.

тераз. теразкы і тепер, те-
перкы *jetzt pol. teraz* (із тѣ
разъ = той раз).

терляга Чр. = трындуля, дрын-
дуля, стара брычка.

тернавка Кр. Сн. тернявка
Р. тернослива, *Kriechpflaume*
plur. тернавкы, тернякы =
„сливки круглавы“.

терпати Врхв. тырпати *zer-
gen*, торгати. терпаў го дру-
гый = торгав.

(терпит ся) пр. не терпит
ся кому Мо. не стає терпли-
вости, не ест на вытерпіню *es
geht einem die Geduld aus*.

терпкый Врхв. herb. теркы
теркы *die Schlehenfruchte*
sind herb psl. трѣпкѣкѣ.

терх. терш Чр. терхова
Смрк. *subst. etwas Grosses, Ungeschlachtet*; Ungeheuer.
хўол терх Bauer vom riesen-
haftem Wuchse. — баба терх
ungeschlachtet Weib. — терш-
корова Смрк. *riesenhafte (sehr grosse) Kuh*.

тест *genit. тестя Schwiegervater*. теща *Schwiegermutter*.

тета П. Я. Лип. Tante. тютка
idem.

тетін Лб. *der Tante gehörig*.
хыжа тетіна.

тыж Б. тыіж П. Бру. *auch*.

тыжнівка П. *семый ден поми-
нания по смерти Trauerfeier am
siebenten Tage nach dem Tode
des Verstorbenen*.

тыльо Ф. м. тілько, *so viel*.
тыльо посьіяў маку.

тырати ся М. *поневіряти ся cf. pol. tyrać się*.

тырвалый Чр. *dauerhaft, fest*.
трєвалый. тырвале дерево.

тырвачий Бер. *dauerhaft, slovac. trvací*. тырваче дерево
dauerhaftes, festes Holz.

тыркати Врхв. *plappern, fa-
seln*. гварити пуста. він тыр-
кат.

тыркнути М. торкнути, токну-
ти, тругити, *stossen*.

тырстина Кр. *Schilf, Phrag-
mites communis*.

тырч О. тырчак Лип. *Schnarre, Zwitter, Misteldrossel*.

тырчаты Чр. *schnarren, zwit-
schern; murren, nörgeln*. птах
тырчит. — бабо не тырч!

(тысяч) с тысяча убрана
М. *выстроєна як найкрасше*.

тисина *Eibenbaum, Taxus bac-
cata*.

тихіськый *ganz still*. по ти-
хіськы.

тызію! *interj. теля кліче ся:
тызію! тызію! наганяє: а-*

птуц! — корову кліче: цы-
зю! быка: біцю! Лб.
тільки Вп. nur.
тіллько І. sondern. мыш-пырґач
не гво дни, тільки в ночи лі-
tat die Fledermaus fliegt nicht
bei Tage, sondern während
der Nacht.
тіменицьї Ба. бруд на ти-
мени.
Тімко Жер. Timotheus.
тімятко Жер. Ber. Stirnfonta-
nelle (beim Kinde).
ткачка Жер. Weberin, ткаля.
тлік gen. masc. genit. тлюку
Нов. Brachfeld pol. łlok схід-
ногал. толока, обліг. переліг.
тлук Врхв. genit. тлука plum-
pes Wesen; unbrauchbares,
ungeschicktes Dienstmensch
„нездала дівка“.
тўустый. тлустый м. товстий
psl. тлѣстѣ pol. tłusty.
тьма in der Bedeutung: Unzahl.
велика тьма люда Св. grosse
Volksmenge. — цьма велика —
не видно ся Св. = grosse Fin-
sterniss.
тмосивый Св. dunkelgrau тем-
носивый. кугик тмосивый der
Steinkauz ist dunkelgrau, glanz-
los.
това Ф. това або жомба І.
tief ausgespülte Flussstelle;
Lache.
товгай Wüstling, Taugenichts,
Lump.
то гей! Смрк. східногал. то але!
das wäre ausgezeichnet, das
wäre superb.
Томко Жер. Thomas.
тоньїсьїй sehr dünn. таке то-
ньїсе як ниточка.
торган. торганец Вв тор-
ганина Я. Lump, lumpiger
Kerl. торган-паршивец, жид
торганина.
торгати zerren, reissen; pflü-
cken. він торгат. — наторгати

слівок Лб. Pflaumen pflücken.
čech. trhati.
торокы Fransen.
торочити пнякы Г. Baum-
stämme ausroden. я шиткы
пнякы выторочу. сторо-
чити пнякы на купу.
точка Рад. Wühlmaus, Huru-
daeus. една точка. дві точки.
Тофіль В. Теофіль.
травник Сп. Grasplatz, Rasen.
трапеза Чр. Ber. Pein, Plage,
Qual; Kummer, Verdruss у-
трапленє, мука; трапеза велька
grosse Bekümmerniss cf. тра-
птити pol. trapić slovac. trápit'.
трапениця gequälte Weib-
person.
трапити quälen. страпїю го
барзо. трапити ся І. sich
abbärmen, sich quälen.
трапики П. Тих. Trageringe.
„што ўучат віс з ваўками“ П.
„жельїзні обручі, што тримають
роздеру, вісї і насадницю“ Тих.
трач або пи ўа Sägemühle, тер-
так; slovac. pila Säge, Schnei-
demühle, Sägemühle. трачник
Säger, Brettschneider.
трємбухатый Св. Врхв. mit
grossem Bauch versehen, bau-
chig, grossbäuchig. „што має
брїх великий“ Св. віл трємбу-
хатый cf. psl. трѣбухѣ intes-
tina. трємѣхъ stomachus.
східногал. трєбухи, трибухи die
röhri gen, bauchig aufgeblas-
senen Blätter der Zwiebel. —
східногал. тєльбух Magen; Pan-
sen oder Wanst der Wieder-
käu er. — східногал. розтєльбу-
шити коро eigtl. einem die Ge-
därme herauszerren; zerza-
sen.
трємбухач Врхв. Grossbauch,
Schmerbauch
трєпати Бер. in der Bedeut.
gehen, den Weg zurückschla-
gen (в подібнім значеню укр.

ушкварити) буде три милі трепати er wird drei Meilen zurücklegen (вираженє досадне). — чи чули ви люде, коли пси брехали, — тогды-ль мойї ножкы од милой трепали. 3.
трепати ся zittern, in Bewegung gerathen. на ясени листя ся трепле.

трепачка на кінци швиґаря кутасик kleine Quaste am dünnern Ende der Peitschenschnur.

трепілка. трепюлка Жер. Wachtel, Coturnix communis.

трепітка Ч. Г. Hutfeder, Gockelfeder; Federbusch. cf. трепетати, lemк. трепотати zittern, erzittern.

трепота Рхв. М. Р. Espe, Zitterrappel „бо ся трепе“.

трібувати II. probiren.

трійчак Пол. вила с трьома зубами. штырійчак вила с штырма зубами.

трім II. Р. Н. В. genit. трома. тром II. = пен обрубаний з гоуузя, Tram. „тром переρίζуют на дві швальї. Св.

тріскучий дрозд Ту. тріш Св. plur. тріши Schnarre, Zwitter, Misteldrossel Turdus viscivorus. тріскучи дрозды по ялицях Ту. тріш по лысах як г зимі, так г лыты der Zwitter weilt in Wäldern so wohl zur Sommer-, als auch zur Winterszeit.

тротовина Д. Sägespäne, Sägemehl.

Трофан Бер. Trochimus.

троха ВП. etwas. ястреб троха меньший од (від) орла.

труд Кр. Врхв. Drohne psl. тржтк східногал. трут, трутень. — лытают труды.

трутит Мо. заносит воию. вода трутит гноем pol. trąci.

трущити Б лущити. трущена кукуриця.

трясідупа Т. трясидупка ВП. weisse Bachstelze, Motacilla alba. — пастушка ВП. gelbe Bachstelze, Motacilla flava.

тряска Пол. Вн. Schachtelhalm, Equisetum.

ту. тука. тукай hier. ту нит никого hier ist niemand anwesend. — ту-с? bist du da (із ту єс, ту єсь, ту єси) psl.

тоу. тоука.

тугый stark, fest. comp. тугший. тугший ўанц stärkere Kette.

туляти ся Рад. бурлакувати pol. tulać się. slovac. túlat' sa, tulácat' sa.

турак Вн. halber Groschen cf. slovac. turák, poltura magy. poltra, poltura. напий же ся, напий, кед маш турак дакий, як не маш турака, напий ся с погока Вн.

турецке вино (sic!) Тих. Johannisbeere. Ribes rubrum.

туркавка Жер. gen. fem. турко Нов. gen. masc. Turteltaube, Turtur auritus.

турньї Врхв. nom. sing. турня „скалы обрывисты, часом лысом оброслы“ steile, zuweilen mit Bäumen bewachsene Felsen.

турчати Пол. пр. горлицы турчат die Turteltauben ruxen.

тутаїка Д. Turteltaube, Turtur auritus, туркавка Со.

тутеньший М. hiesig. по тутеньшому nach hiesiger Art.

туґа Врхв. Regenbogen, iris pol. tęcza psl. тґча pluvia в східногал. туґа Gussregen, Regen mit Donner пр. оле блискає (флискає), оле гремит, оле тучы будут ити (коло Заліщик) = he! schaut! es blitzt! he! es

donnert! bald wird sich ein-
heftiger Regen ergiessen.
т хір Ітис genit. тхоря.

такнути Вв. Ту. wohl sein,
entsprechen. „ак жолудок здо-
ровый, всьо йому такне, а як
слабый, то всьо йому запроти-
вит (спротивит)“ Вв. „не такне
меня“ Ту. = не служить.

тамка Кв. память, за моєї тям-
кы meines Andenkens

тютчаный брат Halbbruder.
уечный брат.

стрычна сестра Halbschwe-
ster.

у. убічнийстый mit steilen
Abhängen. гора убічництва ein
Berg mit steil fallenden Leh-
nen.

уважувати öfters beobachten.
уважую, што квічаль тамады
лытають ich beobachte öfters,
dass Krammetsvögel in der
Gegend herumfliegen.

уверый Лб. gekrümmt, gewor-
fen, verzerrt, verbogen; stü-
tzig. увера яліца. увера дошка
або крива. увере дерево. уверый
чўовек = starrsinniger Mensch
„што ся не даст навернути“.

увера subst. Starrkopf. такый
увера.

увільнити befreien.

увчар або югас Жер. учар
П. Schaffhirt.

угыбати Г. іти, уходити. мойі
млады лыта марны угыбають =
мої молоді літа марно ухадять.
угля горяще brennende Koh-
len.

угорщина (Ганцова) eine Pflan-
zenart.

уж Чр. в инш. окол. юж schon.
як уж вечеріе wenn schon die
Abenddämmerung eintritt

ужиткове дерево Жер. Nutz-
holz.

ужитный nutzbar. nützlich, ver-
wendbar. ужитвы губы ver-
wendbare (essbare) Schwämme.

узнати І. erfahren. не узнаме
ніяк wir werden das auf keine
Weise erfahren

уйісти Врхв. genug essen. дост
ем уйіу genug habe ich ge-
gessen.

уйчина П. Брт. Рхв. уйка же-
на, уйша.

ульжило або попустиу мороз
П. der Frost hat nachgelassen

улюбити собі кого Р. jmd
lieb gewinnen.

узінити собі П. beabsichti-
gen; sich vornehmen; Ent-
schluss fassen, sich entschlies-
sen slovac. umienit' si.

упити Врхв. genug trinken
уйла-м, упила-м за пиязъкы
його.

упрошати Тих. erbitten. хліба
упрошаю.

уречи Вв. = виречи, висказати.
„верже на ню очима и так у-
рече: білявка“.

урывати чести кого Jmds
Ehre Abbruch thun.

урод М. урожай. „уроody у Вас
ладны“? ist bei Ihnen die Ernte
gut ausgefallen?

усь! усь! Вв. кричат на пса
або гузя! Вв. (як тровит).

услухнути Ба. Gehorsam lei-
sten, folgen. услухнуу мене.

устаріти alt werden. што ся
устаріе was alt wird, was ver-
altet.

утратити ся Ви. verloren ge-
hen. клічик ся утратиу =
ключик згубив ся.

уха Ohren (nom. sing. ухо). —
уши Läuse (nom. sing. уш).

учар П. Лб. Б. — увчар Врхв.
Schäfer. — учариця Б. Schä-
ferin deminut. учаричка Б.

учий У. dem Schafe gehörig, Schaf. — уче моѳоко Schafmilch. уча воѳна Schafwolle.

ущиця Ко. Nachtfalter, Phalaena cf. нищия.

учный Жер. dem Oheim gehörig.

Ф. фабрика (так зовуть в Шляхтові) тютюн.

фабуры Backenbart.

фаля Д. „віторз дождом“ Sturmwind mit Regen.

файка П. Pfeife. slovac. pol. fajka. східногал. укр. люлька.

фалат Бер. Stück. фалат дороги ein Stück Weges. — фалаток Stückchen. два фалатки хлыба zwei Stückchen Brot cf. східногал. розфалатати in Stücke reißen. zerreißen. плат Lappen; розплатати zerfetzen, in Stücke schneiden.

фалечный Чр. Лб. falsch, фальшивый „што крутіт“ „што гадає инак“. čech. falešný. slovac. falošný.

фара Жер. Pfarre; Pfarrhaus. slovac. fara.

фарагон Лос. П. Вв. Pharaon (als Schimpfwort gebraucht). ты фарисею! ты фарагоне!

фарбана Ту. спідниця вовняна (біла або чорна).

фарисей Сн. eigfl. Phariseer; schlechter, falscher Mensch.

фаркнути Тих. aufflodern, спалахнути. фаркне поломів хутко.

фасия Ту. Aerger, Zorn. cf. lat. passio. я мау велику лютість, фасию і фантазию.

фасола Ту. Kummer. велика у нас фасола.

фафрати Бер. гугнати lispeln, unverständlich reden „фафравый der eine unverständliche Aussprache hat.

фацелик Ви. Ту. біла хустка на кінці вишивана, наскробле-

на. носять невістки; хусточка; фалаток полотна.

Фемія Ба. Euphemia.

фетір foetor.

Фецьо Бер. Ба. Theodor.

фыкати Лип. schluchzen. ты мамцю не фыкай! du Mütterchen schluchze nicht! slovac. fikat'.

Фильо П. Фільо I. Philipp.

фынкати Чр. raunzen; schluchzen, halb laut weinen. дытина фынка

фыркати ausschlagen (vom Pferde); фыркати pfeifen; фырка ўо. фыркало „з пера свистіўка“ aus einer dicken Federspule gemachte Pfeife.

фізола Кр. Жер. Б. фізоля Лб. фізоўа Бер. Чр. Phaseolus. Phisole čech. fizele, fazol східногал. фасоля укр. квасоля.

фізоля піхотна Abart der Phisole mit nicht windendem Stengel східногал. фасоля піша.

Фірій Зл. Порфірій.

фірчати Св. zirpen. сквіркы фірчат die Grillen zirpen.

фірчак або сквірк Grille, namentl. Heimchen.

фітчик Ф. Fitislaubvogel. Sylvia fitis.

фіяўка Ту. Veilchen, Viola.

флинта „побігуща дівчина“ Schlampe, nichtsnutzige Dirne.

фосованый Д. фосою знадоблений, ґрунта фосованы.

форкотати Св. plappern. він форкоче. форкотливый Св. = тиркотливый, plapperhaft.

форет „дошка на штырі цалы груба“. Firste, Forst. „як дуже грубий тріа, то меже швалями виріже форста“.

Фотія Мо. Зл. Фотина.

фраир. фрайір. фраєр. Freier, Geliebter. фраирка. фра-

йірка dem. фрайірочка (фрайіречка) Liebchen, Geliebte.
 фрішно. фрішно Нов. frisch, schnell, rasch.
 Фроска Зм. Евфросина.
 фурка Зл. куделя.
 фуркати. фуркнути flattern; aufflattern.
 футик Ф. plur. футики. футок або футко Б. I. Чр. plur. футы Wiedehopf, Упура ерорс. футок має чубу. футко футкат. футкати фут! фут! кричати фуярош Ту. што фуяркы робит Hirtenflötenmacher.
 ж. хабз. хабзина Attich, Sambucus ebulus; Unkraut.
 хава Ти. Пол. eine Art Dolden pflanzen.
 халаща Кв. Gestrüpp; Reisig, „де є ріжда, настигнате дерево“.
 хандра Брт. худа кобыла, норовиста укр. хандра Chimaere. Schrulle.
 хапкати М. greifen. він хапкат. Харатина Зл. Харитина.
 харящ Спрк. gen. fem. Gestrüpp, Gesträuch. cf. psl. **хрѣдъ**. **хрѣдъ** crispus. — **кърк** frutex, кряк, корч cf. халаща. — х ты харящи in diesem Gestrüpp.
 хвала Пану Бору! gelobt sei Gott!
 хваст П. Unkraut східногал. хопта, бурян. pol. chwast. поле захвашене = хвостом занецищене.
 хвиля Св. Брт. хвіля Р. in der Bedeut. schönes Wetter. кед буде хвиля заран, будеме грабати сыно.
 хворота Krankheit.
 хыбаль es sei denn, східногал. хибань, хйба.
 хыкати Св. fauchen; schluchzen. хыкат дытина.
 хыжа Hütte psl. **хыжа**.
 хыжка слимакова або слимача Ч. Schneckengehäuse.

хымля Лип. з грушкового або з яворового дерева кольісце, до котрого волосся ся прикручат і вяже ся стужчатом. deminut. хомеўка.
 хыморода Д. затінок, хаморода Schatten. в ден люде по хымородах біўше спочивают bei Tage ruhen die Leute meistens an schattigen Orten aus.
 хырувати звисним ставати, просліти, прослінути. cf. slovac. chýr Gerücht, Kunde; chýrit! bekannt machen. не хырувати о ным, нема хыру о ным, не хырує або ани хыру о ным er ist ganz verschollen anі духу о ним, ані слиху; ані диху. — бодай ты хыр взяў Жер. hol' dich der Kuckuck, mögest du verschwinden.
 хытити I. greifen.
 хытрый Лб. in der Bedeut. behend, flink, rasch. хытрый бык. хытра гуастівка.
 хлыбівча Спрк. „мале корыта, што ся хлыб опалат, як має іти до пеца“ ein kleiner Backtrog.
 хлыбубь Brot (в примильній бесіді) — сьвятий хлыбубь heiliges Brot (хлыб hat beim Volke häufig das Epitheton: сьвятий).
 хлюпати. выхлюпати ein wenig ausschütten.
 хованец. хованиця Св. Pflegekind, Pflegeling; an Kindesstatt Angenommener, an Kindesstatt Angenommene.
 ховувати erziehen. не ховую коні ich pflege keine Pferde zu halten.
 ходак Кр. in der Bedeut. Fratz, Bube малый хлопець, парібчак. в східногал. ходак значить: Bastschuh; в словацк. chodák Fussgänger; в чеськ. Stelzfuss. ходальниця Розс. II. Св. Stelzfüsse.

ходячи пр. на ходячи вмер Вв.
= на ногах вмер, вмер без по-
передної хвороби: ходи́ тай
відтак і вмер.

хо-ле-хо! Кр. komm nur her!
(= ход ле ход = ходь ле ходь
= ходи ле ходи).

хоўзкавиця Кв. Glatteis. через
хоўзкавицю (хоўскавицю) не
годен піти. cf. pol. ślizgawica.

хоўзкати ся по леді І. хов-
зати ся по леду.

хопити ся ІІ. in der Bedeut.
wuchern. хопит ся хваст.

хоркотати Спрк. Жер. räuspern,
lispeln. він хоркоче або шепе-
лят. — хоркотавий Спрк.
Жер. хоркотливий Жер. або
шепелявий lispelnd гл. фор-
котати.

хоростати М. enthülsen. „хо-
ростат ся ярц в ступі, то од-
летіт луна і ваньсы; натоўч
пенцакы з ярцю“.

хорота Лб. Krankheit, хворота.
хосен Nutzen; Vortheil genit.
хісна, с того не в хісна daraus
gibt es keinen Nutzen. magy.
haszon.

хотар genit. хотаря Врхв. Grund
und Boden eines Dorfes; alle
zum Dorfe gehörenden Acker-
gründe, Wiesen, Wälder, обшар
села „грунты, пасыска, ліс“.

хохолаз Св. Ч. Лип. хохоўак
Спрк. хохолак Б хохола-
ня Врхв. Ohrwurm, Forficula
auricularia. „хохоўак лізе
окрутны до кмину“ der Ohr-
wurm kriecht recht gerne
(wörtlich: furchtbar) in die
Kümmelpflanzen.

хоц бы якый Жер. was immer
für ein. хоц бы яка верба was
immer für eine Weidenart.

хоц де Нов. irgend wo, wo
immer.

хоц коли Спрк. wann immer,
zu beliebiger Zeit.

хоц якый was immer für ein.
по хоц яким дереви auf belie-
bigen Bäumen.

храборы Ч. Wirbel und Rip-
pen. лем храборы зістанут, лем
кістки.

храмачка Ку. хромка Ко.
хрімка П. = больня ра-
тичне П. Klauenkrankheit,
Klauenseuche, paronychia epi-
zootica.

хробачна сливка wurmsti-
chige Pflaume plur. хробачны
сливки.

хрумчати knupfern.

хряц Жер. Wiesenknarrer, Crex-
pratensis plur. хряци.

худавый ziemlich mager; ärm-
lich.

худко худок Нов. Wiedehopf,
Упура ерорс.

худобный П. Врхв... arm čech.
chudý, chudobný arm ruth. ху-
длий mager.

хусты nom. sing. хуста Wä-
sche; Kleidungsstücke der Wei-
ber (aus Leinwand verfertigt).
пішла прати хусты.

хчерпнути Нов. вчерпнути,
учерпнути. schöpfen. хчерпни
воды.

ц. цабати ся (Ганцова) sich
stemmen und werfen. гад так
ся набат (eigtl. бити од себе;
д'себ-ати; д'сабати, цабати).

царина поле загороджене, што
опят cf. čech. čára Linie. hra-
niční čára.

царокетwas Umzäuntes, Einfrie-
dung, Zwinger; Behälter. „поў-
ный царочок біўх курочок“.

цвикнути Св. zwicken. при-
цвикнути mit der Scheere ab-
schneiden, stutzen; одцвикни
ножицями зwicke mit der
Scheere ab.

цвиркати. цверкати Жер.
onomatopoët. vom Geräusch,
das von der in die Gelte fal-

lenden Milch beim Melken der Kühe verursacht wird; spritzen. цверкат молоко die Milch spritzt (beim Melken) в східногал. перкати, церкати cf. сверкати glitzern, leuchten, flimmern.

цвѣркати. цвѣрчати Кр. schnarren, zwitschern. птах цвѣркат, цвѣрчит.

цвѣрний Бру. fein und fest gedreht. цвѣрна нитка dünner und starker Zwirnfaden (wahrscheinlich für свѣрний).

цвѣкати М. свѣя цвѣкат, кед йіст.

цебуля Врхв. цыбуля II. Бру. цібуля Брт. Ф. Zwiebel цебуля цебухы пущат Врхв. die Zwiebel sprosst. цыбуля пущат цыбы II. цібуля пущат цібы Брт. Ф. slovac. cibula.

цент Вн. Zentner slovac. cent. цѣле Вн. völlig, complet. цѣле ледачина ein Taugenichts ganz und gar.

цыбулянка Бру. die oberirdischen Triebe der Zwiebel. цыбы Бру. цібы Брт. Ф. die (röhrenförmigen, bauchig aufgeblasenen) Blätter der Zwiebel oder Zipolle Allium sera.

цвинтель Ба. ярец штырегранный, твердый до молѣтбы.

цирта Жер. Blaunase, Zärthe, Abramis vimba.

цыцуля Zuckerbirne.

цізорік Лб. Federmesser, cisoir.

ціганьскы рыбы Т. цыганьскы рыбы Ф. цыганьскы рыбы Жер. Kaulquappen, Froschlarven.

ціганчик Т. малий циган.

цік! Врхв. на увцю крічит: цік! штобы шла; десь-на! штобы ся вернула.

цѣлец Спрк. grosser Felsblock; Monolith plur. цѣлцы.

цѣличкый II. ganz. цѣлєсьний.

цѣлка річ Ба. in der Bedeut. selbstverständliche Sache.

цыпы грушкы великы (nom. sing. цып).

цыпкати. цыпчати I. Мо. zieren, pieren, цыпкатабо цыпчит мышій краль I. цыпчало кура Мо.

цыпкор Б. (цыпкур) Spitzmaus, Sorex. „мают цыпкоры рыхыкы; цыпкор дуже меньший од мышы“.

цыпчак Г. О. eine kleine Vogelart.

цырчати Вн. Пол. zwitschern. цырчат воробці Вн. ц. вороблі Пол.

цыснути Лб. werfen pol. ciśnąć, ciskać. цысній на землю або шмар.

ціцаня Ф. Zuckerbirne. велика грушка, подовгаста, солодка. cf. пыцуля.

цыха II. Спрк. маўый крестик, што вносит до хыжи, кой просит на погріб (похорони).

цѣчка (цѣджка) Б. Seihe, Seither цѣдильце.

цѣма Врхв. Nachtfalter. „цѣма лѣтат г ночи; што лѣтат гво дни — мотыль“ der Nachtfalter fliegt des Nachts, bei Tage der Tagschmetterling. цѣма Врхв. (mit erweichtem ц) Nachtfalter und цѣма Врхв. Dunkelheit.

цментір геніт. цментера Friedhof. на цментери сходять ся в другый ден русаль. східногал. цминтар, цвинтар coemeterium.

цмок Drachen, смок; etwas Ungeschlachtet, Abstossendes. хуоп цмок.

цморкати на гамбі Св. mit dem Munde schnalzend einen pfeifenden Ton hervorbringen.

цнути ся pol. sknać się м.
тоскнути ся. за тобом ми ся цне
ich sehne mich nach dir. —
буде ся вам нѣо за нами ihr
werdet euch nach uns sehnen.
— менѣ цно = тоскно ich
empfinde Sehnsucht, auch: ich
langweile mich.

цокувати. цукувати stützig
werden. цукує кін. цукує ко-
была = не хце тѣрати.

цолта (коло Стрижова) Stritzel
čech. slovac. calta germ. Zelte.

цѡнтати Врхв. цѡн! цѡн!
сьпівати. ковальчик цѡнтат на
яр der Baumläufer (Certhia
familiaris) singt, wenn der
Frühling herannaht.

цпеник Чр. Schnallenzahn.
брячка має два цпеникы die
Schnalle hat zwei Zähne (спи-
ник).

цундра Fetzen, Lumpen slovac.
cundra magy. condra.

цупкати Лб. stampfen; leicht
schlagen. уця цупкат ногами
das Schaf stampft mit den
Füssen slovac. cupat'

цурусь. цуруня Рад. Toch-
ter, Töchterchen з польск.:
córús, córunia.

цямбати zerren. поцямбаю тя
за воўося ich werde dich bei
den Haaren zerren.

цяпати М. свіня цвякат або
цяпе, кед йїст.

цяпкати II. tröpfeln, tropfen-
weise herunterrinnen. дойч
цяпкат der Regen fällt in
Tropfen herunter. цяпусю
капую II. ein wenig, etwas,
капую, капочку.

цюку-цюку-на! О. кличе,
як лудит свинѣ; а цюць! як
гонит свинѣ.

цюпати Зл. 1) кресати пр. ча-
тнуу на дрібні куснѣ яко по-

стїлку під худобу. 2) цілувати,
küssen, sich schnäbeln.

цюрпіль Зл. або бандзюра
Зл. = банюра, яма на ярку
(потоці), яку вибе вода. влиз
до цюрпелѣ скупати ся. іде на
цюрпіль.

ч. чабрик. шабрик Quendel,
Thymus serpyllum.

чадець. шадець У. eine Pflan-
zenart. шадець вшиткому зїлю
отець.

чадо Ту. Kind. чадо служебное
ein Kind, welches dient.

чалапуги Б. schlechte und
formlose Fussbekleidung; un-
geschlachte Stiefeln oder Schu-
he.

чамаришок Кр. deutsche Ta-
mariske, Myricaria (Tamarix)
germanica.

чапак Obman der Mäher „што
дванадець має під собом кі-
сцьє“.

чарівниця З. чарівниця
або нора Пол. Nachtfalter,
Phalaena.

чарка II. Trinkglas, Trinkbe-
cher. чарка на пиво Bierglas.

чати́на Б. Ба. або шпильки
Ba. Nadeln der Coniferen. ча-
тина на ялици Tannennadeln
(чати́на meistens im collectiven
Sinne gebraucht).

чахлик (Куманьча коло Радо-
шич, коло Чистогорба) сорочка
з тїлу запинана на шпїнку.

чачо. чачко Брт. etwas Schö-
nes, schönes Spielzeug. гарде
чачко купи́ѣ ем сі cf. pol.
sacko. — ни чачо, ни бобо! =
не забавляй, не страш! (до
дїтини).

чвертник Я. четверта часть
чверти або корця; тут міх =
Koretz. міх мат чєтьри кірцї;
корєць Я. = ein Viertel Ko-
retz, схїдногал. чверть кірця.

чвершок Спрк. Grille, Zirpe plur. чверщкы.

чеберчати Ож. rasseln, klirren. коса зачеберчит.

челенко Лб. gen. neutr. plur. челенка. челенок П. plur. челенкы Glied, namentl. Fingerglied psl. члѣнѣкъ, членѣкъ et чланѣкъ.

чепырґач СЗ. Fledermaus, vesperilio, *ухтеріс*.

чепіґа Pflugsterze. „на Сигіцких (Сигітських) горах орют іши по старосьвіцкы; з бука вылупит копар і с того зробит повоз до ораня і чепіґу і зложит на тото леміш (а тот леміш має на обі стороны криўця) і оре на горі; завсе вертат к собі на єден бік: раз іде підручний бороздом, другый раз борозній; дошку перекладат на другу сторону“.

черваковитый опіх wurmstichige Nuss.

червене вольце Б. Rothkehlchen, Lusciola rubecula.

червеный roth. яґоды червены rothe Beeren. червены пўаткы rothe Flecken. східногал. червоний, у Гуцулів: червоний.

червениця М. червена глина.

череванька Тп. черевуга Лб. черевушка Лип. Bitterling Rhodeus sericeus (Cyprius amarus).

черепя gen. neutr. collect. Topfscherben. дрібне черепя.

черкаўка (черкавка) Св. Klapper. черкаўо Брт. Schelle, Klapper.

черкати. черчати П. I. klimpern; klirren; klappern; plätschern. ўаґц черчит die Kette klirrt. — вода черчит das Wasser plätschert. — черчит піґязми er klingt mit dem Gelde.

черкач. чиркач Бер. Zwi-tzer. Schnarre, Misteldrossel Turdus viscivorus „векший, як дрозда“.

черкітка Ту. Gartenrothschwanz, Rutililla phoenicura.

черниця Чр. Waldbrombeere. Rubus fruticosus. „черницї ліпши, як малины, бо х черницях хробачків нїт“ Brombeeren sind besser als Himbeeren, denn jene sind von Würmern (d. i. Insektenlarven, Maden) frei.

чернуля Name einer schwarzen Kuh.

чернява Д. Volksmasse, Pöbel cf. ukr. чернь.

черпати schöpfen. imper. von зачерти gebildet: зачер! — зачер мі воды schöpfe mir Wasser.

черяти ся міняти ea mit jmd. wechseln. на черянку — східногал. по черзы der Reihenfolge nach, abwechselnd.

чеснок Бру. Лип. Knoblauch genit. честку psl. чєснѣкъ східногал. чієник genit. чієнику укр. часник genit. часнику.

чик Кр. Нов. Ту. Dorndreher, Würger, Lanius. plur. чикы.

чикати zwitschern; schwätzen. сырока чикат або шкырґоче die Elster schwätzt.

чили Жер. oder. куропатла шпырче чили гребе čech. čili pol. czyli.

чиркати П. чирчати klimpern. чиркала бляшка. — чирк бляшкы das Klimpern einer Blechplatte. — вода чирчит Жер. das Wasser plätschert cf. черкати.

чирстый neben чырствый psl. чрѣстѣкъ. чирета або чирєта вода frisches Wasser.

чирч Бру. Б. Schnarre, Misteldrossel *Turdus viscivorus*. чирч в осені ходит; в дудлі мат гніздо; во дни літат.

чистина П. = яреп, оркис, жито, пшениця *Gerste*, *Spelt*, *Roggen*, *Weizen*. хліб чистиний. чістенина Вв. = пшениця і жито.

читати Ти. in der Bedeut. zählen. г нас пінязькы без читаня = без ліку, без числа.

чичик Нов. eine Vogelart plur. чичикы (nach der Beschreibung: Zeisig).

чкати ся Вн. чхати ся (vom Aufstossen), schlucksen. зочкло мі ся, хтос ня споминає.

чміль П. Hummel, genit. чмеля в східн. Гал. тут і там: джміль.

чмовх Жег. Врхв. НВ. (чмоўх) Spechtmeise, *Sitta europaea*. „по стромох ходіт, під лубком глядат хробача“ die Spechtmeise klettert an Bäumen, sucht unter der Rinde allerlei Gewürm“.

чого warum genit. causae. не знам чоґо ich weiss nicht warum.

чорна быль Кв. *Artemisia campestris* східногал. чорнобель.

чорнокнижник Чр. Schwarzkünstler, Zauberer, Hexenmeister. „чорнокнижник град спущат, хмары розганят, с хмарами гварит, має силу над ними“ der Schwarzkünstler lässt den Hagelschlag eintreten, treibt die Wolken auseinander, redet die Wolken an, hat dieselben unter seiner Gewalt“. slovac. černokňazník, pol. czarnoksiężnik (ist von чорнъ und книга abzuleiten).

чорна мята Бер. Pfefferminze, *Mentha piperita*.

чорнява Тих. in der Bedeutung: „чорны хмары“, в тім самім значеню і в словацкім: černáva schwarzes Gewölk.

чубак Вн. Seidenschwanz, *Bombicilla garrula*. plur. чубакы.

чуга langes Oberkleid der Bauern, magy. csuha Kutte. гуня коротка; гуню під чугу бере.

чудар. чудара П. чудера Wunderding; wunderlicher Mensch.

чударный. чудерный wunderlich, wunderbar. adverb. чударный, чудерный.

чуджый fremd. в чуджі хыжи in fremder Hütte.

чудный adv. auf wunderliche Weise. водник чудный глетит г воду die Seeschwalbe taucht im Fluge geschickt in's Wasser.

чудовати ся (чудувати ся) на што Нов. Ф. sich wundern. я ся чұдоваў на то ich habe mich darüber gewundert.

чуї! чуї! Вв. höre! höre!

чұнок О. Spitzmaus, *Sorex*. plur. чұныкы.

чупкар Ту. Kernbeisser, *Coccothraustes vulgaris*.

чупкати Врхв. Мо. чупнути niederhocken, niederplumpsen, прицупкати, прицупнути. рыкель чупкат. рыбаляк чупне до воды.

чурок Г. малий водонад; місце, де вода чуркотить kleiner Wasserfall; Stelle im Wildbach oder Fluss, wo das Gefälle stark ist cf. huzul. чуркало, чуркало.

чута Лб. gen. neutr. Gefühl. чулый Лб. gefühlvoll.

чухрати воюну Чр. = чесати воюну. приберат уці, потім чухре Чр. — розберати воюну. — воюна розубрата. — космики розубраты.

ш. шадуля корова шада Name einer weissgrauen Kuh. — шадый weissgrau укр. сідий psl. сѣдѣ чech. slovac. šedý, šedivý.

шальтати ся Лос. = швиндяти ся Лос. він шальтат ся люб швиндят ся помеджи люди.

шантавий Чр. schlotternd, lumpig; elend, schwach. шантавий бык cf. hal. шанталавий. slovac. šantav' hinken. šantavý hinkend; krummbeinig.

шанівка Бр. Hut (bei Pilzen). шарга I. білий бик magy. sarga = gelb.

шаркан Sturmwind. великий шаркан heftiger Sturmwind. порівн. східногал. шарга Sturmweather; Regenweather.

шатувати Ту. sich beeilen. шатуй, бо вечер = спіши, бо в.

шафель Зл. Schaff.

швабликы Кр. Чр. I.... або патычки Schwefelhölzchen, Zündhölzchen. cf. швабель = Schwefel.

шваля Св. розрізаний у подовж trim der Länge nach entzwei geschnittener Tram.

шварный frisch, nett; geschickt. slovac. švárny.

швельбавый „што не має ретельности г мові“ lispelnd, schlecht aussprechend.

швигати II. I. швингути II. schlagen, peitschen. швигат бичом. швинги бичом. зовшигау барзо. slovac. švihať pol. śmigać.

шевельїти II. rauschen, lispeln, шелестїти. шевелїт листя.

шедіна Врхв. Reif oder Eiszapfen an Bäumen. шедїна на деревї cf. шадый, шадина, ошадина.

шемтьїти або шемрати Ч. kriebeln. „як лазят мурянки, гвариме: шемтят або шемрают. (die eigentliche Bedeutung dieser Verba: rauschen, ein leises Geräusch verursachen).

шемут Вв. саме листя капусти, што не зове ся.

шибен genit. шибени Galgen.

шибеняк Нов. Galgenvogel, Galgenstrick, Galgenschelm.

шингелъ II. часть оси, на котрі голова обертат ся; колесо вдїє на шингелъ. plur. шингелї.

(шир). на шир I. in die Breite.

ширий Я. breit. ой мали мы шире поле, та жиды забрали Я. slovac. širy.

шишка Сл. in der Bedeutung: Stirnfortsatz, auf welchem die Hörner beim Rinde aufsitzen. „што ся зомкне пір у статку, то шишка“.

шишки II. „по два або три або штырі орїхы разом“ zwei, drei oder vier Haselnüsse, welche beisammen vorkommen. — шишки у ялицї зовуть в II. „катулькы“.

шкабора (раз чув я також: шкамбора) Spalte, щелина cf. шамба, шкепати, скепати; шкаборща.

шкаворїжний Чр. abscheulich, ekelhaft. футко то шкаворїжний птах der Wiedehopf ist ein ekelhafter Vogel (der Vogel riecht unangenehm!) cf. скаворожити ся, скаворожний.

шкаворонок Сл. шкаворонок Бер. шкавронок II.

шкарвоюк Чр. Lerche, alauda pol. skowronek čech. skřiván slovac. škřiván. загально-руск. жаворонок, жайворонок.

шкаредити ся I. Abscheu haben, sich ekeln. шкаредят ся жабами. cf. psl. **скарѣдовати** сѧ *βδελύττεσθαι*, abominari.

шкаредный Нов. abscheulich psl. **скарѣдъ** *αίσχρός*, foedus.

шкаред Нов. subst. gen. fem. genit. шкареди Abscheulichkeit, Hässlichkeit, така шкаред so eine Hässlichkeit, etwas Scheussliches.

шкарка Врхв. deminut, шкаречка Spalte, щелина, щелинка.

шкартний. шкортний П. М. „што слабо йіст“. паця шкортне = „што переберат в йідью, што не хце добре йісти wählerisch im Essen.

шкаруха Нов. Kruste cf. скоро. шкваренина Ф. Schmalz „топлене сало, сама маст; заливають курдыль у статку шкваренином“.

шквирк (Постока) шквір. шквірок або модрень Р. шквірк або мудринь Ба. Lärche, Larix decidua cf. pol. *świerk* = Fichte, Picea vulgaris.

шкыпы. шкепы Spleissen, gespaltene Holzschēite (nom. sing. шкыпа).

шкыпяр П. щипец НС. „што шкыпѣт віспу“ Impfungszust.

шкырготати Жер. knirschen; knarren; schwätzen. шкыроче сырока = скероче сорока die Elster schwätzt.

шкут Лос. I. 1) Taugenichts (von Menschen) не здалий чоловік, нездалюга, незадиця; не сущий до ничего. 2) von Thie-

ren: schlecht entwickelt, elend, schwächlich. шкуты Лб. = пюхы, підюы быкы, schwach entwickelte, elende Ochsen.

шкрабати. шкрябати Спрк. kratzen, schaben; kritzeln. він шкрабле.

шлябан genit. шлябану (seltener шлябант) Schlagbaum, Schranke.

шляпыти. шлятати Брт. schlottern, schlotternd gehen.

шмандра Ба. Adorn Marrubium vulgare cf. slovac. *šmaň* = každá dlouhá tráva. „як внука болит, пют з молоком; тїж для нас женьских“.

шмарити schmeissen, werfen.

шмар тото schmeisse das weg. каменем шмариу er hat mit einem Steine geworfen. — одшмарити = відкинути abwerfen, wegwerfen (cf. slovac. *šmarit'*).

шмарити ся Д. in der Bedeutung: sich stark vermehren, in grosser Anzahl erscheinen. дуже ся шмарило по нашім селі усяниц in unserem Dorfe erschienen Raupen in sehr grosser Menge.

шмыгый Св. schlank. шмыгый паробок. pol. *śmigły*.

шмыр або стоколоса М. Acker-trespe Bromus arvensis. дуже шмыру г вівси.

шмыткый Лб. schnell; gewandt; schlank порівн. східногал. швидкий.

шмовда П. grosse Ackerschmiele, Windfahne Apera spica venti.

шміралец Жер. Natter, Schlingnatter.

шмігнути Врхв. werfen. камін шмігнути.

шнепа Жер. Schnepfe. шнепы цыркают: цырр!

шнур Б. Nabelschnur „на чім ся тримат дитина, то шнур“.

- шоўдра або шинка Чр. Ба. Schinken, Schweinskeule.
- шопатый Вв. mit einem Schopf versehen, geschopft. хутко шопатый der Wiedehopf hat einen Schopf.
- шопка Вв. Schopf.
- шпія genit. шпеня Baumstrunk, пняк, пень.
- штаховати дерево Св. = кар-
бами значити Holz stechen,
kerben.
- штыльгати. штыльготати
hinken східногал. штыгулькати.
- штыхнути einen Stich verse-
tzen, stechen.
- штоси-к etwas, щось. штосик
нашўа ем ich habe etwas ge-
funden.
- шпаргет Sparherd.
- шпеник в браццї Кр. Schnal-
lenzahn cf. ценик, сняти, спи-
нати.
- шпеник genit. шпеника; шпін-
ка genit. шпінкы Fruchtstiel;
Blattstiel. „шпеник у грушкы,
ябка, сливки, листка“.
- шпін II. genit. шпіня Baum-
stamm, Baumstrunk pol. trzpień.
- шпыртати Жер. scharren, gra-
ben. шпырче куропатла в сьнігу
das Rebhuhn scharrt im
Schnee східногал. шпортати,
парпати.
- шплях gen. masc. Св. шпляха
gen. fem. II. Narbe, Fleck.
шпляхы по віснї.
- шпітати Бер. — шпіт! шпіт!
сьпівати (vom Gesange des
Zaunkönigs). закла шпітат кро-
лик, все буде курію сьнігом
so lange der Zaunkönig singt,
wird das Schneegestöber an-
halten.
- штыльгати Брт. штыльго-
тати Брт. hinken. він штыль-
гат. штыльготат.

- штуркати Кр. stossen. штур-
кат ся er stösst.
- штуряти Врхв. hineinstecken,
hineinstossen. голову штурят
до воды.
- штухнути О. stossen. а она му
порібаючому стухла до чела und
sie stieß ihn mit der Ofen-
krücke an die Stirn.
- шугай (in Liedern) Jüngling,
Bursch slovac. šuhaj. — шу-
гайчик Врхв. deminut.
- шугай Д. Hundename. (cf. ukr.
шугати huschen).
- шувный Чр. шугный Рхв.
schön гл. шумный.
- шулькнути Рад. huschen. хоч
де шулькне веретільниця (la-
certa) до лому, до ядлівця...
- шумный Р. Т. schön, niedlich.
шумне піря schönes Gefieder.
шумне сьно schönes Heu. шум-
не дівчатко niedliches Mäd-
chen. slovac. šumný.
- шупінка. шупівка Св. Hut
(bei Pilzen) „шупінка на грибі
і на вшиткых губах“. „самых
шупівок назбираюа ем на про-
дай“ ich habe lauter Pilzhüte
zum Verkauf eingesammelt.
- шуннути I. stossen, schlagen.
якбы шуннуу кулаком.
- шуркнути ся до коморы Вн.
in die Vorrathskammer hinein-
huschen, hineinschlüpfen cf.
ukr. шурхати.
- шурц (Липник) або кабат =
спідниця cf. germ. Schürze.
- шуснути II. шустнути НВ.
plötzlich fallen, plötzlich schüt-
ten; шуснуу дойч es fiel plötz-
lich ein heftiger Regen cf.
interj. шует! або шуеть! жебы
на мене водом мустяа НВ.
du sollst auf mich Wasser
schütten.
- шумкати lispern. flüstern. по-
шускау до нього er flüsterte
zu ihm.

шчера З. gestern (повстало із:
сь вчєра, съ вчєра, свчєра,
счєра = шчера).

щ. щава Кр. Жер. Врхв. Sauer-
wasser.

щадливый II. sparsam.

щадраки щедрaки (nom.
sing. щадрак) „што колядуют
на щадрый вечер“.

щадрый вечер щедрый вечер,
вечер перед выдохщами Vor-
abend des heiligen Jordan-
festes.

щамбы (nom. sing. щамба,
щамба, сщамба) довгы тріскы
з ялицы або з смєрекы lange
Spleissen vom Tannen- oder
Fichtenholze; Spleissen. —
щамбя collect. gen. neutr.
Spleissen. дуже щамбя Св. eine
Menge Spleissen cf. щана, ще-
па, щіпа, щипати, скєпати, ски-
пати.

щамбити. нащамбити Св.
spleissen. нащамбіў єс до ни-
чого. — нащамб з ялицы.

щєкарня Врхв. eigtl. Ort, wo
die Hunde bellen; zänkisches
Weib.

щєня. щєнятко das junge des
Hundes oder Wolfes.

щєрбак Ф. щірбак II. eine
Pflanzenart.

щєт (щіт) gen. fem. genit. щєти
Bürste. щєт на лєи з цѣваків.

щиголь genit. щиголя nom.
plur. щиголы Stieglitz.

щикач grosse Krickelster, La-
nius excubitor.

щипак У. II. Ся. щипачок.
щипчик Вру. Ohrwurm, For-
ficula auricularia „ма як ріжки,
як рожички“ am Ende des
Hinterleibes hat der Ohrwurm
zwei hornartige, zangenförmige
Fortsätze.

щипак Пол. Carabus Laufkäfer.

щипы у рака Ty. Kriebsscheeren.
щіпа Чр. Spleisse. щіпа корот-
ка во суча; щамба з дровна,
доўга а тонка. — — щіпы
Нов. „што топором одрубат“
mit einer Axt abgespaltene
Holzstücke. щамбы Нов. „што
оцєнит ся од ломаня“ Spleissen,
die durch Brechen oder Ab-
splittern erhalten werden.

щіпа-піча. щіппіпіча Жер.
(obscoener Name). щіппіпіча
або хохолаз Врхв. хохолік.
хохолічек (Суліп Снішєкий)
Ohrwurm, Forficula auricu-
laria.

щит = трикутний бік даху die
dreieckigen Seiten des Daches,
Giebel čech. slovac, štít.

щітчина Пол. Kardendistel,
Dipsacus.

щоб. щовб Вв. Gipfel; Wipfel.
на тот щоб горы. кукала ку-
кавка на высокім щовбі.

ю. югас II. Брт. Тих. Schaf-
hirt, Schäfer. magy. juhász.

юд. Брт. юдик Брт. юдина
Брт. Спрк. Vogelbeerbaum
Sorbus aucuparia в східногал.
орабина.

юрік Жер. Mauersegler, Cypse-
lus apus.

Юрко Georg.

юха I. поливка.

я. ябко Ва... Apfel. яблєно-
вє дерево Holz des Apfel-
baumes.

яглы Hirsegrütze східногал.
пшоно. — каша ягліяна
Hirsebrei в східногал. каша
пшоняна.

ягниця. ягничка I. weiblich-
es Lamm.

ядуївчикар Б. „птах як воро-
бель“ plur. ядуївчикарі.

ядуївчак Св. Krammetsvogel,
Turdus pilaris.

ялѹовец Wachholder, Juniperus communis, яловець genit. ядѹивця.

яз I. Damm, Wasserwehr.

ядро Я. Б. 1) Kern. в кістці слівки ядро. 2) testiculus Node.

яздра Лб. plur. gen. neutr. Kiemen der Fische, branchiae cf. psl. **въспорена ѡздръ.**

яйко Жер. Врхв. pol. jajko. дуже яйок viele Eier.

як wenn. як ест ядѹивчака кїльох або як ест ядѹивчака гідны wenn es eine grössere Menge Krammetsvögel giebt, wenn Krammetsvögel in ansehnlicher Anzahl vorhanden sind.

якыйси = якийсь. якыси птахи літають тепер г наших лісах = якісь птахи літають тепер в наших лісах unbekannte Vögel fliegen jetzt in unseren Wäldern.

якошка Вн. auf irgend eine Weise якось. якошка Бог даст.

ялинка Ф. Ackerschachtelhalm Equisetum arvense.

ялицове дерево Tannenholz.

ялівча genit. ялівчате Kalbe.

яловега Д. „вівця, што мала ягня, а на другый рік не мат“.

яма воўча Wolfsgrube.

яmeliна Нов. або чортове помело Нов. Mistel, Viscum.

ямелюх Мо. Seidenschwanz, Bombycilla garrula.

яновий хробачьок або ку-паўка Ти. янчик В. М. Мо. НВ. Leuchtwurm, Johanniskäfer, Lampyris noctiluca.

ярець П. Брт. Ф.... Gerste Hordeum.

ярити ся lichterloh brennen. ярит ся оген.

ярок Graben; Rinne; Furche; Fuge; Bach; Wildbach. ярок на гонтах або пага Нов.

яруга Graben; Schlucht; Radgrube. „што колесом выбиў“ „што зрізали колеса з яри“ П. — „през хыжу вода выбила яругу“ І.

ярчанка Бер. Gerstenstroh, ячмінниця.

ярчаный в східногал. ячмінний. Gerste. ярчана мука Gerstenmehl.

ярчух Вв. Finne, Cysticercus cellulosaе plur. ярчухы cf. ярець Gerste.

яскыня Врхв. Grotte, Höhle pol. jaskinia slovac. jaskyna, čech. jeskyně psl. **ѡскыня** (Miklosich. Asl. Lautlehre 1878. S. 56).

ясинна Нов. Feuerschein cf. psl. **ѡсьнина** splendor.

яфиры Лб. Врхв. Ф. Heidelbeeren, Früchte von Vaccinium myrtillus східногал. афини, коло Львова: черниця.

ящур Мо. Erdmolch, Feuersalamander Salamandra maculosa. „як ма быти слота, то по стежках хоть де лізе, ма жоўты платкы по собі“.

ящуриця Г. Eidechse, Lacerta.

яшурка П. Eidechse східногал. ящїрка.

яшурка Спрк. Жер. Кв. Erdmolch, Feuersalamander, Salamandra maculosa. „на ярь ся вказує; з дождем падат“ Кв. (nach der Meinung des Volkes: jedenfalls kriecht der Erdmolch bei trübem Wetter aus seinen Verstecken hervor). — Lacerta Eidechse heisst in Korolyk wołoskij „веретильник“, in Smerkowec „веретильница“, welche Namen in anderen Gegen-

den namentlich in Ostgalizien
Anguis fragilis (Blindschleiche)
 bedeuten. гл. стор. 396.

Ѣ. Ѣ! а Ѣ! або Ѣ! Ѣ! П. Д. I.
 Вн. ја, wirklich, so ist es cf.
 psl. ѣй.

Ѓва. Ѓвка Ева.

Ѓлинка Бер. Ackerschafthalm,
Equisetum arvense.

ѣличняк Врхв. Tannenwald.

„гво дни лелета не захыруѣ;
 лем г ночи кричит в ѣличняку:
 гу! гу! bei Tage lässt sich
 der Kauz (Ulula) nicht sehen;
 nur bei Nacht erschallt im
 Tannenwalde sein heulendes
 Geschrei.

Похибки печатні.

стор.	стрічка	Напечатано:	Має бути:
9	19 з дол.	касти ся	класти ся
14	10 з гор.	gerade, eben. саме праві	gerade, eben, саме. праві
16	7 з дол.	уважалти	уважати
18	8 з гор.	добре;	добре:
19	22 з дол.	тотка	тютка
21	17 з гор.	Королик Великий	Королик Волоский
21	4 з дол.	Королик Великий.	Королик Волоский.
62	16 з дол.	космак	космак (в Одрехові)
85	18 з дол.	schmeichbrislh	schmeichlerisch.
262	15 з гор.	плакаў	плакаў,
266	2 з гор.	vuiгарis	vulgaris.
294	6 з гор.	тобѣ	тобі
311	2 з дол.	зуповного,	зуповного
320	15 з дол.	присташевы	присташеви
328	18 з дол.	зтворила	отворила
330	4 з гор.	сто злоты	сто златы
338	3 з гор.	газдувати	газдувати,
339	5 з дол.	сорочка,	сорочка.

В словарци в одвітних місцях просимо дописати:

Вархол Зл. Вартоломей.

гальбія Зл. deminut. гальбійка Зл. коритце, з котрого їдять пацята (поросята). Fresstrog; гальбія також гальма, що підкладають під колесо (задля подібної до коритця форми) Hemmeisen, Hemmkette cf. вальбія.

дрічок Ту. Зл. Вол. сорочка без рукавів.

Жофія Зл. або Жофка Зл. Софія.

канак Зл. дуган, тютюн простий угорський.

підбивка Вол. підшивка (пр. у сорочки).

Полим Зл. Полієвкт.

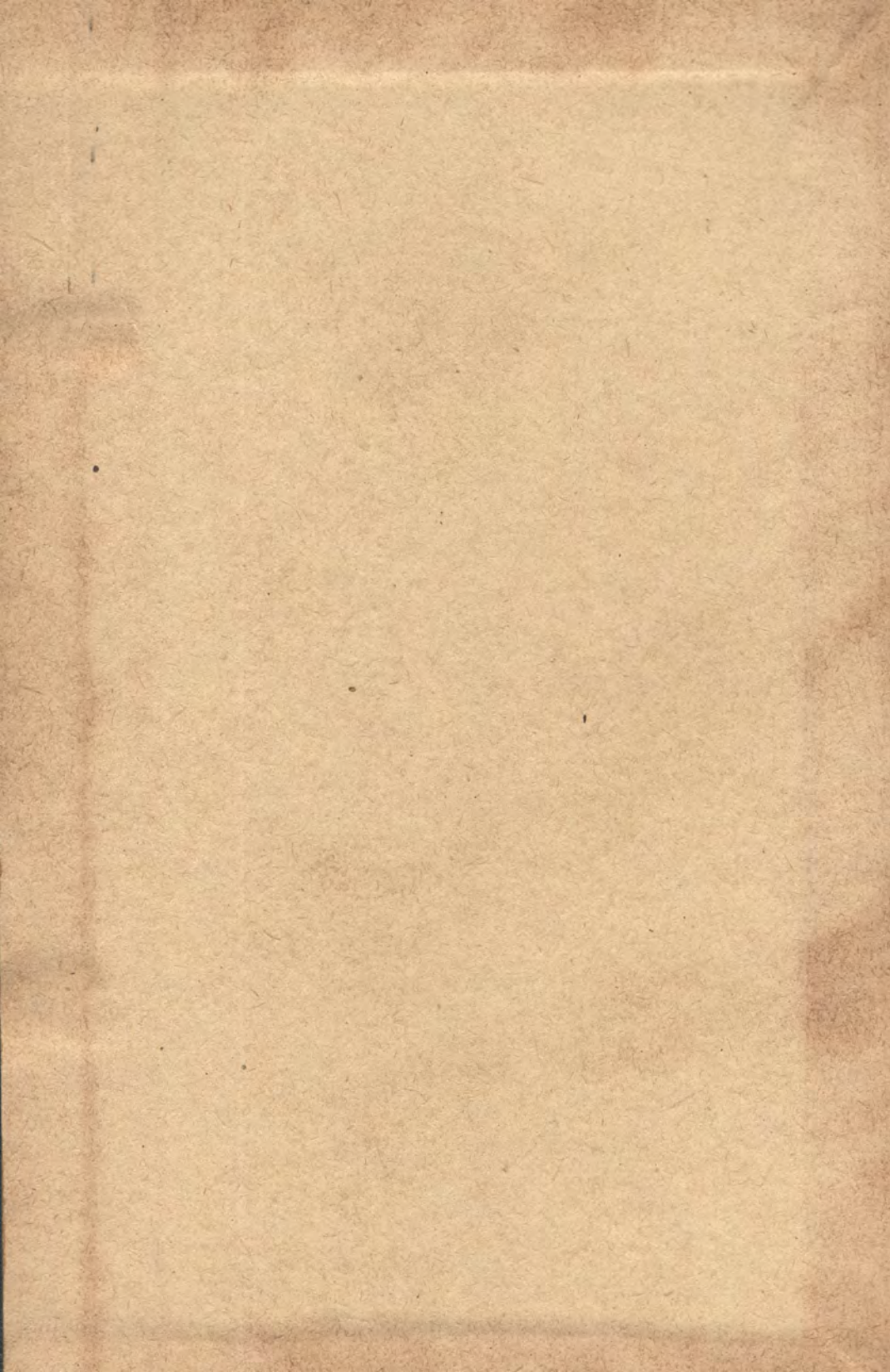

Яр 902

Верхратський; ГОВІР ЛЕМКІВ